

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี
Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani

ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 (กันยายน - ตุลาคม 2569)

Vol 9 No.5 (September - October 2026)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

❀ เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156
e-mail: manichettharam@gmail.com

❀ ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมุนี, ดร.
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.
เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระศรีวชิรโมลี
รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระสุธีวชิรคุณ
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❀ บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนาภรณ์
เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

❀ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

❀ กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูภาวนาธรรมโฆษิต, ดร.
เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา
มหาวิทยาลัยเนชั่น
ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ดร.ธีร์ดนัย กัปโก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสายัณ ติกขปญฺโญ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข็มเครือ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลง
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบปก

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2569 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสาร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตรัตนาภรณ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ฉ)**

สารบัญ **(ช-ฑ)**

บทความ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร **1-13**

DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' DIGITAL COMPETENCE IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

วัชระพล หาบ้านแท่น และ ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล

ผลของการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 **14-28**

THE EFFECTS OF THE REAP INSTRUCTION SUPPLEMENTED WITH 5W1H QUESTION TECHNIQUE ON READING FOR MAIN IDEAS AND SUMMARY MEDIA CREATION ABILITIES OF GRADE 6 STUDENTS

โยธิดา ภูมิเพ็ง และ สุทธิดา จันทร์ดวง

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู **29-42**

A STUDY AND ANALYSIS OF CORE BUDDHIST VALUES REFLEC IN NORARONG KHRU

รามิล แก้วนุกูล และ พระครูบวรชัยวัฒน์

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 **43-56**

DEVELOPMENT OF COMPUTATIONAL THINKING SKILLS THROUGH GAMIFICATION OF GRADE 9 STUDENTS

นพพร พลอยวิเลิศ และ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก **57-71**

THE EFFECTS OF LEARNING IMPLEMENTATION THROUGH DUAL MATHEMATICAL MODELLING ON MATHEMATICAL LITERACY IN RECTANGLES

ธนกฤต เปรมอ้น และ วนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์

กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 72-82

STRATEGIES FOR PROMOTING DEMOCARCY IN SCHOOLS THROUGH THE STUDENT COUNCIL MODEL SCHOOL PROCESS OF SALUANG PITTAYAKHOM SCHOOL, UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHICHIT

ชนาธิป ศรีสวัสดิ์ และ พิทยา แสงสว่าง

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 83-95

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN THAI LITERATURE PHRA APHAI MANI NEE NANG PHISUEA SAMUT AND TEAMWORK SKILLS USING JIGSAW LEARNING MANAGEMENT COMBINED WITH SKILL-UILDING EXERCISES FOR STUDENTS IN MATHAYOM 3

อรทัย คุ้มแสง และ กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 96-109

GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHER COMPETENCY IN STUDENT DEVELOPMENT MAE YUAM EDUCATION MANAGEMENT CENTER UNDER THE MAE HONG SON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุชาติ คงแก้ว และ สุเนตร ทองคำพงษ์

การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 110-121

COMMUNICATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE PHU KRACHAN SCHOOL GROUP UNDER THE OFFICE OF SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 4

วิภาดา คำมาโฮม และ สุรางคนา มัณยานนท์

แนวทางการปรับตัวของร้านโชห่วยเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาในจังหวัดนนทบุรี 122-135

ADAPTATION STRATEGIES OF TRADITIONAL GROCERY STORES FOR BUSINESS SURVIVAL IN THE DIGITAL ERA: A CASE STUDY IN NONTHABURI PROVINCE
ประทีป หมื่นหาญ ธีระยุทธ์ ขุนศรีแก้ว และ สุกัญญา ศิริโท

การศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 136-148
THE STUDY OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS' COMPETENCIESBASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
ศุภานัน สินเนียม และ ธานี เกสทอง

กลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในสถานศึกษากรณีศึกษา สถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KOSEN - KMITL) 149-162
STRATEGIES FOR MANAGING ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE JAPANESE STYLE WITHIN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF KOSEN - KMITL
รัชญา มิ่งบุญ และ จรีพร นาคสัมฤทธิ์

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 163-176
A STUDY OF PERSONNEL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR SANGAHAVATTHU PRINCIPLES IN SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
ศศิธร อ่อนจู และ วรกฤต เถื่อนช้าง

กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 177-191
THE MANAGEMENT PROCESS OF A LEADING BUDDHIST SCHOOL ACCORDING TO THE 4 BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS UNDERTHE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
ศิวัช มาเนียม และ วรกฤต เถื่อนช้าง

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทตามหลักอิทธิบาท 4 192-203

THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE EDUCATIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS IN SANKHABURI DISTRICT, CHAINAT PRIMARY EDUCATION AREA, BASED ON IDDHIPÀDA 4.
คลินาพร แผ่นทอง, พระครูศรีสุธรรมวินิฐ และ วรกฤต เถื่อนช้าง

การศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 204-218

A STUDY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF STUDENT CARE AND ASSISTANCE SYSTEMS THE DIGITAL EAR ACCORDING TO THE BRAHMAVIHARA 4 PRINCIPLES IN MEDIUM-SIZED SCHOOLS UNDER THE NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
น้ำเพ็ชร กลัดบุบผา,วรกฤต เถื่อนช้าง และ ธานี เกสทอ

การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก 219-233

DEVELOPMENT OF ENGLISH VOCABULARY LEARNING THROUGH SONG ACTIVITIES AND EXERCISES FOR GRADE-3 STUDENTS AT WAT PRUEKRATHIAM SCHOOL, PHITSANULOK
สตรีรัตน์ แซ่เถา และ รุจโรจน์ แก้วอุไร

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 234-246

DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL ACHIEVEMENT IN FINDING PERIMETER AND AREA BY USING 5 E INQUIRY-BASED LEARNING WITH MIXED MEDIA FOR GRADE 6 STUDENTS
จรูญวิทย์ โทนุการ, ระพิน ชูชื่น และคตศิลป์ อกอุ่น

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 247-259

THE DEVELOPMENT OF MATHEMTICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY THROUGH SSCS LEARNING ACTIVITY INTEGRATED WITH APPLICATION OF GRADE 8 STUDENTS
รศิกาญน์ กาพย์กลอน และ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหารอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 260-271

A STUDY OF THE CURRENT CONDITIONS AND PROBLEMS IN MANAGING LEARNING EXPERIENCE PROVISION IN THE DIGITAL ERA AT NONG HAN SUBDISTRICT MUNICIPALITY CHILD DEVELOPMENT CENTER, SANSAI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

จิราพรรณ กันใจวิน และ สำเนา หมื่นแจ่ม

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 272-286

A STUDY OF GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURISM AT WAT THAM ERAWAN, WANG THONG SUBDISTRICT, NA WANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

พระมหาบุญญฤทธิ์ ปภากโร (ทมจันผา),พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน และ สมเดช นามเกตุ

วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 287-301

AN ANALYSIS OF PEOPLE'S FAITH IN PHRA SIANG TO PROMOTE COMMUNITY UNITY IN PHON PHISAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระแสนสุข จิตวิริโย (กรมขันท์),พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน และ สมเดช นามเกตุ

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย 302-315

MODEL FOR PROMOTING THE POTENTIAL OF TEMPLES TO SUPPORT BUDDHIST TOURISM IN NONG KHAI PROVINCE

ศิราณี ขำคม, สมเดช นามเกตุ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 316-329

ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF PAÑÑA-VUDDHI-DHAMMA IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF UTHAI THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

วารุณี ศรีใจ,พระมหาอุดร อุตฺตโร และ ทองมั่น

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC MODEL เพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (CRITICAL THINKING) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 330-344

DEVELOPMENT OF THE MAGIC LEARNING MODEL TO ENHANCE CRITICAL THINKING SKILLS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN LOGIC FOR GRADE 10 STUDENTS
ผานิตย์ ตีรเศรษฐ์ศักดิ์

การพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเอง ด้วยการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 345-357
THE DEVELOPMENT OF READING SKILLS AND SELF-DISCIPLINE THROUGH BRAIN-BASED LEARNING COMBINED WITH PRACTICE EXERCISES FOR GRADE 1 STUDENTS.
ชลทิพย์ ช่างนาวา และ อ้อมธจิต แป้นศรี

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ 358-371
DEVELOPMENT OF A MATHEMATICAL LITERACY TEST FOR GRADE 7 STUDENTS USING ITEM RESPONSE THEORY
กิตติธร กุลธรสุขศิริชัย และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์

การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ เรื่อง สถิติ (1) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 372-385
THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL ARGUMENTATION SKILLS THROUGH INGUIRY-BASED LEARNING INTEGRATED WITH VISUAL AND STATISTICAL DATA PLATFORMS IN STATISTICS (1) FOR GRADE 7 STUDENTS
ธนากร ภักดีทัย และ อาทร นกแก้ว

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย 386-400
SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN LOEI PROVINCE
ชนิกานต์ กอซอ และ พิมพ์อร สดเอี่ยม

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิตและความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 401-414

THE EFFECTS OF THE INQUIRY LEARNING INSTRUCTION TOGETHER WITH PROJECT ACTIVITIES ON SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT IN THE TOPIC OF THE ORGANISM AND SCIENTIFIC COMMUNICATION ABILITY OF GRADE 2 STUDENTS AT BANG BUA THONG NETWORK SCHOOL IN NONTHABURI PROVINCE.
ฤชญาภัสร เรือนทองดี, นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์ และ ดวงเดือน สุวรรณจินดา

แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 415-426
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHER'S DIGITAL SKILLS IN EXPANDING EDUCATION SCHOOL UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ชวนากร วงศ์ดี, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมสิน

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 427-439
THE DEVELOPMENT OF SQ4R-BASED LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE CHINESE READING COMPREHENSION ABILITY AMONG GRADE 1 0 STUDENTS
เกวลิน กุลอาจศรี และ สัจธรรม พรทวีกุล

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี 440-453
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL BAND MANAGEMENT UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PATHUM THANI PROVINCE
วรเศรษฐ์ เจษฎางกูร ณ อยุธยา และ กัลยรัตน์ หล่อมณีนพรัตน์

ผลการใช้เทคนิค DR-TA (DIRECTED READING-THINKING ACTIVITY) ร่วมกับ THINK-PAIR-SHARE เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 454-467
THE EFFECT OF DR-TA (DIRECTED READING-THINKING ACTIVITY) TECHNIQUE COMBINED WITH THINK-PAIR-SHARE ON THE DEVELOPMENT OF THAI READING FOR MAIN IDEA SKILLS OF GRADE 4 STUDENTS
ณฐวรรณ จิตตะยโศธร และ สุทธิดา จันทร์ดวง

แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี 468-483

GUIDELINES FOR MANAGEMENT TOWARDS SCHOOLS AS LEARNING COMMUNITIES OF SMALL SCHOOLS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
กนกวรรณ โพธิ์ชัยยา และ พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 484-494
CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN RELATION TO BECOMING A HAPPY ORGANIZATION: A STUDY OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY ENHANCEMENT NETWORK, CLUSTER 3 , UNDER PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ชธุวพร ดอนนันชัย, สุดารัตน์ สารสว่าง และ รัชพล วิทยานนท์

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 495-509
RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON CONCEPT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES AND PROMOTING LIFE SKILLS STUDENTS IN DIGITAL ERA, PRA CHIM NON-KHUN INTEGRATED EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT NETWORK SCHOOL, UNDER THE SI SA KET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ธัญญารัตน์ นิติพจน์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ โชติรส อัครธนาโชติ

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา 510-521
DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY USING THE SEP–D–P–O–E–A FRAMEWORK TO ENHANCE STUDENT QUALITY IN BAN SIRIPHATTANA SCHOOL
กาญจนา ทองคำ

การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม 522-532

LEARNING MANAGEMENT OF BUDDHIST MONK TEACHERS IN THE ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN KHLONG KHLUNG DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE BASED ON SANGAHAVATTHU PRINCIPLES
พระมหาจรัส รณญชโย, ดิเรก ด้วงลอย และ พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด 533-542
FACTORS INFLUENCING TECHNOLOGY ACCEPTANCE AND SERVICE QUALITY INFLUENCING THE DECISION TO USE ELECTRONIC METER SERVICES AT THE PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY, DET UDOM DISTRICT BRANCH AND ITS AFFILIATED BRANCHES
จักรกฤษณ์ อาจวิชัย, อนันต์ สุนทราเมธากุล, และ ปิยกนิฏฐ์ โชติวนิช

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท DELUXE ผ่านทางแอปพลิเคชัน FACEBOOK 543-556
FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE DELUXE JAPANESE TOYS VIA THE FACEBOOK APPLICATION
ณฐพล บุญญะภควัต, ปิยกนิฏฐ์ โชติวนิช และ อโณทัย หาระสาร

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย 557-570
GUIDELINES DEVELOPMENT CREATIVE LEDERSHIP IN THE VUCA WORLD OF SCHOOLS ADMINISTRATOR UNDER THE SUKHOTHAI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
ศรราม แหล่งเมือง และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย 571-585
THE GUIDELINES FOR DEVELOPING SOCIAL JUSTICE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICES OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN NONG KHAI PROVINCE
ราชันย์ ผดุงเวียง, พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ พนายุทธ เชยบาล

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 586-601

THE EFFECT OF BRAIN-BASED LEARNING WITH COOPERATIVE LEARNINGON SCIENCE ACHIEVEMENT AND SCIENCE PROCESS SKILLS OF GRADE 6 STUDENTS
ละดา ดอนหงษา และ นิทรา ช่อสูงเนิน

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 602-615
DEVELOPING AGILE LEADERSHIP SKILLS AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS BASED ON THE BRAHMAVIHÀRA 4 UNDER THE UTHAITHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
กัญญภัทร์สร พัสถาน และ ทนง ทศไกร

คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น 616-629
THE QUALITY OF SERVICE AT CAFÉ AMAZON IN KRANUAN DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE.
รวัฒน์ มันทรา, อารีรัตน์ ภูธรรมะ, วิลัยพร ยาขามป้อม, พรรณธวรรณ บุตรดีสุวรรณ, เยาว์ธิดา รัตนพลแสน และ กัญญารัตน์ ทองดี

อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี 630-644
THE INFLUENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS' ACADEMIC LEADERSHIP ON TEACHERS' 21 ST-CENTURY LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SARABURI
ศิริพร ปฏิเวท, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และ สุชาดา นันนะไชย

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 645-657
CONFLICT MANAGEMENT AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS IN SCHOOLS FOR THE BLIND IN NORTHEASTERN THAILAND
ภาณุมาศ สารทวอน และ สาลินี มีเจริญ

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 658-670
RELATIONSHIP BETWEEN COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN NEW NORMAL AND EDUCATIONAL ADMINISTRATION, PRA CHIM NON-

KHUN INTEGRATED EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT NETWORK SCHOOL, UNDER THE SI SA KET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
วีรวัฒน์ บุดดี, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ วาสนา อุปสาร

การพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 671-680
DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PACKAGE ON SCIENCE ACHIEVEMENT WITH COOPERATIVE LEARNING OF GRADE 5 STUDENTS
สมชาย พาชอบ, นิทรา ช่อสูงเนิน และ พงศ์นิธิศ ฤทธิพงศ์

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อส่งเสริมเมตาคอกนิชัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 681-696
DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING MATHEMATICAL MODELING FROM REAL-LIFE SITUATIONS TO PROMOTE METACOGNITION OF PRATHOMSUKSA 3 STUDENTS
กัญญ์วรา ประโกสันตัง และรามนรี นนทภา

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 697-710
COMPARISON OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN HISTORY SUBJECTS AND PROBLEM-SOLVING ABILITY BY ORGANIZING PROBLEM-BASED LEARNING AND 4 MAT LEARNING MANAGEMENT FOR MATHAYOM 5 STUDENTS
พรเพ็ญ พาลี และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 711-724
LEARNING ORGANIZATION DEVELOPMENT ON THE FOUR NOBLE TRUTHS IN OSTERING A LEARNING ORGANIZATION IN EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE FAK MUN KANTHARAROM CEO GROUP, SISAKET PRIMARY EDUCATIONA SERVICE AREA OFFICE 1
กรชกร เวียงคำ, พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 725-738

THE EFFECTS OF PROBLEM-SOLVING-BASED MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES COMBINED WITH PROBLEM-POSING TECHNIQUES ON GRADE 7 STUDENTS' MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY

พรพรรณ นนทะชัย และ ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ

การศึกษามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบทฤษฎี APOS โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (OPEN APPROACH) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 739-753

A STUDY OF MATHEMATICAL CONCEPTS AND UNDERSTANDING BASED ON THE APOS THEORY FRAMEWORK USING THE OPEN APPROACH AND PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC) FOR GRADE 7 STUDENTS

ศิริรัตน์ พิมพ์โกทา และ นวพล นนทภา

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ GEOGEBRA ร่วมกับบาร์โมเดลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 754-766

THE DEVELOPMENT OF GEOGEBRA-BASED LEARNING ACTIVITIES INTEGRATED WITH BAR MODEL FOR ENHANCING MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY AND ATTITUDES TOWARD MATHEMATICSAMONG GRADE 4 STUDENTS

บูรพา แก้วบับภา และ นวพล นนทภา

การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 767-780

DEVELOPING STRATEGIES FOR CYBERCRIME PREVENTION FOR THE ELDERLY IN NA PA SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG CHONBURI DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

เสาร์คำ ใส่แก้ว, บรรณวัชร พลคำ, และ พระครูภาวนาวชิราลังการ (สัมพันธ์พิพัฒน์ กิตติธโร)

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลาตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา 781-796

FOOD CONSUMPTION BEHAVIOR OF STUDENTS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SONGKHLA CLASSROOM, BASED ON BHOJANE MATTAÑÑUTĀ

สุนิสา โมสิโก, พระปลัดฤทธิพร ทุมสุวรรณ, พระครูศรีรัตนาภิรมย์ (สมหมาย ถิรจิตฺโต), และ พระครูบวรชัยวัฒน์ (วันชัย เมธิโก)

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ 797-810

FACTORS AFFECTING THE WORK PERFORMANCE EFFICIENCY OF ADMINISTRATIVE PERSONNEL AT NAKHU DISTRICT OFFICE, KALASIN PROVINCE

รักษ์สุดา รังกลิ่น และ พิพิธธนวดี สมคะเณย์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 811-822

THE ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' TEAMWORK IN THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ศศิธร ธรรมเกษตรศรี, อุไรรัตน์ แย้มชุติ และ วิเชียร อินทรสมพันธ์

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร 823-834

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE PHRA WIHAN CLUSTER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SI SA KET–YASOTHON

วงค์ชัย ประทุมวงษ์, สุรางคนา มัณยานนท์ และ สุกัญญา พลศรี

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 835-844

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR BEING DIGITAL ORGANIZATION OF SCHOOLS IN EDUCATIONAL INSTITUTION NETWORK 1 SRI MUEANG UBON UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุมาลิน วรรณวงค์, สุรางคนา มัณยานนท์ และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม

The Impact of Perceived Academic Stress on Subjective Well-Being at Hangzhou City University 845-858

Xue Shengdong and Jareeporn Chotipiboonsub

THE TRANING OF APPLIED TALANTS IN FOOD SCIENCE MAJOR-BASED ON THE PRACTICE PRIVATE UNIVERSITIES 859-872

Cao Jifang Sujin Butdisuwan Piyapun Santaveesuk

INSTITUTIONALIZED PERFORMANCE ENCODING AND ACADEMIC CAPITAL CONVERSION IN CHINA'S NATIONAL STEM EDUCATION SYSTEM A STRUCTURAL ANALYSIS OF THE ACCUMULATION-CAPABILITY-IDENTITY CONVERSION MECHANISM 873-887
Wu Rui, Surachai Tienkhaw, Kasinee Sokhuma and Theerapong Budsarakoon

ถอดบทเรียนแนวคิดโคดาวาริจากมหาวิทยาลัยสึคุบะสู่ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่เหนือมาตรฐาน 888-904
LESSONS FROM KODAWARI AT THE UNIVERSITY OF TSUKUBA TOWARD EDUCATIONAL LEADERSHIP BEYOND STANDARDS
กลัญญุตา ก้องธีรสกุล ปัทมพร แสงศรี ฟ้าอำพร สิงห์ทอง อนุชา กอนพ่วง และ ธีรศักดิ์ อุปไมย อธิชัย

โอ่งลายมังกรราชบุรีจากสินค้าทางวัฒนธรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ 905-919
RATCHABURI DRAGON-PATTERNED JARS FROM CULTURAL PRODUCTS TO ECONOMIC VALUE
เอกรวี ครุฑางคะ, ถิรวุฒิ แสงมณีเดช และ นพอนนต์ จงกิตติพงศ์

การพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน 920-934
DEVELOPING A CONCEPTUAL FRAMEWORK OF CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE TRANSITION TO A BLUE ECONOMY IN THE SUSTAINABLE SEAFOOD PROCESSING INDUSTRY
นพอนนต์ จงกิตติพงศ์, ถิรวุฒิ แสงมณีเดช และ เอกรวี ครุฑางคะ

กลยุทธ์ ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง 935-942
STRATEGIES FOR TEMPLE REVITALIZATION, RESTORING DHAMMA, AND LEADING THE CITY
พระครูสังฆรักษ์ณฐาภพ สุธีโร (ธำรงศรีสุข)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 943-961

ภาวะผู้นำดิจิทัลของบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลสมรรถนะดิจิทัลของครู ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*

DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' DIGITAL COMPETENCE IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

วัชระพล หาบ้านแท่น[1] และ ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล[2]

Watcharapon Habantean[1] and Theeraphab Phetmalhkul[2]

[1-2] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-2]Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email Watcharapon.wcrp@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะดิจิทัลของครู และ 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู กลุ่มตัวอย่างคือครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 390 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการนำตัวแปรเข้าทั้งหมด

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.265) และ $\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.213 ตามลำดับ) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = 0.465) โดยด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมีความสัมพันธ์สูงสุด (r = 0.753) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74.50 (R^2 = 0.745) ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดคือด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร รองลงมาคือด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ความรู้และทักษะทางดิจิทัล การสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล และวัฒนธรรม

* Received 14 May 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 September 2026

ดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สมรรถนะดิจิทัลของครู

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of digital leadership of school administrators and the digital competence of teachers in schools under the Bangkok Metropolitan Administration; 2) examine the relationship between the digital leadership of school administrators and the digital competence of teachers; and 3) analyze the digital leadership factors of school administrators affecting teachers' digital competence. The sample consisted of 390 teachers in schools under the Bangkok Metropolitan Administration, selected through stratified and simple random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with content validity assessed by the Index of Item-Objective Congruence (IOC), and the overall reliability of the questionnaire was 0.94. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis using the Enter method.

The research findings revealed that the overall digital leadership of school administrators and the overall digital competence of teachers were at a high level ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.265 and $\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.213, respectively). The digital leadership of school administrators had a statistically significant positive relationship with teachers' digital competence at the .01 level (r = 0.465). Among the dimensions, personnel potential development showed the highest correlation (r = 0.753). Furthermore, the digital leadership of school administrators significantly predicted teachers' digital competence at the .001 level, accounting for 74.50% of the variance (R^2 = 0.745). The most influential factor was personnel potential development, followed by digital vision, digital

knowledge and skills, digital communication and connectivity, and digital culture and technological ethics. The findings indicate that the digital leadership of school administrators plays a significant role in promoting teachers' digital competence in the digital era.

Keywords: Digital leadership, School administrators, Teachers' digital competence

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ส่งผลให้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศไทยจึงได้กำหนดนโยบายสำคัญ เช่น แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562; สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อการศึกษา, 2563) นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งพัฒนาศักยภาพคนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน โดยครูต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ครูเป็นวิชาชีพหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงจำเป็นต้องปรับบทบาท รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพ (ราณี จีนสุทธิ์ และหทัยภัทร จีนสุทธิ์, 2564) แม้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ครูยังคงมีความสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ สังคม และอารมณ์ รวมถึงการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (UNESCO, 2019)

สมรรถนะดิจิทัลจึงเป็นทักษะจำเป็นของครูในยุคปัจจุบัน ครูต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ควบคู่กับความตระหนักด้านความปลอดภัยและกฎหมาย พร้อมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะดิจิทัลเพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (กิตติพศ โกนสันเทียะ, 2564) ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการพัฒนาครูให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม (จิราภรณ์ ปกรณ์, 2564)

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครจึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาอย่างเป็นระบบ อาทิ การพัฒนาห้องเรียนดิจิทัล (Digital Classroom) การแต่งตั้งผู้บริหารเทคโนโลยีดิจิทัลประจำสถานศึกษา และการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2568)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายของกรุงเทพมหานครจะมีความชัดเจนและได้รับการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง แต่ในภาคปฏิบัติยังคงพบช่องว่างทางองค์ความรู้และข้อจำกัดในการนำนโยบายไปใช้จริง โดยเฉพาะด้านสมรรถนะดิจิทัลของครูซึ่งพบว่ายังไม่ทั่วถึงและขาดความต่อเนื่อง ครูจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ ทักษะ และความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมยังคงยึดรูปแบบเดิม และไม่สามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิภาวรรณ ช่างคำ (2566) ที่สะท้อนช่องว่างด้านสมรรถนะของครูว่า ครูส่วนใหญ่ยังมีสมรรถนะดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และมีข้อจำกัดอย่างมากในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล

จากปัญหาและช่องว่างดังกล่าว อธิบายให้เห็นว่าลำพังเพียงการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางและการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน อาจยังไม่เพียงพอต่อการยกระดับทักษะของครูได้อย่างแท้จริง หากแต่ยังขาดข้อค้นพบเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะบทบาทและอิทธิพลของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ว่าจะสามารถส่งเสริม สนับสนุน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทลายข้อจำกัดด้านดิจิทัลของครูได้อย่างไร

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการครูให้มีความรู้ ทักษะ และความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับสมรรถนะดิจิทัลของครู ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 437 โรงเรียน จำนวน 14,295 คน อ้างอิงจากรายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2568 (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 390 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาของประชากรเป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ จากนั้นจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเปรียบเทียบจำนวนครูตามสัดส่วนของประชากรเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้เป็นการใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน 30ข้อ และ 3) แบบสอบถามสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน 30 ข้อ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชียวชาญ 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และ 5) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 2) วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และ 3) วิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามพบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับเท่ากับ .94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างการวิจัยเพื่อขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการครูในสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร นำส่งผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ google form

3.4 ผู้วิจัยติดตามและตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ (จำนวน 390 ชุด) จากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง หากพบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จะทำการคัดออก และนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method) โดยก่อนดำเนินการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล (Normality) และการตรวจสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อให้ข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงทางสถิติและผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	□	S.D.	ระดับ
ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.34	.224	มาก
ด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล	4.35	.318	มาก
ด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล	4.36	.338	มาก
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	4.41	.247	มาก
ด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี	4.47	.197	มาก
รวม	**4.39**	**.265**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (□ = 4.39, S.D. = .265) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล ตามลำดับ ส่วนด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

สมรรถนะดิจิทัลของครู	□	S.D.	ระดับ
ด้านความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล	4.43	.215	มาก
ด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัล	4.37	.263	มาก
ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล	4.42	.201	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้	4.42	.246	มาก
ด้านจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล	4.52	.142	มากที่สุด
รวม	**4.43**	**.213**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า ระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (□ = 4.43, S.D. = .213) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้พื้นฐานทางดิจิทัล ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการจัดการเรียนการสอนและการ

เรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระดับคความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครและสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	สมรรถนะดิจิทัลของครู
ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	.598**
ด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล	.277**
ด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล	.439**
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	.753**
ด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี	.256**
รวม	**.465****

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = .465**) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมีความสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล ส่วนด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	p-value
ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	.225	.016	.387	14.018	.000**
ด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล	.066	.012	.160	5.495	.000**
ด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล	.033	.012	.086	2.754	.006**
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	.287	.016	.546	18.401	.000**
ด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี	.053	.018	.078	2.937	.004**

R= 0.863 R2= 0.745 SEest= 0.06617 F= 224.157* P = < .05** P = < .01

จากตาราง 4 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.863 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะดิจิทัลของครูได้ร้อยละ 74.50 (R^2 = 0.745) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล ด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล และด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยี ตามลำดับ โดยทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารไม่ได้มองเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อความสะดวกสบายในการทำงานเท่านั้น แต่มุ่งเน้นการวางรากฐานเชิงคุณธรรม ความถูกต้อง โปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอันดับแรก ซึ่งถือเป็นมิติสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กรในยุคขับเคลื่อนด้วยข้อมูล รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงดิจิทัล ซึ่งแสดงถึงความพยายามของผู้บริหารในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม จุดที่น่าพิจารณาเชิงวิพากษ์คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ผลคะแนนจะยังคงอยู่ในระดับมากก็ตาม ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึง "จุดเปราะบาง" สำคัญว่า ในทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะมุ่งเน้นการปฏิบัติตามกรอบนโยบายและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Reactive) มากกว่าการกำหนดทิศทางเชิงรุกระยะยาว หรือการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลทั้งระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สตอร์ท (Stodd, 2014) ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถเชื่อมโยงทั้งระบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นสูง นอกจากนี้ นกฤต พราหมน์นก (2560) และ วิชยานนท์ ทรัพย์ถาวรธานี และคณะ (2567) ยังร่วมสนับสนุนว่า การที่ผู้บริหารมีความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่กับการกำหนดนโยบายและการวัดประเมินผลที่ชัดเจน จะเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาในภาพรวมได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครมีสมรรถนะดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความพร้อมและความตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ย

สูงที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีความตระหนักเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ การใช้สื่ออย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสังคมออนไลน์ สภาพการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมดิจิทัลทั้งในระดับผู้บริหารและครู อย่างไรก็ตาม ด้านการสร้างเนื้อหาดิจิทัลกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างทางทักษะ” ที่สำคัญ กล่าวคือ ครูส่วนใหญ่ยังคงมีบทบาทเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีมากกว่าการเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล ทั้งนี้อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านทักษะเฉพาะทาง เวลาในการพัฒนาสื่อ หรือโอกาสในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งผลให้ครูยังไม่สามารถผลิตสื่อดิจิทัลหรือบทเรียนออนไลน์ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หากสถานศึกษายังคงมุ่งพัฒนาเพียงทักษะการใช้งานพื้นฐานอาจไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในอนาคต ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ ปิยภัทร์ จิรปุณญโชติ (2559) ที่มองว่าทักษะดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ในองค์กร ขณะที่ สุรีย์พร ศรีวัฒนะ และคณะ (2567) และ นันทนัช สุขแก้ว (2563) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะนวัตกรรมและการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลของครูในยุคปัจจุบัน

3. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะดิจิทัลของครูในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าเมื่อผู้บริหารมีความสามารถในการใช้และบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ครูก็มีแนวโน้มที่จะพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของตนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หรือการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสพงษ์ เก่งฉลาด และ สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี (2566) ที่พบว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลักของครู นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิเรก พรสีมา (2563) ที่มองว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะดิจิทัลและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่การเป็นโรงเรียนดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะดิจิทัลของครูได้ในระดับสูง โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74.50 สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลของครู โดยเฉพาะด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครู นอกจากนี้ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารยังช่วยกำหนดทิศทางและสร้างแรงจูงใจให้ครูสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน การ

สนับสนุนด้านความรู้และทักษะดิจิทัล การสร้างระบบสื่อสารและเครือข่ายข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการปลูกฝังวัฒนธรรมดิจิทัลและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ครูพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลได้อย่างรอบด้าน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญชาติ ล้อพงค์พานิชย์ (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครูอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและวัฒนธรรมองค์กรด้านดิจิทัล อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ธิดารัตน์ ไชยวรรณ์ (2568) ที่พบว่าด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครู รวมถึงแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2562) ที่เน้นการสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู โดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาทักษะการสร้างสื่อและเนื้อหาดิจิทัลให้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง 1.3 ผู้บริหารควรเน้นการพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นระบบ เช่น การอบรม ระบบพี่เลี้ยง และการเรียนรู้ร่วมกัน 1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในภาพรวม 1.5 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรร่วมกันพัฒนาหลักสูตรอบรมด้านดิจิทัลสำหรับครูและผู้บริหาร โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อดิจิทัล การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทางการศึกษา และจริยธรรมดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทการศึกษาในปัจจุบัน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู โดยเน้นการออกแบบกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ 2.3 ควรขยายขอบเขตของการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างหรือบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น 2.4 ควรศึกษาตัวแปรด้านภาวะผู้นำในรูปแบบอื่น ๆ หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ หรือปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารและครูที่อาจส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู

เอกสารอ้างอิง

กิตติพศ โกนสันเทียะ. (2564). สมรรถนะดิจิทัล: สมรรถนะใหม่สำหรับครูยุคปัจจุบัน.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 22(2), 14–23.

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2564). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สถาบันคลังปัญญา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดิเรก พรสีมา. (2562, 20 พฤศจิกายน). ผู้นำยุคนี้ต้องมี Digital Mindset. กรุงเทพธุรกิจ. https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/648785

นกฤต พราหมน์นก. (2560). การศึกษาองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17(1), 43–53.

นันทนัช สุขแก้ว. (2563). ทักษะครูในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย (Symposium) ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 12 (น. 412–425). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปิยภัทร์ จิรปุณญโชติ. (2559). การประยุกต์ใช้ Google Apps ในการบริหารสารสนเทศของสถานศึกษา. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง นครนายก. https://nakhonnayok.dusit.ac.th/2016/02/5606.html

มนัสพงษ์ เก่งฉลาด, และ สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะหลักของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 20(38), 101–115.

ราณี จีนสุทธิ์, และ หทัยภัทร จีนสุทธิ์. (2564). แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์, 2(2), 1–17.

วิชัย วงษ์ใหญ่, และ มารุต พัฒผล. (2562). Digital learning. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วิชยานนท์ ทรับถาวรธานี, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, และ บดินทร์ นารถโคษา. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(48), 85–96.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อการศึกษา. (2563). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563–2565. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). Elements digital competency. สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2567). แผนปฏิบัติราชการ ปีการศึกษา 2568 สำนักการศึกษา. กลุ่มงานแผนงานและสารสนเทศ ส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา.

สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2568). แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2568–2570). สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา.

สุรีย์พร ศรีวัฒนะ, สโรชา คล้ายพันธุ์, และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2567). การพัฒนาโมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครูในภาคตะวันออก. วารสารพุทธจิตวิทยา, 9(2), 231–241.

Stodd, J. (2014). The social leadership handbook (1st ed.). Sea Salt Publishing.

UNESCO. (2019). Artificial intelligence (AI) in education: Challenges and opportunities for sustainable development. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366994

ผลของการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE EFFECTS OF THE REAP INSTRUCTION SUPPLEMENTED WITH 5W1H QUESTION TECHNIQUE ON READING FOR MAIN IDEAS AND SUMMARY MEDIA CREATION ABILITIES OF GRADE 6 STUDENTS

โยธิดา ภูมิเพ็ง[1] และ สุทธิดา จันทร์ดวง[2]
Yothida Poompeng[1] and Sutthida Chanduang[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1-2]Udon Thani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Yothida2541@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H 2) ศึกษาความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโพธิ์ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง แบบแผนการทดลองรูปแบบกลุ่มเดียววัดก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ 3) แบบประเมินผลงานการสร้างสื่อสรุปใจความ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบด้วยสถิติ Paired Samples t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1.ผลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.88 และหลังเรียนเท่ากับ 23.63 2) ความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียน พบว่า

* Received 5 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 25 September 2026

ความสามารถอยู่ในระดับดีเยี่ยม 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม 4.56

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบ REAP,เทคนิคการใช้คำถาม 5W1H,การอ่านจับใจความสำคัญ,การสร้างสื่อสรุปใจความ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare Grade 6 students' ability in reading for main idea comprehension before and after being taught through the REAP instructional approach supplemented with the 5W1H questioning technique; 2) to study Grade 6 students' ability to create summary media; and 3) to examine Grade 6 students' satisfaction toward the instruction. The participants consisted of eight Grade 6 students at Banpho School, Phibunrak District, Udon Thani Province, during the first and second semesters of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. The study employed a one-group pretest–posttest experimental design. The research instruments included: 1) lesson plans, 2) a reading for main idea comprehension test, 3) an assessment form for summary media creation, and 4) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Paired Samples t-test. The findings were as follows:

1. Grade 6 students who learned through the REAP instructional approach supplemented with the 5W1H questioning technique demonstrated significantly higher reading for main idea comprehension after the instruction at the .05 level. The mean pretest score was 12.88, while the mean posttest score was 23.63.

2. Grade 6 students' ability to create summary media was at an excellent level.

3. Grade 6 students' satisfaction toward the instruction was at the highest level, with an overall mean score of 4.56.

Keywords: REAP instructional approach, 5W1H questioning technique, reading for main idea comprehension, summary media creation

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนกำลังพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างต่อเนื่อง หากผู้เรียนมีพื้นฐานการอ่านที่ดี ย่อมสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ รัชนี ศรีไพรวรรณ (2551: 15) ได้อธิบายว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือหลักในการสืบค้นและเข้าถึงความรู้ในทุกกลุ่มสาระ หากผู้เรียนไม่สามารถอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ก็อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการอ่านเป็นกระบวนการทางภาษาที่มีความซับซ้อน ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะหลายด้านร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจข้อความ การวิเคราะห์เนื้อหา การเชื่อมโยงความคิด และการแยกแยะประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน ดังนั้น การพัฒนาทักษะการอ่านจึงถือเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และต่อยอดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นทักษะสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้วยความสำคัญของการอ่าน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนด “การอ่าน” เป็นหนึ่งในสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง ดู และพูด สาระที่ 4 หลักภาษาไทย และสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม โดยเฉพาะ “การอ่าน” ถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่สามารถอ่านและเข้าใจข้อมูลได้ดีจะสามารถพัฒนาตนเองและงานของตนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การอ่านยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีคุณภาพ (กรมวิชาการ, 2553: 10) โดยมีหัวใจสำคัญคือ การอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่การคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงใจ ไทยคุรุพันธ์ (2562: 15) และสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2560: 42) ที่เน้นย้ำตรงกันว่า การอ่านจับใจความสำคัญคือกระบวนการทำความเข้าใจเนื้อหาในระดับมโนทัศน์และเป็นกลวิธีที่ผู้เรียนต้องฝึกฝนเพื่อแยกแยะสาระสำคัญ หากผู้เรียนไม่สามารถสกัดประเด็นหลักออกจากเรื่องที่อ่านได้ ย่อมส่งผลให้ไม่สามารถวิพากษ์ ตีความ หรือประเมินค่าเนื้อหานั้นได้อย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับพบว่าผู้เรียนจำนวนมากยังคงประสบปัญหา โดยมีลักษณะที่สามารถอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แต่ไม่สามารถอธิบายสิ่งที่อ่านหรือไม่สามารถจำแนกใจความสำคัญได้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมมักเน้นเพียงการอ่านออกเสียงหรือการตอบคำถามท้ายบท แต่ขาดกระบวนการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ที่ช่วยให้

นักเรียนสกัดใจความสำคัญด้วยตนเอง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะของศศิธร รัตนโภคา (2561: 54) ที่ระบุว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่สะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษามาอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโพธิ์ พบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดด้านทักษะการอ่าน โดยเฉพาะความสามารถในการจับใจความสำคัญจากบทอ่าน แม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะสามารถอ่านออกเสียงข้อความได้ถูกต้องตามหลักภาษา แต่เมื่อพิจารณาในด้านการทำความเข้าใจเนื้อหา พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านหรือสรุปสาระสำคัญของบทอ่านได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การอธิบายความหมายของเนื้อหาและการถ่ายทอดความเข้าใจจากบทอ่านยังอยู่ในระดับที่ควรได้รับการพัฒนา สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนโรงเรียนบ้านโพธิ์ในช่วง 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา พ.ศ. 2565–2567 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับประเทศ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง ผลการทดสอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาวะวิกฤตทางทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องได้รับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญอย่างเป็นระบบด้วยนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ REAP ซึ่งเป็นกระบวนการอ่านอย่างมีลำดับขั้นตอน ประกอบด้วย การอ่านเพื่อทำความเข้าใจ (Read) การถอดความเป็นภาษาของตนเอง (Encode) การเขียนคำอธิบายหรือคำถามประกอบข้อความ (Annotate) และการไตร่ตรองสิ่งที่ได้เรียนรู้ (Ponder) กระบวนการดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การประยุกต์ใช้เทคนิคการใช้คำถาม 5W1H เข้ามาเสริมในขั้นตอนการถอดความ (Encode) มีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือทางปัญญา (Cognitive Tool) ที่ช่วยชี้นำกระบวนการคิดและกระตุ้นระบบการตั้งคำถามของผู้เรียน ทำให้สามารถวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาแยกแยะประเด็นสำคัญได้อย่างมีทิศทาง ปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้ที่เน้นความจำไปสู่การอ่านที่เน้นการคิดวิเคราะห์ และเมื่อผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างเป็นลำดับขั้นแล้ว ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดมโนทัศน์ที่ได้เรียนรู้ออกมาในรูปแบบของ "สื่อสรุปใจความ" เพื่อจัดลำดับความคิดและสื่อสารสาระสำคัญออกมาเป็นภาพ ซึ่งเป็นทักษะการสื่อสารเชิงทัศน์ที่สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ โดยเฉพาะ กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ซึ่งอธิบายว่าการที่ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนหรือปฏิบัติซ้ำอย่างต่อเนื่อง

จะช่วยเสริมสร้างความชำนาญและความถูกต้องในการเรียนรู้ (Edward L. Thorndike, 1913) ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่าน วิเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญผ่านการสร้างสื่อสรุปใจความอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจในบทอ่านและทำให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองขั้นเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กเครือข่ายพิบูลย์รักษ์ ตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 8 โรงเรียน ทั้งหมด 64 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโพธิ์ ตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดย

พิจารณาจากความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H จำนวน 6 แผน แบ่งเป็นแผนที่ใช้เวลาแผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 3 แผน และแผนที่ใช้เวลาแผนละ 4 ชั่วโมง จำนวน 3 แผน รวมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยของความยากง่ายเท่ากับ 0.56 และค่าเฉลี่ยของอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.53 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

2. แบบประเมินผลงานการสร้างสื่อสรุปใจความ โดยมีองค์ประกอบเพื่อประเมินผลงาน 3 ด้านดังนี้ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเหมาะสมของแบบประเมินผลงานการสร้างสื่อสรุปใจความอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบบสอบถามประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 12 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน การจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของทุกข้อเท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ

3.2 การจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 Read (อ่าน)

ขั้นที่ 2 Encode (ถอดรหัส/สรุปใจความ) เสริมด้วยการใช้คำถาม 5W1H

ขั้นที่ 3 Annotate (บันทึกความคิดเห็นและข้อสังเกต)

ขั้นที่ 4 Ponder (ไตร่ตรอง/สรุปใจความรวม) และสร้างสื่อสรุปใจความ

3.3 การทดสอบหลังเรียน (Posttest) และประเมินผลงานงานสื่อสรุปใจความ

3.4 ทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 สถิติทดสอบสมมติฐาน เนื่องจาก N=8 (กลุ่มเล็กมาก) จึงใช้การทดสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลโดยใช้สถิติ Shapiro–Wilk test ก่อนการทดสอบสมมติฐาน เมื่อพบว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ จึงใช้สถิติ Paired Samples t-test ในการเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

ก่อนการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้านการแจกแจงปกติของข้อมูล เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก (N < 50) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติ Shapiro-Wilk Test ในการทดสอบการแจกแจงปกติ ซึ่งมีความเหมาะสม โดยพิจารณาจากค่าความแตกต่างของคะแนนสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของคะแนนผลต่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตัวแปร	สถิติ Shapiro–Wilk	df	Sig.	การตัดสินใจ	สรุปผล
คะแนนก่อนเรียน	0.932	8	0.530	p > .05 ยอมรับ H_0	แจกแจงปกติ
คะแนนหลังเรียน	0.970	8	0.898	p > .05 ยอมรับ H_0	แจกแจงปกติ

จากการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลโดยใช้สถิติ Shapiro–Wilk พบว่าคะแนนก่อนเรียน (Pretest) มีค่า Sig. เท่ากับ 0.530 และคะแนนหลังเรียน (Posttest) มีค่า Sig. เท่ากับ 0.898 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 ทั้งสองตัวแปร แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) สรุปได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นปกติ จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติแบบพาราเมตริก (Parametric Statistics) ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถใช้สถิติ Paired Samples t-test ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขนาดอิทธิพล (Effect Size) เพื่ออธิบายความสำคัญของผลการวิจัยในเชิงปฏิบัติ ซึ่งช่วยสะท้อนระดับผลของการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของ Cohen กล่าวคือ ค่า Effect Size เท่ากับ 0.20 หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับเล็ก ค่า 0.50 หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง และค่า 0.80 ขึ้นไป หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับสูง ซึ่งหากผลการวิเคราะห์พบว่าค่า Effect Size อยู่ในระดับสูง ย่อมแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน ทั้งในด้านสถิติและการนำไปใช้ในทางปฏิบัติจริง

1. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$= 23.63, S.D. = 2.20) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$= 12.88, S.D. =2.17) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 18.217, p < .05) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เพิ่มขึ้นร้อยละ 35.83

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	□	S.D.	ร้อยละ	t	Sig.	Effect Size
ก่อนเรียน	8	30	12.88	2.17	42.92	18.217	.000	6.44
หลังเรียน	8	30	23.63	2.20	78.75			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน โดยจากผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังพบว่าค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 6.44 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อเทียบกับเกณฑ์ของ Cohen ที่กำหนดว่า ค่า 0.20 คือระดับเล็ก ค่า 0.50 คือระดับปานกลาง และค่า 0.80 ขึ้นไปคือระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะประเด็นสำคัญ และทำความเข้าใจสาระของเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งการใช้การเรียนการสอนแบบ REAP ที่เน้นการอ่านอย่างเป็นขั้นตอนควบคู่กับ การใช้คำถามแบบ 5W1H ยังช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดอย่างเป็น

ระบบ ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เช่น อินโฟกราฟิกหรือสตอรี่บอร์ด หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H

ผู้วิจัยได้ประเมินความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน อย่างต่อเนื่องรวมทั้งหมด 6 ชิ้นงาน โดยได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยและร้อยละของความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญ

ชิ้นงาน การสร้างสื่อ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
1 (สตอรี่บอร์ด)	20	14.25	1.04	71.25	ดีมาก
2 (สตอรี่บอร์ด)	20	15.25	1.04	76.25	ดีมาก
3 (สตอรี่บอร์ด)	20	16.25	1.04	81.25	ดีมาก
4 (อินโฟกราฟิก)	20	16.88	0.83	84.38	ดีเยี่ยม
5 (อินโฟกราฟิก)	20	17.50	0.93	87.50	ดีเยี่ยม
6 (อินโฟกราฟิก)	20	17.88	0.83	89.38	ดีเยี่ยม
รวม	**20**	**16.34**	**1.38**	**81.67**	**ดีเยี่ยม**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 คน มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 ชิ้นงาน โดยในชิ้นงานที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 14.25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.04 และมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นตามลำดับจนถึง ชิ้นงานที่ 6 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 17.88 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83 คิดเป็นร้อยละ 89.38

เมื่อพิจารณาพัฒนาการเป็นรายชิ้นงาน พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามลำดับดังนี้ 14.25, 15.25, 16.25, 16.88, 17.50 และ 17.88 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ใจความสำคัญและนำมาผลิตสื่อสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกหรือสตอรี่บอร์ดมีความครบถ้วนของเนื้อหาและความถูกต้องของข้อมูลเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนในแต่ละระยะของการฝึกฝน ทั้งนี้ระดับคุณภาพโดยรวมของนักเรียนขยับจากระดับ "ดีมาก" ในช่วงแรก ขึ้นสู่ระดับ "ดีเยี่ยม" ในช่วงท้ายของการทดลอง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ 3 ด้าน จำนวน 12 ข้อ ไปประเมินกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน หลังสิ้นสุด การจัดการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนการสอน

รายการประเมินความพึงพอใจ	□	**S.D.**	**ระดับความพึงพอใจ**
1. ด้านบรรยากาศในการเรียน	4.50	0.37	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.60	0.36	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.58	0.37	มากที่สุด
รวมเฉลี่ยภาพรวม	**4.56**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ในภาพรวมอยู่ในระดับ "มากที่สุด" โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.34 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.36 รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.37 รองลงมาและด้านบรรยากาศในการเรียน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.37 รองลงมา ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียน เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบ REAP เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่าน ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ถอดความ และไตร่ตรองเนื้อหาอย่าง

เป็นลำดับขั้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลและสรุปสาระสำคัญของเรื่องได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ McKenna และ Robinson (2009) ที่กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการอ่านอย่างเป็นขั้นตอนช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน เทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ยังช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแยกแยะองค์ประกอบสำคัญของเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรสุดา นาคสุข (2564) และ ธุวานันท์ ณัฐเมธาธนาศิริ (2567) ที่พบว่าเทคนิค 5W1H สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ของ John Dewey (1938) และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของ Jean Piaget (1970) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการสรุปและถ่ายทอดความรู้ของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนแบบ REAP เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทอ่านอย่างลึกซึ้งได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นลำดับขั้น ส่งผลให้สามารถคัดเลือกและจัดระบบสาระสำคัญของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Eanet และ Manzo (1976) ที่ระบุว่ารูปแบบการอ่านแบบ REAP ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสร้างความหมายจากข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของเรื่องได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ ทำให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลและสรุปสาระสำคัญได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lev Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของเครื่องมือทางปัญญาในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนสามารถนำสาระสำคัญไปถ่ายทอดในรูปแบบของสื่อสร้างสรรค์ เช่น อินโฟกราฟิกและสตอรี่บอร์ดยังสะท้อนถึงการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Benjamin Bloom (1956) ที่มองว่าการสังเคราะห์และการสร้างผลงานเป็นทักษะในระดับสูงของการอ่าน อีกทั้งการสร้างสื่อดังกล่าว ยังเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์ความรู้และแสดงความเข้าใจผ่านการออกแบบภาพและข้อความอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Learning) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ผลการประเมินยังสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพผลงานของนักเรียนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากระดับดีมากไปสู่ระดับดีเยี่ยม อันเป็นผลมาจากการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

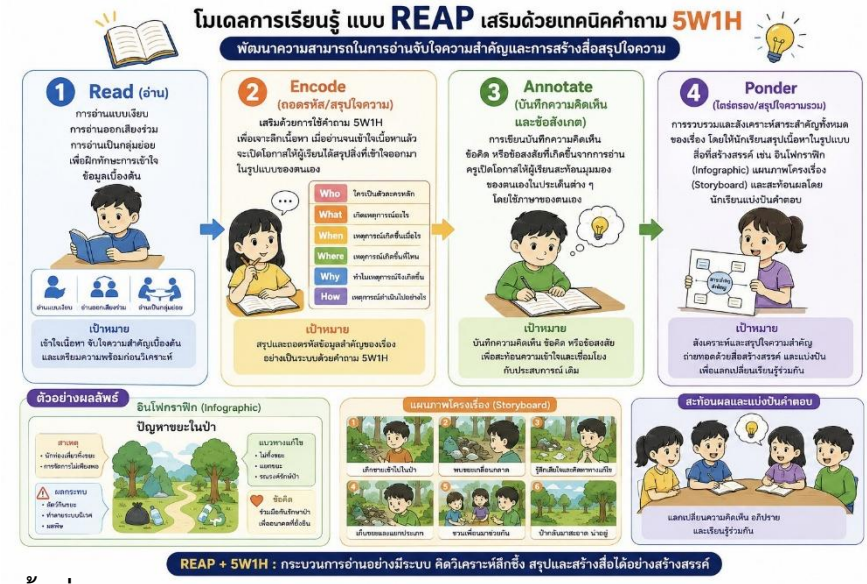
การได้รับข้อเสนอแนะ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาผลงานของตนเองได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการบูรณาการรูปแบบการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญของนักเรียน เนื่องจากช่วยส่งเสริมทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

3. ด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากนวัตกรรมดังกล่าวเปลี่ยนบริบทชั้นเรียนจากการบรรยายแบบเดิม (Passive Learning) ไปสู่ชั้นเรียนเชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจระดับสูง คือ ความรู้สึกประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (Sense of Achievement) ของผู้เรียน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีพื้นฐานทักษะการอ่านค่อนข้างจำกัดและมีคะแนน O-NET ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ทั้งการอ่าน การวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การอภิปราย และการสรุปความรู้ร่วมกัน ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นกันเอง เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและมีความรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ความปลอดภัยทางจิตใจ และความสุขในการเรียน ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Learning) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น การบูรณาการรูปแบบการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H จึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การพัฒนาทักษะการคิด และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียน เนื่องจากช่วยส่งเสริมกระบวนการอ่านอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ และถ่ายทอดสาระสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างการมีส่วนร่วมและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จนนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H มี 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 Read (อ่าน) การอ่านแบบเงียบ การอ่านออกเสียงร่วม หรือการอ่านเป็นกลุ่มย่อย เพื่อฝึกทักษะการเข้าใจข้อมูลเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 Encode (ถอดรหัส/สรุปใจความ) เสริมด้วยการใช้คำถาม 5W1H เพื่อเจาะลึกเนื้อหา เมื่ออ่านจนเข้าใจเนื้อหาแล้ว ขั้น Encode จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สรุปสิ่งที่เข้าใจออกมาในรูปแบบของตนเอง ผู้เรียนจะลงมือถอดรหัสข้อมูลจากเรื่องที่ได้อ่านด้วยคำถาม 5W1H

ขั้นที่ 3 Annotate (บันทึกความคิดเห็นและข้อสังเกต) การเขียนบันทึกความคิดเห็น ข้อคิด หรือข้อสงสัยที่เกิดขึ้นจากการอ่าน ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนมุมมองของตนเองในประเด็นต่าง ๆ โดยใช้ภาษาของตนเอง

ขั้นที่ 4 Ponder (ไตร่ตรอง/สรุปใจความรวม) การรวบรวมและสังเคราะห์สาระสำคัญทั้งหมดของเรื่อง โดยให้นักเรียนสรุปเนื้อหาในรูปแบบสื่อที่สร้างสรรค์ เช่น อินโฟกราฟิก (Infographic) แผนภาพโครงเรื่อง (Storyboard) และสะท้อนผลโดยนักเรียนแบ่งปันคำตอบ/ใจความสำคัญกับเพื่อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการสร้างสื่อสรุปใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน อีกทั้งความสามารถในการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญอยู่ในระดับดีเยี่ยม และความพึงพอใจโดยรวมต่อการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1.1 ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ 1.2 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจลักษณะของคำถามตามเทคนิค 5W1H โดยเฉพาะคำถามประเภท ทำไม (Why) และ อย่างไร (How) 1.3 ครูผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนสรุปความจากความเข้าใจของตนเอง มากกว่าการคัดลอกข้อความจากบทอ่านโดยตรง 1.4 ครูผู้สอนควรเตรียมแนวทางหรือเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการสร้างสื่อสรุปใจความสำคัญของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือในบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน 2.2 ควรมีการศึกษาการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ไปประยุกต์ใช้กับทักษะทางภาษาไทยด้านอื่น 2.3 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มหรือโครงงาน 2.4 ควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนแบบ REAP เสริมด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์และการสรุปความของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ดวงใจ ไทยคุรุพันธ์. (2562). ทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธุวานันท์ ณัฐเมธาธนาศิริ (2567). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการใช้คำถาม 5W1H ร่วมกับชุดฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อส่งเสริมความสามารถการ

อ่านจับใจความสำคัญและการคิดวิเคราะห์ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนสุขานารี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม บริหารธุรกิจและการสื่อสาร.

ภัทรสุดา นาคสุข. (2564). การพัฒนาความสามารถทางการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสอน 5W1H ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รัชนี ศรีไพรวรรณ. (2551). แนวคิดและหลักการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศศิธร รัตนโภคา. (2561). การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในศตวรรษที่ 21. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2560). หลักการสอนอ่านภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

Benjamin Bloom. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York: David McKay.

Eanet, M. G., & Manzo, A. V. (1976). REAP—a strategy for improving reading/writing study skills. Journal of Reading, 19(8), 647–652.

Edward L. Thorndike. (1913). Educational psychology: The psychology of learning (Vol. 2). New York: Teachers College, Columbia University.

Jean Piaget. (1970). Science of education and the psychology of the child. New York: Orion Press.

John Dewey. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.

Lev Vygotsky. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Manzo, A. V., Manzo, U. C., & Estes, T. H. (2002). Content area literacy: Interactive teaching for active learning (3rd ed.). John Wiley & Sons.

McKenna, M. C., & Robinson, R. D. (2009). Teaching through text: Reading and writing in the content areas (6th ed.). Boston, MA: Pearson/Allyn and Bacon.

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู*

A STUDY AND ANALYSIS OF CORE BUDDHIST VALUES REFLEC IN NORARONG KHRU

รามิล แก้วนุกูล[1] และ พระครูบวรชัยวัฒน์[2]

Ramin kaewnukun[1] and Phrakhrubowonchaiwat[2]

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ramin19098@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทโนราโรงครู 2) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู และ 3) วิเคราะห์คุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ พระไตรปิฎก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วยคณะโนรา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านโนรา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โนราโรงครูเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ คติพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยใช้บทขับร้องและพิธีกรรมเป็นกลไกสืบทอดภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนภาคใต้ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ได้แก่ กตัญญูกตเวทิตาธรรม อิทธิบาท 4 ฆราวาสธรรม 4 กุศลกรรมบถ 10 ตัณหา 3 และไตรลักษณ์ ซึ่งถูกสอดแทรกผ่านบทขับร้อง ท่ารำ และจารีตพิธีกรรม เพื่ออบรมจริยธรรมและการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน ส่วนผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) พบว่า หลักพุทธธรรมในบทโนราโรงครูมีคุณค่าทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารทางจริยธรรม ช่วยสร้างความกตัญญู ความสามัคคี ความเพียร และความตระหนักรู้ในสัจธรรมแห่งชีวิต อันนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะทางศีลธรรมและการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, โนราโรงครู, กตัญญูกตเวทิตาธรรม, ไตรลักษณ์, คุณค่าทางวัฒนธรรม

---

* Received 30 March 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 25 September 2026

Abstract

This qualitative study aimed to: (1) examine the Nora Rong Kru ritual texts; (2) analyze the Buddhist principles reflected in the Nora Rong Kru texts; and (3) analyze the values of the Buddhist principles manifested in the Nora Rong Kru texts. The study employed documentary research based on academic documents, the Tipiṭaka, and related research, supplemented by in-depth interviews with 15 key informants, comprising Nora performers, religious scholars, and experts in Nora traditions. The data were analyzed using content analysis.

The findings regarding Objective 1 revealed that Nora Rong Kru is a sacred ritual that reflects the integration of ancestral beliefs, Brahmanical traditions, and Buddhism. Its sung texts and ritual practices serve as mechanisms for transmitting local wisdom and preserving the cultural identity of communities in Southern Thailand. Regarding Objective 2, the study found that the prominent Buddhist principles embedded in the Nora Rong Kru texts include gratitude and the reciprocation of gratitude (Katannu-Katavedi), the Four Bases of Accomplishment (Iddhipāda 4), the Four Virtues for Householders (Gharāvāsa-dhamma 4), the Ten Wholesome Courses of Action (Kusala-kammapatha 10), the Three Forms of Craving (Taṇhā 3), and the Three Characteristics (Tilakkhaṇa). These principles are conveyed through sung texts, dance movements, and ritual traditions to cultivate ethical values and guide people's ways of life within the community. Regarding Objective 3, the study found that the Buddhist principles embedded in the Nora Rong Kru texts possess psychological, social, and cultural value. They function as a means of communicating ethical teachings, fostering gratitude, social harmony, perseverance, and awareness of the truths of life, thereby contributing to moral well-being and the sustainable preservation of the cultural identity of local communities.

Keywords: Nora Rong Khru, Buddhist Principles, Ritual Performance, Cultural Heritage, Moral Formation

บทนำ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมไทย วิถีชีวิต ระบบคุณค่า และโครงสร้างทางจริยธรรมของผู้คนต่างเผชิญความ

เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้เกิดภาวะสั่นคลอนทางคุณธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม การแสวงหากลไกทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสร้างสันติสุขแก่สังคมจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในบริบทสังคมร่วมสมัย ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมถือเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยในการหล่อหลอมคุณค่าทางจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผ่านการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน เช่น เมตตา ขันติ และความกตัญญู อันนำไปสู่การลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความปรองดองในสังคม อย่างไรก็ตาม หลักธรรมดังกล่าวมิได้ดำรงอยู่เพียงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หากแต่ได้ผสานกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นผ่านกระบวนการสื่อสารทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (สมพงษ์ จิตระดับ, 2562)

ในบริบทของภาคใต้ของประเทศไทย หลักพุทธธรรมได้หยั่งรากลึกอยู่ในศิลปะการแสดง “โนรา” หรือ “มโนราห์” ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2021) โดยเฉพาะ “โนราโรงครู” ซึ่งมิได้เป็นเพียงมหรสพเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ และอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของชุมชนภาคใต้อย่างลึกซึ้ง (ศิรภัสร์ ศรีแก้ว และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) บทขับร้องสำคัญ โดยเฉพาะ “12 กำพลัด” ทำหน้าที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ธำรงรักษาองค์ความรู้และจารีตพิธีกรรมผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ภายในบทขับร้องดังกล่าวปรากฏการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ อาทิ การอธิบายหลักไตรลักษณ์ผ่าน “บทชักแสงทอง” ที่ใช้อุปมาเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์เพื่อสะท้อนความไม่เที่ยงของชีวิต ตลอดจนหลักกตัญญูกตเวทิตา อิทธิบาท 4 และสมานัตตตา ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมจริยธรรมและสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน (พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิโท และคณะ, 2562; วิมลวรรณ สุขสวัสดิ์ และคณะ, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมสูง พบว่า แม้บทโนราโรงครูยังคงได้รับการสืบทอดตามจารีตดั้งเดิม แต่กลับเผชิญความท้าทายสำคัญหลายประการ ได้แก่ การลดทอนคุณค่าเชิงปัญญาของบทโนราให้เหลือเพียงพิธีกรรมความเชื่อหรือการแสดงเพื่อความบันเทิง การจำกัดองค์ความรู้ไว้เฉพาะในกลุ่มศิลปินอาวุโส และการเกิดช่องว่างทางวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากไม่สามารถเชื่อมโยงภาษาถิ่นและบทโนราเข้ากับหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงก่อให้เกิดช่องว่างทางวิชาการและวัฒนธรรมในการถ่ายทอดองค์ความรู้พุทธธรรมสู่สังคมร่วมสมัย และเสี่ยงต่อการที่บทโนราอาจคงเหลือเพียงรูปแบบทางการแสดงที่ปราศจากมิติทางปัญญาและจิตวิญญาณในอนาคต (จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ, 2558; นภัสมน นิจรันดร์, 2550)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครูผ่านกรอบแนวคิดการสื่อสารธรรมะผ่านศิลปะการแสดงร่วมกับแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) โดยมุ่งวิเคราะห์หลักธรรมสำคัญ ได้แก่ ไตรลักษณ์ กตัญญู

กตเวทิตา อิทธิบาท 4 และสมานัตตตา ที่ปรากฏในบทโนรา 12 บท ผ่านการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับศิลปินโนราและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เพื่อถอดรหัสภูมิปัญญาการสื่อสารธรรมะของบรรพชนอย่างเป็นระบบ และพัฒนาแนวทางการจัดการองค์ความรู้พุทธธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยอาศัยแนวคิดการสื่อสารวัฒนธรรมและการสร้างพื้นที่สุขภาวะทางปัญญาเป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2562)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาครั้งนี้มิได้มุ่งเพียงการอนุรักษ์โนราโรงครูในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หากแต่เป็นการฟื้นคืน “มิติทางปัญญา” ของบทโนราในฐานะสื่อกลางแห่งการถ่ายทอดพุทธธรรม จริยธรรม และภูมิปัญญาชุมชน ผลการวิจัยจึงมีคุณูปการทั้งในเชิงพุทธศาสนศึกษา คติชนวิทยา และนิเทศศาสตร์วัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสุขภาวะทางศีลธรรม ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทโนราโรงครู
2. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร

ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวกับ การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ และแหล่งข้อมูลสำคัญดังนี้

ก. ขั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก เป็นการศึกษาและนำข้อมูลมาเทียบเคียงกับหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู

ข. ขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และเรียบเรียงโดยนักวิชาการ หรือผู้ศึกษาอื่น ๆ มาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประกอบการศึกษาวิจัย ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารบทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ โนราใหญ่ผู้ประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู ศิลปินแห่งชาติ เจ้าภาพผู้รับโนราโรงครู และผู้ชม มีทั้งหมด 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

1. คณะโนราโรงครู จำนวน 5 คณะ
2. นักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 5 รูป/คน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านโนรา จำนวน 5 คน

ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด จะมีจำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงโนราโรงครูและรับชมการแสดง โดยเกณการคัดเลือกนั้นเลือกเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดงโนราโรงครู เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและตรงประเด็นกับงานวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือวิจัยนี้ แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีและความเป็นมาของโนราโรงครูและหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวการกับประยุกต์ใช้หลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครูในการใช้ชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิจัยเชิงคณุภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครูให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อคำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ 2) ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) (Phuekphan, Aungsuroch, Yunibhand, & Chan, 2016 pp 89) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย 3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และ

ชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ / นิยามศัพท์หรือไม่ โดยพิจารณามาตรประเมินความสอดคล้องจะมี 3 ระดับ คือ (สุพงษ์ จิรชวาลวิสุทธิ์, 2558 หน้า 38)

4 คะแนน แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

3 คะแนน ปรับปรุงเล็กน้อยให้ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

2 คะแนน ปรับปรุงมากให้ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

1 คะแนน แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์ 4) เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณาพร้อมข้อเสนอแนะ และให้ผลคะแนนมา ผู้วิจัยต้องดำเนินการและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้น เมื่อรวมกัน และคำนวณแล้วค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรองความถูกต้องของผลลัพธ์ และช่วยให้แน่ใจว่าการดำเนินการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม และเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ เกณฑ์การเลือกใช้ CVI คือ ค่า CVI = 1 ถ้าค่า CVI ต่ำกว่า 0.50 ใช้ไม่ได้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 15 คน ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ 1) ติดต่อขอเอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่จะให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ 2) หลังจากที่ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ การประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนที่จะลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 3) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ รวมถึงการยืนยันในเอกสารว่าผู้ให้

สัมภาษณ์ยินยอมในการมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้แล้วจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยในการวิจัย 4) หลังจากผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบทุกท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาถอดความการให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ไม่ผิดประเด็นจากบทให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วจึงนำผลไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้แยกแยะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการสรุปผลนี้จะถูกเชื่อมเชื่องโยงกลับไปยังวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมบทขับร้องในพิธีกรรมโนราโรงครู ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และจำแนกคุณค่าหลักพุทธธรรมออกเป็น 6 ด้านหลัก โดยมีรายละเอียดผลการวิจัยเชิงลึกดังนี้

1. คุณค่าด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม คือ รากเหง้าแห่งจริยธรรมและการสืบทอดมรดกปัญญาบทโนราโรงครู (บทคุณครู บทไหว้บุญคุณครู และบทครูสอน) ทำหน้าที่เป็นกุศโลบายในการหลอมรวมหลักธรรมเรื่องความกตัญญูกตเวทิตาเข้ากับจิตวิญญาณของศิลปินอย่างเป็นระบบการหยั่งรากแห่งกตัญญู (การรู้คุณ) ปรากฏชัดใน "บทคุณครู" ผ่านพิธีกรรมการ "กาศ" หรือการไหว้พระรัตนตรัยและระลึกถึงบูรพาจารย์ เป็นการฝึกจิตให้มีสติและลดทอนอัตตา ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่า "บทคุณครูคือการประกาศว่าวิชาโนราไม่มีคำว่า 'ตัวกูของกู' แต่คือการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การก้มกราบและการเอ่ยชื่อบรรพบุรุษในโรงพิธีช่วยลดทอนความจองหอง และสร้างความอ่อนน้อมถ่อมตน"การหยั่งลึกแห่งกตเวทิตา (การตอบแทนคุณ) การตอบแทนคุณในวิถีโนราคือการ "รักษาวิชาให้บริสุทธิ์" ผ่านการร่ายรำและขับบทอย่างแม่นยำเพื่อรักษาไว้ซึ่งมรดกทางปัญญา นอกจากนี้ใน "บทครูสอน" ยังมีการใช้กวีนิพนธ์เปรียบเทียบ "มูลค่า" กับ "คุณค่า" ของวิชาความรู้ว่ามีค่ามหาศาลยิ่งกว่าทรัพย์สินเงินทอง ทำให้ศิษย์เกิดจิตสำนึกในการตอบแทนคุณด้วยการตั้งใจแสดงอย่างสุดฝีมือมโนธรรมสำนึกต่อผู้ให้กำเนิด ใน "บทไหว้บุญคุณครู (กำพลัดลูกอ่อน)" มีการประยุกต์หลัก "มาตาปิตุอุปัฏฐานัง" (การบำรุงบิดามารดา) ให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านความยากลำบากของมารดาในการตั้งครรภ์

2. คุณค่าด้านอิทธิบาท 4 คือ หัวใจแห่งความเพียรและการมุ่งสู่ความเชี่ยวชาญ กระบวนการเคี่ยวกรำศิลปินและวิถีการดำเนินชีวิตของปุถุชนในบทโนรา ถูกขับเคลื่อนด้วยหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) อย่างเด่นชัดหลักอิทธิบาท 4 การสะท้อนคุณค่าในบทโนราโรงครูฉันทะ (ความพอใจ)การสร้างใจรักและศรัทธาในศาสตร์ เช่น ใน บทสอนรำ เริ่มที่การวางใจให้รักเครื่องแต่งกาย และ บทไชยชายกลายกลับ ที่สามีภรรยาเต็มใจทำหน้าที่ของตนเพื่อสร้างครอบครัววิริยะ (ความเพียร) การอดทนต่ออุปสรรคและความเจ็บปวด โดยเฉพาะในบทสอนรำ ที่ต้องดัดสรีระ และ บทพลายงาม ที่อุปมาการฝึกช้างป่าลดพยศให้กลายเป็นความเชี่ยวชาญจิตตะ (ความเอาใจใส่) การมีสมาธิจดจ่อ ขั้นสูง ไม่วอกแวก การรักษาจังหวะ เช่น จังหวะ "สิบสองนิ้ว" และ "ย่างสามขุม" เพื่อให้กายและใจผสานเป็นหนึ่งเดียวกับเสียงดนตรี วิมังสา (ความไตร่ตรอง) การใช้สติปัญญาและไหวพริบประเมินสถานการณ์ เช่น ใน บทไชยชายกลายกลับ ที่ภรรยารู้จักคิดคำนวณ วางแผนเตรียมอาหาร และประเมินเวลาจากแสงอาทิตย์ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ได้สะท้อนถึงหลักวิริยะในบทสอนรำไว้ว่า "การดัดมือ ดัดแขน จนเจ็บน้ำตาไหล ทั้งหมดคือการฝึกวิริยะหรือความอึดฮึดสู้ ความลำบากในการฝึกสอนให้เยาวชนมีความทนทานต่ออุปสรรค (Resilience) ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่หาไม่ได้จากตำราเรียนทั่วไป"

3. คุณค่าด้านฆราวาสธรรม 4 คือ คัมภีร์จริยธรรมเพื่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน"บทไชยชายกลายกลับ" ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ผ่านการถอดรหัสหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนสู่แนวทางปฏิบัติจริงในยุคปัจจุบันสัจจะ สะท้อนผ่านความซื่อสัตย์ต่อบทบาทหน้าที่และการรักษาคำพูดระหว่างสามีภรรยา ทมะ ปรากฏในศิลปะการเจรจาที่มีการผ่อนหนักผ่อนเบา รู้จักข่มใจและฝึกฝนตนเองให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ขันติ ความอดทนต่อความยากลำบากในการทำมาหากิน ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคชีวิตจาคะ การสละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์ของครอบครัวและส่วนรวมการปลูกฝังฆราวาสธรรม 4 ในบทโนราจึงเปรียบเสมือน Soft Power ที่ช่วยธำรงรักษาค่านิยมการอยู่ร่วมกันและลดความขัดแย้งในสังคม

4. คุณค่าด้านตัณหา 3 คือ เครื่องเตือนสติให้เท่าทันด้านมืดและกิเลสของมนุษย์ บทโนราโรงครูมีการตีแผ่และสะท้อนภาพสภาวะจิตของมนุษย์ที่ตกอยู่ภายใต้บ่วงของกิเลสอย่างแหลมคม เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติทางสังคมกามตัณหา (ความยากในกามคุณ) ที่ปรากฏใน "บทดอกจิกดอกจักดอกนมสวรรค์" ผ่านท่วงท่าการชมดอกไม้ที่เย้ายวน แต่แฝงคติเตือนใจให้เยาวชนรู้จัก "ชมแต่ไม่ชิง" คือชื่นชมความงามโดยไม่คิดยึดครองภวตัณหา (ความอยากมีอยากเป็น) ปรากฏชัดใน "บทไชยชายกาน้ำ" ที่ตัวละครอยากเป็นผู้เก่งกล้าและมีตัวตน (Ego) ที่สูงส่งจนยอมมุสาและไม่ยอมรับนกกาน้ำเป็นครูเพราะความต่ำต้อยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 วิเคราะห์ว่า "ไชยชายอยากเป็นศิษย์ที่มีครูสูงส่งจนยอมมุสาและลบหลู่ครูนกกาน้ำที่ต้อยต่ำ เยาวชนในโลกโซเชียลปัจจุบันมักตกอยู่ในหลุมพรางนี้ คืออยากมีตัวตนที่สมบูรณ์แบบจนยอมทิ้งความจริงใจ สุดท้ายจะนำไปสู่ความอัปยศ"วิภวตัณหา (ความไม่อยากมีไม่อยากเป็น) ปรากฏใน "บท

เสือเฒ่า" ซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมจากการผิดสัจจะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนภาพความทุกข์ที่ทวีคูณเมื่อมนุษย์พยายามต่อรองและฝืนกฎไตรลักษณ์ (ไม่อยากให้ลูกตาย ไม่อยากเผชิญความพลัดพราก)

5. คุณค่าด้านกุศลกรรมบถ 10 แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติเพื่อยกระดับศีลธรรมชุมชนบทโนราโรงครู (บทคุณครูและบทครูสอน) ถือเป็นนวัตกรรมทางจริยธรรมที่แปรเปลี่ยนกรอบศีลธรรมที่เข้าใจยากให้กลายเป็นความเคยชินที่งดงามผ่านพฤติกรรม 3 ทางกายกรรม 3 (กายสุจริต) การฝึกสำรวมสรีระ ท่วงท่ารำที่อ่อนช้อยแต่แข็งแกร่ง สอนให้ระงับกิริยาก้าวร้าวตลอดจนสอดแทรกความเมตตาและการตั้งมั่นในศีลธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่นวจีกรรม 4 (วจีสุจริต) บังคับให้ศิษย์ฝึกเปล่งเสียงว่าบทที่ชัดเจน สละสลวย ใช้ปิยวาจาและสัจจวาจาในการสรรเสริญคุณความดี หลีกเลี่ยงคำหยาบและการส่อเสียดมโนกรรม 3 (มโนสุจริต) การสร้างสัมมาทิฏฐิ ลดทอนอัตตาความริษยาทางรำ และฝึกจิตให้รู้จักปลงและให้อภัยเมื่อระลึกถึงความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต

6. คุณค่าด้านไตรลักษณ์ การประจักษ์แจ้งในสัจธรรมแห่งความจริงแท้บทโนราโรงครูนำเสนอภาพของกฎไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เพื่อให้ผู้ชมและศิลปินเกิดความเท่าทันโลกและดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท บทขุนทา เป็นการจำลองวัฏจักรธรรมชาติอย่างลุ่มลึก โดย บทลมพัดชายเขาและฝนตก แทนความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ที่แปรเปลี่ยนตามเหตุปัจจัย บทฟ้าลั่นและโสกัง แทนความบีบคั้นและความโศกเศร้า (ทุกขัง) และหลอมรวมสู่ความไม่มีตัวตน (อนัตตา) บังคับบัญชาไม่ได้บทเสียทีเสียท่า-เรือใบผ้า อุปมาชีวิตดั่งเรือใบกลางมหาสมุทรที่ต้องเผชิญมรสุม เพื่อสอนให้ยอมรับความจริงของความทุกข์ และเปลี่ยนความพ่ายแพ้ให้กลายเป็นปัญญาบทแสงทอง จำลองการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ตั้งแต่อรุณรุ่งจนถึงอัสดง โดยช่วงอรุณรุ่งคืออนิจจัง ยามเที่ยงแผดเผาคือทุกข์ และยามดับอัสดงคืออนัตตาที่ไม่เหลือตัวตนให้ยึดถือ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ได้สรุปถึงคุณค่าในข้อนี้ไว้ว่า "บทแสงทองสอนเรื่องความว่างเปล่าที่แฝงอยู่ในความมีอยู่ บรรพบุรุษโนราใช้ธรรมชาติสอนเราว่า 'เราไม่มีตัวตนที่ยั่งยืน' การตระหนักรู้ในอนัตตาตามบทนี้จะช่วยให้คนลดความเห็นแก่ตัว ลดการแย่งชิง เพราะในที่สุดแล้วไม่มีใครเอาอะไรไปได้"

สรุปภาพรวมการวิจัย (Conclusion) บทโนราโรงครูหาใช่เป็นเพียงบทขับร้องเพื่อความบันเทิงในพิธีกรรมเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วคือ "สถาบันขัดเกลาจริยธรรมและคลังปัญญาพุทธธรรมภาคปฏิบัติ" ที่ทรงประสิทธิภาพ วรรณกรรมโนราทำหน้าที่แปลงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรมขั้นสูง ให้กลายเป็นรูปธรรมผ่านท่วงท่ารำและบทกลอนอันคมคาย เกิดกระบวนการบ่มเพาะความกตัญญู ความเพียร ความสำรวมระวัง และความเท่าทันในสัจธรรมของโลก ซึ่งเป็นคุณสมบัติของพลเมืองที่มีคุณภาพในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืนท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายในเชิงวิชาการโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. โนราโรงครูในฐานะพื้นที่ตัดกันของความเชื่อและกลไกสร้างเอกภาพในสังคม จากการศึกษาพบว่า โนราโรงครูมีรากฐานสำคัญมาจากตำนานมุขปาฐะที่สืบทอดมายาวนานกว่า 400 ปี ซึ่งทำหน้าที่สร้างความศักดิ์สิทธิ์และความชอบธรรมให้แก่สายตระกูลโนราผ่านคติ "ครรภ์บริสุทธิ์" ของนางนวลทองสำลี ในมิติทางมานุษยวิทยา พัฒนาการของโนราโรงครูสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับ ทฤษฎีวิญญาณนิยม (Animism) ของ Tylor (1871) ที่อธิบายถึงความเชื่อในพลังลี้ลับและวิญญาณบรรพบุรุษที่ยังคงอยู่เพื่อปกป้องลูกหลาน พิธีกรรมนี้จึงเป็นพื้นที่แห่ง การผสมผสานความเชื่อ (Syncretism) ระหว่างผีบรรพบุรุษ คติพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา จนกลายเป็น "พระพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน" ที่จับต้องได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัสมน นิจรันดร์ (2550) ที่พบว่าโนราโรงครูทำหน้าที่เป็นเวทีแสดงออกถึงความกตัญญูและเป็นงานรวมญาติที่สร้างความมั่นใจ ลดความวิตกกังวลในสิ่งเหนือธรรมชาติ และวิมลวรรณ สุขสวัสดิ์ (2563) ที่ระบุว่าการรำถวายครูมิใช่เพียงความบันเทิง แต่เป็นการปฏิบัติบูชาเพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ หรือ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม (2562) ที่ชี้ว่าโครงสร้างพิธีกรรม 3 วัน 2 คืน หากวิเคราะห์ตาม ทฤษฎีพิธีกรรม (Ritual Theory) ของ Victor Turner ถือเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Liminality) ที่คนในชุมชนจะละทิ้งสถานะปกติเข้าสู่พื้นที่จิตวิญญาณร่วมกัน เกิดเป็นความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Communitas) และสร้างสัมพันธภาพในสังคมอย่างยั่งยืน

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในบทโนราโรงครู จากคัมภีร์สู่วิถีปฏิบัติ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บทโนราโรงครูคือเครื่องมือสื่อสารทางจริยธรรมที่สอดแทรกหลักพุทธธรรมไว้อย่างแยบยล โดยมี อริยสัจ 4 เป็นโครงสร้างหลักในการอธิบายปัญหาของชีวิต และเข้าใจต้นตอแห่งทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2560) และพุทธทาสภิกขุ (2548) ที่มองพุทธธรรมในฐานะกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและการลดการยึดติดในตัวตน (จิตว่าง) การบูรณาการหลักธรรมสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมผ่านบทขับร้องและจารีตปฏิบัติ 4 ประการ ดังนี้กตัญญูกตเวทิตาธรรม (Core Value) ปรากฏชัดใน บทคุณครู และ บทไหว้บุญคุณครู (กำพลัดลูกอ่อน) ถือเป็นรากแก้วของพิธีกรรมที่แสดงกตเวทิตาผ่าน "ปฏิบัติบูชา" (การรำที่แม่นยำ) และปลูกฝัง หิริโอตตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป) เพื่อลดทอนอัตตาของศิลปิน อิทธิบาท 4 และ ฆราวาสธรรม 4 สะท้อนผ่านวิถีชีวิตและการเคี่ยวกรำของนักแสดงใน บทสอนรำ และ บทพลายงาม ที่ต้องอาศัยใจรัก (ฉันทะ) ความเพียรดัดสรีระ (วิริยะ) ความจดจ่อในแม่ลาย (จิตตะ) และสัจจวาจาต่อวิชาชีพ ไตรลักษณ์ และตัณหา 3 ปรากฏใน บทขุนทา (ลมพัดชายเขา, ฟ้าลั่น, ฝนตก, โสกัง), บทแสงทอง และ บทเสียทีเสียท่า-เรือใบผ้า ซึ่งใช้ภาพธรรมชาติและเหตุการณ์จำลองเตือนสติ

ให้ผู้ชมเห็นความไม่เที่ยง (อนิจจัง) และความบีบคั้น (ทุกขัง) เพื่อให้รู้เท่าทันตัณหาและรู้จักปล่อยวาง กุศลกรรมบถ 10 เป็นมาตรฐานความประพฤติและจรรยาบรรณของโนรา ที่ต้องสำรวม กาย วาจา ใจ ไม่สื่อสารหยาบโลน โดยมีการยกวรรณกรรมชาดก เช่น เรื่องพระยาฉัททันต์ มาเป็นแบบอย่างของการบำเพ็ญศีลบารมีและการให้อภัย (อพยาบาท)

3. คุณค่าทางพุทธจิตวิทยาและการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในมิติทางอัคซิโอโลยี (Axiology) คุณค่าของโนราโรงครูถูกจำแนกออกเป็น "คุณค่าแท้" และ "คุณค่าเทียม" ตามแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) โดยพิธีกรรมนี้มิได้มุ่งเน้นเพียงคุณค่าเทียมซึ่งเป็นความสนุกสนานชั่วคราวทางประสาทสัมผัส (Sensory Pleasure) แต่มุ่งเน้น คุณค่าแท้ ที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและปัญญา ตัวบทโนราจึงทำหน้าที่เป็น "พื้นที่เชิงสัญลักษณ์" ที่ทำให้คุณค่าทางพุทธศาสนามีความชัดเจนและจับต้องได้ (Visibility and Tangibility) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิโท และคณะ (2562) ที่ระบุว่าทุกบริบทของโนราโรงครูล้วนเชื่อมโยงเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงคำสอนลึกซึ้งเข้ากับโลกทัศน์ชาวบ้าน หรือ จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ (2558) ที่ยืนยันว่าการธำรงอยู่ของโนราโรงครูทำหน้าที่เป็นพุทธจิตวิทยาเชิงประยุกต์ที่ช่วยเยียวยาจิตใจ นำสุขภาวะและความสงบสุขมาสู่ชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ค้นพบชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางปัญญ ซึ่งพบว่าพิธีกรรมโนราโรงครูทำหน้าที่เป็น "สถาบันทางจิตวิญญาณ" ที่ใช้ภูมิปัญญาทางพิธีกรรมและบทร้องเป็นกลไกประยุกต์หลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้ "บทชักแสงทอง" เป็นสื่อการสอนหลักไตรลักษณ์และอนิจจังผ่านอุปมาอุปไมย ซึ่งถือเป็นการถอดรหัสธรรมะที่ยากให้กลายเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายและสัมผัสได้จริงในชีวิตประจำวัน การวิจัยชี้ให้เห็นว่า "กตัญญูกตเวทิตาธรรม" ไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่การเคารพบรรพบุรุษ แต่เป็น "กลไกสังคม" ในการสร้างเอกภาพในหมู่เครือญาติและเป็นพื้นที่เยียวยาจิตใจให้แก่คนในชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมและทิศทางของงานวิจัยได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ภาพองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทโนราโรงครู ผลวิจัยพบว่าโนราโรงครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือสื่อสารทางจริยธรรมที่สอดแทรกหลักพุทธธรรมควบคู่ไปกับความบันเทิงและความศรัทธาอย่างเป็นรูปธรรม โดยสะท้อนผ่าน 2 มิติ คือ มิติหลักสัจธรรม (ไตรลักษณ์) และมิติเชิงปฏิบัติ (กตัญญูกตเวทิตา อิทธิบาท 4 และตัณหา 3) ซึ่งช่วยขัดเกลาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสร้างสุขภาวะทางศีลธรรมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ควรนำองค์ความรู้พุทธธรรมที่สอดแทรกในบทโนราไปพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม เพื่อลดช่องว่างในการส่งผ่านองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ศิลปินโนรารุ่นใหม่ควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าใจถึงความหมายและหลักธรรมที่แฝงอยู่ในบทขับร้อง 12 บท ไม่ใช่เพียงการจำท่ารำ แต่ต้องสามารถสื่อความหมายของธรรมะผ่านการแสดงได้ เพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของท้องถิ่น

3. **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป:** ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในตระกูลโนราต่าง ๆ ในพื้นที่อื่นของภาคใต้ เพื่อขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิรัชยา เจียวก๊ก, นงนุช อุระอนันต์, และ พรพิมล มนตรีกุล. (2558). พุทธจิตวิทยาเชิงประยุกต์ในพิธีกรรมโนราโรงครู: กระบวนการเยียวยาจิตใจและสร้างสุขภาวะของชุมชนภาคใต้. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 112-128.

จิรัชยา เจียวก๊ก, นิตยา ชัยมณี, และ กิตติกร อารยางกูร. (2558). การธำรงอยู่ของมโนราห์โรงครู. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 45-63.

นภัสมน นิจรันดร์. (2550). บทบาทของพิธีกรรมโนราโรงครูที่มีต่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

นภัสมน นิจรันดร์. (2550). พิธีโนราโรงครูท่าคุระ (งานตายายย่าน). ใน สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิโท (จิตประสงค์), พระมานพ ปญฺญาพโล, และ เพ็ญนภา คล้ายคลึง. (2562). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู. วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์ , 45-58.

พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิโท, พระมหาประเสริฐ มหาปญฺโญ, และ สมศักดิ์ บุญเลิศ. (2562). การบูรณาการจริยธรรมพุทธศาสนากับพิธีกรรมโนราโรงครูเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 3821-3835.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). มองเห็นคุณค่าแท้ ปัญญาเหนือคุณค่าเทียม. ธรรมสภา.

พุทธทาสภิกขุ. (2548). ตัวกู-ของกู: ฉบับสมบูรณ์. สุขภาพใจ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2568). คู่มือการทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วรรณกร พลพิชัย, และ เจตนา อินยะรัตน. (2561). การศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม และรูปแบบการสืบทอดครูหมอโนราและโนรา (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

วิมลวรรณ สุขสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). โนราโรงครู: พื้นที่แห่งจารีตและการปฏิบัติบูชาของศิลปินพื้นบ้านภาคใต้. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 45-62.

วิมลวรรณ สุขสวัสดิ์, ศรินทิพย์ ยอดมีพรม, และ สุพัตรา สุขขวัญ. (2563). การรำถวายครูในพิธีกรรมโนราโรงครู. วารสารนาฏศิลป์ไทย, 112-125.

ศิรภัสร์ ศรีแก้ว, และ อุทิศ สังขรัตน์. (2556). โนราโรงครูวัดท่าแค: การสืบสานท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 8 (หน้า 142-151). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2562). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงสร้างพิธีกรรมและนัยเชิงสัญลักษณ์ในโนราโรงครูภาคใต้. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย) (พิมพ์ครั้งที่ 51). ธรรมสภา.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2562). วัฒนธรรมและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมกับการสร้างพื้นที่สุขภาวะเชิงปัญญาในชุมชนไทย . วารสารวิจัยและระบบสาธารณสุข, 145-158.

สุพงษ์ จิรชวาลวิสุทธิ์. (2558). การพัฒนามาตรประเมินความสอดคล้องสำหรับเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารวัดผลการศึกษา.

สุพงษ์ จิรชวาลวิสุทธิ์. (2558). เทคนิคการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

E. B. Tylor. (1871). Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom. John Murray.

Phuekphan, P, Aungsuroch, Y, Yunibhand, J, และ Chan, S. W. (2016). Development of the Content Validity Index (CVI) for scales in nursing research. 85-92: International Journal of Nursing Sciences.

UNESCO. (2021 .Nora, dance drama in southern Thailand). เข้าถึงได้จาก https://ich.unesco.org/en/RL/nora-dance-drama-in-southern-thailand-01587

V. Turner. (1969). he ritual process: Structure and anti-structure. Aldine de Gruyter.

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

DEVELOPMENT OF COMPUTATIONAL THINKING SKILLS THROUGH GAMIFICATION OF GRADE 9 STUDENTS

นพพร พลอยวิเลิศ[1] และ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์[2]

Nopporn Ploywilert[1] and Parichart Prasertsang[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Roi Et Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email: nopp.nueng@gmail.com[1], nong234234@gmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันให้ผู้เรียนมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการ 3 วงรอบ ตามกระบวนการวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพนทองพัฒนาวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อพิจารณารายวงรอบ

พบว่า วงรอบที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.40 คะแนน (S.D. = 3.21) และผ่านเกณฑ์จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 วงรอบที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 16.30 คะแนน (S.D. = 2.77) และผ่านเกณฑ์จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 และวงรอบที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 17.13 คะแนน (S.D. = 2.06) และผ่านเกณฑ์จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันที่บูรณาการภารกิจ กลไกของเกม การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการให้โครงสร้างนำทาง สามารถสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่บรรลุเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

* Received 14 May 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 25 September 2026

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน, ทักษะการคิดเชิงคำนวณ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

This action research aimed to develop the computational thinking skills of Grade 9 students through gamification-based learning, with the criterion that at least 70% of the students would achieve the specified level of performance. The study was conducted through three action research cycles, comprising planning, action, observation, and reflection. The target group consisted of 30 Grade 9 students at Phonthong Phatthanawithaya School during the second semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included six gamification-based lesson plans, a computational thinking skills test, and a student interview form. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The findings indicated that the students' computational thinking skills improved progressively across the three cycles. In Cycle 1, the students obtained a mean score of 14.40 (S.D. = 3.21), with 16 students (53.33%) meeting the criterion. In Cycle 2, the mean score increased to 16.30 (S.D. = 2.77), with 25 students (83.33%) meeting the criterion. In Cycle 3, the mean score further increased to 17.13 (S.D. = 2.06), with 28 students (93.33%) meeting the criterion. These findings indicate that gamification-based learning, incorporating learning tasks, game mechanics, peer-assisted learning, and scaffolding, can support student engagement and the development of computational thinking skills, resulting in the majority of students achieving the specified performance criterion.

Keywords: Gamification-Based Learning, Computational Thinking Skills, Action Research

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและพลิกโฉมวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ทำให้โลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนทิศทาง

ไปสู่การสร้างเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการรู้เท่าทันและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยนำสาระเทคโนโลยีเข้ามาบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

เป้าหมายหลักของการปรับปรุงหลักสูตรคือการสร้างเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ซึ่งถือเป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยอาศัยหลักการ 4 ประการ ได้แก่ การย่อยปัญหา การหาแบบรูป การคิดเชิงนามธรรม และการออกแบบขั้นตอนวิธี กระบวนการเหล่านี้เป็นฐานความคิดระดับสูงที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแจกแจงปัญหาที่ซับซ้อน ค้นหาและประเมินข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทันเทคโนโลยี

แม้ว่าทักษะการคิดเชิงคำนวณจะถูกกำหนดเป็นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตร แต่สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาในปัจจุบันพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังคงเน้นการบรรยายและให้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ครูกำหนด ทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นที่จะทำความเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อน ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมมักทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดความสนใจในการเรียนรู้ (สุพรรณิการ์, 2562) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน (Gamification) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ โดยนำองค์ประกอบและกลไกของเกม เช่น การให้คะแนน การมอบเหรียญตรา และการกำหนดภารกิจ มาสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความท้าทายและการแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจภายในและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพนทองพัฒนาวิทยา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาขาดทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยมีผลการทดสอบต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ปัญหานี้แสดงออกอย่างเด่นชัดเมื่อเรียนเนื้อหาเชิงปฏิบัติเรื่องการสร้างเว็บไซต์ด้วยภาษา HTML ที่นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบท่องจำคำสั่งมากกว่าทำความเข้าใจโครงสร้าง เมื่อพบข้อผิดพลาดของการแสดงผลจึงไม่สามารถไล่ลำดับขั้นตอนเพื่อแก้ปัญหาได้ ซึ่งผู้เรียนมักขาดความเข้าใจในเชิงตรรกะและการคิดอย่างเป็นขั้นตอน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) อีกทั้งการคิดเชิงคำนวณเป็นกระบวนการคิดพื้นฐานในการแก้ปัญหาและออกแบบระบบ ซึ่งผู้เรียนที่ขาดทักษะย่อยจะไม่สามารถมองเห็นภาพรวม แยกแยะองค์ประกอบ และจัดลำดับการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ (Wing, 2006)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนโครงสร้างบทเรียนที่ยากและเน้นการท่องจำ ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สนุกสนาน โดยการใช้กลไกและ

องค์ประกอบของเกมในบริบทการเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน สร้างความท้าทายที่เหมาะสม และเปลี่ยนมุมมองต่อความผิดพลาดให้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ (Kapp, 2012) ผู้วิจัยคาดหวังว่าการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงช่วยให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าและประโยชน์ในการเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนและสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำรูปแบบการใช้กลไกเกมไปประยุกต์ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในการยกระดับความสามารถด้านการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียนในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน ในรายวิชาเทคโนโลยี ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผ่านวงจรการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกต และขั้นสะท้อนผล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ทักษะการคิดเชิงคำนวณผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการวิจัยได้ดำเนินการ 3 วงจร ในแต่ละวงจรผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมตามแผน และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมในวงจรถัดไป

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพนทองพัฒนาวิทยา อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้เกมิฟิเคชัน ในรายวิชา ภาษา html เบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ เวลา 12 ชั่วโมง (ค่าความเหมาะสม = 4.44 - 4.72)

3.2 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ จำนวน 20 ข้อ (ดัชนีความสอดคล้อง = 0.80 - 1.00, ความยากง่าย = 0.43 - 0.73, อำนาจจำแนก = 0.27 - 0.73)

3.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน (ดัชนีความสอดคล้อง=1.00)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดเรียบร้อยแล้ว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ปฐมนิเทศนักเรียน ก่อนการเรียนการสอน เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน และทำความเข้าใจกับกระบวนการเรียนรู้ที่จะใช้ในการวิจัย

4.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่สร้างขึ้น เรื่อง ภาษา html เบื้องต้น โดยมุ่งพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา รวมจำนวน 6 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ

4.3 ทดสอบและประเมินผลหลังจบแต่ละวงจร โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและแบบทดสอบทักษะการคิดเชิงคำนวณ รวมทั้งใช้แบบสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อสะท้อนผลและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในวงจรถัดไป

4.4 กำหนดระยะเวลาในการวิจัย โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ใช้เวลาในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 6 แผนการเรียนรู้ เวลา 12 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาที่ใช้สำหรับการสอนเสริมเพิ่มเติม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ รวมทั้งคะแนนจากแบบประเมินความสามารถย่อยท้ายวงจร ผู้วิจัยนำคะแนนเหล่านี้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักเรียนไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการเรียนรู้

เกณฑ์การแปลผลคะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณ: ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คะแนนความสามารถของนักเรียนไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยแบบทดสอบมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน แปลผลได้ดังนี้

- คะแนน 14 - 20 คะแนน (ร้อยละ 70 ขึ้นไป) หมายถึง ผ่านเกณฑ์
- คะแนน 0 - 13 คะแนน (ต่ำกว่าร้อยละ 70) หมายถึง ไม่ผ่านเกณฑ์

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของนักเรียน รวมถึงการสะท้อนผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมในแต่ละวงจร ข้อมูลทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์เชิง

พรรณนาเพื่ออธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ความสนใจ และความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมในวงจรถัดไปและสรุปเป็นข้อค้นพบในภาพรวมของการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาอ่านทำความเข้าใจและจัดหมวดหมู่ประเด็น ที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค และความรู้สึกของนักเรียน แล้วนำมาเขียนอธิบายเชิงพรรณนาเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมในแต่ละวงจร จะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นปัญหาที่พบ นำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมในวงจรถัดไป และสรุปเป็นข้อค้นพบในภาพรวมของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนผ่านการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านวิจัย และด้านการสอนคอมพิวเตอร์ รวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และจึงนำแผนไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้อ้างอิงตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) โดยใช้กระบวนการพัฒนา 3 วงรอบ ซึ่งผลจากการพัฒนากิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง โดยเน้นกระบวนการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) มากกว่าการท่องจำคำสั่ง มีการทบทวนความรู้เดิมและใช้คำถามเชิงวิเคราะห์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการจัดระเบียบข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.2 ขั้นสร้างเรื่องราวของเกม ผู้สอนนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองหรือภารกิจเพื่อกระตุ้นความสนใจ ที่ต้องส่งข้อมูลด้วยโครงสร้าง HTML เพื่อขอความช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทบาทและเงื่อนไขในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์สมมติ

1.3 ขั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการฝึกทักษะการคิดเชิงคำนวณผ่านกิจกรรมทั้งแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged) และแบบใช้คอมพิวเตอร์ โดยนักเรียนจะได้ฝึกการแยกย่อยปัญหา (Decomposition) ผ่านการวิเคราะห์โครงสร้างหน้าเว็บ การจดจำรูปแบบ (Pattern Recognition) จากการสังเกตชุดข้อมูล การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) และการออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm Design) ผ่านการเขียนแผนผังลำดับขั้นของแท็ก

1.4 ขั้นประยุกต์ใช้มิติของเกม ผู้สอนใช้กลไกของเกม (Game Mechanics) มาเป็นเกณฑ์ในการทดสอบและประเมินผล เช่น การให้ค่าประสบการณ์ (Point) การมอบเหรียญ

ตรา (Badge) สำหรับกลุ่มที่ปฏิบัติภารกิจสำเร็จ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันภายในทีม และการตรวจสอบข้อผิดพลาดของรหัสคำสั่ง (Debugging)

2. ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านที่ร้อยละ 70 สามารถสรุปผลการประเมินแยกตามวงรอบปฏิบัติการได้ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1

วงรอบปฏิบัติการ	N	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{x}$	S.D.	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 1	30	20	14.40	3.21	16	53.33

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณ $\bar{x}$ = 14.40, S.D. = 3.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า มีนักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ของนักเรียนทั้งหมด

แม้นักเรียนส่วนใหญ่จะให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการทำภารกิจจำลองสถานการณ์เป็นอย่างดี แต่จากการสัมภาษณ์พบว่านักเรียนบางส่วนยังประสบปัญหาด้านความจำและความเข้าใจในโครงสร้างคำสั่ง โดยนักเรียนได้สะท้อนว่า "ผมยังจำโครงสร้างไม่ค่อยได้ครับ" และ "ผมยังสับสนเกี่ยวกับคำสั่ง ไม่รู้ว่าข้อมูลแบบไหนต้องจัดเรียงด้วยแท็กอะไร" ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตที่พบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดในทักษะด้านการพิจารณารูปแบบและการคิดเชิงนามธรรม

ตารางที่ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2

วงรอบปฏิบัติการ	N	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{x}$	S.D.	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 2	30	20	16.30	2.77	25	83.33

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 หลังจากมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรม พบว่านักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณเพิ่มขึ้นเป็น $\overline{x}$ = 16.30, S.D. = 2.77 โดยมีจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เพิ่มขึ้นเป็น 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 และเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ของนักเรียนทั้งหมด

เมื่อเนื้อหาทวีความซับซ้อนขึ้นจากการเชื่อมโยงหน้าเว็บและการแทรกรูปภาพ นักเรียนสะท้อนความรู้สึกสับสนเมื่อต้องเผชิญกับชุดข้อมูลหรือโจทย์ที่ยาวขึ้น โดยระบุว่า "โจทย์มันยาวแล้วก็เยอะไปครับ ผมอ่านแล้วไม่รู้จะเริ่มทำจากตรงไหนก่อนดีครับ" และ "พวกข้อที่โจทย์เป็นโค้ดเยอะ ๆ ค่ะ หนูทำไม่ค่อยได้เลยค่ะครู" ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมที่สังเกตพบ คือ นักเรียนขาดทักษะการแยกย่อยปัญหาเมื่อเผชิญกับความซับซ้อน ทำให้เกิดความสับสน ขาดความมั่นใจในการลงมือเขียนรหัสคำสั่ง และแก้ปัญหาไม่ทันตามเวลาที่กำหนด

ตารางที่ 3 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3

วงรอบปฏิบัติการ	N	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\overline{x}$	S.D.	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 3	30	20	17.13	2.06	28	93.33

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งเป็นวงรอบสุดท้าย พบว่านักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณสูงที่สุด คือ $\overline{x}$ = 17.13, S.D. = 2.06 โดยมีนักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวนถึง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากมีการปรับแผนโดยนำระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเข้ามาสนับสนุน พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในเชิงบวกอย่างชัดเจน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น พยายามทำความเข้าใจโครงสร้างที่ซับซ้อน และกล้าซักถามครูหรือเพื่อนในกลุ่มเมื่อพบข้อผิดพลาดของรหัสคำสั่ง (Debugging) มากขึ้น นอกจากนี้ ในระหว่างทำกิจกรรมนักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อตรวจสอบข้อผิดพลาด ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในทีม และแสดงออกถึงความสนุกสนานในการเรียนรู้ผ่านระบบเกมิฟิเคชัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความมั่นใจ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการคิดเชิงคำนวณที่สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จากการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ทั้ง 3 วงรอบปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน มาเปรียบเทียบภาพรวมเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการ ดังตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภาพรวมคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ระหว่างวงรอบปฏิบัติการที่ 1-3

วงรอบปฏิบัติการ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ (คน)	ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 1	20	14.40	3.21	16	53.33
วงรอบที่ 2	20	16.30	2.77	25	83.33
วงรอบที่ 3	20	17.13	2.06	28	93.33

จากตารางที่ 4 ภาพรวมของการเปรียบเทียบผลการประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณตลอดทั้ง 3 วงรอบปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในทุกวงรอบ $\bar{x}$ = 14.40, 16.30 และ 17.13 ตามลำดับ ในขณะที่ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีแนวโน้มลดลง S.D. = 3.21, 2.77 และ 2.06 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนของนักเรียนมีความเกาะกลุ่มและผู้เรียนมีระดับทักษะที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น นอกจากนี้ จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ยังเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ถึง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า การจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่าการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้วิธีจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชาเทคโนโลยี ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถบรรลุเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้ตามที่กำหนด โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 เพิ่มขึ้นเป็น 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 และในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งเป็นวงรอบสุดท้าย มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 สูงถึง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 17.13 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน

การที่นักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละวงรอบดังกล่าว มีสาเหตุสำคัญมาจากกระบวนการแก้ปัญหาและการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวางรากฐานมโนทัศน์เบื้องต้นผ่านสถานการณ์จำลองเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการจัดระเบียบข้อมูลดิบให้เป็นโครงสร้าง HTML โดยเน้นกิจกรรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อฝึกทักษะการแยกย่อยปัญหาผ่านการตีกรอบแยกส่วนเนื้อหาบนกระดาษ แต่อุปสรรคสำคัญที่พบคือผู้เรียนยังขาดทักษะการพิจารณารูปแบบและการคิดเชิงนามธรรม ทำให้สับสนในการใช้แท็กเปิด-ปิด และไม่สามารถคัดกรองข้อมูลสำคัญออกมาจากโจทย์ได้ ซึ่งพฤติกรรมนี้อธิบายได้ตามแนวคิดองค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่ระบุว่า การขาดทักษะการพิจารณารูปแบบและการพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา จะทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแยกแยะรายละเอียดที่สำคัญและประยุกต์ใช้วิธีการแก้ปัญหาได้ ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแนวทางในวงรอบถัดไปโดยการเพิ่มสื่อการเรียนรู้แบบมีโครงสร้างนำทางที่ใช้สีและสัญลักษณ์เข้ามาช่วยจำแนกประเภทของแท็ก เพื่อลดภาระในการจดจำและช่วยให้มองเห็นรูปแบบของรหัสคำสั่งได้ชัดเจนขึ้น

ต่อมาในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยได้ยกระดับความท้าทายด้วยเนื้อหาการแทรกรูปภาพและสร้างลิงก์เชื่อมโยง ซึ่งมีการใช้แอตทริบิวต์ที่ซับซ้อนขึ้น แต่ยังพบปัญหานักเรียนบางส่วนเริ่มท้อแท้เมื่อต้องเผชิญกับโจทย์ที่มีรายละเอียดมากจนไม่สามารถเริ่มต้นกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกจุดเนื่องจากขาดทักษะการแยกย่อยปัญหาเมื่อเผชิญกับชุดข้อมูลที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแบ่งปัญหา (Decomposition) ของ Peters-Burton et al. (2018)

จนกระทั่งในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะสู่การสร้างสรรค์หน้าเว็บที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำระบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาใช้ จับคู่นักเรียนที่มีผลการเรียนดีให้ช่วยชี้แนะเพื่อนในกลุ่ม พร้อมทั้งจัดเตรียมแผนผังเว็บไซต์และตัวอย่างโครงสร้างที่สมบูรณ์เพื่อให้นักเรียนใช้นำทางในการออกแบบอัลกอริทึมได้แม่นยำยิ่งขึ้น โดยการแก้ปัญหาในรอบนี้เน้นไปที่การลดข้อผิดพลาดในการเชื่อมโยงไฟล์และการซ้อนแท็กที่ซับซ้อน โดยใช้กลไกของเกมมากระตุ้นให้สมาชิกในทีมช่วยกันตรวจสอบโค้ดก่อนส่งผลงาน ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนมีความกล้าในการทดลองเขียนรหัสคำสั่งและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพลวัตของเกมิฟิเคชัน (Gamification Dynamics) ของ Robson et al. (2015) และการฝึกทำภารกิจและการลงมือปฏิบัติเพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดของรหัสคำสั่ง (Debugging) ยังช่วยพัฒนาทักษะย่อยด้านการคิดเชิงนามธรรมและการออกแบบขั้นตอนวิธี ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพรวม แยกแยะองค์ประกอบ และจัดลำดับการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่พบในระหว่างการจัดกิจกรรม กล่าวคือ เมื่อเนื้อหาบทเรียนมีความซับซ้อนและมีรายละเอียดของรหัสคำสั่ง

ค่อนข้างมาก ลำพังเพียงแรงกระตุ้นจากกลไกการแข่งขันของเกมอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้นักเรียนกลุ่มที่มีทักษะพื้นฐานต่ำสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองทั้งหมด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มในระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและสื่อโครงสร้างนำทางที่ครูจัดเตรียมไว้เพื่อประคับประคองการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Khaleel et al. (2020) ที่ระบุว่า เพื่อนร่วมทีม (Teammate) ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของเกม (Game Mechanics) ที่เข้ามาช่วยเติมเต็มแรงจูงใจ และสร้างบรรยากาศความเกื้อกูลในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ข้อจำกัดนี้สะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการใช้เกมิฟิเคชันในรายวิชาเทคโนโลยี จะต้องออกแบบควบคู่ไปกับการจัดเตรียมสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับทักษะที่หลากหลายของผู้เรียนเสมอ

นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากการวิจัยยังสามารถนำไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้กับบริบทการเรียนรู้ในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่เผชิญปัญหาผู้เรียนขาดความสนใจหรือขาดแรงจูงใจในรายวิชาที่ต้องใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการใช้กลไกเกมร่วมกับกระบวนการกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนไปปรับใช้เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ท้าทายและลดความเหลื่อมล้ำทางทักษะระหว่างบุคคลลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ตรัง สุวรรณศิลป์ (2564) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเกมช่วยดึงดูดความสนใจให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม และนำไปสู่ความเข้าใจในแก่นแท้ของเนื้อหา ช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านการคิดและการแก้ปัญหาที่เป็นระบบมากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษฎี ศรีสองเมือง (2566) และ นิธิวดี พะเทพ (2566) ที่พบว่าการนำองค์ประกอบของเกม เช่น แต้มสะสม ระดับขั้น และการทำงานเป็นทีม มาใช้ สามารถส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณและสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่าการใช้กลไกเกมร่วมกับการปรับปรุงแผนการสอนอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการประเมินในวงรอบปฏิบัติการสุดท้ายพบว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 สูงถึงร้อยละ 93.33 (28 คน) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้กลไกของเกมร่วมกับระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและสื่อโครงสร้างนำทาง สามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ลดความเหลื่อมล้ำทางทักษะ และส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันที่บูรณาการร่วมกับระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและสื่อโครงสร้างนำทาง (Scaffolding) ซึ่งเป็นกลไก

สำคัญที่ช่วยอุดช่องโหว่และลดความท้อแท้ในการเรียนรู้เนื้อหาที่ซับซ้อน องค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมในการเป็นต้นแบบ (Model) สำหรับสถานศึกษาและครูผู้สอนทั่วประเทศ เพื่อนำไปสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เยาวชนไทยมีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน ครูผู้สอนควรชี้แจงกติกาการสะสมคะแนน เงื่อนไขภารกิจ และเกณฑ์การตัดสินให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเป้าหมายและเกิดความท้าทายในการปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มความสามารถ

1.2 เนื่องจากการเขียนโค้ดมีความซับซ้อน อาจทำให้นักเรียนเกิดความสับสน ครูควรจัดเตรียมสื่อเสริม เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบรูปแบบ และช่วยลดภาระในการจดจำคำสั่ง

1.3 ครูผู้สอนควรบริหารจัดการเวลาในแต่ละสถานการณ์จำลองให้เหมาะสม และควรมีการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้เด็กที่มีทักษะสูงสามารถช่วยชี้แนะเพื่อนที่มีทักษะต่ำกว่าได้โดยไม่ต้องอาศัยการบรรยายจากครูเพียงอย่างเดียว

1.4 ครูผู้สอนควรมีการติดตามและประเมินผลระยะยาวของผู้เรียน เพื่อตรวจสอบความคงทนของความรู้และทักษะการคิดเชิงคำนวณ ว่าผู้เรียนสามารถนำกระบวนการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในรายวิชาอื่น หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องหรือไม่

1.5 สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแพลตฟอร์ม หรือจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่รองรับการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชัน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ควรมีนโยบายในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนในวงกว้าง ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของการนำกลไกเกม (Gamification) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันระหว่างการใช้สื่อแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged) และสื่อแบบใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้เห็นข้อดีและข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณแต่ละด้านอย่างชัดเจน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงผลของการใช้สื่อดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถแสดงผลคะแนนและลำดับแบบเรียลไทม์ (Real-time Leaderboard) ร่วมกับ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรขยายผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมิฟิเคชันไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

ณัชชาภรณ์ สาโรจน์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี. ใน การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (ภาษาอังกฤษ). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ดุษฎี ศรีสองเมือง. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณในรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ตรัง สุวรรณศิลป์. (2564). Gamification เกมมิฟิเคชัน จูงใจคนด้วยกลไกเกม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ซอลท์.

นิธิวดี พะเทพ. (2566). การพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์เกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเขตธนบุรี. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 8(2): 129-140.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

Kapp, K. M. (2012). The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education. San Francisco: John Wiley & Sons.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planner (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

MacMeekin, M. (2017). Gamification and Instructional Design. Available: https://anethicalisland.wordpress.com/2013/03/08/gamification-and-instructional-design.

Peters-Burton, E. E., Cleary, T. J., & Kitsantas, A. (2018). Computational Thinking in the Context of Science and Engineering Practices: A Self-Regulated Learning Approach. Digital Technologies: Sustainable Innovations for Improving Teaching and Learning. Cham: Springer International Publishing.

Robson, K., Plangger, K., Kietzmann, J. H., McCarthy, I., & Pitt, L. (2015). Is It All a Game? Understanding the Principles of Gamification. Business Horizons, 58(4): 411-420.

Wing, J. M. (2006). Computational Thinking. Communications of the ACM, 49(3): 33-35.

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก*

THE EFFECTS OF LEARNING IMPLEMENTATION THROUGH DUAL MATHEMATICAL MODELLING ON MATHEMATICAL LITERACY IN RECTANGLES

ธนกฤต เปรมอ้น[1] และ วนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์[2]

Thanakrit Premon[1] and Wanintorn Poonpaiboonpipat[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนเรศวร

[1-2]Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: wanintorns@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 5 คน ของโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการเรียนรู้ใช้เวลา 13 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ใบกิจกรรม และแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีพัฒนาการความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ทั้ง 3 องค์ประกอบอยู่ในระดับดีและดีเยี่ยมเป็นส่วนใหญ่ โดยด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ นักเรียนสามารถแปลงภาพ บัตรภาพ หรือเงื่อนไขของสถานการณ์เป็นสมบัติ สูตร สมการ หรือความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ได้ ด้านการใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ นักเรียนสามารถนำสมบัติที่ได้จากการวิเคราะห์ภาพ สูตร สมการ ตาราง และการคำนวณไปใช้แก้ปัญหาตามเงื่อนไขของสถานการณ์ได้ และด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ นักเรียนสามารถอธิบายขอบเขตและข้อจำกัดของคำตอบหรือวิธีคิดได้ โดยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีการใช้สถานการณ์ในวงจรเสริมที่มีความซับซ้อนน้อยกว่าสถานการณ์ในวงจรหลักช่วยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างทางคณิตศาสตร์ นำแนวคิดกลับไปใช้แก้ปัญหาในวงจรหลักได้ครบถ้วนมากขึ้น

* Received 14 May 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 25 September 2026

คำสำคัญ: การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่, ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์, รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก

Abstract

This action research aimed to investigate the effects of learning implementation through dual mathematical modelling on the promotion of mathematical literacy in the topic of rectangles. The research participants were five Grade 4 students in a classroom of an elementary school in Phitsanulok Province. The learning implementation was conducted over 13 hours. The research instruments consisted of three lesson plans, activity sheets, and a mathematical literacy test. The data were analyzed using content analysis and descriptive statistics.

The findings revealed that, overall, most students demonstrated development in all three components of mathematical literacy at good and excellent levels. In terms of formulating situations mathematically, the students were able to transform pictures, visual cards, or situational conditions into mathematical properties, formulas, equations, or mathematical relationships. Regarding employing mathematical concepts, the students were able to apply properties derived from the analysis of pictures, formulas, equations, tables, and calculations to solve problems according to the given situational conditions. In terms of interpreting and evaluating outcomes, the students were able to explain the scope and limitations of their answers or solution methods. The learning management employed supplementary-cycle situations that were less complex than the main-cycle situations. This helped students recognize mathematical structures and apply their ideas back to solve problems in the main cycle more completely.

Keywords: Dual Modeling, Mathematical Literacy, Rectangles

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ พัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้นักเรียนต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่มีความซับซ้อนและเป็นข้อมูลที่หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์

จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการจดจำสูตรหรือการดำเนินการตามขั้นตอน แต่ควรส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐาน และพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ตามเป้าหมายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ที่มีการประเมินความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ตามโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในปัจจุบันจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับปัญหาในชีวิตจริงอย่างมีความหมาย

ผลการประเมิน PISA 2022 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 394 คะแนน ซึ่งคะแนนเฉลี่ยลดลงจากการประเมินที่ผ่านมา และยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนจำนวนมากมีปัญหาในการใช้คณิตศาสตร์กับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย โดยเฉพาะการทำความเข้าใจสถานการณ์ การเลือกใช้ข้อมูลที่จำเป็น การเชื่อมโยงสถานการณ์จริงเข้าสู่โครงสร้างทางคณิตศาสตร์ และการตีความผลลัพธ์ไปสู่บริบทของปัญหา (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568; OECD, 2023) ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น เลือกใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์อย่างเหมาะสม และตีความผลลัพธ์กลับไปสู่บริบทจริง โดยควรเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงสำคัญในการวางพื้นฐานในการคิด การให้เหตุผลและการใช้คณิตศาสตร์ในการแก้สถานการณ์ปัญหาใกล้ตัว

เมื่อพิจารณาระดับห้องเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บางคนสามารถคำนวณหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากได้ เมื่อโจทย์กำหนดข้อมูลที่จำเป็นไว้อย่างชัดเจนและมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับแบบฝึกหัดทั่วไป แต่เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง นักเรียนไม่สามารถแยกข้อมูลที่จำเป็นได้ครบถ้วน ไม่สามารถเลือกใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และไม่สามารถตีความผลลัพธ์ไปสู่สถานการณ์จริงได้ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถทำโจทย์ลักษณะประยุกต์หรือโจทย์สถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงได้ การแก้ปัญหาลักษณะนี้จึงต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล สร้างความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ ดำเนินการแก้ปัญหา และตีความผลลัพธ์ สอดคล้องกับกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Blum, 2015) ซึ่งการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มช่วยพัฒนานักเรียนได้หลายด้าน ทั้งความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล การอภิปรายและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ การตรวจสอบผลลัพธ์ และการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริง (อรอุมา ชินมาลา และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, 2568; สิรินทิพย์ ญาณะพันธ์ และสิรินภา กิจเกื้อกูล,

2564; กมลวรรณ แก่นจันทร์ และวนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์, 2566; English and Watters, 2005; Seçgin et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ที่ต่างกันประกอบกับความไม่คุ้นเคยกับปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การใช้วงจรแบบจำลองเพียงวงจรเดียวอาจไม่เพียงพอสำหรับนักเรียนบางคน โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ปัญหาหลักที่มักมีข้อมูลเกินความจำเป็นและมีรายละเอียดหลายประการ ทำให้นักเรียนไม่สามารถมองเห็นโครงสร้างทางคณิตศาสตร์หรือสร้างแบบจำลองจากสถานการณ์หลักได้ทันที จนพบจุดติดขัด กรอบแนวคิดวงจรแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ (Dual Modelling Cycle Framework: DMCF) ของ Saeki & Matsuzaki (2013) จึงสอดคล้องกับบริบทดังกล่าว เนื่องจากใช้สถานการณ์หลักควบคู่กับสถานการณ์เสริมซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีโครงสร้างทางคณิตศาสตร์สัมพันธ์กัน แต่มีความซับซ้อนน้อยกว่า เพื่อให้นักเรียนนำความรู้จากการแก้ปัญหาในสถานการณ์เสริมกลับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์หลักได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก อันจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างทางคณิตศาสตร์และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในบริบทจริงได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1996 อ้างอิงใน สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2557, น. 149-151) ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยทั้ง 4 ขั้นตอนมีลักษณะทำซ้ำเป็นวงจรปฏิบัติการ 3 วงจร โดยผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการมาสะท้อนผล เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการถัดไป จนครบจำนวนวงจรที่กำหนด

1. ผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็กในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 5 คน (โดยมีนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับสูง 3 คน นักเรียนที่มีผลการเรียนระดับต่ำถึงปานกลาง 2 คน) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ศึกษา 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน 1 ท่าน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ จำนวน 1 แผน เพื่อศึกษาจุดติดขัดเบื้องต้นและเรียนรู้การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ จำนวน 2 แผน รวม 3 แผน ดำเนินการ 3 วงจรปฏิบัติการ โดยที่ 1 วงจรปฏิบัติการต่อ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การตัดสินผล คือ มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญของแผนชุดนี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ย 4.69 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.37 ซึ่งถือว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

2.2 ใบกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้มีข้อคำถามให้นักเรียนเขียนตอบแบบอิสระ แต่ละสถานการณ์มีคำถามย่อยตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 5 สถานการณ์ ได้แก่ วงจรที่ 1 ใบกิจกรรม “สี่เหลี่ยมนี้ แบ่งอย่างไร”, วงจรที่ 2 ใบกิจกรรมที่ 1 (วงจรหลัก) “พื้นที่ผืนนี้ ล้อมรั้วเท่าไร” ใบกิจกรรมที่ 2 (วงจรเสริม) “ล้อมรั้วกระดาษนี้ ความยาวเท่าไหร่” และวงจรที่ 3 ใบกิจกรรมที่ 1 (วงจรหลัก) “แบ่งพื้นที่อย่างพอเพียง” ใบกิจกรรมที่ 2 (วงจรเสริม) “แบ่งตาราง สร้างความเข้าใจ” ซึ่งใบกิจกรรมถูกพิจารณาความเหมาะสมพร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขแล้ว คือ ปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ และปรับความถูกต้องของภาษา

2.3 แบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ มีข้อคำถามให้นักเรียนเขียนตอบแบบอิสระ ประกอบด้วย 2 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีคำถามย่อยตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ โดยมีเกณฑ์การตัดสินผล คือ แต่ละข้อมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญของแบบวัดชุดนี้ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างย่อยจำนวน 4 คน ที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นนักเรียนคนละกลุ่มกับผู้เข้าร่วมวิจัย (ต่างโรงเรียน) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ประเมิน ใช้วิธีการให้ครูคณิตศาสตร์จำนวน 2 ท่าน ให้คะแนนคำตอบของนักเรียนโดยใช้เกณฑ์เดียวกัน และวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater Agreement Index: RAI) จากเกณฑ์การพิจารณา (สุรชัย มีชาญ, 2547) พบว่า มีค่าความสอดคล้อง เท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าผู้ประเมินสามารถให้คะแนนได้อย่างสอดคล้องกันสูงมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศพร้อมทั้งชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทราบ

3.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาทั้งหมด 13 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน และสังเกตนักเรียนขณะทำการเรียนรู้พร้อมตั้งกล้องวิดีโอบันทึกภาพในระหว่างการจัดการเรียนรู้นักเรียนทำใบกิจกรรมเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล โดยเขียนคำตอบหรือแสดงวิธีคิดลงในใบกิจกรรมพร้อมทั้งนำเสนอ

3.3 เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมใบกิจกรรม เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงวงจรปฏิบัติการในครั้งต่อไป

3.4 หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3.5 นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการตรวจคำตอบใบกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ร่วมกับการตรวจแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ นำข้อมูลมาจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียน กำหนดรหัสข้อมูลตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ การคิดแปลงสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ (F1–F3), การใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ (E1–E4) และการตีความและประเมินผลลัพธ์ (I1–I3) แต่ละรหัสแบ่งระดับคุณภาพเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม (2) ดี (1) ปรับปรุง (0) ตามลำดับ โดยนับจำนวนนักเรียนและหาค่าร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับ พร้อมเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์จากข้อมูล 2 แหล่ง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังตัวอย่างการวิเคราะห์ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ด้านการคิดแปลงสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ด้านการคิดแปลงสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์

ระดับคุณภาพ	พฤติกรรมที่แสดงออก
การวิเคราะห์สถานการณ์และอธิบายข้อมูลจากการอ่านสถานการณ์ปัญหา (F1)	
ระดับ 2 (ดีเยี่ยม)	ระบุและอธิบายข้อมูลจากสถานการณ์ ตัวเลข และประเด็นปัญหาได้ถูกต้องครบถ้วน และเพียงพอในการแปลงปัญหาให้เป็นคณิตศาสตร์
ระดับ 1 (ดี)	ระบุและอธิบายข้อมูลจากสถานการณ์ได้ถูกต้องแต่ยังไม่ครบถ้วน หรือข้อมูลไม่เพียงพอในการแปลงปัญหาให้เป็นคณิตศาสตร์

ระดับ 0 (ปรับปรุง)	ระบุและอธิบายข้อมูลจากสถานการณ์ได้เพียงเล็กน้อย หรือไม่มีการระบุข้อมูล
การแยกย่อยสถานการณ์ปัญหาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและระบุสิ่งที่ต้องแก้ปัญหา (F2)	
ระดับ 2 (ดีเยี่ยม)	การแยกย่อยสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้วิเคราะห์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้จากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และกำหนดสิ่งที่ต้องแก้ปัญหาได้ถูกต้องชัดเจน
ระดับ 1 (ดี)	การแยกย่อยสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้วิเคราะห์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้จากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และกำหนดสิ่งที่ต้องแก้ปัญหาได้ถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน
ระดับ 0 (ปรับปรุง)	ไม่สามารถแยกย่อยสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้วิเคราะห์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้จากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และกำหนดสิ่งที่ต้องแก้ปัญหาไม่เกี่ยวข้องกับการคำนวณ
การแปลงสถานการณ์ปัญหาเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (F3)	
ระดับ 2 (ดีเยี่ยม)	ระบุประเด็น ระบุตัวแปรที่สำคัญ หรือนำเสนอปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ และสำหรับการแสดงแทนสถานการณ์ในโลกจริงได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล
ระดับ 1 (ดี)	ระบุประเด็น ระบุตัวแปรที่สำคัญ หรือนำเสนอปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ และสำหรับการแสดงแทนสถานการณ์ในโลกจริงได้ไม่ครบถ้วนและไม่สมเหตุสมผล
ระดับ 0 (ปรับปรุง)	ไม่สามารถระบุประเด็น ระบุตัวแปรที่สำคัญ หรือนำเสนอปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ และสำหรับการแสดงแทนสถานการณ์ในโลกจริงได้

*ตารางที่แสดงเป็นเพียงส่วนหนึ่งจาก 3 องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์

ผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากใบกิจกรรม และหลังการจัดการเรียนรู้จากแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนตามระดับคุณภาพของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ โดยวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 วิเคราะห์เป็นรายกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม และวงจรปฏิบัติการที่ 3 วิเคราะห์เป็นรายบุคคล จำนวน 5 คน

ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์	องค์ประกอบ	ระดับคุณภาพของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์														
		วงจรปฏิบัติการที่1			วงจรปฏิบัติการที่ 2						วงจรปฏิบัติการที่ 3					
					วงจรหลัก			วงจรเสริม			วงจรหลัก			วงจรเสริม		
		ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม	ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม	ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม	ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม	ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม
การคิด	F1	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	2	3	0	2	3
	F2	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	2	3	0	3	2
	F3	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	0	5	0	0	5
การใช้	E1	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	0	5	0	0	5
	E2	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	1	4	0	1	4
	E3	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	0	5	0	0	5
	E4	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	1	4	0	1	4
การตีความ	I1	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	2	3	1	2	2
	I2	0	0	2	0	0	2	0	0	2	0	0	5	0	0	5
	I3	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	1	4	0	1	4

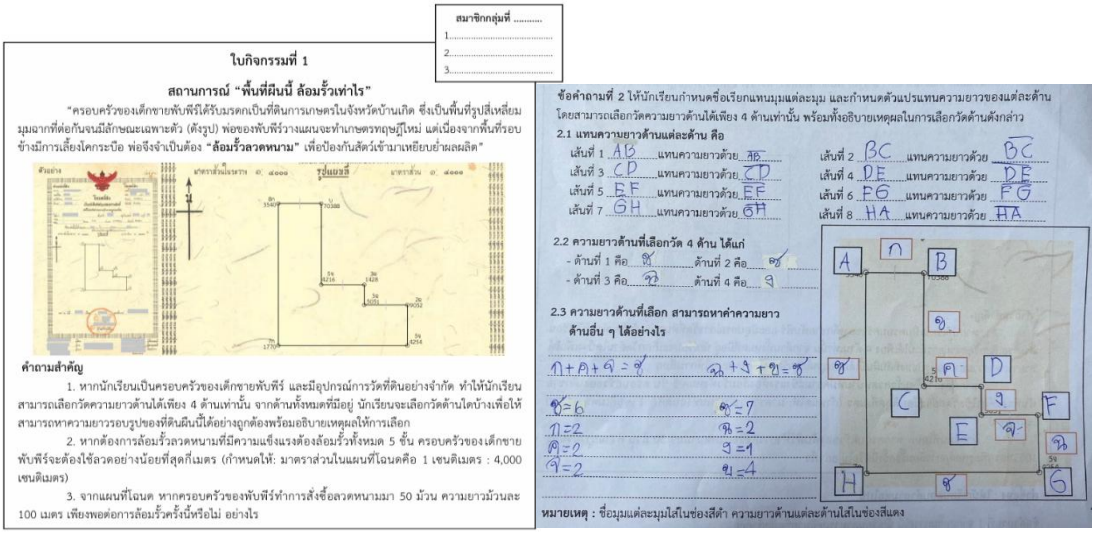
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลจากใบกิจกรรมว่านักเรียนมีแนวโน้มพัฒนาความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นโดยวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีและดีเยี่ยม วงจรปฏิบัติการที่ 2 ทั้งวงจรหลักและวงจรเสริม นักเรียนทุกกลุ่มอยู่ในระดับดีเยี่ยม สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและแก้ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ส่วนวงจรปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งวิเคราะห์เป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยด้านที่พัฒนาเด่นชัด ได้แก่ ด้านการแปลงสถานการณ์ปัญหาเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (F3) ด้านการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (E1) และการเลือกใช้วิธีการหรือแนวคิดที่หลากหลาย (E3) ด้านการอธิบายขอบเขตและข้อจำกัดของแนวคิด (I2)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับคุณภาพของความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์จากแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ในแต่ละสถานการณ์

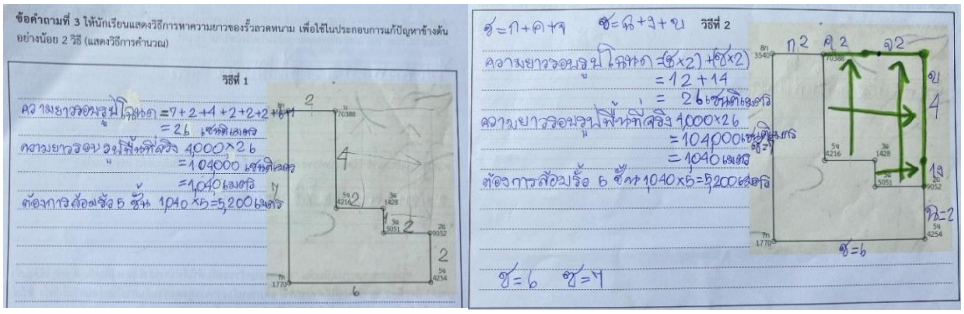
ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์	องค์ประกอบ	จำนวนนักเรียนตามระดับคุณภาพความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์					
		สถานการณ์ที่ 1			สถานการณ์ที่ 2		
		ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม	ปรับปรุง	ดี	ดีเยี่ยม
การคิด	F1	0	1	4	0	1	4
	F2	0	0	5	0	2	3
	F3	0	0	5	0	0	5
การใช้	E1	0	0	5	0	0	5
	E2	0	0	5	0	1	4
	E3	0	1	4	0	2	3
	E4	0	1	4	0	2	3
การตีความ	I1	0	0	5	0	0	5
	I2	0	0	5	0	0	5
	I3	0	1	4	0	0	5

ตารางที่ 3 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีและดีเยี่ยมในทั้ง 3 องค์ประกอบ สอดคล้องกับผลจากใบกิจกรรม กล่าวได้ว่านักเรียนสามารถนำแนวคิดจากการเรียนรู้ผ่านวงจรหลักและวงจรเสริมไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ได้ และพบประเด็นที่ควรพัฒนาต่อ ได้แก่ การแยกย่อยสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์และระบุสิ่งที่ต้องแก้ปัญหา (F2) การใช้การดำเนินการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนอย่างถูกต้อง (E4) และการเขียนอธิบายเหตุผลเพื่อประเมินความสมเหตุสมผลของผลลัพธ์ (I3)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แสดงภาพตัวอย่างการเขียนตอบของนักเรียนที่แสดงถึงความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน ดังภาพ 1 - 3

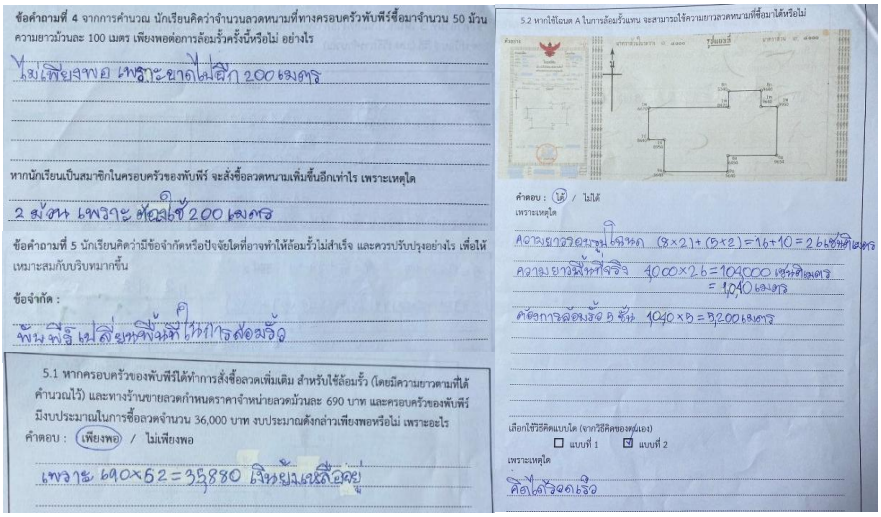

4 ด้านในการหาความยาวด้านอื่น ๆ เพื่อใช้ในการหาความยาวรอบรูปได้อย่างถูกต้อง

ภาพ 2 ตัวอย่างการเขียนคำตอบของนักเรียนด้านการใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ (E1-E4) ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 (วงจรหลัก) อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ภาพ 2 พบว่า นักเรียนสามารถเลือกใช้สูตรหรือวิธีการคำนวณที่ถูกต้อง โดยแสดงแนวคิดการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันมากกว่า 1 รูปแบบ และการดำเนินการหาความยาวรั้วอย่างเป็นขั้นตอนและถูกต้อง

ภาพ 3 ตัวอย่างการเขียนคำตอบของนักเรียนด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ (I1-I3) ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 (วงจรหลัก) อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ภาพ 3 พบว่า นักเรียนสามารถตีความผลลัพธ์ โดยเชื่อมโยงความยาวรั้วที่คำนวณได้กับความยาวรั้วที่ได้ทำการสั่งซื้อตามเงื่อนไขของสถานการณ์ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบได้ถูกต้อง นอกจากนี้ยังสามารถระบุข้อจำกัดของการจากสถานการณ์เพิ่มเติมนำไปสู่การปรับปรุงแบบจำลอง รวมทั้งตรวจสอบความสมเหตุสมผลและความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์

การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ นักเรียนมีพัฒนาการในด้านการแปลงสถานการณ์ปัญหาเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ในขั้นอ่านทำความเข้าใจปัญหา ขั้นทำปัญหาให้ง่ายขึ้น และขั้นคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ ครูให้นักเรียนพิจารณาข้อมูลจากภาพสถานการณ์ และเงื่อนไขก่อนเริ่มคำนวณซึ่งเป็นข้อมูลที่เกินความจำเป็น โดยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนระบุว่าข้อมูลใดจำเป็น ข้อมูลใดสัมพันธ์กับสมบัติของรูป และควรแทนสถานการณ์ในรูปแบบทางคณิตศาสตร์อย่างไร สอดคล้องกับ Blum (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้คำถามของครูในการสนับสนุนให้นักเรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ ระบุข้อมูลที่จำเป็น สร้างแนวทางแก้ปัญหา และตรวจสอบผลลัพธ์สมเหตุสมผลกับสถานการณ์จริง เมื่อนักเรียนไม่สามารถมองเห็นโครงสร้างของสถานการณ์หลักได้ชัดเจน ครูควรใช้วงจรเสริมที่มีความซับซ้อนน้อยกว่าแต่มีโครงสร้างสัมพันธ์กัน โดยออกแบบให้ยืดหยุ่นตามประสบการณ์เดิมของนักเรียน

ร่วมกับการใช้สื่อรูปธรรมที่จับต้องได้ เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ก่อนนำความรู้กลับไปใช้ในวงจรหลัก สอดคล้องกับ Saeki & Matsuzaki (2013) ที่เสนอว่าสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันแต่ซับซ้อนน้อยกว่าสามารถช่วยให้นักเรียนก้าวข้ามจุดติดขัดในสถานการณ์เริ่มต้นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของศรัญญา พะวงษ์ และคณะ (2568) ที่พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญและสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาได้ดีขึ้น

การใช้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้พัฒนาในขั้นดำเนินการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนนำแบบจำลองที่สร้างขึ้นไปใช้แก้ปัญหาตามเงื่อนไขของสถานการณ์ ไม่ใช่เพียงแทนค่าตามสูตร โดยนักเรียนใช้สมบัติของภาพในการจัดกลุ่ม ใช้ภาพประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่นำไปสู่วิธีคิดหรือสูตรในแนวทางอื่น รวมทั้งใช้ตารางจากวงจรเสริมเพื่อช่วยวางแผนออกแบบพื้นที่ในสถานการณ์หลัก ให้นักเรียนอธิบายเหตุผลของวิธีที่ใช้ และตรวจสอบความสัมพันธ์กับเงื่อนไขของสถานการณ์ ทำให้นักเรียนเลือกใช้สมบัติที่ได้จากการวิเคราะห์ภาพ สูตร สมการ ตาราง และการคำนวณได้เหมาะสม สอดคล้องกับกรอบ DMCF ของ Saeki & Matsuzaki (2013) ที่ระบุว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาในวงจรหลักได้โดยอ้างอิงผลจากวงจรเสริม สอดคล้องกับ Kawakami et al. (2015) ที่พบว่าการแลกเปลี่ยนและปรับแบบจำลองช่วยให้นักเรียนพัฒนาแนวคิดของตนเองได้ และสอดคล้องกับสุกัญญา สุนทรา และคณะ (2568) ที่เสนอว่าการออกแบบงานสร้างแบบจำลองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาควรมีบริบทชัดเจนเหมาะกับความสามารถ และมีการจัดลำดับการสนับสนุนการเรียนรู้

การตีความและประเมินผลลัพธ์ได้พัฒนาการอธิบายขอบเขตและข้อจำกัดของแนวคิดในการแก้ปัญหา เนื่องจากในขั้นแปลความหมาย ขั้นตรวจสอบความเหมาะสม และขั้นนำเสนอผล ครูกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมให้นักเรียนพิจารณาหลังการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนต้องตรวจสอบคำตอบหรือวิธีการที่ใช้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงหรือไม่ ใช้ได้ภายใต้เงื่อนไขใด และมีข้อจำกัดอย่างไร สอดคล้องกับ Blum (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการแปลความหมายและตรวจสอบผลลัพธ์ในกระบวนการสร้างแบบจำลอง ในงานวิจัยครั้งนี้วงจรเสริมช่วยให้นักเรียนตีความผลลัพธ์ในสถานการณ์ที่ง่ายกว่า ก่อนนำแนวคิดกลับไปปรับใช้กับสถานการณ์หลักที่มีเงื่อนไขซับซ้อนกว่า สอดคล้องกับ Saeki et al. (2015) ที่พบว่าการสลับระหว่างสองวงจรช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาได้ลึกขึ้น และครูต้องปรับการช่วยเหลือให้เหมาะกับความสามารถของนักเรียน ผลที่นักเรียนอธิบายข้อจำกัดของคำตอบและวิธีคิดได้ชัดเจน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มุ่งศึกษาพัฒนาการของนักเรียนในบริบทเฉพาะ ผลการวิจัยอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้พื้นฐานของผู้เรียน เนื้อหาในการจัดกิจกรรม และการออกแบบกิจกรรม โดยเฉพาะเรื่องรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากเอื้อต่อการใช้ภาพ ตาราง และสถานการณ์เชิงพื้นที่ แต่หากเป็นเนื้อหาอื่นเช่น พีชคณิต อาจมีข้อจำกัดในการใช้ภาพ ตาราง ดังนั้นการสร้างแบบจำลองแบบคู่ไปใช้ในบริบทโรงเรียนอื่น ควรพิจารณาระดับชั้น

ความรู้เดิมของนักเรียน ลักษณะเนื้อหา และความพร้อมของครูในการออกแบบสถานการณ์หลักและสถานการณ์เสริมที่มีโครงสร้างสัมพันธ์กัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ ทำให้นักเรียนมีผลจากใบกิจกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้และผลจากแบบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีและดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่า DMCF เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้

1.1 ครูควรเลือกใช้สถานการณ์หลักที่มีข้อมูลเกินความจำเป็นอย่างเหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตีความ วิเคราะห์ และคัดเลือกข้อมูลที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1.2 ครูควรใช้วงจรเสริมอย่างยืดหยุ่นโดยพิจารณาจากจุดติดขัดของนักเรียนในวงจรหลัก ซึ่งการใช้วงจรเสริมไม่ควรกำหนดเป็นขั้นตอนตายตัว แต่ควรพิจารณาจากหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์หลักได้ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แบบคู่ที่ส่งเสริมการสื่อสารและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายแนวคิด แลกเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาและสื่อความหมายผ่านแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และขณะทำวิจัย พบว่า นักเรียนบางคนอธิบายด้วยคำพูดได้ แต่ไม่สามารถเขียนอธิบายเหตุผลหรือแสดงวิธีการคำนวณได้ครบถ้วน จึงควรมีการออกแบบกิจกรรมที่สนับสนุนการเขียนอธิบายทางทางคณิตศาสตร์ และติดตามผลในระยะยาว เพื่อให้เห็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องและความคงทนของความรู้

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ แก่นจันทร์ และวนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง วงกลม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(7), 348-364.

ศรัญญา พะวงษ์ และคณะ. (2568). การศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 20(3), 151-164.

ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). ผลการประเมิน PISA 2022 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2568 จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2022-fullreport/

สิรินทิพย์ ญาณะพันธ์ และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง ปริมาตรและความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก สำหรับนักเรียนชนเผ่าลาหู่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 16(2), 221-230.

สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทิศทางสำหรับครูทศวรรษที่ 21. เพชรบูรณ์: จุลดิศการพิมพ์.

สุรชัย มีชาญ. (2547). ดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater Agreement Index: RAI). วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 10(1), 67-75.

สุกัญญา สุนทรา และคณะ. (2568). การศึกษาหลักการออกแบบงานสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 12(3), 151-163.

อรอุมา ชินมาลา และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์. (2568). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอภิปรายทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดความยาว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์, 12(1), 207-222.

Blum, W. (2015). Quality teaching of mathematical modelling: What do we know, what can we do? In S. J. Cho (Ed.), The proceedings of the 12th International Congress on Mathematical Education: Intellectual and attitudinal challenges (pp. 73-96). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-12688-3_9

English, L. D. & Watters, J. J. (2005). Mathematical modelling in the early school years. Mathematics Education Research Journal, 16(3), 58-79. https://doi.org/10.1007/BF03217401

Kawakami, T., Saeki, A. & Matsuzaki, A. (2015). How do students share and refine models through dual modelling teaching: The case of students who do not solve independently. In G. A. Stillman, W. Blum & M. S. Biembengut (Eds.), Mathematical modelling in education research and practice: Cultural, social and cognitive influences (pp. 195-206). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-18272-8_15

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

OECD. (2022). PISA 2022 mathematics framework. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2023). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f23881-en

Saeki, A. & Matsuzaki, A. (2013). Dual modelling cycle framework for responding to the diversities of modellers. In G. A. Stillman, G. Kaiser, W. Blum & J. P. Brown (Eds.), Teaching mathematical modelling: Connecting to research and practice (pp. 89-99). Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6540-5_7

Saeki, A., Matsuzaki, A., Kawakami, T. & Lamb, J. (2015). Examining the heart of the dual modelling cycle: Japanese and Australian students advance this approach. In K. Krainer & N. Vondrová (Eds.), Proceedings of the Ninth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education (CERME 9) (pp. 1745-1751). Prague: Charles University in Prague and ERME.

Seçgin, M. G., Başkurt, İ. & Güner, P. (2024). Mathematical literacy of primary school students in the context of mathematical modeling. Journal of Pedagogical Sociology and Psychology, 6(3), 149-175.

กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร*

STRATEGIES FOR PROMOTING DEMOCARCY IN SCHOOLS THROUGH THE STUDENT COUNCIL MODEL SCHOOL PROCESS OF SALUANG PITTAYAKHOM SCHOOL, UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHICHIT

ชนาธิป ศรีสวัสดิ์[1] และ พิทยา แสงสว่าง[2]

Chanathip Srisawat[1] and Pittaya Sangsawang[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนเรศวร

[1-2]Naresuan University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Chanathip444@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม และ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยที่เหมาะสมในการเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน การดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันตามเกณฑ์การประเมิน 4 องค์ประกอบ และจัดทำร่างกลยุทธ์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการประเมินและตรวจสอบร่างกลยุทธ์ใน 4 ด้าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินกลยุทธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินตามเกณฑ์โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ จึงจัดทำร่างกลยุทธ์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นำมาสู่การสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนางานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม และกลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย 2) ผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบกลยุทธ์ พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 3 อยู่ในระดับมาก และ กลยุทธ์ที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้กลยุทธ์ที่ได้

* Received 14 May 2026; Revised 25 May 2026; Accepted 25 September 2026

สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปพัฒนางานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนได้จริง

คำสำคัญ : กลยุทธ์, งานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน, โรงเรียนต้นแบบสภา

Abstract

This research aimed to 1) study the current state of democracy promotion activities at Saluang Pittayakom School and 2) develop appropriate strategies for promoting democracy as a model student council school. The research was conducted in two stages: Stage 1 involved studying the current situation based on a four-component evaluation criterion and drafting strategies through environmental analysis using a purposive sampling method with 11 respondents. Stage 2 involved evaluating and verifying the draft strategies in four areas with five experts. The research instrument used was a strategy evaluation form, and data was analyzed using mean and standard deviation statistics.

The findings revealed that 1) The evaluation based on the criteria for model student council schools did not meet the established criteria. Therefore, a draft strategy was developed through environmental analysis, leading to the creation of four strategies to develop democracy promotion activities in the school: Strategy 1 Developing democratic practices; Strategy 2 Raising the standards of student council work; Strategy 3 Expanding democratic experiences to the wider society; and Strategy 4 Building a network to support democracy. 2) Expert review of the draft strategies showed that Strategy 1 received the highest rating, Strategy 2 received the highest rating, Strategy 3 received a high rating, and Strategy 4 received the highest rating. This means the developed strategies can be implemented to develop democracy promotion activities at Saluang Pittayakom School, enabling it to become a true model student council school.

Keywords: Strategy, Promoting democracy in schools, Model school council.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลและพลังสำคัญในการสืบทอดชาติ ศาสนา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ ซึ่งต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายของการพัฒนานี้ไม่เพียงแต่เน้นที่ความรู้และทักษะของผู้เรียน แต่ยังรวมถึงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นความท้าทายที่สถานศึกษาภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องให้ความสำคัญและบริหารจัดการอย่างจริงจัง สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการสรรหาและจัดตั้งกลไกในการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานจึงกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรม “สภานักเรียน” ให้โรงเรียนได้นำไปปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรมมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อันได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม รวมทั้งหลักธรรมาภิบาล การมีจิตอาสาและพัฒนาตนเอง ได้อย่างเต็มศักยภาพ อันส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง พร้อมก้าวสู่ความเป็นสากลโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคีเครือข่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจดำเนินงาน กิจกรรมสภานักเรียน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนทั้งในระดับโรงเรียน โกษะชีวิตสู่การพัฒนาสังคมอย่างยังยืนทั้งในระชุมชน และ ประเทศชาติ มีผลงานได้รับการยอมรับเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนมาอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็น แบบอย่างและเป็นเครือข่าย ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานสภานักเรียนให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ จึงได้กำหนดให้มีการแข่งขัน โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม มีการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนตามกรอบของการดำเนินงานฝ่ายกิจการนักเรียน มีดำเนินกิจกรรมและโครงการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะกระบวนการ รู้และเข้าใจหลักการประชาธิปไตย สามารถดำรงตนอยู่ในโรงเรียนและสังคมได้อย่างสงบสุข การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนปัจจุบัน ยังคงมีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ระบบการจัดเก็บเอกสาร สภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของนักเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งการทำงานของนักเรียนเชิงระบบ เช่น การประชุมคณะกรรมการสภานักเรียน ผลงานดีเด่นด้านสภานักเรียน ยังพัฒนาไม่ได้เท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาเพื่อกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ทรงคุณวุฒิและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่เป็นประโยชน์โรงเรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ในการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยเหมาะสมในการเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ผลการประเมินโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประจำปีการศึกษา 2568

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร 2 คน ครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 4 คน คณะกรรมการสภานักเรียน จำนวน 5 คน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบกลยุทธ์ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน แบ่งเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการจัดการศึกษาโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตารางวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จากการประเมินแบบพิจารณารายละเอียด (Analytic Scoring rubrics)

2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ค่า IOC คัดเลือกข้อคำถามตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านที่ได้ลงคะแนนความตรงเชิงเนื้อหาพร้อมข้อเสนอแนะ

2.3 แบบประเมินกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ให้กลุ่มเป้าหมายประเมินด้านความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านการใช้ประโยชน แบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากจากบัณฑิตวิทยาลัย นำไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ขอข้อมูลการประเมินโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประจำปีการศึกษา 2568

3.2 ผู้วิจัยดำเนินงานประสานกับผู้ให้ข้อมูล โดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำร่างร่างกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม

3.3 ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์ พร้อมส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินร่างกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมินคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน 4 องค์ประกอบ 21 จากผลการทำ SWOT การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการตรวจสอบร่องรอยเอกสารการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จังหวัดพิจิตรโดยการตรวจสอบคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการประเมินตามเกณฑ์การเมินคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน 4 องค์ประกอบ

ข้อที่	องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนประเมิน	ร้อยละ
1	องค์ประกอบที่ 1 การดำเนินงานส่งเสริมสภานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน	36	26	72.22
2	องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมของสภานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน	33	22	66.67
3	องค์ประกอบที่ 3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสภานักเรียนกับชุมชน /องค์กรภาครัฐและเอกชน	17	9	52.94
4	องค์ประกอบที่ 4 ผลการปฏิบัติงานของสภานักเรียน	14	8	57.14
	รวมคะแนน	100	65	65.00

จากตารางที่ 1 พบว่าในภาพรวมโรงเรียนได้คะแนน 65 จาก 100 คะแนน ตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน โดยมีรายละเอียดการประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ได้ร้อยละ 72.22 องค์ประกอบที่ 2 ได้ร้อยละ 66.67 องค์ประกอบที่ 3 ได้ร้อยละ 52.94 องค์ประกอบที่ 4 ผลการปฏิบัติงานของสภานักเรียน ได้ร้อยละ 57.14

นำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) จึงได้จัดทำกลยุทธ์เพื่อยกระดับการทำงาน 4 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร่างกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม

กลยุทธ์	กลวิธี	ตัวชี้วัด
1. พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย	1.1 บูรณาการความรู้ด้านประชาธิปไตย (คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม) เข้ากับการเรียนการสอน 1.2 กิจกรรมประชาธิปไตยในห้องเรียนอย่างเป็นรูปธรรม	1. จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำเรื่องประชาธิปไตยไปบูรณาการ / แผนการสอน 2. จำนวนกิจกรรมของที่เข้าร่วมกิจกรรมและมีความเข้าใจวิถีประชาธิปไตย
2. การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน	2.1 ปรับปรุงระเบียบ คู่มือและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้เป็นปัจจุบัน 2.2 การบริการจัดการระบบสารสนเทศด้วย AI	1. ระเบียบและคู่มือดำเนินงานสภานักเรียนได้รับการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน 2. มีปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน 3. การรายงานผลการดำเนินงาน
3. การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม	3.1 ส่งเสริมให้นักเรียนออกไปมีส่วนร่วม ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมของชุมชน 3.2 สร้างการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน	1. จำนวนกิจกรรมระดับชุมชน/ท้องถิ่นที่สภานักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม 2. เกียรติบัตรที่ได้รับจากหน่วยงานภายนอก
4. การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย	4.1 สร้างความร่วมมือ (MOU) เครือข่ายสภานักเรียน	1. จำนวนเครือข่ายสภานักเรียน (โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน) ที่เข้ามาให้การสนับสนุน 2. การเข้าร่วมกิจกรรมสภานักเรียนระดับประเทศ

	4.2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์กรภายนอกมาสนับสนุนงานสภานักเรียน	3. งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุน

จากตารางที่ 2 พบว่าได้จัดทำร่างกลยุทธ์เพื่อยกระดับการทำงาน 4 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย

2. ผลการประเมินและตรวจสอบร่างกลยุทธ์ การประเมินคุณภาพร่างกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ดังแสดงในตารางที่ 3

รายการประเมิน	N = 5		
	$\bar{X}$	S.D.	**ระดับการประเมิน**
กลยุทธ์ที่ 1พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย	4.70	0.51	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน	4.65	0.53	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม	4.50	0.56	มาก
กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย	4.70	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 มีผลการประเมินในทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 กลยุทธ์ที่ 2 มีผลการประเมินในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 กลยุทธ์ที่ 3 ผลการประเมินในทุกด้านอยู่ในระดับอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 และกลยุทธ์ที่ 4 มีผลการประเมินในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51

อภิปรายผล

1. ผลศึกษา พบว่า โรงเรียนสระหลวงพิทยาคมมีผลการประเมินการดำเนินงานตามเกณฑ์คัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน 4 องค์ประกอบ ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา หลวงกลาง (2558) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการจัดบริการทางการศึกษา โดยใช้กระบวนการบริหารและทรัพยากรในการบริหาร การที่โรงเรียน

ยังไม่ผ่านเกณฑ์ สะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ ใจปวน (2560) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนวชิรป่าซาง จังหวัดลำพูน ที่พบว่า การประเมินโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนมักจะไม่ผ่านเกณฑ์ในครั้งแรก หากขาดการวิเคราะห์และวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เป็นระบบ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในทั้งจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) และสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งโอกาส (Opportunity) อุปสรรค (Threat) โดยใช้หลัก SWOT Analysis จากการวิเคราะห์ทั้งกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ นำมาสร้างร่างกลยุทธ์ เพื่อพัฒนางานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ดังต่อไปนี้ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย กลวิธี 1.1 บูรณาการความรู้ด้านประชาธิปไตย (คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม) เข้ากับการเรียนการสอน 1.2 กิจกรรมประชาธิปไตยในห้องเรียนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาลย์ กันเพชร (2565) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่า ควรมีการจัดประชุมประจำภาคเรียน เพื่อร่วมกันวิพากษ์ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตยให้มีความเหมาะสมตามสถานการณ์โลกปัจจุบัน กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน กลวิธี 2.1 ปรับปรุงระเบียบ คู่มือ และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้เป็นปัจจุบัน 2.2 การบริหารจัดการระบบสารสนเทศด้วย AI สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเนียร ราชแพทยาคม (2559) ศึกษาเรื่อง หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา พบว่า การบริหารเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัฒน์ การจัดการต้องมีการจัดโครงสร้าง และการออกแบบ ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม กลวิธี 3.1 ส่งเสริมให้นักเรียนออกไปมีส่วนร่วม ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมของชุมชน 3.2 สร้างการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล บุญฉายา (2566) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ สภานักเรียนของโรงเรียนเทศบาล 3 (วัดศาลาห้วยาง) จังหวัดสงขลา พบว่า จุดแข็งมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการกำหนดโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยไว้ในแผน จุดอ่อนมากที่สุด คือ งบประมาณสนับสนุนมีจำกัด กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย กลวิธี 4.1 สร้างความร่วมมือ (MOU) เครือข่ายสภานักเรียน 4.2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์กรภายนอกมาสนับสนุนงานสภานักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วน

ร่วมในการพัฒนาการศึกษาจนประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบแก่โรงเรียนอื่นได้ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การแข่งขันโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน

2. ผลการประเมินร่างและตรวจสอบกลยุทธ์ พบว่า การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนผ่านกระบวนการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยตรวจสอบคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านการใช้ประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม อยู่ในระดับมาก และ กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทร์ศิลา (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ สู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Decision) โดยการที่ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการโวหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2. การกำหนดทิศทางขององค์การ 3. การกำหนดกลยุทธ์ 4. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 5. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ส่งผลให้กลยุทธ์ที่ได้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อนำกลยุทธ์ที่ได้นำไปแก้ปัญหาและพัฒนางานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนได้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ของโรงเรียนสระหลวงพิทยาคม สร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนางานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย กลยุทธ์ที่ 2 การยกระดับมาตรฐานการทำงานของสภานักเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การขยายประสบการณ์ประชาธิปไตยสู่สังคม และกลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม ควรให้ความสำคัญกับการนำกลยุทธ์ที่ 4 การสร้างภาคีเครือข่ายสนับสนุนประชาธิปไตย นำไปปฏิบัติอย่างเร่งด่วน 1.2 โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสภานักเรียนนำผลงานที่โดดเด่นมาถอดบทเรียน สร้างเป็นนวัตกรรมหรือโมเดลการทำงานของตนเอง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ ควรนำกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน ไปทดลองปฏิบัติจริงในระยะเวลา 1 ปีการศึกษา เพื่อติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลยุทธ์ และควรมีแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิจิตร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อยกระดับกิจกรรมสภานักเรียนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จำเนียร ราชแพทยาคม. (2559). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เฉลิมพล บุญฉายา. (2566). กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียนต้นแบบ สภานักเรียนของโรงเรียนเทศบาล 3 (วัดศาลาหัวยาง) จังหวัดสงขลา. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

ชัชวาลย์ กันเพชร. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิเชษฐ์ ใจปวน. (2560). กลยุทธ์การดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยสู่การเป็นโรงเรียต้นแบบสภานักเรียน ของโรงเรียนวชิรป่าซาง จังหวัดลำพูน. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิทยา จันทร์ศิลา. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์ สู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). คู่มือการประเมินเพื่อคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2568 จาก https://www.phangngaedarea.go.th/site/wpcontent/uploads/pdf/27925677.pdf

สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรมสภานักเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN THAI LITERATURE PHRA APHAI MANI NEE NANG PHISUEA SAMUT AND TEAMWORK SKILLS USING JIGSAW LEARNING MANAGEMENT COMBINED WITH SKILL-BUILDING EXERCISES FOR STUDENTS IN MATHAYOM 3

อรทัย คุ้มแสง[1] และ กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์[2]
Orathai Khumsang[1] and Krittayakan Topithak[2]
[1-2]สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1-2]Thai language Major, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand
Corresponding Author's Email: Orathaik67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว และ 3) ศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 37 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลประเมินการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก มีผลรวมการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

* Received 14 May 2026; Revised 25 May 2026; Accepted 26 September 2026

ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อก่อนและหลังเรียนโดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และ 3) ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.71, S.D. = 0.45)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์, ทักษะการทำงานเป็นทีม, แบบฝึก

Abstract

The purposes of this study include 1) Creating and evaluating the quality of lesson plans for Phra Aphai Mani Phra Aphai Mani Nee Nang Phisuea Samut using Jigsaw Learning Management in conjunction with skill-building exercises for students in matthayom 3 2) Compare the academic achievement of students before and after receiving the instruction 3) Study students' teamwork skills after the learning intervention. The sample consisted of 37 students from Matthayom 3 at Prachasongkrohwittaya School. The research instruments included 1) A jigsaw-style lesson plan combined with exercises, consisting of 6 plans 2) A multiple-choice achievement test in literature, consisting of 30 questions with four options each 3) Teamwork Skills Assessment Form. Data were analyzed using the mean ($\overline{X}$), standard deviation (S.D.), and a dependent samples t-test.

The research findings revealed that 1) The evaluation results of the learning management for Phra Aphai Mani Nee Nang Phisuea Samut using Jigsaw Learning Management in conjunction with skill-building exercises indicated that the overall appropriateness of the learning management was at the highest level. 2) The comparison of learning achievement in Phra Aphai Mani Nee Nang Phisuea Samut before and after implementing Jigsaw Learning Management combined with skill-building exercises revealed that the post-test was significantly higher than the pre-test at the .05 level of statistical significance. 3) The evaluation of teamwork skills among Matthayom 3 students using Jigsaw learning management combined with skill-building exercises revealed that the overall performance across all aspects was at a very high level ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.45).

Keywords: Jigsaw Learning Management, Teamwork Skills, Skill-building exercises

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ว่า วรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีคุณค่า มีศิลปะในการประพันธ์ มีทั้งวรรณคดีที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น สามก๊ก พระราชพิธีเดือนสิบสอง รามเกียรติ์ อิเหนา ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี เป็นต้น สอดคล้องกับ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2525) กล่าวว่า วรรณคดี หมายถึง หนังสือดี มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก มีคุณสมบัติในด้านรูปแบบและวิธีแสดงออก มีศิลปะในการแต่ง จนได้รับการยกย่องว่ามีวรรณศิลป์ สร้างอารมณ์และจินตนาการ หรือทำให้เห็นคุณค่าของชีวิตและธรรมชาติ ตลอดจนเข้าใจจิตใจและพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ นอกจากวรรณคดีมีวรรณศิลป์ในการแต่งจนได้รับการย่อง รวมถึงสร้างอารมณ์และจินตนาการแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในแต่ละยุคสมัย และแฝงข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ พิกุล จันทร์นาลาว (2565) กล่าวว่า วรรณคดีมีความสำคัญและคุณค่าอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งยังแฝงไปด้วยคุณค่าด้านต่าง ๆ ทั้งด้านอารมณ์ สังคมและปัญญา สามารถจรรโลงจิตใจได้

ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดี จึงได้กำหนดให้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาวรรณคดี 5 เรื่อง ได้แก่ พระบรมราโชวาท อิศรญาณภาษิต บทพากย์เอราวัณ บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูก และพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ซึ่งวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงของสุนทรภู่ ลักษณะการประพันธ์เป็นนิทานคำกลอนที่มีเนื้อหา ตัวละคร ฉาก สถานที่ชวนน่าติดตามและค้นหา นอกจากนี้ยังสอดแทรกข้อคิดและความรู้ คติธรรมสอนใจในการดำรงชีวิตไว้ ดังที่ จุไรรัตน์ รัตติโชติ (2555) กล่าวว่า พระอภัยมณี เป็นวรรณคดีเอกของไทยเรื่องหนึ่งที่นักวรรณคดีและนักวิชาการทั่วไปให้ความสนใจหยิบยกมาศึกษาวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวิชาการกันเสมอในหลายแง่มุม แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเรื่องนี้เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าเรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าน่าสนใจ เหมาะสำหรับศึกษาลักษณะสำคัญในด้านต่าง ๆ

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะให้ความสำคัญกับวรรณคดีไทยดังที่กล่าวมาแล้ว แต่การเรียนวรรณคดีไทยในปัจจุบันพบปัญหาว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวรรณคดีไทย เนื่องจากผู้เรียนมองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องที่ยาก เนื้อหายาว รวมทั้งเรื่องราวของวรรณคดีไม่สอดคล้องกับชีวิตและสังคมไทยในปัจจุบัน สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ แบสิ่วและยงยุทธ อังคสัญลักษณ์ (2566) กล่าวว่า เมื่อกล่าวถึงวรรณคดีคนทั่วไปโดยเฉพาะเยาวชนมักจะคิดถึงความโบราณ ความยาก ความน่าเบื่อ จึงทำให้ผู้เรียนไม่ชอบเรียนวรรณคดีและเห็นว่าการเรียนวรรณคดีไม่มีประโยชน์ อีกทั้งปัญหาทางด้านผู้สอนที่เน้นตนเองเป็นศูนย์กลาง ใช้การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายและการท่องจำมากเกินไป ไม่มีสื่อและนวัตกรรมที่จูงใจผู้เรียน จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา อำเภอ

บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ธนกฤต อินเกตุ ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2568) มีข้อคิดเห็นว่า ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีไทย เนื่องจากไม่เข้าใจคำศัพท์ในวรรณคดีไทย ไม่เข้าใจวรรณศิลป์ในวรรรคดี จึงส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแปลความหรือถอดความจากคำประพันธ์ตามความเข้าใจของตนเองได้ นอกจากนี้ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายมากกว่าให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเอง ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนวรรณคดี ผู้เรียนจึงไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของวรรณคดี

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเทคนิคและวิธีการสอนวรรณคดีหลากหลายรูปแบบ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนมาถ่ายทอดกับสมาชิกคนอื่น ๆ จนกลายเป็นองค์ความรู้ที่ครบถ้วน ดังที่ ทิศนา แขมมณี (2567) ได้เสนอกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอว์ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มคละความสามารถ และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home) ขั้นที่ 2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้ ขั้นที่ 3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปรวมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ซึ่งได้รับเนื้อหาเดียวกัน ตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ขึ้นมา ร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นอย่างละเอียด และร่วมกันอภิปรายหาคำตอบบประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้ ขั้นที่ 4 สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลับไปสู่กลุ่มบ้านของเรา แต่ละคนช่วยสอนเพื่อนในกลุ่มให้เข้าใจในสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่ม และขั้นที่ 5 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้คะแนนเป็นรายบุคคล และนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรามารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นได้

อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นอกจากการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันจนเกิดทักษะการทำงานเป็นทีมแล้ว ผู้วิจัยยังเล็งเห็นว่าควรมีสิ่งที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้สามารถสรุปเนื้อหาจากการเรียนรู้ได้ ผู้วิจัยจึงนำแบบฝึกเข้ามาร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ อังศุมาลิน เพิ่มผล (2542) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึก หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ ที่ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกหัดกระทำเพื่อทบทวนฝึกฝนเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนไปแล้วจนสามารถ ปฏิบัติได้ด้วยความชำนาญ และให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการวิเคราะห์ปัญหาและศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปเนื้อหา และร่วมมือกันค้นหาคำตอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมทั้งยังเป็นการสร้างแนวทางในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีให้หลากหลายและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก

สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้เรื่อง พระอภัยมณีตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึกอยู่ในระดับดีขึ้นไป
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์อยู่ในระดับดีขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา จำนวน 154 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนประชาสงเคราะห์วิทยา จำนวน 37 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลา 8 ชั่วโมง ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติและความเป็นมา	จำนวน 1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เนื้อเรื่องของพระอภัยมณี	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การเดินทางของสินสมุทร	จำนวน 1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ความแค้นของนางผีเสื้อ	จำนวน 1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 วิเคราะห์ตัวละคร	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ประเมินคุณค่าจากวรรณคดี	จำนวน 1 ชั่วโมง

หาคุณภาพโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้โดยพิจารณาระดับความเหมาะสมในภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาจรฐาน (S.D.) ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำในการพิจารณาว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ต้องมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป พบว่าผลรวมการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.63 , S.D. = 0.39)

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

หาคุณภาพโดยนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ เพื่อหาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 – 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 – 1.00 จำนวน 30 ข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 – 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 – 1.00

2.3 แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก จำนวน 5 ข้อ

หาคุณภาพโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบของแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยให้มีค่าดัชนี

ความสอดคล้องระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนแบบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก

3.3 ผู้วิจัยทดสอบหลังเรียนกับนักเรียน เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนแบบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนด้วยแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

4.2 นำผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ตามกระบวนการเพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยนำคะแนนของนักเรียนมาวิเคราะห์ด้วยข้อมูลสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

4.3 นำผลการประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลรวมการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1เรื่อง ประวัติและความเป็นมา	4.70	0.24	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เนื้อเรื่องของพระอภัยมณี	4.65	0.38	มากที่สุด

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเดินทางของสินสมุทร	4.63	0.42	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ความแค้นของนางผีเสื้อ	4.63	0.41	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง วิเคราะห์ตัวละคร	4.57	0.43	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ประเมินคุณค่าจากวรรณคดี	4.58	0.43	มากที่สุด
ผลรวม	4.63	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณารายแผน พบว่าทุกแผนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ประวัติและความเป็นมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.70, S.D. = 0.24) รองลงมา คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เนื้อเรื่องของพระอภัยมณี ($\overline{X}$= 4.65, S.D. = 0.38) ขณะที่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเดินทางของสินสมุทร และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ความแค้นของนางผีเสื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$= 4.63) ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล อีกทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อก่อนและหลังเรียนโดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	37	30	17.16	3.10	14.03*	.00
หลังเรียน	37	30	21.37	2.99		

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 37 คน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$ = 21.37, S.D. = 2.99) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$= 17.16, S.D. = 3.10) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า t = 14.03 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ร่วมมือและวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่ทำงานภายในกลุ่ม	4.72	0.45	ดีมาก
2. มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง	4.81	0.39	ดีมาก
3. มีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกับสมาชิกภายในกลุ่ม	4.70	0.46	ดีมาก
4. ปรับตัวเข้าหาสมาชิกในกลุ่ม	4.64	0.48	ดีมาก
5. สื่อสารและมีการแก้ไขปัญหากับสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน	4.70	0.46	ดีมาก
รวม	4.71	0.45	ดีมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการทำงานเป็นทีมโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.71 , S.D. = 0.45) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ นักเรียนมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.81 , S.D. = 0.39) นักเรียนร่วมมือและวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่ทำงานภายในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.72 , S.D. = 0.45) นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกับสมาชิกภายในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.70, S.D. = 0.46) นักเรียนสื่อสารและมีการแก้ไขปัญหากับสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.70, S.D. = 0.46) และนักเรียนปรับตัวเข้าหาสมาชิกในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.70, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ มีผลรวมการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ อยู่

ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.63 , S.D. = 0.39) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ทั้งหมดจำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้อิงจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นแบ่งขนาดกลุ่ม คือ ครูแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 6 กลุ่มโดยคละความสามารถ ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกเก่ง ปานกลาง อ่อนปะปนกันไปซึ่งจะเรียกว่า กลุ่มบ้าน (Home) แล้วให้ผู้เรียนเลือกหัวหน้ากลุ่มและตั้งชื่อกลุ่มของตนเอง 2) ขั้นสุ่มหาผู้เชี่ยวชาญ คือ สมาชิกในกลุ่มบ้านแต่ละคนจะต้องแบ่งหน้าที่รับผิดชอบคนละหัวข้อไปศึกษา 3) ศึกษาหาความรู้ คือ ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อย่อยเหมือนกันจากกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่ม จะมารวมเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งจะเรียกสมาชิกในกลุ่มนี้ว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) สมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาเนื้อหาเดียวกันตามที่ตนเองเลือก เพื่อทำความเข้าใจและอภิปรายหัวข้อที่ศึกษาร่วมกันและทำกิจกรรมที่ได้รับผิดชอบร่วมกัน 4) กลับสู่บ้านถ่ายทอดเรื่องราว คือ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกลับไปยังกลุ่มบ้านของตนเอง และถ่ายทอดความรู้ที่ไปศึกษามาให้เพื่อนในกลุ่มบ้านฟังเหมือนกับการต่อจิ๊กซอว์ และ 5) ขั้นก้าวสู่เส้นชัย คือ สมาชิกกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มทำแบบฝึกหัดย่อยหลังเรียนโดยให้คะแนนเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนทุกคนในกลุ่มบ้านมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุฒิ เวียงอินทร์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเนื้อหาตามบริบทท้องถิ่นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเนื้อหาตามบริบทท้องถิ่นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.62/79.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75 ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือกันและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มได้ สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2567) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นกระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่จะศึกษาโดยอาศัยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อก่อนและหลังเรียนโดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$= 21.37) สูงกว่าคะแนนค่าเฉลี่ยนก่อนเรียน ($\overline{X}$= 17.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อโดยการใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึกที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อที่ดีขึ้น ผ่านกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรีย์ น้อยมิ่ง (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยจิ๊กซอว์ (Jigsaw) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยจิ๊กซอว์ (Jigsaw) ร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำแบบฝึกเข้ามาทบทวนความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยแบบฝึกเสมือนการสรุปเนื้อหาหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการหาคำตอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบรัสกร คงเปี่ยม (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การนำแบบฝึกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการทบทวนเนื้อหา และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมาสรุปเนื้อหาได้

3. ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$= 4.71 , S.D. = 0.45) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ นักเรียนมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง อยู่ในระดับดีมาก นักเรียนร่วมมือและวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่ทำงานภายในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกับสมาชิกภายในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก นักเรียนสื่อสารและมีการแก้ไขปัญหากับสมาชิกในกลุ่มร่วมกัน อยู่ในระดับดีมาก และนักเรียนปรับตัวเข้าหาสมาชิกในกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการวางแผนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติกาญจน์ เปียงใจ (2562) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่มในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานกลุ่มในระดับที่ดีขึ้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มี

กระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ระดมความคิดกับสมาชิกภายในกลุ่ม ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เหมือนกับการอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ซึ่งการทำงานแบบร่วมมือจะสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เน้นการให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน ร่วมกันคิด แก้ปัญหา ได้ลงมือกระทำและสร้างผลงานเป็นความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับปริญญา ตันสกุล (2550) ได้กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมเป็นผลมาจากการผสมผสานทักษะและประสบการณ์ของสมาชิกเข้าด้วยกัน เนื่องจากสมาชิกของทีมมีบทบาทที่แตกต่างกันไป จึงทำให้สามารถดึงเอาทักษะที่แตกต่างกันของสมาชิกมาใช้จัดการกับปัญหาได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อและทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถวัดและประเมินผลทางการเรียนได้จริง ด้วยความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนจึงได้รับการเรียนตามกระบวนการและสามารถพัฒนาตนเองได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถก่อให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกันตามมาซึ่งเป็นอีกหนึ่งทักษะที่ผู้เรียนควรมีในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูผู้สอนต้องศึกษาเนื้อหาของวรรณคดี ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนมากที่สุด

2. ครูผู้สอนควรจัดเตรียมบรรยากาศ ควบคุม ดูแล และให้คำแนะนำกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในขั้นตอนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ขั้นที่ 3 ศึกษาหาความรู้ นำไปสู่ขั้นที่ 4 กลับสู่บ้านถ่ายทอดเรื่องราว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับสมาชิกในกลุ่มย่อยโดยใช้เวลาไม่นานจนเกินไปและสามารถนำองค์ความรู้กลับไปถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มเดิมของตนเองได้อย่างกระชับ ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับแบบฝึก ไปทดลองใช้กับสาระอื่น ๆ เช่น สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อรายวิชาภาษาไทยมากขึ้น

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์มาใช้ร่วมกับสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เช่น สื่อเทคโนโลยี เกมการศึกษา บอร์ดเกม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กิตติพงษ์ แบสิ่วและยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2566). เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก: แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาการคิด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(1), 60.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2525). ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จุไรรัตน์ รัตติโชติ. (2555). พระอภัยมณี ลักษณะเฉพาะแห่งยุคสมัยความสืบเนื่องและบริบททางสังคม. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี : พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ชุติกาญจน์ เปียงใจ. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่มในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทิศนา แขมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรัสกร คงเปี่ยม. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปริญญา ตันสกุล. (2550). เรื่องทีมกับลูกน้องที่นายต้องรู้. กรุงเทพฯ : จิตจักรวาล.

พิกุล จันทร์นาลาว. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ในการค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ราชบัณฑิตยสถาน.(2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ :ราชบัณฑิตยสถาน

ศราวุฒิ เวียงอินทร์. (2560). การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเนื้อหาตามบริบทท้องถิ่นโดยใชกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อังศุมาลิน เพิ่มผล. (2542). การสร้างแบบฝึกทักษะการคำนวณวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง วงกลม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2*

GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHER COMPETENCY IN STUDENT DEVELOPMENT MAE YUAM EDUCATION MANAGEMENT CENTER UNDER THE MAE HONG SON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุชาติ คงแก้ว[1] และ สุเนตร ทองคำพงษ์[2]
Suchat Kongkaew[1] and Sunate Tongkumpong[2]
[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
[1-2] Graduate School Northern College, Thailand
Corresponding Author's Email: Sakuraba007@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะ 2) ศึกษาปัญหา 3) เสนอแนวทาง และ 4) ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จำนวน 141 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ผู้ประเมินจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า การดำเนินงานที่มุ่งเน้นดูแลและให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา มีปัญหามากที่สุด

* Received 5 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 26 September 2026

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า ครูผู้สอนควรจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ผู้เรียนและจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้ากับสาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี จัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้งานเทคโนโลยี ความปลอดภัยไซเบอร์ และความรับผิดชอบ

3. ผลการวิเคราะห์ทางการพัฒนา พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การพัฒนาสมรรถนะ, การพัฒนาผู้เรียน

Abstract

This research aimed to study the problem, find ways and evaluate guidelines to developing teacher competency in student development Mae Yuam education management center under the Mae Hong Son primary educational service area office 2. The population and data sources used in this research consisted of expert, school administrators 180 government teachers and educational personnel for the academic year 2025. The tools used questionnaires and interviews. The data were analyzed by searching for percentage, frequency, mean, standard deviation and content analysis.

The result of the research found that:

1. Overall and desirable conditions of developing teacher competency in student development Mae Yuam education management center under the Mae Hong Son primary educational service area office 2 were rated at high level. Problems in the competency of teachers in student development within the digital age revealed that the implementation of comprehensive student support services and well-being initiatives, both within and outside educational institutions, was the most significant issue.

2. Guidelines for developing teacher competency in student development are proposed as follows: Teachers should establish projects or activities that promote morality and ethics, integrating these values directly into the learning content, provide activities that empower students with the literacy to navigate social and technological changes, cultivation of values and democracy: classrooms

should be designed to support democratic learning processes, encouraging students to exercise critical thinking regarding technology use, cybersecurity, and digital responsibility.

3. The analysis of the development guidelines indicated that these approaches are overall feasible and beneficial at a high level.

Keywords: Competency, Competency Development, Student Development.

บทนำ

ในโลกปัจจุบันและอนาคต สังคมโลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมแห่งความรู้ที่แพร่กระจายและเชื่อมโลกให้เป็นหนึ่งเดียว ด้วยวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศและการแข่งขันระหว่างนานาประเทศ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบทุน ทรัพยากรธรรมชาติ เครื่องจักรหรือแรงงานชั้นกรรมาชีพอีกต่อไป แต่จะขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ ดังนั้นทุกประเทศจึงเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็กและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัยควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชนประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 12)

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษายังไม่มีความชัดเจนและยังไม่เป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนเท่าที่ควร มีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครูที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และเพื่อประเมินการปฏิบัติงานประจำปีเท่านั้น แต่คู่มือที่มียังขาดรายละเอียดถึงวิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติในการได้มาของแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา พบว่า ครูขาดความชัดเจนในวิธีการ แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ครูให้ความสำคัญกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อยมาก สถานศึกษาบางแห่งขาดครูที่รับผิดชอบ ขาดผู้รู้และปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ขาดทักษะการจัดกิจกรรมและไม่สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้ ขาดตัวอย่างในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละกิจกรรมย่อยอย่างเป็นรูปธรรม และจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และครู มีความต้องการการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ จัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางหรือกระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้แก่ครูโดยตรง จัดทำตัวอย่างรูปแบบแนวทางจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สื่อ และตัวอย่างโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2563 : 9) สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ที่เป็นหน่วยงานทางการศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีทักษะชีวิต และมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานผู้เรียน ซึ่งตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้เรียนนอกจากด้านผลสัมฤทธิ์แล้ว ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม รักสามัคคี รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีคุณลักษณะและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม มีค่านิยมและภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งการจะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะชีวิต และค่านิยม ดังกล่าวข้างต้นนั้นครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2568 : 16-18)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สามารถสรุปสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้ว่า พบจุดอ่อนในด้านบุคลากรคือ 1) โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดบุคลากรจำนวนมากทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ลดลง 2) บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ ๆ ที่จะช่วยบริหารจัดการการทำงานให้สะดวกรวดเร็วและถูกต้อง และพบอุปสรรคในด้านสังคมและวัฒนธรรมคือ 1) ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนเกิดค่านิยมใหม่ ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ขาดระเบียบวินัย ไม่เคารพกฎระเบียบ 2) การขยายตัวของสังคมเมืองก่อให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวเกิดความอ่อนแอ 3) การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านสุขภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านสังคม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2566)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ เจตคติที่ดี และมีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยและจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึง สามารถนำประสบการณ์ เทคนิคกระบวนการที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันจะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิต อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะและปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์บริหารการจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 141 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นกำหนดคำตอบให้เลือก (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสมรรถนะและปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

แบบสอบถามผลการประเมินมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .964

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ

2.3 แบบประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ใช้ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1.3 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.2 คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่มีความสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.1.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คนด้วยตัวเอง โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น แล้วนำหนังสือดังกล่าวเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และทำการนัดหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3 แบบประเมิน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น แล้วนำหนังสือดังกล่าวเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. ข้อพิจารณาทางจริยธรรม

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นอย่างยิ่งโดยได้กำหนด การป้องกันผลกระทบด้านจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญดังนี้

4.1 การป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยยึดหลักเกณฑ์ดังนี้

4.1.1 ทุกคนสมัครใจตอบแบบสอบถามด้วยความอิสระโดยไม่มีการบังคับ

4.1.2 ได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน

4.1.3 ทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

4.2 การรักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2.1 นำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวมโดยไม่มีการระบุความคิดเห็นเป็นรายบุคคล

4.2.2 แบบสอบถามได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับ เมื่อสิ้นสุดการวิจัยแล้ว จะทำการทำลายทั้งหมด

4.2.3 การป้องกันผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคำตอบที่ได้รับจะนำไปวิเคราะห์เคราะห์สถิติและแปลผลและนำเสนอโดยไม่มีการอ้างอิงถึงตัวบุคคลหน่วยงานทางการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดอยู่ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	รายการ	ระดับสมรรถนะ		แปลผล
		μ	σ	
1	การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	3.78	0.28	มาก
2	การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน	3.70	0.31	มาก
3	การปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย	3.73	0.44	มาก
4	การจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.85	0.29	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.76**	**0.18**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (μ=3.76, σ=0.18) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สูงที่สุด (μ=3.85, σ=0.29) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม (μ=3.78, σ=0.28) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย (μ=3.73, σ=0.44) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน ต่ำที่สุด (μ=3.70, σ=0.31) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และค่าร้อยละปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

อันดับที่	รายการ	ปัญหา	
		ความถี่	ร้อยละ
1	การดำเนินงานที่มุ่งเน้นดูแลและให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา	36	25.53
2	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ	33	23.40

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า การดำเนินงานที่มุ่งเน้นดูแลและให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา มีปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือ ครูผู้สอนควรจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ผู้เรียนและจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้ากับสาระการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน คือ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย คือ ครูผู้สอนควรจัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้งานเทคโนโลยี ความปลอดภัยไซ

เบอร์ และความรับผิดชอบ ด้านการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ผู้บริหารควรมีการสร้างความตระหนักให้ครูและผู้ปกครองเห็นความสำคัญในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา และมีการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

4. ผลการวิเคราะห์การประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวม

ด้าน	รายการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	3.85	0.38	มาก	4.13	0.45	มาก
2.	ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน	3.75	0.39	มาก	3.99	0.53	มาก
3.	ด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย	3.79	0.48	มาก	4.05	0.60	มาก
4.	ด้านการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.80	0.38	มาก	4.10	0.51	มาก
รวมเฉลี่ย		3.77	0.30	มาก	4.00	0.43	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.30) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไปได้สูงสุด ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ ด้านการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$ = 3.80, S.D. = 0.38) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย ($\bar{x}$ = 3.79, S.D. = 0.48) และด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.39) ตามลำดับ โดยทุกด้านมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

สำหรับความเป็นประโยชน์ พบว่า ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.51) ด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.60) และด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน ($\bar{x}$ = 3.99, S.D. = 0.53) ตามลำดับ โดยทุกด้านมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้ประเมินมีความคิดเห็นในระดับมากทั้งในด้านความเป็นไปได้ในการนำแนวทางไปปฏิบัติและด้านประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ การจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สูงที่สุด รองลงมาคือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาในศูนย์บริหารจัดการศึกษาแม่ยวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีการประเมินสมรรถนะครูเป็นประจำทุกปี และเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเกิดการพัฒนาสมรรถนะของตนเองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24 และมาตรา 30 รวมไปถึงสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีคุณสมบัติตรงตามที่คุรุสภากำหนด ซึ่งนอกเหนือจากบุคลากรผู้ประกอบวิชาชีพครู สถานศึกษายังมีหน้าที่กำกับติดตามและพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ประพฤติปฏิบัติตน ตลอดจนมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้และสร้างประสบการณ์วิชาชีพตามบทบาทหน้าที่รับมอบหมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ เกตุมี (2567 : 118-125) ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัย สมรรถนะครูตามมาตรฐานวิชาชีพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัสพงศ์ ศรีสุกใส (2564 : 101-106) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานีเขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพ

ปัจจุบันของสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือ ครูผู้สอนควรจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ผู้เรียนและจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้ากับสาระการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน คือ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย คือ ครูผู้สอนควรจัดห้องเรียนให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้งานเทคโนโลยี ความปลอดภัยไซเบอร์ และความรับผิดชอบ ด้านการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ผู้บริหารควรมีการสร้างความตระหนักให้ครูและผู้ปกครองเห็นความสำคัญในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา และมีการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ เกตุมี (2567 : 118-125) ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางพัฒนาสมรรถนะครูตามมาตรฐานวิชาชีพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองโดยการอบรมและศึกษาต่อส่งเสริมให้ครูทำงานเป็นทีมร่วมกันตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนเพื่อให้การทำงานของครูด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และมอบหมายงานอย่างชัดเจนอยู่เสมอ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ก่อเกียรติ จงปัตนา (2563 : 103-105) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยการนำเอาผลการศึกษาความต้องการจำเป็น สมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียน

4. ผลการวิเคราะห์ทางการพัฒนา พบว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าว มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู ประกอบด้วย คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มงาน และผู้บริหารสถานศึกษา ที่ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธีรศักดิ์ สินชัย (2565 : 219-222) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนา

สมรรถนะของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะครูภาษาอังกฤษ 7 ด้านและ 35 ตัวชี้วัดโดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นแนวทางเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติโดยปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่นโยบายการขับเคลื่อนเป็นสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู เพื่อผลการปฏิบัติจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้การสนับสนุนในการจัดโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจัดอบรมเพื่อพัฒนาองค์กรและบุคลากร เพิ่มเติมความรู้เฉพาะด้านอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบุคลากรศึกษาต่อให้ทุนในการศึกษาต่อจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณครูและควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโรงเรียนในสังกัดอย่างทั่วถึง เสมอภาคกัน

2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

2.1 สถานศึกษาควรจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครู โดยมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ครูทุกคนได้รับการอบรมมีการกำหนดชั่วโมงการอบรมและการติดตามผลการใช้ความรู้จากการอบรมในการจัดการเรียนการสอน

2.2 สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานการบริหารการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 สถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็น รูปธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มเครือข่ายของสถานศึกษาจัดเวทีให้ครูได้แสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

31 ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ภารกิจงานเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจว่าครูต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองที่จะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และจัดอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน

3.4 ครูผู้สอนควรมีการอบรมเรียนรู้เพิ่มเติม ทั้งด้านการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาครูผู้สอน และการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูด้านการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.3 ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูด้านการปลูกฝังค่านิยมและความเป็นประชาธิปไตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.4 ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียนของครูการจัดสวัสดิการและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ก่อเกียรติ จงปัตนา. (2563). แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เกียรติศักดิ์ เกตุมี. (2567). แนวทางพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ธีรศักดิ์ สินชัย. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วิชา พรหมโชติ. (2564). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2568). รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2563). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*

COMMUNICATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE PHU KRACHAN SCHOOL GROUP UNDER THE OFFICE OF SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 4

วิภาดา คำมาโฮม[1] และ สุรางคนา มัณยานนท์[2]
Vipada Khammahom[1] and Surangkana Manyanon[2]
[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี
[1-2]Graduate School Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author's Email: Vipadakham.1996@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและหาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครู จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 38 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 และค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .67 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.90, **S.D.** = .28) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสามารถของผู้รับสาร ($\overline{X}$ = 4.97, **S.D.** = .18) ด้านช่องสาร ($\overline{X}$ = 4.95, **S.D.** = .21) และด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง ($\overline{X}$ = 4.94, **S.D.** = .24) 2. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลและเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ด้านเนื้อหาสาระ เน้นความถูกต้อง ชัดเจน และสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านบริบท ส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทางและสร้างบรรยากาศกัลยาณมิตร 4) ด้านความชัดเจน ใช้ภาษาที่กระชับและสื่อทัศนภาพประกอบ 5) ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง ติดตามและย้ำเตือนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ 6) ด้านช่องสาร บูรณาการสื่อทางการและสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย และ 7) ด้านความสามารถของผู้รับสาร วิเคราะห์พื้นฐานประสบการณ์และปรับการสื่อสารให้

* Received 5 May 2026; Revised 25 May 2026; Accepted 26 September 2026

เหมาะสมรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การสื่อสาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มโรงเรียนภูกระจาน

Abstract

The purposes of this research were to study the level of and to identify guidelines for developing the communication of school administrators in the Phukrachan School Group under the SiSaKet Primary Educational Service Area Office 4. The research sample consisted of 127 government teachers. The research instrument was a 38 item, 5 point Likert scale questionnaire with an overall reliability coefficient of .94 and an Item-Objective Congruence (IOC) index ranging from .67 to 1.00. Data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: 1. The overall communication level of school administrators in the Phukrachan School Group under the SiSaKet Primary Educational Service Area Office 4 was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.90, **S.D.** = .28). The top three aspects with the highest means were receiver capability ($\overline{X}$ = 4.97, **S.D.** = .18) communication channels ($\overline{X}$ = 4.95, **S.D.** = .21) and continuity and consistency ($\overline{X}$ = 4.94, **S.D.** = .24). 2. Guidelines for developing school administrators' communication encompassed seven aspects: 1) Credibility: adhering to good governance principles and serving as a good role model; 2) Content: emphasizing accuracy, clarity, and inspiring messages; 3) Context: promoting two-way communication and cultivating a friendly, supportive atmosphere; 4) Clarity: utilizing concise language and visual aids; 5) Continuity and Consistency: regularly monitoring and reinforcing policies; 6) Channels: integrating various official and social media platforms; and 7) Receiver Capability: analyzing individuals' background experiences and tailoring communication accordingly to establish a shared understanding and effectively drive the organization toward its goals.

Keywords: Communication, School Administrators, Phukrachan School Group

บทนำ

ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีทักษะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ ด้านทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจึงควรมีทักษะการสื่อสารที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นและต้องอาศัยผู้อื่นในการทำงานให้สำเร็จ ถ้าครูไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน ผลงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการก็จะไม่มีคุณภาพ (ปิยวรรณ งามสง่า, 2564)

ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันนั้นประสบปัญหาในด้านการสื่อสาร เช่น ความไม่ชัดเจนของสาร การสื่อสารที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่ดีและชัดเจน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบและเป็นผู้ดำเนินการนั้น เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน (ธีรวีร์ แพบัว, 2564)

แนวคิดของ Cutlip, Center and Broom (1958) ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์กร ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสื่อสาร โดยเน้นว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้เพื่อให้สามารถส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ ประกอบด้วย 1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) 2) เนื้อหาสาระ (Content) 3) บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context) 4) ความชัดเจน (Clarity) 5) ความต่อเนื่องและความสอดคล้อง (Continuity and Consistency) 6) ช่องสาร (Channel) และ 7) ความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience)

กลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีโรงเรียนในกลุ่ม จำนวน 20 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และข้าราชการครู จำนวน 190 คน รวมทั้งสิ้น 210 คน การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัญหาหนึ่งที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ เนื่องด้วยโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรมีน้อยและทรัพยากรในการบริหารงานมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่และความรับผิดชอบหลายด้าน จึงต้องมีความสามารถในการสื่อสารกับครูและบุคลากรภายในโรงเรียนให้เข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งวิธีการติดต่อสื่อสารตามแนวคิด Cutlip, Center and Broom (1958)

เป็นปัจจัยที่จะช่วยพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทำให้การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 190 คน จากทั้งหมด 20 โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู ในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) อายุ 2) ระดับการศึกษาสูงสุด 3) วิทยฐานะ และ 4) ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ตามแนวคิดของ Cutlip, Center and Broom (1958) มีลักษณะแบบประเมินค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากผลการวิจัย แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์กับข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ค่าคะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน 0 ถ้าผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน -1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ขั้นตอนที่ 4 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนเมืองกันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลดำรงราชานุสรณ์ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าลาด โรงเรียนบ้านสว่าง โรงเรียนบ้านทุ่งกองหนองเกาะ โรงเรียนบ้านกระบี่ โรงเรียนบ้านเดียง (พลีศึกษา) จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability)

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามมาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการของครอนบัค (Cronbach) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

ขั้นตอนที่ 6 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวพร้อมแนบแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ด้วยตนเองและขอรับกลับคืนด้วยตนเอง รวมแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 127 ฉบับ

4.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด

4.3 บันทึกคะแนนจากแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

5.2 วิเคราะห์การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย $(\bar{X})$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอเป็นรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ และอันดับที่การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แล้วนำไปแปลผล โดยเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย $(\bar{X})$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความน่าเชื่อถือ (Credibility)	4.83	.38	มากที่สุด
2	เนื้อหาสาระ (Content)	4.88	.32	มากที่สุด
3	บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context)	4.92	.28	มากที่สุด
4	ความชัดเจน (Clarity)	4.79	.38	มากที่สุด
5	ความต่อเนื่องและความสอดคล้อง (Continuity and Consistency)	4.94	.24	มากที่สุด
6	ช่องสาร (Channel)	4.95	.21	มากที่สุด
7	ความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience)	4.97	.18	มากที่สุด
	รวม	**4.90**	**.28**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, **S.D.** = .28) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยรายด้านทั้ง 7 ด้าน จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience) ($\bar{X}$ = 4.97, **S.D.** = .18) ด้านช่องสาร (Channel) ($\bar{X}$ = 4.95, **S.D.** = .21) ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง (Continuity and Consistency) ($\bar{X}$ = 4.94, **S.D.** = .24) ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context) ($\bar{X}$ = 4.92, **S.D.** = .28) ด้านเนื้อหาสาระ (Content) ($\bar{X}$ = 4.88, **S.D.** = .32) ด้านความน่าเชื่อถือ (Credibility) ($\bar{X}$ = 4.83, **S.D.** = .38) และด้านความชัดเจน (Clarity) ($\bar{X}$ = 4.79, **S.D.** = .38) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ด้านเนื้อหาสาระ เน้นความถูกต้อง ชัดเจน และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน 3) ด้านบริบทส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทางและสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร 4) ด้านความชัดเจน ใช้ภาษาที่กระชับและสื่อทัศนภาพประกอบ 5) ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง ติดตามและย้ำเตือนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ 6) ด้านช่องสาร บูรณาการสื่อที่หลากหลายทั้งในรูปแบบทางการและสังคมออนไลน์ และ 7) ด้านความสามารถของผู้รับสาร วิเคราะห์พื้นฐาน

ประสบการณ์และปรับระดับการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคลากรรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันมุ่งสู่เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. การสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, **S.D.** = .28) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถของผู้รับสาร **(**$\bar{X}$ = 4.97**, S.D.** = .18**)** รองลงมาคือด้านช่องสาร ($\bar{X}$ = 4.95, **S.D.** = .21) และด้านความชัดเจนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, **S.D.** = .38) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บริหารให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการส่งสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Cutlip, Center and Broom (1958) ที่ระบุว่าองค์ประกอบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยความน่าเชื่อถือ สาร บริบท ความชัดเจน ความต่อเนื่อง ช่องสาร และความสามารถของผู้รับสารนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ (2562) ที่ชี้ว่าทักษะการสื่อสารเป็นพฤติกรรมพื้นฐานสำคัญของผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในการสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือภายในองค์กร เช่นเดียวกับ จุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช (2558) ที่กล่าวว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ อมรา ปานศรีเส้ง (2565) ที่พบว่าทักษะการสื่อสารของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (**r =.**885) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความน่าเชื่อถือ (Credibility) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างด้านความซื่อสัตย์เพื่อสร้างความไว้วางใจ (Trust) สอดคล้องกับ จุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช (2558) ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม

2) ด้านเนื้อหาสาระ (Content) สารต้องมีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อภารกิจของครู (Meaningful and Functional) เช่น เกณฑ์วิทยฐานะ สอดคล้องกับ กิติมา สุรสนธิ (2557)

3) ด้านบริบท (Context) ควรสร้างบรรยากาศกัลยาณมิตรและเลือกใช้ภาษาท่าทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Berlo (1960) ที่ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อการรับรู้สาร

4) ด้านความชัดเจน (Clarity) ต้องสื่อสารตรงประเด็นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับ ขนิษฐา จิตชินะกุล (2557)

5) ด้านความต่อเนื่องและสอดคล้อง (Continuity and Consistency) ควรมีระบบติดตามงานและข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) สม่ำเสมอเพื่อลดความสับสน สอดคล้องกับ นิติพล ภูตะโชติ (2556)

6) ด้านช่องสาร (Channel) ต้องมีความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Literacy) เลือกใช้สื่อผสมผสาน (Multi-channel) เช่น Social Media ควบคู่กับเอกสารราชการ สอดคล้องกับ กิติมา สุรสนธิ (2557)

7) ด้านความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience) ต้องวิเคราะห์และจูงใจผู้รับสารตามวุฒิภาวะรายบุคคลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการส่งสาร สอดคล้องกับ กิติมา สุรสนธิ (2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลบูรณาการ : การสื่อสารและแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สพป.ศรีสะเกษ เขต 4

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้ตอบ

แบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะสูงสุด 3 อันดับ คือ ด้านความชัดเจน (Clarity) ผู้บริหารสื่อสารโดยใช้ข้อความสั้นกระชับเข้าใจง่าย เพื่อให้ครูมีความเข้าใจตรงกัน รองลงมาคือ ด้าน บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและส่งเสริมให้ครูกล้าแสดงความคิดเห็นในการสื่อสาร และด้านเนื้อหาสาระ (Content) เนื้อหาสาระของข่าวสารที่ผู้บริหารแจ้งมีความน่าสนใจและมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการสื่อสาร ควรมีสื่อสารโดยใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย และมีความหมายเฉพาะเจาะจง หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือหรือยากต่อการตีความ มีการอธิบายประเด็นสำคัญให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อให้การบริหารงานมีความต่อเนื่อง บุคลากรสามารถวางแผนและกำหนดทิศทางการดำเนินงานมุ่งสู่เป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีเอกภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ระดับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับรายด้านทั้ง 7 ด้าน จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience) ด้านช่องสาร (Channel) ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง (Continuity and Consistency) ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context) ด้านเนื้อหาสาระ (Content) ด้านความน่าเชื่อถือ (Credibility) และด้านความชัดเจน (Clarity)

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ด้านเนื้อหาสาระ เน้นความถูกต้อง ชัดเจน และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน 3) ด้านบริบท ส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทางและสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร 4) ด้านความชัดเจน ใช้ภาษาที่กระชับและสื่อทัศนภาพประกอบ 5) ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง ติดตามและย้ำเตือนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ 6) ด้านช่องสาร บูรณาการสื่อที่หลากหลายทั้งในรูปแบบทางการและสังคมออนไลน์ และ 7) ด้านความสามารถของผู้รับสาร วิเคราะห์พื้นฐานประสบการณ์และปรับระดับการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคลากรรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันมุ่งสู่เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านความน่าเชื่อถือ (Credibility) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำระบบฐานข้อมูลการสื่อสารนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรสามารถตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำพูดนโยบาย และการกระทำ ควรแสดงออกถึงความเป็นกลางในการบริหารงานบุคคล เพื่อสร้างความไว้วางใจภายในองค์กร

2. ด้านเนื้อหาสาระ (Content) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลก่อนการสื่อสารหรือการส่งสาร โดยแยกสาระที่สำคัญเร่งด่วนออกจากข่าวสารทั่วไป เพื่อป้องกันภาวะข้อมูลล้น มุ่งเน้นประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรเพิ่มส่วนของแนวทางการปฏิบัติสำหรับครู เพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพการทำงานที่เป็นรูปธรรม

3. ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการสื่อสาร (Context) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการสื่อสารในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาในพื้นที่เปิด เพื่อลดกำแพงระหว่างลำดับชั้นและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี ความเหมาะสมของกาลเทศะ

4. ด้านความชัดเจน (Clarity) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสื่อสารเชิงทัศนภาพ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสร้างภาพกราฟิกหรืออินโฟกราฟิก (Infographic) เพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น การใช้ภาษา ควรใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา ลดการใช้คำศัพท์เฉพาะทางที่ไม่จำเป็นในการประสานงานทั่วไป

5. ด้านความต่อเนื่องและความสอดคล้อง (Continuity and Consistency) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสื่อสารย้ำเตือน มีการสรุปมติที่ประชุมหรือประเด็นสำคัญส่งย้ำในช่องทางกลุ่มสื่อสาร เช่น Line Group อย่างสม่ำเสมอ สร้างความสอดคล้องของสาร เพื่อป้องกันความสับสนในการปฏิบัติงาน

6. ด้านช่องสาร (Channel) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสื่อสารแบบบูรณาการ เลือกใช้ช่องทางให้เหมาะกับประเภทของสาร และเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจลึกซึ้งให้ใช้การประชุมแบบเผชิญหน้า การพัฒนาช่องทางดิจิทัล ควรมีการปรับปรุงเว็บไซต์สถานศึกษาหรือแฟนเพจให้ทันสมัย เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลที่บุคลากรและชุมชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

7. ด้านความสามารถของผู้รับสาร (Capability of audience) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ผู้รับสาร สังเกตและประเมินความพร้อมของบุคลากรรายบุคคล โดยเฉพาะครูรุ่นใหม่และครูอาวุโสที่มีความถนัดด้านการรับสารที่ต่างกัน เพื่อปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม การเปิดพื้นที่สะท้อนกลับควรจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นหรือข้อสงสัยภายหลังการสื่อสาร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันและลดช่องว่างในการรับรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสรรคของการสื่อสารในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการหรือประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในวงกว้างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิติมา สุรสนธิ. (2557). ความรู้ทางการสื่อสาร. บริษัท จามจุรี โปรดักส์ จำกัด.

ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2557). หลักการสื่อสาร. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

จุฑามาศ ศิลป์ไพบูลย์พานิช. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อสื่อสารภายในองค์การกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท วงศ์พารวย จำกัด. วารสารศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 35(2), 115-132.

ธีรวีร์ แพบัว. (2564). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา-ลงกรณราชวิทยาลัย, 8(1), 55-67.

นิติพล ภูตะโชติ. (2556). พฤติกรรมองค์การ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

ปิยวรรณ งามสง่า. (2564). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมรา ปานศรีเส้ง. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบึงกุ่ม. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 12(1), 164-177. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/view/253399

อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์. (2562). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(1), 136-144.

Cutlip, S. M., Center, A. H., & Broom, G. M. (1958). Effective public relations (2nd ed.). Englewood Cliffs, Prentice-Hall.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

แนวทางการปรับตัวของร้านโชห่วยเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาในจังหวัดนนทบุรี*

ADAPTATION STRATEGIES OF TRADITIONAL GROCERY STORES FOR BUSINESS SURVIVAL IN THE DIGITAL ERA: A CASE STUDY IN NONTHABURI PROVINCE

ประทีป หมื่นหาญ[1] **ธีระยุทธ์ ขุนศรีแก้ว**[2] **สุกัญญา ศิริโท**[3]
Pratheep Muenharn[1] Teerrayut Khumsrikaew[2] Sukunya Sirito[3]
สาขานวัตกรรมการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Department of Management Innovation, Faculty of Business Administration,
North Bangkok University,Thailand
Corresponding Author's Email: pratheep.mu@northbkk.ac.th,
teerayut.kh@northbkk.ca.th,sukanya.sirt@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาระดับความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของการปรับตัวที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางธุรกิจ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปรับตัวของร้านโชห่วยโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$= 4.03) โดยด้านการบริการ ($\bar{X}$= 4.25) 2) ความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่เกณฑ์สูง ($\bar{X}$= 4.05) โดยด้านลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$= 4.10) และ 3) ปัจจัยด้านการบริการ การบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความอยู่รอดทางธุรกิจอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจได้ร้อยละ 60.70 (Adjusted R^2 = 0.607, F=155.432, p<.001) องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัลเกิดจากการบูรณาการ การบริการ การบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืนทางธุรกิจ

* Received 5 May 2026; Revised 1 June 2026; Accepted 26 September 2026

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การตลาด, การบริการ, เทคโนโลยี

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of adaptation among traditional grocery stores in Nonthaburi Province, 2) investigate the level of business survival in the digital era, and 3) analyze the influence of adaptation on business survival. The study employed a quantitative survey research design. The sample consisted of 400 traditional grocery store entrepreneurs in Nonthaburi Province, selected through convenience sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire that had been validated for content validity and demonstrated a high level of reliability. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) The overall level of adaptation among traditional grocery stores was high ($\bar{X}$= 4.03), with the service dimension recording the highest mean score ($\bar{X}$= 4.25) 2) The overall level of business survival in the digital era was also high ($\bar{X}$= 4.05), with the customer dimension having the highest mean score ($\bar{X}$= 4.10) 3) The factors of service, management, marketing, and technology had a positive influence on business survival at a statistically significant level of .01. Collectively, these factors explained 60.70% of the variance in business survival (Adjusted R^2 = 0.607, F = 155.432, p < .001). The new knowledge generated from this study indicates that the survival of traditional grocery stores in the digital era depends on the systematic integration of service, management, marketing, and digital technology. Such integration enhances competitive capabilities and promotes long-term business sustainability.

Keywords: Management, Marketing, Service, Technology

บทนำ

ร้านโชห่วยถือเป็นธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของชุมชนไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างสะดวก ทั้งเป็นกลไกสำคัญในการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจระดับฐานราก ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ร้านโชห่วยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะจากร้านค้าปลีก

สมัยใหม่ ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ซึ่งมีความได้เปรียบทั้งด้านเงินทุน เทคโนโลยี ระบบบริหารจัดการ และกลยุทธ์ทางการตลาด ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปสู่การเลือกซื้อสินค้าที่สะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงได้ผ่านช่องทางออนไลน์มากยิ่งขึ้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ [ETDA], 2565; Euromonitor International, 2023)

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประกอบการร้านโชห่วยจำนวนมาก ทั้งในด้านยอดขายที่ลดลงต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น และความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง บางรายไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้ จนต้องยุติการดำเนินกิจการ ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน การจ้างงาน และการกระจายรายได้ในระดับท้องถิ่นอีกด้วย ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ร้านโชห่วย ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการปรับตัวของร้านโชห่วยเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล โดยมุ่งศึกษาระดับการปรับตัวปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางธุรกิจและอิทธิพลของการปรับตัวที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของร้านโชห่วย ทั้งนี้ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการร้านโชห่วยในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลการปรับตัวของร้านโชห่วยที่มีต่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 อำเภอ (districts) ได้แก่ เมืองนนทบุรี, ปากเกร็ด, บางบัวทอง, บางใหญ่, บางกรวย และไทรน้อย (Wikipedia contributors, 2026). กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านโชห่วย จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Convenience Sampling) กับลักษณะการศึกษาในครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บราบรวบข้อมูล คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นเลือกตอบ (Checklist) เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ทำร้าน และทำเลร้านโชห่วย ตอนที่ 2 การปรับปตัวของร้านโชห่วย เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเทคโนโลยี 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการตลาด 4) ด้านการบริการ ตอนที่ 3 ความอยู่รอดในทางธุรกิจ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านยอดขาย 2) ด้านกำไร 3) ด้านลูกค้า 4) ด้านความสามารถแข่งขัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนนทบุรี ระหว่างตุลาคม–ธันวาคม 2568 โดยใช้แบบสอบถามทั้งออนไลน์และกระดาษ ก่อนนำไปวิเคราะห์ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความเหมาะสมของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC = 0.91 และคำนวณความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha = 0.92 ก่อนใช้เก็บข้อมูลจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน: 1) สถิติเชิงพรรณนาใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ ทำเลร้าน รวมถึงระดับการปรับตัวของร้านโชห่วยและความอยู่รอดทางธุรกิจ โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐานและวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการปรับตัวต่อความอยู่รอดทางธุรกิจ ด้วย การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตัวแปรอิสระได้แก่ ด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การตลาด และการบริการ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านยอดขาย กำไร ลูกค้า และการแข่งขัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ตาราง 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n=400)

ปัจจัยส่วนบุคค		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	160	40.00
	หญิง	240	60.00
อายุ	อายุต่ำกว่า 30 ปี	50	12.50
	31-40 ปี	120	30.00
	41-50 ปี	150	37.50
	51 ปีขึ้นไป	80	20.00
ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี		80	20.00

5-10 ปี	120	30.00
มากกว่า 11 ปีขึ้นไป	200	50.00
ทำเลร้านใกล้ชุมชน	200	50.00
ทำเลร้านใกล้เคียงโรงเรียน	90	22.50
ทำเลร้านใกล้เคียงโรงงาน	80	20.00
ทำเลอื่นๆ ตลาดริมถนน สถานที่ราชการ	30	7.50

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล โดยภาพรวม

ปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วย	$\bar{X}$	S.D.	**ระดับ**
1. ด้านเทคโนโลยี	3.80	.325	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.95	.287	มาก
3. ด้านการตลาด	4.10	.312	มาก
4. ด้านการบริการ	4.25	.298	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.03	.305	มาก

จากตาราง 2 พบว่า การปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ประกอบการร้านโชห่วยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการบริการและการตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็มีการปรับตัวด้านการตลาด การบริหารจัดการ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อรองรับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบริการเป็นจุดแข็งสำคัญของร้านโชห่วย เนื่องจากสามารถสร้างความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความผูกพันกับลูกค้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งช่วยสนับสนุนการปรับตัวในด้านอื่น ๆ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงานมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและการอยู่รอดในยุคดิจิทัล

ด้านการบริหารจัดการ ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรการควบคุมต้นทุนและการวางแผนสินค้าคงคลังอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจ

ด้านการตลาด ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค การสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า และการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม เพื่อรักษาฐานลูกค้าและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจในยุคดิจิทัล

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลในจังหวัดนนทบุรี

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลโดยภาพรวม

ความอยู่รอดทางธุรกิจยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านยอดขาย	4.03	0.305	มาก
2. ด้านกำไร	4.01	0.310	มาก
3. ด้านลูกค้า	4.10	0.312	มาก
4. ด้านความสามารถการแข่งขัน	4.07	0.312	มาก
โดยรวม	4.05	.0309	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยส่งผลเชิงบวกต่อการรักษาฐานลูกค้าการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างผลประกอบการที่ดีขึ้น ด้านกำไรและด้านยอดขายยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย จึงเป็นประเด็นที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดทางธุรกิจ

ด้านยอดขาย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มีส่วนช่วยกระตุ้นยอดขายและพฤติกรรมการซื้อของลูกค้า ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจและความอยู่รอดในยุคดิจิทัล

ด้านกำไร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ลดต้นทุน และเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดของธุรกิจ

ด้านลูกค้า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เพิ่มความภักดี และขยายฐานลูกค้าใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านความสามารถการแข่งขัน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของร้านโชห่วย ทั้งในด้านความรวดเร็วในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างความแตกต่าง และการขยายฐานลูกค้า ซึ่งส่งผลต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนทางธุรกิจ

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วยที่มีต่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลในจังหวัดนนทบุรี

ตาราง 4 ปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วยส่งผลต่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล ในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวม

ปัจจัยการปรับตัวร้านโชห่วย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	SE	Beta		
(Constant)	0.850	0.210	-	4.048**	<.001
1. ด้านเทคโนโลยี	0.210	0.055	0.215	3.818**	<.001
2. ด้านการบริหารจัดการ	0.280	0.060	0.290	4.667**	<.001
3. ด้านการตลาด	0.240	0.058	0.245	4.138**	<.001
4. ด้านการบริการ	0.310	0.062	0.305	5.000**	<.001
$R = 0.782$, $R^2 = 0.611$, Adjusted $R^2 = 0.607$, SEE = 0.285, F = 155.432 p = <.001					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วยโดยรวม สามารถอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนท์บุรี ได้ร้อยละ 60.7 (Adjusted $R^2 = 0.607$) และค่า F=155.432 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่า การให้บริการที่ดี การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การตลาดที่เหมาะสม และการใช้เทคโนโลยี ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล

ปัจจัยการปรับตัวด้านยอดขาย สามารถอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.6 (Adjusted $R^2 = 0.586$) และค่า F = 141.275 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าการพัฒนาด้านการบริการ เช่น ความรวดเร็ว ความสะดวก และความเป็นกันเอง มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มยอดขายมากที่สุด รองลงมาคือการบริหารจัดการและการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลน้อยกว่า ดังนั้น ร้านโชห่วยควรเน้นพัฒนาบริการควบคู่กับการบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มยอดขายในยุคดิจิทัล

ปัจจัยการปรับตัวด้านกำไร สามารถอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 56.6 (Adjusted $R^2 = 0.566$) และค่า F = 131.842 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สรุปได้ว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเพิ่มกำไรของร้านโชห่วย รองลงมาคือการบริการ การตลาด และเทคโนโลยี โดยร้านควรเน้นการบริหารจัดการควบคู่กับการพัฒนาบริการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยี เพื่อเสริมประสิทธิภาพ เพิ่มกำไร และสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจในยุคดิจิทัล

ปัจจัยการปรับตัวด้านลูกค้า สามารถอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.9 (Adjusted R^2 = 0.589) และค่า F = 143.756 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สรุปได้ว่าการปรับตัวด้านลูกค้ามีบทบาทสำคัญต่อความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะด้านการบริการที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการเพิ่มและรักษาลูกค้า รองลงมาคือการตลาด การบริหารจัดการ และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนช่วยเสริมความพึงพอใจ ความภักดี และการกลับมาซื้อซ้ำ ดังนั้น การพัฒนาบริการควบคู่กับการตลาด การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มจำนวนลูกค้าและความอยู่รอดทางธุรกิจ

ปัจจัยการปรับตัวด้านความสามารถการแข่งขัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.1 (Adjusted R^2 = 0.581) และค่า F = 136.452 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยแสดงให้เห็นว่า การปรับตัวของ ร้านโชห่วยในยุคดิจิทัลด้านความสามารถการแข่งขัน มีบทบาทสำคัญต่อความอยู่รอดทางธุรกิจของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า การบริการที่มีคุณภาพ รวดเร็ว สะดวก และเป็นมิตร เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความสามารถในการแข่งขันของร้านโชห่วย ขณะเดียวกัน การบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมก็ช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขันในยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่าการปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรีสามารถอภิปราย ได้ตามประเด็นสำคัญดังนี้

1. การปรับตัวของร้านโชห่วยในจังหวัดนนทบุรีในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันและพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลได้ดี โดยมีจุดเด่นด้านการบริการที่สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Kotler & Keller,2016) รองลงมาคือ ด้านการตลาดและบริหารจัดการ (Armstrong & Kotler & 2017; Robbins & Coulter,2018) ขณะที่ด้านเทคโนโลยียังมีข้อจำกัดและควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในอนาคต (Nguyen et al.,2020)

2. ด้านเทคโนโลยีได้ในระดับมาก โดยเฉพาะการขายสินค้าออนไลน์ผ่าน LINE/Facebook ซึ่งเข้าถึงลูกค้าได้รวดเร็วและสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค (Chaffey, 2019) ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ประกอบการเริ่มใช้ระบบ POS และแอปพลิเคชันในการจัดการขายและสต็อกสินค้า รวมถึงบันทึกข้อมูลลูกค้าเพื่อวิเคราะห์และวางแผนธุรกิจ (Laudon & Laudon, 2020; McAfee & Brynjolfsson, 2017) อย่างไรก็ตาม การรับชำระเงินผ่าน QR Payment ยังมีข้อจำกัด เช่น ความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นของผู้ใช้ (Oliveira et al., 2016) ทำให้ยังมีโอกาสในการพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันในอนาคต

3. ด้านการบริหารจัดการได้ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ร้านโชห่วยมีจุดเด่นด้านการวางแผนสต๊อกสินค้าและการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ (Heizer, Render, & Munson, 2020; McAfee & Brynjolfsson, 2017) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังควบคุมต้นทุน จัดวางสินค้าและจัดสต๊อกอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสบการณ์ของลูกค้า (Horngren et al., 2018) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพนี้ช่วยสนับสนุนการปรับตัวด้านเทคโนโลยีและการตลาด ทำให้ร้านโชห่วยสามารถรักษาฐานลูกค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านการตลาดได้ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ความโดดเด่นด้านการบริการเป็นจุดแข็งหลัก (Zeithaml, Bitner, & Gremler, 2018) ร้านเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าเพื่อนำไปปรับกลยุทธ์ จัดโปรโมชั่น และสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า (Kotler & Keller, 2016; Armstrong & Kotler, 2017) รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัล เช่น Facebook และ LINE เพื่อเข้าถึงลูกค้า (Chaffey, 2019) การผสมผสานระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดและการบริการช่วยให้ร้านโชห่วยสามารถแข่งขันกับค้าปลีกสมัยใหม่และตอบสนองความต้องการผู้บริโภคยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านการบริการในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า การให้บริการที่รวดเร็ว เป็นมิตร และสร้างบรรยากาศภายในร้านที่สะอาดและเป็นระเบียบ ซึ่งช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า (Kotler, 2016; Parasuraman, Zeithaml, & Berry, 1988; Bitner, 1992) ข้อเสนอแนะของลูกค้ายังมีโอกาสพัฒนาเพิ่มเติม แต่โดยรวม การบริการที่มีคุณภาพนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่างและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลในจังหวัดนนทบุรี สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.ระดับความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล มีศักยภาพในการอยู่รอดในยุคดิจิทัลในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ด้านการสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า รองลงมาคือความสามารถในการแข่งขัน ขณะที่ยอดขายและกำไรยังมีข้อจำกัด (Kotler, 2016; Porter, 1985; Aaker, 2011; Drucker, 2007) การรักษาฐานลูกค้าและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันช่วยให้ร้านสามารถแข่งขันกับค้าปลีกสมัยใหม่ได้ แต่ควรมุ่งเน้นการเพิ่มยอดขายและกำไรควบคู่กันเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของธุรกิจ

2. ด้านยอดขาย ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะว่ายอดขายและความถี่ในการซื้อของลูกค้าเพิ่มขึ้นหลังการปรับตัวสู่ดิจิทัล (Kotler, 2016; Chaffey, 2019; Drucker, 2007) การใช้ช่องทางออนไลน์และเครื่องมือดิจิทัลช่วยเข้าถึงลูกค้าได้รวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การส่งเสริมการขายยังมีโอกาสพัฒนาเพิ่มเติม การปรับตัวดังกล่าวช่วยเพิ่มยอดขายและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว

3. ด้านกำไรที่ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลมีผลกำไรและความสามารถทางการเงินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการขายและการจัดการสินค้าคงคลัง ลดต้นทุนการดำเนินงาน และทำให้เงินทุนหมุนเวียนเพียงพอในการจัดซื้อสินค้า ส่งผลให้ร้านตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ดีและสร้างผลกำไรที่มั่นคง การปรับตัวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Drucker เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรและลดต้นทุน (Drucker, 2007) และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลในธุรกิจค้าปลีก (Kotler and Chaffey, 2019)

4. ด้านลูกค้าที่ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลมีจำนวนลูกค้าเพิ่มขึ้น ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำและลูกค้าประจำเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้า ปรับปรุงประสบการณ์บริการ และใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น ระบบสมาชิกและโปรโมชั่นบนโซเชียลมีเดีย ส่งผลให้สร้างความภักดีของลูกค้าและขยายฐานลูกค้าใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler เรื่อง Customer Loyalty (Kotler, 2017) และเน้นดิจิทัลในการเพิ่มจำนวนลูกค้าและกระตุ้นการซื้อซ้ำ (Chaffey et al., 2019)

5. ด้านความสามารถในการแข่งขันที่ปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลมีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะว่า สามารถปรับตัวได้เร็ว มีความแตกต่างจากคู่แข่ง และดึงดูดลูกค้าใหม่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยจัดการข้อมูลลูกค้า วิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อ และปรับกลยุทธ์การขายได้ทันท่วงที ส่งผลให้ร้านสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและขยายฐานลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter เรื่อง Differentiation (Porter, 1985) และดิจิทัลในการเสริมศักยภาพการแข่งขัน (Chaffey et al., 2019)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการปรับตัวของร้านโชห่วยสามารถอธิบายความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัลได้สูง (60.7%) โดยบริการมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยี ซึ่งทั้งหมดช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดของร้าน (Barney, 1991; Bharadwaj, 2000; Kotler & Keller, 2016; Parasuraman et al., 1988; Drucker, 2007)

การปรับตัวด้านยอดขายของร้านโชห่วยสามารถอธิบายความอยู่รอดของธุรกิจในยุคดิจิทัลได้สูง (Adjusted R^2 = 0.586) โดยปัจจัยสำคัญคือ การให้บริการที่มีคุณภาพ รองลงมาคือการบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยี ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ

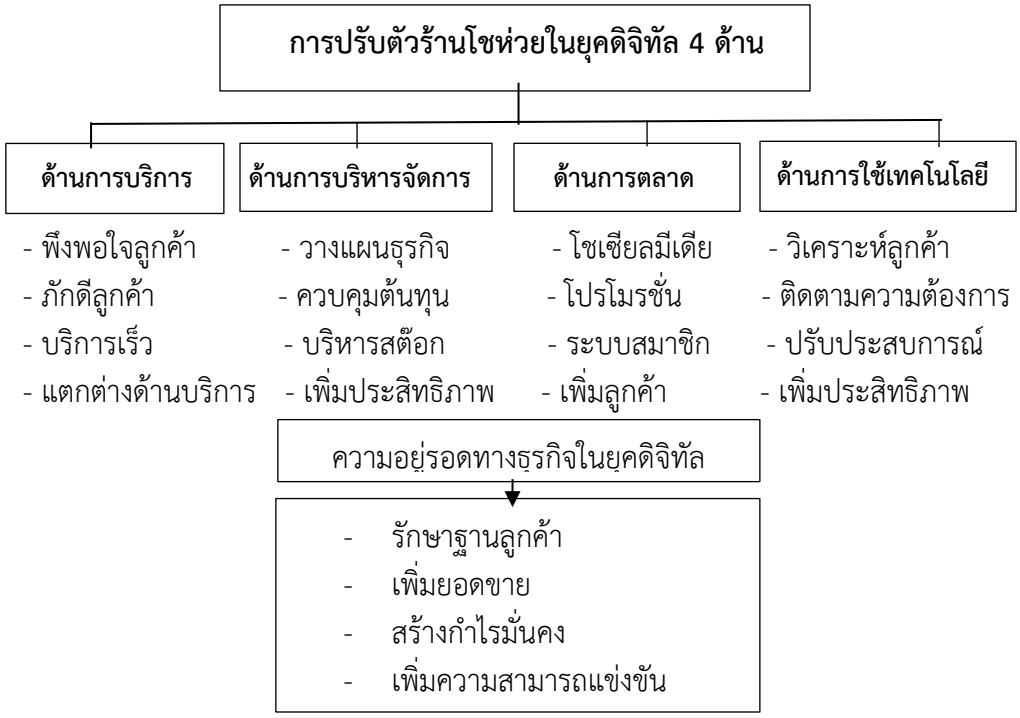
การปรับตัวด้านกำไรของร้านโชห่วยสามารถอธิบายความอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้สูง (Adjusted R^2 = 0.566) โดยการบริหารจัดการมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการบริการ การตลาด และเทคโนโลยี ซึ่งช่วยเพิ่มกำไร กระตุ้นยอดขาย และเสริมความสามารถในการแข่งขัน การควบคุมต้นทุน การบริหารสต๊อก และการวางแผนธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลกำไรและความยั่งยืนของธุรกิจ

การปรับตัวด้านลูกค้าของร้านโชห่วยสามารถอธิบายความอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้สูง (Adjusted R^2 = 0.589) โดยการบริการมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการตลาด ขณะที่การบริหารจัดการและเทคโนโลยีช่วยเสริมประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน การให้บริการที่ดีและการตลาดที่เหมาะสมช่วยสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า

การปรับตัวด้านความสามารถในการแข่งขันของร้านโชห่วยสามารถอธิบายความอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้สูง (Adjusted R^2 = 0.581) โดยการบริการมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยี ซึ่งช่วยสร้างความแตกต่าง เพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจ (Parasuraman et al., 1988; Drucker, 2007; Kotler & Keller, 2016; Bharadwaj, 2000)

องค์ความรู้ใหม่

การปรับตัวทั้ง 4 ด้านนี้สามารถอธิบายความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล โดยสามารถพิจารณาได้ในหลายมิติ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และด้านการบริการ ในด้านเทคโนโลยี การปรับตัวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน (Davis, 1989) ด้านการบริหารจัดการ อาศัยแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Drucker, 1995) ด้านการตลาด สามารถอธิบายผ่านแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) (Kotler & Keller, 2016) และด้านการบริการ อ้างอิงแนวคิดคุณภาพการบริการ (SERVQUAL) ดังนั้น การปรับตัวในทั้ง 4 ด้านดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล

รูปภาพที่ 1 ความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล

องค์ประกอบของความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัลประกอบด้วยการปรับตัวใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และด้านการใช้เทคโนโลยี ซึ่งแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกันในลักษณะของวงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) โดยการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนด้านการตลาดและการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริการ การสร้างความพึงพอใจ และความภักดีของลูกค้า ขณะเดียวกัน ข้อมูลที่ได้รับจากพฤติกรรมและความต้องการของลูกค้าจะถูกนำกลับมาใช้เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความอยู่รอดของร้านโชห่วยในยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การปรับตัวของร้านโชห่วยในด้านการบริการ การบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและ

ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัล ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ควรดำเนินการอย่างบูรณาการ ดังนี้

1.ผู้ประกอบการร้านโชห่วย ควรพัฒนาคุณภาพการบริการให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภายในร้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการขาย การสื่อสารกับลูกค้า และการจัดการข้อมูล เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการร้านโชห่วยผ่านการจัดอบรม ให้ความรู้ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริการ การบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อช่วยยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

2**.** ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษา ควรไปยังร้านโชห่วยในจังหวัดอื่น รวมทั้งพื้นที่เมืองและชนบท เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถเปรียบเทียบรูปแบบการปรับตัวในแต่ละบริบทได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ใช้วิธีวิจัยเชิงลึกหรือแบบผสมผสาน **(**Mixed Methods) ควรใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือการวิจัยแบบผสมผสานร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด รอบด้าน และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Aaker, D. A. (2011). *Building strong brands*. Free Press.

Armstrong, G., & Kotler, P. (2017). *Marketing: An introduction* (13th ed.). Pearson.

Bharadwaj, A. S. (2000). A resource-based perspective on information technology capability and firm performance. *MIS Quarterly, 24*(1), 169–196.

Bitner,M.J.(1992). Servicescapes:The impact of physical surroundings on customers and employees. *Journal of Marketing, 56*(2), 57–71.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing* (7th ed.). Pearson.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319–340. https://doi.org/10.2307/249008

Drucker, P. F. (1995). *Managing in a time of great change*. Truman Talley Books/Dutton.

Heizer, J., Render,B.,& Munson, C. (2020).*Operations management: Sustainability and supply chain management* (13th ed.). Pearson.

Horngren, C. T., Datar, S. M., & Rajan, M. V. (2018). *Cost accounting: A managerial emphasis* (16th ed.). Pearson.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management information systems: Managing the digital firm* (16th ed.). Pearson.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12–40.

Wikipedia contributors. (2026). *Nonthaburi province*. In *Wikipedia*. Retrieved June 1, 2026, from https://en.wikipedia.org/wiki/Nonthaburi_Province

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm* (7th ed.). McGraw-Hill.

การศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2*

THE STUDY OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS' COMPETENCIESBASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ศุภานัน สินเนียม[1] และ ธานี เกสทอง[2]
Supanun Sinniam[1] and Thanee Gesthong[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand
Corresponding Author's Email: aumaimmick@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นปฐมวัยหลังจากบรรจุแต่งตั้ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัยในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 188 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.88 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1) สมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่าครูปฐมวัยที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และพบว่าครูปฐมวัยที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* Received 5 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 28 September 2026

คำสำคัญ: สมรรถนะครูปฐมวัย, อิทธิบาท 4, การศึกษาปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the functional competencies of early childhood teachers based on the Four Paths of Accomplishment (Iddhipada 4) in schools under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to compare the functional competencies of early childhood teachers based on the Four Paths of Accomplishment, classified by gender, age, educational level, work experience, and participation in training programs related to early childhood instructional management after appointment. The sample consisted of 188 early childhood teachers under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2, selected through simple random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.88. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research findings revealed that:

1) The overall functional competencies of early childhood teachers based on the Four Paths of Accomplishment were at a high level. Among the aspects studied, curriculum administration and learning management had the highest mean score, followed by learner development, while building relationships and cooperation with the community had the lowest mean score.

2) The comparative analysis indicated that teachers of different ages demonstrated statistically significant differences in their opinions regarding functional competencies at the 0.05 level. However, no statistically significant differences were found in overall functional competencies when classified by gender, educational level, or work experience.

Keywords: Early Childhood Teacher Competencies, Four Paths of Accomplishment (Iddhipada 4), Early Childhood Education

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ส่งผลให้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการแข่งขันและความท้าทายในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดให้การพัฒนาคนในทุกช่วงวัยมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในบริบทของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญในการวางรากฐานพัฒนาการของมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การปฏิบัติงานของครูในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) โดยสมรรถนะดังกล่าวมีความสำคัญต่อทั้งตัวบุคคลและองค์กร เนื่องจากสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะครู โดยกำหนดแนวทางในการประเมินและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานด้านการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งมีสถานศึกษาจำนวน 141 แห่ง ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลาดยาว บรรพตพิสัย แม่วงก์ แม่เปิน และชุมตาบง พบว่า แม้สถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด แต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านการนำสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงของครูปฐมวัย

จากการสัมภาษณ์ครูปฐมวัยในพื้นที่ดังกล่าว พบว่า ครูบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสมรรถนะหลักประจำสายงาน และยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ครอบคลุมตามสมรรถนะที่กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยอย่างเป็นระบบ โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูปฐมวัย และศึกษาการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสม อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐานที่ 1 ครูปฐมวัยที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกัน

2. สมมติฐานที่ 2 ครูปฐมวัยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกัน

3. สมมติฐานที่ 3 ครูปฐมวัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกัน

4. สมมติฐานที่ 4 ครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1.**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฐมวัย ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 367 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติทำหน้าที่ด้านการสอนระดับปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 188 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเคซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan และทำการสุ่มอย่างง่ายโดยจับฉลาก (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นปฐมวัยหลังจากบรรจุแต่งตั้ง

ตอนที่ 2 สมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามหลักของลิเคิร์ท (likert)

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

3.1 ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูปฐมวัย และหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถาม รวมทั้งเทคนิคการตั้งคำถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วดำเนินการร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครสวรรค์ ถึงโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูผู้สอนปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถาม

4.2 แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปเก็บข้อมูลกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ได้แบบตอบรับกลับมา จำนวน 188 ฉบับ

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัย ตามหลักอิทธิบาท 4		N = 188		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1.	ด้านสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.70	0.44	**มากที่สุด**	5
2.	ด้านสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน ตามหลักอิทธิบาท 4	4.80	0.40	**มากที่สุด**	1
3.	ด้านสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ตามหลักอิทธิบาท 4	4.77	0.42	**มากที่สุด**	2
4.	ด้านสมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามหลักอิทธิบาท 4	4.64	0.48	**มากที่สุด**	6
5.	ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.76	0.45	**มากที่สุด**	3

6.	ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.75	0.43	**มากที่สุด**	4
	รวม	**4.74**	**0.44**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 188 คน โดยภาพรวมสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัย 6 สมรรถนะ โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 เมื่อพิจารณารายได้พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 4.80, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 4.77, S.D. = 0.42) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 4.76, S.D. = 0.45) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 4.75, S.D. = 0.43) และด้านสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 4.70, S.D. = 0.77) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{x}$) = 5.64, S.D. = 0.48)

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คือ ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานที่มีต่อสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ปัจจัยส่วนบุคคล	**สมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4**		
	ค่าสถิติ	**p-value**	**สรุปผลการทดสอสมมติฐาน**
1) เพศ	1.53	.128	มีนัยสำคัญทางสถิติ
2) อายุ	12.60	<.001	มีนัยสำคัญทางสถิติ
3) ระดับการศึกษา	1.53	.128	มีนัยสำคัญทางสถิติ
4) ประสบการณ์ในการทำงาน	1.62	.186	มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผู้ศึกษาได้อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) การศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

การศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า การศึกษาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูปฐมวัยมีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนตามสมรรถนะหลักประจำสายงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานวิชาการเกิดประสิทธิผลสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายรุ้ง เหล็กแปง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูปฐมวัยต่อการศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าครูปฐมวัยมีความคิดเห็นต่อการศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นหลายด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ครูปฐมวัยต่อการศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องการวิจัยของ ธเนศ สงวนศรีและคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ความคิดเห็นของครูปฐมวัยต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูปฐมวัยมีความคิดเห็นต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะประจำสายงานของครูปฐมวัย ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และและการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นปฐมวัยหลังจากบรรจุแต่งตั้ง

สมมติฐานที่ 1 ครูปฐมวัยที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ครูปฐมวัยที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุกาญดา เทนอิสสระ (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า ครูปฐมวัยที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัยที่มีลักษณะงานที่เหมือนกันไม่ขึ้นอยู่กับเพศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยที่เน้นบทบาทวิชาชีพมากกว่าลักษณะส่วนบุคคล และสอดคล้องกับงานของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พบว่าการใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกระบวนการทางจิตใจที่ใช้ได้กับทุกบุคคล

สมมติฐานที่ 2 ครูปฐมวัยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ครูปฐมวัยที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการวิจัยของ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี พบว่า ครูปฐมวัยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อาจเนื่องจากครูที่มีอายุมากมีประสบการณ์และความเข้าใจในหลักธรรมมากกว่า จึงสามารถนำอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานด้านการพัฒนาครูที่พบว่าประสบการณ์และวุฒิภาวะมีผลต่อการจัดการเรียนรู้

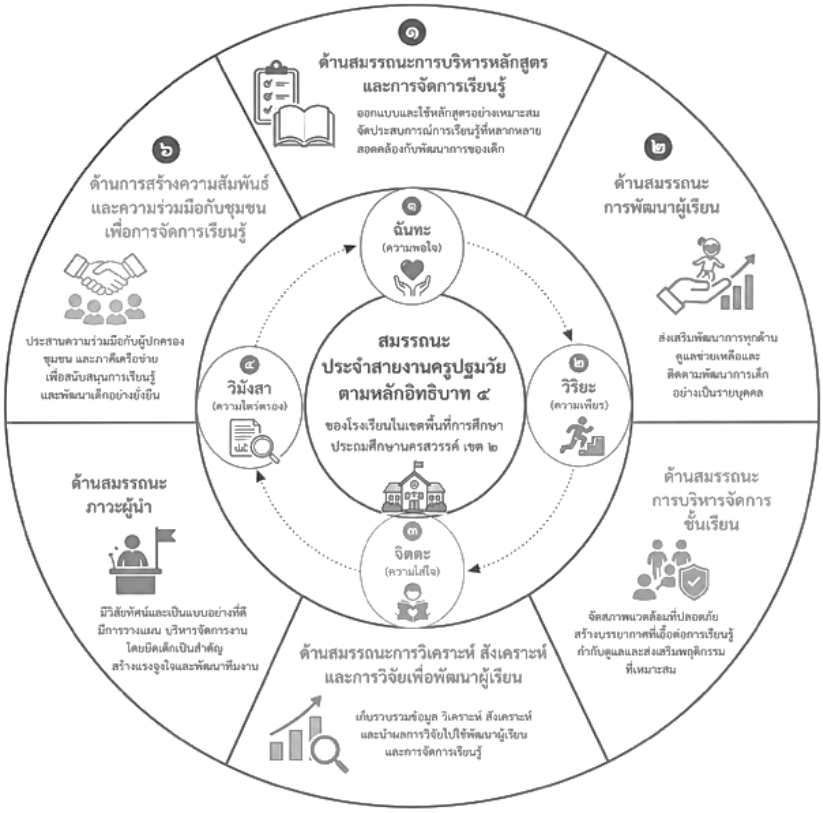
สมมติฐานที่ 3 ครูปฐมวัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ครูปฐมวัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ บุญเลิศ วีระพรกานต์ และคณะ (2569) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ระดับการศึกษาไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 เนื่องจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สามารถ

เรียนรู้และนำไปใช้ได้ทุกระดับการศึกษาไม่จำกัดวุฒิ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการบริหารที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่พบว่าสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบุคลากรทุกระดับ

สมมติฐานที่ 4 ครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ คันธรส ภาผล (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรมของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมสุขภาพวะและความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัยในยุคอัลฟ่า ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ทำงานไม่ส่งผลต่อความคิดความคิดเห็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูปฐมวัยได้รับการพัฒนาและอบรมในทางเดียวกันทำให้มีความเข้าใจในอิทธิบาท 4 ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานการศึกษาครูปฐมวัยที่พบว่าครูมีแนวการจัดกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

สมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแต่ละด้านของสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านสมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน ด้านสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านสมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ และด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูปฐมวัยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการมีฉันทะช่วยให้ครูมีความพึงพอใจและรักในวิชาชีพ วิริยะช่วยเสริมสร้างความพยายามและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน จิตตะช่วยให้มีความตั้งใจและใส่ใจในหน้าที่ และวิมังสาช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพและหลักธรรมทางพุทธศาสนา นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 การศึกษาสภาพสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าสมรรถนะประจำสายงานครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีข้อเนอแนะ ประกอบด้วย **1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 1.2 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรด้านสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยให้มีคุณภาพ และ1.3 ควรกำหนดแนวทางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลสมรรถนะครูปฐมวัยอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากกว่าการควบคุม **2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 2.1 ครูปฐมวัยควรพัฒนาตนเองด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยในชั้นเรียนให้มากขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างตรงจุด 2.2 ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และ2.3 ครูควรสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันพัฒนา

ผู้เรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา **3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูปฐมวัยในเชิงลึก เช่น ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน 3.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างเป็นรูปธรรม และ3.3 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผลการวิจัยให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คันธรส ภาผล. (2567). การศึกษาการจัดกิจกรรมของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมสุขภาวะและความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัยในยุคอัลฟ่า. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 14(2), 136-150.

ธเนศ สงวนศรี และคณะ. (2567). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 6(3), 635–642.

บุญเลิศ วีระพรกานต์ และคณะ. (2569). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 7(1), 152-163.

ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร. (2561). การพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี". ศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 48-64.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). ธรรมกับการทำงาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

สายรุ้ง เหล็กแปง. (2561). การศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. (2566). Annual report 2023. สืบค้นจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 วันที่ 9 เมษายน 2568.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553) คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุกาญดา เทนอิสสระ. (2566). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. วารสารโพธิศาสตร์ปริทัศน์, 3(1), 37-48.

กลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในสถานศึกษา กรณีศึกษา สถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KOSEN - KMITL)*

STRATEGIES FOR MANAGING ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE JAPANESE STYLE WITHIN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF KOSEN - KMITL

รัชญา มิ่งบุญ[1] และ จรีพร นาคสัมฤทธิ์[2]

Ratchaya Mingboon[1] and Jareeporn Naksamrit[2]

[1-2]หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-2]The Degree of Master of Education (M.Ed. (Educational Administration))

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: ratchayaaya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบันโคเซ็นแห่ง สจล. (KOSEN – KMITL) 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น และ 3) ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น การวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 86 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ SWOT Analysis ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดเด่นด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่ควรพัฒนา คือ ความต่อเนื่องของระบบงานและการมีส่วนร่วมของบุคลากร กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การสร้างรากฐานวัฒนธรรมด้วยวิสัยทัศน์และทัศนคติแบบญี่ปุ่น 2) การพัฒนาระบบและโครงสร้างงาน 3) การพัฒนาภาวะผู้นำและ

* Received 14 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 September 2026

การสื่อสาร และ 4) การสร้างระบบประเมินผลและแรงจูงใจ ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทของสถานศึกษาและองค์กรพหุวัฒนธรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, การบริหารแบบญี่ปุ่น, กลยุทธ์องค์กร, สถาบันโคเซ็นแห่งสจล.

Abstract

This research aimed to 1) investigate the problems and needs related to Japanese organizational culture management at KOSEN – King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang (KOSEN – KMITL), 2) develop strategies for Japanese organizational culture management, and 3) evaluate the appropriateness of the proposed strategies. The study employed a Mixed Methods Research design conducted in three phases. In Phase 1, data regarding problems and needs were collected through questionnaires administered to 86 administrators, instructors, and staff members. The data were analyzed using mean, standard deviation, and SWOT Analysis. In Phase 2, organizational culture management strategies were developed using the TOWS Matrix in combination with semi-structured in-depth interviews with five experts, and the data were analyzed through content analysis. In Phase 3, the appropriateness and feasibility of the proposed strategies were evaluated by 10 experts using mean and standard deviation.

The findings revealed that the overall implementation of Japanese organizational culture management at KOSEN – KMITL was at a high level, with communication and teamwork identified as key strengths, while continuity of organizational systems and personnel participation were areas requiring improvement. The developed framework consisted of four major strategies: 1) establishing a cultural foundation through Japanese vision and attitudes, 2) developing organizational systems and work structures, 3) enhancing leadership and communication, and 4) creating evaluation and incentive systems aligned with Japanese organizational culture. The evaluation results indicated that the proposed strategies were considered highly appropriate and practically applicable within the context of KOSEN – KMITL and could also serve as a

guideline for educational institutions and multicultural organizations with similar contexts.

Keywords: Organizational Culture, Japanese Management, Strategic Management, KOSEN – KMITL

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กรถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม การสื่อสาร และประสิทธิภาพขององค์กรในระยะยาว โดย Kotter และ Heskett (1998) และ Denison และคณะ (2014) อธิบายว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิผล ความสามารถในการแข่งขัน และความผูกพันต่อองค์กร ขณะที่ Gallup (2023) พบว่า องค์กรที่บุคลากรมีส่วนร่วมสูงสามารถเพิ่มผลิตภาพในการทำงานและลดอัตราการลาออกได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทของการบริหารแบบญี่ปุ่น Suzuki (2023) และ Hirasaka และคณะ (2021) เสนอว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การตัดสินใจแบบฉันทามติ ความรับผิดชอบ และการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง แต่อาจเกิดข้อจำกัดด้านความล่าช้าและความยืดหยุ่นจากระบบอาวุโสและการตัดสินใจแบบกลุ่มในยุคดิจิทัล สำหรับบริบทของสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร และคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในองค์กรพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างด้านภาษา แนวคิด และรูปแบบการทำงาน ดังนั้น การบริหารวัฒนธรรมองค์กรจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจร่วม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

สถาบันโคเซ็นแห่ง สจล. (KOSEN – KMITL) เป็นสถาบันการศึกษาที่ดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ส่งผลให้สถาบันมีลักษณะเป็นองค์กรพหุวัฒนธรรม แม้ว่าสถาบันจะมีการนำวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาใช้ในการดำเนินงาน แต่ยังพบข้อจำกัดด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กร และความแตกต่างด้านแนวคิดการทำงานของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความผูกพันต่อองค์กร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการบริหารวัฒนธรรมองค์กร พัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบัน และประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรสำหรับสถานศึกษาและองค์กรพหุวัฒนธรรม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KOSEN - KMITL)

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KOSEN - KMITL)

3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KOSEN - KMITL)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น พัฒนากลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กร และประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ การวิจัยได้ผ่านการพิจารณาและรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN - KMITL

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรของสถาบันโคเซ็นแห่ง สจล. จำนวน 113 คน (ฝ่ายทรัพยากรบุคคล สถาบันโคเซ็นแห่ง สจล., 2568) และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 86 คน (Krejcie and Morgan, 1970) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร 6 คน, อาจารย์ 55 คน และฝ่ายสนับสนุนวิชาการ 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรแบบญี่ปุ่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean: $\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำข้อมูลไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากลยุทธ์ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ TOWS Matrix ในระยะที่ 2 ของการวิจัยต่อไป โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในสถานศึกษา กรณีศึกษา KOSEN – KMITL

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ของ Lynn (1986) โดยผู้เชี่ยวชาญต้อง

มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย หรือประสบการณ์ด้านการบริหารองค์กร วัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างลักษณะคำถามปลายเปิด ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์สาระสำคัญ และสังเคราะห์ข้อค้นพบร่วมกับผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่การออกแบบกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในสถานศึกษากรณีศึกษา KOSEN – KMITL

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผ่านแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการบริหารองค์กร การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร และการบริหารแบบญี่ปุ่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อประเมินระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบัน KOSEN – KMITL โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในปัจจุบัน KOSEN - KMITL

ลำดับ	สภาพการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในปัจจุบัน KOSEN - KMITL	$\bar{x}$	S. D	ระดับการประเมิน
ด้านที่ 1	ระบบการรายงานผล (Ho–Ren–So)	4.02	0.97	มาก
ด้านที่ 2	การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (Ringi System)	3.52	1.00	มาก
ด้านที่ 3	การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen)	3.59	1.03	มาก
ด้านที่ 4	การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	3.59	1.00	มาก
ด้านที่ 5	การสื่อสารภายในองค์กร	3.55	1.03	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน		3.65	1.01	มาก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวัฒนธรรมองค์กร

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวัฒนธรรมองค์กร	$\bar{x}$	S.D	ระดับการประเมิน
1.	การสื่อสารภายในองค์กรยังไม่ทั่วถึง	3.45	0.98	ปานกลาง
2.	บุคลากรบางส่วนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมองค์กร	3.67	0.95	มาก
3.	สถาบันยังขาดการประสานงานที่เป็นระบบ	3.20	1.08	ปานกลาง
4.	มีกิจกรรมร่วมกันของบุคลากรไม่สม่ำเสมอ	3.22	1.08	ปานกลาง
5.	กระบวนการสื่อสารและการตัดสินใจยังขาดความโปร่งใส	3.38	0.86	ปานกลาง
6.	บุคลากรไม่ได้รับการยอมรับในความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม	3.66	1.08	มาก
7.	การตัดสินใจไม่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมทั่วถึง	3.48	1.04	ปานกลาง
8.	บุคลากรบางส่วนขาดแรงจูงใจในการทำงานตามค่านิยมองค์กร	3.64	1.06	มาก
9.	การกำหนดบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจนในบางหน่วยงาน	3.55	1.10	มาก
10.	ขาดระบบติดตามและประเมินผลด้านวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่อง	3.24	1.22	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.45	0.17	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางและความคิดเห็นต่อการพัฒนากลยุทธ์

ลำดับ	แนวทางและความคิดเห็นต่อการพัฒนากลยุทธ์	$\bar{x}$	S.D	ระดับการประเมิน
1.	จัดอบรมสำหรับบุคลากรใหม่เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร	4.43	0.83	มาก
2.	พัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ	4.51	0.68	มากที่สุด
3.	ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการทำงาน	4.41	0.74	มาก
4.	มีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร	4.47	0.70	มาก

ลำดับ	แนวทางและความคิดเห็นต่อการพัฒนากลยุทธ์	$\bar{x}$	S.D	ระดับการประเมิน
5.	ส่งเสริมนโยบายและกฎระเบียบให้มีความเหมาะสมกับสภาพการทำงาน	4.42	0.71	มาก
6.	ควรมีระบบติดตามและประเมินผลด้านวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่อง	4.36	0.70	มาก
7.	ส่งเสริมผู้บังคับบัญชาแสดงบทบาทเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน	4.43	0.82	มาก
8.	ควรมีระบบสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนการทำงานตามค่านิยมขององค์กร	4.59	0.73	มากที่สุด
9.	ส่งเสริมให้องค์กรมีพื้นที่หรือโอกาสสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.57	0.73	มากที่สุด
10.	พัฒนาการสื่อสารเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน	4.55	0.70	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.47	0.07	มาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรจำนวน 86 ท่าน พบว่า โดยภาพรวมสภาพการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบันฯ อยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.32, SD = 0.41) ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวัฒนธรรมองค์กร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{\mathbf{X}}$ = 3.45, SD = 0.17) และผลการศึกษาด้านแนวทางและความเห็นต่อกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.07 อยู่ในระดับมาก

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นในสถานศึกษาของ KOSEN – KMITL

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาในระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และสามารถพัฒนากลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นที่ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก และ 17 กลยุทธ์ย่อย ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างรากฐานวัฒนธรรมด้วยวิสัยทัศน์และทัศนคติแบบญี่ปุ่น 1.1) การกำหนด Cultural Vision 1.2) การจัดทำคู่มือ KOSEN - KMITL Way Handbook และ 1.3) การปลูกฝังวัฒนธรรมตั้งแต่การเริ่มปฏิบัติงาน และ 1.4) จัดกิจกรรมสร้างทัศนคติแบบญี่ปุ่นแบบต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาระบบและโครงสร้างงานให้รองรับการทำงานแบบญี่ปุ่น 2.1) การกำหนด Workflow มาตรฐาน 2.2) การใช้ Ho-Ren-So Model 2.3) ระบบการตัดสินใจแบบ Ringi 2.4) การออกแบบ Communication Protocol และ 2.5) การนำ 5ส และ Kaizen Board มาใช้

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาผู้นำและระบบการสื่อสารแบบญี่ปุ่น ประกอบด้วย 3.1) การฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบญี่ปุ่น 3.2) การประชุมสื่อสารกลางสัปดาห์ (Weekly Chorei) 3.3) ระบบพี่เลี้ยงข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Mentoring) และ 3.4) การพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลส่วนกลาง

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาระบบการประเมินผลและแรงจูงใจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น 4.1) การกำหนดตัวชี้วัดวัฒธรรม 4.2) การปรับระบบประเมินผล 4.3) การยกย่องชมเชย (Recognition System) และ 4.4) การสร้างวงจรการสะท้อนกลับ (Reflection Loop)

ระยะที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL

ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบัน KOSEN – KMITL โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 10 คน พบว่า ภาพรวมกลยุทธ์ทุกด้านได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถแสดงผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินภาพรวมกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของสถาบัน KOSEN – KMITL

ลำดับ	ประเด็นประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น KOSEN - KMITL	ความเหมาะสมและเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D	การแปลค่า
กลยุทธ์ที่ 1	สร้างรากฐานวัฒนธรรมด้วยวิสัยทัศน์และทัศนคติแบบญี่ปุ่น	4.48	0.64	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2	สร้างระบบและโครงสร้างงานให้รองรับการทำงานแบบญี่ปุ่น	4.40	0.57	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3	พัฒนาผู้นำและระบบการสื่อสารแบญี่ปุ่น	4.43	0.74	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4	สร้างระบบประเมินผลและแรงจูงใจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น	4.38	0.82	มากที่สุด

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างรากฐานวัฒนธรรมด้วยวิสัยทัศน์และทัศนคติแบบญี่ปุ่น พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, SD = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลยุทธ์ที่ 1.2) จัดทำ KOSEN – KMITL Way Handbook และกลยุทธ์ที่ 1.3) ปลูกฝังวัฒนธรรมญี่ปุ่นในช่วงปฐมนิเทศบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.60) โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 และ 0.52 ตามลำดับ อยู่ในระดับมากที่สุด

รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1.1) จัดทำ KOSEN – KMITL Cultural Vision ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.71) อยู่ในระดับมากที่สุด และกลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 1.4) จัดกิจกรรมสร้างทัศนคติแบบญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.20, SD = 0.63) อยู่ในระดับมาก

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างระบบและโครงสร้างการทำงานแบบญี่ปุ่น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลยุทธ์ที่ 2.2) พัฒนาระบบ Ho-Ren-So Model มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.70, SD = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 2.1) จัดทำ Workflow มาตรฐานการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.60, SD = 0.52) อยู่ในระดับมากที่สุด และกลยุทธ์ที่ 2.4) **อ**อกแบบ Communication Protocol ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.53) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลยุทธ์ที่ 2.3) ปรับใช้ Ringi System ($\bar{X}$= 4.20, SD = 0.63) และกลยุทธ์ที่ 2.5) ดำเนินการ 5S และติดตั้ง Kaizen Board ($\bar{X}$ = 4.00, SD = 0.67) อยู่ในระดับมาก

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาผู้นำและระบบการสื่อสารแบบญี่ปุ่น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.43, SD = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลยุทธ์ที่ 3.3) สร้างระบบ Mentor ไทย–ญี่ปุ่น (Cross-Cultural Mentoring) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$= 4.50, SD = 0.71) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 3.1) การฝึกอบรมภาวะผู้นำ กลยุทธ์ที่ 3.2) จัดประชุมสั้นแบบญี่ปุ่น (Weekly Chorei) และกลยุทธ์ที่ 3.4) จัดทำ Common Ground Platform ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.40) โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84, 0.70 และ 0.70 ตามลำดับ อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างระบบประเมินและแรงจูงใจที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.38, SD = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลยุทธ์ที่ 4.4) วงจรทบทวนและสะท้อนผล **(**Reflection Loop) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.70, SD = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 4.3) ระบบรางวัลและการยกย่อง ($\bar{X}$ = 4.50, SD = 0.71) อยู่ในระดับมากที่สุด ถัดมา คือ กลยุทธ์ที่ 4.2) ปรับระบบประเมินบุคลากรให้สะท้อนค่านิยมญี่ปุ่น ($\bar{X}$= 4.30, SD = 0.82) อยู่ในระดับมาก และกลยุทธ์ที่ 4.1) พัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรม (Behavioral Indicators) ($\bar{X}$= 4.00, SD = 1.25) อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน และกลยุทธ์ย่อยทั้ง 17 ประการ ในรูปแบบแผนภาพเชิงโครงสร้าง ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น KOSEN - KMITL

จากแผนภาพกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเป็นกระบวนการเชิงระบบที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับแนวคิดจนถึงการสร้างความยั่งยืนในการปฏิบัติงาน โดยเริ่มจากกลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์และทัศนคติ ซึ่งมุ่งสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับค่านิยมองค์กรผ่าน Cultural Vision คู่มือวัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการปฐมนิเทศบุคลากร ถัดมา คือ กลยุทธ์ด้านระบบและโครงสร้าง ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนให้วัฒนธรรมองค์กรเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ผ่านการกำหนด Workflow การพัฒนาระบบ Ho–Ren–So การประยุกต์ใช้ Ringi System และเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน เช่น Communication Protocol และกิจกรรม 5S เพื่อสร้างมาตรฐานการทำงานร่วมกันภายในองค์กรในส่วนของกลยุทธ์ด้านภาวะผู้นำและการสื่อสาร มุ่งเน้นการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรผ่านบทบาทของผู้นำ การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และระบบ Cross-Cultural Mentoring เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจร่วมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ท้ายที่สุดกลยุทธ์ด้านการประเมินผลและแรงจูงใจ ทำหน้าที่ติดตามและเสริมสร้างความยั่งยืนของวัฒนธรรมองค์กร ผ่านการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม ระบบรางวัล และกระบวนการ Reflection Loop ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาและปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรได้อย่างต่อเนื่องตามแนวคิด Kaizen ในระยะยาว

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและความต้องการการบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้ KOSEN – KMITL จะดำเนินงานภายใต้รูปแบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นและมีการนำแนวคิดการบริหารแบบญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้ แต่การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรยังเผชิญข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ความไม่ชัดเจนของระบบการ

ดำเนินงาน และความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างบุคลากรไทยและญี่ปุ่น ทั้งนี้ บุคลากรให้ความสำคัญกับแนวคิด Ho–Ren–So การทำงานเป็นทีม และ Kaizen ในระดับสูง เนื่องจากช่วยส่งเสริมการสื่อสาร การประสานงาน และการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Imai (1986) และ Kameda (2013)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า การนำแนวคิดการบริหารแบบญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะระบบการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (Ringi System) ที่ยังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการทำงานแบบลำดับขั้นและความเกรงใจ สอดคล้องกับ Suzuki (2023) และ Janus (2012) ที่เสนอว่าการบริหารแบบญี่ปุ่นควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กร ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับ DuBrin (2010) ที่อธิบายว่า องค์กรพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจด้านวัฒนธรรมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันภายในองค์กร

2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในบริบทของสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ออกมาเป็น 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และทัศนคติ 2) ด้านระบบและโครงสร้างงาน 3) ด้านภาวะผู้นำและการสื่อสาร และ 4) ด้านการประเมินผลและแรงจูงใจ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะองค์รวมและเชิงระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ David (2018) และ Wheelen และ Hunger (2004) ที่เสนอว่า การพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความสอดคล้องระหว่างโครงสร้าง ระบบ บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร

นอกจากนี้ การพัฒนากลยุทธ์โดยใช้ SWOT และ TOWS Matrix ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Weihrich (1982) และ Puyt และคณะ (2023) ที่เสนอว่า การกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพควรอาศัยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวทางปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Avolio (1994) และ Schein (2010) ที่อธิบายว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยม สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรผ่านพฤติกรรมและการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านได้รับการประเมินอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านระบบการสื่อสารตามแนวคิด Ho–Ren–So และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามแนวคิด Kaizen ซึ่งได้รับการประเมินสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของ KOSEN – KMITL เนื่องจากช่วยส่งเสริมการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ

แนวคิดของ Ouchi (1981) และ Imai (1986) ที่เสนอว่า การบริหารแบบญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาองค์กร ผลการประเมินยังสะท้อนว่า กลยุทธ์ด้านตัวชี้วัดพฤติกรรมและระบบประเมินผลยังมีความคิดเห็นแตกต่างกันในบางส่วน ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการกำหนดตัวชี้วัดด้านวัฒนธรรมองค์กรให้สามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ Cameron และ Quinn (2006) ที่อธิบายว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่มีลักษณะนามธรรมและมีความซับซ้อนในการประเมินผล

โดยสรุป การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการ ครอบคลุมทั้งด้านวิสัยทัศน์องค์กร ระบบการทำงาน ภาวะผู้นำ การสื่อสาร และระบบประเมินผล ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรและสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่สามารถพัฒนากลยุทธ์การบริหารวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นของ KOSEN – KMITL ได้ 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และทัศนคติ 2) ด้านระบบและโครงสร้างงาน 3) ด้านภาวะผู้นำและการสื่อสาร และ 4) ด้านการประเมินผลและแรงจูงใจ สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงทั้งในระดับนโยบาย ระบบการดำเนินงาน และพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กร ทั้งนี้ สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดค่านิยมองค์กร พัฒนาระบบการทำงาน การสื่อสาร และการตัดสินใจตามแนวคิด Ho–Ren–So และ Ringi System เพื่อสร้างความเข้าใจร่วม ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในองค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารและหน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์ยังสามารถนำแนวทางด้านภาวะผู้นำ การสื่อสาร และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างความร่วมมือภายในองค์กร

ในด้านการประเมินผลและแรงจูงใจ องค์กรสามารถประยุกต์ใช้แนวทางการกำหนดตัวชี้วัดด้านพฤติกรรม ระบบการยกย่องชมเชย และกระบวนการ Reflection Loop เพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องตามแนวคิด Kaizen ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบระบบบริหารวัฒนธรรมองค์กรสำหรับสถานศึกษาหรือองค์กรพหุวัฒนธรรม โดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างการบริหารของแต่ละองค์กร เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการทำงานและความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรมในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรศึกษาผลการนำกลยุทธ์ไปใช้จริงในองค์กร เพื่อประเมินผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และบรรยากาศองค์กรในระยะยาว รวมถึงควร

ศึกษาการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในองค์กรหรือสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน ตลอดจนศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่น นอกจากนี้ ควรพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดด้านวัฒนธรรมองค์กรเชิงพฤติกรรมให้มีความชัดเจนมากขึ้น และขยายการศึกษาไปยังมุมมองของนักศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรได้อย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

ธัญจิรา นาเจริญกุล. (2565). การสื่อสารแบบ Ho–Ren–So กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรญี่ปุ่นในประเทศไทย. วารสารวิชาการด้านการบริหารธุรกิจ, 14(1), 77–92.

ปรีชา คุณฮวย และชนันทิยา น้อยจันทร์. (2565). การประยุกต์ใช้ทฤษฎี Z ในการบริหารองค์กร. รายงานการประชุม Graduate School Conference,

พลอย สุวรรณชมภู (2021). วัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นมีผลต่อความผูกพันของพนักงานชาวไทยในบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค สาขามนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2006). Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework (Rev. ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

David, F. R. (2018). Strategic management: Concepts and cases: A competitive advantage approach (16th ed.). Harlow, England: Pearson Education.

Denison, D. R., Nieminen, L., & Kotrba, L. (2014). Diagnosing organizational cultures: A conceptual and empirical review of culture effectiveness surveys. European Journal of Work and Organizational Psychology, 23(1), 145–161. doi:10.1080/1359432X.2012.713173

Dore, R. (1980). British factory, Japanese factory: The origins of national diversity in industrial relations. Berkeley, CA: University of California Press.

DuBrin, A. J. (2010). Principles of leadership (6th ed.). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.

Gallup. (2023). State of the global workplace 2023 report. Washington, DC: Gallup Press.

Imai, M. (1986). Kaizen: The key to Japan’s competitive success. New York, NY: McGraw-Hill.

Janus, J. (2012). Japanese management practices and attitudes of employees of companies with Japanese capital operating in Poland. International Journal of Contemporary Management, 11(3), 45–58.

Hirasaka, M., Kusaka, Y., & Brogan, J. (2021). Japanese style management in eras of change: New management model. SN Business & Economics, 1(6), 1–18. https://doi.org/10.1007/s43546-021-00087-0

Kameda, N. (2013). Business communication toward trans-cultural and trans-disciplinary harmony: The case of Japan. New York, NY: Palgrave Macmillan.

Kotter, J. P., & Heskett, J. L. (1998). Corporate culture and performance. New York, NY: Free Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. doi:10.1177/001316447003000308

Lynn, M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. Nursing Research, 35(6), 382–385. doi:10.1097/00006199-198611000-00017

Ouchi, W. G. (1981). Theory Z: How American business can meet the Japanese challenge. Reading, MA: Addison-Wesley.

Puyt, R. W., Lie, F. B., Wilderom, C. P. M., & Wubben, E. F. M. (2023). Origins of SWOT analysis. Long Range Planning, 56(3), 102304. doi:10.1016/j.lrp.2023.102304

Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Suzuki, H. (2023). Impact of culture on strategic management in Japan. International Journal of Strategic Marketing Practice, 5(1), 46–55. https://doi.org/10.47604/ijsmp.1937

Weihrich, H. (1982). The TOWS matrix—A tool for situational analysis. Long Range Planning, 15(2), 54–66. doi:10.1016/0024-6301(82)90120-0

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2004). Strategic management and business policy (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*

A STUDY OF PERSONNEL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR SANGAHAVATTHU PRINCIPLES IN SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ศศิธร อ่อนจู[1] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[2]

Sasithorn Onju[1] and Worrakrit Thuenchang[2]

[1-2]สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

Corresponding Author's Email: onjoo1987@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 2) เสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยใช้รูปแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 291 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.982 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการธำรงรักษาบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.58) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.66)

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ผู้บริหารควรประยุกต์ใช้หลักทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ในการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การธำรง

* Received 14 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 28 September 2026

รักษา การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การบริหารมีความเป็นธรรม โปร่งใส ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักสังคหวัตถุ 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, การพัฒนาบุคลากร

Abstract

This research aimed to 1) study the state of personnel administration in schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3 and 2) propose guidelines for personnel administration based on the Four Sangahavatthu principles for school administrators. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative data were collected from 291 school administrators and teachers. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 and a reliability coefficient, calculated by Cronbach's alpha, of 0.982. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were collected from 10 key informants through in-depth interviews and analyzed by content analysis.

The findings revealed that

1. The overall state of personnel administration in schools was at a high level ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.61). When considering each aspect, personnel development had the highest mean and was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.56), followed by personnel maintenance, which was also at the highest level ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.58). Workforce planning and position determination had the lowest mean but remained at a high level ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.66).

2. The proposed guidelines indicated that administrators should apply the Four Sangahavatthu principles, namely Dana, Piyavaca, Atthacariya, and Samanattata, to workforce planning, recruitment, personnel maintenance, performance evaluation, and personnel development in order to promote fairness, transparency, participation, and continuous personnel development.

Keywords: Personnel Administration, Four Sangahavatthu Principles, School Administrators, Personnel Development

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รวมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) นอกจากนี้ การบริหารสถานศึกษายังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย (สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ในบริบทปัจจุบัน สถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการศึกษา ภาระงานของครู การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และความคาดหวังของผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะบุคลากรเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา หากสถานศึกษามีการบริหารงานบุคคลที่เป็นระบบ ทั้งด้านการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การธำรงรักษาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร ย่อมส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีขวัญกำลังใจ มีความรู้ความสามารถ มีความผูกพันต่อองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาโดยรวม

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีบริบทการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ครอบคลุมหลายพื้นที่ ได้แก่ อำเภอหนองไผ่ อำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอศรีเทพ โดยบางแห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีความซับซ้อน ทั้งในด้านการจัดสรรอัตรากำลังให้เหมาะสมกับภาระงาน การพัฒนาครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างขวัญกำลังใจ และการดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์, 2564) ข้อมูลเชิงประจักษ์ของพื้นที่วิจัยยังพบว่า กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีจำนวนถึง 1,200 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลในพื้นที่ดังกล่าวเป็นภารกิจที่มีขอบเขตกว้าง เกี่ยวข้องกับบุคลากรจำนวนมาก และจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารที่เหมาะสม เป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามิได้มุ่งเน้นเพียงการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอต่อภาระงานเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู การสื่อสารภายในองค์กร การให้โอกาสในการพัฒนา การช่วยเหลือเกื้อกูล และความเสมอภาคใน

การปฏิบัติต่อบุคลากร หลักสังคหวัตถุ 4 จึงเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ทาน คือ การให้และการช่วยเหลือ ปิยวาจา คือ การใช้วาจาสุภาพและเป็นประโยชน์ อัตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และสมานัตตตา คือ การปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเสมอภาคและเหมาะสม หลักธรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ความร่วมมือ ความไว้วางใจ และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา และเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส เป็นธรรม และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงสถิติและเชิงลึกในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา (Creswell & Plano Clark, 2018) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยนำผลการวิจัยเชิงปริมาณมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเคราะห์แนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 1,200 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดเดียวกัน จำนวน 291 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครูผู้สอน จำนวน 251 คน

ระยะที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ประกอบด้วย 1) ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน โดยเป็นผู้สอบได้เปรียญธรรม 6 ประโยคขึ้นไป และดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ และ 3) ผู้รับผิดชอบงานบุคคลในสถานศึกษา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินงานบุคคลในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลและหลักสังคหวัตถุ 4 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านการธำรงรักษาบุคคล 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยเสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยผู้วิจัยนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวนด้านละ 1 ประเด็น รวม 5 ประเด็น มาใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จากนั้นผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูลที่ได้รับกลับคืนเพื่อนำไปตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน พร้อมทั้งจัดส่งประเด็นแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีการบันทึกเสียง จดบันทึกสาระสำคัญ และบันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ เพื่อแสดงลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลผลระดับการดำเนินงานในแต่ละด้าน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับ และคัดเลือกประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของแต่ละด้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงและการจดบันทึกมาถอดความ ตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่ตามประเด็นการบริหารงานบุคคลและหลักสังคหวัตถุ 4 จากนั้นสรุปสาระสำคัญและวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 291 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวม

(n=291)

ที่	รายด้านการบริหารงานบุคคล	ระดับสภาพการดำเนินงาน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.30	0.66	มาก
2	ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.38	0.64	มาก
3	ด้านการธำรงรักษาบุคคล	4.52	0.58	มากที่สุด
4	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.45	0.61	มาก
5	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.55	0.56	มากที่สุด
โดยภาพรวม		**4.44**	**0.61**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการธำรงรักษาบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.58) และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.61) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.66)

โดยสรุป แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งมีค่าเฉลี่ย

ต่ำสุด จึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

2. ผลการเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้

ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งให้เหมาะสมกับภาระงานของสถานศึกษา โดยใช้หลักทานในการให้โอกาสและให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่บุคลากร ใช้หลักปิยวาจาในการสื่อสารอย่างสุภาพ ชัดเจน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ใช้หลักอัตถจริยาในการนำข้อเสนอแนะของบุคลากรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานจริง และใช้หลักสมานัตตตาในการพิจารณาตำแหน่งอย่างเสมอภาค โปร่งใส และเป็นธรรม

ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง พบว่า ผู้บริหารควรดำเนินการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรโดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม และผลการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของสถานศึกษา โดยควรสนับสนุนข้อมูล เครื่องมือ เวลา และคำแนะนำที่จำเป็นแก่บุคลากร ใช้การสื่อสารที่สร้างสรรค์ ให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม และประเมินความเหมาะสมของบุคลากรด้วยหลักความโปร่งใส ยุติธรรม และปราศจากอคติ

ด้านการธำรงรักษาบุคคล พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการดูแล รักษา และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยการรับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และดูแลบุคลากรทุกคนอย่างทั่วถึง ใช้หลักทานในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน ใช้หลักปิยวาจาในการพูดจาให้กำลังใจและสร้างความเข้าใจ ใช้หลักอัตถจริยาในการร่วมแก้ไขปัญหาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงาน และใช้หลักสมานัตตตาในการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความผูกพัน และความร่วมมือภายในสถานศึกษา

ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการประเมิน เปิดโอกาสให้บุคลากรนำเสนอผลงาน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ผู้บริหารควรใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางในการประเมิน กล่าวคือ ให้ข้อมูลและโอกาสแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม สื่อสารผลการประเมินด้วยถ้อยคำ

สุภาพ สร้างสรรค์ ช่วยเหลือให้บุคลากรปรับปรุงและพัฒนาตนเอง และประเมินผลด้วยความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่ลำเอียง

ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรม การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวิชาชีพในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปิดโลกทัศน์ พัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดยใช้หลักทานในการให้โอกาสและสนับสนุนทรัพยากร ใช้หลักปิยวาจาในการให้คำแนะนำและให้กำลังใจ ใช้หลักอัตถจริยาในการช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนางาน และใช้หลักสมานัตตตาในการสนับสนุนบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารบุคลากรซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนที่มีความแตกต่างด้านขนาด พื้นที่ จำนวนครู และภาระงาน ทำให้ผู้บริหารต้องบริหารบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา สารัมย์ (2562) ที่พบว่า การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนด้านการธำรงรักษาบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดูแล สร้างขวัญกำลังใจ รับฟังปัญหา และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี ซึ่งช่วยให้บุคลากรเกิดความผูกพันและพร้อมร่วมพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศลัคน์ ภาคาผล (2560) ที่พบว่า การบริหารโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในองค์กร ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานดังกล่าวมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน เช่น จำนวนผู้เรียน ภาระงานของครู นโยบายต้นสังกัด และข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวเท่าด้านอื่น จึงควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ใช้ข้อมูลจริงประกอบการตัดสินใจ และพิจารณาภาระงานอย่างเป็นธรรม

การเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร

สถานศึกษาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการธำรงรักษาบุคคล ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานบุคคลเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูและบุคลากรโดยตรง จึงต้องอาศัยทั้งหลักการบริหารและหลักคุณธรรมควบคู่กัน เพื่อให้การบริหารเกิดความเป็นธรรม โปร่งใส และสร้างความไว้วางใจภายในสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเชิงลึก พบว่า หลักทานช่วยให้ผู้บริหารเปิดโอกาส สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสม หลักปิยวาจาช่วยให้การสื่อสารภายในองค์กรเป็นไปอย่างสุภาพ สร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง หลักอัตถจริยาช่วยให้ผู้บริหารมุ่งช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และส่งเสริมการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ส่วนหลักสมานัตตตาช่วยให้การมอบหมายงาน การประเมินผล และการพิจารณาความก้าวหน้าของบุคลากรเป็นไปอย่างเสมอภาคและยุติธรรม ดังนั้น การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการบริหารงานบุคคลจึงมิใช่เพียงการเพิ่มมิติด้านคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการบริหาร ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างขวัญกำลังใจ และทำให้บุคลากรมีความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิจักขณ์ พุทธิชัยพาณิช (2565) ที่พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองอุไร เทพชุม และคณะ (2567) ที่พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ช่วยส่งเสริมการให้โอกาส การสื่อสารที่ดี การช่วยเหลือเกื้อกูล และความเสมอภาคในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัช โผผิน และคณะ (2567) ที่เสนอว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การธำรงรักษา การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลเกิดประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า การบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพควรบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารบุคลากรมีความเป็นระบบ มีคุณธรรม โปร่งใส เป็นธรรม และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย แกนกลางของการบริหาร คือ การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีหลักธรรม 4 ประการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหาร ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารบุคลากรด้วยการให้โอกาส การสื่อสารที่ดี การช่วยเหลือเกื้อกูล และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค หลัก ทาน หมายถึง การให้โอกาส ให้ข้อมูล สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม หลัก ปิยวาจา หมายถึง การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพ ชัดเจน สร้างสรรค์ และให้กำลังใจแก่บุคลากร หลัก อัตถจริยา หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูล การนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา ส่วนหลัก สมานัตตตา หมายถึง การปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเสมอภาค เป็นธรรม โปร่งใส และสม่ำเสมอ

เมื่อนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคล จะครอบคลุมภารกิจสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ซึ่งควรดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและพิจารณาตำแหน่งอย่างเป็นธรรม ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ซึ่งควรคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และเหมาะสมกับภาระงาน ด้านการธำรงรักษาบุคคล ซึ่งควรดูแล สร้างขวัญกำลังใจ รับฟังปัญหา และช่วยเหลือบุคลากรอย่างทั่วถึง ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งควรกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ และนำผลการประเมินไปพัฒนาบุคลากร และ ด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งควรส่งเสริมการอบรม ศึกษาดูงาน และเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการบริหารที่ผสมผสานหลักธรรมกับกระบวนการบริหารงานบุคคลทั้ง 5

ด้าน โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ ความเป็นธรรม และขวัญกำลังใจแก่บุคลากร อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพบุคลากรและสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการบริหารบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการธำรงรักษาบุคคลที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงควรได้รับการพัฒนาให้มีความชัดเจน โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลมีความเป็นธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างขวัญกำลังใจ และพัฒนาบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารนำไปใช้ในการดูแลส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ

1.2 ควรสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และโครงการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.3 ควรส่งเสริมระบบการบริหารงานบุคคลที่โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบการวางแผนอัตรากำลัง การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 สถานศึกษาควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรดิจิทัล เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านอัตรากำลัง ภาระงาน ความเชี่ยวชาญ ผลการปฏิบัติงาน และความต้องการพัฒนาตนเองของครู เพื่อใช้ประกอบการวางแผนและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ

2.2 ผู้บริหารควรนำรูปแบบ “ระบบพี่เลี้ยงตามหลักสังคหวัตถุ 4” มาใช้ในการพัฒนาบุคลากร โดยให้ครูที่มีประสบการณ์ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนครูรุ่นใหม่ด้วยการให้โอกาส การสื่อสารเชิงบวก การช่วยเหลือเกื้อกูล และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค

2.3 สถานศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล หรือ ID Plan ที่เชื่อมโยงกับผลการประเมินการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาตรงตามความจำเป็นและศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.4 ควรใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ไขปัญหาการทำงาน และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2.5 ผู้บริหารควรสร้างระบบสื่อสารภายในสถานศึกษาแบบเปิด เช่น กลุ่มสื่อสารออนไลน์ แบบสำรวจความคิดเห็น หรือเวทีรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ไปใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง 5 ด้าน เพื่อสร้างความเป็นธรรม ความไว้วางใจ และขวัญกำลังใจแก่บุคลากร

3.2 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดภาระงาน และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การบริหารสอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน

3.3 ควรนำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ควรใช้เพื่อการตัดสินผลเพียงอย่างเดียว แต่ควรใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมศักยภาพของครูและบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

พระครูประภัศร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเขียด). (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เลิศลัคน์ ภาคาผล. (2560). การบริหารงานสถานศึกษาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

วิภาดา สารัมย์. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ลิษา สมัครพันธ์. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์. (2564). ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2564. เพชรบูรณ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์.

สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: แม็ทช์พอยท์.

สุวิจักขณ์ พุทธิชัยพาณิช. (2565). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เรืองอุไร เทพชุม, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, และกษมา ศรีสุวรรณ. (2567). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเชียรใหญ่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. เสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 4(3), 274–287.

ธวัช โผผิน, ประสงค์ หัสรินทร์, และพระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ. (2567). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4. วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี, 6(2), 1003–1018.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*

THE MANAGEMENT PROCESS OF A LEADING BUDDHIST SCHOOL ACCORDING TO THE 4 BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS UNDER THE PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ศิวัช มาเนียม[1] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[2]

Siwach Maneam[1] and Worrakrit Thuenchang[2]

[1-2]สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

Corresponding Author's Email: siwachmaneam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 2) เสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.981 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ด้านการ

* Received 14 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 28 September 2026

เรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกิจกรรมวันพระ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.54)

2. กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรดำเนินการใน 5 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาสภาพแวดล้อม การบูรณาการหลักธรรมในการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมพฤติกรรมเชิงคุณธรรม การพัฒนากิจกรรมวันพระให้เชื่อมโยงกับพฤติกรรมนักเรียน และการส่งเสริมวิถีพุทธผ่านภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ, พรหมวิหาร 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the state of leading Buddhist-oriented school administration under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3, and 2) propose an administrative process for leading Buddhist-oriented schools based on the Four Brahmavihara principles of school administrators. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 291 school administrators and teachers. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire, with an Index of Item-Objective Congruence of 1.00 and a reliability coefficient of 0.981. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were collected from 10 key informants through in-depth interviews and analyzed by content analysis.

The findings revealed that

1. the overall state of leading Buddhist-oriented school administration was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.50). When considered by aspect, the aspect with the highest mean was the behavior of school administrators, teachers, and students ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.47), followed by teaching and learning ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49). The aspect with the lowest mean was Buddhist holy day activities ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.54).

2. The administrative process for leading Buddhist-oriented schools based on the Four Brahmavihara principles should be implemented in five areas: environment development, integration of Buddhist principles into learning management, promotion of moral behavior, development of Buddhist holy day

activities linked to students' behavior, and promotion of Buddhist-oriented practices through moral leadership and participation from all stakeholders.

Keywords: Buddhist-oriented school administration, The Four Brahmavihara principles, Educational administrators

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม (กระทรวงแรงงาน, 2559) การจัดการศึกษาจึงไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่กัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ (พระมหาอนันต์ องกุรสิริ, 2567)

โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำเป็นสถานศึกษาที่นำหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ผ่านการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และวิถีชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน (เมตตา ภิรมย์ภักดิ์, 2547) การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนวิถีพุทธยังเน้นความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อหล่อหลอมพฤติกรรมที่ดีงามของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และจิตใจอย่างสมดุล (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, 2567)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำยังพบปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร การขับเคลื่อนกิจกรรมวิถีพุทธบางส่วนยังขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารเป็นหลัก ครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในการบูรณาการหลักธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชนยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของผู้เรียนยังไม่เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง วางแผน ขับเคลื่อน และติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2554) หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นหลักธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ช่วยสร้างความรัก ความเข้าใจ ความเป็น

ธรรม ความร่วมมือ และบรรยากาศแห่งคุณธรรมภายในโรงเรียน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549)

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และเสนอกระบวนการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้มีระบบการบริหารที่ชัดเจน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางวิถีพุทธได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยประเภทผสมผสาน (Mixed Methods Research) (Creswell & Plano Clark, 2018) แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของผู้บริหารการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 1,200 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากร (Simple Random Sampling) จำนวน 291 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครูผู้สอน จำนวน 261 คน

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากความรู้ ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำและ

หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 4 คน และ 3) ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 4 คน เหตุผลในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ตรง สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา แนวทางการบริหาร และการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (check list) ตอนที่ 2 ระดับสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 50 ข้อ ซึ่งถามใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 กายภาพ ด้านที่ 2 การเรียนการสอน ด้านที่ 3 พฤติกรรมผู้บริหาร ครูและนักเรียน ด้านที่ 4 กิจกรรมวันพระ ด้านที่ 5 การส่งเสริมวิถีพุทธ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) อยู่ 1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดย คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) อยู่ที่ 0.981

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยนำข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาจำนวนด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยประสานขอเก็บข้อมูลผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยจัดส่งแบบประเมินในรูปแบบออนไลน์ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพระหว่างการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ด้วยค่าความถี่และร้อยละ เพื่อสรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาระดับสภาพ และจัดลำดับ คัดเลือกประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ละด้านนำไปวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล 2) อ่านข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจประเด็นสำคัญ 3) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำทั้ง 5 ด้าน และเชื่อมโยงกับหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อสังเคราะห์เป็นกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และ 5) สรุปผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาความ เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล 291 คน แสดงผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวม

(n=291)

ที่	ผลการวิเคราะห์รายด้านทั้ง 5 ด้าน	ระดับสภาพการดำเนินงาน			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านกายภาพ	4.58	0.52	มากที่สุด	4
2	ด้านการเรียนการสอน	4.62	0.49	มากที่สุด	2
3	ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน	4.65	0.47	มากที่สุด	1
4	ด้านกิจกรรมวันพระ	4.55	0.54	มากที่สุด	5
5	ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	4.60	0.50	มากที่สุด	3
โดยภาพรวม		**4.60**	**0.50**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. =

0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกิจกรรมวันพระ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.54)

ผลการวิจัยสะท้อนว่าโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำมีการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยจุดเด่นอยู่ที่พฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งแสดงถึงการเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและการปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ ส่วนประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ กิจกรรมวันพระ ซึ่งควรออกแบบให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในชีวิตประจำวันให้ชัดเจนมากขึ้น

2. ผลการเสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกระบวนการ ดังนี้

ด้านกายภาพ พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อความสงบทางจิตใจ โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและพัฒนาโรงเรียน

ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูบูรณาการหลักธรรมกับการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมของผู้เรียน

ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน พบว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม และส่งเสริมให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตนตามหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน

ด้านกิจกรรมวันพระ พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนากิจกรรมวันพระให้เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ไม่จำกัดเพียงพิธีกรรม แต่ควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ และพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน

ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ พบว่า ผู้บริหารควรแสดงบทบาทผู้นำเชิงคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามแนววิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรมุ่งพัฒนาทั้งระบบบริหาร สภาพแวดล้อม การเรียนการสอน พฤติกรรม และกิจกรรมวิถีพุทธ โดยใช้หลักเมตตาในการสร้างความอบอุ่น หลักกรุณาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หลักมุทิตาในการชื่นชม

ความดี และหลักอุเบกขาในการบริหารด้วยความเป็นธรรม เพื่อให้โรงเรียนเกิดวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของผู้บริหารการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำมีเป้าหมายการบริหารที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดระบบบริหาร การส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีส่วนร่วม และการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย (2563) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยพฤติกรรมของบุคลากรเป็นกลไกสำคัญ ผู้บริหารและครูจึงต้องเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือ และสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือภายในโรงเรียน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพร ภูทองเงิน (2555) ที่พบว่า การบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมขวัญกำลังใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีในสถานศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และคณะ (2565) ที่พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธผ่านการบริหารโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 สามารถช่วยสร้างความสุขและความร่วมมือภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังส่งเสริมพฤติกรรม คุณธรรม และจิตใจของผู้เรียนควบคู่กัน การจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธจึงเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน (2561) ที่พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธควรเน้นการนำหลักธรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านกายภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนโดยตรง โรงเรียนที่สะอาดเป็นระเบียบ ร่มรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อความสงบทางจิตใจ ย่อมช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดสมาธิ มีวินัย และซึมซับคุณลักษณะตามแนววิถีพุทธได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม (2565) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธต้องให้

ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศแห่งคุณธรรม ความสงบ และการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านกิจกรรมวันพระ แม้อยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในบางโรงเรียนยังมีลักษณะเป็นกิจกรรมตามวาระหรือเชิงพิธีกรรม เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม หรือกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่การเชื่อมโยงกิจกรรมเหล่านี้กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในชีวิตประจำวันยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ดังนั้น โรงเรียนควรพัฒนากิจกรรมวันพระให้เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือผู้อื่น และการสะท้อนคิดหลังการทำกิจกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของนรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย (2563) ที่พบว่า กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถีพุทธควรได้รับการส่งเสริมให้มีความต่อเนื่อง และควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วางแผน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประสานความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง วัด และชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานวิถีพุทธไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน แต่ขยายไปสู่การดำเนินชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ วีรนุช สุทธพันธ์ (2563) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลสำเร็จต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน ต่อเนื่อง และอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สรุปได้ว่า สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำที่อยู่ในระดับมากที่สุดสะท้อนถึงความพร้อมของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนงานตามแนววิถีพุทธ โดยมีจุดเด่นสำคัญอยู่ที่พฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ส่วนประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ การออกแบบกิจกรรมวันพระให้เชื่อมโยงกับพฤติกรรมจริงของผู้เรียนมากขึ้น เพื่อให้การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 เกิดผลทั้งในระดับระบบบริหาร บรรยากาศโรงเรียน และพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

เสนอกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรดำเนินการให้ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำไม่สามารถดำเนินการแยกเป็นรายกิจกรรมได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่เชื่อมโยงทั้งระบบ ตั้งแต่การจัดสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาพฤติกรรม การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามแนววิถีพุทธ โดยมีหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นฐานในการบริหารคน บริหารงาน และสร้างบรรยากาศแห่ง

ความร่วมมือภายในสถานศึกษา ด้านกายภาพ เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อความสงบทางจิตใจ มีผลต่อการเรียนรู้ สมาธิ วินัย และพฤติกรรมของผู้เรียนโดยตรง การจัดสภาพแวดล้อมจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาอาคารสถานที่ แต่เป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมและวิถีชีวิตที่ดีงาม สอดคล้องกับการศึกษาของ นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย (2563) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการส่งเสริมคุณธรรมในสถานศึกษา และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม (2565) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนวิถีพุทธเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งคุณธรรมและการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนการสอน สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การบูรณาการหลักธรรมในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เรียนรู้เฉพาะเนื้อหาทางวิชาการเท่านั้น โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลควรครอบคลุมพฤติกรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาการด้านจิตใจของผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน (2561) ที่พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธควรเน้นการนำหลักธรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และคณะ (2565) ที่พบว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความสุข ความร่วมมือ และคุณธรรมของผู้เรียน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน เป็นด้านที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เพราะพฤติกรรมของผู้บริหารและครูเป็นแบบอย่างที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงคุณธรรมของนักเรียนโดยตรง หากผู้บริหารและครูแสดงออกถึงเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการปฏิบัติงาน ย่อมช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรยากาศแห่งความสุขภายในโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพร ภูทองเงิน (2555) ที่พบว่า การบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมขวัญกำลังใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีในสถานศึกษา และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และคณะ (2565) ที่พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธผ่านการบริหารโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 สามารถช่วยสร้างความสุขและความร่วมมือภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกิจกรรมวันพระ ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น มิใช่เป็นเพียงกิจกรรมเชิงพิธีกรรม ทั้งนี้เพราะกิจกรรมวันพระเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม หากออกแบบให้ผู้เรียนได้ฝึกสติ สะท้อนคิด ทำกิจกรรมจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น และนำหลักธรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง จะช่วยให้การเรียนรู้ทางคุณธรรมเกิดผลเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย (2563) ที่พบว่า กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถีพุทธควรได้รับการส่งเสริมให้มีความต่อเนื่อง และควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้อง

กับการศึกษาของ วีรนุช สุทธพันธ์ (2563) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลสำเร็จต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน ต่อเนื่อง และอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมในการกำหนดทิศทาง ขับเคลื่อนงาน และสร้างการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง วัด และชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลอย่างยั่งยืนไม่สามารถดำเนินการได้เฉพาะภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการหล่อหลอมพฤติกรรมและวิถีชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม (2565) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธต้องให้ความสำคัญกับการจัดระบบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคุณธรรม และสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน (2561) ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลสำเร็จต้องนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรเป็นกระบวนการบริหารแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งด้านกายภาพ การเรียนการสอน พฤติกรรม กิจกรรมวันพระ และการส่งเสริมวิถีพุทธ โดยใช้หลักเมตตาในการสร้างความอบอุ่น หลักกรุณาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หลักมุทิตาในการชื่นชมความดี และหลักอุเบกขาในการบริหารอย่างเป็นธรรม เพื่อให้โรงเรียนเกิดวัฒนธรรมวิถีพุทธที่ต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม และส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ได้ คือ กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำควรดำเนินการโดยบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการบริหารทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ โดยใช้เมตตาในการสร้างความอบอุ่น ใช้กรุณาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ใช้มุทิตาในการส่งเสริมและชื่นชมความดี และใช้อุเบกขาในการบริหารอย่างเป็นธรรม เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่มีบรรยากาศสงบ ร่มรื่น มีคุณธรรม และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางวิถีพุทธอย่างแท้จริง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานตามแนวทางวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญของการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรก็ตาม ด้านกิจกรรมวันพระมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น จึงควรพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่วนกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เข้ากับการบริหารทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ด้านกิจกรรมวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรตามแนววิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ให้ชัดเจน โดยจัดทำเป็นแนวปฏิบัติหรือคู่มือการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นกรอบในการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำปฏิทินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยเน้นการติดตามผลด้านพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง วัด และชุมชน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวันพระ เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมฝึกสติ กิจกรรมสะท้อนคิดหลังปฏิบัติธรรม และกิจกรรมช่วยเหลือเพื่อน เพื่อให้กิจกรรมวันพระเชื่อมโยงกับพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกระบวนการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยกำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละด้านให้ชัดเจน เช่น ด้านกายภาพกำหนดตัวชี้วัดเรื่องความสะอาด ความปลอดภัย และความร่มรื่นของสถานศึกษา

2.2 ครูควรบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในสถานการณ์จริง เช่น การช่วยเหลือเพื่อน การทำงานกลุ่ม การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และการชื่นชมความสำเร็จของผู้อื่น

2.3 โรงเรียนควรปรับกิจกรรมวันพระให้เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติมากขึ้น โดยกำหนดกิจกรรมที่สามารถวัดผลพฤติกรรมได้ เช่น การบันทึกความดีรายสัปดาห์ การทำจิตอาสาในโรงเรียน การฝึกสมาธิก่อนเรียน และการให้นักเรียนสะท้อนผลการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง วัด และชุมชน โดยจัดประชุมวางแผนร่วมกันอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดกิจกรรมวิถีพุทธที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยพัฒนาเป็นโมเดลการบริหารที่มีองค์ประกอบ ขั้นตอน และตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน

3.2 ควรศึกษาผลการนำกระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้จริงในสถานศึกษา โดยติดตามผลด้านพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนก่อนและหลังการดำเนินงาน

3.3 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนวิถีพุทธในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำกับโรงเรียนวิถีพุทธทั่วไป เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. (2559). กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13

พระมหาอนันต์ องกุรสิริ. (2567). คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567 จาก https://so03.tci-thaijo.org

เมตตา ภิรมย์ภักดิ์. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน). (2567). โรงเรียนวิถีพุทธ Buddhist Oriented School. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567 จาก https://so03.tci-thaijo.org

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2554). คู่มือบริหารงานวิชาการระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). ธรรมนูญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 99. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

นรเศรษฐ์ เจริญกิจโณทัย. (2563). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย–หนองบัวลำภู. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม. (2565). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ (Buddhist School Administration). ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน. (2561). การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฐพร ภูทองเงิน. (2555). การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในกลุ่มสถานศึกษาเขตพื้นที่ขอนแก่น เขต 1. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร. (2565). การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธผ่านการบริหารโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีรนุช สุทธพันธ์. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่มุ่งเน้นจิตอาสาของนักเรียนประถมศึกษา. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4*

THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE EDUCATIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS IN SANKHABURI DISTRICT, CHAINAT PRIMARY EDUCATION AREA, BASED ON IDDHIPÀDA 4.

คลินาพร แผ่นทอง[1], พระครูศรีสุธรรมวินิฐ[2] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[3]

Klinaporn Phaenthong[1], Phrakhru Srisuthamniwit[2], and Worrakrit Thuenchang[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: k.phaentong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท 2.เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เก็บข้อมูลจากประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าฝ่าย โรงเรียนอำเภอสรรคบุรี จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทั้ง 5 ด้าน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

* Received 13 May 2026; Revised 22 June 2026; Accepted 28 September 2026

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, อิทธิบาท 4, การบริหารการศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to: (*1*) examine the state of innovative leadership development among school administrators in Sankhaburi District under the Chainat Primary Educational Service Area Office; and (*2*) propose guidelines for developing innovative leadership based on the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*). The study employed a quantitative research approach.

The quantitative phase collected data from *165* participants, including school administrators, acting school directors, and heads of departments in schools located in Sankhaburi District. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire covering five aspects of innovative leadership development. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The qualitative phase employed content analysis to synthesize guidelines for developing innovative leadership based on the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*).

The results revealed that:

The overall level of innovative leadership development was at a high level. Innovative vision and innovation-supportive organizational climate were at the highest level, while teamwork and participation, creative thinking skills, and innovative decision-making were at a high level. The proposed guidelines consisted of five aspects: promoting teamwork and participation, establishing an innovative vision, enhancing creative thinking, fostering an innovation-supportive organizational climate, and making rational decisions. These guidelines integrated the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*) Chanda (desire), Viriya (effort), Citta (attention), and Vimamsa (investigation) as key mechanisms for driving development.

Keywords: Innovative Leadership, School Administrators, *Iddhipàda 4,* Educational Administration, Primary Schools

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในการกำหนดทิศทาง วางกลยุทธ์ และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (เทอดศักดิ์ ไชยสมปาน,2567) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาไทยยังคงเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนจากผลการประเมินระดับชาติและนานาชาติที่ยังต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 โดย มาตรา 65 กำหนดให้พัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ หากดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ,2546)

สำหรับโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านนวัตกรรมยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ศึกษาอย่างจริงจัง แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้เรียน อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่ยังพบว่า ผู้บริหารบางส่วนยังขาดการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท,2567)

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไม่ได้หมายถึงเพียงความสามารถในการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานอย่างรอบคอบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล (พระโฆษิต โฆษิตฺตธัมโม,2565) ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายบริบท แต่ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท และเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท แตกต่างกัน
2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสภาพแวดล้อมด้านการวัดและประเมินผลต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

(Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน และพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและกระบวนการของการวิจัยเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี จำนวน 33 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 165 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นประมานค่า 5 ระดับ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 45 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 จากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ 2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและขอหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่า IOC 5) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่าย ที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 6) ปรับปรุงแก้ไข 7) จัดพิมพ์แบบสอบถามและนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ 2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่สร้างนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนวณหาค่า IOC ได้ 0.67-1.00 ขึ้นไปทุกข้อ 3. การทดลองเครื่องมือ (Try – Out) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น จากประชากร (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try – Out) กับครูที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์แล้วเสนอต่อผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและส่งแบบสอบถาม ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 ชุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่าย โรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยแนบเอกสารที่อธิบายถึงจุดประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงถึงการตอบข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ 3. กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถาม 4. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 1 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อรายด้านและโดยภาพรวม

ตอนที่ 2 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยได้นำสภาพที่ต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแนวทางโดยได้นำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับข้อที่ต่ำสุดในแต่ละด้าน และนำแนวทางดังกล่าวให้ที่ปรึกษาสาร

นิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะและผู้ศึกษาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะตามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4” สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทโดยรวมและรายด้าน

(n=165)

ลำดับ	ด้านการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.48	0.44	มาก	3
2	ด้านวิสัยทัศน์	4.55	0.41	มากที่สุด	1
3	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.43	0.45	มาก	4
4	ด้านบรรยากาศนวัตกรรม	4.52	0.41	มากที่สุด	2
5	ด้านการตัดสินใจ	4.39	0.46	มาก	5
รวมเฉลี่ย		4.47	0.43	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.41) รองลงมาได้แก่ข้อที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็น มาก ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.46)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรมจะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเป็นเพราะการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมต้องอาศัยความกล้าในการเปลี่ยนแปลงและการบริหารความเสี่ยง ขณะที่ผู้บริหารยังต้องปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร จึงอาจส่งผลต่อความมั่นใจในการตัดสินใจ ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การบริหารความเสี่ยง

และการสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ร่วมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน (ฉันทะ) การส่งเสริมความเพียรในการทำงานเป็นทีม (วิริยะ) การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดวิสัยทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างศรัทธาในวิสัยทัศน์ (ฉันทะ) ความมุ่งมั่นในการผลักดันสู่การปฏิบัติ (วิริยะ) ความใส่ใจในการสื่อสาร (จิตตะ) และการปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบท (วิมังสา)

2.3 ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดใจต่อแนวคิดใหม่และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ความสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ (ฉันทะ) ความพยายามในการพัฒนานวัตกรรม (วิริยะ) ความตั้งใจในการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้แนวคิด (จิตตะ) และการใช้ข้อมูลและเหตุผลในการพัฒนานวัตกรรม (วิมังสา)

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างความพึงพอใจในการทำงาน (ฉันทะ) การสนับสนุนทรัพยากรและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) การใส่ใจความรู้สึกและบรรยากาศในองค์กร (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา)

2.5 ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ (ฉันทะ) ความเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (วิริยะ) ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (จิตตะ) และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผลก่อนตัดสินใจ (วิมังสา)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิน (2560) และ วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง (2563) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์และการสร้างบรรยากาศองค์กร

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนที่พบว่าผู้บริหารมีความพร้อมด้านการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง ความแตกต่างดังกล่าวอาจสะท้อนบริบทของสถานศึกษาในอำเภอสรรคบุรีที่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างการบริหาร ส่งผลให้ผู้บริหารต้องใช้ความระมัดระวังในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ นอกจากนี้ การบริหารงานภายใต้ระเบียบและนโยบายที่ค่อนข้างตายตัว อาจทำให้ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจเชิงนวัตกรรมได้อย่างคล่องตัวเท่าที่ควร จึงสะท้อนว่าแม้ผู้บริหารจะมีแนวคิดเชิงนวัตกรรม แต่ปัจจัยด้านบริบทองค์กรยังเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ การบริหารความเสี่ยง และการสร้างความมั่นใจในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 165 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา

และครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าฝ่ายในโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี โดยเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความรักและความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน เนื่องจากแรงจูงใจภายในช่วยเสริมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีระชาติ โปธา (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนเพิ่มเติมว่า การสร้างแรงจูงใจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากองค์กรยังขาดระบบสนับสนุนการทำงานร่วมกันหรือวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

2. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์และปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบริบททางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยกำหนดทิศทางองค์กรและสร้างความเข้าใจร่วมในการพัฒนานวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ขุนทอง (2560) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่า แม้ผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์ที่ดี หากขาดการสื่อสารและการมีส่วนร่วมจากบุคลากร วิสัยทัศน์ดังกล่าวอาจไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรเปิดใจและยอมรับแนวคิดใหม่ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาธราธิป วรวิชโย (2560) ที่เน้นการปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์ในองค์กรยังขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมการบริหาร หากผู้บริหารยังยึดติดกับรูปแบบการบริหารเดิม อาจทำให้บุคลากรไม่กล้าเสนอแนวคิดใหม่หรือทดลองวิธีการทำงานที่แตกต่าง

4. ด้านการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรประเมินและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและการพัฒนานวัตกรรมของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพียงอย่างเดียว หากยังรวมถึงบรรยากาศทางจิตวิทยา เช่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและการยอมรับความแตกต่าง

5. ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรใส่ใจและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจ เนื่องจากการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมต้องอาศัยความรอบคอบและการบริหารความเสี่ยงควบคู่กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี วิทยาสิทธิ์ (2560) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมาย การบริหารทรัพยากร และการมอบหมายงานอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่า ผู้บริหารบางส่วนยังมีความระมัดระวังในการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ระเบียบ และโครงสร้างการบริหาร จึงอาจส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงหรือการนำนวัตกรรมมาใช้เกิดขึ้นได้ช้ากว่าที่ควร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรม การพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม รวมทั้งสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อสารวิสัยทัศน์องค์กรอย่างชัดเจน ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

3.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและสะท้อนบริบทมากขึ้น นอกจากนี้ ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เช่น วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี และสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 9). บิสซิเนส อาร์ แอนด์ ดี.

เทอดศักดิ์ไชยสมปาน. (2567). ปัญหาการศึกษาไทยและแนวทางการแก้ไข. จาก https://so06.tci thaijo.org /index.php/edu-rmu/article/view/252109.

บุญมี วิทยาสิทธิ์. (2560). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระโฆษิต โฆสิตธมฺโม. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ. วารสารธรรมวัตร, 3(1), 39–47.

พระมหาธราธิป วรวิชโย (วรสายัณห์). (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวีระชาติ โปธา. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 14(48), 59–69.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุพิน ขุนทอง. (2560). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 . ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. (2567) แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2567. จาก https://drive. google.com /file/d/1yU3YR67PWlvoGweVWp1q11AJ-dO_rZM/view.

การศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*

A STUDY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF STUDENT CARE AND ASSISTANCE SYSTEMS THE DIGITAL EAR ACCORDING TO THE BRAHMAVIHARA 4 PRINCIPLES IN MEDIUM-SIZED SCHOOLS UNDER THE NAKHON SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

น้ำเพ็ชร กลัดบุบผา[1],วรกฤต เถื่อนช้าง[2] และ ธานี เกสทอง[3]

Nampet Klatbuppha [1], Worrakrit Thuenchang [2] and Thaee Gesthong [3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: kladbupphan.pech@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานดังกล่าวจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 242 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA: F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล สะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เมตตา ส่งเสริมการเอาใจใส่นักเรียนรายบุคคล กรุณา สนับสนุนการช่วยเหลือและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม มุทิตา ช่วย

* Received 14 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 September 2026

ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และอุเบกขา ทำให้การคัดกรองและตัดสินใจเป็นธรรม ปราศจากอคติ 2) ผลการเปรียบเทียบตามข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ขณะที่ปัจจัยด้านการอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา และความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร มีความแตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัลและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงาน, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ยุคดิจิทัล, พรหมวิหาร 4, โรงเรียนขนาดกลาง

Abstract

This research aimed to: 1) study the state of student support system administration in the digital era based on the Four Brahmavihara principles in medium-sized schools under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1, and 2) compare such administration classified by the general information of school administrators and teachers. This study employed a quantitative research methodology. The sample group consisted of 242 participants. The research instrument was a questionnaire concerning student support system administration in the digital era based on the Four Brahmavihara principles. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing through t-test and one-way analysis of variance (One-Way ANOVA: F-test).

The results of the research showed that: 1) the overall state of student support system administration in the digital era based on the Four Brahmavihara principles was at the highest level. When considering each aspect, five aspects were found and ranked from highest to lowest as follows: student referral, student promotion, prevention and problem-solving, student screening, and knowing students individually. These findings reflect that the application of digital technology integrated with the Four Brahmavihara principles enhances the efficiency of systematic student support. Specifically, *Metta* (loving-kindness) promotes individualized care and attention to students; *Karuna* (compassion) supports appropriate assistance and problem-solving; *Mudita* (sympathetic joy) promotes and develops students' potential; and *Upekkha* (equanimity) ensures

fairness and impartiality in screening and decision-making. 2) The comparative results based on general information showed that school administrators and teachers with different gender, age, and educational levels had no significant differences in opinions. In contrast, factors related to training on the student support system, serving as homeroom teachers, and frequency of communication technology use showed differences. This indicates the importance of continuously developing personnel capacity in digital competencies and student support systems.

Keywords: Administration, Student Support System, Digital Era, Four Brahmavihara 4, Medium-Sized Schools.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างรอบด้าน ครอบคลุมการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม และการพัฒนาองค์ความรู้ โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ มาตรา 6 มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ขณะที่มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทสำคัญ ได้แก่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุ และความจำเป็นในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับประเทศไทย 4.0 รวมทั้งใช้ผลการติดตามและประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552–2559 เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนา ทั้งด้านโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการ และความเชื่อมโยงกับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่กำกับดูแลสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (ขยายโอกาส) จำนวน 156 แห่ง ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก 112 แห่ง ขนาดกลาง 40 แห่ง ขนาดใหญ่ 1 แห่ง และขนาดใหญ่พิเศษ 1 แห่ง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนควบคู่กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เหมาะสมและประสบความสำเร็จทางการศึกษา การดำเนินงานด้านการเยี่ยมบ้านนักเรียนถือเป็นกลไกสำคัญในการคัดกรองและ

ทำความเข้าใจบริบทของผู้เรียน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี และปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมและสุขภาวะของนักเรียน จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ค่านิยมของผู้ปกครองที่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือในเมือง ภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นส่งผลต่อความสามารถในการสนับสนุนด้านการศึกษา นักเรียนบางส่วนต้องช่วยครอบครัวประกอบอาชีพจนส่งผลต่อการมาเรียน ตลอดจนผลกระทบจากสังคมบริโภคนิยม การย้ายถิ่นฐานของผู้ปกครอง และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงด้านพฤติกรรม การออกกลางคัน และภัยคุกคามทางไซเบอร์

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการเหมาะสมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา การอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเคยเป็นครูที่ปรึกษา และความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน
2. กลุ่มตัวอย่างที่มีการอบรม มีการเป็นครูที่ปรึกษา มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Quantitative research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 จากสถานศึกษา 43 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น จำนวน 621 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดกลางในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 โดยใช้การเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and morgan) ทำการสุ่มอย่างง่าย จากสัดส่วนประชากร (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเป็นประมานค่า 5 ระดับ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเคยเป็นครูที่ปรึกษา และความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ใน 5 ด้าน รวม 50 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 จากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ 2) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 จากเอกสาร ตำราวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุง 4) หาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence)ตรวจสอบความสอดคล้องในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 6) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุง เสนอต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์จากนั้นขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ 2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่สร้างนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนวณหาค่า IOC ได้ 0.67-1.00 ขึ้นไปทุกข้อ 3. การทดลองเครื่องมือ (Try – Out) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น จากประชากร (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try – Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์แล้วเสนอต่อผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา 2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google from) ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 ชุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยแนบเอกสารที่อธิบายถึงจุดประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงถึงการตอบข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ 3) กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถามในระบบออนไลน์ 4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด โดยคิดคิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถาม ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1” สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครู ที่มีต่อสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 **โดยภาพรวม**

ที่	การศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1	ระดับความคิดเห็น			อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	การรู้จักนักเรียนรายบุคคล	4.64	0.36	มากที่สุด	5
2	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.67	0.35	มากที่สุด	4
3	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.71	0.31	มากที่สุด	2
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.71	0.31	มากที่สุด	3
5	ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.71	0.30	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย		**4.69**	**0.29**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.69, S.D.=0.29) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X}$=4.71, S.D.=0.30) รองลงมา คือ

ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\overline{X}$=4.71, S.D.=0.31) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล ($\overline{X}$= 4.64, S.D.=0.36)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

โดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไป ดังนี้

เพศ พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.499) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.063) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ไม่แตกต่างกัน (Sig=.283) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีการอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และไม่เคยมีการอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน (Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเป็นครูที่ปรึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยเป็นครูที่ปรึกษา และไม่เคยเป็นครูที่ปรึกษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน (Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน (Sig=.008) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน จึงได้ทำการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD. (Least Significant Difference) รายละเอียดดังแสดงในตาราง 4.14

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารต่ำกว่า 30 นาที/วัน กับ มากกว่า 1 ชั่วโมง/วัน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. 1. สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีนโยบายที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน และขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน ครอบคลุมการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ ใช้ข้อมูลจากการคัดกรองนักเรียนเป็นฐานในการวางแผน กำหนดนโยบายด้านการจัดเก็บข้อมูล และพัฒนาระบบสนับสนุนช่วยเหลือที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ผ่านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมบูรณ์ แก้วทุยและดารณีย์ พยัคฆ์กุล (2567)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชน

แดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานที่เน้นผู้เรียนเป็นคัญช่วยให้การวางแผน การตัดสินใจ การพัฒนา และการแก้ปัญหานักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและความสำเร็จของโรงเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ข้อมูลทั่วไป

เพศ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.499) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่มากกว่า 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่าบุคคลที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ**เพศมิใช่ตัวแปรที่มีผลต่อการรับรู้ความคิดเห็น ต่อบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติงานภายใต้บริบท นโยบายและแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันของสถานศึกษา ทำให้มีการรับรู้และความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันจึงทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุมลรัตน์ เหล่าอยู่คง (2566)** ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเกี่ยวกับการ บริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ไม่แตกต่างกัน

อายุ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.063) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ไม่แตกต่างกัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** อายุมิใช่ตัวแปรที่มีผลต่อการรับรู้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีช่วงอายุแตกต่างกันแต่ปฏิบัติงานภายใต้การบริหารงานที่มีแผนงาน และแนวปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีการดำเนินงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน จึงทำให้มีการรับรู้และความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงาน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รสธร เต็มหน (2567)** ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาย้อยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.283) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างชัดเจนบุคลากรทุกคนปฏิบัติงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ความคิดเห็นของบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุมลรัตน์ เหล่าอยู่คง (2566)** ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้อง กับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้เปิดโอกาสและสนับสนุน ให้บุคคลากรในโรงเรียนทุกคน ได้รับการพัฒนาการฝึกอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือจาก หน่วยงานอื่นที่ได้จัดขึ้นตามความสนใจความต้องการหรือความถนัดของบุคลากร บุคลากรจึง ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ครูที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีและครูที่มี ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีแนวคิดต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มี ความต้องการจำเป็นพิเศษที่ไม่แตกต่างกัน

การอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีการอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.000) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ**ผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่มีการอบรมเกี่ยวกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต่างกัน มีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์และมุมมองต่อการบริหารงานแตกต่างกัน โดยผู้ที่ได้รับการอบรมในระยะเวลามากกว่าย่อมมีโอกาสได้รับข้อมูลเชิงลึก มีแนวทางการดำเนินงาน และการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการคัดกรอง ส่งเสริม ป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียน และความคาดหวังต่อการบริหารงานที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการรับรู้และการให้ความสำคัญงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กันตภณ อ่อนพุทธ (2568)** ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักภาวนา 4 ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน เคยได้รับการอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานและการส่งต่อนักเรียนไม่เท่ากัน ผู้ที่มีประสบการณ์มากมักผ่านการอบรมหรือมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีจริง ทำให้มองเห็นความสำคัญของการประสานงานและการส่งต่ออย่างเป็นระบบ ขณะที่ผู้มีประสบการณ์น้อยอาจยังขาดความรู้เชิงปฏิบัติ จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนว่าการอบรมและพัฒนาบุคลากรมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเป็นครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีการเป็นครูที่ปรึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.000) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการเป็นครูที่ปรึกษาต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการเป็นครูที่ปรึกษา ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่และประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เหมือนกัน โดยครูที่ปรึกษาจะมีหน้าที่เอาใจใส่ นักเรียนอย่างใกล้ชิด มีการคัดกรอง ติดตาม และประสานงานกับผู้ปกครอง รวมทั้งใช้ข้อมูลสารสนเทศในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ได้เป็นครูที่ปรึกษามีบทบาทในการกำกับ สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานในภาพรวม จึงทำให้ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นุจรี เมฆพิทักษ์ (2565)** ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูมีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีการเป็นครูที่ปรึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ในการ

ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เหมือนกันผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการกำหนดนโยบาย วางแผน กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานในภาพรวมขณะที่ครูที่ปรึกษามีหน้าที่ดูแลผู้เรียนโดยตรง เช่น การรู้จักนักเรียนรายบุคคล คัดกรอง และช่วยเหลือนักเรียนจึงทำให้บุคลากรที่มีบทบาทการเป็นครูที่ปรึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน **ความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร** ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (Sig=.008) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 แตกต่างกันจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ต่ำกว่า 30 นาที/วัน กับ มากกว่า 1 ชั่วโมง/วัน **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความถี่ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ต่างกัน มีการเข้าถึงข้อมูลและการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผู้ที่ใช้เทคโนโลยีมากกว่า 1 ชั่วโมงต่อวันมีโอกาสใช้ระบบสารสนเทศในการติดตามข้อมูลนักเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครอง และการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ส่งผลให้รับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ชัดเจนมากกว่า ขณะที่ผู้ที่ใช้เทคโนโลยีต่ำกว่า 30 นาทีต่อวัน อาจมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงานน้อย ทำให้การรับรู้ข้อมูล การติดตาม และการสื่อสารเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**อดุลย์ วรรณะปะกะ (2566)** ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จำแนกตามสถานภาพ โดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า 1) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีนโยบายแนวทางหลักการบริหารให้ครูรู้จักนักเรียนรายบุคคลทั่วถึง 2) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการจัดสรรงบประมาณและจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่ไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อการ

ดำเนินงาน ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมและเพียงพอ มีการจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่เป็นประโยชน์และส่งผลดี ในการพัฒนางานการรู้จักนักเรียนรายบุคคล อย่างเพียงพอและนำไปใช้ในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน สถานศึกษาควรมีนโยบายในการจัดทำสื่อแนะแนว/ข้อมูลอาชีพในรูปแบบดิจิทัล (เช่น E-book, วิดีโอ, เว็บไซต์) ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) สถานศึกษายังไม่มีการใช้ระบบดิจิทัลเท่าที่ควร ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรจัดให้มีการใช้ระบบดิจิทัลเข้ามาช่วย เพื่อลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหา ซึ่งอาจส่งผลต่อการเรียนการสอน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การจัดระบบงบประมาณ 3) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้งานระบบดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กันตภณ อ่อนพุทธ. (2568). การพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักภาวนา 4 ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กฤษฎิ์ พูดเพราะ. (2568). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 1. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์. 10 (1), 2938-2950.

ณัฐพล มิตรอารีย์. (2567). การประเมินโครงการระบบดูแลชวยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร. 5(2), 319-330.

นุจรี เมฆพิทักษ์. (2565). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วารสารวิจัยวิชาการ. 5(4), 171-184.

ประชัน ธิมาและสมบัติ ศรีทองอินทร์. (2565). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลชวยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค เขต 2. ใน วิทยานิพนธครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประวิน แก้วดวงแสง และคณะ. (2568). การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. วารสารปัญญาลิขิต. 4(3), 30-47.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (ฉบับที่ 3). (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 หน้า 2 (19 สิงหาคม 2542).

มาโนช ตัญยงค์และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2564). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี สหวิทยาเขตพุเตย. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

โยธิกา เลิศรัตยากุล, มหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน และสมศักดิ์ บุญปู่. (2565). ศึกษาสภาพการสงเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร. 3(1), 11-18.

รสธร เต็มหน. (2567). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาย้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1, วารสารสหวิทยาการและนวัตกรรมการจัดการ. 2(3), 21-32.

สุมลรัตน์ เหล่าอยู่คง. (2566). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สมบูรณ์ แก้วทุยและดารณีย์ พยัคฆ์กุล. (2567) การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่. 10(1), 37-52.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ (2567). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมมหานคร : พริกหวานกราฟฟิก จำกัด.

อดุลย์ วรรณะปะกะ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก*

DEVELOPMENT OF ENGLISH VOCABULARY LEARNING THROUGH SONG ACTIVITIES AND EXERCISES FOR GRADE-3 STUDENTS AT WAT PRUEKRATHIAM SCHOOL, PHITSANULOK

สตรีรัตน์ แซ่เถา[1] และ รุจโรจน์ แก้วอุไร[2]

Satreerat Saethao[1] and Rujroad Kaewrai[2]

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan university, Thailand

Corresponding Author's Email: satreeratsa67@nu.ac.th, rujroadk@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก และ 2) ศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จำนวน 13 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน กิจกรรมเพลงประกอบการสอน 5 เพลง ชุดแบบฝึก 1 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และแบบบันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มไม่อิสระ (Dependent Sample t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์การศึกษาความคิดความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน พบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ 2) นักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 แสดงความรู้สึกต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมีความสุขขึ้นไป และ3) นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนการเรียนรู้

* Received 14 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 28 September 2026

ด้านคำศัพท์ของตนเองได้ โดยนักเรียนสะท้อนให้เห็นว่าสามารถจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น หลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก

คำสำคัญ: คำศัพท์, ภาษาอังกฤษ, กิจกรรมเพลง, ชุดแบบฝึก

Abstract

This research aimed to: 1) compare the English vocabulary learning achievement of Grade 3 students before and after learning through song activities and exercise, and 2) investigate the opinions, feelings, and self-reflections of Grade 3 students toward English vocabulary learning through song activities and exercise. The target group consisted of 13 Grade 3 students from Wat Pruekrathiam School during the second semester of the 2025 academic year. The research instruments included 10 lesson plans, 5 instructional songs, an exercise package, an English vocabulary achievement test, and a student reflection form used to record students' opinions, feelings, and self-reflections on their learning. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, dependent sample t-test, and content analysis.

The findings revealed that the students' English vocabulary learning achievement after the instruction was significantly higher than before the instruction at the .05 level of significance. The analysis of students' opinions, feelings, and self-reflections showed that: 1) most students had positive opinions toward the learning activities, 2) more than 80 percent of the students expressed feelings of happiness or higher toward the learning activities, and 3) all students were able to reflect on their own vocabulary learning. The students reported that they were able to remember vocabulary better after participating in the activities.

Keywords: English, Vocabulary, Song Activities, Exercises

บทนำ

ในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษนับเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบค้นข้อมูล การประกอบวิชาชีพ และการพัฒนาองค์กรให้ก้าวสู่ความเป็นสากล สอดคล้องกับนโยบายของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ที่กำหนดให้

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการดำเนินงานตามมาตรา 34 แห่งกฎบัตรอาเซียน เพื่อรองรับบริบทพหุวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้วางรากฐานผ่านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านภาษา ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรได้กำหนดให้นักเรียนควรมีความสามารถในการใช้คลังคำศัพท์รูปธรรมพื้นฐานประมาณ 300–450 คำ เพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ใกล้ตัว

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนชาวไทยคือ ข้อจำกัดด้านคลังคำศัพท์และความไม่มั่นใจในการสื่อสาร (ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ, 2564) สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาบัณฑิต ปณฺฑิโต ครองบัวบาน (2567) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าอุปสรรคในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยคือ สาเหตุจากกลัวการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร กลัวสื่อสารแล้วไม่เข้าใจ และจับใจความสำคัญเนื้อหาไม่ได้ และกลัวความผิดพลาดเมื่อต้องพูดและคำศัพท์ค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอที่จะสนทนาหรือโต้ตอบคำถามกับเจ้าของภาษา ทำให้ฟังไม่ได้ใจความ ขาดความมั่นใจ นึกภาพไม่ออก ซึ่งปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในระดับภาพรวมของประเทศเท่านั้น แต่ยังปรากฏเด่นชัดในบริบทพื้นที่ของโรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก โดยในฐานะโรงเรียนขนาดเล็ก ทางโรงเรียนได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในปีการศึกษา 2568 ไว้ว่า นักเรียนร้อยละ 75 ต้องมีความสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้เหมาะสมตามระดับชั้นในระดับดีขึ้นไป แต่จากการจัดการเรียนการสอนจริงในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้ โดยอุปสรรคสำคัญเกิดจากการที่นักเรียนไม่สามารถเข้าใจและจดจำคำศัพท์พื้นฐานได้ ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเดิมยังขาดกิจกรรมที่น่าดึงดูด และไม่มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในวัยนี้

จากสภาพปัญหาในพื้นที่วิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจและเห็นความจำเป็นอย่างที่ต้องพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก โดยจากการศึกษางานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ พบว่า กิจกรรมเพลงและชุดแบบฝึก เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของผู้เรียน โดย Murphey (1990) ระบุว่าเพลงมีคุณลักษณะที่ช่วยจูงใจผู้เรียน มีจังหวะ ทำนอง และเนื้อหาที่ซ้ำจำง่าย เอื้อต่อการเรียนรู้แบบธรรมชาติและส่งเสริมการจดจำคำศัพท์ในระยะยาว ช่วยลดความตึงเครียดในชั้นเรียนขณะเดียวกัน ชุดแบบฝึกตามแนวคิดของ Harmer (2007) และจิราวรรณ เสนาะเมือง (2553) เป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และได้ทดลองใช้ภาษาในสถานการณ์ที่ควบคุมได้ก่อนนำไปใช้สื่อสารจริง การใช้กิจกรรมเพลงที่สร้างแรงจูงใจภายใน และชุดแบบฝึกที่

สร้างความคงทนในการจำ จึงเป็นวิธีการที่มุ่งแก้ปัญหาการเรียนรู้คำศัพท์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Triwardani และ Yuningsih (2022) รวมถึงศศิธร ดวงละคร และสุรัตนา อดิพัฒน์ (2567) ที่ยืนยันว่าการใช้นวัตกรรมร่วมกันนี้สามารถยกระดับทักษะคำศัพท์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ด้านคำศัพท์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ และจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ของสถานศึกษา นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จะให้แนวคิดและแนวทางในการนำกิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกไปปรับใช้สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษา หรือโรงเรียนในบริบทใกล้เคียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก (เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ)

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest Posttest Design) มีกรอบแนวคิดการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

2.กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 13 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มประชากร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้33แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 13 คน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มี 5 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน รวม 10 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 Verbs แผนที่ 2 What I do แผนที่ 3 Vehicles and Places แผนที่ 4 Travel Around แผนที่ 5 My Classroom แผนที่ 6 Where are the stationeries? แผนที่ 7 Vegetables and Fruits แผนที่ 8 I like vegetables and fruits แผนที่ 9 Food and Drinks และแผนที่ 10 What do you want to eat? ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนรวมกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. 66 และค่า S.D. เท่ากับ 0.40 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด และได้นำไปใช้ในการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองนาดงกวาง เพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

เครื่องมือที่ 2 กิจกรรมเพลงประกอบการสอน จำนวน 5 เพลง ซึ่งมีกระบวนการสร้างเพลงดังนี้

1. ผู้วิจัยเลือกทำนองเพลงโดยใช้เพลง Nursery Rhymes จำนวน 5 เพลง โดยใช้หลักการเลือกเพลงตามแนวคิด The Song Stuck in My Head ของ Murphey (1990)

2. ผู้วิจัยแต่งเนื้อเพลงใหม่ที่ประกอบด้วยคำศัพท์ ความหมายของคำศัพท์เหล่านั้น รวมถึงตัวอย่างประโยคที่แสดงให้เห็นถึงการนำคำศัพท์ไปใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย เพลงที่ 1 What I do เพลงที่ 2 Travel Around เพลงที่ 3 My Magic Stationery เพลงที่ 4 My Favorite Vegies and Fruits และเพลงที่ 5 Food and Drinks Party

3. ผู้วิจัยอัดเสียงใส่ในทำนองเพลง และสร้างเป็นวิดีโอเพลง โดยมีเนื้อเพลง รูปภาพ และมีท่าทางประกอบเพลงแต่ละเพลง เพื่อให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น

4. จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 เพื่อประเมินความเหมาะสมของเพลง โดยทั้ง 5 เพลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และค่า S.D. เท่ากับ 0.34 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด จากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองนาดงกวางเพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

เครื่องมือที่ 3 ชุดแบบฝึก จำนวน 1 ชุด ซึ่งมีกระบวนการสร้างชุดแบบฝึกดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลาง มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เนื้อหา และสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อแบ่งเนื้อหาในการสร้างชุดแบบฝึก

2. สร้างชุดแบบฝึกโดยประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 Verbs หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 Vehicles and Places หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 My Classroom หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 Vegetables and Fruits และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 Food and Drinks

3. นำชุดแบบฝึกเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินหาความเหมาะสม โดยชุดแบบฝึกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และค่า S.D. เท่ากับ 0.43 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด จากนั้นนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหนองนาดงกวางเพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

เครื่องมือที่ 4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.33–0.83 และค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

เครื่องมือที่ 5 แบบบันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน จำนวน 1 เล่ม ซึ่งมีกระบวนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแบบแผนในการสร้างแบบบันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน โดยประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็น ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ให้นักเรียนเลือกรูปภาพและข้อความแสดงความรู้สึกที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังนี้ Very happy, Happy, Okay, Confused, It’s too difficult

ส่วนที่ 3 ให้นักเรียนเขียนบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองโดยสะท้อนเกี่ยวกับ 2 ประเด็นดังนี้ ประเด็นที่ 1 สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี และประเด็นที่ 2 สิ่งที่นักเรียนควรปรับปรุงหรืออยากพัฒนาให้ดีขึ้น

2. สร้างแบบบันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน 1 เล่ม ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 และค่า S.D. เท่ากับ 0.23 ซึ่งอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ทั้งสิ้นเป็น 12 ชั่วโมง และมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลองดังนี้

4.1 ผู้วิจัยอธิบายและทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ต่างๆ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4.2 ทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ เพื่อวัดผลคะแนนคำศัพท์ก่อนเรียน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1. Warm up (ขั้นเตรียม) - ใช้กิจกรรมเพลง เพื่อกระตุ้นความสนใจ และฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์เบื้องต้นจากการฟังเพลง การร้องเพลง และการเต้นประกอบเพลง

ขั้นที่ 2. Presentation (ขั้นนำเสนอ) - ใช้ใบความรู้ในชุดแบบฝึกเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอ่านคำศัพท์ เขียนคำศัพท์ และฝึกสร้างประโยคง่ายๆ ในชีวิตประจำวันจากคำศัพท์

ขั้นที่ 3. Practice (ขั้นฝึก) - ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดในชุดแบบฝึก เพื่อฝึกฝนคำศัพท์และการสร้างประโยคจากคำศัพท์

ขั้นที่ 4. Production (ขั้นนำไปใช้) - ให้นักเรียนมาฝึกอ่านคำศัพท์กับครูทีละคน ฝึกพูดนำเสนอ ฝึกถามและตอบประโยคสั้นๆ เกี่ยวกับคำศัพท์ในแต่ละบทหน้าชั้นเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในชุดแบบฝึก

ขั้นที่ 5. Wrap up (ขั้นสรุป) - สอบถามความคิดเห็น ความรู้สึกของนักเรียน และสิ่งที่นักเรียนได้รับ จากนั้นให้นักเรียนจดบันทึกความคิดเห็น แสดงความรู้สึก และสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองลงในเล่มแบบบันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

4.4 ทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยผลคะแนนที่ได้จะนำไปเทียบกับก่อนเรียน

4.5 ผู้วิจัยนำผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และการจดบันทึกของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าที แบบกลุ่มไม่อิสระ (Dependent sample t-test แบบ Paired Sample test)

5.2 การศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก ผู้วิจัยนำการจดบันทึกของนักเรียนในแบบบันทึกการเรียนรู้มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 17.69) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 10.08) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติที่ .05 (t = 12.01, p < .05) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก จำนวน 13 คน

การทดสอบ	จำนวนคน (N)	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p-value
ก่อนเรียน	13	10.08	2.63	12	12.01	.001
หลังเรียน	13	17.69	2.46			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก จำนวน 13 คน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.08 คะแนน และ 17.69 คะแนน โดยคะแนนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก

จากการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผลการศึกษามีดังนี้

หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบวก คือ กิจกรรมเพลงทำให้นักเรียนสนุกสนาน สามารถจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น และชุดแบบฝึกสามารถช่วยพัฒนาคำศัพท์ของนักเรียนได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามมีนักเรียนบางคนแสดงความคิดเห็นว่าอยากให้ปริมาณแบบฝึกลง

ผลจากการศึกษาความรู้สึกของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 เลือกแสดงรู้สึก Very happy นักเรียนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 เลือกแสดงรู้สึก Happy และนักเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 เลือกแสดงความรู้สึก Okay ซึ่ง 1 ในนักเรียน 3 คน ไม่ค่อยชอบการทำกิจกรรมต่างๆ

ผลจากการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

1. สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถสะท้อนสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี คือ การจดจำคำศัพท์และมีความกล้าในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น

2. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการอ่าน การเขียน และอยากมีวินัยในการเรียนให้มากขึ้น

หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 2

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบวก คือ กิจกรรมเพลงช่วยสร้างความสนุกสนานในการเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ดีมากขึ้น ส่วนแบบฝึกช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนคำศัพท์ และใช้คำศัพท์ในการแต่งประโยคสั้นๆ เพื่อใช้ในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามมีนักเรียนบางคนแสดงความคิดเห็นว่าอยากให้ครูลดปริมาณแบบฝึกลง เพราะนักเรียนทำไม่ทัน

ผลจากการศึกษาความรู้สึกของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 เลือกแสดงรู้สึก Very happy นักเรียนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 เลือกแสดงรู้สึก Happy และนักเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 เลือกแสดงความรู้สึก Confused ซึ่งจากการสอบถามส่วนตัวนักเรียนให้ข้อมูลว่าทำแบบฝึกหัดไม่ทันเพื่อน

ผลจากการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

1. สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถสะท้อนสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี คือ นักเรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น สามารถพูดประโยคสั้นๆ ได้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และสามารถทำแบบฝึกหัดเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

2. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการอ่าน การเขียน และอยากพูดภาษาอังกฤษให้เก่งมากขึ้น

หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 3

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบวก คือ นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านกิจกรรมเพลงและชุดแบบฝึก

ผลจากการศึกษาความรู้สึกของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 เลือกแสดงรู้สึก Very happy นักเรียนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.08 เลือก

แสดงรู้สึก Happy และนักเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 เลือกแสดงความรู้สึก Okay ซึ่งจากสังเกตนักเรียนคนดังกล่าวไม่ค่อยชอบการทำกิจกรรม

ผลจากการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

1. สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถสะท้อนสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี คือ นักเรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น และสามารถทำงานเสร็จตามที่กำหนด

2. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการอ่าน การเขียน และอยากพูดภาษาอังกฤษให้เก่งมากขึ้น

หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 4

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบวกที่สูงมากขึ้น คือ นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านกิจกรรมเพลง และได้ฝึกฝนคำศัพท์จากการทำแบบฝึกหัดและทำกิจกรรมในชุดแบบฝึก

ผลจากการศึกษาความรู้สึกของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31 เลือกแสดงรู้สึก Very happy และนักเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 เลือกแสดงรู้สึก Happy

ผลจากการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

1. สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถสะท้อนสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี คือ นักเรียนมีพัฒนาการด้านคำศัพท์ การเขียน และความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดีมากขึ้น

2. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการอ่าน การเขียน การพูด และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น

หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 5

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบวก และนักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากขึ้น คือ นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านกิจกรรมเพลง และได้ฝึกฝนคำศัพท์จากการทำแบบฝึกหัดและตื่นเต้นกับการทำกิจกรรมในชุดแบบฝึก

ผลจากการศึกษาความรู้สึกของนักเรียน พบว่า มีนักเรียนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31 เลือกแสดงรู้สึก Very happy และนักเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 เลือกแสดงรู้สึก Happy

ผลจากการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียน

1. สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถทำได้ดี พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถสะท้อนสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี คือ นักเรียนมีพัฒนาการด้านคำศัพท์ รวมถึงมีพัฒนาการด้านการเขียนคำศัพท์ การพูดถาม-ตอบประโยคสั้นๆ ได้ดีมากขึ้น

2. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการเขียนและการพูดภาษาอังกฤษให้เก่งมากขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก และ 2) ศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึก และการสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 17.69 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียน 10.08 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกสามารถพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 Warm up (ขั้นเตรียม) ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อกระตุ้นความสนใจและเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้คำศัพท์เบื้องต้น ผ่านท่วงทำนองที่คุ้นหูตามแนวคิด The Song Stuck in My Head (SSIMHP) ของ Murphey มีการดัดแปลงเนื้อเพลงให้ใช้คำสัมผัสสระที่จำง่าย พร้อมออกแบบท่าทางประกอบท่อนเพลงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงคำศัพท์กับรูปธรรมทางกายภาพ ส่งเสริมการจดจำระยะยาวและลดความตึงเครียดในชั้นเรียน ขั้นที่ 2 Presentation (ขั้นนำเสนอ) ผู้วิจัยใช้ใบความรู้ในชุดแบบฝึก ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยมีกิจกรรมเพลง 1 เพลง ใบความรู้ 2 ใบ และ 7 แบบฝึกหัด เพื่อให้นักเรียนฝึกอ่านและเขียนคำศัพท์ในชีวิตประจำวัน เริ่มจากการเขียนสะกดคำ การจับคู่คำกับรูปภาพ และการค้นหาคำศัพท์ รวมถึงการนำคำศัพท์ไปใช้สร้างประโยคตามบริบท ขั้นที่ 3 Practice (ขั้นฝึก) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทำแบบฝึกหัดในชุดแบบฝึกอย่างเป็นระบบ เพื่อฝึกฝนการใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคง่ายๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ขั้นที่ 4 Production (นำไปใช้) ผู้วิจัยให้นักเรียนฝึกอ่านคำศัพท์กับครูรายบุคคล ฝึกพูดนำเสนอ และถาม-ตอบประโยคสั้น ๆ หน้าชั้นเรียน ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาคำศัพท์ และฝึกฝนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ขั้นที่ 5 Wrap up (สรุป) นักเรียนได้บันทึกความคิดเห็น ความรู้สึก และสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองลงในเล่ม

บันทึก ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสามารถทางการเรียนของตนเอง และด้านที่นักเรียนควรปรับปรุงหรืออยากพัฒนาให้ดีขึ้น

จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม จังหวัดพิษณุโลก สามารถช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ด้านคำศัพท์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Martínez, Faba, and Guirado (2023) และ Bezares และคณะ (2024) ที่ระบุว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการสอนที่จำเป็นในการจัดระเบียบองค์ความรู้ สะท้อนภาพความเป็นจริงทางการศึกษา และช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Triwardani และ Yuningsih (2022) ที่พบว่า การใช้เพลงช่วยพัฒนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า N-Gain ของกลุ่มทดลองสูงถึง 0.54 เช่นเดียวกับ Nuzulur Rohmah และ Rohmani Nur Indah (2021) ที่ศึกษาการใช้เพลงภาษาอังกฤษแบบดัดแปลง (Modified English Song) พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ชี้ให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพลงให้สอดคล้องกับบทเรียนช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้านคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เพลงร่วมกับชุดแบบฝึกเป็นการสอนที่สามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนได้ดีมากขึ้น เพราะเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ด้านคำศัพท์ที่ค่อนข้างน้อย และครูผู้สอนไม่มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ จึงทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้นจึงเห็นว่า ผลการทดลองใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13 คน พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประเด็นศึกษาที่ 1) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกในเชิงบวกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงระยะแรกของการวิจัยพบว่า มีนักเรียนจำนวนหนึ่งรู้สึกไม่คุ้นชินกับการทำกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว หรือไม่ชอบการทำแบบฝึกหัดเพราะมองว่าเป็นภาระงานที่มากเกินไป แต่เมื่อกระบวนการเรียนรู้ดำเนินไป นักเรียนเริ่มเห็นพัฒนาการของตนเอง ทำให้ความรู้สึกเชิงลบลดลงและมีความมั่นใจ รวมถึงให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ประเด็นศึกษาที่ 2) ผลการศึกษาความรู้สึกของนักเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียนสนุกกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเพลง เพราะเพลงสามารถช่วยให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น ในขณะเดียวกันการทำแบบฝึกหัดและกิจกรรมในชุดแบบฝึกช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนคำศัพท์ และการนำคำศัพท์ไปใช้ในการแต่งประโยค ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้มีจำนวนนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ที่ได้เลือกแสดงความรู้สึกต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับ Happy และ Very happy และประเด็นศึกษาที่ 3) ผลการศึกษาการสะท้อนการเรียนรู้ตนเอง

ของนักเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ดีตลอดการจัดการเรียนรู้ คือ นักเรียนสามารถร้องเพลงได้ จำคำศัพท์ได้มากขึ้น สามารถทำแบบฝึกหัดตามที่ได้รับมอบหมายได้เสร็จ และนักเรียนเข้าใจการนำคำศัพท์ไปใช้ และฝึกถามและตอบประโยคสั้นๆ ได้ นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถสะท้อนถึงสิ่งที่ตนเองควรปรับปรุงหรืออยากพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่นักเรียนต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนให้ดีขึ้น นักเรียนอยากมีความขยันตั้งใจเรียน และมีความกล้าในการพูดหรือใช้ภาษามากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมสำหรับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ หรือโรงเรียนในบริบทใกล้เคียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป ประกอบด้วย 1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การสอนคำศัพท์โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึกสามารถพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนรู้คำศัพท์ และนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 1.2 จากผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่า ครูผู้สอนควรตระหนักในการจัดการเรียนการสอนคำศัพท์โดยใช้กิจกรรมเพลงร่วมกับชุดแบบฝึก โดยให้พิจารณาความเหมาะสมของเพลง ปริมาณและความยากง่ายของแบบฝึกหัดที่ให้นักเรียนทำ รวมถึงความหลากหลายในการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนเนื่องจากนักเรียนได้มีการสะท้อนตนเองว่าต้องการพัฒนาทักษะการอ่าน การพูด การเขียน และความมั่นใจในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยหรือครูผู้สอนควรพัฒนาชุดกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการทักษะทั้ง 4 ด้าน โดยออกแบบบทเรียน เช่น การเพิ่มกิจกรรม Role Play หรือ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนเข้าไปในชุดแบบฝึก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่ต้องการมีความกล้าแสดงออกและต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในบริบทการสื่อสารจริงให้มากขึ้น 2.2) ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์ชุดแบบฝึกทักษะ การผลิตสื่อการเรียนรู้ และจัดหาอุปกรณ์มัลติมีเดียให้พร้อมใช้งาน รวมถึงส่งเสริมการสร้างบรรยากาศทางภาษา เช่น การเปิดเพลงคำศัพท์ภาษาอังกฤษตอนเช้า หรือตอนกลางวัน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคุ้นชินกับคำศัพท์ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จิราวรรณ เสนาะเมือง. (2553). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ. (2564). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษของคนไทย. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 9(2), 74–86.

พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิโต ครองบัวบาน. (2567). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 30(1), 43–57.

นวพล อุดมยิ่ง, และ ศศิพร พงศ์เพลินพิศ. (2567). การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อการสอนแอปพลิเคชันแคนวา คำศัพท์หัวข้อ กิจกรรม ทิวทัศน์ อาชีพ และอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 5(2), 12-25.

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (2551). กฎบัตรอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Bezares, A., Alcívar, G., Corrales, U., Mendoza, E., & Pin, N. (2024). Use of Worksheet on the Development of the Writing Skill in English Language Learning. Ciencia Latina Revista Científica Multidisciplinar, 8, 4459-4488.

Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.

Martínez, J., Faba, A., & Guirado, V. C. (2023). The importance of worksheets in the teaching-learning process. Educational Research Journal.

Murphey, T. (1990). Music and Song (Resource Books for Teachers). Oxford: Oxford University Press.

Rohmah, N., & Indah, R. N. (2021). The use of modified English song to improve vocabulary. Journal of English Language Teaching in Indonesia.

Triwardani, H. R., & Yuningsih, Y. (2022). Building vocabulary through songs as an effective method in learning English. Proceedings of the 2nd International Conference on Education and Social Science Research (ICESRE 2022), 154–162.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL ACHIEVEMENT IN FINDING PERIMETER AND AREA BY USING 5E INQUIRY-BASED LEARNING WITH MIXED MEDIA FOR GRADE 6 STUDENTS

จรูญวิทย์ โทนุการ[1], ระพิน ชูชื่น[2] และคตศิลป์ อกอุ่น[3]

Charunwit Thonukan[1], Rapin Chuckuen[2] and Katasilp okoun3

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา หลักสูตรและการสอน[1],

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี[2-3], ประเทศไทย

Master of Education (Curriculum and Instruction)[1], Ratchathani University,

Graduate School, Ratchathani University[2-3], Thailand

Corresponding Author's Email: M6653050@rtu.ac.th[1].

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การสืบเสาะหาความรู้ *5E* ร่วมกับสื่อประสม เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ *6* ตามเกณฑ์ *80/80* 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ *6* โรงเรียนบ้านภูเขาขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน *34* คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ *12* แผน มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มี*ค่า* IOC *เท่ากับ* 1.00 ทุกข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากง่ายระหว่าง .31 - .75 *ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง* .23 - .91 ค่าความเชื่อมั่น *.80* และแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่า *IOC* เท่ากับ *1.00* ทุกข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent t-test)

ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.44/91.99 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

* Received 14 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 28 September 2026

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E การใช้สื่อประสม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to determine the efficiency of lesson plans based on the 5E Inquiry-Based Learning cycle integrated with multimedia on the topic of "Perimeter and Area" for Grade 6 students, based on the 80/80 efficiency criteria; 2) to compare students' academic achievement before and after participating in the 5E Inquiry-Based Learning and multimedia-integrated lessons; 3) to compare students' mathematical problem-solving skills; and 4) to investigate students' satisfaction with the learning management.The sample group consisted of 34 Grade 6 students from Ban Phu Khao Kham School, under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area. The research instruments included: 12 lesson plans with an average quality score of 4.58, indicating the highest level of appropriateness; a 40-item analytical thinking test with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items; a 40-item academic achievement test with difficulty levels ranging from .31 to .75, discrimination power between .23 and .91, and a reliability coefficient of .80; and a 15-item satisfaction questionnaire with an IOC index of 1.00 for all items. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and t-test Dependent Samples.

Research Findings:1) The efficiency of the instructional plans was 90.44/91.99, which was higher than the specified criterion. 2) The post-test academic achievement was statistically significantly higher than the pre-test academic achievement at the .05 level. 3) The post-test mathematical problem-solving skills were statistically significantly higher than the pre-test skills at the .05 level. And 4) The overall student satisfaction towards the learning management was at the highest level ($\bar{x}$) = 4.58, S.D. = 0.66).

Keywords: 5E Inquiry-Based Learning, Multimedia, Learning Management

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่จำเป็น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เช่น การคิด การแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์ การวางแผน และการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้สื่อประสมในการจัดการเรียนการสอนยังช่วยกระตุ้นความสนใจ อธิบายเนื้อหาให้เข้าใจง่าย และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถค้นพบความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่นักการศึกษาทั่วโลกให้ความสนใจและส่งเสริมในทุกระดับชั้น โดยสภาครูคณิตศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (NCTM) ได้กำหนดมาตรฐานทักษะทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การเชื่อมโยง และการแสดงแทน ซึ่งส่งผลให้นักการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น (สมวงษ์ แปลงประสพโชค, 2558)

ผลการทดสอบ O-NET วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับจังหวัด ระดับ สพฐ. และระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ โดยพบว่านักเรียนขาดความสนใจและมองว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นเรื่องยากเมื่อใช้วิธีสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีการใช้สื่อประกอบการสอนและกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น จึงเห็นว่าสื่อประสมสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนได้ (วรวิทย์ นิเทศศิลป์, 2551) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้น สำรวจ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดความเข้าใจอย่างมีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ จึงเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิติยา ปิดตังนาโพธิ์, 2555)

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิด การตั้งคำถาม และการสืบค้นอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสำรวจและค้นหา การอธิบาย การขยาย

ความรู้ และการประเมินผล ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ดนัยศักดิ์ กาโร, 2562) สื่อการเรียนรู้มีหลายประเภท ครูผู้สอนจึงควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน โดยการใช้ “สื่อประสม” หรือมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นการนำสื่อหลายชนิดมาใช้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์กัน จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจ กระตุ้นความสนใจ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม เช่น PowerPoint และเกมตอบคำถาม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อผสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ วิชาคณิตศาสตร์ โดยการสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อผสม นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้หรือไม่

3. ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาความยาวรอปรูปและพื้นที่ โดยการสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อผสม อยู่ในระดับใด

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาความยาวรอปรูปและพื้นที่ โดยการสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อผสม อยู่ในระดับใด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568กลุ่มโรงเรียนนาผือคึมใหญ่นาแต้ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 13 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 204 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 34 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 แผน มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้: ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตลอดจนแนวคิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินความเหมาะสม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 (ระดับเหมาะสมมาก) เมื่อนำแผนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (แบ่งเป็นนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 6 คน รวม 5 กลุ่ม) เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.14/82.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2.แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้: ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และวิธีสร้างแบบทดสอบ เพื่อจัดทำตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้และสร้างข้อสอบให้เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนประเมินความสอดคล้อง ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) พบว่า มีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.33 - 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (R) ระหว่าง 0.20 - 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตร KR-20 เท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานและสามารถจำแนกผู้เรียนได้ดี

3. แบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร เป็นแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้: ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และวิธีสร้างแบบวัด เพื่อจัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสอบให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 เมื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) พบว่า มีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.33 - 0.57 ค่าอำนาจจำแนก (R) ระหว่าง 0.20 - 0.53 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตร KR-20 เท่ากับ 0.92 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานและสามารถจำแนกผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของความพึงพอใจ กำหนดให้เป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ผลการ

ประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00และได้ทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของKuder–Richardson 20 (KR-20) ผลการคำนวณพบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest–Posttest Design) โดยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับสถานการณ์จำลอง จำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ และทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ประกอบด้วย 1) ทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความสามารถของนักเรียน 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนทั้ง 12 แผน พร้อมเก็บคะแนนระหว่างเรียน 3) ทดสอบหลังเรียนและสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนหลังสิ้นสุดกิจกรรม และ 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) หาประสิทธิภาพของสื่อประสมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความยาวรอบรูปและพื้นที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม และ 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม เรื่อง ความยาวรอบรูปและพื้นที่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีดังนี้

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Objective Congruence: IOC)

5.1.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) โดยใช้สูตรของ Pearson และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach

5.1.3 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

5.2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

5.2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

5.2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

5.3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความยาวรอบรูปและพื้นที่เปรียบเทียบก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน โดยใช้สูตร (t-test Dependent Samples)

5.3.2 เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความยาวรอบรูปและพื้นที่เปรียบเทียบก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน โดยใช้สูตร (t-test Dependent Samples)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 90.44/91.99 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ฝึกคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับการใช้สื่อประสม เช่น PowerPoint และเกมตอบคำถาม ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละของคะแนนระหว่างเรียนและหลังคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการ ใช้สื่อประสม

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	E_1/E_2
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	34	60	54.26	1.71	90.44/91.99
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	34	40	36.79	2.28	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 90.44 และร้อยละของ คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 91.99 ดังนั้น ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม เท่ากับ 90.44/91.99 ซึ่งเป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม

การทดลอง	n	$\bar{X}$	P	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	34	20.03	50.07	6.61	570	10278	20.897
หลังเรียน	34	36.79	91.99	2.28			

*ที่ระดับ .05, df(n-1) = 33

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม มีความสามารถด้านการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม

การทดลอง	n	$\bar{X}$	P	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	34	19.76	42.65	4.19	580	10402	25.355
หลังเรียน	34	36.82	92.06	2.04			

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม มีความสามารถด้านการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนโดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5Eร่วมกับการใช้สื่อประสม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ครูอธิบายความสำคัญของเทคนิคการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่โดยการใช้สื่อผสม ร่วมกับ 5E ได้ชัดเจนและน่าสนใจ	4.88	0.44	มากที่สุด
2	ครูเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริงของนักเรียนได้เหมาะสม	4.40	0.76	มาก
3	ครูสาธิตขั้นตอนการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่โดยการใช้สื่อผสม ร่วมกับ 5E อย่างเป็นลำดับ	4.84	0.37	มากที่สุด
4	นักเรียนมีโอกาสซักถามหรือขอคำชี้แจงเพิ่มเติมระหว่างการสาธิต	4.44	0.65	มาก
5	นักเรียนได้ฝึกทำโจทย์ตามตัวอย่างที่ครูให้เพื่อสร้างความเข้าใจ	4.40	0.87	มาก
6	มีการมอบโจทย์ประยุกต์ให้ฝึกการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ในสถานการณ์ต่าง ๆ	4.76	0.60	มากที่สุด
7	ครูให้คำแนะนำหรือแก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนอย่างเหมาะสม	4.44	0.77	มาก
8	ครูสรุปเนื้อหาโดยเน้นเทคนิคสำคัญและจุดที่ควรระวัง	4.32	0.78	มาก
9	นักเรียนสามารถอธิบายหรือยกตัวอย่างการใช้เทคนิคการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ได้	4.60	0.58	มากที่สุด
10	แผนการเรียนรู้นี้ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.70	0.74	มาก
	รวม	4.58	0.66	มากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน เท่ากับ 0.66

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลและประเด็นที่ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 90.44/91.99 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน รวมถึงได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองใช้ (Try-out) จนมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ กระบวนการสืบเสาะแบบ 5E ควบคู่กับการใช้สื่อประสมและสถานการณ์จำลอง ยังช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างชัดเจนและมีเทคนิคคิดเลขเร็วที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในทุกสาระเรียนรู้ โดยผลสัมฤทธิ์ระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา ประทุมทิพย์ และคณะ (2567) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับสื่อประสม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.42/82.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนสืบเสาะความรู้ด้วยตนเองควบคู่กับสื่อที่น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำคะแนนได้ดีอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.44/91.99 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงตรรกะ และการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเข้าใจหลักการคำนวณและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (1953) ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลของ Atkinson และ Shiffrin (1968) ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983) และทฤษฎีโซนแห่งการพัฒนาใกล้ชิดของ Vygotsky (1978) ที่สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ การเสริมแรง และการชี้แนะอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิศา แซ่ลี่ และคณะ (2568) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เรื่องการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ การสังเกต วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับสื่อประสม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ช่วยสร้างแรงจูงใจและทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Hovermill (2003) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคโนโลยีช่วยพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ Piaget (1970), Atkinson และ Shiffrin (1968), Gardner (1983) และ Vygotsky (1978) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ การคิดเชิงตรรกะ และการได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมจากครู ช่วยพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร ทิพย์คง (2560) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ช่วยพัฒนากระบวนการคิดและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับสื่อประสม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.58, S.D. = .66) โดยด้านการวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากผู้สอนชี้แจงเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจนและเปิดโอกาสให้นักเรียนตรวจสอบผลการประเมินได้ รองลงมา ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านสื่อการสอน และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (1943) ทฤษฎีความคาดหวัง–ความพึงพอใจ และทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (1953) ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการของตนเอง จะช่วยสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Atkinson (1957) ที่กล่าวว่าผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจเมื่อรับรู้ถึงความสำเร็จของตนเอง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ พ่วงรอด (2563) และ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อประสม ช่วยกระตุ้นความสนใจ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น และเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านภูเขาขาม สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นระบบ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สำรวจ ค้นหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมินผล ขณะเดียวกันการใช้สื่อประสม เช่น

PowerPoint และเกมตอบคำถาม ยังช่วยกระตุ้นความสนใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน และช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ได้ง่ายยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูผู้สอนต้องศึกษาขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสม รวมไปถึงวิธีการสอนต่าง ๆ ขั้นตอนของการเรียนรู้อย่างละเอียด เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนสูงสุด

1.2 ก่อนการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เหมาะสมกับการทำงาน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานคู่

1.3 ครูผู้สอนต้องจัดเนื้อเรื่องที่อ่านให้เหมาะสม เพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน และเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมทุกครั้งเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนสูงที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดคำนวณของนักเรียน เพียงชุดเดียว โดยใช้วัดความสามารถในการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่และวิธีคิดคำนวณทั้งด้านความถูกต้องแม่นยำและด้านความเร็วซึ่งในการทำแบบทดสอบจะมีบางคนที่ทำไม่ได้ ก็จะไม่ทำแบบทดสอบและปล่อยให้เวลาหมดไป จึงทำให้ผลการวิจัยที่ได้อาจมีความคลาดเคลื่อน ฉะนั้นในการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรใช้แบบทดสอบ 2 ชุด เพื่อที่จะวัดความสามารถแต่ละด้านได้อย่างถูกต้อง

2.2 ควร นำการสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการใช้สื่อประสมไปทดลองใช้กับการคิดคำนวณในเรื่องการหาความยาวรอบรูปและพื้นที่ในระดับชั้นอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

กิดานันท์ มลิทอง. (2540). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐิติมา ประทุมทิพย์ และคณะ. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร เรื่องบรรยากาศโดยใชการจัดกิจกรรมการเรียนรูแบบสืบเสาะหาความรูรวมกับสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 25). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

วิติยา ปิดตังนาโพธิ์. (2555). รูปแบบการสร้างภาพตัวแทนสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบสืบเสาะสำหรับนิสิตปริญญาตรีสายครู. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

สิริพร ทิพย์คง. (2560). การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาและกระบวนการสืบเสาะหาความรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 32(3), 1-12.

อดิศา แซ่ลี่ และคณะ. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)ร่วมกับเทคนิค คิด-พูด-เขียน ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Hovermill, J. A. (2003). Technology supported inquiry learning in mathematics and statistics with Fathom: A professional development project [Doctoral dissertation, University of Colorado at Boulder]. ICOTS Dissertation Gallery.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF MATHEMTICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY THROUGH SSCS LEARNING ACTIVITY INTEGRATED WITH APPLICATION OF GRADE 8 STUDENTS

รศิกาญน์ กาพย์กลอน[1] และ ปาริชาติ ประเสริฐสังข์[2]

Rasikan Kabklon[1] and Parichart Prasertsang[2]

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด[1-2]

Roi Et Rajabhat University,Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: rasikan2544@gmail.com[1], nong234234@gmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชันให้นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบัวขาว ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ดำเนินการ 3 วงรอบปฏิบัติการ จำนวน 9 แผน ใช้เวลา 9 ชั่วโมง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน และ(2) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นข้อสอบอัตนัย 9 ข้อ โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 เพิ่มจจากร้อยละ 40 ในวงรอปฏิบัติการที่ 1 เป็นร้อยละ 60 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 และร้อยละ 100 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมเพิ่มจาก 25.30 เป็น 29.50 ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงจาก 6.43 เป็น 1.84 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชันภายใต้กรอบวิจัยเชิงปฏิบัติการมีประสิทธิภาพในการยกระดับทั้งระดับและความสม่ำเสมอของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน

* Received 7 April 2026; Revised 21 May 2026; Accepted 28 September 2026

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS, แอปพลิเคชัน, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

This study aimed to develop the mathematical problem-solving ability of Grade 8 students through SSCS learning management integrated with an application, with the criterion that all students achieve at least 75 percent. The study employed an action research design based on the concept of Kemmis and McTaggart, consisting of three action research cycles. The target group included 10 Grade 8 students enrolled in the second semester of the 2025 academic year at Buakhao School. The research instruments consisted of: (1) SSCS learning management lesson plans integrated with an application, and (2) a mathematical problem-solving ability test containing 9 subjective items. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The results indicated that the percentage of students who achieved the 75 percent criterion increased from 40 percent in the first cycle to 60 percent in the second cycle, and reached 100 percent in the third cycle. In addition, the mean score increased from 25.30 to 29.50, while the standard deviation decreased from 6.43 to 1.84. The findings suggest that SSCS learning management integrated with an application effectively enhanced both the level and consistency of students' mathematical problem-solving ability.

Keywords: SSCS learning activity, application, mathematical problem-solving ability, action research

บทนำ

คณิตศาสตร์ทำหน้าที่เป็นแกนกลางของสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตัดสินใจในสถานการณ์ซับซ้อนทั้งในชีวิตประจำวันและบริบทวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งหลายประเทศใช้เป็นกลไกพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจยุคใหม่ ส่งเสริมให้ประเทศสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างมีศักยภาพ บริบทดังกล่าวทำให้การจัดการ

เรียนรู้คณิตศาสตร์ในโรงเรียนต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ไม่ใช่มุ่งเพียงการสอนเนื้อหาเพื่อการสอบ แต่ต้องมุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงควบคู่กันไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566–2567 พบว่านักเรียนโรงเรียนบัวขาวมีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์เพียง 25.38 และ 26.53 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 อย่างมาก (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567) สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนยังมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทั้งด้านการวิเคราะห์โจทย์ การวางแผน และการเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนขาดความมั่นใจและหลีกเลี่ยงการทำโจทย์ที่มีความซับซ้อน ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่ยังเน้นการถ่ายทอดเนื้อหามากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนยังไม่สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล วิเคราะห์โจทย์ วางแผน และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผ่านขั้นตอน Search, Solve, Create และ Share ซึ่งช่วยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันในชั้นเรียน อีกทั้งยังช่วยเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย Pizzini et al. (1989) นอกจากนี้ การใช้แอปพลิเคชันร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ยังช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบคำตอบและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองได้ทันที ส่งผลให้ลดความวิตกกังวล เพิ่มความมั่นใจ และพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน โดยกำหนดเกณฑ์ให้ผู้เรียนทุกคนต้องมีคะแนนผ่านร้อยละ 75

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านวงจรการวางแผน ลงมือปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าผู้เรียนจะบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน ที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและความสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง เพื่อให้สามารถติดตามพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน จำนวน 9 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ออกแบบตามขั้น Search, Solve, Create และ Share โดยกำหนดกิจกรรม คำถามชี้นำ และการใช้แอปพลิเคชันอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00

2. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นข้อสอบอัตนัย 9 ข้อ ครอบคลุมการทำความเข้าใจปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การใช้วิธีแก้ปัญหา และการสรุปคำตอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ก่อนนำไปใช้ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00

3. แบบสัมภาษณ์นักเรียน ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสบการณ์ ทัศนคติ และความคิดเห็นต่อการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในวงรอบถัดไป โดยแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ก่อนนำไปใช้ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การ

ปฏิบัติการ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยดำเนินการเป็นวงรอบปฏิบัติการต่อเนื่อง (Kemmis and McTaggart, 1988) ในการศึกษานี้ผู้วิจัยดำเนินการ 3 วงรอบ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 และเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อระบุปัญหาด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน จำนวน 9 แผน รวม 9 ชั่วโมง โดยกำหนดกิจกรรมตามขั้น Search, Solve, Create และ Share อย่างชัดเจน (Yasin et al., 2020)

เมื่อสิ้นสุดแต่ละวงรอบปฏิบัติการ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และการสะท้อนผลร่วมกับผู้เรียน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนผู้เรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน 2) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นข้อสอบอัตนัย วงจรปฏิบัติการละ 3 ข้อ รวมทั้งหมด 9 ข้อ 36 คะแนน 3) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน จำนวน 4 ข้อ ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าแผนการเรียนรู้ทั้ง 9 แผน มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้มากที่สุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 4.94 และ แผนการเรียนรู้ที่ 2 – 9 มีคะแนนเฉลี่ย 4.95 ผลการประเมินความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหาของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่าสามารถนำไปใช้ในการวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ทุกข้อผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างประเด็นสัมภาษณ์กับข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่าสามารถนำไปใช้ในสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนได้ทุกข้อ.

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 3 วงรอบปฏิบัติการ

ตารางที่ 1 ผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากวงรอบปฏิบัติการที่ 1

เลขที่	คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากวงรอบปฏิบัติการที่ 1					ร้อยละของคะแนน	ผลการตัดสิน
	(Search) (9 คะแนน)	(Solve) (9 คะแนน)	(Create) (9 คะแนน)	(Share) (9 คะแนน)	รวม (36 คะแนน)		
1	9	6	6	5	26	72.00	ไม่ผ่าน
2	7	5	5	5	22	61.00	ไม่ผ่าน
3	5	3	4	3	15	42.00	ไม่ผ่าน
4	9	9	8	9	35	97.00	ผ่าน
5	9	5	7	6	27	75.00	ผ่าน
6	7	5	6	2	20	56.00	ไม่ผ่าน
7	7	5	3	4	19	53.00	ไม่ผ่าน
8	9	7	6	7	29	81.00	ผ่าน
9	5	6	7	8	26	72.00	ไม่ผ่าน
10	9	8	8	9	34	94.00	ผ่าน
$\bar{x}$	7.60	5.90	6.00	5.80	25.30	-	-
S.D.	1.65	1.73	1.63	2.44	6.43	-	-
จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 (คน)					4		
ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75					40		

จากตารางที่ 1 พบว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และไม่ผ่านเกณฑ์ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 โดยนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาและตรวจสอบคำตอบได้อย่างเป็นขั้นตอนตามขั้น Solve และ Create จึงทำให้ผลการปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับปรุง และจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 ต่อไป

ตารางที่ 2 ผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากวงรอบปฏิบัติการที่ 2

เลขที่	คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากวงรอบปฏิบัติการที่ 2					ร้อยละของคะแนน	ผลการตัดสิน
	(Search) (9 คะแนน)	(Solve) (9 คะแนน)	(Create) (9 คะแนน)	(Share) (9 คะแนน)	รวม (36 คะแนน)		
1	9	7	7	9	32	89.00	ผ่าน
2	5	5	5	5	20	56.00	ไม่ผ่าน
3	7	5	6	5	23	64.00	ไม่ผ่าน
4	9	8	7	8	32	89.00	ผ่าน
5	8	7	6	7	28	78.00	ผ่าน
6	6	5	5	3	19	53.00	ไม่ผ่าน
7	7	6	5	3	21	58.00	ไม่ผ่าน
8	9	8	7	8	32	89.00	ผ่าน
9	8	7	7	6	28	78.00	ผ่าน
10	9	8	8	8	33	92.00	ผ่าน
$\bar{x}$	7.70	6.60	6.30	6.20	26.80	-	-
S.D.	1.42	1.26	1.06	2.15	5.55	-	-
จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 (คน)					6		
ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75					60		

จากตารางที่ 2 พบว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีขึ้นจากวงรอบปฏิบัติการที่ 1 โดยมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และไม่ผ่านเกณฑ์ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 สะท้อนให้เห็นว่าการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น

ตารางที่ 3 ผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากวงรอบปฏิบัติการที่ 3

เลขที่	คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากวงรอบปฏิบัติการที่ 3					ร้อยละของคะแนน	ผลการตัดสิน
	(Search) (9 คะแนน)	(Solve) (9 คะแนน)	(Create) (9 คะแนน)	(Share) (9 คะแนน)	รวม (36 คะแนน)		
1	8	8	7	7	30	83.00	ผ่าน
2	8	7	6	6	27	75.00	ผ่าน
3	8	7	7	7	29	81.00	ผ่าน
4	9	8	6	7	30	83.00	ผ่าน
5	8	7	7	7	29	81.00	ผ่าน
6	8	7	6	6	27	75.00	ผ่าน
7	9	7	6	6	28	78.00	ผ่าน
8	8	8	8	8	32	89.00	ผ่าน
9	9	**8**	7	7	31	86.00	ผ่าน
10	9	**8**	8	7	32	89.00	ผ่าน
$\bar{x}$	8.40	7.50	6.80	6.80	29.50	-	-
S.D.	0.52	0.53	0.63	1.84	6.43	-	-
จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 (คน)					10		
ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75					100		

จากตารางที่ 3 พบว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนผ่านเกณฑ์ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบในแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในขั้น Solve และ ตรวจสอบสอบโดยใช้แอปพลิเคชันได้ในขั้น Create โดยเฉพาะการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน นักเรียน

บางคนไม่แสดงวิธีทำอย่างชัดเจน และไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบได้อย่างเหมาะสม สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน พบว่า หลังดำเนินการวิจัยครบ 3 วงรอบปฏิบัติการ นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 เนื่องจากนักเรียนยังไม่เข้าใจขั้นตอน SSCS และไม่คุ้นเคยกับการใช้แอปพลิเคชัน Photomath ผู้วิจัยจึงปรับปรุงการจัดกิจกรรมในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ส่งผลให้มีนักเรียนผ่านเกณฑ์เพิ่มเป็น 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถอธิบายแนวคิดในขั้น Share ได้ จึงมีการพัฒนาต่อในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 จนกระทั่งนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา คำโคตรศูนย์ (2568) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับ แอปพลิเคชัน ผลวิจัยพบว่านักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งใช้วงจรการวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผลเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

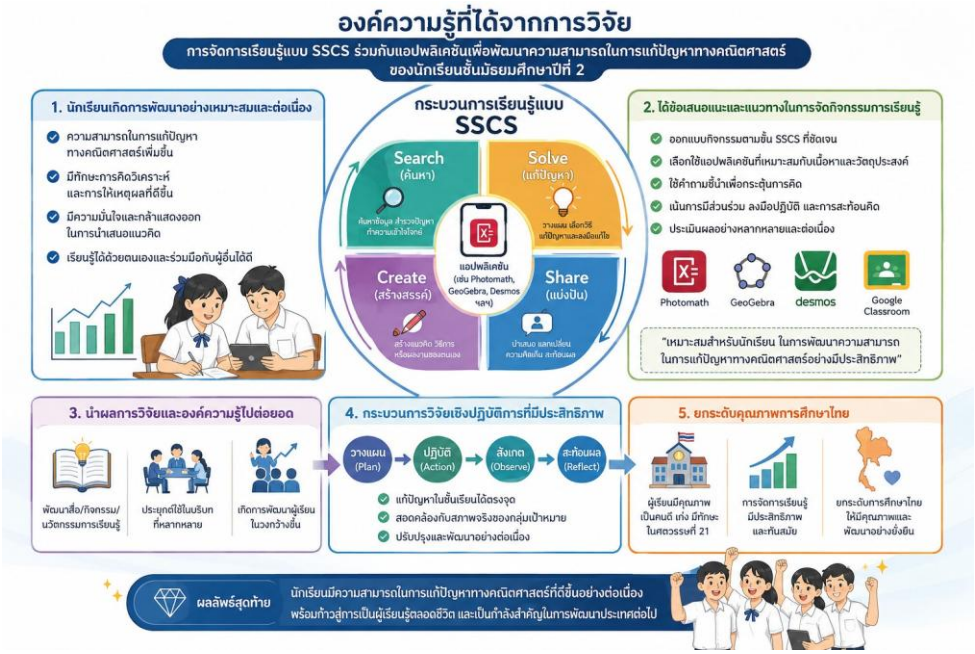
ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ซึ่งประกอบด้วยขั้น Search, Solve, Create และ Share ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะขั้น Create และ Share ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทบทวนและอธิบายวิธีคิดของตนเอง รวมทั้งรับฟังแนวทางของเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการสะท้อนความคิด และพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เกษศิรินทร์ ขันธศุภ (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาและการเรียนรู้เชิงอภิปัญญา ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วางแผน ตรวจสอบ และสะท้อนวิธีคิดของตนเองควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตามกรอบแนวคิดการแก้ปัญหาและการเรียนรู้เชิงอภิปัญญาที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับวิธีคิดของตนเองควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา บันลือเสนาะ (2566) ได้กล่าวว่า การบูรณาการแอปพลิเคชันเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความมั่นใจในการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบอย่างเป็นขั้นตอนได้ทันที

ทำให้เกิดการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเอง ส่งผลให้ลดความวิตกกังวลในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ และกล้าลองผิดลองถูกมากขึ้น ซึ่งแอปพลิเคชัน Photomath เป็นแอปพลิเคชันที่ให้ผู้ใช้สามารถถ่ายภาพโจทย์คณิตศาสตร์เพื่อให้ AI แสดงวิธีแก้ปัญหาแบบทีละขั้นตอนทันที ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่เลขคณิตไปจนถึงแคลคูลัส ใช้งานง่าย เหมาะสำหรับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยสามารถใช้งานได้ฟรีไม่จำกัดจำนวนครั้ง และ Nurhayati, Rofiroh and Riski (2021) ได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเข้าใจในแนวคิดทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของนักเรียนในยุคปกติใหม่ (New Normal) โดยใช้แอปพลิเคชัน Photomath ผ่านสื่อ SLETV (Smart Learning Educational Television) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความเข้าใจในแนวคิดคณิตศาสตร์ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือจาก Photomath สอดคล้องกับแนวคิดของ (Fikri et al., 2003; Kelecsényi et al., 2021; Foxbith, 2023) ที่กล่าวไว้ในบทนำว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จะช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เกิดการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ทั้งได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน สามารถนำผลการวิจัยและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในบริบทต่าง ๆ เกิดการพัฒนาผู้เรียนในวงกว้างขึ้น และการวิจัยนี้สามารถสะท้อนให้เห็นแนวทางหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ตรงจุด ตรงตามสภาพจริงของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ตลอดจนช่วยยกระดับการศึกษาในประเทศไทยให้มีคุณภาพ และพัฒนาไปสู่ทางที่ดียิ่ง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง จนในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูควรอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน เช่น อธิบายถึงขั้นตอนการใช้แอปพลิเคชัน Photomath อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนเริ่มกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ถูกต้อง และเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

2. ครูควรนำแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่แตกต่างจากแอปพลิเคชัน Photomath มาใช้ร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจของนักเรียนและเพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้

3. ครูควรเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งวางแผนสำรองในกรณีที่อุปกรณ์หรือแอปพลิเคชันเกิดปัญหา เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน โดยอาจเพิ่มการใช้แอปพลิเคชันที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างรอบด้าน

3. ควรนำกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในประเด็นอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และบริบทของห้องเรียนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

เกษศิรินทร์ ขันธศุภ. (2561). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 9(2): 220–229.

บุปผา บันลือเสนาะ. (2566). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน. วารสารการศึกษาคณิตศาสตร์, 18(2): 45–58.

วิชุดา คำโคตรศูนย์. (2568). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแอปพลิเคชัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). รายงานผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). รายงานผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

Foxbith. (2023). What is Application?. Retrieved May 25, 2025, from https://www.foxbith.com/blog/what-is-application.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). The action research planner. Victoria, Australia: Deakin University Press.

Kelecsényi, I., Osztenyiné, B., & Zita, K. (2021). Photomath: Blessing or curse?. Teaching Mathematics and Computer Science, 19(1): 73–86. https://doi.org/10.5485/tmcs.2021.0510.

Nurhayati, Rofiroh, & Riski, D. (2021). An Analysis of Conceptual Understanding and Students' Learning Self-Reliance in the New Normal Era Assisted by Photomath on SLETV Material. In Proceedings of the 1st International Conference on Mathematics and Mathematics Education (ICMMEd2020), 550: 157–161.

Pizzini, E. L., Shepardson, D. P., & Abell, S. K. (1989). A Rationale for and Development of a Problem-Solving Model of Instruction. Science Education, 73(5): 523–534. https://doi.org/10.1002/sce.3730730506

Yasin, R. M., Halim, L., & Ishar, A. (2020). The effectiveness of the SSCS (Search, Solve, Create, Share) learning model in improving students' problem-solving skills. International Journal of Instruction, 13(2): 475–490.

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*

A STUDY OF THE CURRENT CONDITIONS AND PROBLEMS IN MANAGING LEARNING EXPERIENCE PROVISION IN THE DIGITAL ERA AT NONG HAN SUBDISTRICT MUNICIPALITY CHILD DEVELOPMENT CENTER, SANSAI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

จิราพรรณ กันใจวิน[1] และ สำเนา หมื่นแจ่ม[2]
Chiraphan Kanchaiwin[1] and Samnao Muenjaem[2]
[1] บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
[1] Graduate School Chiang Mai Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: jpun644@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ศึกษาปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ปลัดเทศบาล 1 คน ผู้อำนวยการสำนักปลัด 1 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 14 คน และฝ่ายปฏิบัติการสอน 6 คน รวม 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และ 0.97 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า1) สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.63) โดยด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินพัฒนาการตามลำดับ และ 2) ปัญหาการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.29) โดยด้านการประเมินพัฒนาการมีปัญหาสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการ

* Received 14 May 2026; Revised 1 July 2026; Accepted 28 September 2026

พัฒนาสื่อการสอน และด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการวิจัยสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการประเมินพัฒนาการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา,การจัดประสบการณ์การเรียนรู้, ยุคดิจิทัล, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the current conditions of the administration of learning experience management in the digital era at Nong Han Municipal Child Development Center, Sansai District, Chiang Mai Province; and 2) investigate the problems in the administration of learning experience management in the digital era at the same center. This study employed a quantitative research design. The population consisted of 23 participants, including one local administrative organization chief executive, one municipal clerk, one director of the Office of the Permanent Secretary, fourteen members of the Child Development Center Committee, and six teaching staff members. The research instrument was a questionnaire on the current conditions and problems of learning experience management administration in the digital era. The reliability coefficients of the questionnaires were 0.98 and 0.97, respectively. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the overall current conditions of learning experience management administration in the digital era were at a high level (μ = 3.63). Among the dimensions studied, the development of learning experience management obtained the highest mean score, followed by learning process management, instructional media development, and developmental assessment, respectively. And 2) Regarding the problems, the overall level was moderate (μ = 3.29). The dimension with the highest level of problems was developmental assessment, followed by learning process management, instructional media development, and learning experience development, respectively. The findings indicate the need to improve developmental assessment systems and enhance the use of digital technology in learning

management in order to improve the quality of learning experiences and align early childhood education with the demands of the 21st century.

Keywords: Educational Administration, Learning Experience Management, Digital Era, Child Development Center

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเตรียมความพร้อมตามช่วงวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547) และดำเนินงานภายใต้มาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มุ่งเน้นคุณภาพการจัดการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดการศึกษาตามบริบทของชุมชน (มาตรา 41–42) รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างมาก ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ครูและผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การผลิตสื่อ และการวัดประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2568 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร พบว่า โดยภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับดี แต่ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ด้านบุคลากรบางส่วนยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ เนื่องจากคุณวุฒิไม่ตรงตามตำแหน่ง รวมทั้งครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอน ทำให้มีเวลาในการพัฒนาสื่อดิจิทัลจำกัด นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดด้านสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ รวมถึงระบบการประเมินพัฒนาการเด็กที่ยังไม่เป็นดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่ระบุว่า สถานศึกษาปฐมวัยในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยีและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัล

จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลยังไม่บรรลุประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าว เพื่อนำผลไป

ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพครู และการยกระดับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสำนักปลัด คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฝ่ายปฏิบัติการสอน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย แล้วเทียบบัญญัติไตรยางค์

2. เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีหลายคำตอบให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประยุกต์ใช้กระบวนการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยนำกระบวนการดังกล่าวมาบูรณาการกับการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 2) ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 3) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล และ

4) ด้านการประเมินพัฒนาการเด็กในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลอย่างเหมาะสม ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันการการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2) แบบสอบถามปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดขอบเขตในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม และปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

3) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องในการใช้ภาษา และประเมินความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับเทศบาลตำบลป่าไผ่ จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าตามวิธีของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามปัญหามีค่าเท่ากับ 0.97

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอหนังสือบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลหนองหาร ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย ไปยังนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักปลัด คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูและผู้ดูแลเด็ก เทศบาลตำบลหนองหาร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยกำหนดวันในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ตามกรอบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ผู้ให้การสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลเป็นความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์เนื้อหานำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

รายการ	สภาพปัจจุบัน		
	μ	σ	แปลผล
1.ด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.74	0.09	มาก
2.ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.65	0.19	มาก
3.ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล	3.57	0.07	มาก
4.ด้านการประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัล	3.56	0.12	มาก
โดยรวม	3.63	0.05	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.63, σ = 0.05) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 3.74, σ = 0.09) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (μ = 3.65, σ = 0.19) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล (μ = 3.57, σ = 0.07) และด้านการประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัล (μ = 3.56, σ = 0.12) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

รายการ	สภาพปัญหา		
	μ	σ	แปลผล
1.ด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.22	0.24	ปานกลาง
2.ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.31	0.17	ปานกลาง
3.ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล	3.30	0.11	ปานกลาง
4.ด้านการประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัล	3.34	0.08	ปานกลาง
โดยรวม	3.29	0.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.29, σ = 0.07) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ = 3.34, σ = 0.08) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (μ = 3.31, σ = 0.17) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล (μ = 3.30, σ = 0.11) และด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (μ = 3.22, σ = 0.24) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.63, σ = 0.05) โดยด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินพัฒนาการ ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สุชาดา จันทร์แก้ว (2565), กิตติยา ศรีสุข (2564) และ วรัญญา บุญมาก (2566) ที่พบว่า สถานศึกษาระดับปฐมวัยมีการปรับตัวด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารและครูเริ่มนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งการใช้สื่อดิจิทัลและการจัดกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นภาพร

สุขเกษม (2564) และ ธนกร วงษ์ศรี (2565) ที่ระบุว่า การพัฒนาสื่อและกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยบางส่วนแตกต่างจากแนวคิดของ จิราพร แสงทอง (2563) ที่พบว่า การประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัลยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากครูขาดความมั่นใจในการใช้เครื่องมือดิจิทัลและยังยึดรูปแบบการประเมินแบบเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าด้านการประเมินพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น โดยสามารถอธิบายได้ว่า ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากบริบทของสถานศึกษาที่มีระดับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาครูที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming (1986) เรื่องวงจร PDCA และแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) ที่เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีและการออกแบบกิจกรรมอย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้บริหารควรใช้กระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะด้านการประเมินพัฒนาการที่ยังเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.29, σ = 0.07) โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินพัฒนาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรี วงศ์ศรี (2565), ณัฐวุฒิ ใจดี (2564) และ อรทัย คงมั่น (2566) ที่พบว่า ครูปฐมวัยยังประสบปัญหาด้านทักษะดิจิทัลและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยี เนื่องจากขาดการอบรมและประสบการณ์ในการใช้สื่อดิจิทัล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิธร บุญเรือง (2563) และ อภิชาติ แก้วมณี (2565) ที่พบว่า ข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแตกต่างจากแนวคิดของลัดดาวัลย์ พงษ์ทอง (2564) ที่พบว่าบางสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีอย่างเพียงพอและมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าปัญหามีความแตกต่างตามบริบทขององค์กร เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎี สอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge (1990) เรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ และแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2562) ที่เน้นการพัฒนาทักษะครูควบคู่กับเทคโนโลยี ดังนั้น การแก้ไขปัญหาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยใช้วงจร PDCA ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู การอบรมเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยใช้ PDCA โดยบูรณาการร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Digital Learning) และการใช้ข้อมูลสารสนเทศ (Data-driven Decision Making) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบการบริหาร PDCA-Digital Integration Model สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รูปแบบดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA Cycle ของ W. Edwards Deming โดยบูรณาการร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Digital Learning) และการใช้

ข้อมูลสารสนเทศ (Data-driven Decision Making) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเชิงทฤษฎี รูปแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ และสนับสนุนโดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมถึงแนวคิด Active Learning ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างมีความหมายนอกจากนี้ รูปแบบยังเชื่อมโยงกับแนวคิด TPACK ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านเนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยี โดยครูต้องสามารถบูรณาการทั้งสามด้านเพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพในส่วนของการบริหาร รูปแบบนี้เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Participatory Management) และการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Approach) โดยในทุกขั้นตอนของ PDCA จะมี “Data + Technology + Participation” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน โดยสามารถอธิบายได้เป็นรายขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Plan) เน้นการกำหนดเป้าหมายและการออกแบบระบบข้อมูล
2. ขั้นการปฏิบัติ (Do) เน้นการใช้เทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
3. ขั้นการตรวจสอบ (Check) เน้นการใช้ข้อมูลดิจิทัลในการประเมินและวิเคราะห์
4. ขั้นการปรับปรุง (Action) เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ดังนั้น รูปแบบ PDCA-Digital Integration Model จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า การบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องบูรณาการ “วงจรคุณภาพ เทคโนโลยี และข้อมูล” เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าสภาพปัจจุบันการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ขณะที่ปัญหาการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบปัญหามากที่สุดในด้านการประเมินพัฒนาการในยุคดิจิทัล ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 ควรสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยี และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเพียงพอและพร้อมใช้งาน เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 1.3 ผู้บริหารควรนำวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA (Plan–Do–Check–Act) มาใช้ในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามและปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 1.4 ควรพัฒนารูปแบบและเครื่องมือการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้การประเมินมีความถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม 1.5 หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาศักยภาพครู และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่หรือสังกัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะด้านดิจิทัลของครู หรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด 2.3 ควรพัฒนาและทดลองใช้นวัตกรรมหรือรูปแบบการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัล เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและสามารถนำไปใช้ได้จริง 2.4 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบดังกล่าวก่อนนำไปใช้ในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2547). มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). คู่มือการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2561). การศึกษาปฐมวัยและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. ข้าวฟ่าง.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). การศึกษาไทย 4.0: ปรัชญาและการพัฒนา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2562). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2559). การปฏิรูปการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Educational Services.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday/Currency.

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู*

A STUDY OF GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURISM AT WAT THAM ERAWAN, WANG THONG SUBDISTRICT, NA WANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

พระมหาบุญญฤทธิ์ ปภากโร (ทมจันผา)[1],พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน[2] และ สมเดช นามเกตุ[3]

Phramaha Boonyarit Pabhakaro (Thomchanpha)[1], Phamaha Prateep Abhivatdhano[2] and Somdet Namket[3]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1-3]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: 6702205010@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่าของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู (2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนาและข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 34 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่าของวัดถ้ำเอราวัณ พบว่า วัดมีพัฒนาการจากสถานที่ปลีกวิเวกของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐาน สู่ศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน โดยตำนานและเรื่องเล่ามีบทบาทในการสร้างความเชื่อ ความศรัทธา และสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้วัดมีคุณค่าทางจิตวิญญาณและเป็นทุนทางพุทธวัฒนธรรมที่สำคัญ 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและศักยภาพด้านการท่องเที่ยว พบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ สถาปัตยกรรมทางศาสนา และบรรยากาศที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ การบริการ การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรมุ่งเน้นการอนุรักษ์

* Received 26 May 2026; Revised 30 May 2026; Accepted 28 September 2026

และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการเชิงระบบ การถ่ายทอดพุทธวัฒนธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้สื่อดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ เพื่อยกระดับวัดถ้ำเอราวัณให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, วัดถ้ำเอราวัณ, การพัฒนาการท่องเที่ยว, ทุนทางวัฒนธรรม, หนองบัวลำภู

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the history, legends, and narratives of Wat Tham Erawan, Wang Thong Subdistrict, Na Wang District, Nong Bua Lamphu Province; (2) examine the current conditions and potential of the area for tourism development; and (3) propose guidelines for Buddhist tourism development at Wat Tham Erawan. This study employed a qualitative research methodology through documentary research and fieldwork. Data collection instruments included in-depth interviews and focus group discussions. Key informants consisted of monks, community leaders, local scholars, and residents, totaling 34 participants. Data were analyzed using content analysis and descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1) Wat Tham Erawan evolved from a secluded meditation retreat for Vipassana monks into a significant spiritual center for the local community. Its legends and narratives contribute substantially to faith construction, social cohesion, and the preservation of local cultural identity, thereby enhancing the temple's spiritual and cultural significance as a form of Buddhist cultural capital. 2) The temple demonstrates strong potential for development as a Buddhist cultural tourism destination due to its rich natural resources, distinctive religious architecture, and tranquil environment suitable for meditation practices. Nevertheless, limitations remain in systematic management, tourism services, public relations, and sustainable community participation. And 3). Appropriate development guidelines should emphasize integrated management approaches, including heritage conservation, systematic tourism management, Buddhist cultural learning and interpretation, community-based participation, and digital public relations. Such approaches would enhance

Wat Tham Erawan as a sustainable Buddhist cultural tourism destination capable of generating meaningful spiritual and cultural experiences for visitors.

Keywords: Buddhist Cultural Tourism, Wat Tham Erawan, Cultural Capital, Sustainable Tourism Development, Nong Bua Lamphu

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม (Buddhist Cultural Tourism) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งในระดับสากลและระดับชาติ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรม ศาสนา จิตวิญญาณ และเศรษฐกิจชุมชนเข้าด้วยกันอย่างสมดุล (Inskeep, 1991; Cohen, 2005) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้มาเยือน (Smith, 2015) โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย “วัด” มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม การศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง (ธวัชชัย วงศ์ใหญ่, 2561)

วัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นวัดที่มีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม ทั้งในมิติของภูมิทัศน์ธรรมชาติ พุทธศิลป์ และวิถีวัฒนธรรมชุมชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ถ้ำและภูเขาที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม พระพุทธรูปและสถาปัตยกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางพุทธศิลป์ ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นที่ยังคงได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ชุมชนโดยรอบยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันสะท้อนถึง “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่สามารถพัฒนาเป็นฐานการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม หากได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่วัดจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างคุณค่าทางศาสนา การอนุรักษ์ทรัพยากร และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมให้กลายเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากขาดระบบบริหารจัดการที่เหมาะสม (สมศักดิ์ ชูโต, 2557) จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในหลายพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ ทั้งด้านการอนุรักษ์พุทธศิลป์ การจัดการสิ่งแวดล้อม การกระจายรายได้สู่ชุมชน และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงพุทธวัฒนธรรมแก่

นักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง (ทัศนีย์ ศรีสุวรรณ, 2562) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการที่สามารถเชื่อมโยงมิติทางศาสนา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกันอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นของวัดถ้ำเอราวัณ พบว่า ยังขาดระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมที่ชัดเจน ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และกลไกความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางส่วนยังมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนและการถ่ายภาพ มากกว่าการเรียนรู้คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม ส่งผลให้มิติทางจิตวิญญาณของพื้นที่ถูกลดทอนลง ขณะเดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นยังมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างจำกัด และยังขาดการพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน ปัญหาดังกล่าวจึงมิใช่เพียงประเด็นด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น หากยังเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางศาสนา และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัญหา ศักยภาพ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ หลักสัปปายะ 7 เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม และหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำคุณธรรม และธรรมาภิบาลในการจัดการการท่องเที่ยว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2533) ทั้งนี้ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมในบริบทวัดและชุมชนชนบท อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์คุณค่าทางศาสนา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และความยั่งยืนของทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่า ของของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยบูรณาการแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ส่วนเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา หนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการจัดการชุมชนเชิงยั่งยืน

การศึกษาภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 34 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและความสัมพันธ์กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณโดยตรง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ โดยผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ก่อนปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองจริยธรรมก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการศึกษาภาคสนามมุ่งสำรวจบริบทการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณ ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการพื้นที่ การถ่ายทอดคุณค่าทางพุทธวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่มร่วมกับการศึกษาสื่อ เอกสาร และกิจกรรมทางศาสนาในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมิติทางศาสนา สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตภาคสนาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล และสะท้อนข้อค้นพบที่สอดคล้องกับบริบทจริงของพื้นที่ศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อริยสัจ 4 สัปปายะ 7 และสัปปุริสธรรม 7 เพื่ออธิบายแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมอย่างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การพัฒนาชุมชน และการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณ

ผลการศึกษาถูกนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์กับแนวคิดทางวิชาการและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Cultural Tourism) ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่าของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการศึกษาพบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีพัฒนาการจากสถานที่ปลีกวิเวกของพระสายวิปัสสนากรรมฐาน สู่การเป็นแหล่งพุทธวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน โดยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาหินปูนและถ้ำธรรมชาติเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศาสนสถานและสิ่งอำนวยความสะดวกจากพลังศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ อันสะท้อนลักษณะการพัฒนาจากฐานรากที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชุมชนและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น

ด้านตำนานและเรื่องเล่า พบว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์และคุณค่าทางจิตวิญญาณแก่พื้นที่ โดยสามารถจำแนกได้เป็นเรื่องเล่าเชิงประวัติ เรื่องเล่าเชิงความเชื่อ และเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์ ซึ่งล้วนมีส่วนในการสร้างการรับรู้ อัตลักษณ์ และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้มาเยือน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าตำนานและเรื่องเล่าเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดความหมายทางศาสนาและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ผลการวิเคราะห์เชิงลึกยังชี้ให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่ามีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อหนุนกัน กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ทำหน้าที่สร้างความน่าเชื่อถือเชิงข้อเท็จจริง ขณะที่ตำนานและเรื่องเล่าช่วยเสริมพลังศรัทธาและคุณค่าทางจิตใจ ส่งผลให้วัดถ้ำ

เอราวัณมิได้เป็นเพียงศาสนสถานทางกายภาพ แต่เป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ที่มีความหมายเชิงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง

อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าส่วนใหญ่ยังคงถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนและการสูญหายขององค์ความรู้ในระยะยาว ดังนั้น จึงควรมีการรวบรวม จัดระบบ และพัฒนาองค์ความรู้ให้อยู่ในรูปแบบสื่อการเรียนรู้และสื่อท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์ทุนทางพุทธวัฒนธรรมและยกระดับวัดถ้ำเอราวัณสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น ทั้งภูเขา ถ้ำ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ประกอบกับมีศาสนสถานสำคัญ เช่น พระพุทธรูป บันไดขึ้นถ้ำ และจุดชมวิว ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการดูแลพื้นที่ ความปลอดภัย และการจัดภูมิทัศน์ที่ยังไม่เป็นระบบ จึงจำเป็นต้องพัฒนาโดยยึดหลักการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

ด้านการจัดการและบริการ พบว่า การบริหารจัดการส่วนใหญ่ดำเนินการโดยพระสงฆ์และชุมชนในลักษณะไม่เป็นทางการ แม้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ และจุดพักผ่อน แต่ยังขาดระบบบริการที่ได้มาตรฐาน อาทิ ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และระบบสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน ทั้งนี้ วัดมีศักยภาพในการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ด้านการเรียนรู้และถ่ายทอดพุทธวัฒนธรรม พบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทั้งประวัติศาสตร์ ตำนาน และวิถีการปฏิบัติธรรม แต่การถ่ายทอดองค์ความรู้ยังอยู่ในรูปแบบการบอกเล่าและขาดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงคุณค่าทางพุทธวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม วัดมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพุทธวัฒนธรรม ผ่านการจัดนิทรรศการ สื่อดิจิทัล และกิจกรรมปฏิบัติธรรม ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัดและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและการต้อนรับนักท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและต่อเนื่อง หากมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ การถ่ายทอดวัฒนธรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ด้านการประชาสัมพันธ์และการเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า ปัจจุบันวัดยังใช้การประชาสัมพันธ์ในวงจำกัด โดยอาศัยการบอกต่อและสื่อสังคมออนไลน์บางส่วน ขาดการวางแผนเชิงระบบและการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่น อย่างไรก็ตาม วัดมีศักยภาพในการพัฒนาการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ซึ่งจะช่วยเพิ่มการรับรู้ ขยายโอกาสทางการท่องเที่ยว และสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

โดยสรุป วัดถ้ำเอราวัณมีต้นทุนทางธรรมชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ หากได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการอนุรักษ์ควบคู่กับการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้จะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยว คุณค่าทางศาสนา และความยั่งยืนของพื้นที่ในระยะยาว

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณควรมุ่งสร้างความสมดุลระหว่าง “การอนุรักษ์” และ “การพัฒนา” โดยให้ความสำคัญกับการรักษาคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการยกระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ควรเริ่มจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดโซนพื้นที่ การพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรม การเพิ่มมาตรการด้านความปลอดภัย และการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ดั้งเดิม เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่

ด้านการจัดการและบริการ ควรส่งเสริมรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ พร้อมพัฒนาระบบบริการนักท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เช่น ศูนย์ข้อมูล มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ระบบอำนวยความสะดวก และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม

ด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอดพุทธวัฒนธรรม ควรพัฒนาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน และวิถีปฏิบัติธรรมให้อยู่ในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น นิทรรศการ สื่อดิจิทัล ป้ายความรู้ และกิจกรรมปฏิบัติธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้มาเยือนได้รับทั้งความรู้ ประสบการณ์ และคุณค่าทางจิตใจ ขณะเดียวกันควรส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการถ่ายทอดวัฒนธรรม พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์และเครือข่ายความร่วมมือให้มีความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล พร้อม

เชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อเพิ่มการรับรู้และยกระดับภาพลักษณ์ของวัดถ้ำเอราวัณให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมที่มีคุณภาพสูง ทั้งในมิติทางศาสนา วัฒนธรรม และการเรียนรู้

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ พบว่า วัดถ้ำเอราวัณมิได้เป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา หากแต่เป็น “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมโยงศรัทธา ชุมชน และการเรียนรู้เข้าด้วยกันอย่างเป็นพลวัต ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมที่สมดุลและยั่งยืนได้ในอนาคต

อภิปรายผล

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่าของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติธรรมในพื้นที่ธรรมชาติ มีตำนานสะท้อนความศักดิ์สิทธิ์ของถ้ำ และมีเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ของชุมชนและผู้มาเยือน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ประการแรก ด้านประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิด พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Space) ที่อธิบายว่า พื้นที่จะมีความหมายทางศาสนาเมื่อถูกเชื่อมโยงกับจิตวิญญาณและการปฏิบัติธรรม วัดถ้ำเอราวัณจึงมิใช่เพียงพื้นที่ธรรมชาติ แต่เป็นพื้นที่แห่งการเจริญสติและสมาธิ อันสะท้อนแนวคิดพุทธศาสนาที่มองว่า ธรรมชาติเป็นครู และเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาจิตใจ ประการที่สอง ด้านตำนานและความเชื่อ สอดคล้องกับแนวคิดหน้าที่นิยม (Functionalism) ที่มองว่า ตำนานทำหน้าที่สร้างความศรัทธา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมั่นคงทางจิตใจแก่ชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่มองว่าตำนานและความเชื่อเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าแก่แหล่งท่องเที่ยว ประการที่สาม ด้านเรื่องเล่า สอดคล้องกับทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) ซึ่งอธิบายว่า เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ ในบริบทการท่องเที่ยว เรื่องเล่าช่วยเปลี่ยนการท่องเที่ยวจาก การมองเห็น ไปสู่ การเข้าใจและการรู้สึก ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความศรัทธา และประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่าของวัดถ้ำเอราวัณมีลักษณะเป็น ระบบความหมาย ที่เชื่อมโยงกัน และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ตำนานช่วยสร้างศรัทธา ส่วนเรื่องเล่าช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว การบูรณาการองค์ประกอบทั้งสามจึงเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนผลการวิจัยยังสะท้อนว่า การพัฒนาพื้นที่ทางศาสนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จำเป็นต้องอาศัย กระบวนการสร้างความหมาย ผ่านประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่า ควบคู่กับการ

คำนึงถึงมิติทางจิตวิญญาณ ไม่ใช่มุ่งเน้นเพียงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้นทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการธีรศักดิ์ จกฺกวโร (เวียงสมุทร) (2564) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดกู่พระโกนา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรเน้นการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนา

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางพุทธศาสนาและความเข้มแข็งของชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการ การบริการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการประชาสัมพันธ์ ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่เน้นความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ธรรมชาติและศาสนสถานที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ ด้านการจัดการและบริการ สอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) และแนวคิดคุณภาพการบริการ (SERVQUAL) ซึ่งพบว่า แม้วัดและชุมชนจะมีจิตบริการที่ดี แต่ยังขาดระบบการจัดการที่เป็นมาตรฐาน เช่น ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว และระบบบริการข้อมูลที่ชัดเจน จึงควรพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐด้านการเรียนรู้และถ่ายทอดพุทธวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการตีความแหล่งท่องเที่ยว (Interpretation Theory) ที่เน้นการใช้สื่อกลางเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน ผลการวิจัยชี้ว่า แม้วัดจะมีองค์ความรู้ทางพุทธวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง แต่ยังขาดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นระบบ จึงควรพัฒนาป้ายสื่อความหมาย สื่อดิจิทัล และกิจกรรมเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการชมไปสู่การเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Development) ซึ่งชี้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ วัดถ้ำเอราวัณมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ทั้งด้านศรัทธาและความร่วมมือ หากมีการจัดระบบการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน จะช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความยั่งยืนได้มากขึ้น ด้านการประชาสัมพันธ์และเครือข่าย สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing Communication) ที่เน้นการสร้างภาพลักษณ์และการรับรู้ผ่านสื่อดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า วัดยังใช้สื่อออนไลน์ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และยังขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง จึงควรพัฒนาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

โดยภาพรวม ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดระบบการท่องเที่ยว (Tourism System) ที่ประกอบด้วยทรัพยากร การจัดการ การตลาด และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วัดถ้ำเอราวัณมีความพร้อมด้านทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม แต่ยังต้องพัฒนาด้านการจัดการและเครือข่าย เพื่อยกระดับสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมาโล (คงเมือง) (2565) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี พบว่า การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพควรอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาบุคลากร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิจัยพบว่า วัดถ้ำเอราวัณมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธวัฒนธรรม ทั้งด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน แต่ปัจจุบันการเรียนรู้ยังอยู่ในลักษณะไม่เป็นระบบ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่เรียนรู้ผ่านการสังเกตและการบอกเล่า ทำให้ยังไม่สามารถเข้าถึงคุณค่าทางพุทธวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ผลการศึกษาชี้ว่า การจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น นิทรรศการการบรรยายธรรม เวิร์กช็อปวัฒนธรรม และการปฏิบัติธรรมเบื้องต้น จะช่วยสร้าง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพุทธศาสนาที่มองว่า ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ ผู้เข้าชมจึงสามารถเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและการสัมผัสประสบการณ์จริง นอกจากนี้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เช่น ป้ายข้อมูล วิดีโอ แอปพลิเคชัน และสื่อดิจิทัลเชิงโต้ตอบ จะช่วยเพิ่มความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งด้านความรู้และคุณค่าทางจิตใจ อีกประเด็นสำคัญ คือ การเชื่อมโยงกิจกรรมเรียนรู้กับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งช่วยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา วัฒนธรรม และชีวิตประจำวัน อันสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ธรรมะอยู่กับชีวิต การเรียนรู้ลักษณะนี้ไม่เพียงสร้างความเข้าใจ แต่ยังสร้างความผูกพันทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณแก่ผู้มาเยือน ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ควรมุ่งสู่ ระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่ผสานกิจกรรมเชิงปฏิบัติ สื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และบริบททางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้และการสร้างคุณค่าทางจิตใจอย่างยั่งยืนผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ จตฺตมโล (เลามะ) (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับการจัดการพื้นที่ การพัฒนาสื่อข้อมูล การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลแล้วได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้มิได้เป็นเพียงข้อค้นพบเชิงพรรณนา แต่เป็น กรอบแนวคิดเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงได้ โดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. ฐานรากทางประวัติศาสตร์และพุทธวัฒนธรรมผลการศึกษาพบว่า วัดถ้ำเอราวัณเป็นพื้นที่วัฒนธรรมเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Cultural Space) ที่มีรากฐานจากประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องเล่า ซึ่งทำหน้าที่สร้างความหมายและความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พื้นที่ ความเชื่อและเรื่องเล่าจึงเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ช่วยยกระดับพื้นที่จากแหล่งท่องเที่ยวสู่แหล่งเรียนรู้ทางพุทธวัฒนธรรม ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวควรยึดโยงกับการอนุรักษ์อัตลักษณ์และแก่นแท้ทางวัฒนธรรมของพื้นที่

2. ศักยภาพของพื้นที่และทุนการพัฒนาวัดถ้ำเอราวัณมีทุนการพัฒนาสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ทุนทางกายภาพ เช่น ภูเขา ถ้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อ และกิจกรรมทางศาสนา และทุนทางสังคม ได้แก่ ความร่วมมือของวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์ความรู้สำคัญคือ “ศักยภาพของพื้นที่ขึ้นอยู่กับการบูรณาการทุนต่างๆ อย่างเหมาะสม มากกว่าการมีทรัพยากรเพียงอย่างเดียว

3. รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมแบบสมดุล จากการสังเคราะห์ข้อมูล สามารถพัฒนาเป็น รูปแบบการพัฒนาแบบสมดุล (Balance-Based Development Model) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การอนุรักษ์ การพัฒนา การมีส่วนร่วม และการจัดการ โดยมุ่งสร้างสมดุลระหว่างการรักษาคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม กับการพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม

4. ระบบการสื่อสารและเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารและเครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ควรมุ่งสื่อสาร คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ มากกว่าการโฆษณาเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกัน การใช้สื่อดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. องค์ความรู้เชิงบูรณาการ จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมด สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน = ฐานวัฒนธรรม + ศักยภาพพื้นที่ + การจัดการเชิงระบบ + การมีส่วนร่วม + การสื่อสารและเครือข่าย

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยยึดโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การใช้ศักยภาพพื้นที่อย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดการเชิงระบบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่าง คุณค่าทางจิตวิญญาณ กับ การพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถใช้เป็นต้นแบบเชิงแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการลงพื้นที่ภาคสนาม และการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมของวัดถ้ำเอราวัณให้เป็น แผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของจังหวัดและประเทศ

2. จัดตั้ง กลไกประสานงานระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ การจัดการ และการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. จัดสรร งบประมาณสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม และการสร้างสื่อการเรียนรู้ ให้เพียงพอและต่อเนื่อง

4. กำหนด มาตรฐานการบริหารจัดการและการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความปลอดภัย ความสะดวก และความประทับใจในการเข้าชม

5. ส่งเสริม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาคและระดับชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่ดี และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. นำแนวทางการพัฒนาด้าน การอนุรักษ์และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มาปรับใช้จริง เช่น การวางเส้นทางเดินชม การกำหนดโซนกิจกรรม และการติดตั้งป้ายสื่อสารข้อมูล

2. ใช้ผลวิจัยในการออกแบบ กิจกรรมเรียนรู้และถ่ายทอดพุทธวัฒนธรรม เช่น นิทรรศการ เวิร์กช็อปฝึกปฏิบัติธรรม และกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชุมชน

3. ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม และการสร้างสื่อความรู้เชิงวัฒนธรรม

4. ปรับใช้ข้อเสนอแนะด้าน ประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงเครือข่าย เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างการรับรู้และความสนใจต่อวัด

5. นำผลวิจัยไปพัฒนา เครื่องมือประเมินผลและติดตามการท่องเที่ยว เช่น แบบสอบถามความพึงพอใจนักท่องเที่ยว และการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมต่อ เศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตท้องถิ่น อย่างละเอียด

2. ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับ วัดอื่นที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัฒนธรรมสำเร็จ เพื่อหาบทเรียนและแนวทางที่เหมาะสม

3. วิจัยเพิ่มเติมด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่ทันสมัย

4. ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวและผู้เข้าปฏิบัติธรรม เพื่อปรับปรุงคุณภาพบริการและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าชม

5. พัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน เช่น การสำรวจสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการเก็บข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและนำไปปฏิบัติได้จริง

เอกสารอ้างอิง

ทัศนีย์ ศรีสุวรรณ. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 45–60.

ธวัชชัย วงศ์ใหญ่. (2561). *พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ จตฺตมโล (เลามะ). (2565). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดอ่างทอง. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(4), 112–126.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2533). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญญฤทธิ์ ปภากโร (ทมจันผา). (2569). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดถ้ำเอราวัณ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการธีรศักดิ์ จกฺกวโร (เวียงสมุทร). (2564). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดกู่พระโกนา จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 4(2), 78–92.

พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมาโล (คงเมือง). (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาและสังคมศาสตร์, 8(1), 55–70.

สมศักดิ์ ชูโต. (2557). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Cohen, E. (2005). *Principles of cultural tourism*. Routledge.

Inskeep, E. (1991). Tourism planning: An integrated and sustainable development approach. Van Nostrand Reinhold.

Smith, M. K. (2015). Issues in cultural tourism studies (3rd ed.). Routledge.

วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย*

AN ANALYSIS OF PEOPLE'S FAITH IN PHRA SIANG TO PROMOTE COMMUNITY UNITY IN PHON PHISAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระแสนสุข จิตวิริโย (กรมขันท์)[1],พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน[2] และ สมเดช นามเกตุ[3]

Phra Saensuk Chitwiriyo (Kromkhan)[1], Phamaha Prateep Abhivatdhano[2] and Somdet Namket[3]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1-3]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: 6702205013@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา (2) ศึกษาสภาพความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และ (3) วิเคราะห์ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 34 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำคัญของพุทธศาสนิกชน หมายถึงความเชื่อ ความเลื่อมใส และความมั่นใจในพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและปัญญา มิใช่ความเชื่ออย่างงมงาย ศรัทธาจึงเป็นแรงผลักดันให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การทำบุญ การรักษาศีล และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา 2) ประชาชนในชุมชนอำเภอโพนพิสัยยังคงมีความศรัทธาต่อพระเสี่ยงในฐานะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน สะท้อนผ่านการกราบไหว้ การขอพร และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แต่ความศรัทธายังคงดำรงอยู่และปรับเปลี่ยนตามบริบทสังคมสมัยใหม่ 3) ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความผูกพันของคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น อันช่วยสืบสานวัฒนธรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้น

* Received 26 May 2026; Revised 30 May 2026; Accepted 28 September 2026

ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงจึงเป็นทั้งพลังทางจิตใจและกลไกทางสังคมที่ช่วยให้ชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เกิดความสงบสุขและความสามัคคีอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศรัทธาในพระพุทธศาสนา; พระเสี่ยง; ความสามัคคีของชุมชน; อำเภอโพนพิสัย; จังหวัดหนองคาย

Abstract

This research aimed to (1) study the principles of faith in Buddhism, (2) investigate the current state of people's faith in Phra Siang within the communities of Phon Phisai District, Nong Khai Province, and (3) analyze the role of faith in Phra Siang in promoting community unity in Phon Phisai District, Nong Khai Province. This study employed qualitative research methods. Data were collected through interviews with 34 key informants and analyzed using qualitative research procedures. The findings were presented through descriptive analysis.

The findings revealed that: 1) Faith in Buddhism is a fundamental virtue of Buddhists, referring to belief, devotion, and confidence in the Triple Gem: the Buddha, the Dhamma, and the Sangha. Such faith is grounded in reason and wisdom rather than blind belief, motivating individuals to practice Buddhist principles, such as making merit, observing moral precepts, and participating in religious activities. 2) People in Phon Phisai communities continue to maintain faith in Phra Siang as a sacred Buddha image and a spiritual center of the community. This faith is reflected through worship, prayers, and participation in religious and traditional activities. Although society has changed due to economic, social, and technological influences, faith in Phra Siang has remained and adapted to contemporary social contexts. 3) Faith in Phra Siang plays a significant role in strengthening relationships, cooperation, and social bonds among community members through religious and traditional activities, which help preserve local culture and reinforce community strength. Therefore, faith in Phra Siang serves as both a spiritual force and a social mechanism contributing to peace and sustainable unity in Phon Phisai District, Nong Khai Province.

Keywords: Buddhist Faith; Phra Siang; Community Unity; Phon Phisai District; Nong Khai Province

บทนำ

ในบริบทสังคมไทย Buddhist Studies พระพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานสำคัญทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของประชาชน อีกทั้งยังมีบทบาทในการหล่อหลอมความสัมพันธ์และความสามัคคีของชุมชน โดยเฉพาะในสังคมชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งวัดพระพุทธรูป และวัตถุศักดิ์สิทธิ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาและจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน (สมหมาย คำมี, 2564, หน้า 109; พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542, หน้า 135) “พระเสี่ยง” ในอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย จึงมิได้มีความหมายเพียงในมิติความเชื่อทางศาสนา หากยังสะท้อนถึงทุนทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนให้เกิดความร่วมมือ ความเอื้อเฟื้อและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน (สมาคมนักวิชาการศาสนา, 2564, หน้า 81)

อย่างไรก็ตาม กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อวิถีชีวิตและระบบคุณค่าของประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มลดความสนใจต่อกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น ส่งผลให้พิธีกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงมีผู้เข้าร่วมลดลงอย่างต่อเนื่อง และบางแนวปฏิบัติเสี่ยงต่อการเลือนหายจากชุมชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563, หน้า 128; จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2558, หน้า 147) ขณะเดียวกัน ความแตกต่างทางความคิด การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และวิถีชีวิตแบบปัจเจกนิยม ยังส่งผลให้ความสัมพันธ์และความสามัคคีของคนในชุมชนลดระดับลงอย่างมีนัยสำคัญ (ศูนย์วิจัยศาสนาและวัฒนธรรม, 2561, หน้า 94)

จากการศึกษาสภาพปัญหาเบื้องต้นพบว่า เยาวชนจำนวนมากขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของพระเสี่ยงในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมและศูนย์รวมจิตใจของชุมชน อีกทั้งชุมชนยังขาดกลไกเชิงรูปธรรมในการนำความศรัทธาทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งทางสังคม ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ ศรัทธา (Saddhā) สมานฉันท์ สังคหวัตถุ 4 และไตรสิกขา จึงอาจเป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูพลังทางสังคม สร้างความร่วมมือ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553, หน้า 66; กรมการศาสนา, 2560, หน้า 62)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป และเยาวชน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์บทบาทของความศรัทธาที่มีต่อการสร้างความสามัคคีของชุมชน ตลอดจนสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562, หน้า 82; สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, 2565, หน้า 72)

ผลการวิจัยคาดว่าจะก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธาทางพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนากิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยใหม่ อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาคุณค่าทางพระพุทธศาสนา การสร้างความสามัคคีของชุมชน และการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพความศรัทธาของประชาชนในปัจจุบันที่มีต่อพระเสี่ยงของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อวิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงและบทบาทในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามร่วมกัน เนื่องจากการวิจัยมุ่งทำความเข้าใจความเชื่อ ความหมาย และประสบการณ์ของประชาชนต่อพระเสี่ยง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการศึกษาเชิงลึกตามบริบทของชุมชน

การศึกษาข้อมูลเอกสารประกอบด้วย เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร และสื่อวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ความศรัทธา และความสามัคคีของชุมชน

ส่วนการศึกษาภาคสนามใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 34 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย คัดเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) จำนวน 34 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ หรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 10 รูป 2) ผู้นำศาสนาและความเชื่อของชุมชน จำนวน 3 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 4) ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน 5) เจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ จำนวน 3 คน และ 6) ประชาชน กลุ่มเยาวชน และคนรุ่นใหม่ จำนวน 10 ครวมทั้งสิ้น จำนวน 34 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และแบบบันทึกภาคสนาม โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษา 4) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและสังคมศาสตร์ 5) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 6) ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ รักษาความลับของข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยตามข้อเท็จจริงโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม

4.1 การเก็บข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมถึงบทบาทของความศรัทธาในการสร้างความสามัคคีของชุมชน

4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความเชื่อ รูปแบบความศรัทธา และบทบาทของพระเสี่ยงต่อวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยดำเนินการนัดหมาย ขออนุญาต และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัยอย่างเป็นระบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม

5.2 จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3 วิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงคุณภาพตามบริบททางพระพุทธศาสนาและสังคมวัฒนธรรม

5.4 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

5.5 สังเคราะห์ผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติสำหรับการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนผ่านมิติความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัย โดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึกพระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญาและเหตุผล โดยมุ่งให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดี เช่น การทำบุญ รักษาศีล และปฏิบัติธรรม ศรัทธาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนในอำเภอโพนพิสัยมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและพระเสี่ยงในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชุมชน โดยเชื่อว่าศรัทธาช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต และส่งเสริมการทำความดี นอกจากนี้ กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นยังเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้พบปะ ช่วยเหลือ และสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชน จึงสามารถอธิบายได้ว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงในมิติความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ และความสามัคคีของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาสภาพความศรัทธาของประชาชนในปัจจุบันที่มีต่อพระเสี่ยงของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในอำเภอโพนพิสัยยังคงมีความศรัทธาต่อพระเสี่ยงในฐานะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน โดยเชื่อว่าพระเสี่ยงเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคลของชีวิต ความศรัทธาดังกล่าวสะท้อนผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรม

ต่าง ๆ เช่น การกราบไหว้ การทำบุญ การถวายสังฆทาน และการร่วมงานบุญประเพณีของชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการแสดงออกทางศรัทธา แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ช่วยให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือและความผูกพันต่อกัน นอกจากนี้พระเสี่ยงยังมีบทบาทสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยวัดที่ประดิษฐานพระเสี่ยงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณะ อันส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว แม้บริบทสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปจากอิทธิพลของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวิถีชีวิตสมัยใหม่ แต่ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงยังคงดำรงอยู่ เพียงแต่รูปแบบการแสดงออกทางศรัทธาได้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยมากขึ้น ดังนั้น ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงจึงมิได้เป็นเพียงความเชื่อทางศาสนา หากยังเป็นพลังทางวัฒนธรรมและกลไกทางสังคมที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนทั้งในด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม โดยพระเสี่ยงทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือของคนในชุมชนในมิติด้านจิตใจ ประชาชนเชื่อว่าพระเสี่ยงเป็นที่พึ่งทางใจ ช่วยเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นคงทางจิตวิญญาณ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกผูกพันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน ด้านการปฏิบัติทางศาสนา พบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยง เช่น การทำบุญ การฟังธรรม และงานบุญประเพณี เป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้พบปะ ทำกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในระดับชุมชน ในด้านสังคมและวัฒนธรรม พระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นและสร้างอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน โดยวัดที่ประดิษฐานพระเสี่ยงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งช่วยธำรงความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีส่งผลให้คนรุ่นใหม่บางส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาลดลง ดังนั้น ควรส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่คุณค่าและความสำคัญของพระเสี่ยง เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงวัยในการสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน กล่าวโดยสรุป ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมิได้ทำหน้าที่เพียงในมิติความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นทุนทางวัฒนธรรมและกลไกทางสังคมที่ช่วยธำรงความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ศึกษาหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ทั้งในมิติของการพัฒนาจิตใจ การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม อภิปรายผลได้ดังนี้ ประการแรก ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญาและเหตุผล มิใช่ความเชื่อแบบงมงาย ทั้งนี้ พระพุทธศาสนาเน้นให้บุคคลใช้ปัญญาพิจารณาและตรวจสอบก่อนเกิดความเลื่อมใส จึงทำให้ศรัทธาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลพัฒนาตนเองไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ประการที่สอง ศรัทธามีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ย่อมเกิดแรงจูงใจในการทำความดี เช่น การทำบุญ รักษาศีล ฟังธรรม และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณธรรมและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประการที่สาม ศรัทธามิได้มีบทบาทเฉพาะในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากกิจกรรมทางศาสนาเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พบปะ พูดคุย และร่วมมือกันในการทำกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพัน ความร่วมมือ และความสามัคคีในสังคม ประการที่สี่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นพลังยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนยังคงผูกพันกับวัด ศาสนา และประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ศรัทธายังมีบทบาทในการสืบทอดคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อันเป็นกระบวนการสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นทั้งพลังทางจิตใจและพลังทางสังคม กล่าวคือ ในระดับบุคคล ศรัทธาช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามหลักธรรม ส่วนในระดับสังคม ศรัทธาช่วยสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมและชุมชนผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจ้าอธิการสมชัย ปโมทิโต (ชาวนา) (2563) เรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามัคคีของชุมชนด้วยหลักสาราณียธรรมในตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ประการ ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรัก ความปรองดอง และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการประพฤติตนตามกฎระเบียบของสังคม อันนำไปสู่ความสงบสุขและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ศึกษาสภาพความศรัทธาของประชาชนในปัจจุบันที่มีต่อพระเสี่ยงของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในด้านความเชื่อ การปฏิบัติทางศาสนา และมิติทางสังคมวัฒนธรรม โดยอภิปรายผลได้ดังนี้ ประการแรก ประชาชนยังคงมีความศรัทธาต่อพระเสี่ยงในฐานะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งสะท้อนบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางจิตใจของสังคมไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน ความศรัทธาดังกล่าวช่วยเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ประชาชนเมื่อเผชิญปัญหาในการดำเนินชีวิต ประการที่สอง ความศรัทธาได้แสดงออกผ่านการปฏิบัติและพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การกราบไหว้ ทำบุญ ถวายสังฆทาน และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ประการที่สาม พระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงเป็นศูนย์กลางของงานบุญประเพณีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อชุมชนและช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ประการที่สี่ แม้สังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสื่อสังคมออนไลน์ แต่ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงยังคงดำรงอยู่ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการแสดงออกทางศรัทธาได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคม โดยเทคโนโลยีช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระเสี่ยงและกิจกรรมของวัดให้เข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน วิถีชีวิตสมัยใหม่และการย้ายถิ่นฐานก็อาจทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของประชาชนบางส่วนลดลง

โดยสรุป ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมิได้มีความหมายเพียงในมิติของความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน และความสามัคคี อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์) (2564) เรื่อง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี ซึ่งพบว่า หลักสาราณียธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยสร้างความรัก ความเคารพ ความเอื้อเฟื้อ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม โดยเฉพาะเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ที่ช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น อันนำไปสู่การสร้างความสามัคคีและความสงบสุขในสังคม

3. วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความสามัคคีของคน

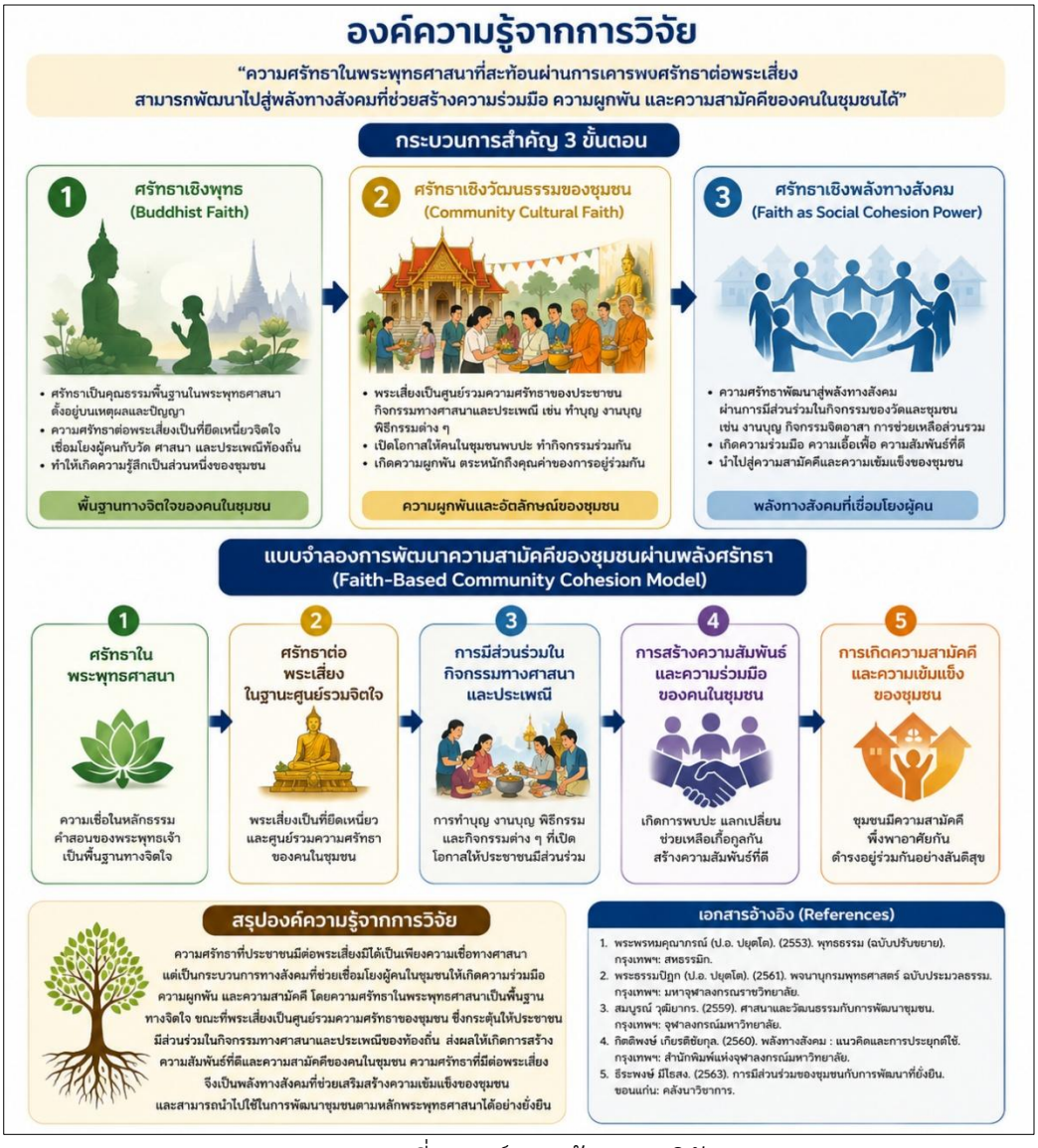
ในชุมชน ทั้งในมิติด้านจิตใจ ศาสนา สังคม และวัฒนธรรม ประการแรก พระเสี่ยงทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในชุมชน ความศรัทธาดังกล่าวช่วยหล่อหลอมให้ประชาชนดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในชุมชน อันนำไปสู่ความผูกพันและความสามัคคีในสังคม ประการที่สอง ความศรัทธาได้แสดงออกผ่านกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การถวายสังฆทาน และการเข้าร่วมงานบุญประเพณี ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ประการที่สาม พระเสี่ยงมีบทบาทสำคัญต่อการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงช่วยเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนให้ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมของวัดและของชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ประการที่สี่ ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งผ่านครอบครัว วัด และกิจกรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสังคมและอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่อาจทำให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาลดลง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ประการที่ห้า ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงก่อให้เกิดผลเชิงบวกต่อชุมชน โดยเฉพาะด้านความสามัคคี ความร่วมมือ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมิได้เป็นเพียงความเชื่อทางศาสนา หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน และความสามัคคี อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสาโรจน์ ปญฺญาวชิโร (เห็ดตุม) (2562) เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งพบว่า การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี มีบทบาทสำคัญในการสร้างศรัทธาและความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ประชาชน รวมทั้งช่วยธำรงความเป็นปึกแผ่นของสังคมภายใต้หลักทาน ศีล และภาวนา อันสะท้อนให้เห็นว่า ศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นพลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์

ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลแล้วได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า "ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนผ่านการเคารพพระเสี่ยง สามารถพัฒนาเป็นพลังทางสังคมที่ช่วยสร้างความร่วมมือ ความผูกพัน และความสามัคคีของชุมชนได้" โดยมีกระบวนการสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศรัทธาเชิงพุทธ (Buddhist Faith) ศรัทธาเป็นคุณธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและปัญญา ในบริบทชุมชนอำเภอโพนพิสัย ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงทำหน้าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเชื่อมโยงประชาชนกับวัด ศาสนา และประเพณีท้องถิ่น ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2. ศรัทธาเชิงวัฒนธรรมของชุมชน (Community Cultural Faith) พระเสี่ยงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี เช่น การทำบุญและงานบุญท้องถิ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความผูกพันและการตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. ศรัทธาเชิงพลังทางสังคม (Faith as Social Cohesion Power) ความศรัทธาที่มีต่อพระเสี่ยงสามารถพัฒนาเป็นพลังทางสังคมผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและชุมชน เช่น งานบุญ กิจกรรมจิตอาสา และการช่วยเหลือส่วนรวม ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความเอื้อเฟื้อ และความสามัคคี อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ “แบบจำลองการพัฒนาความสามัคคีของชุมชนผ่านพลังศรัทธา (Faith-Based Community Cohesion Model) ซึ่งอธิบายลำดับกระบวนการดังนี้ 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2) ศรัทธาต่อพระเสี่ยง 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี 4) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ 5) ความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน โดยสรุป ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระเสี่ยงมิได้เป็นเพียงความเชื่อทางศาสนา แต่เป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยเชื่อมโยงผู้คนให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน และความสามัคคี จนสามารถพัฒนาเป็นพลังสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนได้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยงเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นปัญหาของการวิจัยที่อยู่นอกกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะจากการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัดและชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและความสามัคคีของประชาชนได้อย่างมีระบบ

2. ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และหน่วยงานในชุมชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการปลูกฝังความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยใช้พระเสี่ยงเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนทุกกลุ่ม

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเสี่ยง เช่น งานบุญประเพณี หรือกิจกรรมทางศาสนา เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนและส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

4. ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระเสี่ยงและกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่สามารถรับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น

5. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชน เพื่อให้สามารถเป็นผู้นำในการส่งเสริมความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. วัดและผู้นำชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสามัคคีของประชาชนในชุมชน

2. โรงเรียนและสถานศึกษาในพื้นที่สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับพระเสี่ยงและวัฒนธรรมของชุมชนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน

3. ผู้นำชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน

4. ชุมชนสามารถใช้พระเสี่ยงเป็นสัญลักษณ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การนำผลการวิจัยไปใช้ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและช่วยสืบสานความศรัทธาและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของเยาวชนในการสืบสานความศรัทธาและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมของชุมชน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเสี่ยง และผลกระทบของความศรัทธาต่อความสามัคคีของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนได้

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ข้อมูลทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนในยุคดิจิทัล

5. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักความสามัคคี หรือหลักธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2560). ศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2558). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เจ้าอธิการสมชัย ปโมทิโต (ชาวนา). (2563). ศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามัคคีของชุมชนด้วยหลักสาราณียธรรมในตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสาโรจน์ ปญฺญาวชิโร (เห็ดตุม). (2562). ศึกษาวิเคราะห์พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์). (2564). วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(2), 45–58.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). คู่มือการวิจัยทางพระพุทธศาสนา. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.

ศูนย์วิจัยศาสนาและวัฒนธรรม. (2561). ศาสนา วัฒนธรรม และความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยศาสนาและวัฒนธรรม.

สมคมมนักวิชาการศาสนา. (2564). บทบาทของศาสนากับความสามัคคีของชุมชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักวิชาการศาสนา.

สมหมาย คำมี. (2564). พระพุทธศาสนาและความสามัคคีในชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาหมู่บ้านชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาไทยประจำปี 2563. นครปฐม: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. (2565). แนวทางการวิจัยทางพระพุทธศาสนาและสังคมร่วมสมัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย*

MODEL FOR PROMOTING THE POTENTIAL OF TEMPLES TO SUPPORT BUDDHIST TOURISM IN NONG KHAI PROVINCE

ศิราณี ขำคม[1], สมเดช นามเกตุ[2] และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต[3]
Siranee Khamkhom[1], Somdet Namket[2] and Phrakru Phisalsarbunthit[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1-3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-3]
Corresponding Author's Email: 6602105008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมศักยภาพของวัด และ 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตภาคสนาม แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัดในจังหวัดหนองคายมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนสถานและทุนทางวัฒนธรรม ด้านงบประมาณและการสนับสนุนจากภาครัฐและประชาชน ด้านบุคลากรและเครือข่ายชุมชน และด้านการบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพวัดผ่านกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณี การสนับสนุนทรัพยากร และการอนุรักษ์ศาสนสถาน สะท้อนบทบาทของวัดและชุมชนในฐานะทุนทางสังคมสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะความร่วมมือตามแนวคิด "บวร" (บ้าน–วัด–ราชการ) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม และ 3) องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ "รูปแบบการพัฒนาศักยภาพวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม" ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธบนฐานคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

* Received 26 May 2026; Revised 31 May 2026; Accepted 28 September 2026

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพุทธ; ศักยภาพของวัด; การมีส่วนร่วมของชุมชน; จังหวัดหนองคาย; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research entitled “A Participatory Model for Enhancing Temple Potential to Support Sustainable Buddhist Tourism in Nong Khai Province” aimed to: 1) examine the potential of temples in supporting Buddhist tourism; 2) investigate community participation in enhancing temple potential; and 3) propose a participatory model for strengthening temple capacity to support sustainable Buddhist tourism in Nong Khai Province. This study employed qualitative research methods through documentary research, in-depth interviews, and field observations involving monks, community leaders, local residents, and related stakeholders. The collected data were analyzed using descriptive and interpretative analysis.

The findings revealed that: 1) temples in Nong Khai Province possess significant potential for Buddhist tourism development in four dimensions: sacred sites and cultural heritage resources, financial and institutional support, human resources and community networks, and integrated management and public relations connecting religion, culture, and tourism. 2) Community participation played a crucial role in enhancing temple potential through religious activities, traditional festivals, resource contributions, and the conservation of sacred sites. Such participation reflects the dynamic relationship between temples and communities as forms of social and cultural capital essential for sustainable tourism development. In particular, collaborative integration under the “Bowon” concept (Home–Temple–Government) contributed to strengthening community resilience, cultural identity, and the local cultural economy. 3) The new body of knowledge derived from this study is the “Participatory Temple Potential Development Model for Sustainable Buddhist Tourism,” consisting of four interrelated dimensions: temple capacity development, community participation, collaborative network integration, and cultural communication and public relations. The model demonstrates that Buddhist tourism can be developed as a balanced mechanism integrating religious values, cultural heritage, social cohesion, and community-based economic sustainability.

Keywords: Buddhist Tourism; Temple Potential; Community Participation; Nong Khai Province; Sustainable Development

บทนำ

จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่สำคัญของลุ่มน้ำโขงที่มีความโดดเด่นด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ อันสะท้อนผ่านวัดสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดพระธาตุบังพวน วัดศรีชมภูองค์ตื้อ และวัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง ซึ่งล้วนเป็นศูนย์กลางศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง วัดเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น หากยังเป็นพื้นที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเชื่อ และความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนในท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นบทบาทของวัดในฐานะทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืน (พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ, 2564)

วัดพระธาตุบังพวนถือเป็นโบราณสถานสำคัญของลุ่มน้ำโขงที่มีคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยปรากฏหลักฐานศิลปกรรมที่สะท้อนอิทธิพลสมัยทวารวดีผสมผสานกับศิลปะล้านช้าง ขณะที่วัดศรีชมภูองค์ตื้อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนท่าบ่อผ่านความศรัทธาต่อหลวงพ่อพระเจ้าองค์ตื้อ อันเชื่อมโยงพุทธศาสนาเข้ากับวัฒนธรรมอีสานและลุ่มน้ำโขง ส่วนวัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อพระใส พระพุทธรูปศิลปะล้านช้างที่ได้รับความเคารพศรัทธาอย่างกว้างขวาง และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีสำคัญของจังหวัดหนองคาย ซึ่งสามารถดึงดูดพุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี (กรมศิลปากร, 2565)

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลออกพรรษาและปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ส่งผลให้เกิดความท้าทายด้านการบริหารจัดการพื้นที่ การจราจร ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธจึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้ พระพุทธศาสนายังถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าทางสังคมและส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีสติและความไม่ประมาท อันนำไปสู่ประโยชน์ทั้งในระดับปัจเจกและสังคมโดยรวม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เนื่องจากช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ตามแนวคิด “บวร” (บ้าน–วัด–ราชการ) การมีส่วนร่วมดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน

ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ อันนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ตลอดจนช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมในระยะยาว (Cohen & Uphoff, 1980)

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย โดยมุ่งศึกษาศักยภาพของวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้เกิดความสมดุลทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การสร้างต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดหนองคายและสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพดังกล่าว โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาการสัมภาษณ์ครอบคลุมประเด็นด้านศักยภาพวัด การจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการวัดและการท่องเที่ยวเชิงพุทธ รวมถึงความรู้ประสบการณ์ และบทบาทในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง ครอบคลุม และน่าเชื่อถือ โดย

กำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการวัด ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการวัดและกิจกรรมทางศาสนา 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 รูป/คน จากพื้นที่จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 6 รูป 2) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 คน 3) เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 6 คน 4) คณะกรรมการวัด จำนวน 6 คน 5) เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน โดยกำหนดให้ครอบคลุมวัดและพื้นที่ศึกษาหลักในจังหวัดหนองคาย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) กล้องถ่ายภาพ และเครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการบันทึกเสียง ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมประเด็นด้านศักยภาพวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

4.2 การสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม การกำหนดประเด็นการวิจัย การออกแบบคำถามปลายเปิด การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Study) และการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความตรงเชิงเนื้อหาและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ศึกษา

4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อร่วมพิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะต่อกรอบแนวคิดและผลการศึกษา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา การบริหารการศึกษา รัฐศาสตร์ และการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มถูกนำมาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ศึกษา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง และ 2) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้

ข้อมูลสำคัญและการสังเกตพื้นที่จริง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการขออนุญาตและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนลงพื้นที่

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล แยกหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียงเชิงวิชาการ เพื่อสะท้อนข้อค้นพบอย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่า วัดในจังหวัดหนองคายมีความพร้อมหลายด้านในการรองรับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีบางเรื่องที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากรและความพร้อมของวัด โดยวัดในหนองคายมีสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว เช่นโบราณสถานเก่าแก่ มีพระพุทธรูปที่สำคัญ มีงานศิลปะและสถาปัตยกรรมที่สวยงาม และบรรยากาศวัดที่สงบ เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา แต่ยังขาดการให้ข้อมูลที่ชัดเจน เช่น ป้ายสื่อประชาสัมพันธ์ที่บอกเล่าถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมา หรือสื่อแนะนำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจความสำคัญของวัดได้ดีขึ้น 2) ด้านการบริหารจัดการของวัด วัดส่วนใหญ่มีคณะกรรมการวัดช่วยกันดูแลกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การวางแผน การจัดระบบบริการ หรือการจัดคนดูแลนักท่องเที่ยว ยังไม่เป็นระบบมากนักทำให้การรองรับนักท่องเที่ยวบางครั้งยังไม่ราบรื่น 3) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีกิจกรรมพื้นฐานที่เกี่ยวกับศาสนา เช่นทำบุญไหว้พระ การนั่งสมาธิปฏิบัติธรรม หรือแม้กระทั่งการร่วมงานประเพณีท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่มีการออกแบบกิจกรรมพิเศษที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมสอนทำสมาธิ 1 วัน เส้นทางไหว้พระ หรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมแบบมีไกด์นำชม ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์ให้กับผู้มาเยือน และ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัดส่วนใหญ่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่นห้องน้ำลานจอดรถ พื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่เพียงพอหรือยังไม่ได้มาตรฐานในบางแห่ง เช่น ห้องน้ำไม่ถูกสุขลักษณะ ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน หรือพื้นที่พักผ่อนไม่เพียงพอ จึงควรปรับปรุงให้เหมาะสมตามมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย

จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด เพราะชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้วัดที่สุด รู้จักประวัติ ความเชื่อ และวิถีชีวิต

ของท้องถิ่นอย่างดี การมีส่วนร่วมจึงช่วยให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยอธิบายความหมายแต่ละส่วนดังนี้ 1) เสริมสร้างบทบาทชุมชนในการเป็นผู้ให้บริการท่องเที่ยว หมายถึง การทำให้คนในชุมชนมีความรู้ ความสามารถ และพร้อมเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นผู้นำเที่ยวหรือไกด์ชุมชน ช่วยอธิบายประวัติของวัด ความสำคัญของสถานที่ หรือกิจกรรมทางศาสนา เป็นผู้ให้บริการต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของฝาก บริการพาหนะ หรือโฮมสเตย์ เป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมทางวัด เช่น ดูแลความสะอาด ช่วยอำนวยความสะดวกในงานบุญ หรือร่วมเป็นคณะกรรมการหรือกลุ่มจิตอาสา เพื่อช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การเสริมบทบาทเหล่านี้ทำได้ผ่านการอบรม การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการสร้างความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธจะสร้างประโยชน์ให้ชุมชนอย่างไร 2) การจัดทำเครือข่ายชุมชน–วัด–หน่วยงานท่องเที่ยว เป็นการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างสามฝ่าย ได้แก่ ชุมชน (ประชาชน กลุ่มอาสา กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน) วัด (พระสงฆ์ คณะกรรมการวัด) หน่วยงานท่องเที่ยว (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐเอกชน) โดยการใช้หลักของ บวร เข้ามาขับเคลื่อน ความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายนี้มีเป้าหมายเพื่อ วางแผนการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ จัดระบบบริการแก่นักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ร่วมกันผ่านสื่อต่าง ๆแก้ไขปัญหาและวางแนวทางพัฒนาในอนาคตอย่างเป็นระบบ เมื่อมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธจะมีความต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นความรับผิดชอบของวัดหรือชุมชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง และ 3) การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการนำสินค้าหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาผูกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่นอาหารพื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมของชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือของใช้พื้นบ้าน ของที่ระลึกที่มีอัตลักษณ์ของแต่ละแห่ง หรือความหมายทางพุทธศาสนา การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นช่วยให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม กระตุ้นเศรษฐกิจในหมู่บ้าน และทำให้การท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายอีกด้วย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย

รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย สามารถนำเสนอเป็นรูปแบบหลัก 4 ด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) การส่งเสริมศักยภาพภายในวัด ควรปรับปรุงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความพร้อมและได้มาตรฐาน เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ และพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งจัดทำป้ายข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัด เส้นทางการศึกษาธรรม และสื่อแนะนำต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้มาเยือนเข้าใจความสำคัญของวัดมากขึ้น นอกจากนี้ควรพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และบุคลากรด้านการสื่อสาร การนำปฏิบัติธรรม และการดูแลนักท่องเที่ยว เพื่อให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีคุณภาพ 2) การส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในบทบาทต่าง ๆ เช่น การเป็นไกด์ท้องถิ่นผู้ให้บริการอาหาร ที่พัก หรือการดูแลกิจกรรมในวัด นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายร่วมระหว่างชุมชน–วัด–หน่วยงานท่องเที่ยว ตามหลัก “บวร” เพื่อร่วมกันวางแผนและประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ของที่ระลึก งานหัตถกรรม และอาหารพื้นบ้าน เพื่อสร้างรายได้และเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชน 3) การส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เสนอให้วัดพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายและตรงตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางไหว้พระ นั่งสมาธิ การเรียนรู้ธรรมะและกิจกรรมเชิงปฏิบัติธรรม รวมถึงการจัดpackage เช่น courseนั่งสมาธิแบบ 1 วันหรือ 3 วัน และกิจกรรมบุญประเพณีต่างๆ ทั้งยังควรส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมเด่นของจังหวัดหนองคาย เช่น ประเพณีบั้งไฟพญานาค เพื่อเพิ่มคุณค่าทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน และ 4) การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ควรใช้สื่อออนไลน์และสื่อดิจิทัล เช่น website facebook และสื่อประชาสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเข้าถึงนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการพัฒนาในระยะยาว โดยจัดทำระบบบริหารจัดการที่มีแผนชัดเจน มีผู้รับผิดชอบ และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดที่นำเสนอเน้นการพัฒนาความพร้อมของวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดกิจกรรมเชิงพุทธที่มีคุณภาพ และการบริหารจัดการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้วัดในจังหวัดหนองคายสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นความยั่งยืน การอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้บริบทของ "เมือง 3 ธรรม" (ธรรมะ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม)

อภิปรายผล

1. การส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการวิจัยสะท้อนว่า วัดในจังหวัดหนองคายมีศักยภาพเชิงทรัพยากรทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนาอยู่ในระดับสูง ทั้งโบราณสถาน พระพุทธรูปสำคัญ และภูมิทัศน์เชิงจิตวิญญาณที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อย่างไรก็ตาม ศักยภาพดังกล่าวยังถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดด้าน “การจัดการเชิงระบบ (system-based management)” โดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสาร การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) และแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ที่เสนอว่า “ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้ หากขาดระบบการจัดการและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ” (UNWTO, 2023; Tosun,

2006) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กฤษฎา ชะการ (2543) และ วีระชัย มงคลพันธ์ (2542) ที่พบปัญหาคล้ายกันในบริบทชุมชนไทยว่า แม้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง แต่ยังขาดการบริหารจัดการเชิงระบบและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างบางประการจากงานของ Timothy & Tosun (2003) ที่ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในบางประเทศสามารถพัฒนาได้แม้มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน หากมี “การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง” ซึ่งสะท้อนว่าในกรณีจังหวัดหนองคาย การจัดการเชิงสถาบันของวัดยังเป็นปัจจัยจำกัดสำคัญมากกว่าทรัพยากร ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาหลักไม่ใช่ “การขาดทรัพยากร” แต่เป็น “การขาดระบบจัดการและการตีความคุณค่า (interpretation system)” ซึ่งเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงพุทธสมัยใหม่

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมศักยภาพของวัด ผลการวิจัยยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น “กลไกหลัก (key mechanism)” ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีบทบาทใน 3 มิติ ได้แก่ ผู้ให้บริการ (service provider) ผู้ร่วมจัดการ (co-manager) และผู้อนุรักษ์ทุนวัฒนธรรม (cultural custodian) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Stakeholder Theory (Freeman, 1984) ที่ระบุว่าความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด CBT ของ Scheyvens (1999) ที่เน้นว่า “การเสริมพลังชุมชน (empowerment)” เป็นตัวชี้วัดสำคัญของความยั่งยืน เมื่อเปรียบเทียบกับงานของ พนิตตา สิงห์ครา (2544) พบว่า บทบาทชุมชนในลักษณะโฮมสเตย์มีความคล้ายคลึงกับการเป็นผู้ให้บริการในวัด แต่ในกรณีการท่องเที่ยวเชิงพุทธ บทบาทของชุมชนมีความลึกซึ้งมากกว่า เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ “ทุนทางศาสนาและความศรัทธา” ซึ่งเป็นมิติที่งาน CBT ทั่วไปยังให้ความสำคัญไม่มากนัก ขณะเดียวกัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์ (2545) ที่ชี้ว่าการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวต้องอาศัย “เครือข่ายเชิงสังคม (social network governance)” ซึ่งในงานวิจัยนี้สะท้อนผ่านโมเดล “บวร (บ้าน–วัด–ราชการ)” อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้มีข้อค้นพบเชิงใหม่ คือ ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่เป็น “ผู้ร่วมสร้างประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ (co-spiritual experience creator)” ซึ่งยังไม่ค่อยพบในงาน CBT ทั่วไป

3. รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการวิจัยเสนอรูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ (1) ศักยภาพวัด (2) การมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การจัดกิจกรรม และ (4) การบริหารจัดการเชิงเครือข่าย ซึ่งสะท้อนแนวคิด “Holistic Tourism Governance Model”

เมื่อพิจารณาเชิงทฤษฎี พบว่าสอดคล้องกับ UNWTO (2023) ที่เสนอว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องประกอบด้วย 4 เสาหลัก คือ การจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด

ของ Ruhanen (2013) ที่ระบุว่า “การบูรณาการ (integration)” เป็นหัวใจของ governance ในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความอ่อนไหวสูง (culturally sensitive tourism destinations) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากบางงาน เช่น Tosun (2006) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศกำลังพัฒนายังเป็นเพียง “symbolic participation” แต่ในกรณีหนองคาย พบว่าเกิดการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติจริง (functional participation) มากขึ้น โดยเฉพาะในบทบาทไกด์ชุมชนและกิจกรรมทางศาสนา ดังนั้น รูปแบบที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงมีลักษณะเป็น “Integrated Buddhist Tourism Development Model (IBTDM)” ที่เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้หลักที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน การอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้บริบท “เมือง 3 ธรรม” ได้แก่ ธรรมะ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การบริหารจัดการที่สมดุล (Balanced Management) องค์ความรู้สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์คุณค่าทางพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่

1.1 การจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดโซนกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ท่องเที่ยว และพื้นที่เชิงพาณิชย์อย่างชัดเจน เพื่อคงไว้ซึ่งความสงบและความเหมาะสมของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

1.2 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักสากล (Universal Design) เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาได้อย่างเท่าเทียม

1.3 การอนุรักษ์ควบคู่การพัฒนา โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณะและดูแลโบราณสถานและศิลปวัตถุอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Capacity Building & Community Participation) องค์ความรู้เน้นบทบาทของชุมชนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาและผู้รักษาทุนทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่

2.1 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น ผ่านการอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนและจิตอาสา เพื่อเสริมความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และทักษะการสื่อสาร

2.2 การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 และอิทธิบาท 4 เพื่อใช้เป็นกรอบในการทำงานร่วมกันระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานรัฐ

2.3 การเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ โดยบูรณาการกับสถาบันการศึกษาเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. การบูรณาการเครือข่ายและการตลาดสมัยใหม่ (Integrated Governance & Modern Marketing) องค์ความรู้สะท้อนความสำคัญของการทำงานแบบบูรณาการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ดังนี้

3.1 การจัดตั้งกลไกความร่วมมือระดับจังหวัดในรูปแบบเครือข่าย “บวร” (บ้าน วัด ราชการ) เพื่อวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ พร้อมพัฒนาระบบฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวร่วมกัน

3.2 การสื่อสารและการตลาดเชิงรุกผ่านสื่อดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และ QR Code โดยมุ่งเน้นการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Tourism) อาทิ การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและเส้นทางพญานาค

โดยสรุป รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคายที่เหมาะสม คือ การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) ที่เชื่อมโยงมิติทางศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และใช้กลไกความร่วมมือแบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย” สามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และเชิงวิชาการได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยสามารถเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพของวัดในจังหวัดหนองคายให้รองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้อย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. นโยบายพัฒนามาตรฐานวัดด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ รัฐและหน่วยงานด้านศาสนาควรกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำ ลานจอดรถ พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ระบบป้ายข้อมูลและสื่อความหมายเกี่ยวกับประวัติวัด ตลอดจนมาตรฐานด้านความปลอดภัย การกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนช่วยให้วัดพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวยุคใหม่

2. นโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายท้องถิ่น จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้น เช่น การอบรมไกด์ท้องถิ่น การให้ความรู้ด้านบริการและการจัดกิจกรรม รวมทั้งสนับสนุนกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมของวัด นอกจากนี้ ควรจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานรัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมกันวางแผนและบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การท่องเที่ยวเติบโตควบคู่กับชุมชนอย่างแท้จริง

3. นโยบายพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธระดับจังหวัด ควรจัดทำ “แผนแม่บทเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธหนองคาย” เพื่อเชื่อมโยงวัดสำคัญ กิจกรรมปฏิบัติธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น เส้นทางไหว้พระ–ปฏิบัติธรรม ประเพณีบั้งไฟพญานาค และหลักสูตรฝึกสมาธิระยะสั้น การจัดเส้นทางในระดับจังหวัดจะช่วยสร้างเอกลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

4. นโยบายประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อดิจิทัล ควรมีระบบประชาสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างจังหวัด วัด และหน่วยงานท่องเที่ยว เช่น เว็บไซต์กลางที่รวบรวมข้อมูลวัด กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว ควบคู่กับการใช้โซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรพัฒนาสื่อหลายภาษาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ การสื่อสารที่ทันสมัยจะช่วยเพิ่มการเข้าถึงและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้วัดและจังหวัด

5. นโยบายสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ภาครัฐควรจัดตั้งงบประมาณหรือโครงการสนับสนุนเฉพาะสำหรับการพัฒนาวัด เช่น การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและพระสงฆ์ ตลอดจนการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้งหมดมุ่งพัฒนาให้วัดในจังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญทั้งด้านมาตรฐานวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนากิจกรรม การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนทรัพยากร หากดำเนินการตามทิศทางนี้อย่างบูรณาการ จะส่งผลดีต่อทั้งวัด ชุมชน และการพัฒนาวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของจังหวัดในภาพรวมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของวัดในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการ ประสบการณ์ที่คาดหวัง และแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยวทั่วไป นักปฏิบัติธรรม นักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการได้เฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิผลมากขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การวิจัยเพิ่มเติมควรประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธต่อชุมชน เช่น รายได้ กระบวนการเรียนรู้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม หรือผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น

3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาโมเดลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (วัด–ชุมชน–รัฐ–เอกชน)ใช้หลัก บวร โดยวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในจังหวัดหนองคายได้อย่างเหมาะสม

4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยี เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชันนำเที่ยว วิดีโอมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้และประชาสัมพันธ์วัดอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความพร้อมและทักษะของพระสงฆ์ในการรองรับนักท่องเที่ยว สำรวจความรู้ ทักษะด้านการสื่อสาร การจัดกิจกรรม และความต้องการพัฒนาตนเองของพระสงฆ์ในแต่ละวัด เพื่อออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมและช่วยยกระดับศักยภาพบุคลากรภายในวัด

การวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมมิติด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และผลกระทบทางสังคม–เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้อย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2565). เอกสารและข้อมูลโบราณสถานในจังหวัดหนองคาย. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์. (2545). การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

กฤษฎา ชะการ. (2543). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม: ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ. (2564). บทบาทวัดกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

พนิตตา สิงห์ครา. (2544). รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

วีระชัย มงคลพันธ์. (2542). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. World Development, 8(3), 213–235.

Freeman, R. E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. Boston, MA: Pitman.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. Tourism Management, 20(2), 245–249. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7

Timothy, D. J., & Tosun, C. (2003). Appropriate planning for tourism in developing countries. Journal of Sustainable Tourism, 11(2–3), 152–174. https://doi.org/10.1080/09669580308667206

Tosun, C. (2006). Expected nature of community participation in tourism development. Tourism Management, 27(3), 493–504. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.12.004

UNWTO. (2023). Sustainable tourism development guidelines. Madrid, Spain: World Tourism Organization. https://www.unwto.org

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2*

THE GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF PAÑÑA-VUDDHI-DHAMMA IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF UTHAI THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

วารุณี ศรีใจ[1],พระมหาอุดร อุตฺตโร [2] และ ทองมั่น[3]

Warunee Srija[1], Phramaha Udorn Uttaro [2] and Winai Tongmun [3]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Warunee3390@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการ และ 2) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าวิชาการ จำนวน 152 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .993 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.34, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีปัญหามากที่สุดได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$=4.40, S.D.=0.55) รองลงมาด้านการจัดสื่อและวัสดุเพื่อการเรียนการสอน ($\overline{X}$=4.34, S.D. =0.53) และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ($\overline{X}$= 4.29, S.D.=0.59)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ได้แก่ สัปปุริสสังเสวะ สัทธัมมัสสวนะ โยนิโสมนสิการ และธัมมานุธัมมปฏิบัติ สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้ง 5 ด้าน คือ การจัดหลักสูตรโดยสร้างเครือข่ายและพัฒนาครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

* Received 14 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 28 September 2026

วิชาชีพ และการโค้ช การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามศักยภาพผู้เรียน การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี พร้อมติดตามผล การนิเทศแบบพัฒนาและพี่เลี้ยง และการประเมินเพื่อพัฒนา โดยนำผลไปปรับปรุงการสอนตามวงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง
คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, ปัญญาวุฒิธรรม 4, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the problems of academic administration, and 2) propose guidelines for academic administration based on the Four Principles of Panyawutthidhamma in primary schools under the Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2. A mixed-methods research design was employed in this study. For the quantitative phase, data were collected from 152 school administrators and heads of academic affairs selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .993. The collected data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, in-depth interviews were conducted with 9 key informants. The qualitative data were analyzed through content analysis.

The results of the research showed that:

1. The overall problems of academic administration were found to be at a high level ($\overline{X}$= 4.34, S.D.=0.55). When considering each aspect individually, all dimensions were also rated at a high level. The aspect with the highest level of problems was the development of learning processes ($\overline{X}$= 4.40, S.D.=0.55, followed by the provision of instructional media and teaching materials ($\overline{X}$= 4.34, S.D.=0.53. The aspect with the lowest level of problems was the measurement and evaluation of teaching and learning outcomes ($\overline{X}$=4.29, S.D.=0.59).

Keywords: Guidelines, Academic Administration, The Four Principles of Panyawutthidhamma, Primary School

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียม เด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศ โดยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาคน งานบริหารในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 7 ประเภท พบว่า งานวิชาการมีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 40 สูงกว่างานด้านอื่นอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่างานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ครอบคลุมด้านการบริหารหลักสูตร การประกันคุณภาพภายใน การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการวิจัยทางการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 122 โรงเรียน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) และผลการประเมิน PISA สะท้อนว่านักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในสังกัดต่ำกว่าระดับประเทศและต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกกลุ่มสาระ สาเหตุสำคัญมาจากครูไม่เพียงพอ วิธีสอนไม่กระตุ้นการเรียนรู้ และสื่อการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสามารถนำหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การคบหาผู้รู้ การแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และการปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบท ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร การวางแผนเชิงระบบ และการดำเนินงานทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2, 2566 รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 อันจะนำไปสู่การวางแผนการจัดระบบการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและนโยบายการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงผสานวิธี โดยวิธีเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ มาผสานกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4

ระยะที่ **1** ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต **2**

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 122 โรงเรียน จำนวน 244 คน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 152 คน ได้มาโดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูป R.V.Krejcie และ D.W.Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์บริหารมากกว่า 5 ปี จำนวน 75 คน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 77 คน รวมทั้งสิ้น 152 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเป็นประมานค่า 5 ระดับ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน รวม 35 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากหนังสือวารสาร ตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ 3) สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือการศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และนำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไข นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยหาค่า Index of Congruence (IOC.) 4)นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งจึงนำไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Try out) ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟ่า (Reliability) 5) นำแบบสอบมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและหาผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้กลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ 2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่สร้างนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนวณหาค่า IOC ได้ 0.67-1.00 ขึ้นไปทุกข้อ 3. การทดลองเครื่องมือ (Try – Out) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น จากประชากร (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try – Out) กับครูที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ติดต่อประสานงานไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เพื่อนำไปยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 3) ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเอง โดยนำแบบสอบถาม จำนวน 152 ชุดไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ต่อไป 4) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่นิยมใช้ทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความถี่แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทำการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพระพุทธศาสนา 2 จำนวน คน รวม 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการทำวิจัยโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ทบทวนเอกสารและดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 แนวคำถามหลัก ตอนที่ 3 คำถามสรุปเชิงนโยบาย/เชิงรูปแบบ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานวิชาการโดยใช้หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 จากหนังสือวารสาร ตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ 3) สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือการศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และนำแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ 4) จัดทำฉบับที่แก้ไข นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยหาค่า Index of Congruence

(IOC.) ตามหลักเกณฑ์ 5) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้กลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ติดต่อประสานงานไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพระพุทธศาสนา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เพื่อนำไปยื่นต่อต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพระพุทธศาสนา 3) ผู้วิจัยนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลจาการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนดังนี้ การถอดเทปสัมภาษณ์ การอ่านทบทวนข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และการสรุปสาระสำคัญ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2” ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวม(n=125)

ที่	ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	4.32	0.56	มาก	4
2	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก	1
3	การจัดสื่อและวัสดุเพื่อการเรียนการสอน	4.34	0.53	มาก	2
4	การนิเทศการพัฒนาการเรียนการสอน	4.34	0.64	มาก	3
5	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	4.29	0.59	มาก	5
	รวม	**4.34**	**0.55**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.34, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$=4.40, S.D.=0.55) ด้านการจัดสื่อและวัสดุเพื่อการเรียนการสอน ($\overline{X}$=4.34, S.D.=0.53) ด้านการนิเทศการพัฒนาการเรียนการสอน ($\overline{X}$=4.34, S.D. =0.64) ด้านการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ($\overline{X}$=4.32, S.D.=0.56) และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ($\overline{X}$ =4.29, S.D.=0.59) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม **4** ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต **2**

การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดสื่อและวัสดุการสอน การนิเทศการสอน และการวัดประเมินผล สามารถประยุกต์ใช้หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1) สัปปุริสสังเสวะ เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ ครูต้นแบบ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมพัฒนาหลักสูตร การสอน สื่อ การนิเทศ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2) สัทธัมมัสสวนะ เน้นการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติ การโค้ช PLC และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร ใช้สื่อ และประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

3) โยนิโสมนสิการ เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลผู้เรียน ชุมชน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการวางแผน ออกแบบการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อ และพัฒนาการสอนให้เหมาะสมกับบริบท

4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ เน้นการนำแนวทางไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผ่านการนิเทศติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงด้วยวงจร PDCA เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าการดำเนินงานด้านวิชาการยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดสื่อและเทคโนโลยี การนิเทศการเรียนการสอน การจัดการหลักสูตร และการวัดประเมินผล ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานยังขาดการบูรณาการเชิงระบบและครูรวมถึงผู้บริหารมีภาระงานจำนวนมาก ทำให้การพัฒนางานวิชาการเชิงลึกดำเนินได้จำกัด สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่มองว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่ต้องดำเนินอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบ

1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่าเป็นด้านที่มีปัญหาสูงสุด ครูยังขาดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเกิดจากความคุ้นชินกับการสอนแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลางและข้อจำกัดด้านเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1969) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเกิดจากการมีส่วนร่วมและประสบการณ์ตรงของผู้เรียน รวมทั้งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ หาญณรงค์ (2559) ที่พบว่าปัญหาสำคัญของการบริหารงานวิชาการ คือการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถพัฒนาทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการจัดสื่อและเทคโนโลยี พบว่ายังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความต่อเนื่องในการใช้เทคโนโลยี และระบบติดตามประเมินผล เนื่องจากสถานศึกษายังขาดความพร้อมด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงครูบางส่วนยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2560) ที่ว่าสื่อและเทคโนโลยีจะเกิดประสิทธิภาพได้เมื่อมีทั้งทรัพยากรที่เหมาะสมและการพัฒนาสมรรถนะครูควบคู่กัน

3) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน พบว่ายังเน้นการตรวจสอบมากกว่าการพัฒนา ครูขาดโอกาสทำวิจัยในชั้นเรียน และการดำเนินงาน PLC ยังไม่เข้มแข็ง อาจเนื่องจากวัฒนธรรมการบริหารที่เน้นกำกับติดตาม และภาระงานครูที่มาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุทธนา เกื้อกูล (2560) ที่มองว่าการนิเทศควรมุ่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน PLC รวมถึงแนวคิด Coaching และ Mentoring

4) ด้านการจัดการหลักสูตร พบว่ายังมีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และครูบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนและท้องถิ่น เนื่องจากยังยึดกรอบส่วนกลางเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของ วิมล เดชะ (2559) ที่เน้นการวิเคราะห์บริบทและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง

5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่ายังมีข้อจำกัดในการนำผลประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากครูยังขาดความเข้าใจในการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล และระบบข้อมูลยังไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ที่เน้นการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดสื่อและเทคโนโลยี การนิเทศการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลและต่อเนื่อง ซึ่งสามารถอภิปรายผลแยกตามหลักธรรมได้ดังนี้

1) สัปปุริสสังเสวะ : การคบหาผู้รู้และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การเปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการ ช่วยให้การดำเนินงานเข้มแข็งและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา เนื่องจากการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยพัฒนาความรู้และประสบการณ์ของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชา พุ่มพวง (2559) ที่พบว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างเครือข่ายทางวิชาการ และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

2) สัทธัมมัสสวนะ : การศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาครูผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนิเทศเชิงพัฒนา ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องช่วยเสริมสมรรถนะวิชาชีพและปรับการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของ อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2560) ที่พบว่า แนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ คือการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3) โยนิโสมนสิการ : การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การวิเคราะห์บริบท และการวางแผนอย่างเป็นระบบ ช่วยให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร การเรียนรู้ และการประเมินผลได้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากการคิดอย่างมีเหตุผลและใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ช่วยให้ตัดสินใจและพัฒนางานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลพร คงอินทร์ และคณะ (2559) ที่พบว่า การพัฒนาการ

บริหารงานวิชาการควรเน้นการบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับบริบทชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ : การปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงงานวิชาการอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA ช่วยให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ครู และระบบบริหารงานวิชาการ เนื่องจากการปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่องช่วยให้การพัฒนางานเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ หาญณรงค์ (2559) ที่พบว่า การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. หลักคิดเชิงคุณค่า (Core Principles) ใช้หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 เป็นฐานในการพัฒนา ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (สัปปุริสสังเสวะ) การแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง (สัทธัมมัสสวนะ) การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (โยนิโสมนสิการ) และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องพร้อมติดตามประเมินผล (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

2. กลไกการขับเคลื่อน (Driving Mechanisms) มุ่งพัฒนาครูอย่างเป็นระบบผ่าน PLC และ Coaching ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และส่งเสริมการนิเทศเชิงพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

3. กระบวนการดำเนินงาน (Process Model) ดำเนินงานตามวงจร PDCA ได้แก่ การวิเคราะห์บริบท การวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ขอบเขตการพัฒนา (5 Domains of Academic Management) ครอบคลุม 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การจัดการหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศภายใน และการวิจัยควบคู่การประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5. ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ (Outcomes & Impact) ส่งผลให้ครูมีสมรรถนะสูงขึ้น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดวิเคราะห์ดีขึ้น ระบบบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุป องค์ความรู้นี้เป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่บูรณาการหลักธรรมกับหลักการบริหารสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วน

แผนภาพ องค์ความรู้จากผลการวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการ
ตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ทำให้ได้มองเห็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการตามผลการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ ส่วนข้อเสนอแนะการวิจัยประกอบ **1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ โดยใช้หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการ PLC การนิเทศแบบโค้ช และการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning 1.2 ควรสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเพียงพอและทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของทรัพยากรระหว่างโรงเรียน และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.3 ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาให้มีความครบถ้วนและทันสมัย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจ การบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 2.1 สถานศึกษาควรนำหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2.2

ผู้บริหารควรปรับรูปแบบการนิเทศจากการตรวจสอบไปสู่การนิเทศเชิงพัฒนา โดยส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง 2.3 สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลทั้งด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรมีการวิจัยติดตามผล (Follow-up Research) เพื่อศึกษาผลกระทบระยะยาวของการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ไปใช้ในสถานศึกษา โดยมุ่งศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพผู้เรียนในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ทั้งนี้ควรดำเนินการศึกษาในระยะเวลาต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถสรุปผลได้อย่างมีนัยสำคัญทางวิชาการ 3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร ทรัพยากรสนับสนุน และความพร้อมของบุคลากร เพื่อให้เข้าใจเงื่อนไขความสำเร็จที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ยุทธนา เกื้อกูล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิมล เดชะ. (2559). กาบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิไลพร คงอินทร์ และคณะ. (2559). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยสตูล. โรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2566. อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อภิชา พุ่มพวง. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อมรรัตน์ หาญณรงค์. (2559). การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคอีสานตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1. นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไทยแลนด์ 4.0. กรุงเทพมหานคร.

อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหาร จัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan, Determining Sample Size for Research Activities, Educational and Psychological Measurement. 30 (3), 607-610.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

DEVELOPMENT OF THE MAGIC LEARNING MODEL TO ENHANCE CRITICAL THINKING SKILLS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN LOGIC FOR GRADE 10 STUDENTS

ผานิตย์ ตีรเศรษฐ์ศักดิ์
Phanit Teerasetsak
ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาปทุมธานี
Teacher, Senior Professional Level, Suankularb Wittayalai Rangsit School
under the Secondary Educational Service Area Office Pathum Thani
Corresponding Author's Email: phanit@skr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ MAGIC Model 2) ศึกษาประสิทธิภาพของบอร์ดเกม "ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์" ในการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 36 คน และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 40 คน จาก 40 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MAGIC Model บอร์ดเกม ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) บอร์ดเกมขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.81/80.06 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

* Received 5 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 28 September 2026

และ4) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.31)

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model สามารถส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านตรรกศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิผล จึงเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, MAGIC Model, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ตรรกศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1) compare students' learning achievement before and after learning through the MAGIC Model; 2) investigate the efficiency of the "Logic Treasure Hunt" board game in enhancing critical thinking skills; and 3) evaluate the suitability of the MAGIC Model for promoting critical thinking skills and learning achievement in Logic among tenth-grade students. The study employed a Research and Development (R&D) approach. The sample consisted of 36 tenth-grade students from Suankularb Wittayalai Rangsit School enrolled in the first semester of the 2025 academic year and 40 mathematics teachers from 40 schools who participated in evaluating the model. Research instruments included MAGIC Model lesson plans, the "Logic Treasure Hunt" board game, a critical thinking skills test, a learning achievement test, and a model evaluation form. Data were analyzed using mean, standard deviation, E1/E2 efficiency index, and dependent samples t-test.

The findings indicated that: 1) students' critical thinking skills after the intervention were significantly higher than those before learning at the .05 level; 2) students' learning achievement after learning through the MAGIC Model was significantly higher than their pre-learning achievement at the .05 level; 3) the "Logic Treasure Hunt" board game achieved an efficiency level of 81.81/80.06, exceeding the established criterion of 80/80; and 4) the overall suitability of the MAGIC Model was rated at the highest level ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.31).

The findings suggest that the MAGIC Model serves as an effective pedagogical innovation integrating Active Learning, Game-Based Learning, and

Constructivist Learning principles to enhance critical thinking skills and improve learning achievement in Logic. The model was highly endorsed by participating teachers and demonstrated strong potential for fostering essential 21st-century competencies among upper secondary school students. Therefore, it can be effectively implemented and adapted for mathematics instruction in diverse educational contexts.

Keywords: Learning Model, MAGIC Model, Critical Thinking, Academic Achievement, Logic

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลข่าวสารที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีสมรรถนะสูง สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และปรับตัวได้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ตลอดจนสอดรับกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ การให้เหตุผล การแก้ปัญหา การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) คณิตศาสตร์เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ฝึกให้ผู้เรียนใช้เหตุผลอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุป และแก้ปัญหาอย่างมีลำดับขั้น โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่อง “ตรรกศาสตร์” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นเนื้อหาพื้นฐานของการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ การพิจารณาค่าความจริงของประพจน์ การเชื่อมประพจน์ และการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของข้อความ อย่างไรก็ตาม ตรรกศาสตร์เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเชิงนามธรรมสูง ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งด้านภาษา สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และการคิดเชิงเหตุผลควบคู่กัน ผู้เรียนจำนวนหนึ่งจึงประสบปัญหาในการตีความโจทย์ การเชื่อมโยงข้อความกับสัญลักษณ์ การพิจารณาความจริงของประพจน์ และการนำหลักตรรกศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์สถานการณ์จริง ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในบริบทของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต ซึ่งผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ยังมีข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมและความสามารถในการใช้เหตุผลแตกต่างกัน เนื้อหามีความเป็นนามธรรมและต้องอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างภาษา สัญลักษณ์ และกระบวนการคิดเชิงตรรกะ ขณะที่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนยังมีแนวโน้มเน้นการอธิบายเนื้อหา การยกตัวอย่าง และการฝึกทำแบบฝึกหัดตามรูปแบบมากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ทดลอง ตรวจสอบข้อสรุป อภิปรายเหตุผล และสะท้อนความคิดของตนเองอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง และยังไม่สามารถใช้ความรู้เรื่องตรรกศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ผลการประเมินระดับนานาชาติยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนไทยมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์และการคิดขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง โดยผลการประเมิน PISA 2022 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายด้านการใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ (OECD, 2023; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ ใช้เหตุผล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้คณิตศาสตร์และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้เรื่องตรรกศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการคิด การลงมือปฏิบัติ การอภิปราย และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ขณะที่การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นความสนใจ และทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่มีเป้าหมาย กติกา และเงื่อนไขที่ชัดเจน Qian and Clark (2016) อธิบายว่า การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาและการพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูงผ่านสถานการณ์ที่ท้าทาย สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2560) ที่เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่อย่างมีความหมาย บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้เพื่อทำให้เนื้อหาคณิตศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากบอร์ดเกมมีองค์ประกอบของสถานการณ์จำลอง กติกา การตัดสินใจ การคาดการณ์ผลลัพธ์ การวิเคราะห์ทางเลือก และการแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ที่ต้องอาศัยการพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลและ

การสรุปอย่างสมเหตุสมผล การนำบอร์ดเกมมาใช้ร่วมกับแบบฝึกหัดและกิจกรรมสะท้อนคิดจึงช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้เหตุผลในสถานการณ์ที่หลากหลาย ลดความตึงเครียดในการเรียนคณิตศาสตร์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงมโนทัศน์อย่างลึกซึ้งมากขึ้น (สฤณี อาชวานันทกุล, 2559; วชรวรรธน์ ปิยะรัตนมงคล, 2563; Qian & Clark, 2016)

จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสังเคราะห์จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการคิดขั้นสูง รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Motivate การสร้างแรงจูงใจ 2) Activate การกระตุ้นและเชื่อมโยงความรู้เดิม 3) Generate การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 4) Improve การพัฒนาทักษะผ่านบอร์ดเกมและแบบฝึกหัด และ 5) Consolidate การสรุปสาระสำคัญพร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยแต่ละขั้นตอนมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สร้างความเข้าใจผ่านการลงมือปฏิบัติ ฝึกใช้เหตุผลในสถานการณ์จำลอง และสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องและคงทน

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้ช่วยเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่บูรณาการการเรียนรู้เชิงรุก บอร์ดเกม และกระบวนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้อย่างเป็นระบบ ส่วนในเชิงปฏิบัติ ครูสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องตรรกศาสตร์หรือเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่นที่ต้องอาศัยการคิดเชิงเหตุผลได้อย่างเหมาะสม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถใช้เหตุผลในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model

2.เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบอร์ดเกม“ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3.เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 403 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ที่เรียนรายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 1 จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

1.2 ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์จำนวน 40 คน จาก 40 โรงเรียน ที่ได้รับการเผยแพร่ผลงานรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้หรือประเมินความเหมาะสมของการนำรูปแบบไปใช้ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง มิได้มุ่งอ้างอิงผลไปยังประชากรทั้งหมดในเชิงสถิติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบประเมินและรับรองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ***MAGIC Model*** เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.3 บอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์”

2.4 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (**Critical Thinking**)

2.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ตรรกศาสตร์

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โดยคำนวณจากสูตร Cronbach เรียกว่า “สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α - Coefficient) ของ Cronbach ปรับมาจากสูตร KR-20 ใช้หาความเที่ยงของเครื่องมือวัดที่ให้คะแนนแตกต่างกันไปในแต่ละข้อ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นระบบการให้คะแนนเป็น 0 กับ 1

4. การเก็บรวบรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model ร่วมกับบอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง

4.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ MAGIC Model กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน รวมระยะเวลา 12 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

4.3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ (Pretest) และเมื่อสิ้นสุดการทดลองจึงดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยเครื่องมือชุดเดิม พร้อมทั้งเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.4 ภายหลังการทดลอง ผู้วิจัยเผยแพร่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model แก่ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 40 คน จาก 40 โรงเรียน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ ก่อนนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 วิเคราะห์ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เวลาการทดลอง	**จำนวนนักเรียน (คน)**	**คะแนนเฉลี่ย (เต็ม 30 คะแนน)**	$\sum D$	$\sum D^2$	**S.D.**	**t**
ก่อนการทดลอง	36	11.44	502	7302	**3.**51	28.49*
หลังการทดลอง	36	25.39			3.17	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤติของ t ที่ระดับ df 35 = 1.6896)

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{x}$ = 11.44, S.D. = 3.51) และหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{x}$ = 25.39, S.D. = 3.17) มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในขั้นการทดลองประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) (n=30)

คะแนนระหว่างเรียน 11 ชุด (คะแนนเต็ม 120 คะแนน)			คะแนนจากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ **(Critical Thinking)** และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			ประสิทธิภาพ E_1/E_2
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	
120	98.17	81.81	60	48.03	80.06	81.81/80.06

จากตารางที่ 2 พบว่า บอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคะแนนเต็มระหว่างเรียน 120 คะแนน นักเรียน 30 คนสามารถทำคะแนนได้เฉลี่ย 98.17 คิดเป็นร้อยละ 81.81และ มีคะแนนวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) รวมกับคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเต็ม 60 คะแนน นักเรียน 30 คน สามารถทำคะแนนได้เฉลี่ย 48.03 คิดเป็นร้อยละ 80.06 แสดงว่าบอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพจากการทดลองในขั้นทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม เท่ากับ 81.81/**80.0**6 ซึ่งแสดงว่าบอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปใช้ได้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครูที่ได้รับการเผยแพร่นวัตกรรม (N=40)

รายการประเมิน	μ	σ	**ระดับ**
ด้านการใช้ประโยชน์	4.68	0.50	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้	4.70	0.50	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.67	0.53	มากที่สุด
ด้านความถูกต้อง	4.73	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	**4.69**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ **3** พบว่าผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.69, σ = 0.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ (μ = 4.68, σ = 0.50) ด้านความเป็นไปได้ (μ = 4.70, σ = 0.50) ด้านความเหมาะสม (μ = 4.67, σ = 0.536) และ ด้านความถูกต้อง (μ = 4.73, σ = 0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดผลและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีโครงสร้างที่ครบถ้วนและเป็นระบบ ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2560) ที่ระบุว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรกำหนดองค์ประกอบสำคัญอย่างชัดเจน ได้แก่ หลักการหรือแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปใช้ ตรวจสอบ และพัฒนาคุณภาพของรูปแบบได้อย่างเป็นรูปธรรม ในด้านหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model มีหลักการที่มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการคิด การให้เหตุผล และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของณัฐนันท์ วงศ์ประจันต์ (2559) ที่กล่าวว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ค้นคว้า และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จึงสะท้อนว่าหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model มีความเหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องตรรกศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของศักดริน บินหรีม (2564) ที่อธิบายว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และตรวจสอบหลักฐานอย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2555) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจประเด็นปัญหา รวบรวมข้อมูล และสรุปเพื่อตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model มีความชัดเจนและมุ่งพัฒนาการคิดขั้นสูงโดยตรงด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model ที่เริ่มจากการสร้างความสนใจ เชื่อมโยงความรู้เดิม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะด้วยแบบฝึกหัดหรือบอร์ดเกม และสรุปพร้อมรับผลป้อนกลับ สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐนันท์ วงศ์ประจันต์ (2559) ที่ระบุว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ใกล้ตัว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของอุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2555) ที่เสนอว่ากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยการกำหนดปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และการสรุปอ้างอิงโดยใช้เหตุผล จึงสะท้อนว่ากระบวนการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model สนับสนุนการพัฒนาการคิดอย่างเป็นลำดับขั้น ด้านการวัดผลและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การกำหนดการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่ระบุว่าการประเมินผลควรใช้วิธีการที่หลากหลายและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของธราดล รา

นรินทร์ (2554) ที่กล่าวว่าการประเมินควรสะท้อนความสามารถในการใช้เหตุผลการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของผู้เรียน

จากผลการวิจัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดอาจเนื่องมาจาก องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพิ่มเติมที่มุ่งพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดเป็นระบบ และการแก้ปัญหาซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ขนตอนการจดการเรยนรูดวยรูปแบบการจดการเรยนรู MAGIC Model

แผนภาพของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 MAGIC Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1: Motivate and Engage Learners (การสร้างแรงจูงใจและปฏิสัมพันธ์) เป็นขั้นตอนการจัดสภาพแวดล้อมเชิงบวกและสิ่งเร้าที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความพร้อมและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ โดยการใช้สื่อและสถานการณ์ท้าทายเป็นกลไกสำคัญในการดึงดูดความสนใจ ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในระดับที่ลึกขึ้นและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2: Activate Prior Knowledge (การกระตุ้นและเชื่อมโยงความรู้เดิม) มุ่งเน้นการทบทวนและจัดระบบโครงสร้างทางสติปัญญาเดิมเพื่อเป็นฐานในการต่อยอดความรู้ใหม่

ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ให้ความสำคัญกับการดูดซึม (Assimilation) และการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) การเชื่อมโยงนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนขึ้น และสามารถใช้ประสบการณ์เดิมเป็นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 3: Generate Knowledge through Self-construction (การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสร้างความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยใช้กระบวนการสืบเสาะและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์คำตอบด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้ที่คงทนและลึกซึ้งผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 4: Improve Skills through Practice with Board Games and Exercises (การพัฒนาทักษะผ่านบอร์ดเกมและแบบฝึกหัด) เน้นการเปลี่ยนความเข้าใจเชิงนามธรรมไปสู่ความชำนาญเชิงปฏิบัติผ่านการฝึกทักษะอย่างเป็นระบบ (Law of Exercise) การบูรณาการบอร์ดเกมทำหน้าที่เป็น "เครื่องมือทางปัญญา" ที่จำลองสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจและประเมินผลลัพธ์ภายใต้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการใช้บอร์ดเกมร่วมกับแบบฝึกหัดจะช่วยประกันคุณภาพการเรียนรู้และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ขั้นที่ 5: Consolidate Learning and Provide Feedback (การสรุปสาระสำคัญและข้อมูลย้อนกลับ) เป็นขั้นตอนการยืนยันความสำเร็จของการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อมโยงประสบการณ์จากกิจกรรมกลับสู่หลักการสำคัญ การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมแรงช่วยปรับจูนความเข้าใจคลาดเคลื่อนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถอดบทเรียนกลยุทธ์การคิดของตนเอง นำไปสู่การลงข้อสรุปอย่างมีเหตุผลและการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน **2**) บอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (**Critical Thinking)** สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพจากการทดลองในขั้นทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม เท่ากับ 81.81/80.06

ซึ่งแสดงว่าบอร์ดเกม “ขุมทรัพย์ตรรกศาสตร์” ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปใช้ได้ และ 3) ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC **Model** เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ **4** มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.69, σ = 0.51) ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ควรขยายการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model ไปยังหน่วยการเรียนรู้อื่นในรายวิชาคณิตศาสตร์ โดยปรับกิจกรรมและสื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาและบริบทของผู้เรียน 1.2 โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพครูด้านการออกแบบกิจกรรมเชิงรุกและการใช้เกมเป็นฐาน ผ่านการอบรมหรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ **MAGIC Model** ได้อย่างมีคุณภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่นที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลและจุดเด่นของแต่ละรูปแบบ 2.2 ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ MAGIC Model ที่ผสานเทคโนโลยีดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤดาภัทร สีหารี. (2561). มุมมองวิศวกรรมซอฟต์แวร์ต่อการเรียนรู้ด้วยเกมดิจิทัลสำหรับการศึกษาประเทศไทย 4.0. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ฉัตรกมล ประจวบลาภ. (2559). Game-Based Learning กับการพัฒนาการเรียนการสอนทางการพยาบาล. วารสารกองการพยาบาล. 43(2), 127-136.

ณัฐนันท์ วงศ์ประจันต์. (2559). คณิตศาสตร์กับการสอนอุปนัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธราดล รานรินทร์. (2554). ผลของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยกลวิธีสืบสอบที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นลินี ดวงเนตร. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้คณิตศาตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรียานุช บัวผัน. (2564). ผลการใช้กิจกรรมเกมกระดานเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนะดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รักชน พุทธรังษี. (2560). การประยุกต์ใช้บอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะสื่อสารการแสดง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วชรวรรธน์ ปิยะรัตนมงคล. (2563). การประยุกต์ใช้บอร์ดเกมในการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อความคิดเชิงระบบ และการเรียนรู้ของหัวหน้างาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศดานันท์ แก้วศรี. (2563). การออกแบบและพัฒนาเกมกระดานเรื่อง ระบบภูมิคุ้มกัน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ศักดริน บินหรีม. (2564). การพัฒนาแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). ผลการประเมิน PISA 2022 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สฤณี อาชวานันทกุล. (2559). Board game universe จักรวาลกระดานเดียว. กรุงเทพฯ: แซลมอน.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2555). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). ทักษะการคิด : พัฒนาอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: อินทร์ณน.

OECD. (2023). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. OECD Publishing.

Qian, M., & Clark, K. R. (2016). Game-based learning and **21** st century skills: A review of recent research. Computers in Human Behavior, 63**,** 50–58.

การพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเอง ด้วยการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF READING SKILLS AND SELF-DISCIPLINE THROUGH BRAIN-BASED LEARNING COMBINED WITH PRACTICE EXERCISES FOR GRADE 1 STUDENTS.

ชลทิพย์ ช่างนาวา[1] และ อ้อมธจิต แป้นศรี[2]

Chonlathip Changnawa[1] and Omthajit Pansri[2]

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร[1]

Graduate School Naresuan University, Thailand[1]

Corresponding Author's Email: ichi.ronin1991@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ และ 3) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว การวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านคลองตาล (กระจ่างจินดา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 10 แผน แบบฝึกทักษะการอ่าน จำนวน 1 ชุด แบบทดสอบวัดทักษะการอ่าน จำนวน 20 ข้อ และแบบสังเกตความมีวินัยในตนเอง จำนวน 12 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E_1/E_2 และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.13/89.38 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ทักษะการอ่านหลังเรียน ($\bar{x}$ = 17.88, S.D. = 1.54) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 9.16, S.D. = 1.39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความมีวินัยในตนเองหลังเรียน ($\bar{x}$ = 17.25, S.D. = 0.80) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 10.34, S.D. = 1.00) อย่างมี

* Received 5 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 28 September 2026

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทักษะการอ่าน, ความมีวินัยในตนเอง, การเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน, แบบฝึกทักษะ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) determine the efficiency of brain-based learning management integrated with practice exercises for Grade 1 students based on the 80/80 criterion; 2) compare students' reading skills before and after the implementation of the instructional approach; and 3) compare students' self-discipline before and after the intervention. This study employed a quasi-experimental research design using a one-group pretest–posttest design. The sample consisted of 32 Grade 1 students from Ban Khlong Tan (Krajang Jinda) School under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2 during the 2025 academic year. The participants were selected through purposive sampling. The research instruments included ten brain-based learning lesson plans integrated with practice exercises, a set of reading practice exercises, a 20-item reading skills test, and a 12-item self-discipline observation form. Data were analyzed using mean, standard deviation, efficiency analysis based on the E1/E2 criterion, and dependent-samples t-test.

The results revealed that: 1) the instructional plans achieved an efficiency of 83.13/89.38, exceeding the established criterion of 80/80; 2) the students' posttest reading skill scores ($\bar{x}$ = 17.88, S.D. = 1.54) were significantly higher than their pretest scores ($\bar{x}$ = 9.16, S.D. = 1.39) at the .05 level; and 3) the students' posttest self-discipline scores ($\bar{x}$ = 17.25, S.D. = 0.80) were significantly higher than their pretest scores ($\bar{x}$ = 10.34, S.D. = 1.00) at the .05 level. The findings indicate that brain-based learning integrated with practice exercises effectively enhances reading skills and self-discipline among primary school students.

Keywords: Reading Skills, Self-Discipline, Brain-Based Learning, Practice Exercises

บทนำ

ทักษะการอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในบริบทของสังคมฐานความรู้และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการอ่านและทำความเข้าใจสารสนเทศถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม หลายประเทศทั่วโลกยังเผชิญกับปัญหา “ความยากจนทางการเรียนรู้” (Learning Poverty) ซึ่งหมายถึงภาวะที่ผู้เรียนไม่สามารถอ่านและทำความเข้าใจข้อความพื้นฐานได้ตามช่วงวัย (World Bank, 2022) สอดคล้องกับผลการประเมิน PISA 2022 ที่พบว่านักเรียนไทยมีสมรรถนะด้านการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และมีแนวโน้มลดลงจากการประเมินในรอบที่ผ่านมา (OECD, 2023) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการเร่งพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนไทย โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญของการวางรากฐานด้านการรู้หนังสือ (Literacy) และการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้านการอ่านไว้อย่างชัดเจน แต่ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test: RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ยังคงพบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

นอกจากทักษะการอ่านแล้ว ความมีวินัยในตนเอง (Self-Discipline) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และความสำเร็จทางการศึกษา โดยผู้เรียนที่มีความสามารถในการกำกับตนเองจะสามารถควบคุมพฤติกรรม จัดการเวลา มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นต่อเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Duckworth & Seligman, 2005; Tangney, Baumeister, & Boone, 2004) งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าความมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของโรงเรียนบ้านคลองตาล (กระจ่างจินดา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บางส่วนยังประสบปัญหาด้านการอ่าน ขาดความต่อเนื่องในการฝึกฝนตนเอง และมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการขาดวินัยในการเรียนรู้ เช่น ขาดสมาธิ ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับที่คาดหวัง

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) เป็นแนวทางที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานองค์ความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยมุ่งออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติการทำงานของสมอง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ และการสร้าง

บรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ขณะที่แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ งานวิจัยของพรปวิชญ์ หงส์เจ็ด และสายพิณ สีหรักษ์ (2564) พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ฐานันดร กันธวงศ์ และเกสร กอกอง (2568) รายงานว่า แบบฝึกทักษะที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานหรือแบบฝึกทักษะต่อผลลัพธ์ด้านการอ่านเป็นรายด้าน ขณะที่การศึกษาที่บูรณาการทั้งสองแนวทางเพื่อพัฒนาทั้งทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งนับเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว และสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งสมรรถนะด้านการรู้หนังสือและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาและการประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ
3. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีทักษะการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีความมีวินัยในตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนเบญจมาศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 170 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านคลองตาล (กระจ่างจินดา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากการเป็นชั้นเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบจัดการเรียนการสอน และเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองตามสภาพจริงของชั้นเรียน จึงมีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นกลุ่มทดลองในการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2568)

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 แผน รวม 10 ชั่วโมง และแบบฝึกทักษะการอ่าน จำนวน 1 ชุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดทักษะการอ่าน จำนวน 20 ข้อ และแบบสังเกตความมีวินัยในตนเองแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือทุกฉบับเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.94 อยู่ในระดับมากที่สุด

ภายหลังการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ได้แก่ การทดลองรายบุคคล การทดลองกลุ่มย่อย และการทดลองภาคสนาม เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้

จริง โดยผลการทดลองกลุ่มย่อยพบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.67/89.58 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด จึงแสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.97 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบฉบับร่างจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.37–0.87 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง -0.04–0.93 ภายหลังการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ด้านความยากง่ายและอำนาจจำแนก พร้อมทั้งตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก เหลือข้อคำถามที่มีคุณภาพจำนวน 20 ข้อ สำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้แบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วมีค่าความเชื่อมั่นตามสูตร KR-20 เท่ากับ 0.98 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนแบบสังเกตความมีวินัยในตนเองมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.97 จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.87 ซึ่งบ่งชี้ว่าแบบสังเกตมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และมีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่าน และประเมินความมีวินัยในตนเองของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน รวมระยะเวลา 10 ชั่วโมง

3.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่าน และประเมินความมีวินัยในตนเองอีกครั้ง ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

4.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/ E_2

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 เปรียบเทียบทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 แสดงการหาประสิทธิภาพภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับชุดแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน

จำนวน	คะแนนแบบทดสอบระหว่างเรียน										รวม	คะแนนหลังเรียน
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10		
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100	20
คะแนนเฉลี่ย	**8.00**	**8.16**	**7.47**	**8.47**	**8.56**	**8.69**	**7.53**	**8.97**	**8.63**	**8.66**	**83.13**	**17.88**
เฉลี่ยร้อยละ	80.00	81.56	74.69	84.69	85.63	86.88	75.31	89.69	86.25	86.56	83.13	89.38
E_1/E_2 = 83.13/89.38												

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับชุดแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 83.13 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 89.38 ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้จึงมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.13/89.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนด

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

คะแนน	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	**32**	**20**	9.16	1.39	**31.82***	**0.00**
หลังเรียน	**32**	**20**	17.88	1.54		

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05**

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนจากการทดสอบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 9.16 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.39 และคะแนนแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้ โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 17.88 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.54 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความสามารถด้านการอ่านหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ

คะแนน	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	**32**	**20**	10.34	1.00	**45.47***	**0.00**
หลังเรียน	**32**	**20**	17.25	0.80		

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05**

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ก่อนการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)เท่ากับ 10.34 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.00 และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมอง

เป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะมีค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) เท่ากับ 17.25 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความมีวินัยในตนเองหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเอง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.13/89.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งในด้านกระบวนการจัดกิจกรรมระหว่างเรียนและผลลัพธ์หลังเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นความสนใจ การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ และการฝึกปฏิบัติซ้ำผ่านแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานเป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การลงมือปฏิบัติ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เมื่อผสานกับแบบฝึกทักษะที่มีลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก จึงทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญรัตน์ อุยโต (2561) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะทางภาษาไทยของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับภริตา การะภาพ (2564) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมตามแนวทาง Brain-Based Learning ร่วมกับสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมช่วยพัฒนาความสามารถด้านภาษาและสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในระดับสูง

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมทักษะการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยเน้นการฝึกอ่านคำ การจดจำรูปคำ การเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษร และการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

แบบฝึกทักษะยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความคุ้นเคยกับคำ สระ และมาตราตัวสะกด อีกทั้งการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสมองเป็นฐานช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุก กระตุ้นความสนใจ และลดความกังวลในการอ่าน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกล้าในการอ่านและมีความมั่นใจมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับศิราณี แพทอง (2561) ที่พบว่าการใช้แบบฝึกทักษะอย่างเป็นระบบสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับสุธาทิพย์ ชัยแก้ว (2565) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า นักเรียนมีคะแนนความมีวินัยในตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ไม่เพียงส่งเสริมทักษะการอ่านเท่านั้น แต่ยังสามารถพัฒนาคุณลักษณะด้านความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนได้ด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอนชัดเจน ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของชั้นเรียน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ทำแบบฝึกทักษะตามลำดับ และฝึกควบคุมตนเองระหว่างการทำกิจกรรม

การเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและส่งเสริมแรงจูงใจภายในของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมด้านความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความอดทน และการปฏิบัติตามกติกาได้ดีขึ้น นอกจากนี้ การใช้แบบฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องยังช่วยฝึกนิสัยการทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมีวินัยในตนเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับศรชัย เกษมสุข (2564) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้รับการเสริมแรงอย่างเหมาะสมสามารถส่งเสริมพฤติกรรมด้านวินัยได้ และสอดคล้องกับศุภวรรณ ทองลาด (2564) ที่อธิบายว่าความมีวินัยในตนเองเกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรม ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนให้เหมาะสม

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะสามารถส่งเสริมทั้งทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.13/89.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ อีกทั้งนักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านและคะแนนความมีวินัยในตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ และการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมทั้งทักษะทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างเป็นระบบ

2. ครูควรใช้แบบฝึกทักษะควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นแบบฝึกทักษะควรมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีภาพประกอบหรือกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านซ้ำอย่างสม่ำเสมอ

3. การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนควรดำเนินควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูควรกำหนดข้อตกลงในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน ฝึกให้ผู้เรียนรับผิดชอบงานของตนเอง ทำงานตามขั้นตอน และใช้การเสริมแรงทางบวก เช่น การให้คำชม การให้กำลังใจ หรือการยกย่องพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้สามารถพัฒนาทักษะการอ่านและความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนในบริบทอื่นได้หรือไม่

2. ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับแบบฝึกทักษะที่มีต่อตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความมั่นใจในการอ่าน ความรับผิดชอบในการเรียน หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการติดตามผลหลังการทดลองในระยะยาว เพื่อศึกษาความคงทนของทักษะการอ่านและพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของผู้เรียน เนื่องจากความมีวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา นาคสกุล. (2546). วินัยกับการพัฒนาคนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

จรัสพร บัวเรือง. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการเรียนรู้แบบนำตนเอง วิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ฐานันดร กันธวงศ์ และเกสร กอกอง. (2568). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์, 35(2), 85-97.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญรัตน์ อุยโต. (2561). การพัฒนาทักษะการเขียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรปวิชญ์ หงส์เจ็ด และสายพิณ สีหรักษ์. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 16(1), 45-58.

ภริตา การะภาพ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนะ บัวสนธ์. (2564). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรชัย เกษมสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ศิราณี แพทอง. (2561). การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อ่านหรรษา พาเขียนเพลิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ศุภวรรณ ทองลาด. (2564). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2568). ข้อมูลนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเบญจมาศ ปีการศึกษา 2568. ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (BIG DATA). เรียกใช้เมื่อ 31 ตุลาคม 2568 จาก https://bigdata.sukhothai2.go.th/tableSchoolmis.php?op=2.1&year=2568-1&look=Group&groupCode=1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). รายงานผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุธาทิพย์ ชัยแก้ว. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

OECD. (2023). PISA 2022 results: What students know and can do. Paris: OECD Publishing.

OECD. (223). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

Tangney, J. P., Baumeister, R. F., and Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. Journal of Personality, 72(2), 271-324.

World Bank. (2022). The state of global learning poverty: 2022 update. Washington, D.C.: World Bank.

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ*

DEVELOPMENT OF A MATHEMATICAL LITERACY TEST FOR GRADE 7 STUDENTS USING ITEM RESPONSE THEORY

กิตติธร กุลธรสุขศิริชัย[1] และ น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์[2]

Kittithon Kunthonsuksirichai [1] and Namthip Ongardwanich [2]

นักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[1]

อาจารย์ประจำภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[2]

M.Ed. Program Mathematics Education Faculty of Education Naresuan University, Thailand[1]

Lecturer Department of Educational Administration Research and Innovative Development Faculty of Education, Naresuan University, Thailand[2]

Corresponding Author's Email: kittithonk67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2) วิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ด้วยโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดอุทัยธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 500 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยคือ แบบทดสอบอัตนัยแสดงวิธีทำ 20 ข้อ พัฒนาตามกรอบ PISA ภายใต้ 4 สถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม (CTT) เพื่อหาคุณภาพเบื้องต้น และ วิเคราะห์คุณภาพด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบผ่านโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบทดสอบมีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าความเชื่อมั่นตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม (สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค : α) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.47 ถึง 0.93

2. คุณภาพของแบบทดสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องความเป็นเอกมิติและเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น เมื่อวิเคราะห์ด้วยโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) พบว่าข้อสอบทั้ง 20 ข้อมีค่าพารามิเตอร์อำนาจ

* Received 5 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 28 September 2026

จำแนก α_i อยู่ในช่วง 1.67 ถึง 2.74 ซึ่งอยู่เกณฑ์ที่สูง และมีค่าพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_i) อยู่ระหว่าง -0.80 ถึง +3.08 โดยมีการเรียงลำดับขั้นอย่างเหมาะสมในทุกข้อคำถาม

3. ฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบ (TIF) ให้ค่าสารสนเทศสูงสุดที่ระดับความสามารถ (θ) ประมาณ 1.2 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแบบทดสอบมีความแม่นยำสูงในการวัดทักษะความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถ (θ) ระดับปานกลางขึ้นไป

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์, ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ, โมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a mathematical literacy test for Grade 7 students, and 2) to analyze the test quality based on Item Response Theory (IRT) using the Graded Response Model (GRM). The sample consisted of 500 Grade 7 students in Uthai Thani province during the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instrument was a 20-item constructed-response mathematical literacy test, developed in accordance with the PISA assessment framework across 4 situations aligned with the local context. Data were analyzed using basic statistics based on Classical Test Theory (CTT) to assess preliminary quality, followed by an in-depth quality analysis utilizing Item Response Theory via the Graded Response Model

The results revealed that:

1. The developed test exhibited a high content validity index (IOC) of 1.00 for all items. Based on CTT, the overall reliability (Cronbach's alpha: α) was 0.97. The item difficulty ranged from 0.20 to 0.80, and the item discrimination ranged from 0.47 to 0.93.

2. For the IRT analysis, the test met the assumptions of unidimensionality and local independence. The GRM analysis indicated that the discrimination parameters (α_i) for all 20 items ranged from 1.67 to 2.74, representing a high level of discrimination. The threshold parameters (β_i) ranged from -0.80 to +3.08, with appropriate sequential ordering across all items.

3. The Test Information Function (TIF) peaked at an ability level (θ) of approximately 1.2. This indicates that the test provides high precision in measuring the mathematical literacy of students with moderate-to-high ability

levels, making it an effective standardized tool for evaluating and improving students' mathematical literacy in the region.

Keywords: Mathematical Literacy,Item Response Theory (IRT),Graded Response Model (GRM)

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่ให้ความสำคัญกับทักษะแห่งอนาคต (3R x 8C) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการประเมินระดับนานาชาติ PISA 2022 กลับพบปรากฏการณ์ที่เรียกว่า PISA Shock ในระบบการศึกษาไทยอย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยด้านความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) ของนักเรียนไทยลดต่ำลงเหลือเพียง 394 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD อย่างมีนัยสำคัญ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566; OECD, 2023) สถานการณ์นี้ตอกย้ำถึงช่องว่างระหว่างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไขเชิงระบบ

แม้จะมีการนำแนวทาง PISA มาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาไทย แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบช่องว่างการวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ด้านช่วงวัย แบบทดสอบส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขาดการเตรียมความพร้อมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญในการปลูกฝังความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (นูรมา นิสาแล๊ะ และคณะ, 2563; ปราณี แก้วมา และคณะ, 2568; สุทธารัตน์ บุญเลิศ และธัญญา กาศรุณ, 2566) 2) ด้านบริบท ข้อสอบมักใช้สถานการณ์สากลหรือสังคมเมือง ทำให้ผู้เรียนในพื้นที่ต่างจังหวัดขาดความคุ้นเคย การบูรณาการบริบทท้องถิ่นจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง (Susanta et al., 2023) และ 3) ด้านมาตรวิทยาการประเมินสมรรถนะที่ซับซ้อนตามกรอบ PISA จำเป็นต้องใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกที่มีลำดับขั้น (เช่น 0-3 คะแนน) ซึ่งทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม (CTT) มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ข้อสอบลักษณะนี้และยึดติดกับกลุ่มตัวอย่าง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) ผ่านโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) จึงตอบโจทย์มากกว่า เพราะช่วยให้อธิบายโอกาสการได้คะแนนในแต่ละระดับขั้นได้อย่างแม่นยำ เป็นอิสระจากกลุ่มตัวอย่าง และสามารถสร้างฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภูรินท์ เทพสถิตย์ และคณะ, 2565; Herosian et al., 2023; Tan, 2024)

จากช่องว่างการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามกรอบ PISA โดยบูรณาการบริบทท้องถิ่นของจังหวัดอุทัยธานี และวิเคราะห์คุณภาพด้วยโมเดล GRM เพื่อสร้างแบบทดสอบที่มีมาตรฐานระดับสากลและมีความตรงตามสภาพจริง ผลการวิจัยนี้จะเป็นสารสนเทศสำคัญที่ช่วยให้ครูผู้สอนได้รับข้อมูลเชิงลึกสำหรับวินิจฉัยและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนามีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวนรวมทั้งสิ้น 2,676 คน (ระบบข้อมูลสารสนเทศจำนวนนักเรียน โรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้แบบทดสอบคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 18 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบเบื้องต้น ตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและเวลาที่ใช้ในการสอบ และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 500 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) และมีจำนวนเพียงพอต่อการประมาณค่าพารามิเตอร์โมเดล GRM ตามข้อเสนอแนะของ De Ayala (2009) ผู้วิจัยได้มาโดย วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของบริบทสถานศึกษาที่หลากหลายในจังหวัดอุทัยธานี (ขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก) รวมถึงพิจารณาจากความพร้อมของสถานศึกษาและนักเรียนในการทำแบบทดสอบอัตนัย ซึ่งต้องใช้ความตั้งใจสูงกว่าข้อสอบปรนัย เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการขาดแรงจูงใจในการสอบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัยแสดงวิธีทำ จำนวน 20 ข้อ (4 สถานการณ์อิงบริบทจังหวัดอุทัยธานี) พัฒนาขึ้นตามกรอบ PISA 2022 และหลักสูตรแกนกลางฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยใช้เกณฑ์ตรวจให้คะแนนแบบรูบริก 4 ระดับ (0–3 คะแนน) อิงแนวคิดของสุณิสา สุมิรัตนะ (2555)

ตัวอย่างสถานการณ์ที่ 1 นักท่องเที่ยววัดท่าซุง

จุดประสงค์ นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เรื่อง จำนวนเต็ม และ สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทของจังหวัดอุทัยธานี (ค 3.1 ม.1/1)

ข้อมูลสถานการณ์ น้องออมเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยววัดท่าซุงในช่วงวันหยุดยาว 5 วัน พบว่ามีจำนวน 1,200, 850, 1,000, 1,350 และ 1,600 คน ตามลำดับ และเมื่อสุ่มสอบถามค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 5 คน (ไม่รวมค่าเดินทาง) พบว่ามียอดใช้จ่ายต่อคนอยู่ที่ 420, 450, 500, 420 และ 510 บาท

คำถาม น้องออมต้องการสรุปข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 5 วัน เพื่อรายงานทางวัด จงแสดงวิธีการจัดระเบียบข้อมูลชุดนี้ใหม่ให้ดูง่ายขึ้น และเลือกค่ากลางทางสถิติ ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูล พร้อมระบุเหตุผลและหน่วยของข้อมูลให้ถูกต้อง

เกณฑ์การให้คะแนน

3 คะแนน แสดงการจัดระเบียบข้อมูล (เช่น เรียงลำดับหรือสร้างตาราง) ได้ถูกต้อง เลือกใช้ค่าสถิติ (ค่าเฉลี่ย/มัธยฐาน) ได้เหมาะสมกับข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายความหมายและระบุหน่วยได้ถูกต้องครบถ้วน

2 คะแนน เลือกใช้ค่าสถิติและคำนวณได้ถูกต้อง แต่ไม่ได้แสดงการจัดระเบียบข้อมูลหรือจัดระเบียบข้อมูลผิดพลาด

1 คะแนน แสดงการจัดระเบียบข้อมูลได้ถูกต้อง แต่เลือกใช้ค่าสถิติผิด หรือคำนวณหาคำตอบไม่ได้

0 คะแนน ไม่ตอบ, ตอบผิดทั้งหมด หรือไม่แสดงวิธีทำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ความตรงเชิงเนื้อหาประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ตามแนวคิดของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538) ได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

2) คุณภาพรายข้อเบื้องต้น (CTT) ทดลองใช้กับนักเรียน 18 คน วิเคราะห์ด้วยเทคนิคกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ 25% ตามวิธีของ Whitney and Sabers (1970) ได้ค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.23 – 0.50 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.47 – 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) ทั้งฉบับอิงเกณฑ์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) เท่ากับ 0.97

3) คุณภาพตามทฤษฎีตอบสนองข้อสอบ (IRT) วิเคราะห์กับกลุ่มตัวอย่าง 500 คน

ด้วยโมเดล GRM อิงแนวคิด De Ayala (2009) ผ่านโปรแกรม R แพ็กเกจ mirt พบว่าค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (α_i) อยู่ระหว่าง 1.67-2.74 และค่าพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_i) อยู่ระหว่าง -0.80 ถึง +3.08 ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลอย่างมีนัยสำคัญทุกข้อคำถาม

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้เรียน โดยการเข้าร่วมตอบแบบทดสอบเป็นไปตามความสมัครใจ ไม่มีผลต่อคะแนนในรายวิชา และข้อมูลของผู้เรียนจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กจำนวน 18 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อเบื้องต้น และระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ในชั่วโมงเรียน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (โปรแกรม R ผ่านแพ็กเกจ mirt) โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์คุณภาพตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม (CTT) วิเคราะห์ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r), และค่าความเชื่อมั่น (α) จากผลการทดลองใช้ เพื่อเป็นเกณฑ์คัดเลือกและปรับปรุงข้อสอบก่อนทดสอบจริง

4.2 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของ IRT นำผลการทดสอบจริงจากกลุ่มตัวอย่าง 500 คน มาตรวจสอบความเป็นเอกมิติ และความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น ก่อนวิเคราะห์ด้วยโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) ของ Samejima (1969)

4.3 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model-Data Fit) ตรวจสอบความสอดคล้องระดับแบบทดสอบด้วยสถิติ M_2^* (Cai & Hansen, 2013) ร่วมกับพิจารณาค่าความน่าจะเป็น ($p > 0.05$) และดัชนี RMSEA (Maydeu-Olivares & Joe, 2014) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ให้มีค่าน้อยกว่า 0.05 รวมถึงตรวจสอบความสอดคล้องระดับข้อสอบด้วยค่าสถิติ $S - X^2$ (Orlando & Thissen, 2000) โดยใช้เกณฑ์สัดส่วน $X^2/df < 2$ ค่า RMSEA < 0.05 และค่าความน่าจะเป็น ($p > 0.05$)

4.4) การประมาณค่าพารามิเตอร์ข้อสอบ วิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (α_i) และ ค่าพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_i) ตามเกณฑ์ของ Embretson and Reise (2000) ซึ่งควรกำหนดอยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 2.50 และ -2.50 ถึง +2.50 ตามลำดับ พร้อมทั้งแสดงผลการวิเคราะห์ผ่านกราฟความน่าจะเป็นของข้อสอบ (Item Trace Lines), ฟังก์ชันสารสนเทศ (TIF, SE) และกราฟโค้งลักษณะแบบทดสอบ (TCC)

4.5) การสร้างเกณฑ์วินิจฉัยสมรรถนะผู้เรียน บูรณาการผลจากแผนที่สภาวะสันนิษฐาน (Wright Map) เพื่อกำหนดจุดตัดระดับความสามารถ (θ) ควบคู่กับการเทียบเคียง

บนกราฟ TCC เพื่อแปลงค่าเป็นคะแนนดิบที่คาดหวัง (StataCorp, 2015) จากนั้นนำมาสร้างตารางเกณฑ์และคำบรรยายสมรรถนะ เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปใช้วินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (ถิรายุ อินทร์แปลง, 2566)

ผลการวิจัย

การพัฒนาและหาคุณภาพของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

1. ผลการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น (ตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม: CTT)

แบบทดสอบทั้ง 20 ข้อมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสม (IOC = 1.00) ค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.20–0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับสูง (Cronbach's Alpha = 0.97)

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)

ผู้วิจัยใช้โมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) 4 ระดับ (0-3 คะแนน) ผ่านโปรแกรม R และแพ็กเกจ mirt (ภูรินท์ เทพสถิตย์ และคณะ, 2565) โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

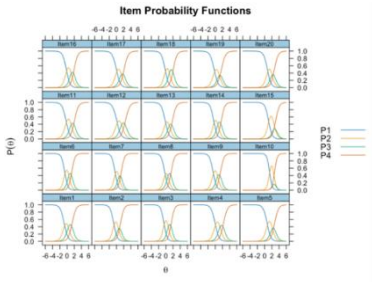
2.1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น แบบทดสอบมีความเป็นเอกมิติ หรือวัดทักษะความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์เพียงมิติเดียวอย่างชัดเจน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (F_1) ระหว่าง 0.701 – 0.850 ค่าไอเกน (Eigenvalue) เท่ากับ 11.55 และอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 20 (Herosian et al., 2023) รวมทั้งมีความเป็นอิสระเชิงท้องถิ่น (Local Independence) โดยค่าความสัมพันธ์ของส่วนเหลือรายข้ออยู่ระหว่าง -0.195 ถึง 0.091 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ ±0.20

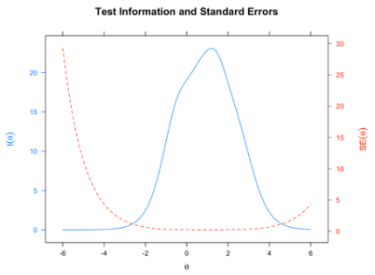
2.2 ความสอดคล้องระดับข้อสอบ ข้อสอบ 19 ข้อมีความสอดคล้องกับโมเดลทุกดัชนีชี้วัดสำหรับข้อ 2 แม้ค่า p-value < 0.05 (เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ N=500) แต่เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์อนุโลม 2 ใน 3 ดัชนี พบว่าค่าสัดส่วน X^2/df (1.36) และค่า RMSEA (0.027) ผ่านเกณฑ์ จึงสรุปได้ว่าข้อสอบมีความตรงเชิงโครงสร้างเพียงพอและสอดคล้องกับโมเดล (ภูรินท์ เทพสถิตย์ และคณะ, 2565)

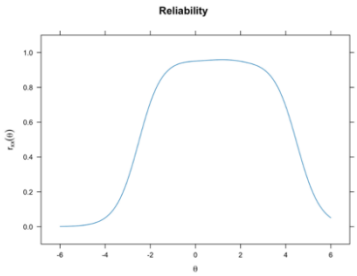
2.3 ผลการวิเคราะห์และแปลผลค่าพารามิเตอร์ข้อสอบ

ค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (α_i) อยู่ระหว่าง 1.67 – 2.74 แสดงถึงประสิทธิภาพในการจำแนกผู้เรียนได้ดี ค่าพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_{ix}) โดยรวมอยู่ระหว่าง -0.80 ถึง +3.08 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (-2.50 ถึง +2.50) และมีการเรียงลำดับขั้นความยากอย่างเหมาะสมในทุกข้อสอบ ($\beta_1 < \beta_2 < \beta_3$)

2.4 ผลการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบกราฟ

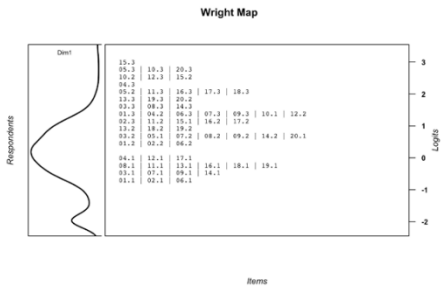
ภาพที่ 1 **ภาพที่ 2** **ภาพที่ 3**

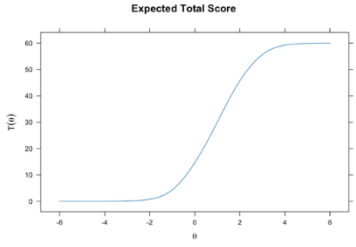
ภาพที่ 1 กราฟโค้งลักษณะข้อสอบของแบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ทั้ง 20

ภาพที่ 2 กราฟฟังก์ชันสารสนเทศ และ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน.

ภาพที่ 3 กราฟความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

จากภาพที่ 1 กราฟโค้งลักษณะข้อสอบ (Item Trace Lines) สะท้อนให้เห็นว่าเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก 4 ระดับ (0-3 คะแนน) ทำงานสอดคล้องตามโมเดล GRM (Samejima, 1969) ($\beta_1 < \beta_2 < \beta_3$) แสดงให้เห็นว่าผู้สอบจำเป็นต้องมีระดับความสามารถ (θ) ที่สูงขึ้นจริงจึงจะได้รับคะแนนในระดับที่สูงขึ้น (ภูรินท์ เทพสถิตย์ และคณะ, 2565) นอกจากนี้เมื่อพิจารณากราฟฟังก์ชันสารสนเทศและความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (ภาพที่ 2) ควบคู่กับกราฟความเชื่อมั่น (ภาพที่ 3) พบว่ามีแนวโน้มสอดคล้องกัน โดยค่าสารสนเทศและความเชื่อมั่นทำจุดสูงสุดในบริเวณระดับความสามารถ $\theta \approx 1.2$ สะท้อนว่าแบบทดสอบฉบับนี้มีความเที่ยงสูง และเหมาะสมสำหรับการประเมินผู้เรียนที่มีความสามารถระดับปานกลางค่อนไปทางสูง

ภาพที่ 4 **ภาพที่ 5**

ภาพที่ 4 กราฟแผนที่สภาวะสันนิษฐาน (Wright Map)

ภาพที่ 5 กราฟเส้นโค้งลักษณะแบบทดสอบ (Test Characteristic Curve : TCC)

ผู้วิจัยได้บูรณาการผลการวิเคราะห์จากแผนที่สภาวะสันนิษฐาน (Wright Map) และกราฟเส้นโค้งลักษณะแบบทดสอบ (TCC) เพื่อสร้างเกณฑ์วินิจฉัยสมรรถนะผู้เรียน โดยพิจารณาจากการกระจายตัวของระดับความสามารถ (θ) ควบคู่กับการกระจายตัวของพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_{ix}) ของข้อสอบบนมาตรวัดเดียวกัน พบว่าข้อสอบส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในช่วงระดับความสามารถ (θ) ปานกลางถึงสูง ส่งผลให้แบบทดสอบสามารถจำแนกผู้เรียนในช่วงดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ในช่วงระดับความสามารถต่ำกว่า(θ) = 0.0 พบว่ามีจำนวนข้อสอบค่อนข้างน้อย จึงอาจทำให้การวัดผู้เรียนกลุ่มความสามารถ (θ) ต่ำมีความละเอียดลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดจุดตัดระดับความสามารถที่ (θ) = 0.0 และ (θ) = 2.0 เพื่อแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 3 ระดับ และนำจุดตัดดังกล่าวไปเทียบเคียงบนกราฟเส้นโค้งลักษณะแบบทดสอบ (TCC) เพื่อแปลงเป็นคะแนนดิบที่คาดหวังของแบบทดสอบ (คะแนนเต็ม 60 คะแนน) ผลการเทียบเคียงพบว่า ระดับความสามารถ (θ) = 0.0 และ (θ) = 2.0 สอดคล้องกับคะแนนดิบ 16 และ 45 คะแนนตามลำดับ ผู้วิจัยจึงนำช่วงคะแนนดังกล่าวมาจัดทำเกณฑ์วินิจฉัยสมรรถนะความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ พร้อมคำบรรยายคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์วินิจฉัยคะแนนดิบเพื่อระบุระดับสมรรถนะความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์

คะแนนดิบ	ความสามารถ (θ)	สมรรถนะ
45 - 60	2.0 ขึ้นไป	วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ซับซ้อนได้ เชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับบริบทจริงได้ดี
16 - 44	0.0 ถึง 2.0	แปลงปัญหาและใช้คณิตศาสตร์แก้ปัญหาได้ในระดับพื้นฐานถึงปานกลาง
0 - 15	ต่ำกว่า 0.0	อ่านและระบุข้อมูลพื้นฐานได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในการสร้างตัวแบบและแก้ปัญหา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเบื้องต้นอยู่ในเกณฑ์ดีทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินกระบวนการสร้างเครื่องมืออย่างเป็นระบบ โดยอิงโครงสร้างจากหลักสูตรแกนกลางฯ และกรอบ PISA 2022 อย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมาลี จันทร์ชลอ (2542) และ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538) ที่ระบุว่าการตรวจสอบความตรง (IOC) และคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ เป็นหลักประกันสำคัญที่ทำให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรง นอกจากนี้ การบูรณาการบริบทท้องถิ่นของจังหวัดอุทัยธานีเข้ามาเป็นสิ่งเร้า ในแบบทดสอบ ยังมีบทบาทสำคัญในการลดความคลาดเคลื่อนทางการวัด การใช้

สถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคยช่วยลดกำแพงความกลัวโจทย์ปัญหา ทำให้นักเรียนสามารถแปลงสถานการณ์จริงเป็นตัวแบบคณิตศาสตร์ (Formulate) ได้อย่างราบรื่นและแสดงสมรรถนะที่แท้จริงออกมาได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธารัตน์ บุญเลิศ และธัญญา กาศรุณ (2566) และ สุไกย๊ะ ลิมาน และคณะ (2562) ที่ยืนยันว่า การประยุกต์ใช้มิติทางบริบทประจำวันสามารถกระตุ้นร่องรอยการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนได้ดีกว่าการใช้โจทย์นามธรรมทั่วไป

2. คุณภาพข้อสอบตามโมเดล GRM พบว่าแบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนกสูงและพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ (β_{ix}) เรียงลำดับอย่างเหมาะสม สะท้อนถึงประสิทธิภาพของข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์รูบริกในการจำแนกผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ (นฤมล อามะรา และคณะ, 2560; Samejima, 1969) อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันสารสนเทศของแบบทดสอบ (TIF) พบว่า แบบทดสอบให้สารสนเทศสูงสุดในช่วงระดับความสามารถประมาณ (θ) = 1.2 หรือกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถปานกลางถึงสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะข้อสอบตามกรอบ PISA ที่ต้องอาศัยทักษะการอ่านตีความ การคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงหลายขั้นตอน (สมชาย โพธิจาทุม, 2564; Haara et al., 2017) จึงอาจยังมีข้อจำกัดในการจำแนกผู้เรียนที่มีระดับความสามารถ (θ) ค่อนข้างต่ำได้อย่างละเอียด

โดยผู้วิจัยบูรณาการ Wright Map และกราฟ TCC เพื่อแปลงค่าความสามารถ (θ) กลับสู่ช่วงคะแนนดิบและกำหนดจุดตัดสมรรถนะ 3 ระดับ (ถิรายุ อินทร์แปลง, 2566) แนวทางดังกล่าวช่วยให้ครูสามารถใช้คะแนนดิบเพื่อวินิจฉัยผู้เรียนและวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่จำเป็นต้องคำนวณสถิติ IRT ที่ซับซ้อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แบบทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (อิงบริบทจังหวัดอุทัยธานี) ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพสูงและผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้งตามทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม (CTT) และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบผ่านโมเดลการให้คะแนนแบบลำดับขั้น (GRM) แบบทดสอบชุดนี้มีความโดดเด่นในการให้สารสนเทศที่แม่นยำ โดยเฉพาะกับการวัดผู้เรียนกลุ่มที่มีความสามารถระดับปานกลางค่อนไปทางสูง นอกจากนี้ การบูรณาการข้อมูลเชิงประจักษ์มาสร้างเป็นเกณฑ์วินิจฉัยสมรรถนะ 3 ระดับ ทำให้ได้เครื่องมือที่พร้อมสำหรับให้ครูผู้สอนนำไปใช้วินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อจำกัดของงานวิจัย เนื่องจากแบบทดสอบพัฒนาขึ้นโดยอิงบริบทท้องถิ่นของจังหวัดอุทัยธานีเป็นหลัก หากนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในภูมิภาคอื่น อาจต้องคำนึงถึงความคุ้นเคยกับสถานการณ์ที่อาจส่งผลต่อการทำข้อสอบของนักเรียน และผลวิเคราะห์ (TIF) ชี้ว่าแบบทดสอบมีความแม่นยำสูงสุดกับกลุ่มความสามารถปานกลางถึงสูง การจำแนกกลุ่มอ่อนจึงอาจขาดความละเอียด เนื่องจากความซับซ้อนของข้อสอบแนว PISA ที่อาศัยทักษะขั้นสูง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษาและครูผู้สอนควรนำแบบทดสอบฉบับนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือวินิจฉัยจุดบกพร่องรายบุคคล เนื่องจากโครงสร้างการให้คะแนนแบบรูบริกควบคู่กับค่าพารามิเตอร์เทรชโฮลด์ จะช่วยเผยให้เห็นร่องรอยทางปัญญาของผู้เรียนตามกรอบ PISA เช่น การระบุกลุ่มผู้เรียนที่ติดขัดด้านการตีความและประเมินผล เพื่อให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ซ่อมเสริมหรือส่งเสริมศักยภาพได้อย่างตรงจุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนาข้อสอบที่มีระดับความยากลดลงเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือให้ครอบคลุมการวัดกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถระดับต่ำได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น และควรศึกษาการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบ (DIF) เพื่อตรวจสอบความยุติธรรมของสถานการณ์บริบทท้องถิ่นต่อกลุ่มผู้เรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน และการต่อยอดสู่การปฏิบัติ ควรนำข้อค้นพบเกี่ยวกับจุดอ่อนด้านทักษะการตีความของผู้เรียนไปต่อยอดในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการอภิปรายและการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์สู่บริบทชีวิตจริงอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

ถิรายุ อินทร์แปลง. (2566). การประยุกต์ใช้ชุดคำสั่ง WrightMap ในโปรแกรม R สำหรับการกำหนดคะแนนจุดตัดและคำบรรยาย. วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทาง สังคมศาสตร์, 4(2), 24-41.

นฤมล อามะรา, สุรีพร อนุศาสนนันท์, และณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์. (2560). การสร้างแบบทดสอบวัดกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 3 สังกัดศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นูรมา นิสาแล๊ะ, เรวดี กระโหมวงศ์, และณัชชา มหปุญญานนท์. (2563). การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องความสามารถในการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน รายงานการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11 (หน้า 538-546). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปราณี แก้วมา, น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, และสำราญ มีแจ้ง. (2568). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้ ด้านคณิตศาสตร์แบบพหุมิติในรูปแบบแอปพลิเคชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 3 ทีมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31(1), 244-259.

พิสิทธา กาชัย, ทรงชัย อักษรคิด, ชานนท์ จันทรา, และสกล ตั้งเก้าสกุล. (2566). การศึกษาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 2 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

คณิตศาสตร์โดย วิธีการแบบเปิด. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(5), 255-270.

ภูรินท์ เทพสถิตย์, ภัคจิรา จงสุกใส, ภัคจิรา บวรธรรมรัตน์, วรเชษฐ แซ่เจีย, และณภัทร ชัยมงคล. (2565). การวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบตรวจให้คะแนนมากกว่า 2 ค่า โดยใช้โปรแกรมอาร์. วารสารวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา, 28(2), 13-35.

ระบบข้อมูลสารสนเทศจำนวนนักเรียน โรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. (2568). ข้อมูลจำนวนนักเรียนโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568. จาก https://school.webactivitynet/s12568/page=district-detail&district_code=00610001

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). สุวีริยาสาส์น.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(2566). บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะจากผลการประเมิน PISA 2022.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). โครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA Thailand). จาก https://www.ipst.ac.th/pisa

สมชาย โพธิจาทุม. (2564). การศึกษาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาณ ปริภูมิและรูปทรง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุณิสา สุมิรัตนะ. (2555). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธารัตน์ บุญเลิศ, และธัญญา กาศรุณ. (2566). การพัฒนางานทางคณิตศาสตร์ตามแนวทางการประเมินของ PISA เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุไกย๊ะ ลิมาน, ศุภลักษณ์ สินธนา, และวรพจน์ แซ่หลี. (2562). การพัฒนาแบบทดสอบ วัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวข้อสอบ PISA. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 11(2), 115-128.

สุมาลี จันทร์ชลอ. (2542). การวัดและประเมินผล. เพลท หจก.สุเมตรฟิล์ม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Cai, L., & Hansen, M. (2013). Limited-information goodness-of-fit testing of hierarchical item factor models. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 66(2), 245-276.

Chalmers, R. P. (2012). mirt: A multidimensional item response theory package for the R environment. Journal of Statistical Software, 48(6), 1–29.

De Ayala, R. J. (2009). The theory and practice of item response theory. Guilford Press.

Embretson, S. E., & Reise, S. P. (2000). Item response theory for psychologists. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Haara, F. O., Bolstad, O. H., & Jenssen, E. S. (2017). Research on mathematical literacy in schools Aim, approach, and attention. European Journal of Science and Mathematics Education, 5(3), 285-313.

Herosian, M. Y., Sihombing, Y. R., & Pulungan, D. A. (2023). Item response theory analysis on student statistical literacy tests. Pedagogik: Jurnal Pendidikan, 9(2), 203-215.

Maydeu-Olivares, A., & Joe, H. (2014). Assessing approximate fit in categorical data analysis. Multivariate Behavioral Research, 49, 305–328. https://doi.org/10.1080/00273171.2014.911075

OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. OECD Publishing.

Orlando, M., & Thissen, D. (2000). Likelihood-based item-fit indices for dichotomous item response theory models. Applied Psychological Measurement, 24(1), 50–64.

Samejima, F. (1969). Estimation of latent ability using a response pattern of graded scores. Psychometrika, Monograph Supplement No. 17.

StataCorp. (2015). Stata: Release 14. Statistical Software. StataCorp LLC.

Susanta, A., Sumardi, H., Susanto, E., & Retnawati, H. (2023). Mathematics literacy task on number pattern using Bengkulu context for junior high school students.

Tan, T. K. (2024). Evaluating assessment via item response theory utilizing information function with R. The Quantitative Methods for Psychology, 20(1), 33-45. Retrieved February 10, 2026, from https://www.tqmp.org/RegularArticles/vol20-1/p033/p033.pdf

Whitney, D. R., & Sabers, D. L. (1970). Improving essay examinations III, use of item analysis (Technical Bulletin 11). University Evaluation and Examination Service.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper and Row.

การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ เรื่อง สถิติ (1) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL ARGUMENTATION SKILLS THROUGH INGUIRY-BASED LEARNING INTEGRATED WITH VISUAL AND STATISTICAL DATA PLATFORMS IN STATISTICS (1) FOR GRADE 7 STUDENTS

ธนากร ภักดีทัย [1] และ อาทร นกแก้ว [2]

Thanakorn Pakdeethai [1] and Artorn Nokkaew [2]

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร [1]

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร [2]

M.Ed. Program Mathematics Education Faculty of Education Naresuan University,Thailand [1]

Lecturer Department of Education Faculty of Education Naresuan University,Thailand [2]

Corresponding Author's Email: Thanakornpa67@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติที่พัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) และ 2) เพื่อศึกษาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่ง จังหวัดอุทัยธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดเรียนรู้ 4 แผน, แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้, แบบสังเกตทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์และแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติที่พัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน คือ การใช้สถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทใกล้ตัวของนักเรียนร่วมกับการใช้คำถามกระตุ้น ช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนโต้แย้ง สร้างแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย อีกทั้งนักเรียนได้ลงมือสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์มสามารถสร้างกราฟหรือแผนภูมิ เพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง ยังช่วยลดเวลาในการ

* Received 24 May 2026; Revised 3 June 2026; Accepted 28 September 2026

จัดการข้อมูล 2) ผลการศึกษาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทั้ง 4 องค์ประกอบส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้สามารถพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

คำสำคัญ: รูปแบบสืบเสาะหาความรู้, แพลตฟอร์มแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ, ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1) investigate instructional guidelines using inquiry-based learning integrated with a data visualization and statistics platform to develop mathematical argumentation skills of Grade 7 students in the topic of Statistics (1); and 2) examine the mathematical argumentation skills of Grade 7 students in the topic of Statistics (1). The target group consisted of 14 Grade 7 students from a medium-sized school in Uthai Thani Province during the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included four lesson plans, reflective teaching journals, an observation form for mathematical argumentation skills, and a mathematical argumentation skills assessment. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage.

The findings revealed that: 1) the instructional guidelines using inquiry-based learning integrated with a data visualization and statistics platform effectively promoted students' mathematical argumentation skills. The use of problem situations related to students' real-life contexts together with guiding questions encouraged students to engage in argumentation, generate diverse ideas, and apply various problem-solving methods. In addition, students were able to independently explore and analyze data through the platform and create graphs or charts as evidence to support their claims, while also reducing the time required for data management. 2) The results of the study on students' mathematical argumentation skills in Statistics (1) indicated that students demonstrated improvement in all four components of argumentation skills, with most students achieving good to excellent levels. This suggests that the

instructional approach was effective in enhancing students' mathematical argumentation skills.

Keywords: Inquiry Based Learning, Visual and Statistical Data Platforms, Mathematical Argumentation Skills

บทนำ

ในปัจจุบันความขัดแย้งทางสังคมมักเกิดจากความไม่เข้าใจและความคิดเห็นที่แตกต่างกันในกลุ่มสังคม ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความสามัคคีของสังคมและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเมือง ทั้งนี้ OECD Learning Compass 2030 ได้เน้นว่า ผู้เรียนในอนาคตควรมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งและค้นหาความเข้าใจระหว่างมุมมองที่แตกต่าง เพื่อเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นในสังคมที่หลากหลาย (OECD, 2019) ทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการโต้แย้ง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยเหตุผลและหลักฐานที่น่าเชื่อถือ รวมถึงสามารถพิจารณา วิเคราะห์ และตอบโต้ข้อคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ในบริบทของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและการมีทักษะดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แต่ยังส่งผลต่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (NCTM, 2020) เพื่อให้การพัฒนาทักษะการโต้แย้งมีความชัดเจนและเป็นระบบโดย Lin & Mintzes (2010) ได้เสนอองค์ประกอบการโต้แย้งมี 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด (Claim & Warrant) 2) การให้หลักฐานสนับสนุนข้อมูล (Evidence) 3) การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป (Counter claim) 4) การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับ (Rebuttal) เพื่อให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งของตนด้วยเหตุผลและหลักฐานที่ชัดเจน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์และตอบโต้ข้อคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทักษะการโต้แย้งจะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนแต่ในบริบทของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันกลับยังไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะดังกล่าวเท่าที่ควร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน พบว่า ในการเรียนคณิตศาสตร์ในห้องเรียนนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถหาข้อสรุปจากของสถานการณ์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดความสามารถในการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ที่จะนำนักเรียนไปสู่การหาข้อสรุปที่ถูกต้องจากการอภิปรายโต้แย้งร่วมกันในชั้นเรียน (พงศกร พุฒฟัก, 2567) อีกทั้งกาญจนา อรอินทร์ (2567) กล่าวว่า นักเรียนมีความสามารถในการอภิปรายโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในระดับน้อยและปรับปรุง โดยนักเรียนสามารถให้ข้อกล่าวอ้างได้ แต่การให้เหตุผลสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง หลักฐานสนับสนุน เหตุผล

ข้อโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม และข้อโต้แย้งกลับยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้สำรวจทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จำนวน 14 คน โดยเฉพาะในเนื้อหา สถิติ ซึ่งเป็นหัวข้อที่ผู้เรียนต้องใช้ข้อมูลจริงมาวิเคราะห์และอธิบาย แต่กลับพบว่านักเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถใช้ข้อมูลสนับสนุนข้ออ้างได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น

จากการทบทวนแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา พบว่ามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลายรูปแบบที่สามารถส่งเสริมทักษะการโต้แย้ง เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบเปิด และการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เนื่องจากเป็นแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งคำถาม สำรวจข้อมูล วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายเชิงเหตุผลร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการโต้แย้งได้อย่างเป็นระบบ แม้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้จะมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการโต้แย้งได้ แต่ยังพบข้อจำกัดในด้านการใช้ข้อมูลและหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อเสริมประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ผู้วิจัยจึงนำแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติที่เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานกับข้อมูลจริงและข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ ผ่านการตั้งคำถาม การรวบรวม การวิเคราะห์ และการตีความข้อมูลเชิงสถิติ ซึ่งช่วยให้การโต้แย้งทางคณิตศาสตร์มีความสมบูรณ์ขึ้น โดยสามารถอ้างอิงจากหลักฐานได้อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาของ Haldar et al. (2018) พบว่า การใช้แพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของข้อมูลหลายระดับ และสามารถสร้างข้อโต้แย้งที่อ้างอิงจากหลักฐานข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการพัฒนาทักษะการโต้แย้งโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ เรื่อง สถิติ (1) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ ที่พัฒนาทักษะการโต้แย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1)

2. เพื่อศึกษาทักษะการโต้แย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) ที่ได้รับการจัดเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยดำเนินการเป็นจำนวน 4 วงจรปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผลการสำรวจเบื้องต้นที่พบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดด้านการใช้เหตุผลและการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ เรื่อง สถิติ (1) จำนวน 4 แผน ใช้เวลารวม 11 ชั่วโมง

2.1.2 แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อบันทึกข้อมูล ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบสังเกตทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประเมินตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด (Claim and Warrant) 2) การให้หลักฐานสนับสนุนแนวคิด (Evidence) 3) การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป (Counterclaim) 4) การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับ (Rebuttal)

2.2.2 แบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย จำนวน 3 สถานการณ์

2.2.3 การบันทึกวีดิทัศน์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือวิจัยทุกฉบับได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.04 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.3 แบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.67–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

4. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย 11 ชั่วโมง มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้เรียน และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action)

ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่พัฒนาขึ้น โดยให้นักเรียนศึกษาสถานการณ์ปัญหา สำรวจข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างข้อโต้แย้งโดยอาศัยข้อมูลจากแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

ขั้นที่ 3 การสังเกตผล (Observation)

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ การบันทึกวีดิทัศน์ การตรวจใบกิจกรรม และแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection)

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรถัดไป จนครบ 4 วงจรปฏิบัติการ หลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ นักเรียนทำแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล จำนวน 3 สถานการณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกต และการบันทึกวีดิทัศน์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (f) ร้อยละ (%) เพื่ออธิบายระดับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบ

ผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเพื่อพัฒนาทักษะการโต้แย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1)

จากการสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเพื่อพัฒนาทักษะการโต้แย้งของนักเรียนชั้น

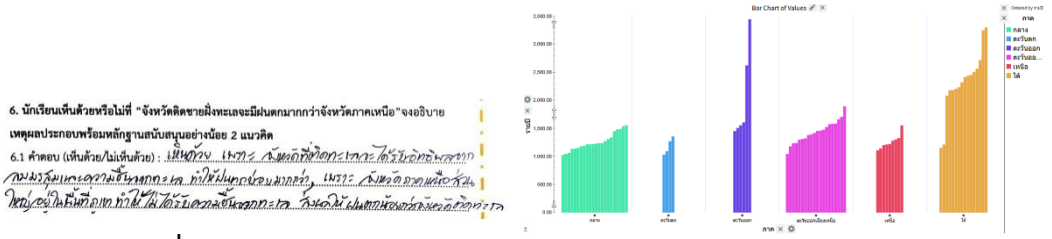
มัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องสถิติ (1) พบว่าสิ่งที่ครูควรเน้นและนำไปปฏิบัติโดยเฉพาะขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 3 ทบทวนความรู้เดิม

ครูควรออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลจากแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเพื่อสร้างข้อกล่าวอ้าง (Claim) เหตุผลประกอบ (Warrant) ที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนสร้างกราฟหรือแผนภูมิจากแพลตฟอร์มเพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตนเอง (Evidence) และใช้แพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือในจัดการข้อมูลจริงที่มีความซับซ้อน ในสถานการณ์ปัญหาควรเป็นกิจกรรมสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับบริบทให้นักเรียนคุ้นเคย ควรใช้คำถามกระตุ้นและยกตัวอย่างข้อคำถามเพิ่มเติมให้นักเรียนพิจารณา รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายเหตุผลประกอบคำตอบของตนเองแทนการใช้ความคิดเห็นส่วนตัว โดยมีครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ

ขั้นตอนที่ 4 อธิบายและลงข้อสรุป

ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายข้อกล่าวอ้าง (Claim) และเหตุผลประกอบ (Warrant) พร้อมหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง (Evidence) ของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน โดยหลีกเลี่ยงการตัดสินถูก–ผิดในทันที เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลและส่งเสริมให้นักเรียนใช้ข้อมูลจากแผนภูมิหรือกราฟในการอธิบายและโต้แย้งอย่างชัดเจน เช่น การอ้างอิงค่าตัวเลข แนวโน้ม หรือการเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อยกระดับการโต้แย้งจากความคิดเห็นส่วนตัวไปสู่การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

ภาพที่ 1 แสดงคำตอบนักเรียนจากใบกิจกรรมในองค์ประกอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด จำนวน 2 แนวคิด พร้อมการแสดงหลักฐานสนับสนุนจากแพลตฟอร์ม เป็นไปตามเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม

2. การศึกษาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

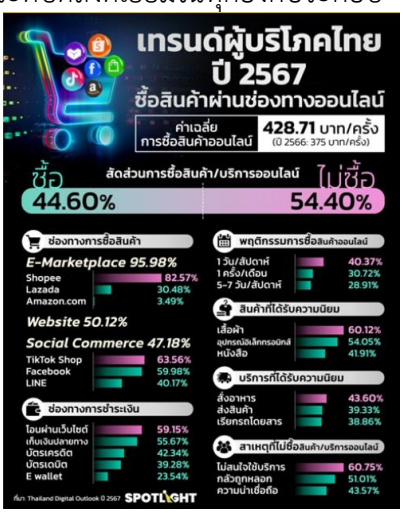
ผู้วิจัยได้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในแต่ละสถานการณ์ แล้วจำแนกนักเรียนในแต่ละระดับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ดังตารางที่ 1

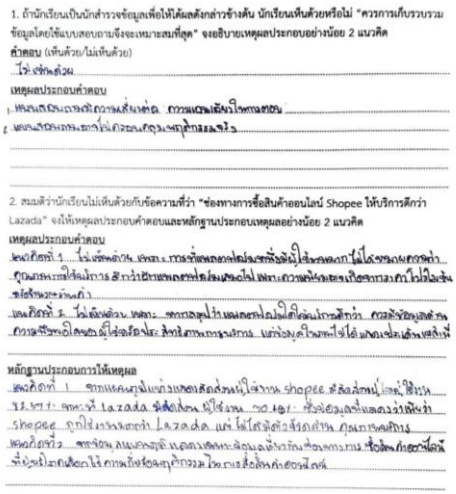
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

สถานการณ์ที่	ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์	จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับ (ร้อยละ)			
		ดีเยี่ยม	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. คำถามทางสถิติ	การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด	8 (57.14%)	6 (42.86%)	-	-
	การให้หลักฐานสนับสนุนแนวคิด	8 (57.14%)	6 (42.86%)	-	-
	การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป	7 (50.00%)	7 (50.00%)	-	-
	การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่น	5 (35.71%)	7 (50.00%)	1 (7.14%)	-
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด	9 (64.29%)	5 (35.71%)	-	-
	การให้หลักฐานสนับสนุนแนวคิด	9 (64.29%)	5 (35.71%)	-	-
	การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป	7 (50.00%)	7 (50.00%)	-	-
	การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่น	5 (35.71%)	7 (50.00%)	1 (7.14%)	-
3. การนำเสนอและแปลความหมายข้อมูล	การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด	8 (57.14%)	6 (42.86%)	-	-
	การให้หลักฐานสนับสนุนแนวคิด	8 (57.14%)	6 (42.86%)	-	-
	การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป	6 (42.86%)	8 (57.14%)	-	-
	การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่น	6 (42.86%)	7 (50.00%)	1 (7.14%)	-

จากตาราง 1 พบว่า ผลการประเมินทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใน 3 สถานการณ์ ได้แก่ การตั้งคำถามทางสถิติ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอและแปล

ความหมายข้อมูล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมในทุกองค์ประกอบ

ภาพที่ 2 แสดงคำตอบนักเรียนในองค์ประกอบทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ที่ 1 – 4 จากแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ที่ 2 เห็นได้ว่าในคำถามข้อที่ 1 นักเรียนสามารถเสนอแนวคิด ไม่เห็นด้วย กับข้อความข้างต้นได้และให้เหตุผลประกอบจำนวน 2 แนวคิดอย่างสมเหตุเหตุผล คำถามข้อที่ 2 นักเรียนสามารถเสนอเหตุผลโต้แย้งข้อความข้างต้นได้และหลักฐานสนับสนุนการให้เหตุผล จำนวน 2 แนวคิดอย่างสมเหตุเหตุผล เป็นไปตามเกณฑ์ระดับดีเยี่ยม

อภิปรายผล

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเพื่อพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1)

ผู้วิจัยได้สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ตลอดจนค้นพบแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 ของรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 3 สำรวจและค้นหา

ในขั้นนี้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสำรวจ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลจากแพลตฟอร์มอย่างเป็นระบบ โดยสามารถสร้างแนวคิดหรือคำตอบที่หลากหลาย และอธิบายเหตุผลประกอบแนวคิดของตนเองอย่างน้อย 2 แนวคิด พร้อมหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างโดยใช้แพลตฟอร์มสร้างกราฟหรือแผนภูมิได้อย่างรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือและแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะสอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบที่ 1 กับ 2 ทั้งนี้ ครูได้ใช้คำถามกระตุ้นและยกตัวอย่างคำถามเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการพิจารณาข้อมูลในมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายเหตุผลประกอบคำตอบของตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการให้เหตุผลและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Haldar et al. (2018) ที่ว่าการใช้แพลตฟอร์มวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้นักเรียนสามารถตีความข้อมูลและสร้างข้อสรุปเชิงเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและดวงดาว สร้อยอินทร์ (2568) ให้ความเห็นว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหา สร้างคำตอบ และอธิบายเหตุผลด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดเชิงคณิตศาสตร์ และการให้เหตุผลได้ดีขึ้น โดยเฉพาะความสามารถในการอธิบายแนวคิดและเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ปัญหา

ขั้นที่ 4 อธิบายและลงข้อสรุป

ในขั้นนี้นักเรียนได้นำเสนอข้อกล่าวอ้างและเหตุผลประกอบ พร้อมหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งอธิบายและโต้แย้งแนวคิดโดยอ้างอิงหลักฐานจากแผนภูมิหรือกราฟอย่างมีเหตุผล อีกทั้งนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้นำเสนอสามารถโต้แย้งแนวคิดกับกลุ่มนำเสนอ โดยอ้างอิงหลักฐานจากข้อมูลในแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อคิดเห็นของกันและกัน ส่งผลให้นักเรียนสามารถปรับปรุงแนวคิดของตนเองจากการอภิปรายร่วมกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านการคิดเชิงวิพากษ์และความสามารถในการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนข้อสรุปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มยังช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าลองผิดลองถูก เพื่อสร้างหลักฐานโต้แย้งผู้อื่นที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะสอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบที่ 3 กับ 4 นอกจากนี้ ครูควรใช้คำถามกระตุ้นที่เน้นให้นักเรียนอธิบายแนวคิดโดยเชื่อมโยงกับความรู้ทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้การให้เหตุผลมีความชัดเจน เป็นระบบ และมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยครูไม่ควรตัดสินคำตอบนักเรียนถูก–ผิดทันที พร้อมทั้งส่งเสริมการโต้แย้งเชิงเหตุผลโดยใช้ข้อมูลเป็นหลักฐาน สอดคล้องกับธนวิทย์ วรโพธิ์ (2566) ที่ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนนำแนวคิดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกันและรับฟังแนวคิดของเพื่อน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการโต้แย้งภายในชั้นเรียน จะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้นและ Rowan และ Morrow (1993) ได้ให้ความเห็นว่า ครูต้องจัดบรรยากาศที่แสดงให้นักเรียนเห็นว่าการให้เหตุผลเป็นสิ่งสำคัญกว่าการได้เพียงคำตอบที่ถูกต้องและผู้สอนไม่ควรคำนึงถึง คำตอบสุดท้ายที่ถูกต้องเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับเหตุผลว่าทำไมผู้เรียนจึงได้คำตอบเหล่านั้นและคำตอบเหล่านั้นน่าจะถูกต้องหรือผิดเพราะเหตุใด

2. ผลการศึกษาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ (1) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ เรื่อง สถิติ (1) ทั้ง 4 วงจรปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเสนอแนวคิดและการให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิด 2) การให้หลักฐานสนับสนุนแนวคิด 3) การให้ข้อโต้แย้งที่แตกต่างออกไป 4) การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่น ทั้งในระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ซึ่งวัดจากแบบวัดทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในทุกด้านนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติสามารถช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ในทุกองค์ประกอบอย่างชัดเจน นักเรียนสามารถสร้างข้อกล่าวอ้างที่สอดคล้องกับข้อมูล อธิบายเหตุผลประกอบได้อย่างมีความสมเหตุสมผล และที่สำคัญสามารถใช้ข้อมูลจากแพลตฟอร์มในรูปแบบกราฟหรือแผนภูมิเป็นหลักฐานสนับสนุนข้อสรุปของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การใช้แพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลจริงและซับซ้อน ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ แนวโน้ม และความแตกต่างของข้อมูลได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการอธิบายและโต้แย้งแนวคิดได้ดีกว่าการใช้ความคิดเห็นส่วนตัวเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ การที่แพลตฟอร์มสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข้อมูลได้ทันที ยังช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบและเปรียบเทียบแนวคิดของตนเองกับผู้อื่นได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้ข้อมูลในการอธิบายและโต้แย้งแนวคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงเหตุผลและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับรัตนวลี สราญบุรุษ (2568) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนที่สอดแทรกการระบุข้อกล่าวอ้าง การให้เหตุผลและหลักฐาน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญกับนักเรียนในยุคปัจจุบัน ช่วยให้นักเรียนเห็นถึงเหตุและผลของการเกิดปรากฏการณ์ โดยมีหลักฐานสนับสนุนคำตอบรวมทั้งกิจกรรมเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเป็นผู้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับการใช้แพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติ ซึ่งเอื้อให้นักเรียนสามารถสร้างกราฟและแผนภูมิได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย จึงช่วยให้นักเรียนสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้อย่างเหมาะสมและน่าเชื่อถือ อีกทั้ง การใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวยังส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ทำให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความ

คิดเห็น และสามารถนำเสนอหลักฐานเพื่อโต้แย้งแนวคิดของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล ส่งผลให้ทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Konold และ Miller (2011) ให้ความเห็นว่า การใช้เทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลได้ชัดเจนมากขึ้น และเอื้อต่อการตีความข้อมูล การสื่อสาร และการให้เหตุผลทางสถิติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของนพณัฐ ผลทวี (2567) ที่ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรมหรือแพลตฟอร์มทางคณิตศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงสามารถแสดงผลข้อมูลและวิธีคิดได้อย่างหลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างข้อกล่าวอ้าง อธิบายเหตุผล ใช้หลักฐานจากข้อมูลในการสนับสนุนแนวคิด และโต้แย้งความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดีขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม ทั้งนี้แพลตฟอร์มช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ชัดเจน สามารถใช้กราฟและแผนภูมิเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการอภิปรายและอธิบายแนวคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางสถิติกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ดียิ่งขึ้น

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 งานวิจัยครั้งนี้ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพียงห้องเรียนเดียว และมีจำนวนนักเรียนค่อนข้างน้อย จึงอาจทำให้ผลการวิจัยสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนเฉพาะบริบทของโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเท่านั้น ส่งผลให้การอ้างอิงหรือขยายผลไปยังบริบทของโรงเรียนอื่นอาจมีข้อจำกัด นอกจากนี้ ความแตกต่างด้านพื้นฐานการเรียนรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยี และบริบทของผู้เรียนในแต่ละโรงเรียน อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแพลตฟอร์มสำหรับแสดงข้อมูลด้วยภาพและสถิติได้แตกต่างกัน

1.2 สำหรับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่มากและมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อผู้เรียนแต่ละคน ครูควรออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการทำกิจกรรมรายบุคคลก่อน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างข้อกล่าวอ้าง (Claim) และเหตุผลประกอบ (Warrant) ได้ด้วยตนเอง จากนั้นจึงค่อยพัฒนาไปสู่การทำงานเป็นคู่หรือกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โต้แย้ง และตรวจสอบแนวคิดซึ่งกันและกัน โดยลำดับขั้นของการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างทั้งความมั่นใจในการแสดงความ

คิดเห็นและพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

ควรศึกษาการพัฒนาเครื่องมือหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ 4 การให้เหตุผลสนับสนุนการโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดในการอธิบายเหตุผลเพื่อโต้แย้งกลับแนวคิดของผู้อื่นอย่างชัดเจน ดังนั้น การพัฒนาเครื่องมือหรือกิจกรรมที่เน้นการฝึกเชื่อมโยงองค์ประกอบของการโต้กลับข้อโต้แย้งของผู้อื่น จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา อรอินทร์, ทรงชัย อักษรคิด, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์และสกล ตั้งเก้าสกุล. (2567). การพัฒนาความสามารถในการอภิปรายโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรมเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการแบบเปิด. วารสารคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 5(2), 215–231.

ดวงดาว สร้อยอินทร์และวนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์. (2568). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปหลายเหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา (JSSE), 8(1), 108–122. https://doi.org/10.14456/jsse.2025.10

ธนวิทย์ วรโพธิ์และนิศากร บุญเสนา. (2566). การโต้แย้งของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่มีการใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(4), 218–228. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/263008

นพณัฐ ผลทวีและไหมไทย ไชยพันธ์. (2567). เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(3), 2435-2446. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/275203/186023

รัตนวลี สราญบุรุษและกัญญารัตน์ โคจร. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีโต้แย้งที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กรด-เบส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(1), 24–33. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/264315

พงศกร พุฒฟักและจักรกฤษ กลิ่นเอี่ยม. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลและการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การประยุกต์ของอนุพันธ์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4(3), 819–835.

Haldar, L. C., Wong, N., Heller, J. I., & Konold, C. (2018). Students making sense of multi-level data. Statistics Education Research Journal, 17(2), 152–169.

Konold, C., & Miller, C. D. (2011). DataScope: Software for learning data analysis. Key Curriculum Press.

Lin, S. S., & Mintzes, J. J. (2010). Learning argumentation skills through instruction in socioscientific issues: The effect of ability level. International Journal of Science and Mathematics Education, 8(6), 993–1017. https://doi.org/10.1007/s10763-010-9215-6

National Council of Teachers of Mathematics. (2020). Catalyzing change in middle school mathematics: Initiating critical conversations. NCTM.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). OECD future of education and skills 2030 conceptual learning framework. OECD Publishing.

Rowan, T., and Morrow, L. J. (1993). Implementing K-8 Curriculum and Evaluation Standards. Reading, from the Arithmetic Teacher. Reston: Virginia.

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย*

SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN LOEI PROVINCE

ชนิกานต์ กอซอ[1] และ พิมพ์อร สดเอี่ยม[2]
Chanikan Korsore[1] and Pim-on Sod-ium[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
[1-2]Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus, Thailand
Corresponding Author E-mail Chanikan.kor@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานพหุระยะ ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 224 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ด้วยสถิติ F ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ รองลงมา คือ ความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย มีดังนี้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อบูรณา

* Received 19 May 2026; Revised 20 May 2026; Accepted 28 September 2026

การองค์ความรู้ การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรระยะยาว การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การใช้ระบบธรรมาภิบาลดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การส่งเสริมสมรรถนะการทำงานเชิงระบบ การกำหนดกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาระบบการจัดการความรู้เพื่อสืบสานและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่

คำสำคัญ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน, ผู้บริหารสถานศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to 1) investigate the level of sustainable leadership among school administrators under the Local Administrative Organization in Loei Province; 2) compare this sustainable leadership based on the variables of gender, educational attainment, and work experience; and 3) propose guidelines for developing the sustainable leadership of these school administrators. The study employed a Multiphase Mixed Methods Research Design. For the quantitative phase, the sample consisted of 224 school administrators and teachers. Data were collected using a 5-level rating scale questionnaire and analyzed utilizing frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, and One-way ANOVA. In the qualitative phase, data were gathered from five educational administration experts acting as key informants through semi-structured interviews, and subsequently analyzed using content analysis.

The research findings revealed the following

1) The overall level of sustainable leadership among the school administrators under the Local Administrative Organization in Loei Province was at the highest level. Upon examining individual aspects, the depth of Knowledge in multidisciplinary sciences exhibited the highest mean score. 2) The comparative analysis revealed no statistically significant differences in the level of sustainable leadership when classified by gender, educational attainment, and work experience. 3) The proposed guidelines for developing sustainable leadership comprised seven key elements establishing Professional Learning Communities (PLC) to integrate Knowledge, formulating long-term personnel Development Plans, defining a shared vision collaboratively with stakeholders, utilizing digital governance systems to enhance transparency and accountability,

fostering systemic work competencies, implementing participatory strategic Planning, and developing Knowledge Management (KM) systems to sustain and generate new Innovations

Keywords Sustainable leadership, School administrators, Local Administrative Organization

บทนำ

ในยุคแห่งการพลิกผันทางการศึกษา (Educational Transformation) การมุ่งสู่ความยั่งยืนกลายเป็นวาระสำคัญระดับโลก ทิศทางดังกล่าวได้กระตุ้นให้เกิดการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (Decentralized Education Systems) ไปสู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการศึกษาภายใต้ระบบธรรมาภิบาลท้องถิ่น (Leadership under local governance) นำมาซึ่งความท้าทายอย่างยิ่งยวด โดยเฉพาะในประเด็นการรักษาสมดุลระหว่างข้อจำกัดเชิงทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับประเทศไทย สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางบริบทสังคมและเศรษฐกิจอย่างจังหวัดเลย ทว่าในทางปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาเหล่านี้ยังคงเผชิญปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ และปัญหาการย้ายเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้งซึ่งทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารงาน สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยระดับชาติ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องและการขาดความยั่งยืนดังกล่าว เป็นประเด็นวิกฤตที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับ Hallinger (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่า การอยู่รอดและเติบโตในสภาวะที่มีความไม่แน่นอนสูง (Surviving or thriving in uncertain times) จะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาด "ภาวะผู้นำที่ยั่งยืน" อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวรรณกรรมปริทัศน์ระดับนานาชาติ พบว่าเกิดข้อถกเถียงทางวิชาการ (Literature Tension) ที่น่าสนใจ แม้ว่าแนวคิดภาวะผู้นำแบบยั่งยืนจะได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่บริบทส่วนใหญ่มักอิงอยู่กับระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์หรือบริบทของประเทศตะวันตก (Hargreaves & Fink, 2006) ทำให้เกิดช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) อย่างมีนัยสำคัญในประเด็นที่ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนกระแสหลักอาจไม่สามารถตอบโจทย์หรือนำมาประยุกต์ใช้ได้โดยตรงกับสถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีระบบนิเวศทางการศึกษา โครงสร้างอำนาจ และเงื่อนไขข้อจำกัดที่แตกต่างออกไป เพื่อปิดช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งสร้างจุดยืนด้านความใหม่ทางวิชาการ (Novelty Positioning) ด้วยการนำเสนอโมเดลภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่ปรับใช้เฉพาะบริบท (Context-specific model) โดยอาศัย

กระบวนการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Synthesis) บูรณาการกรอบแนวคิดของนักวิชาการชั้นนำระดับนานาชาติ อาทิ หลัก 7 ประการของ Hargreaves & Fink (2004) ที่เน้นการตระหนักถึงการเรียนรู้และการสืบสานความสำเร็จ ร่วมกับแนวคิดของ Davies (2007) และ Fullan (2005) ที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลลัพธ์และสิ่งแวดล้อมเชิงระบบ ตลอดจนงานวิจัยในบริบทไทยของ ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ (2558) ผลจากการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทนี้ไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ 2) การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยืนยาว 3) การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 4) ความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ 5) ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ 6) การบริหารเชิงกลยุทธ์ และ 7) การอนุรักษ์สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) โดยมีประชากรคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จำนวน 535 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณมีจำนวน 224 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จากความสำคัญของปัญหา ช่องว่างทางวิชาการ และหลักการทางทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำมาสู่คำถามการวิจัยที่ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย อยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันหรือไม่เมื่อจำแนกตามสถานภาพ และควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารงานบุคคลและยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) ตามกรอบแนวคิดของ Creswell & Plano Clark (2018) ซึ่งมีการกำหนดกลยุทธ์การผสมผสาน (Mixing Strategy) แบบ Explanatory Sequential Design ที่มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายผลข้อมูลเชิงปริมาณ (Integration Process) นำไปสู่การสร้างข้อสรุปอ้างอิงระดับอภิมาน (Meta-inference) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จำนวนทั้งสิ้น 535 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 35 คน และครูผู้สอน จำนวน 500 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้อย่างน่าเชื่อถือ (Generalized Implication) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power (Faul et al., 2009) โดยกำหนดค่า Effect Size (f) = 0.25, ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Alpha) = 0.05 และค่าอำนาจการทดสอบ (Power) = 0.95 ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 252 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 236 คน วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ชนิด ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามสถานภาพทั่วไป และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert เพื่อสอบถามภาวะผู้นำแบบยั่งยืน 7 ด้าน การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทำโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.92

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดใน 7 องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน การตรวจสอบคุณภาพทำโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินค่าดัชนี IOC ซึ่งพบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอหนังสือความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย และส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบออนไลน์ (Google Form) โดยสร้าง QR Code เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงและกำหนดระยะเวลาในการตอบที่ชัดเจน

3.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยประสานงานนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักล่วงหน้า และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ (Online and Onsite) โดยใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง 30 นาทีต่อท่าน มีการจดบันทึกและบันทึกเสียง พร้อมทั้งมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Legitimation) ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) และการให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องซ้ำ (Member Checking)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ข้อมูลสถานภาพวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption Testing) ทั้งการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normality Test) และความแปรปรวนที่เท่ากัน (Homogeneity of Variance) การเปรียบเทียบความแตกต่างใช้สถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่ม และ One-way ANOVA (F-test) สำหรับ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe (เชฟเฟ่) พร้อมทั้งรายงานค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ตามแนวทางของ Cohen (1988)

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ด้วยการถอดเทปคำต่อคำและลงรหัสข้อมูล (Coding) 2) การแสดงข้อมูล (Data Display) และ 3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผล (Conclusion & Verification) จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Data Saturation)

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในรูปแบบตารางประกอบความเรียง (Table and Descriptive Text) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การใช้แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ (Concept Mapping) สรุปเป็นความเรียง

พรรณนา และจัดทำเป็นตารางสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายและเป็นระบบ โดยมีการนำเสนอ Meta-inference เพื่อบูรณาการผลการวิจัยทั้งสองส่วนเข้าด้วยกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ รองลงมา คือ ด้านความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย	ระดับภาวะผู้นำ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1	ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์	4.61	0.38	มากที่สุด	1
2	การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยืนยาว	4.56	0.42	มากที่สุด	3
3	การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน	4.53	0.45	มากที่สุด	5
4	ความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้	4.59	0.39	มากที่สุด	2
5	ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ	4.48	0.49	มาก	7
6.	การบริหารเชิงกลยุทธ์	4.51	0.46	มากที่สุด	6
7.	การอนุรักษ์สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม	4.54	0.41	มากที่สุด	4
	รวม	**4.55**	**0.43**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.43)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน และระดับมาก 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ ($\overline{X}$= 4.61, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ ด้านที่ 4 ความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 5 ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.49)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถสรุปแนวทางได้ 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ ควรจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

2. ด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยืนยาว ควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรระยะยาวที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาตนเองด้วยวิธีที่หลากหลาย และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Shared Vision) และพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

4. ด้านความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้านความซื่อสัตย์สุจริต กำหนดเกณฑ์การบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน และพัฒนาระบบการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานและงบประมาณผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อให้ตรวจสอบได้

5. ด้านความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความเข้าใจในการทำงานเชิงระบบ (Systemic Thinking) พัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่หลากหลาย สร้างระบบสวัสดิการขวัญกำลังใจ และสนับสนุนทรัพยากรเทคโนโลยีที่จำเป็นอย่างเพียงพอ

6. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์ สร้างกลไกการนำแผนสู่การปฏิบัติที่มีความยืดหยุ่น และจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญ

7. ด้านการอนุรักษ์สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม ควรพัฒนาระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ภายในสถานศึกษาเพื่อรวบรวมและสืบสานองค์ความรู้ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และสนับสนุนเวทีนำเสนอผลงานเพื่อต่อยอดสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่

ภาพที่ 1 แผนภูมิสรุปผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและบริบทของการจัดการศึกษาได้ว่า ในยุคที่สังคมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเป็นเพียงผู้บริหารจัดการไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves & Fink (2004) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนคือการวางแผนระยะยาวเพื่อสืบสานความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง โดยผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาอย่างชัดเจน กล่าวคือ การที่ผู้บริหารมีตัวแปรด้านความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์อยู่ในระดับสูงสุดนั้น เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ และ กนกอร สมปราชญ์ (2558) ซึ่งความรอบรู้ดังกล่าวย่อมส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ อันเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา เนื่องจากสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชุมชนและใช้งบประมาณจากภาษีประชาชน การบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นการสร้างความไว้วางใจ (Trust) ที่เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Avery (2005) และ Lambert

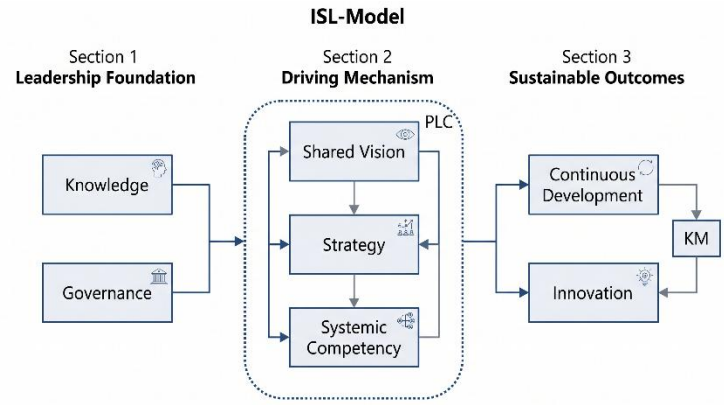
(2011) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงไปยังตัวแปรด้านความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (แม้จะอยู่ในระดับมาก) สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและระเบียบราชการที่ซับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นคอขวดที่ขัดขวางความคล่องตัวในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Davies (2007) ปรากฏการณ์นี้จึงอธิบายได้ว่าเหตุใดผู้บริหารจึงต้องใช้ตัวแปรด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเข้ามาช่วยอุดช่องโหว่ดังกล่าว โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงระบบ สอดคล้องกับ Michael Fullan (2005) นอกจากนี้ การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้เกิดความยั่งยืนยังต้องอาศัยตัวแปรด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยืนยาว ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม โดยใช้กลไกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างเป็นนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ชุมชน

ในส่วนของตัวแปรอิสระด้านสถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างในระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษานั้น สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Theories) ของ Stogdill (1974) และ Yukl (2013) ได้ว่า พฤติกรรมการแสดงออกด้านความยั่งยืนเป็นสิ่งที่บุคลากรสามารถรับรู้ได้จากผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร มากกว่าที่จะถูกจำกัดด้วยปัจจัยทางประชากรศาสตร์ การที่ผู้บริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เท่าเทียมกันภายใต้บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้บุคลากรทุกกลุ่มเกิดการรับรู้และให้ความเชื่อมั่นในทิศทางเดียวกัน สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมิใช่เพียงการปฏิบัติตามตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งแยกส่วนกัน แต่คือศิลปะแห่งความสมดุล (The Art of Balancing) ที่ผู้บริหารต้องบูรณาการทั้งความรู้ทางวิชาการ หลักธรรมาภิบาล การคิดเชิงระบบ และการพัฒนาคนเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืนให้แก่สถานศึกษาและชุมชนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาวิจัยและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบ "โมเดลภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเชิงบูรณาการสำหรับสถานศึกษาท้องถิ่น" (Integrated Sustainable Leadership Model for Local Schools ISL-Model) ซึ่งเป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ที่หลอมรวมเป็น "ศิลปะแห่งความสมดุล" (The Art of Balancing) ในการบริหาร

สถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยโมเดลนี้มีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักที่ขับเคลื่อนเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบ Model องค์ความรู้ใหม่ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย

1. ส่วนฐานรากของผู้นำ (Leadership Foundation) เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้บริหารต้องมีกอปรด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ การเป็นผู้นำพหูสูตที่รอบรู้

2) ความยุติธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ การมีคุณธรรมและใช้ระบบธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) เป็นฐานรากสร้างความไว้วางใจ (Trust) ให้แก่ชุมชนและบุคลากร

2. ส่วนกลไกการขับเคลื่อนองค์กร (Driving Mechanism) เป็นกระบวนการแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ กอปรด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)

2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

3) ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การมองภาพรวมและบูรณาการการทำงาน โดยมีกลไกของ "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)" เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ให้เชื่อมโยงกัน

3. ส่วนผลลัพธ์แห่งความยั่งยืน (Sustainable Outcomes) เป็นเป้าหมายปลายทางที่สะท้อนความยั่งยืน กอปรด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยืนยาว การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการวางแผนสืบทอดบุคลากร

2) การอนุรักษ์สืบสานและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม การใช้ "ระบบการจัดการความรู้ (KM)" เพื่อผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยี จนเกิดเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์และสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความลุ่มลึกในองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความมีสมรรถนะเชิงระบบเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการเปรียบเทียบตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านสำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนทั้ง 7 ด้าน สามารถเชื่อมโยงและตอบสนองต่อ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ 1) SDGs (Quality Education) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรระยะยาว และการใช้ระบบการจัดการความรู้ (KM) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) SDGs (Peace, Justice, and Strong Institutions) การใช้ระบบธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) เพื่อสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในสถานศึกษา 3) SDGs (Partnerships for the Goals) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน 4) รวมถึงการส่งเสริมการคิดเชิงระบบ (Systemic Thinking) และการกำหนดกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับปรุงตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนทั้ง 7 ด้านไปบูรณาการ และลดน้ำหนักการประเมินจากปริมาณเอกสารมาสู่การประเมินผลกระทบระยะยาว (Long-term Impact) เพื่อมุ่งสู่การสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ (SDGs)

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดตั้งกองทุนหรือจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเป้า (Targeted Funding) เพื่อสนับสนุนการสร้างระบบ PLC และ KM ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมนวัตกรรม (SDGs) และสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีความยั่งยืน (SDGs)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารควรเร่งปฏิรูประบบการทำงานโดยลดทอนกระบวนการที่ซ้ำซ้อน (Red Tape) และนำระบบดิจิทัลมาใช้จัดเก็บฐานข้อมูลเพื่อลดภาระงานเอกสารของครู เพื่อยกระดับ

สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ (สอดคล้องกับ SDGs Decent Work and Economic Growth)

2. ควรสร้างระบบพี่เลี้ยงทางวิชาชีพ (Mentoring Program) โดยจับคู่ครูอาวุโสกับครูรุ่นใหม่ เพื่อถ่ายทอดปัญญาปฏิบัติ (Tacit Knowledge) และลดช่องว่างระหว่างวัย สนับสนุนการพัฒนาครูผู้สอนเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ (SDGs)

3. ควรยกระดับความโปร่งใสสู่ธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) โดยพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเปิดเผยข้อมูลสำคัญและงบประมาณให้ชุมชนสามารถตรวจสอบได้ อันเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความยุติธรรมและสถาบันที่โปร่งใส (SDGs)

4. ส่งเสริมการนำจุดแข็งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเลย มาบูรณาการและต่อยอดด้วยเทคโนโลยีเพื่อสร้างเป็นนวัตกรรมการศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นร่วมสมัย เพื่อเป็นการปกป้องและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน (SDGs) ควบคู่ไปกับการยกระดับการศึกษา (SDGs)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อดูอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนกับตัวแปรผลลัพธ์อื่น ๆ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร หรือประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อค้นหากลไกในการพัฒนาระบบการศึกษาที่ยั่งยืน (SDGs)

2. ควรวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาพหุคดี (Multiple Case Studies) ในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จสูง (Best Practice Schools) เพื่อถอดบทเรียนเชิงลึก และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (SDGs)

3. ควรทำการวิจัยระยะยาว (Longitudinal Study) 3-5 ปี เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์และการเปลี่ยนแปลงหลังนำหลักการภาวะผู้นำแบบยั่งยืนไปปรับใช้

4. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยนำแนวทางการพัฒนาทั้ง 7 ด้านไปทดลองปฏิบัติจริงในสถานศึกษานำร่อง เพื่อจัดทำเป็นคู่มือแนวปฏิบัติ (Guidelines) ที่สามารถนำไปขยายผลและสร้างความยั่งยืนในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2558). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน การศึกษาทฤษฎีฐานราก (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). มาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการศึกษา. กระทรวงมหาดไทย.

กรวิกา มั่งมูล. (2563). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูอำเภอแม่สรวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 .ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กรุณา ศรีแสน. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน .ในวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2553). สังคมแห่งการเรียนรู้และการบริหารเชิงกลยุทธ์ในวงการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน. (2555). ผู้นำกับการจัดการความเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมและกลยุทธ์. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติต ยัคคานนท์. (2543). ลักษณะผู้นำและการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับนักบริหาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). การคิดเชิงอนาคต. (Future Thinking) (พิมพ์ครั้งที่5). ซัคเซสมีเดีย.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรภาภ์ คุนาธรพงศ์. (2558). คุณลักษณะภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุมพล หนิมพานิช, และ กวี วงศ์พุฒ. (2551). ภาวะผู้นำและการจัดการแนวใหม่. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณิชาวรณัฐ ซองดี. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3.ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต .มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์. (2558). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 38(4), 57-64.

Badawood, A. M. (2003). The Development of Sustainable leadership of private secondary school principals in Jeddah, Saudi Arabia [Unpublished doctoral dissertation]. University of Birmingham.

Bennis, W., & Thomas, R. J. (2002). Geeks and geezers How era, values, and defining moments shape leaders. Harvard Business School Press.

Bothwell, R. (1983). Dynamics of leadership in education. Academic Press.

Burns, J. M. (1978). Leadership. Harper & Row.

Davies, B. (2007). Developing Sustainable leadership. Management in Education, 21(3), 4-9. https//doi.org/10.1177/0892020607079984

DuBrin, A. J. (1995). Leadership Research findings, practice, and skills. Houghton Mifflin.

DuBrin, A. J. (2007). Leadership Research findings, practice, and skills (5th ed.). Houghton Mifflin.

Fiedler, F. E., & Garcia, J. E. (1987). new approaches to effective leadership Cognitive resources and organizational performance. John Wiley & Sons.

Ford, M. L. (1999). Superintendents' perceptions of Sustainable leadership in changing times [Unpublished master's thesis]. University of Toronto.

Fullan, M. (2005). Leadership & sustainability System thinkers in action. Corwin Press.

Hallinger, P. (2018). Surviving or thriving? Sustainable leadership in uncertain times. Journal of Educational Administration, 56(6), 661-677.

Hargreaves, A., & Fink, D. (2004). The seven principles of Sustainable leadership. Educational Leadership, 61(7), 8-13.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต และความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*

THE EFFECTS OF THE INQUIRY LEARNING INSTRUCTION TOGETHER WITH PROJECT ACTIVITIES ON SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT IN THE TOPIC OF THE ORGANISM AND SCIENTIFIC COMMUNICATION ABILITY OF GRADE 2 STUDENTS AT BANG BUA THONG NETWORK SCHOOL IN NONTHABURI PROVINCE.

ฤชญาภัสร เรือนทองดี[1], นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์[2] และ ดวงเดือน สุวรรณจินดา[3]

Ruechayapas Ruenthongdee [1], Nuanjid Chaowakeratipong[2] and Duongdearn Suwanjinda[3]

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Department of Education, Sukhothai Thammathirat Open University,Thailand

Corresponding Author: E-mail: 2662000054@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ2) เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน การวิจัยนี้เป็นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 4 โรงเรียน รวมนักเรียน 169 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเจริญรัฐอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน เรื่อง สิ่งมีชีวิต จำนวน 3 แผน 18 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และ 3) แบบวัดความสามารถในการ

* Received 14 May 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 28 September 2026

สื่อสารทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.57 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานมีความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้, กิจกรรมโครงงาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์, การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the science learning achievement of grade 2 students who learned through the inquiry learning instruction together with project activities with the criterion of 75 percent, and 2) compare the scientific communication ability of grade 2 students who learned through the Inquiry Learning Instruction together with project activities between before and after learning.

Research design was a one group pretest – posttest. The population of the study consisted of grade 2 students from Bang Bua Thong network school in Nonthaburi province who studied in the academic year 2025 . The research sample consisted of one intact classroom of 35 grade 2 students in Jareonratsupatham school which is part of Bang Bua Thong network school random sampling. obtained by cluster random sampling. The research instruments were 1) 3 lesson plans based on the Inquiry learning Instruction together with project activities in the topic of the Organism for 18 hours, 2) a science learning achievement test, and 3) a scientific communication ability test.

The research findings showed that 1) the science learning achievement of students who learned through the Inquiry learning Instruction together with project activities was higher than the 75 percent the average score is 23.57 points criterion at the .05 level of significance and 2) the scientific communication ability of the students who learned through the Inquiry learning Instruction

together with project activities after learning was significantly higher than before learning at the .05 level of significance.

Keywords: Inquiry Learning Instruction, Project Activities, Science Learning Achievement, Scientific Communication

บทนำ

การศึกษาวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร (วัชรา เล่าเรียนดี, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560) ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงและการสื่อสารผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินระดับนานาชาติ (PISA) พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนด้านวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD โดยเฉพาะทักษะการใช้เหตุผลและการสื่อสารหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลคะแนน O-NET ปีการศึกษา 2567 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 40.36 ซึ่งต่ำกว่าระดับจังหวัดและระดับประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2568)

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เป็นการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่ครูมักใช้ในการสอน ซึ่งยังไม่เพียงพอในการทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริงและสามารถใช้ความรู้ในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่การใช้ 7 ขั้น จะช่วยเติมเต็มการเรียนรู้ที่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ (Extend) ซึ่งจะทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นแบบวงจรที่นักเรียนสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันได้มากขึ้น สอดคล้องกับที่ Eisenkraft (2003) ได้เพิ่มขั้นตอนการให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิม และ ขั้นให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน กระตุ้นการคิด การค้นหาเหตุผล และพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะ การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ที่จำเป็นต่อศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับกรอบการประเมิน PISA 2022 การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะของผู้ส่งสารในการถ่ายทอดสารที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ให้ผู้รับสารเข้าใจตรงกัน โดยใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม (ศศิเทพ ปีติพรเทพพิน, 2557) และดังที่ สุวิชา ศรีมงคล (2557) เสนอองค์ประกอบของการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน

และการเขียน ซึ่งการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในทุกด้านนี้จะช่วยพัฒนาความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน

จากการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการลงมือทำและเกี่ยวข้องกับประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียน โดยทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งควบคู่ไปกับการลงมือทำ (Dewey, 1897) การเรียนโดยใช้กิจกรรมโครงงานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน สืบค้นข้อมูล ลงมือปฏิบัติ และนำเสนอผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา โดยช่วยส่งเสริมทั้งความรู้เชิงวิชาการ ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสื่อสาร (Putri & Hidayat, 2019) และโครงงานเป็นการเรียนรู้ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยคำถามหรือปัญหาที่ท้าทาย ซับซ้อน และน่าสนใจ ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูล

นอกจากนั้นการทบทวนงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษา ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่ ส่วนใหญ่ดำเนินการในระดับชั้นประถมปลายหรือมัธยมศึกษามีงานวิจัยบางส่วนที่ใช้ กิจกรรมโครงงาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ แต่ ยังไม่พบงานวิจัยที่มีการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบ 7 ขั้นเข้ากับกิจกรรมโครงงาน ที่นำไปใช้พัฒนานักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น จึงเป็นช่องว่างในการศึกษาความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ประกอบกับ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นช่วงวัยที่อยู่ในระยะอยากรู้อยากเห็น ลงมือปฏิบัติ ตามแนวคิดของ Piaget (1973) ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการสัมผัสจริง การสังเกต และการลงมือทำ การจัดกิจกรรมโครงงานจึงเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองธรรมชาติของผู้เรียนวัยนี้ เพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมจริง เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก หรือการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตรอบตัว ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดและน่าสนใจสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bell et al. (2005) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบสืบเสาะจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สื่อสาร และประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทจริง กิจกรรมโครงงานไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังส่งเสริม ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์อย่างรอบด้าน เพราะในกระบวนการทำโครงงาน ผู้เรียนต้องการฟัง เป็นคำแนะนำจากครูหรือเพื่อนร่วมกลุ่ม เพื่อปรับแนวทางการทำงาน การพูด อภิปราย แสดงความคิดเห็น และนำเสนอผลการทดลองต่อชั้นเรียน โดยการนำกิจกรรมโครงงานมาใช้ในขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ ของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เนื่องจากขั้นดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง กิจกรรมโครงงานมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม วางแผน ลงมือปฏิบัติ และนำเสนอผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของขั้นนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการให้ผู้เรียนขยายความรู้ไปสู่บริบทใหม่ อีกทั้งกระบวนการโครงงานยัง

ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งในการบูรณาการเข้ากับขั้นที่ 7 ของการสืบเสาะหาความรู้ และ เนื้อหาเรื่องของ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต ชีวิตของพืช และวัฏจักรชีวิตของพืช เป็นเนื้อหาที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย และมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พบได้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในเนื้อหานี้จึงสามารถเชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียนได้ดี ซึ่งเหมาะกับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงาน เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยทำวิจัยเรื่องนี้ โดยเลือกใช้ในการพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานกับเกณฑ์ร้อยละ 75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75
2. ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 169 คน (ข้อมูลจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเจริญรัฐอุปถัมภ์ จำนวน 35 คน ห้องเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E Inquiry Learning) ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน เรื่อง สิ่งมีชีวิต จำนวน 3 แผน ใช้เวลาจัดกิจกรรมรวม 18 ชั่วโมง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องสิ่งมีชีวิต ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67–1.00 ค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.60–0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40–0.93 และมีค่าความเชื่อมั่นตามสูตร KR-20 เท่ากับ .91

3.2.2 แบบวัดความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยใช้สถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์และเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Scoring Rubrics) คะแนนเต็ม 30 คะแนน ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.50–0.77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.23–0.77 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .72 สำหรับแบบวัดก่อนเรียน และ .79 สำหรับแบบวัดหลังเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นต่อไปนี้

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบวัดความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และบันทึกผลคะแนนไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

4.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน เรื่อง สิ่งมีชีวิต จำนวน 3 แผน รวมระยะเวลา 18 ชั่วโมง

4.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบวัด

ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาตรวจให้คะแนน บันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และคะแนนความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

5.3 เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

5.4 คำนวณค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ตามแนวคิดของ Cohen (1988) เพื่ออธิบายความสำคัญเชิงปฏิบัติของผลการวิจัยร่วมกับการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. การเปรียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลเปรียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานกับเกณฑ์ร้อยละ 75

คะแนน	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนที่เป็นเกณฑ์ร้อยละ 75	t	p
หลังเรียน	30	35	23.57	2.82	22.50	2.25*	0.03

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.57 คะแนน ซึ่งสูงกว่าคะแนน 22.50 ซึ่งคะแนนที่เป็นเกณฑ์ร้อยละ 75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 และ แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนได้ผล ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน 30 คะแนน)	ก่อนเรียน (n=35)		หลังเรียน (n=35)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	12.63	5.04	22.83	3.32	16.82*	.000

*p <.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงาน ก่อนเรียน มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 12.63 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 22.83 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานมีความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแยกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ก่อนเรียน (n=35)		หลังเรียน (n=35)		t	p
	$\bar{X}$	SD	*M*	SD		
1. การฟัง การพูด (15 คะแนน)	6.2	2.86	10.6	2.06	8.59*	.000
2. การอ่าน การเขียน (15 คะแนน)	6.43	2.58	12.23	1.73	17.85*	.000

*p <.05

จากตารางที่ 3 คะแนนความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแยกตามองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การฟังและการพูดคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 6.2 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 10.6 ตามลำดับ และองค์ประกอบที่ 2 การอ่านและเขียน คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 6.43 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 12.23 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบที่ 2 มีคะแนนเพิ่มขึ้นสูงกว่า

องค์ประกอบที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้กิจกรรมโครงงานมีความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมความรู้และความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยข้างต้นสามารถอธิบายได้จากลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม การสังเกต การทดลอง และการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด learning by doing ของ Dewey (1897) ที่กล่าวว่าการศึกษาควรเป็นกระบวนการของการดำเนินชีวิต โดยผู้เรียนต้องได้รับประสบการณ์ตรงระหว่างการเรียนรู้ มิใช่การถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ และ สุจินต์ วิศวธีรานนท์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีความรู้สร้างสรรค์ (Constructionism) ที่นำเสนอโดย Papert (1980) เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ที่บุคคลสร้างขึ้นด้วยตัวเอง และถ้าบุคคลได้นำความรู้นั้นไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้ความคิดที่เป็นนามธรรมเปลี่ยนเป็นรูปธรรมได้ ทำให้ความรู้นั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อบุคคลนั้นมากขึ้น ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้เรียน ก็จะทำให้เขาจดจำความรู้นั้นได้อย่างไม่หลงลืม และยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดนั้นไปยังบุคลลอื่นได้ด้วย เป็นรากฐานสำคัญให้ผู้เรียนรู้สิ่งใหม่ไปได้เรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นกระบวนการที่นักเรียนจะได้สร้างความรู้จากประสบการณ์และการสำรวจด้วยตนเอง ผ่านการตั้งคำถามและการค้นหาคำตอบ โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการสำรวจและเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปในชีวิตจริง และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่างๆ โดยที่นักเรียนจะไม่เพียงแค่รับข้อมูลจากครูหรือแหล่งข้อมูลภายนอก แต่จะสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการค้นพบ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์, 2565) และยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย Khaliq et al. (2015) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงงานช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึก เนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจะช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากในขั้นตอนของกิจกรรมของการสืบเสาะและการทำโครงงานนี้การกระตุ้นให้นักเรียนต้องใช้การสื่อสารในการทำงาน ได้แก่ ขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ ที่ได้นำกิจกรรมโครงงานเข้ามานักเรียนจะได้มีการพูดคุย รวบรวมข้อมูล โดยการค้นคว้าจดบันทึกข้อมูลที่ได้ และมีการนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอผลงานของตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การทำงานร่วมกันนี้เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม โดยที่ทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบทั้งต่อการเรียนรู้ของตนเองและของเพื่อนร่วมกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Johnson & Johnson , 2003) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ John Dewey เรื่อง “learning by doing” ซึ่งได้กล่าวว่า “การศึกษาคือกระบวนการของการดำเนินชีวิต ไม่ใช่การเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงนอกจากนี้ พัฒนาการที่โดดเด่นด้านการอ่านและการเขียน เนื่องจากกิจกรรมโครงงานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เน้นการลงมือปฏิบัติจริงที่ต้องมีการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น การเขียนจึงไม่ได้เป็นเพียงการคัดลอก แต่เป็นการสะท้อนความเข้าใจจากการปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยเปลี่ยนนามธรรมให้เป็นรูปธรรมผ่านตัวอักษร ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยในด้านนี้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนมากกว่าทักษะการฟังและการพูดที่มักเกิดขึ้นในลักษณะของการแลกเปลี่ยนชั่วขณะในกลุ่มย่อย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชราภร พูลบุญ (2568) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคSTAD พัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้ นักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.45 คิดเป็นร้อยละ 89.05

เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ Putri and Hidayat (2019) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบโครงงานต่อทักษะการสื่อสารของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ และพบว่าตัวบ่งชี้ทักษะการสื่อสารส่วนใหญ่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ยกเว้นการวาดกระบวนการวัฏจักรของน้ำและตัวบ่งชี้วิธีการประหยัดน้ำ ซึ่งความหมายของการวิจัยนี้คือการเรียนรู้แบบโครงงานสามารถเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในวิชาวิทยาศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพแต่เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ นักเรียนมีพัฒนาการในด้านการอ่านและการเขียนสูงกว่าด้านการฟังและการพูด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานนั้น ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและการสรุปผล (Elaboration and Evaluation) ทำให้ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการอ่านและการเขียนอย่างเข้มข้น นักเรียนต้องอ่านข้อมูลจากแหล่งความรู้เพื่อสร้างโครงงาน และต้องฝึกการเขียนบันทึกผลการทดลอง บันทึก หรือการจัดทำรูปเล่มรายงานโครงงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ausubel (1963) ในเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) ที่ระบุว่าการที่ผู้เรียนจะเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้อย่างเป็นระบบนั้น จำเป็นต้องผ่านกระบวนการจัดระเบียบทางความคิด ซึ่งการเขียนถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดระเบียบข้อมูลในสมองให้เป็นหมวดหมู่ชัดเจนกว่าการสื่อสารด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่องสิ่งมีชีวิตและความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก ครูผู้สอนจึงควรบริหารจัดการเวลาอย่างเหมาะสม

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอน ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนระดับ

1.3 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าคะแนนหลังเรียนด้านการอ่านและการเขียนสูงกว่าด้านการฟังและการพูด ซึ่งขัดแย้งกับระดับความยากของการสื่อสารทำให้ควรปรับแก้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนามาขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสาร ทั้งในรูปแบบการอภิปราย การอธิบาย การนำเสนอผลงาน และการสะท้อนผลการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงานในระดับชั้นอื่นหรือในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ การงานอาชีพ เพื่อขยายขอบเขตของผลการวิจัยและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบ

2.2 ควรศึกษาตัวแปรตามด้านอื่นเพิ่มเติม เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา เจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ หรือการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน

2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกิจกรรมโครงงาน ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนให้ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ และสุจินต์ วิศวธีรานนท์. (2557). พื้นฐานทางจิตวิทยาของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์. ใน ประมวลสาระชุดสารัตถะและวิทยวิธีทางวิทยาศาสตร์ (หน่วยที่ 6). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์. (2565). ทฤษฎีการเรียนรู้และศาสตร์การสอนกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. ใน ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาหลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ (หน่วยที่ 7). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทิศนา แขมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 27). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชราภร พูลบุญ. (2568). ผลของการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 8(3), 481-495

ราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 12). เพชรเกษมพริ้นติ้ง กรุ๊ป.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อนักเรียนในศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). รายงานสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567.https://www.niets.or.th

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556).รายงานผลการประเมิน PISA 2022: บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภัคชา มลวัง และสกนธ์ชัย ชะนูนันท์. (2566). การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับกลวิธีการคิดเป็นภาพ เรื่อง สารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสาร Roi Kaensarn Academic Journal, 8(10), 119-136.

สุวิชา ศรีมงคล. (2557). การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องเซลล์และองค์ประกอบของเซลล์ด้วยสถานการณ์จำลอง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Ausubel, D. P. (1963). The psychology of meaningful verbal learning. Grune & Straton.

Bruner, J. S. (1961). The process of education. Harvard University Press.

Dewey, J. (1897). My pedagogic creed. The School Journal, 54, 77-80.

Eisenkraft, R. (2003). Expanding the role of inquiry in science teaching. Science Teacher, 70(5), 38-42.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2003). Cooperative learning. In M. A. Peters (Ed.), Encyclopedia of educational philosophy and theory. Springer.

Khaliq, S., Alam, M. T., & Mushtaq, M. (2015). An experimental study to investigate the effectiveness of Project-Based Learning (PBL) for teaching science at elementary level. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development, 4(1), 38–54.

Papert, S. (1980). Mindstorms: Children, computers, and powerful ideas. Basic Books.

Piaget, J. (1973). To understand is to invent: The future of education. Grossman Publishers.

Putri, R. D. P., & Hidayat, M. T. (2019). Project-based learning to improve elementary school students' learning outcomes and collaborative skills. International Journal of Scientific & Technology Research, 8(10), 1851-1854.

แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHER'S DIGITAL SKILLS IN EXPANDING EDUCATION SCHOOL UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชวนากร วงศ์ดี[1], คณิศร จี้กระโทก[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Chuanakorn Wongdee[1], Kanisorn Jeekratok[2] and Nawattakorn Homsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66120605206@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู 2) หาแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู และ 3) ประเมินแนวทางที่ได้ โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัด สพป.อุดรธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 291 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (อำนาจจำแนก 0.92–0.99, ความเชื่อมั่น 0.99) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนา โดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศด้านดิจิทัล จำนวน 9 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางที่ได้ใน 3 ด้าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน คัดเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.71) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.46) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่าทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ทักษะการใช้ Generative AI (0.592) ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล (0.275) และทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต (0.245) ตามลำดับ

* Received 11 February 2026; Revised 6 June 2026; Accepted 28 September 2026

2. แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย และ Generative AI

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ในภาพรวมและทุกทักษะ ได้แก่ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย และ Generative AI อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัล; ทักษะดิจิทัลของครู; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) examine the current state, desired state, and needs assessment for digital skill development of teachers, 2) identify guidelines for developing teachers' digital skills, and 3) evaluate the proposed guidelines. A mixed-methods research design was employed across three phases. Phase 1 surveyed 291 teachers from opportunity expansion schools under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1 using stratified random sampling; the questionnaire had a discrimination index of 0.92–0.99 and reliability of 0.99. Phase 2 conducted semi-structured interviews with nine purposively selected school administrators recognized for digital excellence. Phase 3 had nine purposively selected experts evaluate the guidelines across three dimensions.

The findings revealed that:

1. The current state of teachers' digital skills was at a moderate level ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.71), while the desired state was at a high level ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.46); the top three priority needs were Generative AI (PNI = 0.592), digital media creation (0.275), and internet use (0.245)

2. The guidelines comprised five domains: computer skills, internet use, digital media creation, safe digital technology use, and Generative AI

3. Expert evaluation of the guidelines across all domains and all skills was at the highest level ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00).

Keywords: Guidelines for Developing Digital Skills; Digital Skills of Teachers; Schools Expand Educational

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน ได้ก่อให้เกิดทักษะสำคัญที่เรียกว่า "ทักษะดิจิทัล" (Digital Skills) ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานยุคปัจจุบันและอนาคต โดยกลุ่มสหภาพยุโรปได้นิยามทักษะดิจิทัลว่าประกอบด้วยความสามารถในการสืบค้น รวบรวม ประมวลผล และใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถประเมิน ความเชื่อมโยงและแยกแยะความจริงจากโลกเสมือน ตลอดจนมีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อการผลิต นำเสนอ และทำความเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ (Kiss, 2017: 5-6) ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาทักษะดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งต้องอาศัยทักษะดิจิทัลของบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563: 31) โดยรัฐบาลได้จัดตั้งโครงการพัฒนาทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2561: 7) นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศระยะ พ.ศ. 2554-2563 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายครอบคลุมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมความรู้ดิจิทัล การพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559: 2-3)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล และตอบสนองนโยบายการเป็นรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563: 12) ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย จากการศึกษาวิเคราะห์ทักษะดิจิทัลของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยศึกษาจากเอกสาร รายงานประจำปี (SAR) และแผนปฏิบัติการ พบว่า ครูยังมีทักษะด้านดิจิทัลและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 25-27) จึงควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีให้แก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถบูรณาการการใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทักษะดิจิทัลของครูมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนของผู้เรียนและพัฒนาสถานศึกษาซึ่งครูจะต้องตระหนักและให้

ความสำคัญ ต่อทักษะดิจิทัลของครูในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้พัฒนาแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการชั้นเรียน ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ให้เกิดคุณภาพและให้ดียิ่งขึ้นไปดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ในเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการใช้ทักษะดิจิทัลของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1

2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสมางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1

3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านทักษะดิจิทัลของครู (เชิงปริมาณ) ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (เชิงคุณภาพ) ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูตามแนวคิดของ Guskey (2000)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละระยะ ระยะที่ 1 ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 59 โรงเรียน สังกัด สพป.อุดรธานี เขต 1 จำนวน 1,182 คน ระยะที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศด้านทักษะดิจิทัล (Purposive Selection) จำนวน 9 คน ระยะที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มผู้ประเมิน (Purposive Selection) จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน–สภาพที่พึงประสงค์ด้านทักษะดิจิทัล 5 ด้าน ระยะที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง

โครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่สร้างจากผลการวิเคราะห์ในระยะที่ 1 ระยะที่ 3 แบบประเมินแนวทางฯ ตามเกณฑ์ 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Propriety) และความเป็นไปได้ (Feasibility)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากครูกลุ่มประชากร ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Expert In-depth Interview) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ระยะที่ 3 เก็บข้อมูลโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประเมินแนวทางที่ได้จากระยะที่ 2 พร้อมรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร สังเคราะห์ตัวแปร กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน–สภาพที่พึงประสงค์เพื่อหาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นำผลจากระยะที่ 1 มากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัล ระยะที่ 3 วิเคราะห์ผลการประเมินแนวทางฯ ใน 3 ด้าน ตามแนวคิดของ Guskey (2000) ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ แล้วนำผลมาปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ในภาพรวม พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.64, S.D. = 0.64) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 0.69) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ตอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.52, S.D. = 0.72) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 0.74) ลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้ Generative AI อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.81, S.D. = 0.68) ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้ Generative AI อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.45) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.44) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.47) ลำดับที่ 4 คือ

ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.51) ลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.52) ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ระหว่าง 0.24 – 0.59 ความต้องการจำเป็นมีค่า $PNI_{modified}$ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้ Generative AI ($PNI_{modified}$ = 0.592) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ($PNI_{modified}$ = 0.275) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต ($PNI_{modified}$ = 0.245) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ($PNI_{modified}$ = 0.240) และลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.229)

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$ = (I-D)/D	ลำดับที่
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล		
1.**ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์**	3.58	0.69	**มาก**	4.44	0.47	**มาก**	**0.240**	4
2.**ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต**	3.52	0.72	**มาก**	4.38	0.51	**มาก**	**0.245**	**3**
3.**ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล**	3.42	0.74	**ปานกลาง**	4.36	0.52	**มาก**	**0.275**	**2**
4.**ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย**	3.64	0.64	**มาก**	4.47	0.44	**มาก**	**0.229**	**5**
5.**ทักษะการใช้** Generative AI	2.81	0.68	**ปานกลาง**	4.47	0.45	**มาก**	**0.592**	**1**
รวม	3.39	**0.71**	**ปานกลาง**	4.42	0.46	**มาก**	-	-

2. แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ โดยประเมินทักษะรายบุคคล จัดอบรมผ่านงานจริง และตั้งโครงการพี่เลี้ยงดิจิทัล 2) ด้านทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต โดยอบรมการค้นหาข้อมูล การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และจัดตั้งคลังความรู้ดิจิทัล 3) ด้านทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล โดยฝึกใช้โปรแกรมที่ไม่ซับซ้อน เช่น Canva และ CapCut พร้อมจัดเวทีประกวดสื่อการสอน 4) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย โดยจัดหลักสูตรเฉพาะบุคคลและเน้นจริยธรรมดิจิทัลตาม

กรอบ Digital Citizenship และ 5) ด้านทักษะการใช้ Generative AI โดยพัฒนาความเข้าใจพื้นฐาน ทักษะ Prompt Engineering การประยุกต์ใช้ในงานสอน และ AI Literacy

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และทักษะการใช้ Generative AI ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1

รายการ	ความเป็นประโยชน์		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ทักษะการใช้ Generative AI	5.00	0.00	มากที่สุด
โดยรวม	5.00	0.00	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ในภาพรวม พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป

หาน้อย ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.64, S.D. = 0.64) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 0.69) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ตอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.52, S.D. = 0.72) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42, S.D. = 0.74) ลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้ Generative AI อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.81, S.D. = 0.68) ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้ Generative AI อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.45) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.44) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.47) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.51) ลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล อยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.52) ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ระหว่าง 0.24 – 0.59 ความต้องการจำเป็นมีค่า $PNI_{modified}$ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้ Generative AI ($PNI_{modified}$ = 0.592) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ($PNI_{modified}$ = 0.275) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต ($PNI_{modified}$ = 0.245) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ($PNI_{modified}$ = 0.240) และลำดับที่ 5 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.229) ซึ่งสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2565: 78-92) ที่กล่าวว่า ครูไทยส่วนใหญ่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังต้องการการพัฒนาในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ ปรัชญา เวสารัชช์ (2566: 45-60) ที่กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะการใช้ AI ในการจัดการเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ โดยประเมินทักษะรายบุคคล จัดอบรมผ่านงานจริง และตั้งโครงการพี่เลี้ยงดิจิทัล 2) ด้านทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต โดยอบรมการค้นหาข้อมูล การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และจัดตั้งคลังความรู้ดิจิทัล 3) ด้านทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล โดยฝึกใช้โปรแกรมที่ไม่ซับซ้อน เช่น Canva และ CapCut พร้อมจัดเวทีประกวดสื่อการสอน 4) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย โดยจัดหลักสูตรเฉพาะบุคคลและเน้นจริยธรรมดิจิทัลตามกรอบ Digital Citizenship และ 5) ด้านทักษะการใช้ Generative AI โดยพัฒนาความเข้าใจพื้นฐาน ทักษะ Prompt Engineering การประยุกต์ใช้ในงานสอน และ AI Literacy ซึ่งสอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2563: 45-60) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูไทยในยุคการศึกษา 4.0 พบว่า ครูไทยมีแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะดิจิทัลมากขึ้นเมื่อเห็นประโยชน์ที่ชัดเจนในการลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับ ปรัชญา

เวสารัชช์ และคณะ (2564: 112-128) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูที่มีทักษะการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้ถึงร้อยละ 35 เมื่อเทียบกับการสอนแบบดั้งเดิม การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโดยเน้นการใช้เครื่องมือที่หลากหลายช่วยให้ครูสามารถปรับการสอนให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียนได้ดีขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564: 45-48) ที่กล่าวว่า ครูไทยต้องการการสนับสนุนแบบองค์รวม ทั้งด้านทักษะ ทรัพยากร และแรงจูงใจ จึงจะสามารถพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ณัฐิกานต์ ปังศรีวงศ์ (2563: 100-104) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูต้องดำเนินการออกแบบจัดระบบการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาของครูให้มากที่สุด การลำดับความต้องการจำเป็นที่พบได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการเชื่อมโยงงานจริงของครูที่กำหนดไว้ในแนวทาง และสอดคล้องกับ ปัณณทัต จำปากุล (2565: 57-73) ที่ศึกษาเรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: วิถีแห่งการพัฒนาครูยุคดิจิทัล พบว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนไทยจะสามารถพัฒนาครูให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ครูเกิดการพัฒนาในวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ ครูยุคดิจิทัลจะต้องพัฒนาทักษะที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

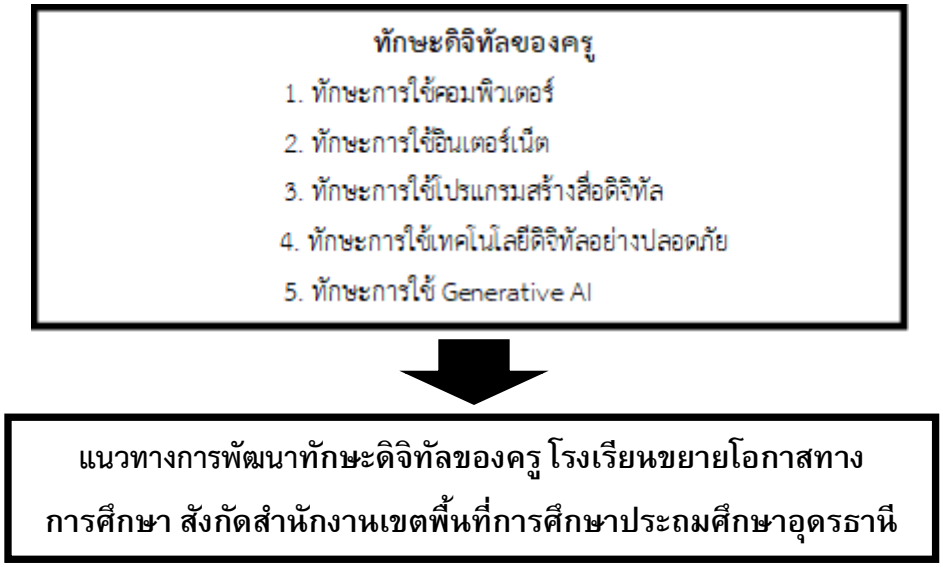
3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับ มากที่สุด 2) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ มากที่สุด และ 3) ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับ กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต (2565: 189-206) ที่ศึกษาเรื่อง สภาพ ความต้องการ

จำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่า ผลการประเมินแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ทักษะดิจิทัล คือ ความสามารถในการใช้งานอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสืบค้น รวบรวม ประมวลผล เข้าถึงเครือข่ายข้อมูลต่าง ๆ สามารถจัดการ และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการมีทักษะขั้นสูงในการพัฒนาสื่อหรือซอฟต์แวร์ต่าง ๆ การนำเสนองานอย่างชำนาญ เข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการใช้ Generative AI คือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างเนื้อหาหรือข้อมูลใหม่ ได้แก่ การใช้งานเครื่องมือสร้างข้อความ (Text Generation Tools) การสร้างภาพด้วย AI (Image Generation) การใช้ AI ในการสร้างเสียง (Audio Generation) การสร้างวิดีโอ (Video Generation)การใช้ AI ในการสร้างโค้ด (Code Generation)การสร้างข้อมูลสังเคราะห์ (Synthetic Data) การจัดการ และตรวจสอบเนื้อหาเพื่อเพิ่มความเร็วในการทำงาน และสร้างเนื้อหาที่มีความสร้างสรรค์ในหลากหลายรูปแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยสภาพปัจจุบันของทักษะดิจิทัลของครู ด้านทักษะการใช้ Generative AI มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ Generative AI สร้างความเข้าใจพื้นฐานและจริยธรรมในการใช้งาน AI จำเป็นต้องเข้าใจหลักการพื้นฐานของ AI พัฒนาทักษะ Prompt Engineering และการใช้งานเครื่องมือ AI เนื่องจากทักษะ Prompt Engineering เป็นหัวใจสำคัญของการใช้งาน Generative AI อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ที่มีหัวข้อเฉพาะเรื่อง "AI เพื่อการศึกษา" จะช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แบ่งปันเทคนิค และช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนา AI Literacy และการใช้งานอย่างมีวิจารณญาณ จำเป็นต้องเรียนรู้การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ในการประเมินและตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จาก AI เนื่องจาก AI อาจให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

2. ควรนำแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูที่ได้ ไปพัฒนาและส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะที่ครอบคลุมในทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้อินเตอร์เน็ต ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย และทักษะการใช้ Generative AI เพื่อให้ครูสามารถนำทักษะดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้รูปแบบในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อคุณภาพทางการบริหารการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเชิงประเมิน การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่

3. ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบจากการใช้งาน Generative AI ในประเด็นความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งเชิงประเมินและเชิงคุณภาพ ทั้งระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต. (2565). สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. วารสารรัชต์ภาคย์ สถาบันรัชต์ภาคย์, 16(47), 189-206.

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). โครงการจัดการความรู้ด้านภัยเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ณัฐิกานต์ ปังศรีวงศ์ . (2563). การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิตสุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ปัณณทัต จำปากุล. (2565). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: วิถีแห่งการพัฒนาครูยุคดิจิทัล. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2(2), 57-73.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2566). สมรรถนะดิจิทัลของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ความท้าทายและโอกาส. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 46(2), 45-60.

ปรัชญา เวสารัชช์, และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(3), 112-128.

วิจารณ์ พานิช. (2565). ทักษะดิจิทัลของครูไทย: สถานการณ์ปัจจุบันและทิศทางในอนาคต. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 21(3), 78-92.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2561). การพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 39(1), 5-8.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน). (2563). ร่างแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยพ.ศ. 2563 - 2565. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพลักษณ์.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2563). การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูไทยในยุคการศึกษา 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(3), 45-60.

Kiss, M. (2017). Digital skills in the EU labour market. Retrieved May 25, 2022,from https ://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cb9ff359-e2c9-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

THE DEVELOPMENT OF SQ4R-BASED LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE CHINESE READING COMPREHENSION ABILITY AMONG GRADE 10 STUDENTS

เกวลิน กุลอาจศรี[1] และ สัจธรรม พรทวีกุล[2]
Kewalin Kul-ardsri[1] and Satjatam Porntaweekul[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
[1-2]Roi Et Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: 67919401020@reru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R จำนวน 4 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนแบบปรนัย 20 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิจัยใช้รูปแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบวิลคอกซันแบบอันดับที่มีเครื่องหมาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.22/79.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -3.154$, $p = .002$) โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 8.08 คะแนน (S.D. = 2.18) เป็น 15.85 คะแนน (S.D. = 1.28) และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ($r = 0.87$) และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.82) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิด SQ4R เป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลในการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

* Received 14 May 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 28 September 2026

ภาษาต่างประเทศในระดับมัธยมศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: SQ4R, การอ่านจับใจความภาษาจีน, กิจกรรมการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: (1) develop SQ4R-based learning activities to enhance Chinese reading comprehension ability among Grade 10 students with an efficiency criterion of 75/75; (2) compare students' Chinese reading comprehension ability before and after the instruction; and (3) investigate students' satisfaction toward the learning activities. The sample consisted of 13 Grade 10 students from Sahatsakhansuksa School under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin during the second semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included four SQ4R-based lesson plans, a 20-item multiple-choice Chinese reading comprehension test, and a satisfaction questionnaire. Utilizing a quasi-experimental one-group pretest-posttest design, data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Wilcoxon Signed-Ranks Test.

The findings revealed that: (1) the efficiency of the SQ4R-based learning activities was 88.22/79.23, which exceeded the established 75/75 criterion; (2) the students' posttest Chinese reading comprehension scores were significantly higher than their pretest scores at the .05 level ($Z = -3.154$, $p = .002$), with the mean score increasing from 8.08 (S.D. = 2.18) to 15.85 (S.D. = 1.28), yielding a large effect size ($r = 0.87$); and (3) the students' overall satisfaction toward the learning activities was at a high level ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.82). These results indicate that the SQ4R-based approach is an effective pedagogical tool for enhancing Chinese reading comprehension and can be successfully applied to promote foreign language learning in secondary education.

Keywords: SQ4R, Chinese reading comprehension, learning activities

บทนำ

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะภาษาจีนให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชนในการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้การอ่านเป็นหนึ่งในทักษะสารัตถะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูล วิเคราะห์และสรุสาระสำคัญได้อย่างถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การอ่านจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือพื้นฐานในการรับข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ขั้นสูง (Krashen, 1982) ทว่าการเรียนอ่านภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาจีน ผู้เรียนจำเป็นต้องมีกระบวนการคิดที่เชื่อมโยงข้อมูลจากบทอ่านเข้ากับประสบการณ์เดิมอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Schema Theory) ของ Stauffer (1969) ที่ระบุว่า การอ่านเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้พื้นฐานของผู้เรียนกับข้อมูลใหม่ผ่านการตั้งคำถามและการคาดเดาความหมาย

แม้ทักษะการอ่านจะมีความสำคัญ แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบันกลับพบว่า ผู้เรียนไทยจำนวนมากยังประสบปัญหาในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (สิรินทรา มินทะขัติ, 2566) จากการศึกษาบริบทการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบสภาพปัญหาเชิงประจักษ์ว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการระบุประเด็นหลักและไม่สามารถสรุปสาระสำคัญจากบทอ่านภาษาจีนได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากภาษาจีนมีระบบตัวอักษรที่เป็นอักษรสภาพ (Logographic Writing System) และมีโครงสร้างไวยากรณ์ที่แตกต่างจากภาษาไทย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลและขาดแนวทางในการอ่านอย่างเป็นระบบ ปัญหานี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของตนเองต่อรายวิชาภาษาจีน

ที่ผ่านมามีนักวิชาการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการอ่านด้วยเทคนิค SQ4R ของ Pauk (1984) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ Survey (การสำรวจ), Question (การตั้งคำถาม), Read (การอ่าน), Record (การจดบันทึก), Recite (การทบทวน) และ Reflect (การสะท้อนคิด) และมีงานวิจัยจำนวนมากชี้ว่าแนวคิดนี้ช่วยพัฒนาการอ่านจับใจความได้ดี เช่น งานวิจัยของ สกุลรัตน์ แซ่ตั้ง (2567) และ วิชุดา มาแก้ว (2566) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีตมักมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคนิค SQ4R กับการสอนภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเป็นหลัก และมักให้ความสำคัญกับการตอบคำถามท้ายบทอ่าน โดยยังขาดการศึกษาและพัฒนาเพื่ออุดช่องว่างทางวิจัย (Research Gap) ในด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านตัวอักษรและคำศัพท์ที่ยากต่อการจำ

ความหมาย งานวิจัยชิ้นนี้จึงเข้ามาเติมเต็มส่วนที่ขาดหาย โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดึงจุดเด่นของขั้นตอน Record (การจดบันทึก) และ Reflect (การสะท้อนคิด) ของ SQ4R มาประยุกต์ใช้เชื่อมโยงกับโครงสร้างความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อใช้จำแนกและจับใจความคำศัพท์ภาษาจีนในบริบทที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมการจัดกิจกรรมที่ยังไม่มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในกลุ่มเป้าหมายระดับนี้

จากความสำคัญและข้อจำกัดของงานวิจัยในอดีตดังกล่าว ผู้อันวิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถเข้าถึงความหมายของบทอ่านได้อย่างแท้จริง ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยยกระดับความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของผู้เรียน และเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอนภาษาจีนในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษาระหว่างก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R จะมีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest–Posttest Design) ยึดหลักกระบวนการวิจัยทางการศึกษาตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มี

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสหัสขันธ์ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวนนักเรียนทั้งหมด 13 คน จำนวน 1 ห้อง ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ มีความพร้อมด้านการเรียนภาษาจีนในระดับพื้นฐานใกล้เคียงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 แผน รวมเวลา 8 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามขั้นตอนของกระบวนการ SQ4R ได้แก่ Survey (สำรวจเนื้อหา) Question (ตั้งคำถาม) Read (อ่าน) Record (จดบันทึก) Recite (ทบทวน) และ Reflect (สะท้อนความคิด) โดยผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมเท่ากับ 3.87 ($\bar{X}$ = 3.87) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 (S.D. = 0.89) อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และหลังเรียน (post-test) เพื่อวัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.82 จากการ try out กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ซึ่งมี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 3.87 ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.89) และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Cronbach’s Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.843 จากการ try out กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบจำนวน 1 ชั่วโมงเรียน (ในสัปดาห์แรกของการทดลอง) เพื่อวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 4 แผน โดยดำเนินการสอนสัปดาห์ละ 1 แผน แผนละ 2 ชั่วโมงเรียน รวมระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ (รวม 8 ชั่วโมงเรียน)

3.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (post-test) ใช้เวลาในการทดสอบจำนวน 1 ชั่วโมงเรียน (ในสัปดาห์ที่ 6 ของการทดลอง) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน

3.4 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที เพื่อนำข้อมูลเชิงความคิดเห็นมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

4.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับความสามารถในการอ่านจับใจความและระดับความพึงพอใจของนักเรียน

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed-Rank Test ซึ่งเป็นสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์สำหรับเปรียบเทียบข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กและข้อมูลไม่เป็นไปตามข้อตกลงของสถิติแบบพาราเมตริก

4.3 การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล (Effect Size) คำนวณค่าขนาดอิทธิพล โดยใช้ดัชนี Rosenthal's *r* เพื่อประเมินระดับความแตกต่างและขนาดผลกระทบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของผู้เรียนในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

กระบวนการ/ผลลัพธ์	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	13	130	114.69	**5.45**	88.22
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	13	**20**	15.85	**1.28**	79.23
ประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.22/79.23					

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.22/79.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R

การวัด	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ผลการทดสอบโดยใช้ The Wilcoxon Signed Ranks test				
					Mean Rank	Z	sig	W-	W+
ก่อนเรียน	13	20	8.08	2.175	7.6923	3.1535	.001*	0	91
หลังเรียน	13	20	15.85	1.28					

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 15.85, S.D. = 1.28) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.08, S.D. = 2.18) และเมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนด้วยสถิติ Wilcoxon Signed-Ranks Test พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -3.154$, $p < .05$) แสดงให้เห็นว่าการ

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R สามารถพัฒนาและยกระดับความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนว SQ4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ฉันเข้าใจเนื้อหาที่เรียนในบทเรียนภาษาจีนได้ชัดเจน	3.46	0.88	ปานกลาง
2. กระบวนการเรียนรู้แบบ SQ4R ช่วยให้ฉันจับใจความของเรื่องได้ง่ายขึ้น	3.77	0.73	มาก
3. ฉันรู้สึกสนุกและเพลิดเพลินเมื่อเรียนด้วยกิจกรรมแบบ SQ4R	3.92	0.64	มาก
4. เนื้อหาและกิจกรรมที่ใช้ในบทเรียนมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ	3.00	1.08	ปานกลาง
5. ฉันมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายระหว่างการเรียน	4.15	0.90	มาก
6. ฉันมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการเรียนรู้	4.00	1.08	มาก
7. กิจกรรมที่เรียนมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของฉัน	4.00	0.71	มาก
8. วิธีการเรียนรู้แบบ SQ4R ทำให้ฉันเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น	4.00	0.71	มาก
9. ฉันรู้สึกว่าความสามารถในการอ่านจับใจความของฉันพัฒนาขึ้นหลังจากเรียนด้วย SQ4R	3.85	0.69	มาก
10. ฉันรู้สึกมีความสุขและภาคภูมิใจเมื่อสามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้	4.08	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.82**	**0.82**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในลำดับสูงสุด คือ การที่นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายระหว่างการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. =

0.90) รองลงมาคือ นักเรียนรู้สึกมีความสุขและภาคภูมิใจเมื่อสามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.76) ขณะที่ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในลำดับต่ำสุด คือ เนื้อหาและกิจกรรมที่ใช้ในบทเรียนมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ โดยอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.00, S.D. = 1.08) แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและพึงพอใจในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.22/79.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เป็นกระบวนการอ่านอย่างเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้สำรวจเนื้อหา ตั้งคำถาม อ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย จดบันทึก ทบทวน และสะท้อนความคิดจากบทอ่าน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pauk (1984) ที่กล่าวว่าเทคนิค SQ4R เป็นกระบวนการอ่านที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านอย่างเป็นขั้นตอน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากบทอ่านกับความรู้เดิมของตนเองได้ดีขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของ สมหมาย เพ็งแก้ว (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ เรื่อง การอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนพงษ์ สีหานารินทร์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมชนก ทองมูลเนือง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Alzu'bi (2020) และ Sayed (2020) ที่รายงานผลไปในทิศทางเดียวกันว่า การใช้กลยุทธ์ SQ4R สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ขจัดปัญหาอุปสรรคในการจับใจความสำคัญ และส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.82) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุขให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุดคือ การที่นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายระหว่างการเรียน ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.90) ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมในขั้น Reflect (สะท้อนความคิด) แตกต่างจากการเรียนแบบดั้งเดิม โดยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับฟังมาเป็นศูนย์กลางในการสร้างความรู้ (Student-Centered) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับใจความสำคัญของบทอ่านภาษาจีนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนอย่างอิสระ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมั่นใจและพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ความรู้สึกมีความสุขและภาคภูมิใจเมื่อสามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้ ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.76) สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ว่า เมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาหรือทำความเข้าใจบทอ่านที่ซับซ้อนตามลำดับขั้นของ SQ4R ย่อมเกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem)อย่างไรก็ตาม ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในลำดับต่ำที่สุดคือ เนื้อหาและกิจกรรมที่ใช้ในบทเรียนมีความน่าสนใจและไม่น่าเบื่อ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.00, S.D. = 1.08) ประเด็นนี้อภิปรายได้ว่า เนื่องจากธรรมชาติของวิชาภาษาจีนมีอุปสรรคสำคัญด้านตัวอักษรจีน (ฮั่นซื่อ) และระบบไวยากรณ์ที่แตกต่างจากภาษาไทย การอ่านจับใจความตามขั้นตอนที่เคร่งครัดทั้ง 6 ขั้นของ SQ4R จึงจำเป็นต้องใช้พลังทางสมองและการคิดวิเคราะห์ระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ทำให้

ผู้เรียนบางส่วนเกิดความเหนื่อยล้าหรือรู้สึกตึงเครียดในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของสุคนธ์ สินธพานนท์ (2558) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดขั้นสูงอย่างเป็นระบบ หากผู้สอนไม่ได้สอดแทรกกิจกรรมสันทนาการหรือสื่อมัลติมีเดียที่กระตุ้นความสนใจในระหว่างขั้นตอน อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความตึงเครียดในการเรียนรู้ได้ชั่วขณะ ซึ่งประเด็นนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยนำไปใช้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R และเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.22/79.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ครูผู้สอนภาษาจีนสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการอ่านอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญของบทอ่านได้ดียิ่งขึ้น

1.3 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ ควรศึกษาการใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น แผนผังความคิด หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว SQ4R ต่อทักษะทางภาษาอื่น ๆ เช่น การเขียนหรือการสื่อสารภาษาจีน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชมชนก ทองมูลเนือง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พัฒนพงษ์ สีหานารินทร์. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

วิชุดา มาแก้ว. (2566). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้กระบวนการ SQ4R ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สกุลรัตน์ แซ่ตั้ง. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สมหมาย เพ็งแก้ว. (2562). การใช้วิธีการอ่านแบบ SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย พ.ศ. 2559–2561. 21 เซ็นจูรี่.

สิรินทรา มินทะขัติ. (2566). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความภาษาจีนของผู้เรียนไทยในระดับมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 18(2), 45-58.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. เทคนิคพริ้นติ้ง.

Alzu'bi, M. A. (2020). The Effect of the Use of SQ4R Strategy on Freshmen Students' Reading Comprehension in Al-Balqa Applied University. Jordan Journal of Modern Languages and Literatures, 12(4), 531–545.

Başar, M., & Gürbüz, M. (2017). Effect of the SQ4R Strategy on the Reading Comprehension of Elementary School Students. International Journal of Instruction, 10(3), 131–144.

Krashen, S. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press.

Pauk, W. (1984). How to Study in College (4th ed.). Boston: Houghton Mifflin.

Rosenthal, R. (1991). Meta-analytic procedures for social research (Revised ed.). SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781412985079

Sayed, S. M. (2020). The Effect of SQ4R Strategy on Developing EFL Reading Comprehension Skills among Secondary School Students in Egypt. Journal of Faculty of Education, 123, 33–51.

Stauffer, R. G. (1969). Directing Reading Maturity as a Cognitive Process. Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL BAND MANAGEMENT UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PATHUM THANI PROVINCE

วรเศรษฐ์ เจษฎางกูร ณ อยุธยา[1] และ กัลยรัตน์ หล่อมณีนพรัตน์[2]

Woraset Jedsadangkol Na Ayuthaya[1] and Kunlayarat Lormanenoprat[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยรังสิต

[1-2]Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: woraset.j65@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากล การวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 69 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56, \sigma = 0.86$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51, \sigma = 0.51$) 2) ความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร ($PNI_{Modified} = 0.29$) รองลงมาคือด้านวัสดุอุปกรณ์ ($PNI_{Modified} = 0.28$) ด้านงบประมาณ ($PNI_{Modified} = 0.26$) และด้านการจัดการ($PNI_{Modified} = 0.24$) และ 3) แนวทางพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์คัดเลือกนักเรียนอย่างชัดเจน การพัฒนาระบบซ่อมบำรุงและจัดหาเครื่องดนตรีทดแทน การวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก

* Received 14 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 28 September 2026

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ปทุมธานี

Abstract

The purposes of this research were to: 1) investigate the current and desirable conditions of school band management; 2) assess the priority needs for development; and 3) propose guidelines for the development of school band management under local administrative organizations in Pathum Thani Province. This study employed a mixed-methods research design. For the quantitative phase, the research participants consisted of 69 school administrators and teachers in the Arts Learning Area from schools under local administrative organizations in Pathum Thani Province. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.97. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$). For the qualitative phase, five experts were selected as key informants. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall current condition of school band management was at a high level (μ = 3.56, σ = 0.86), while the overall desirable condition was at the highest level (μ = 4.51, σ = 0.51); 2) the highest priority need was personnel management ($PNI_{Modified}$ = 0.29), followed by materials and equipment ($PNI_{Modified}$ = 0.28), budget management ($PNI_{Modified}$ = 0.26), and management practices ($PNI_{Modified}$ = 0.24), respectively; and 3) the key development guidelines included establishing clear criteria for student selection, improving maintenance systems and providing replacement musical instruments, implementing systematic budget planning and allocation, and fostering collaborative networks with communities and external organizations.

Keywords: School Band Management, Local Administrative Organizations, Pathum Thani Province

บทนำ

การบริหารจัดการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการวางแผน กำกับ ดูแล และส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ความสามารถเฉพาะด้าน และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กิจกรรมวงดนตรีสากลเป็นหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ได้รับความนิยมในสถานศึกษาทุกระดับ เนื่องจากสามารถพัฒนาทักษะด้านดนตรี สุนทรียภาพ ระเบียบวินัย การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่สถานศึกษาและชุมชนผ่านการประกวดแข่งขันหรือการบริการวิชาการทางดนตรีในกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา, 2559) นอกจากนี้ การส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านดนตรียังสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดและศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาทักษะนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี เพื่อยกระดับความรู้และทักษะทางดนตรีของผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล และสร้างโอกาสในการแข่งขันทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี การจัดกิจกรรมวงดนตรีสากลถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสร้างอัตลักษณ์ให้แก่สถานศึกษา เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชนผ่านกิจกรรมทางดนตรี อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมวงดนตรีสากลจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารงบประมาณ การจัดหาและบำรุงรักษาเครื่องดนตรี การจัดสถานที่ฝึกซ้อม และ การบริหารบุคลากรผู้ฝึกสอน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การบริหารจัดการวงดนตรีสากลในหลายสถานศึกษายังประสบปัญหาหลายด้าน รติรส จันทร์สมดี (2551) พบว่า ครูผู้ควบคุมวงดนตรีจำนวนมากไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านดนตรีโดยตรง ทำให้ขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการวงดนตรีสากล ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรม ขณะที่ ยุทธศักดิ์ โพธิรุกข์, สุดารัตน์ สารสว่าง และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2564) พบว่า การขาดการ

สนับสนุนจากฝ่ายบริหารส่งผลให้กิจกรรมวงดนตรีไม่สามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อแรงจูงใจของครูผู้ฝึกสอนและนักเรียน นอกจากนี้ พลากร แก้วยก (2566) ยังพบว่า ปัญหาสำคัญในการดำเนินกิจกรรมวงดนตรีสากล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่มีราคาสูง ความไม่แน่นอนของงบประมาณ และข้อจำกัดด้านสถานที่ฝึกซ้อม ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกิจกรรม

ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570 (กระทรวงมหาดไทย, 2566) ที่มุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศตามความถนัดเฉพาะบุคคล รวมถึงการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม กิจกรรมวงดนตรีสากลจึงเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม หากได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนและผู้รับผิดชอบกิจกรรมวงดนตรีของโรงเรียน จึงมีความสนใจศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกิจกรรมวงดนตรีสากลให้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายแบบลำดับขั้น (Sequential Explanatory Design) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสังเคราะห์แนวทางการ

พัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

1.ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 69 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการวงดนตรีสากล จำนวน 2 คน ผู้ประกอบวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีสากล จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบวงดนตรีสากล จำนวน 1 คน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยพัฒนาจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวงดนตรีสากลและการบริหารสถานศึกษา

2.1 แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากล ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำประเด็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแนวคำถามเพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับประชากรทั้งหมด จำนวน 69 คน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นมาสร้างประเด็นสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNI Modified) ตามสูตร PNI Modified = (I – D)/D (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ ตีความ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้รับ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

การบริหารจัดการวงดนตรีสากล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ด้านบุคลากร	3.56	0.87	มาก	4.58	0.49	มากที่สุด
2. ด้านงบประมาณ	3.53	0.98	มาก	4.46	0.60	มากที่สุด
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	3.52	0.95	มาก	4.50	0.58	มากที่สุด
4. ด้านการจัดการ	3.64	0.98	มาก	4.53	0.55	มากที่สุด
รวม	**3.56**	**0.86**	**มาก**	**4.51**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจุบันการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มีการดำเนินงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (μ = 3.56, σ = 0.86) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก

ที่สุด คือ ด้านการจัดการ (μ = 3.64, σ = 0.98) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (μ = 3.52, σ = 0.95) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์คาดหวังให้มีการดำเนินงานในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.51, σ = 0.51) และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร (μ = 4.58, σ = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงบประมาณ (μ = 4.46, σ = 0.60)

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

การบริหารจัดการวงดนตรีสากล	ความต้องการจำเป็น	
	$PNI_{Modified}$	ลำดับความสำคัญ
ด้านบุคลากร	0.29	1
ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.28	2
ด้านงบประมาณ	0.26	3
ด้านการจัดการ	0.24	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด ลำดับแรก คือ ด้านบุคลากร ($PNI_{Modified}$ = 0.29) ลำดับที่สอง ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($PNI_{Modified}$ = 0.28) ลำดับที่สาม ด้านงบประมาณ ($PNI_{Modified}$ = 0.26) และลำดับที่สี่ ด้านการจัดการ ($PNI_{Modified}$= 0.24)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากค่า $PNI_{Modified}$ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

3.1 ด้านบุคลากร ประเด็นย่อยที่ควรพัฒนาคือ การมีขั้นตอน วิธีการ และหลักเกณฑ์คัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมวงดนตรีไว้อย่างชัดเจน ผู้บริหารควรกำหนดขั้นตอน วิธีการ และหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของวงดนตรี โดยพิจารณาจากความสนใจ ความรักในดนตรี ทัศนคติที่ดี ความพร้อมของผู้เรียน ตลอดจนการสนับสนุนจากผู้ปกครอง พร้อมทั้งคัดเลือกให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่มีอยู่ในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการจัดส่วนประกอบของวงดนตรีอย่างสมดุล ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการวงดนตรีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ประเด็นย่อยที่ควรพัฒนาคือ การจัดหาเครื่องดนตรีทดแทนอย่างทันท่วงที เมื่อพบว่าเครื่องดนตรีเสียหาย ผู้บริหารควรวางระบบการซ่อมบำรุงเครื่องดนตรี

ให้มีประสิทธิภาพและดำเนินการได้อย่างทันท่วงที โดยจัดให้มีระบบการตรวจสอบและสำรวจสภาพเครื่องดนตรีอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเมื่ออุปกรณ์ชำรุด เช่น ครูผู้ดูแลตรวจเช็คเบื้องต้น ส่งซ่อมตามระเบียบพัสดุของราชการ ประสานร้านซ่อมประจำ หรือสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนใกล้เคียงเพื่อการหยิบยืมในกรณีเร่งด่วน นอกจากนี้ควรจัดทำสัญญาหรือความร่วมมือกับร้านซ่อม เพื่อให้สามารถซ่อมด่วนและชำระเงินภายหลังได้เมื่อจำเป็น ซึ่งจะช่วยให้วงดนตรีสามารถใช้งานเครื่องดนตรีได้อย่างต่อเนื่องต่อการฝึกซ้อมและการแสดงไม่หยุดชะงัก

3.3 ด้านงบประมาณ ประเด็นย่อยที่ควรพัฒนาคือ การจัดสรรงบประมาณ สำหรับการดำเนินงานต่าง ๆ ของวงดนตรี ได้แก่ การจัดซื้อเครื่องดนตรี การซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องดนตรี การจัดแสดง ฯลฯ ไว้อย่างเพียงพอและเหมาะสม ผู้บริหารควรวางแผนงบประมาณด้านวงดนตรีสากลอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน โดยควรจัดทำแผนงบประมาณรายปีและแผนระยะยาว (1 – 5 ปี) เพื่อกำหนดทิศทางการจัดซื้อเครื่องดนตรี การบำรุงรักษา และการดำเนินกิจกรรมดนตรีให้ชัดเจน โดยครูผู้รับผิดชอบต้องสำรวจความต้องการจริง เช่น เครื่องดนตรีที่ต้องซื้อเพิ่ม อะไหล่ที่ต้องเตรียมไว้ หรือรายการที่ต้องซ่อมแซม เพื่อให้สามารถเสนอของบประมาณได้ถูกต้องตามความจำเป็น ทั้งยังช่วยลดปัญหาการจัดซื้อไม่ตรงความต้องการและทำให้วงดนตรีมีความพร้อมต่อการแข่งขันและการแสดงต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดซื้อ การซ่อมบำรุง และการดำเนินงานของวงดนตรีให้เพียงพอและต่อเนื่อง โดยแยกงบประมาณออกเป็นสองส่วน คือ งบประมาณสำหรับจัดซื้อเครื่องดนตรี ครุภัณฑ์ และงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาซ่อมแซม และสนับสนุนกิจกรรม เช่น ค่าครูฝึก ค่าชุดการแสดง ค่าเดินทางแข่งขัน

3.4 ด้านการจัดการ ประเด็นย่อยที่ควรพัฒนาคือ การสร้างเครือข่ายกับบุคคล ชุมชน หรือองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวงดนตรี ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน องค์กรภายนอก และผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนวงดนตรีสากล โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนใกล้เคียง และผู้มีจิตศรัทธา สร้างความคุ้นเคยและจัดตั้งรูปแบบความร่วมมือที่เป็นระบบ เช่น สมาคมผู้ปกครอง–ศิษย์เก่า หรือเครือข่ายผู้สนับสนุนกิจกรรมดนตรี รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกผ่านกิจกรรมชุมชนการแสดง การประชาสัมพันธ์ และทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสนับสนุนวงดนตรีอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านกิจกรรม งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบสื่อสาร การประสานงาน และการบริหารจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรี โดยมีช่องทางการสื่อสารหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อประสานงานระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงระบบการจัดเก็บข้อมูล เช่น รายชื่อนักเรียน เครื่องดนตรี แผนงาน ประวัติการแสดง และข้อมูลการประเมินผล ทั้งนี้การจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การวางแผน การสื่อสาร และการประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือหน่วยงานที่ประสงค์ใช้บริการวงดนตรีได้อย่างทันเวลา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายสาเหตุของผลการวิจัย รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของวงดนตรีอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับการใช้กิจกรรมดนตรีเป็นอัตลักษณ์และเครื่องมือสร้างชื่อเสียงแก่สถานศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนต้องมีการกำหนดแผนงานและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดสรรงบประมาณและระบบประกันคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวัตร เชื่อมกลาง (2562) ที่พบว่าการบริหารวงดนตรีที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการวางแผน การจัดการและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงงานของ อภินันท์ พฤกษะศรี และ ประชุม รอดประเสริฐ (2563) ที่ชี้ว่าการบริหารวงดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการจัดการที่ต่อเนื่องทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และการติดตามผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Byo (2017) และ Knardal และ Landro (2021) ที่ระบุว่าความสำเร็จของวงดนตรีในโรงเรียนเกิดจากการบริหารจัดการที่มีระบบและความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการวงดนตรีสากล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะการปลูกฝังความรับผิดชอบและระเบียบวินัยของสมาชิกวงดนตรี สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมวงดนตรีจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันและการมีวินัยมากกว่าทักษะเฉพาะบุคคล ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของ วีระพล เหล่าชัย (2565) ที่ระบุว่าการพัฒนาบุคลากรและการจัดระบบการฝึกซ้อมอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของวงดนตรี รวมถึงแนวคิดของ Byo (2017) ที่พบว่าครูผู้ฝึกสอนและการบริหารจัดการที่เป็นระบบช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางดนตรีของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นใน

การบริหารจัดการวงดนตรีสากลสูงสุด คือ ด้านบุคลากร โดยเฉพาะการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมวงดนตรีอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะการคัดเลือกสมาชิกที่เหมาะสมทั้งด้านทักษะ ความสนใจ และความรับผิดชอบ จะช่วยให้การฝึกซ้อมและการบริหารวงมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สราวุธ โรจนศิริ (2564) และ วีระพล เหล่าชัย (2565) ที่ชี้ว่าการคัดเลือกและพัฒนาสมาชิกอย่างเป็นระบบช่วยเพิ่มคุณภาพและความต่อเนื่องของวงดนตรี ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการจัดหาเครื่องดนตรีทดแทนอย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดความเสียหาย เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นทรัพยากรหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพการฝึกซ้อมและการแสดง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของ ยุทธศักดิ์ โพธิรุกข์ และคณะ (2564) ที่พบว่าความพร้อมด้านอุปกรณ์มีผลต่อประสิทธิภาพของวงดนตรี รวมถึงแนวคิดของ Byo (2017) ที่ระบุว่าทรัพยากรและเครื่องดนตรีที่พร้อมใช้งานเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ด้านดนตรี ด้านงบประมาณ พบว่า โรงเรียนมีความต้องการในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อ ซ่อมบำรุง และสนับสนุนกิจกรรมของวงดนตรีอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่างบประมาณเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่เชื่อมโยงกับทุกมิติของการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อภินันท์ พฤกษะศรี และ ประชุม รอดประเสริฐ (2563) ที่เสนอว่าการบริหารวงดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการ พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวงดนตรี ทั้งด้านกิจกรรม การแสดง และทรัพยากรสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Ware (2020) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีช่วยเสริมสร้างความผูกพันของนักเรียนกับโรงเรียน และงานของ Knardal และ Landro (2021) ที่ชี้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของกิจกรรมดนตรีในสถานศึกษา

3. ผลการเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ควรดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านการจัดการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาวงดนตรีสากลให้มีคุณภาพและสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทรัพยากรที่เพียงพอ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ พลากร แก้วยก (2566) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพบว่า ควรพัฒนากระบวนการบริหารจัดการวงโยธวาทิต จัดให้มีครูและบุคลากรทางดนตรีที่เพียงพอ มีเครื่องดนตรีและวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสม สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาวงดนตรีในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

อย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพการดำเนินงานได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระพล เหล่าชัย (2565) ที่พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่า การบริหารจัดการวงโยธวาทิตที่มีประสิทธิภาพต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวทางพัฒนาด้านการจัดการที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาระบบสื่อสาร และการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานของวงดนตรีสากลให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านบุคลากรมีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านการจัดการ

ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าความพร้อมของครูผู้สอน ครูผู้ควบคุมวง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวงดนตรีสากล สำหรับแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากล ประกอบด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนอย่างชัดเจน การพัฒนาระบบดูแล ซ่อมบำรุง และจัดหาเครื่องดนตรีทดแทน การวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวงดนตรีสากลให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน สำหรับ**ข้อเสนอแนะเชิงการนำผลไปใช้** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาวงดนตรีสากลของสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจนและได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและครูผู้ควบคุมวงดนตรีผ่านการอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการและการฝึกซ้อมวงดนตรีสากลให้มีประสิทธิภาพ ในด้านทรัพยากร สถานศึกษาควรจัดทำแผนการจัดหา การซ่อมบำรุง และการทดแทนเครื่องดนตรีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องจากทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา โดยควรครอบคลุมค่าใช้จ่ายด้านการฝึกซ้อม การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การซ่อมบำรุง และการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการแข่งขันต่าง ๆ อีกทั้งสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนทรัพยากร องค์ความรู้ และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้านดนตรี ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวงดนตรีสากลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวงดนตรีสากลของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการวงดนตรีสากลในสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาผลการใช้แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลที่มีต่อคุณภาพการดำเนินงานของวงดนตรีและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวงดนตรีสากลในสถานศึกษา ตลอดจนศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาวงดนตรีสากลอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้องค์ความรู้และแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการวงดนตรีสากลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2567). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พลากร แก้วยก. (2566). แนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิตโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารดนตรีและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2(2), 22-33.

ยุทธศักดิ์ โพธิรุกข์ สุดารัตน์ สารสว่าง และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2464). ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการวงดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(4), 257-270.

รติรส จันทร์สมดี. (2551). ภาวะความเป็นผู้นำของวาทยกรและการสื่อสารจัดการ วงโยธวาทิตในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวาทวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระพล เหล่าชัย. (2565). กลยุทธ์การบริหารจัดการวงโยธวาทิต โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ใน จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สราวุธ โรจนศิริ. (2564). การศึกษารูปแบบการจัดการวงโยธวาทิต กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออก. วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต: Rangsit Music Journal, 16(1), 115-129.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). โครงการพัฒนาทักษะนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. จาก https://www.obec.go.th/archives/985001

สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา. (2559). แนวทางการพัฒนาวงโยธวาทิตในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา.

สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภินันท์ พฤกษะศรี และประชุม รอดประเสริฐ. (2563). กระบวนการการบริหารจัดการวงดนตรีไทยเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 16-30.

อัครวัตร เชื่อมกลาง. (2562). แนวทางการพัฒนาวงดนตรีสากลไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(55), 212-231.

Cronbach, L.J. (1974). Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York : Harper and Row.

James L. Byo. (2017). Modern Band as school music: A case study. International Journal of Music Education, 36(3), 17-30.

Knardal, P. S. & Landro, K. S. (2021).“The school band and the Kulturskole are a single ‘thing: Exploring co-production between the public sector and a non-governmental organization. Journal for Research in Arts and Sports Education, 5(3), 49-64.

Ware, T. (2020). Effect of School Band Participation on School Attachment, Measured by Attendance and Academic Achievement in an Urban School Setting. (Doctoral thesis). search from https://uh-ir.tdl.org/server/api/core/bitstreams/2 7 bc4 0 0 e-2 aa6 - 4 7 8 0 - 8 f7 c-8d1804025759/content

ผลการใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*

THE EFFECT OF DR-TA (DIRECTED READING-THINKING ACTIVITY) TECHNIQUE COMBINED WITH THINK-PAIR-SHARE ON THE DEVELOPMENT OF THAI READING FOR MAIN IDEA SKILLS OF GRADE 4 STUDENTS

ณฐวรรณ จิตตะยโศธร[1] และ สุทธิดา จันทร์ดวง[2]
Nathawan Chittayasodhara[1] and Sutthida Chanduang[2]
[1-2] **มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**
[1-2] Udon Thani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: nathawan.pun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share 2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA ร่วมกับ Think-Pair-Share กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายกุมภวาปี 1 จำนวน 12 คน ที่ได้มาโดยวิธีการแบบเจาะจง แบบแผนของการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent Samples t-test และ One-Sample t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค DR-TA ร่วมกับ Think-Pair-Share มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* Received 5 May 2026; Revised 26 July 2026; Accepted 28 September 2026

ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค DR-TA ร่วมกับ Think-Pair-Share มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA ร่วมกับ Think-Pair-Share มีผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: เทคนิค DR-TA, Think-Pair-Share, ทักษะการอ่านจับใจความ, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the Thai reading for main idea skills of Grade 4 students before and after receiving instruction using the DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) technique combined with Think-Pair-Share, 2) to compare the Thai reading for main idea skills of Grade 4 students after learning through the DR-TA technique combined with Think-Pair-Share with the 70 percent criterion, and 3) to investigate the students' satisfaction toward learning management in the Thai language subject using the DR-TA technique combined with Think-Pair-Share. The target group consisted of 12 Grade 4 students from a small-sized school in Kumpawapi Network 1. The participants were selected using purposive sampling. The research design employed a one-group pretest–posttest design. The research instruments included: 1) lesson plans, 2) a Thai reading for main idea skills test, and 3) a satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, percentage, and standard deviation. Inferential statistics included the dependent samples t-test and the one-sample t-test were employed.

The research findings revealed that: 1) Grade 4 students who learned through the DR-TA technique combined with Think-Pair-Share had the posttest scores that were significantly higher than the pretest scores at the .05 level of statistical significance, 2) Grade 4 students who learned through the DR-TA technique combined with Think-Pair-Share had posttest scores that significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level of statistical significance. 3) Grade 4 students' satisfaction toward learning management in the Thai language subject using the DR-TA technique combined with Think-Pair-Share was at a high level overall.

Keywords: DR-TA technique, Think-Pair-Share, Reading for main idea skills, Satisfaction

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การอ่านจับใจความ” ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่เป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะมีผลต่อการอ่านทุกจุดประสงค์ให้เกิดประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ บุตรสันเทียะ, 2562, น. 25) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจความหมายของคำ วลี ประโยค ตลอดจนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และดึงใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านออกมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม หากผู้เรียนขาดทักษะในการอ่านจับใจความย่อมส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียน เกิดความยากลำบากใน การคิดวิเคราะห์ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม จากสภาวการณ์ปัจจุบันในบริบทพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักฐานและข้อมูลจากรายงานผลการคัดกรองการอ่านการเขียนในระบบ E-MES (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2567) เกี่ยวกับผลการคัดกรองความสามารถในการอ่าน วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายกุมภวาปี 1 โดยนำข้อมูลผลประเมินในตอนที่ 2 การอ่านรู้เรื่อง เป็นการวัดความสามารถในการจับใจความสำคัญ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น คาดคะเนเหตุการณ์ และสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ย้อนหลัง 2 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2566-2567) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความสามารถด้านการอ่านรู้เรื่องต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนยังขาดทักษะการอ่านจับใจความ หากนักเรียนไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ก็อาจส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์ สรุปความ หรือเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหาดังกล่าว และพบว่า เทคนิค DR-TA (Directed Reading–Thinking Activity) ที่พัฒนาโดย สตาฟเฟอร์ (Stauffer) ซึ่งต่อมา เทอร์นีย์ รีดเดนซ์ และดิชเนอร์ (Tierney, Readence & Dishner, 1995 อ้างถึงใน ขวัญฤทัย มุลทาทอง, 2558, น. 39) ได้พัฒนาและปรับปรุงเทคนิคดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เป็นเทคนิคการสอนอ่านที่เน้นกระบวนการคิด โดยมีขั้นตอนสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาทำนายหรือคาดคะเนเนื้อหาล่วงหน้า (Predicting) แล้วจึงอ่าน

เนื้อเรื่องเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของความคิดตนเอง (Checking) ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนของเทคนิค Think-Pair-Share ที่เสนอโดย ศาสตราจารย์ลีแมน (Lyman, 1981 อ้างถึงใน พิสมร ชูเอม, 2561, น. 30) เข้ามาผสานรวมในกระบวนการจัดกิจกรรม โดยเทคนิคนี้จะช่วยจัดระเบียบการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดหาคำตอบด้วยตนเอง (Think) การจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนคู่คิด (Pair) และการนำเสนอข้อสรุปต่อชั้นเรียน (Share) อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับเทคนิค Think-Pair-Share มาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ออกเป็นขั้นตอนการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาในรายวิชาภาษาไทยและบริบทของนักเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอ่านในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share มีทักษะในการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิคDR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share มีทักษะในการอ่านจับใจความ หลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว โดยมีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเครือข่ายกุมภวาปี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 ห้องเรียน 21 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 205 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายกุมภวาปี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่มีห้องเดียวและผู้วิจัยพบสภาพปัญหาด้านทักษะการอ่านจับใจความจากฐานข้อมูลระบบ E-MES อย่างเด่นชัด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ใช้เวลา 16 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ของลิเคิร์ท (Likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเหมาะสมในภาพรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 อยู่ในระดับมากที่สุด และได้ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้คะแนนค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 (ใช้ได้) มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.38 – 0.75 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25 – 0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) เท่ากับ 0.90

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert) ประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้คะแนนค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทำการทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดลองครั้งนี้เป็นคะแนนก่อนเรียน (Pretest)

2. ดำเนินการทดลองด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย ด้วยเทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think–Pair–Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้ว นำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความฉบับเดิมมาทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดลองครั้งนี้เป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest)

4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาสอบถามความพึงพอใจกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลาหลังจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทดสอบการแจกแจงปกติ ค่า Shaprio-Wilk และใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีการใช้สถิติในการทดสอบสมมตฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ (One-Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 รวมถึงมีการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ด้วยสูตร Cohen’s d ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ใช้วัดขนาดหรือระดับของผลที่เกิดจากตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม เพื่อแสดงว่าการทดลองหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลต่อผู้เรียนมากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้ 0.20 หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับเล็ก ค่า 0.50 หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง และค่า 0.80 ขึ้นไป หมายถึง ขนาดอิทธิพลระดับสูง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 20 คะแนน และได้ทำการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเรียน ซึ่งก่อนการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถิติ Shapiro-Wilk ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการแจกแจงปกติ ค่า Shapiro-Wilk ของผลการทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน

ตัวแปร	สถิติ Shapiro-Wilk	df	Sig. (p-value)	ผลการทดสอบสมมติฐาน (H_0: ข้อมูลปกติ)	สรุปผล
ก่อนเรียน	.920	12	.284	P > .05 ยอมรับ H_0	ปกติ (Normal)
หลังเรียน	.928	12	.364	P > .05 ยอมรับ H_0	ปกติ (Normal)

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบการแจกแจงปกติด้วยสถิติ Shapiro-Wilk พบว่า คะแนนก่อนเรียนเท่ากับ .284 และคะแนนหลังเรียนเท่ากับ .364 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานหลัก H_0 ถือได้ว่า ทุกตัวแปรมีการกระจายเป็นโค้งปกติ (Normal Distribution) สามารถวิเคราะห์ด้วย Dependent Samples t-test ต่อไปได้

ผลการเปรียบเทียบทักษะการจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน ที่ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการทดสอบก่อนและเรียน มาเปรียบเทียบโดยใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (Dependent Samples t-test) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)	Effect Size (Cohen's d)
ก่อนเรียน	12	20	9.08	2.151	15.214*	.000	4.39
หลังเรียน	12	20	16.42	1.975			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{x}$= 16.42, S.D.= 1.975) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{x}$= 9.08, S.D.= 2.151) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าคะแนนความก้าวหน้า (Gain Score) มีคะแนนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7.34 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และมีค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 4.39 อยู่ในระดับสูงมาก (t= 15.214*, p-value < .05) แสดงให้เห็นว่า เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูง

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ (One-Sample t-test) นำเสนอไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการทดสอบ	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ	($\bar{x}$)	S.D.	df	t	Sig. (2-tailed)
หลังเรียน	20	14	16.42	1.975	11	4.238*	.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{x}$=16.42, S.D.= 1.975) คิดเป็นร้อยละ 82.08 แสดงว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t= 4.238*, p-value < .05)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ฯ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		แปลความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านผู้สอน	4.25	0.74	มาก
2	ด้านผู้เรียน	4.10	0.77	มาก
3	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.17	0.78	มาก
4	ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.20	0.76	มาก
	สรุปผลรวมเฉลี่ย	4.18	0.76	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาผลแยกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$= 4.25, S.D. = 0.74) ด้านผู้เรียน ($\bar{X}$= 4.10, S.D. = 0.77) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.17, S.D. = 0.78) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 0.76)

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าว สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดในการคาดเดาเนื้อหาล่วงหน้าจากสิ่งที่รู้หรือเห็น โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างความรู้ ตามที่สตาฟเฟอร์ (Stauffer, 1969: 106 อ้างถึงใน ธนัชชา ภิวัฒนศิริ, 2563, น. 15) อธิบายว่า โครงสร้างความรู้ (schema) หมายถึงกลุ่มของความรู้ที่ถูกจัดระเบียบไว้เป็นระบบ ซึ่งอิงจากประสบการณ์หรือความรู้เดิมของผู้อ่าน ส่งผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์และสามารถจับใจความของเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

ดังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัคจิรา แดงสกุล และ อรอนุตร ธรรมจักร (2567) ที่พบว่า ทักษะด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค DR-TA อยู่ในระดับดีขึ้นไป นอกจากนี้ การนำเทคนิค Think–Pair–Share หรือ เพื่อนคู่คิด ของลีแมน (Lyman) มาใช้ร่วมกัน ยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแบ่งปันความคิดกับผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา ช้างหัวหน้า (2566) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด ช่วยพัฒนาด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนให้สูงขึ้น

2. ทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคดังกล่าว มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด จับคู่กับเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่คาดเดา อ่าน หรือสรุป ส่งผลให้ความเข้าใจในเนื้อเรื่องชัดเจนขึ้นและนำไปสู่การจับใจความที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และการแบ่งปันหรือนำเสนอหน้าชั้นเรียน ช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสื่อสาร การอธิบายเหตุผล และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความจนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ธนาธิป เสือขำ (2564) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity) มีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์กำหนดสูงกว่าร้อยละ 70 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เอกศิษฎ์ สมัครเขตการณ์ และ ทรงภพ ขุนมธุรส (2566) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Think–Pair–Share ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

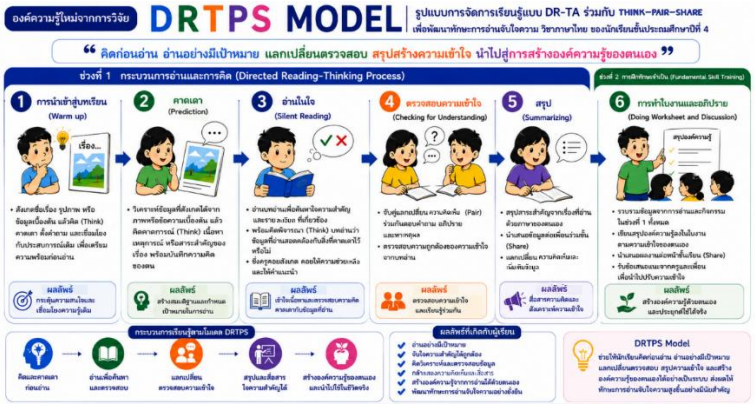
3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์ และคาดคะเนเนื้อหาก่อนการอ่าน รวมทั้งตรวจสอบความเข้าใจของตนเองระหว่างการอ่าน ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมษา เพ็งชัย (2566) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้เทคนิค DR-TA ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้นักเรียนยังได้คิด จับคู่เพื่อแลกเพื่อนความคิดเห็น รวมทั้งยังได้แบ่งปัน

ความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน สอดคล้องกับ สมบัติ กาญจนารักพงษ์ (2547 อ้างถึงใน อมรรัตน์ เตยหอม, 2563, น. 45) กล่าวว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิด ช่วยให้นักเรียนแต่ละคู่มีความสนิทสนมกันมากขึ้น ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร และเกิดความกล้าแสดงความคิดเห็น จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลชลิตา กมุทธภิไชย, ยุรนันท์ ศรีคชไกร, ญาณิศา แหวนจีน และ พรนัชชา สุคง (2566) พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า ผลการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 4.39 อยู่ในระดับสูงมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตระหนักว่าผลลัพธ์ดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวแปรต้นที่ศึกษา ซึ่งควรพิจารณาเป็นข้อจำกัดของการวิจัย กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนเพียง 12 คน (n = 12) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก อาจส่งผลให้ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากข้อมูลมีความแปรปรวนต่ำ การนำผลไปใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทผู้เรียนและสถานศึกษาเป็นสำคัญ รวมทั้งควรมีการศึกษาซ้ำในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อยืนยันผลการวิจัยและเพิ่มความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการสอนที่เรียนว่า “DRTPS Model” ซึ่งเป็นการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ DR-TA ร่วม Think-Pair-Share โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ DRTPS Model

ช่วงที่ 1 กระบวนการอ่านและการคิด (Directed Reading-Thinking Process)

1. การนำเข้าสู่บทเรียน (Warm Up) สังเกตชื่อเรื่อง รูปภาพ หรือข้อมูลเบื้องต้น แล้วคิดคาดเดา ตั้งคำถาม และเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนอ่าน

2. คาดเดา (Prediction) วิเคราะห์ข้อมูลที่สังเกตได้จากภาพหรือข้อความเบื้องต้น แล้วคิดคาดการณ์เนื้อหา เหตุการณ์ หรือสาระสำคัญของเรื่อง พร้อมบันทึกความคิดของตน

3. อ่านในใจ (Silent Reading) อ่านบทอ่านเพื่อค้นหาใจความสำคัญและรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง พร้อมคิดพิจารณาว่าข้อมูลที่อ่านสอดคล้องกับสิ่งที่คาดเดาไว้หรือไม่

4. ตรวจสอบความเข้าใจ (Checking for Understanding) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่เรียน ร่วมกันตอบคำถาม อภิปราย และตรวจสอบความถูกต้องของความเข้าใจจากบทอ่าน

5. สรุป (Summarizing) สรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านด้วยภาษาของตนเอง และนำเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นรับฟังเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ช่วงที่ 2 การฝึกทักษะจำเป็น (Fundamental Skill Training)

6. การทำใบงานและอภิปราย (Doing Worksheet and Discussion) รวบรวมความรู้จากทุกขั้นตอน มาสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองผ่านใบงาน พร้อมนำเสนอและรับข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาความเข้าใจให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 อีกทั้งมีผลความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ และคาดเดาเนื้อหา เช่น คำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่อง ผลที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ และสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ครูผู้สอนควรกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนมีเวลาคิดอย่างเพียงพอและสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนได้อย่างเต็มที่

1.3 ครูผู้สอนควรมีการใช้สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทำให้การจัดกิจกรรมการอ่านมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับ Think-Pair-Share กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เพื่อการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างรอบด้าน และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading-Thinking Activity) ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้หรือเทคนิคการสอนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการอ่าน

2.4 ควรคำนึงถึงการบริหารจัดการเวลาและกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม

2.5 ควรปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ขวัญฤทัย มุลทาทอง. (2558). ผลการสอนด้วยวิธี DR-TA เสริมด้วยวิธี Story impression และการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ชลชลิตา กมุทธภิไชย, ยุรนันท์ ศรีคชไกร, ญาณิศา แหวนจีน และ พรนัชชา สุคง. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 1 (เกริกกฤตยาอุปถัมภ์). วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 8(2), 205–216.

ธนัชชา ภิวัฒนศิริ. (2563). ผลของกลวิธี DR-TA (Directed reading-thinking activity) ต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ธนาธิป เสือขำ. (2564). การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity) นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นันทนา ช้างหัวหน้า. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความและการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชรินทร์ บุตรสันเทียะ. (2562). การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด Task Based Learning ร่วมกับคำถามของบลูม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิสมร ชูเอม. (2561). การพัฒนาความสามารถในการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภัคจิรา แดงสกุล และ อรอนุตร ธรรมจักร. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค DR-TA (Directed Reading–Thinking Activity) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ชัยภูมิ. วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนครสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(2), 1-13.

เมษา เพ็งชัย. (2566). ผลการสอนโดยใช้เทคนิค DR-TA ที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2567). รายงานผลการคัดกรองการอ่านการเขียน. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2568 จาก http://203.159.250.192/~eme52/index.php.

อมรรัตน์ เตยหอม. (2563). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

เอกศิษฎ์ สมัครเขตการณ์ และ ทรงภพ ขุนมธุรส. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share). วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(2), 266-284.

แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี*

GUIDELINES FOR MANAGEMENT TOWARDS SCHOOLS AS LEARNING COMMUNITIES OF SMALL SCHOOLS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

กนกวรรณ โพธิ์ชัยยา[1] และ พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ[2]

Kanokwan Pochaiya [1] and Phongnimit Phongphinyo [2]

[1-2] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-2] Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email : ppor.1907@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารจัดการดังกล่าว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 201 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (2) การพัฒนาแนวทางโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และ (3) การประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.82) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62) โดยด้านวิสัยทัศน์มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI Modified = 0.301) 2) แนวทางการบริหารจัดการประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านปรัชญาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ และด้านระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวม 28 แนวทาง มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และการเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน และ 3) ผลการประเมินแนวทางโดยรวมและรายด้าน

* Received 8 April 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 28 September 2026

อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารจัดการ, โรงเรียนขนาดเล็ก, โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

This study aimed to (1) examine the current and desired conditions, along with priority needs for transforming small-sized schools into learning community schools, (2) develop management guidelines for such transformation, and (3) evaluate the feasibility of the developed guidelines under the Office of Udonthani Primary Educational Service Area. A mixed-methods research design was employed across three sequential phases. Phase 1 assessed current and desired conditions and identified priority needs. The sample comprised 201 school administrators selected through stratified random sampling. Data were collected using a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 and analyzed using descriptive statistics and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$). Phase 2 involved the development of management guidelines through semi-structured interviews with eight experts, with data analyzed using content analysis. Phase 3 evaluated the developed guidelines by nine experts using mean and standard deviation.

The findings indicated that the overall current condition was at a high level ($\bar{x}$ = 3.82), whereas the desired condition was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.62). The vision dimension demonstrated the highest priority needs index (PNI Modified = 0.301), followed by philosophy and activity system dimensions. The developed management guidelines comprised three interrelated dimensions-vision, philosophy of learning community schools, and activity systems-totaling 28 practices. These guidelines emphasized participatory governance, collaborative learning processes, and contextualized integration with community stakeholders. The evaluation results confirmed that both the overall and all dimensions of the guidelines were rated at the highest level, indicating strong validity, feasibility, and practical applicability for advancing small-sized schools toward sustainable learning community transformation.

Keywords: Management Guidelines, Small Schools, School as a Learning Community (SLC)

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของทุกประเทศ เนื่องจากการศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็น ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดเล็กยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของระบบการศึกษาไทย เนื่องจากส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล ซึ่งประสบปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา และข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี แนวคิดโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (Sato, 2016) แนวคิดดังกล่าวเน้นความสัมพันธ์เชิงความร่วมมือ การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความเป็นเจ้าของในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (Stoll et al., 2006)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (Hord, 1997; DuFour & Eaker, 1998) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นฤมล ทองโบราณ (2556) ที่พบว่า การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ขณะที่ ปัญญา มาลาศรี (2561) พบว่า การประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อรพิณ ศิริสัมพันธ์ และปณัฐ กิจรุ่งเรือง (2561) ยังพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู

นักเรียน และชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและความเข้มแข็งของสถานศึกษา ขณะที่ จิณณภัทร พิบูลวิทิตธำรง (2565) เสนอว่า โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ งานศึกษาร่วมสมัยยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของครู และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว (Toikka & Tarnanen, 2024; Hudson, 2023) ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากรแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ รูปแบบการดำเนินงาน หรือผลลัพธ์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในภาพรวม ขณะที่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นบริบทที่มีความหลากหลายของชุมชน การกระจายตัวของสถานศึกษา และข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษา จึงยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทดังกล่าว (Fullan, 2007; Sato, 2016)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและประเมินแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และหน่วยงานทางการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ตามเกณฑ์การจำแนกขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 434 โรงเรียน และมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 434 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 58 คน เขต 2 จำนวน 55 คน เขต 3 จำนวน 56 คน และเขต 4 จำนวน 32 คน รวมทั้งสิ้น 201 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607–610) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ จึงสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการได้

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัยด้านการบริหารการศึกษา

จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา การพัฒนาสถานศึกษา และการพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องของแนวทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.70–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.99 และด้านสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.97

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยนำประเด็นที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านมาใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 เป็นแบบประเมินแนวทางชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากผลการสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอเก็บรวบรวมข้อมูล ปีการศึกษา 2568 โดยแนบแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สร้างผ่าน Google forms และจัดทำเป็นคิวอาร์โค้ด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้ครบถ้วน และได้รับการตอบกลับทุกชุด คิดเป็น 100 %

3.2 ระยะที่ 2 ดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3.3 ระยะที่ 3 นำแนวทางฯ พร้อมส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1.**ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก** ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้าน

การจัดการศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับความสำคัญ
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล		
1. **วิสัยทัศน์**	3.58	1.04	**มาก**	4.66	0.54	**มากที่สุด**	0.301	1
2. **ปรัชญาของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้**	3.65	0.88	**มาก**	4.49	0.66	**มาก**	0.228	2
3. **ระบบกิจกรรมของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้**	4.09	0.92	**มาก**	4.65	0.61	**มากที่สุด**	0.134	3
รวม	**3.82**	**0.98**	**มาก**	**4.62**	**0.60**	**มากที่สุด**	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.98) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.92) รองลงมาคือ ปรัชญาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.88) และด้านวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 1.04) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.54)

รองลงมาคือ ระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.61) และด้านปรัชญาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ระหว่าง 0.13 – 0.31 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ วิสัยทัศน์ (PNI Modified = 0.301) ลำดับที่ 2 คือ ปรัชญาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PNI Modified = 0.228) และลำดับที่ 3 คือ ระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PNI Modified = 0.134) ตามลำดับ

2. **ผลการหาแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี** ซึ่งประกอบด้วยแนวทางต่างๆ จำนวน 3 ด้าน ดังนี้

2.1 แนวทางด้านวิสัยทัศน์ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารมีหน้าที่สร้างเป้าหมายที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางร่วมกัน วิสัยทัศน์ไม่ควรเป็นเพียงถ้อยคำเชิงสัญลักษณ์ แต่ต้องสามารถนำไปใช้จริง สะท้อนผ่านการสอน การบริหาร และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการ PLC การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด จะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน พัฒนาโรงเรียนโดยไม่จำกัดเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่รวมถึงด้านทักษะชีวิต คุณธรรม ความเป็นพลเมือง และความสัมพันธ์กับชุมชน ไม่จำกัดบทบาทโรงเรียนไว้เฉพาะการสอนนักเรียน แต่เปิดให้ชุมชนมีบทบาทในการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ชุมชนมาใช้พื้นที่โรงเรียนในการจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่น เช่น อาชีพ วัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับบทบาทของกรรมการ ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนในการเสนอแนวทางหรือสะท้อนความต้องการของท้องถิ่น ผู้บริหารและครูต้องมีการสื่อสารที่โปร่งใส สม่ำเสมอ และเป็นมิตร

2.2 แนวทางด้านปรัชญาสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนต่างมีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกัน โดยไม่จำกัดเพียงบทบาทของผู้สอนหรือผู้เรียนเท่านั้น สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกระดับ โรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ผ่านกิจกรรมนอกห้องเรียน การลงพื้นที่การเรียนรู้ในท้องถิ่น และกิจกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน โรงเรียนยึดแนวคิดร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา โดยให้ทุกภาคส่วนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ และสะท้อนผล เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนควรเปิดพื้นที่ให้ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะแนวทาง และร่วมจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น เคารพซึ่งกันและกัน และสามารถร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ครูออกแบบการสอนให้ตอบสนองต่อระดับความสามารถของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย ครูควรเรียนรู้จากการสอนของตนเอง เพื่อนครู และจากชุมชน โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนผ่านกิจกรรม PLC และการสังเกตการสอนระหว่างกัน โรงเรียนควรเป็นพื้นที่กลาง

ที่ชุมชนสามารถเข้ามาจัดกิจกรรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุม เวทีแลกเปลี่ยน กลุ่มไลน์ครู-ชุมชน เพื่อให้การทำงานร่วมกันเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เช่น โครงงาน การปลูกพืชสวนครัว ทำอาหารพื้นบ้าน จักรสาน ทัศนศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตประจำวัน

2.3 แนวทางด้านระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหาร และชุมชน เช่น เรียนรู้คู่เพื่อน หรือโครงงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน กิจกรรมต่างๆ ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้คิดทำสะท้อน เช่น การทำโปสเตอร์ การทดลอง การเรียนรู้จากแหล่งจริง และโครงงานตามความสนใจ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ สร้างระบบให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุม **PLC,** เวทีสะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรม หรือการสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง เช่น เกษตรพอเพียง การทำอาหารพื้นบ้าน การปลูกผักอินทรีย์ โดยเชิญชุมชนหรือปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมถ่ายทอดความรู้ โรงเรียนควรเชิญชวนผู้ปกครองและชุมชนมาเป็นพี่เลี้ยงทางการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวิทยากรท้องถิ่น ผู้ช่วยครู หรือผู้สนับสนุนทรัพยากร ทั้งในด้านความรู้ แรงงาน และอุปกรณ์ เชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เช่น อบต. โรงพยาบาล หรือเครือข่ายการศึกษา เพื่อสนับสนุนกิจกรรมและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้ยั่งยืน กิจกรรมของโรงเรียนควรสอดแทรกทักษะชีวิต เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา ผ่านกิจกรรมจริง เช่น ตลาดนัดนักเรียน งานวันสำคัญ หรือกิจกรรมคุณธรรม ก่อนจัดกิจกรรมควรวางแผนร่วมกับครู และหลังจบกิจกรรมควรมีเวทีสะท้อนผลร่วมกัน โดยเปิดรับข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพัฒนาให้ตรงจุดและมีคุณภาพ ไม่จำกัดการมีส่วนร่วมอยู่แค่การเข้าร่วมกิจกรรม แต่ควรเปิดเวทีรับฟังข้อเสนอแนะในการออกแบบกิจกรรมจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน เพื่อให้กิจกรรมมีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบท กิจกรรมของโรงเรียนควรมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ และไม่ทำเพียงเฉพาะช่วงวันสำคัญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสร้างความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างแท้จริง

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความถูกต้องของแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความเหมาะสม	5.00	0	มากที่สุด
2. ด้านความเป็นไปได้	5.00	0	มากที่สุด
3. ด้านความเป็นประโยชน์	5.00	0	มากที่สุด
4. ด้านความถูกต้อง	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	5.00	0	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้องของแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 5.00 , S.D. = 0) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่าทั้ง 3 ด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการขับเคลื่อนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อยู่แล้วในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่คาดหวัง โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้โรงเรียนจะมีความเข้มแข็งในเชิงปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง แต่การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจนและสามารถแปลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารคุณภาพตามวงจร PDCA ซึ่งเน้นการวางแผน (Plan) เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางขององค์กร หากขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานในขั้นตอนถัดไปขาดความเป็นเอกภาพ (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2563) อีกประการหนึ่ง แม้ผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่าด้านระบบกิจกรรมมีระดับการดำเนินงานสูงที่สุด แต่กลับมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งในระดับปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม อาจสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของการบริหารจัดการ กล่าวคือ การดำเนินกิจกรรมอาจยังขาดการเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และปรัชญาในระดับนโยบายอย่างแท้จริง ส่งผลให้การพัฒนาไม่เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sato (2016) ที่กล่าวว่า School as Learning

Community (SLC) เป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของนฤมล ทองโบราณ (2556) ที่พบว่า การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hord (1997) ที่ว่าการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำเป็นต้องอาศัยทั้งโครงสร้าง (Structure) และวัฒนธรรม (Culture) ที่สนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทางและพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องบูรณาการทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างสอดคล้องกัน

2. แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้

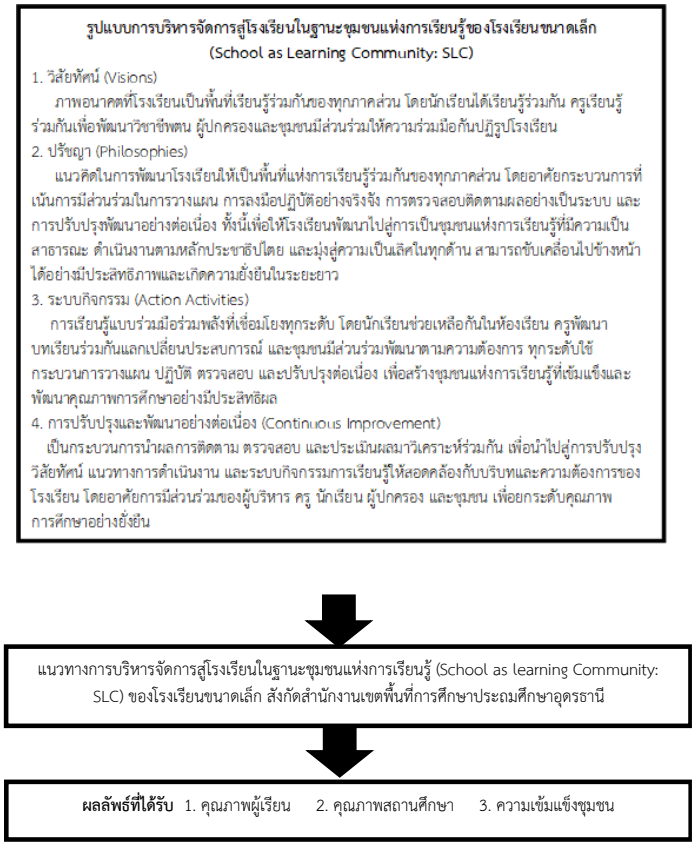
ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านปรัชญา และด้านระบบกิจกรรม ซึ่งสะท้อนกรอบการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นระบบและเชื่อมโยงกันในด้านวิสัยทัศน์ พบว่า การกำหนดทิศทางร่วมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการผลักดันให้วิสัยทัศน์สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบราบ (Horizontal Relationship) และการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย (จิณณภัทร พิบูลวิทิตธำรง, 2565; Sato, 2016) ด้านปรัชญา พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเปิดโอกาสให้ทุกคนเป็น “ผู้เรียนรู้ร่วมกัน” ซึ่งสะท้อนหลักการสำคัญของแนวคิด SLC ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นส่วนรวม ความเป็นประชาธิปไตย และความเป็นเลิศ (Sato, 2016) โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Stoll et al. (2006) ที่เสนอว่าการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับความเชื่อ (Beliefs) และการปฏิบัติ (Practice) ควบคู่กัน ในด้านระบบกิจกรรม พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและบริบทของชุมชน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour & Eaker (1998) ที่มองว่า PLC เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของครู และแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 (อรพิณ ศิริสัมพันธ์ และ ปณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2561)อย่างไรก็ตาม แม้แนวทางทั้ง 3 ด้านจะมีความสอดคล้องเชิงระบบ แต่ความท้าทายสำคัญอยู่ที่การนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้าง

การบริหาร ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง จึงจะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการ

ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแนวทางดังกล่าวได้รับการพัฒนาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงระบบโดยใช้วงจร PDCA ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) (วรรณา สุวรรณชาติ, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้ผลการประเมินจะอยู่ในระดับสูง แต่การนำไปใช้จริงอาจเผชิญข้อจำกัดในด้านความต่อเนื่องของการดำเนินงาน และระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่ชี้ว่าการปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบที่ดีเท่านั้น นอกจากนี้ การที่แนวทางมีผลการประเมินอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ยังสะท้อนว่าแนวทางดังกล่าวมีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีเชิงบริบท (Context-Based Best Practice) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ อย่างไรก็ตาม ควรมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในทางปฏิบัติโดยนำเสนอกรอบรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก(School as Learning Community: SLC) ดังภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ **1** รูปแบบการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก (School as Learning Community: SLC)

รูปแบบการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเป็นแนวคิดโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้เข้ากับวงจรการบริหารคุณภาพ **PDCA** ประกอบด้วย **4** องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม ปรัชญาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพสถานศึกษา และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เป็นแนวทางที่มีความเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านวิสัยทัศน์ ปรัชญา และระบบกิจกรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี สามารถนำแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาของตน โดยควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการประกันคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบปี พ.ศ. 2567–2571 โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 2 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ตัวชี้วัดที่ 2.3 ซึ่งมุ่งเน้นภาวะผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านระบบกิจกรรมสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูง สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน และการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา ทั้งด้านทรัพยากร บุคลากร และความพร้อมของชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยเฉพาะด้านปรัชญาในประเด็น “ความเป็นเลิศ” ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และในระดับรายข้อยังพบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือกันในการเรียนรู้มีระดับการปฏิบัติที่ต่ำ จึงควรนำไปศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการนำแนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัยไปทดลองใช้ในสถานศึกษาจริง และศึกษาผลลัพธ์ในระยะยาว รวมถึงการ

ประเมินและปรับปรุงแนวทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและสามารถขยายผลได้ในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ โพธิ์ชัยยา, และ พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ. (2568). แนวทางการบริหารจัดการสู่โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วารสารการบริหารการศึกษา, 12(2), 45–68.

จิณณภัทร พิบูลวิทิตธำรง. (2565). โรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษา.

นฤมล ทองโบราณ. (2556). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทางการศึกษา.

ปัญญา มาลาศรี. (2561). การประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.

อรพิณ ศิริสัมพันธ์, และ ปณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2561). การพัฒนาโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้: แนวทางและผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). การบริหารจัดการศึกษาสมัยใหม่: การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2563). การบริหารคุณภาพโดยใช้วงจร PDCA: แนวทางสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา. นนทบุรี: สำนักพิมพ์วิชาการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement. Bloomington, IN: National Education Service.

Epstein, J. L. (2011). School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools (2nd ed.). Boulder, CO: Westview Press.

Fullan, M. (2007). The New Meaning of Educational Change (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.

Hord, S. M. (1997). Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

Hudson, P. (2023). Building Sustainable Learning Communities in Schools. Educational Leadership Review, 24(2), 45–60.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Sato, M. (2016). School as Learning Communities in Asia: Practices and Policy Implications. Tokyo: National Institute for Educational Policy Research.

Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional Learning Communities: A Review of the Literature. Journal of Educational Change, 7(4), 221–258.

Toikka, T., & Tarnanen, M. (2024). School Development Through Learning Communities: Leadership, Collaboration and Continuous Improvement. Journal of Educational Change, 25(1), 1–18.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN RELATION TO BECOMING A HAPPY ORGANIZATION: A STUDY OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY ENHANCEMENT NETWORK, CLUSTER 3, UNDER PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ฑธุวพร ดอนนันชัย[1], สุดารัตน์ สารสว่าง[2], และ รัชพล วิทยานนท์[3]

Thuwapon Donnanchai[1], Sudarat Sarnswang[2], and Rachapol Wittayanon[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Kasetsart University,Thailand

[1]Corresponding Author's Email: thuwapon.d@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 127 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58) โดยทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.48) โดยด้านน้ำใจงามมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 3) ภาวะผู้นำ

* Received 5 May 2026; Revised 30 September 2026; Accepted 30 September 2026

เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุข มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .678) อยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การเป็นองค์กรแห่งความสุข, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of creative leadership of school administrators; 2) examine the level of happy organization of schools; and 3) investigate the relationship between creative leadership of school administrators and happy organization in schools of Network Group 3 for Promoting Educational Management Efficiency under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 127 teachers from schools in the aforementioned network group. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire. Statistics used for data analysis included mean, percentage, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that: 1) the overall level of creative leadership of school administrators was at a high level ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58), with all components rated at a high level, and the dimension of creative initiative had the highest mean score; 2) the overall level of happy organization was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.48), with the dimension of generosity having the highest mean score; and 3) creative leadership of school administrators and happy organization were positively correlated at a statistically significant level of .01 (r = .678), indicating a high level of relationship.

Keywords: Creative Leadership, Happy Organization, School Administrators

บทนำ

ในบริบทของโลกศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตและซับซ้อนในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการเมืองการปกครอง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ที่ทำให้บทบาทของสถานศึกษา

ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่ต้องเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอนาคต (Future Skills) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาประเทศบนฐานของ “ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม” โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการสร้างสังคมแห่งความสุข (Well-being Society) ซึ่งรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568)

พื้นที่จังหวัดปทุมธานีถือเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งในด้านอุตสาหกรรม การค้า และบริการ โดยเฉพาะการเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และแหล่งจ้างงานสำคัญ ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและประชากรจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) สถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการองค์กรในบริบทที่มีความหลากหลายสูง ทั้งในด้านพื้นฐานครอบครัวของผู้เรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง และทรัพยากรทางการศึกษา นอกจากนี้ ค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ปริมณฑลยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2566)

นอกจากนี้ แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกของ Seligman ผ่านโมเดล PERMA (Seligman, 2011 อ้างถึงใน ฐณัฏฐ์ อัฑฒ์ทิวัตถ์ธนา, 2567) ได้อธิบายองค์ประกอบของความสุขที่ยั่งยืน ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) การมีส่วนร่วม (Engagement) ความสัมพันธ์ (Relationships) ความหมายของชีวิต (Meaning) และความสำเร็จ (Accomplishment) ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความสุขของบุคลากรในองค์กรได้อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม การสร้างองค์กรแห่งความสุขไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ หากแต่ต้องอาศัยบทบาทของผู้นำองค์กรในการกำหนดทิศทาง สร้างวัฒนธรรมองค์กร และออกแบบระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Veenhoven (2010) ที่ระบุว่าความสุขสามารถออกแบบและส่งเสริมได้ผ่านสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการที่เหมาะสม ในบริบทของสถานศึกษา “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” จึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาองค์กรและการสร้างความสุขของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างผู้นำที่มีความสามารถและมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุคใหม่นี้เพื่อมิให้เกิดความขาดช่วงทางการบริหาร

ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุข จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบท

สถานศึกษาไทย ขณะที่ในเชิงปฏิบัติ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความสุขให้แก่บุคลากรได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1” เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวน 183 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 จำนวน 127 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งตามสัดส่วน (Proportionate Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบประเมินระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข จำนวน 24 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2.3 ผู้วิจัยนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าอยู่ที่ 0.76 จากข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ และนำคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากยิ่งขึ้น

2.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach, 1951) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.968 จากข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ ซึ่งค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถามโดยมีค่าระหว่าง $0<\alpha<1$ ถ้ามีค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่ามีความเชื่อมั่นมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน และส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านแบบสอบถามในรูปแบบ QR CODE ให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินการตอบ และขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามกลับคืนภายใน 1 สัปดาห์

3.3 ผู้วิจัยรวบรวม ตรวจสอบ และคัดแยกแบบสอบถามที่ตอบกลับมาอย่างสมบูรณ์ไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะ โดยสถิติที่ใช้ คือ ความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient: r)

ผลการวิจัย

1. **ผลศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา**

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

รายการ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับ
1	การมีจินตนาการและวิสัยทัศน์	4.34	0.53	มาก	2
2	การมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว	4.23	0.65	มาก	5
3	การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.42	0.61	มาก	1
4	การสื่อสารและการทำงานเป็นทีม	4.31	0.57	มาก	4
5	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.34	0.54	มาก	3
รวม		**4.33**	**0.58**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 แสดงระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ การมีจินตนาการและวิสัยทัศน์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.54) ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.65)

2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุข

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

รายการ	การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับ
1	สุขภาพดี	4.51	0.46	มากที่สุด	4
2	น้ำใจงาม	4.56	0.45	มากที่สุด	1
3	การผ่อนคลาย	4.45	0.44	มาก	7
4	การหาความรู้	4.48	0.45	มาก	6
5	คุณธรรม	4.49	0.50	มาก	5
6	ใช้เงินเป็น	4.45	0.51	มาก	8
7	ครอบครัวดี	4.52	0.46	มากที่สุด	3
8	มีสังคมดี	4.55	0.59	มากที่สุด	2

รายการ	การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับ
รวม		4.50	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 แสดงการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ น้ำใจงาม ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ มีสังคมดี ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.59) และครอบครัวดี ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.46) ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การผ่อนคลาย และการใช้เงินเป็น ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.44 และ 0.51 ตามลำดับ)

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3

	การเป็นองค์กรแห่งความสุข								
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	สุขภาพดี	น้ำใจงาม	การผ่อนคลาย	การหาความรู้	คุณธรรม	ใช้เงินเป็น	ครอบครัวดี	มีสังคมดี	Y_{tot}
การมีจินตนาการและวิสัยทัศน์	.380**	.551**	.492**	.528**	.453**	.345**	.445**	.488**	**.555****
การมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว	.542**	.610**	.588**	.660**	.559**	.456**	.666**	.584**	**.703****
การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	.406**	.497**	.440**	.526**	.540**	.425**	.534**	.381**	**.564****
การสื่อสารและการทำงานเป็นทีม	.457**	.571**	.528**	.529**	.503**	.422**	.563**	.473**	**.609****
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.460**	.664**	.572**	.595**	.515**	.472**	.573**	.534**	**.660****
X_{tot}	**.494****	**.631****	**.573****	**.623****	**.564****	**.465****	**.612****	**.538****	**.678****

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์(X_{tot}) กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข(Y_{tot}) กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .678$, $p<0.01$) อยู่ในระดับสูง (พรรณี ลีกิจวัฒนา, 2568)

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.58) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนนิกานต์ อัคติ (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.61) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดังกล่าวมีความสามารถในการบูรณาการความรู้จากประสบการณ์เดิมเข้ากับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี สำหรับด้านการมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.65) แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในจากทุกด้าน แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลจากลักษณะโครงสร้างของระบบราชการไทยที่มีรูปแบบการบริหารแบบลำดับขั้น ทำให้การปรับตัวเชิงลึกหรือการพลิกแนวทางการบริหารในเชิงสร้างสรรค์อย่างรวดเร็วยังมีข้อจำกัด

2. ระดับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.48) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2550) ที่อธิบายว่า องค์กรแห่งความสุข หมายถึง องค์กรที่บุคลากรมีความสุขในการทำงาน มีสุขภาวะที่ดีในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง ผ่านองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ Happy Body Happy Heart Happy Soul Happy Relax Happy Brain Happy Money Happy Family และ Happy Society เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.45) สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจในบทบาทของตนเองและผู้อื่น มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วยความเข้าใจ และด้านใช้เงินเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทุกด้าน ($\bar{x}$ = 4.45 เท่ากัน) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนถึงบริบทของพื้นที่จังหวัดปทุมธานีที่เป็นเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีค่าครองชีพค่อนข้างสูง บุคลากรต้องเผชิญกับภาระค่าใช้จ่ายและการเดินทางที่ใช้เวลามาก ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดสมดุลชีวิตและการบริหารจัดการทางการเงิน ดังนั้น การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขในมิติเหล่านี้จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดสวัสดิการและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืนในทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .678) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1985) ที่พัฒนาทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่ระบุว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้ตาม ผ่านองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการ

คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจ ความผูกพัน และความสุขของบุคลากรในองค์กร เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้านของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีความสัมพันธ์สูงสุด (r = .703)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58) การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.48) และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01(r = .678 , p<0.01)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ในระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำความสามารถด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจในงาน และมีความสุขในการปฏิบัติงานร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขที่ยั่งยืน

1.2 เนื่องจากผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ในการเป็นองค์กรแห่งความสุข คือ น้ำใจงาม ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและรักษาบรรยากาศของความมีน้ำใจและการเอื้ออาทรในสถานศึกษาให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเดียวกันและมีความสุขในการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ด้านการมีความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ประกอบกับบริบทของพื้นที่ปทุมธานีซึ่งเป็นเขตปริมณฑลที่มีความเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุที่แท้จริงของข้อจำกัดด้านความยืดหยุ่นในการบริหาร รวมถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างและบริบทที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสถานศึกษา

2.2 เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ด้านการผ่อนคลาย และด้านใช้เงินเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข และมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น ค่าครองชีพและภาระทางการเงินส่วนบุคคล ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อมิติเหล่านี้ เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคล ระบบสวัสดิการของสถานศึกษา ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance) เพื่อให้ได้ภาพที่ครบถ้วนและสามารถนำไปวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ชนนิกานต์ อัคติ, สุดารัตน์ สารสว่าง, และมีชัย ออสุวรรณ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2) , 1 83–1 96. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/277384/185076

ฐณัฏฐ์ อัฑฒ์ทิวัตถ์ธนา. (2567). ทฤษฎี PERMA: กุญแจสู่องค์กรแห่งความสุข. วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์, 1(1), 78–88. https://so11.tci-thaijo.org/index.php/J_SSR/article/view/1070/202

พรรณี ลีกิจวัฒนา. (2568). วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). Happy Workplace: โครงการศึกษาความสุขของคนทำงานในประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2568). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่13. กรุงเทพมหานคร; สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2566). ฐานข้อมูลที่สนับสนุนยุทธศาสตร์จังหวัด. ปทุมธานี; สำนักงานจังหวัดปทุมธานี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานสถิติจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร; สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. Sage.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. Free Press.

Veenhoven, R. (2010). Greater happiness for a greater number. Journal of Happiness Studies, 11(5), 605–629.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1*

RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON CONCEPT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES AND PROMOTING LIFE SKILLS STUDENTS IN DIGITAL ERA, PRA CHIM NON-KHUN INTEGRATED EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT NETWORK SCHOOL, UNDER THE SI SA KET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ธัญญารัตน์ นิติพจน์[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2] และ โชติรส อัครธนาโชติ[3]
Thanyarat Nitiphot[1], Charoenwit Somphongtam[2] and Chotirose Akkrathanachot[3]
[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย, [3]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี
[1-2]Graduate School, [3] Faculty of Nursing Science Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author's Email: mewthanyaratmew@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2. ศึกษาการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล และ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC 1.00 ค่าอำนาจจำแนก .430–.839 และค่าความเชื่อมั่น .93 และแบบสอบถามการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC 1.00 ค่าอำนาจจำแนก .444–.875 และค่าความเชื่อมั่น .95 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

* Received 14 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 30 September 2026

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .378) 2) การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .318) และ 3) การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to: 1. examine school administration based on the concept of Professional Learning Communities (PLC); 2. investigate the promotion of students' life skills in the digital era; and 3) study the relationship between school administration based on the concept of Professional Learning Communities and the promotion of students' life skills in the digital era in schools. The sample group consisted of 155 participants. The research instruments comprised two sets of questionnaires. The first questionnaire, consisting of 20 items on school administration based on the concept of Professional Learning Communities, yielded an IOC value of 1.00, discrimination indices ranging from .430 to .839, and a reliability coefficient of .93. The second questionnaire, consisting of 20 items on the promotion of students' life skills in the digital era, yielded an IOC value of 1.00, discrimination indices ranging from .444 to .875, and a reliability coefficient of .95. The statistical methods employed for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient.

The research findings revealed that: 1) school administration based on the concept of Professional Learning Communities was overall practiced at a high level; 2) the promotion of students' life skills in the digital era was overall practiced at a high level; and 3) school administration based on the concept of Professional Learning Communities demonstrated a positive relationship with the promotion of students' life skills in the digital era at the .01 level of statistical significance, with a moderate degree of correlation.

Keywords: School Administration, Professional Learning Communities, Promotion of Students' Life Skills in the Digital Era

บทนำ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกระบวนการที่ครูรวมตัวกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน (สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 2562) ขณะเดียวกัน ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลถือเป็นสมรรถนะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา จัดการอารมณ์ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 (สถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2567)

โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตระหนักถึงปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล ทั้งจากการเข้าถึงสื่อออนไลน์อย่างไม่เหมาะสม ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง และการขาดภูมิคุ้มกันทางจิตใจ จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาครูผ่านแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมดิจิทัล ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพครู ผู้เรียน และการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่าย

พัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด 16 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น 260 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 238 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 16 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 155 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 139 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดชั้นภูมิตามสถานะของบุคลากร จากนั้นทำการสุ่มในแต่ละชั้นภูมิด้วย วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

ตอนที่ 3 การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชธานี และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมแบบประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.2 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จาก มหาวิทยาลัยราชธานี และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้วยตนเอง และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.3 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี และนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยส่งด้วยตนเอง และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.4 แบบสอบถามได้รับคืนมา ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ บันทึกคะแนน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษาประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.4 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's correlation) โดยใช้เกณฑ์ในแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ Best (1977) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.81-1.00 มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.51-0.80 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.21-0.50 มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.01-0.20 มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อยมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 **โดยรวมและรายด้าน**

n = 155

ด้านที่	การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ	4.39	.384	มาก
2.	ด้านการร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.43	.434	มาก
3.	ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.29	.479	มาก
4.	ด้านโครงสร้างสนับสนุนสมรรถนะ	4.44	.582	มาก
5.	ด้านภาวะผู้นำร่วมและสมาชิก	4.43	.539	มาก
6.	ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	4.38	.605	มาก
รวม		**4.40**	**.378**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .378) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านโครงสร้างสนับสนุนสมรรถนะ ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = .582) 2. ด้านการร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .434) 3. ด้านภาวะผู้นำร่วมและสมาชิก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .539) 4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = .384) 5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .605) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 6. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .479) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษา การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 **โดยรวมและรายด้าน**

n = 155

ข้อ	การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.43	.530	มาก
2.	การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.38	.408	มาก
3.	การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด	4.34	.422	มาก
4.	การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.31	.478	มาก
รวม		**4.36**	**.318**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .318) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .530)2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .408) 3. การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .422) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = .478) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

n = 155

ตัวแปร	การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (Y_1)	การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Y_2)	การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด (Y_3)	การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Y_4)	การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล (Y)
ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (X_1)	.104	.278**	.472**	-.094	**.254****
ด้านการร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (X	.456**	.373**	.362**	.018	**.436****
ด้านวิสัยทัศน์ร่วม (X_3)	.479**	.473**	.348**	-.033	**.454****
ด้านโครงสร้างสนับสนุนสมรรถนะ (X_4)	.644**	.449**	.387**	.062	**.563****
ด้านภาวะผู้นำร่วมและสมาชิก (X_5)	.732**	.441**	.316**	.105	**.590****
ด้านชุมชนกัลยาณมิตร (X_6)	.673**	.463**	.332**	-.049	**.520****
การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิด PLC (X)	**.724****	**.561****	**.485****	**.008**	**.645****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (X) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = .645**) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกมากไปหาบวกน้อย ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (Y_1) (r_{xy} = .724**) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Y_2) (r_{xy} = .561**) และการจัดการด้านอารมณ์และความเครียด (Y_3) (r_{xy} = .485**) และมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล (Y) อย่างไม่มีมีนัยสำคัญทางสถิติ อยู่ในระดับน้อยมาก จำนวน 1 ด้าน คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Y_4) (r_{xy} = .008)

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านโครงสร้างสนับสนุนสมรรถนะ 2. ด้านการร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์นวัตกรรม 3. ด้านภาวะผู้นำร่วมและสมาชิก 4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ 5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 6. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป วงษ์สุวรรณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการ PLC อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

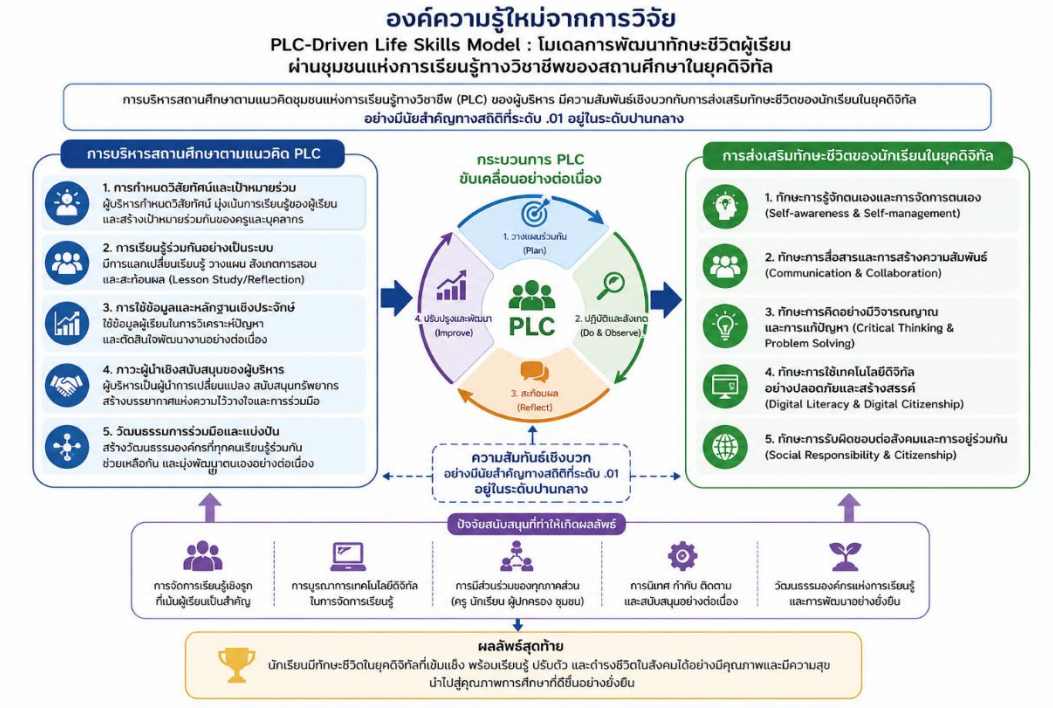
2. การส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ จำนวน 4

ข้อ ได้แก่ 1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3. การจัดการด้านอารมณ์และความเครียด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา คำภา (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกมากไปหาบวกน้อย ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจัดการด้านอารมณ์และความเครียด และมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล อย่างไม่มีมีนัยสำคัญทางสถิติ อยู่ในระดับน้อยมาก จำนวน 1 ด้าน คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชัย พรหมทอง (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะครูกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับน้อยถึงปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์และการจัดการอารมณ์ของผู้เรียน ขณะที่ด้านทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดย PLC ทำหน้าที่เป็นระบบที่เชื่อมโยงการพัฒนาครูสู่ผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพของการขับเคลื่อน PLC โดยผู้บริหารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และถึงแม้ว่าระดับความสัมพันธ์ที่ปานกลางชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนไม่สามารถพึ่งพา PLC เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องบูรณาการร่วมกับปัจจัยสนับสนุนอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จึงจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สามารถสรุปได้ดังนี้ การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุนสมรรถนะ การร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์นวัตกรรม ภาวะผู้นำร่วมและสมาชิก การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และด้านวิสัยทัศน์ร่วมต่ำสุด ส่วนการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นต่ำสุด และการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง โดยด้านที่สัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รองลงมาคือ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจัดการอารมณ์และความเครียด ส่วนการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยมากและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเน้นการเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลอย่างครบทุกด้าน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การจัดการอารมณ์ และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ในตนเองและการคิดวิเคราะห์ที่มีความสัมพันธ์สูงกว่า ดังนั้นควรเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพให้มากขึ้น

1.3 ผู้บริหารควรพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำหรือไม่ชัดเจน เช่น การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของครูไปสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยตรง เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารให้ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างครอบคลุมและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

3.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการบริหารสถานศึกษาและการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน และเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย

3.3 ควรศึกษาปัจจัยตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการ วัฒนธรรมองค์กร หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่รอบด้านและสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ประทีป วงษ์สุวรรณ. (2562). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริญญา คำภา. (2563). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. Thai Digital Collection-TDC. https://www.thailis.or.th/tdc/search_result.php

สถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2567). การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สถาบันส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.). (2563). กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล และเทคนิค RCA. สถาบันส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2562). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาการศึกษา. ในประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ (หน่วยที่ 6). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรชัย พรหมทอง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา*

DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL BASED ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY USING THE SEP–D–P–O–E–A FRAMEWORK TO ENHANCE STUDENT QUALITY IN BAN SIRIPHATTANA SCHOOL

กาญจนา ทองคำ
Kanjana Thongkham
โรงเรียนบ้านศิริพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1
ตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร
Siriphattana School, Yasothon Primary Educational Service Area Office 1,
Nam Om Subdistrict, Kho Wang District, Yasothon Province, Thailand
Corresponding Author's Email: Kanjanathongkham456@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A สำหรับโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหาร 5 ขั้น ได้แก่ การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ร่วมกับการวิจัยแบบผสมผสาน 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การพัฒนารูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา 81 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น 82 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ โดยเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.67–1.00) และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง (KR-20 = 0.89) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเฉลี่ยแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent t-test)

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) โดยด้านการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนศักยภาพในการขับเคลื่อน

* Received 7 April 2026; Revised 10 June 2026; Accepted 30 September 2026

การบริหารสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 12.874, p < .001) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบ SEP–D–P–O–E–A สามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผลและมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การวิจัยและพัฒนา, คุณภาพผู้เรียน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, SEP–D–P–O–E–A

Abstract

This study aimed to develop and evaluate the SEP–D–P–O–E–A school management model for Ban Siriphattana School by integrating the Sufficiency Economy Philosophy into five management processes: decision-making, planning, operation, evaluation, and adjustment. A Research and Development (R&D) approach combined with mixed methods was employed in four phases: situational analysis, model development, implementation, and evaluation. The participants consisted of 81 school stakeholders and 82 upper primary and lower secondary students selected through purposive sampling. Three research instruments were employed: (1) a school management questionnaire based on the D–P–O–E–A framework, (2) a 40-item learning achievement test, and (3) a satisfaction questionnaire. The instruments were validated through content validity assessment with Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00 and demonstrated high reliability (KR-20 = 0.89). Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent t-test.

The findings indicated that the overall level of school management based on the D–P–O–E–A framework was high (Mean = 3.93), with the operation component receiving the highest rating. Student post-test scores (Mean = 44.692) were significantly higher than pre-test scores (Mean = 32.154) at the .05 level (t = 12.874, p < .001), demonstrating the effectiveness of the SEP–D–P–O–E–A model in improving learning achievement. The results suggest that integrating the Sufficiency Economy Philosophy with a systematic management cycle provides an effective and practical approach for enhancing student quality and can be applied in schools with similar contexts.

Keywords: School Management, Research and Development, Student Quality, Sufficiency Economy Philosophy, SEP–D–P–O–E–A Framework

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญความท้าทายด้านคุณภาพผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความผันผวนทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้การบริหารที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Møller, 2009; Kantabutra, 2009) นโยบายการศึกษาไทยจึงส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนชนบทที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่ยังต้องรักษามาตรฐานคุณภาพผู้เรียน (Sakkhamduang et al., 2025; ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาจำนวนมากยังประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะกิจกรรมหรือแนวนโยบาย มากกว่าการบูรณาการเข้าสู่ระบบบริหารที่สามารถติดตาม ประเมินผล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และมิตภาณี พุ่มกล่อม, 2565) ขณะที่แนวคิดระบบเปิดและกรอบ Input–Process–Output ชี้ว่าการบริหารสถานศึกษาควรเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Phathong, 2018) แต่ยังมีช่องว่างระหว่างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้จริงในโรงเรียนขนาดกลาง

โรงเรียนบ้านศิริพัฒนาเป็นโรงเรียนชนบทขนาดกลางที่ต้องบริหารทรัพยากรอย่างจำกัด พร้อมกับยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชนและมาตรฐานทางการศึกษา จึงต้องการรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Pongkose, 2022; พรสมบัติ ศรีไสย, 2564) จากปัญหาและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A เพื่อบูรณาการการตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขเข้ากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พร้อมตรวจสอบความถูกต้องเชิงทฤษฎี ความเหมาะสมในการใช้งานจริง และศักยภาพในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน (Creswell, 2014; Phathong, 2018)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและระดับการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A ของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A สำหรับโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา

3. เพื่อประเมินผลของรูปแบบการบริหาร SEP–D–P–O–E–A ที่พัฒนาขึ้นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการบริหาร SEP–D–P–O–E–A สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ร่วมกับการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–DPOEA Model สำหรับโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็น (2) พัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ (3) ทดลองใช้รูปแบบ และ (4) ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา รวมทั้งนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหาร ครู นักเรียนแกนนำ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 81 คน ใช้ศึกษาสภาพการบริหารตามกรอบ D–P–O–E–A และ (2) นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 82 คน ใช้ทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาและการใช้รูปแบบในบริบทของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา (Creswell, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาสถานศึกษา ทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบในระยะพัฒนา

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ SEP–DPOEA Model

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือทุกฉบับ พบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ค่าเฉลี่ย 0.90 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง พบค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.67–0.81 ค่าเฉลี่ย 0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.35–0.48 ค่าเฉลี่ย 0.42 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามลำดับระยะของ R&D โดยศึกษาสภาพการบริหารจากกลุ่มตัวอย่าง 81 คน ทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียน 82 คน และประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียนและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าเฉลี่ยแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Dependent t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพและระดับการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A

ผลการศึกษาสภาพและระดับการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A ของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา จากความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 81 คน พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และทุกองค์ประกอบ ได้แก่ การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารของโรงเรียนมีความเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560; ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และ มิตภาณี พุ่มกล่อม, 2565) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารสถานศึกษาตามวงจร D–P–O–E–A ของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา

องค์ประกอบการบริหาร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การตัดสินใจ (Decision: D)	3.95	0.65	มาก
การวางแผน (Planning: P)	3.88	0.62	มาก
การปฏิบัติการ (Operation: O)	4.02	0.6	มาก
การประเมินผล (Evaluation: E)	3.85	0.64	มาก
การปรับปรุงแก้ไข (Adjustment: A)	3.94	0.63	มาก
รวม	**3.93**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.93) โดยด้านการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล ตามลำดับ ผลดังกล่าวชี้ว่าโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนแผนงานสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาที่เน้นประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และการเชื่อมโยงองค์ประกอบของระบบบริหารอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Møller, 2009; Kantabutra, 2009)

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนบ้านศิริพัฒนามีพื้นฐานการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ SEP–D–P–O–E–A ในผลการวิจัยข้อที่ 2 ต่อไป

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหาร ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A สำหรับโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (Phathong, 2018; Creswell, 2014)

รูปแบบ SEP–D–P–O–E–A ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการบริหาร (Process) ผลลัพธ์ (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานคิดภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

(ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560) กระบวนการบริหารประกอบด้วยการตัดสินใจ (D) การวางแผน (P) การปฏิบัติการ (O) การประเมินผล (E) และการปรับปรุงแก้ไข (A) เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Pongkose, 2022; พรสมบัติ ศรีไสย, 2564)

กระบวนการพัฒนารูปแบบดำเนินตามแนวทางวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น การพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ การทดลองใช้ในสภาพจริง และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบ โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเป็นกลไกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Creswell, 2014) ผลการตรวจสอบยืนยันว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนาและมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพผู้เรียน (ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และมิตภาณี พุ่มกล่อม, 2565)

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A

ผู้วิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 82 คน เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกรอบ SEP–D–P–O–E–A ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (Creswell, 2014; Pongkose, 2022) ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (n = 82)

การทดสอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig. (p)
ก่อนเรียน	32.154	3.102		
หลังเรียน	44.692	2.997	12.874	0.000*

หมายเหตุ: *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 44.692) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 32.154) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 12.874, p = .000) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบ SEP–D–P–O–E–A สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาที่ใช้กระบวนการบริหารเป็นกลไกเชื่อมโยงการจัดการศึกษาเข้ากับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (Møller, 2009; ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560)

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการการตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม และยืนยัน

ประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A ในบริบทของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา (พรสมบัติ ศรีไสย, 2564)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนบ้านศิริพัฒนามีการบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนความสามารถในการเชื่อมโยงการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงระบบและแนวคิดระบบเปิดที่มุ่งเชื่อมโยงกระบวนการบริหารกับผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Kantabutra, 2009; Møller, 2009; Phathong, 2018)

ผลการพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ SEP–D–P–O–E–A ยืนยันว่าการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารสถานศึกษาสามารถสร้างกรอบการดำเนินงานที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับได้อย่างเป็นระบบ รูปแบบดังกล่าวพัฒนาจากข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและแนวคิดการพัฒนารูปแบบทางการศึกษาที่มุ่งตอบสนองสภาพจริงขององค์กร (Creswell, 2014; Pongkose, 2022; ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และมิตภาณี พุ่มกล่อม, 2565)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่ารูปแบบ SEP–D–P–O–E–A สามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล โดยการเชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารทั้ง 5 ขั้นช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน เกิดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้ และส่งผลต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยที่รายงานว่าการบริหารสถานศึกษาที่เชื่อมโยงการพัฒนาผู้เรียนเข้ากับระบบบริหารสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sakkhamduang et al., 2025; Pongkose, 2022; พรสมบัติ ศรีไสย, 2564)

นอกจากนี้ ผลการสังเคราะห์รูปแบบยังแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการ D–P–O–E–A และระบบข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเพื่อความยั่งยืนในสถานศึกษา (Kantabutra, 2009; Sakkhamduang et al., 2025)

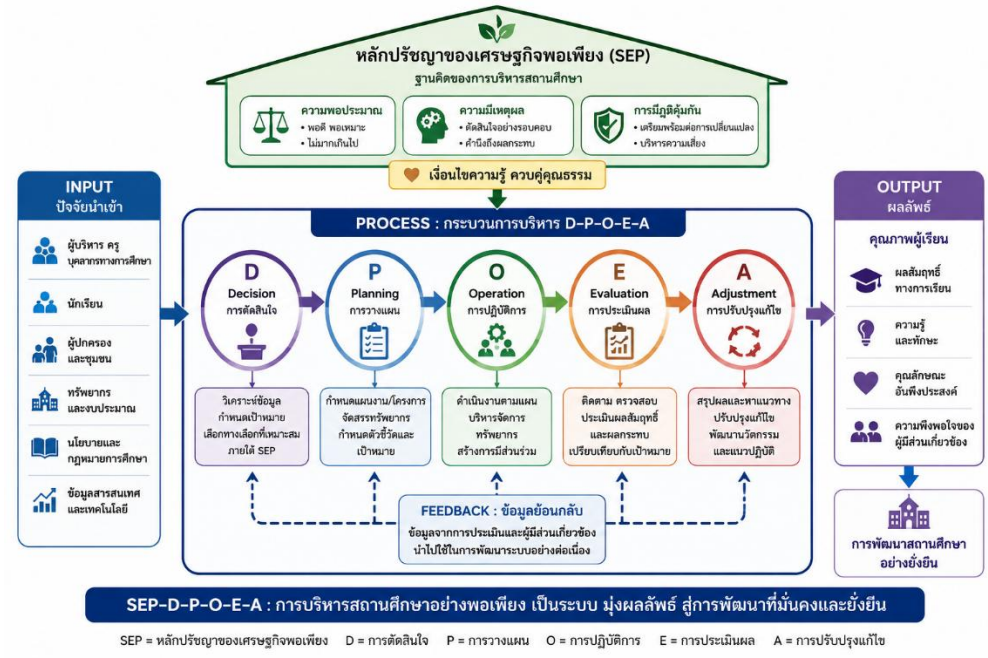
ข้อจำกัดของการวิจัยคือการศึกษาดำเนินการในโรงเรียนบ้านศิริพัฒนาเพียงแห่งเดียว จึงควรใช้ความระมัดระวังในการอ้างอิงผลไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน การวิจัยในอนาคตควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังโรงเรียนที่มีบริบทหลากหลายและติดตามผล

ในระยะยาวเพื่อประเมินความคงทนของผลลัพธ์และความเป็นไปได้ในการขยายผลรูปแบบ (ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และมิตภาณี พุ่มกล่อม, 2565; Pongkose, 2022)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้พัฒนา “โมเดลการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A” ซึ่งบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารสถานศึกษา 5 ขั้น ได้แก่ การตัดสินใจ (Decision) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Operation) การประเมินผล (Evaluation) และการปรับปรุงแก้ไข (Adjustment) ภายใต้ความเชื่อมโยงของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (Phathong, 2018; Pongkose, 2022)

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการศึกษาสภาพการบริหาร การพัฒนารูปแบบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำไปสู่การสร้างกรอบองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการบริหาร D–P–O–E–A และผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัย : โมเดลการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

จากภาพที่ 1 พบว่า องค์ความรู้ใหม่ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะฐานคิดของการบริหารสถานศึกษา (2) วงจรการบริหาร D–P–O–E–A ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และ (3) ระบบข้อมูลย้อนกลับ

(Feedback) เพื่อการประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยทั้งสามส่วนเชื่อมโยงกันภายใต้กรอบ Input–Process–Output–Feedback ทำให้การบริหารสถานศึกษามีความเป็นระบบและสามารถตอบสนองต่อบริบทของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ที่ค้นพบยืนยันว่าการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบสามารถเชื่อมโยงการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (Sakkhamduang et al., 2025; Kantabutra, 2009; Møller, 2009)

นอกจากนี้ องค์ความรู้ดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนได้ รูปแบบ SEP–D–P–O–E–A จึงสามารถใช้เป็นทั้งกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน รวมทั้งเป็นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในบริบทอื่นต่อไป (Creswell, 2014; Pongkose, 2022; ลัญจกร นิลกาญจน์ และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามกรอบ D–P–O–E–A ของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.93) และสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา SEP–D–P–O–E–A ซึ่งบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ (Kantabutra, 2009; Møller, 2009; Phathong, 2018) ผลการทดลองใช้รูปแบบแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนประสิทธิผลของรูปแบบในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการยกระดับคุณภาพการศึกษาในบริบทของโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (Creswell, 2014; Inplaeng et al., 2022; Sakkhamduang et al., 2025)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การประยุกต์ใช้รูปแบบ SEP–D–P–O–E–A ในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการบริหารและคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การส่งเสริมรูปแบบการบริหารที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารเชิงระบบ ผ่านการพัฒนาคู่มือ แนวปฏิบัติที่ดี และเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรทดลองใช้รูปแบบในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน และติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของผลลัพธ์และความเป็นไปได้ในการขยายผลสู่ระดับนโยบายและระบบการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านศิริพัฒนา ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย และสถาบันต้นสังกัดที่สนับสนุนการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ทรรศิกา อุไรประเสริฐ และ มิตภาณี พุ่มกล่อม. (2565). แนวทางการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่ม 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกร และ สุดาวรรณ์ มีบัว. (2560). เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน. วารสารวิชาการราชพฤกษ์**,** 15(1), 20–26.

พรสมบัติ ศรีไสย. (2564). การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.

Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4th ed.). SAGE Publications.

Inplaeng, T., Tangdhanakanond, K., & Kanjanawasee, S. (2022). Development of classroom assessment competency framework of teachers in basic education level. Journal of Buddhist Anthropology, 7(12), 1046–1062.

Kantabutra, S. (2009). Using a DEA management tool through a nonparametric approach: An examination of urban-rural effects on Thai school efficiency. International Journal of Education Policy and Leadership, 4(2), 1–13. https://doi.org/10.22230/ijepl.2009v4n2a157

Møller, J. (2009). School leadership in an age of accountability: Tensions between managerial and professional accountability. Journal of Educational Change, 10(1), 37–46. https://doi.org/10.1007/s10833-008-9078-6

Phathong, K. (2018). Guidelines for establishing conceptual framework theories used in political research. Social Sciences Research and Academic Journal, 13(37), 17–30.

Pongkose, S. (2022). School management model of learning center according to the sufficiency economy philosophy in education towards sustainable quality development, Ban Pak Moo School, Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2(5), 117–137. https://doi.org/10.14456/iarj.2022.87

Sakkhamduang, S., Tungkasamit, A., & Chumsukon, M. (2025). Applying sufficiency economy philosophy to promote sustainable livelihoods and well-being among Thai high school students. Journal of Education and Learning, 14(6), 353–367. https://doi.org/10.5539/jel.v14n6p353

การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม*

LEARNING MANAGEMENT OF BUDDHIST MONK TEACHERS IN THE ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN KHLONG KHLUNG DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE BASED ON SANGAHAVATTHU PRINCIPLES

พระมหาจรัส รณญชโย[1], ดิเรก ด้วงลอย[2] และ พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ[3]

PhramahaCharat Rannajayo[1], Direk Duangloy[2] and Phrakhru Srisuthamniwit [3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: sr.max2531@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม" มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากพระสอนศีลธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) พระสอนศีลธรรมมีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนการสอนและใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย พร้อมทั้งบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนด้านการวางแผน การนิเทศติดตาม และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านความรู้ คุณธรรม และพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งมีการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในสถานศึกษา

* Received 31 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 31 August 2026

2) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ควรพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลาย ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา และพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พระสอนศีลธรรม, การบริหารวิชาการ, สังคหวัตถุธรรม

Abstract

This research entitled “Learning Management of Buddhist Monk Teachers in the Academic Administration of Primary School Administrators in Khlong Khlung District, Kamphaeng Phet Province Based on Sangahavatthu Principles” aimed to: 1) study the conditions of learning management of Buddhist monk teachers in the academic administration of primary school administrators, and 2) propose guidelines for developing learning management based on Sangahavatthu principles. This study employed qualitative research methodology by studying related documents and research works. Data were collected through semi-structured interviews with key informants, including Buddhist monk teachers and school administrators, and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that:

1) Buddhist monk teachers organized learner-centered learning activities, including lesson planning, setting instructional objectives, and applying various teaching methods integrated with Buddhist principles. School administrators played important roles in supporting academic planning, supervision, and learning atmosphere enhancement, resulting in the development of students’ knowledge, morality, and appropriate behavior. In addition, Sangahavatthu principles were applied in learning management to promote good relationships within schools.

2) Guidelines for developing learning management indicated that teaching methods should be diversified and appropriate to learners, technology and modern learning media should be promoted, educational resources should be adequately supported, and the competencies of Buddhist monk teachers should be continuously developed. Moreover, cooperation among schools, temples,

and communities should be encouraged in order to sustainably develop students' morality and ethics.

Keywords: Learning Management, Buddhist Monk Teachers, Academic Administration, Sangahavatthu Principles

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนควบคู่กันไป เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2560) นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

พระสอนศีลธรรมถือเป็นบุคลากรสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา โดยมีบทบาทในการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสอดแทรกคุณธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามแก่ผู้เรียน และส่งเสริมให้สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมยังช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562)

อย่างไรก็ตาม สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เด็กและเยาวชนบางส่วนประสบปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู พระสอนศีลธรรม ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (สมคิด บางโม, 2558)

หลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และสามัคคี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการบริหารวิชาการได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารวิชาการ และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไปมากยิ่งขึ้นรวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสอนศีลธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการบริหารวิชาการในสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม การบริหารวิชาการ และหลักสังคหวัตถุธรรม จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา แล้วสรุปวิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรมอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนการสอน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเล่านิทาน การยกตัวอย่างจากชีวิตประจำวัน การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งสื่อเอกสาร รูปภาพ และสื่อเทคโนโลยี เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าสถานศึกษาบางแห่งมีข้อจำกัดด้านสื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา ทำให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า พระสอนศีลธรรมมีการประเมินผลผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และพฤติกรรม โดยใช้วิธีการสังเกต การซักถาม การร่วมกิจกรรม และการประเมินจากพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน เพื่อให้การประเมินผลครอบคลุมทั้งด้านความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ทั้งด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การส่งเสริมสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ การนิเทศติดตาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสอนศีลธรรมมีการนำหลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติต่อผู้เรียน ซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจ กล้าแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสมอีกด้วย

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการจัดการเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้

ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยยังพบว่า ควรพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมและครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคนิคการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี และการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา วัด ผู้ปกครอง และชุมชน ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ การนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความเมตตา ความเข้าใจ และการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาค เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมมีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเล่านิทาน การยกตัวอย่างจากชีวิตประจำวัน และการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย ธมฺมวโร (2564) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

ผลการวิจัยยังพบว่า พระสอนศีลธรรมมีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในด้านคุณธรรมจริยธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อันสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

ในด้านการบริหารวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ทั้งด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การนิเทศติดตาม และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์,

2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารวิชาการเป็นกลไกสำคัญ ในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2546) ที่กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

ผลการวิจัยยังพบว่า การนำหลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจ กล้าแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และมีความสามัคคี นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งผลให้บรรยากาศภายในห้องเรียนเป็นไปอย่างอบอุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนและเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถช่วยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม (พระครูสุวรรณโพธิคุณ, 2563) รวมทั้งช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 โมเดลการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการตามหลักสังคหวัตถุธรรม

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมตามหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เข้ากับการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา วัด ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักสังคหวัตถุธรรม”

ทำให้ได้ทราบสภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1**. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.2 ควรพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ 1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 1.5 ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมด้านเทคนิคการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน 1.6 สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างรอบด้าน 2**. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** หน่วยงานทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านงบประมาณ สื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยี และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังต้อง ควรส่งเสริมการจัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้แก่พระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำเทคนิคการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา วัด และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน อีกทั้งควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3**. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย 3.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในหลายจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบบริบทและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ 3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของ

พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 3.4 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

รุ่ง แก้วแดง. (2546). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). การศึกษาเพื่อสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). คู่มือการจัดการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการบริหารวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

พระมหาสมชาย ธมฺมวโร. (2564). “การจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.” วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(2), 45-58.

พระครูสุวรรณโพธิคุณ. (2563). “บทบาทพระสอนศีลธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน.” วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 112-125.

สมคิด บางโม. (2558). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด*

FACTORS INFLUENCING TECHNOLOGY ACCEPTANCE AND SERVICE QUALITY INFLUENCING THE DECISION TO USE ELECTRONIC METER SERVICES AT THE PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY, DET UDOM DISTRICT BRANCH AND ITS AFFILIATED BRANCHES

จักรกฤษณ์ อาจวิชัย[1], อนันต์ สุนทราเมธากุล[2], และ ปิยกนิฏฐ์ โชติวนิช[3]
Charakrit Ajvichai[1], Anan Suntramethakul [2], and Piyakanit Chotivanich[3]
[1-3] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
[1-3] Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Plakahote@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าใน สังกัด กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ได้ตัวอย่างจำนวน 398 คน โดยตัวอย่างมาโดยใช้การสุ่มแบบง่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความไว้ใจหรือความ น่าเชื่อถือ และด้านการสนองตอบความต้องการ ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม สามารถร่วมกันทำนายปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพ การให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ได้ร้อยละ 55.60 (R^2_{Adj} = .556) 2)

คำสำคัญ: ยอมรับเทคโนโลยี, คุณภาพการให้บริการ, มิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์

---

* Received 14 May 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

The objectives of this research were to study the factors of technology acceptance and service quality that influence the decision to use electronic meter services of the Provincial Electricity Authority, Det Udom Branch and its affiliated branches. A sample of 398 people was obtained using Yamane's formula with a 5% margin of error, selected via simple random sampling. The data collection instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .95. Statistical analyses included means, standard deviations, and multiple regression analysis.

The research findings were as follows, technology acceptance and service quality influencing the decision to use electronic meter services at the PEA Det Udom Branch and its affiliated branches showed that perceived benefits, trustworthiness, responsiveness to needs, tangible service together, these factors accounted for 55.60% of the variance in technology acceptance and service quality (R^2_{Adj} = .556).

Keywords: Adopting technology, Quality of service, Electronic meters

บทนำ

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (PEA) ได้ดำเนินการพัฒนาระบบมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ (Smart Meter) เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณูปโภค มาใช้ช่วยเพิ่มความถูกต้องในการอ่านค่าการใช้ไฟฟ้า ลดความผิดพลาดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลการใช้ไฟได้ด้วยตนเองแบบเรียลไทม์ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามยุทธศาสตร์ชาติ ช่วยเอื้อต่อการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้พลังงานในเชิงลึก ซึ่งช่วยสนับสนุนการวางแผนและการจัดการพลังงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์แล้ว การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังได้พัฒนาบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการชำระค่าไฟฟ้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) การแจ้งเหตุขัดข้องและติดตามการแก้ไขผ่านระบบออนไลน์ รวมถึงการบูรณาการข้อมูลเข้ากับระบบ e-Government ของภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้สะดวกและโปร่งใสมากขึ้น (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2565) ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของรัฐมิได้หยุดอยู่ที่การกำหนดนโยบายหรือกฎหมายเท่านั้น แต่ได้ก้าวสู่การพัฒนาเชิงปฏิบัติที่จับต้องได้และสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจัดอยู่ในประเภทธุรกิจรัฐวิสาหกิจ (State Enterprise) โดยแบ่งตามลักษณะของเจ้าของธุรกิจมีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 50 ก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2503 มีภารกิจ คือ จัดหาและให้บริการพลังงานไฟฟ้าและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องทั้งภายในประเทศและประเทศข้างเคียงได้มาตรฐานสากลเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจทั้งด้านคุณภาพและบริการ โดยมีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องมีการบริหารจัดการเชิงธุรกิจที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพตลาด และพร้อมสำหรับการแข่งขันทางธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีภารกิจให้บริการอยู่ 5 ด้าน คือ 1) ให้บริการขอใช้ไฟฟ้า 2) ดำเนินการติดตั้งมิเตอร์ 3) การก่อสร้างระบบไฟฟ้า 4) บำรุงรักษาและแก้ไขกระแสไฟฟ้าขัดข้อง และ 5) จดหน่วย พิมพ์บิล แจ้งค่าไฟฟ้าและงดจ่ายไฟ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กองวางแผนวิสาหกิจ, 2565)

การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ ASEAN Economic Community (AEC) ทุกภาคส่วนต้องเพิ่มศักยภาพในทุกด้านเพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานในภาคการผลิตและภาคการขนส่งที่สูงขึ้นในส่วนของพลังงานไฟฟ้า ซึ่งเป็นหัวใจหลักที่สำคัญของด้านการผลิตสินค้าและบริการก็จะต้องจัดหาอย่างเพียงพอและมีต้นทุนที่แข่งขันได้ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จทางธุรกิจ คือ คุณภาพของสินค้าหรือบริการซึ่งเป็นระดับของคุณลักษณะเฉพาะที่แฝงอยู่ในสินค้าหรือบริการ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และเมื่อองค์กรใดก็ตามหากสามารถผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้มีคุณภาพเหนือความคาดหวังของลูกค้าได้องค์กรนั้นย่อมประสบความสำเร็จในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดและมีผลกำไรสูงสุด แต่คุณภาพของสินค้าหรือบริการนั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความพยายามมุ่งมั่นและความเอาใจใส่ของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับภายใน (ติณณภพ ร่มศรี วัชรินทร์ สุทธิศัย และสิทธิพรร์ สุนทร, 2566) อีกทั้งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นหน่วยงานที่มุ่งมั่นให้บริการพลังงานไฟฟ้า และธุรกิจเกี่ยวเนื่องอย่างครบวงจรที่มีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของทุกกลุ่มลูกค้า ให้เกิดความพึงพอใจทั้งด้านคุณภาพไฟฟ้า และการให้บริการ ประกอบด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการลูกค้า และการสร้างความสัมพันธ์และรักษาฐานลูกค้ารายสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อลูกค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานการให้บริการ และสนับสนุนให้พนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และวิธีปฏิบัติต่อลูกค้าที่เป็นมาตรฐานขององค์กร ครอบคลุมทุกจุดสัมผัสบริการ (Touch Points) ที่สำคัญตลอดวงจรชีวิตของลูกค้า (Customer Life Cycle) ตั้งแต่ก่อนเป็นลูกค้าจนกระทั่งเกิดความผูกพัน แต่อย่างไรก็ตาม กฟภ. ยังต้องเผชิญกับการสูญเสียลูกค้ากลุ่มอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องจากนโยบายส่งเสริมให้ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายเล็ก (SPP) สามารถผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าตรง

ให้กับลูกค้าจากส่วนที่เหลือขายให้ กฟผ.ได้ ซึ่ง SPP จะมีกำลังการผลิตประมาณ 120 – 150 MW ขายให้ กฟผ.ไม่เกิน 90 MW ทำให้มีส่วนต่างประมาณ 30 – 60 MW ที่สามารถนำมาขายตรงให้กับลูกค้าได้ SPP จึงเลือกที่จะตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมหรือติดกับนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากมีกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้ารายใหญ่ที่ต้องการใช้ไฟฟ้าปริมาณมาก และต้องการความมั่นคงในระบบไฟฟ้าสูง ทำให้มีความได้เปรียบด้านคุณภาพไฟฟ้ามากกว่า กฟภ.เนื่องจากมีระยะสายส่งที่สั้นกว่า และสามารถลดราคาค่าไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าเฉพาะราย รวมถึงสามารถใช้ไฟฟ้าของ กฟภ.มาจ่ายสำรองแทนได้หาก SPP ไม่สามารถจำหน่ายไฟฟ้าได้ นอกจากนี้โครงสร้างอุตสาหกรรมไฟฟ้าที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดกระแสทิศทางในการให้ความสำคัญของการผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม ชีวภาพ ชีวมวล ดังนั้น การผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง จะทำให้บทบาทของผู้ใช้ไฟฟ้า (ผู้บริโภค) จะเปลี่ยนไปเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค หรือ Prosumer และระบบไฟฟ้าจากเดิมที่เป็นระบบรวมศูนย์ จะเปลี่ยนเป็นระบบไฟฟ้าขนาดเล็กแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Generation) โดยแนวโน้มดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบให้มีความต้องการใช้ไฟฟ้าจากระบบหลักลดลง ซึ่งจะส่งผลให้หน่วยจำหน่ายของ กฟภ. ลดลง รวมไปถึงงานบริการด้านมิเตอร์ ซีที วีที และอุปกรณ์ประกอบ ทุกประเภท ทุกระดับแรงดัน ครอบคลุมถึงมิเตอร์ ซีที วีทีและอุปกรณ์ประกอบของลูกค้า รวมทั้งมิเตอร์ ซีที วีทีจุดแบ่งแดน และในสถานีจ่ายไฟของ กฟภ. ที่ต้องอ่านหน่วย ซึ่งได้แก่ งานติดตั้งอุปกรณ์ (Device Installation) งานรื้อถอนอุปกรณ์ (Device Removal) งานงดจ่ายไฟฟ้า (Disconnection) งานต่อกลับมิเตอร์ (Reconnection) งานเพิ่มหรือลดขนาดอุปกรณ์ (Installation Upgrade/ Downgrade) งานอ่านหน่วยมิเตอร์ (Meter Reading Confirmation) งานตรวจสอบมิเตอร์ติดตั้ง (Installation Inspection) งานตรวจสอบมิเตอร์ตามแผนปฏิบัติงาน (Plan Inspection) งานปรับปรุงมิเตอร์ (Meter Improvement) (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2564) แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานให้บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังคงมีข้อร้องเรียนด้านการให้บริการ ได้แก่ คุณภาพไฟฟ้า การให้บริการ การจดหน่วยและแจ้งค่าไฟฟ้า พฤติกรรมพนักงาน การถูกงดจ่ายไฟฟ้า และอื่นๆ ทั่วไป การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงควรมีวิธีการดำเนินงานให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2565)

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นท้าทายศักยภาพด้านคุณภาพการให้บริการแผนกบริการลูกค้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน จากความเป็นมาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีและด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้แนวทางการให้บริการที่มีคุณภาพแผนกบริการลูกค้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการให้บริการแก่ผู้ใช้ไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด นำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการของการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด จำนวน 57,117 คน การไฟฟ้าในสังกัดนาเยีย จำนวน 13,255 คน และการไฟฟ้าในสังกัดทุ่งศรีอุดม จำนวน 10,680 คน รวมจำนวน 81,052 คน (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้สูตร Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน ซึ่งผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างมาโดยใช้การสุ่มแบบง่าย ซึ่งเป็นลูกค้าผู้ใช้ไฟฟ้าที่รับบริการจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเดชอุดม การไฟฟ้าในสังกัดนาเยีย และการไฟฟ้าในสังกัดทุ่งศรีอุดม ภายหลังที่รับบริการแล้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ซึ่งประกอบข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 77 ข้อ ผลการประเมินพบว่าแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ต่อมานำแบบสอบถามไปทดลองใช้ และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายช่วยให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ได้นำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน

3.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 1 มีนาคม 2568 – 31 มกราคม 2569

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ในภาพรวม

ปัจจัยที่	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
การยอมรับเทคโนโลยี	3.93	.36	มาก
คุณภาพการให้บริการ	3.89	.37	มาก
การตัดสินใจใช้บริการ	3.95	.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

การวิเคราะห์ความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง .28 - .41 และค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 2.42 - 3.51 เป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al (2010) ที่กำหนดให้ค่า Tolerance มีค่ามากกว่า .01 และ ค่า VIF ที่ไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วมหรือภาวะร่วมเส้นตรงพหุ จะเห็นได้ว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรเป็นตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอย

ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตามระดับประสิทธิผลการบริหารงาน พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยี ด้านความตั้งใจในการใช้งาน ด้านการใช้งานจริง ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม ด้านความใส่ใจ ด้านการสนองตอบความต้องการ พบว่า มีเพียง 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความไว้ใจ

หรือความน่าเชื่อถือ และด้านการสนองตอบความต้องการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

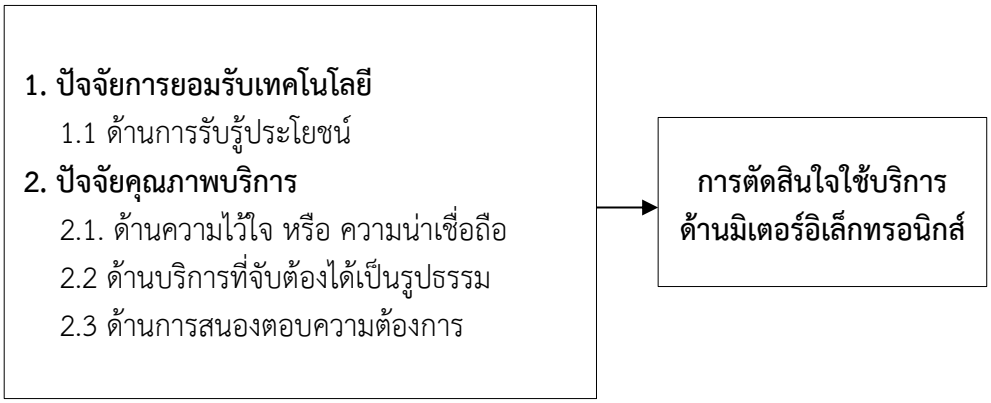
อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด” สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กล่าวว่า “เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด” ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter เพื่อพยากรณ์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยี ด้านความตั้งใจในการใช้งาน ด้านการใช้งานจริง ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม ด้านความใส่ใจ และด้านการสนองตอบความต้องการ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด มีเพียง 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ และด้านการสนองตอบความต้องการ มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณ (R) เท่ากับ .754 และตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ได้ร้อยละ 55.60 (R^2_{Adj} = .556) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้ใช้บริการรับรู้ว่าการใช้มิเตอร์ไฟฟ้าอัจฉริยะช่วยลดขั้นตอนในการรับบริการจากการไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ใช้บริการรับรู้ว่าการใช้มิเตอร์ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ได้รับบริการจากการไฟฟ้าได้สะดวกกว่าระบบเดิม และผู้ใช้บริการเชื่อมั่นว่าพนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถดำเนินการและทำรายการได้อย่างถูกต้องแม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร สิงห์ทอง และทัตษภร ศรีสุข (2564) ได้ศึกษาปัจจัยการให้บริการเพื่อพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ กรณีศึกษา สำนักงานแรงงานจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ รองลงมาคือความเชื่อถือไว้วางใจ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ การให้ความเชื่อมั่น และความเป็นรูปธรรมของการบริการ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด” สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัย คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ และด้านการสนองตอบความต้องการ ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยี ด้านความตั้งใจในการใช้งาน ด้านการใช้งานจริง ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม ด้านความใส่ใจ และด้านการสนองตอบความต้องการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น

1. ด้านการรับรู้ประโยชน์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัดควร ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้บริการทราบถึงการใช้มิเตอร์ไฟฟ้าอัจฉริยะช่วยลดขั้นตอนในการรับบริการจากการไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านความไว้ใจหรือความน่าเชื่อถือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการถึงพนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

สามารถดำเนินการและทำรายการได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ให้บริการตรงตามเวลาที่กำหนด และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการสนองตอบความต้องการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ควรเน้นยำให้พนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้บริการอย่างรวดเร็วเมื่อได้รับการติดต่อ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการอยู่เสมอ และให้ความช่วยเหลือทันที่เมื่อได้รับคำร้องขอหรือปัญหาของผู้ใช้บริการได้อย่างทันท่วงที

4. ด้านบริการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด ควรกำหนดการแต่งกายของพนักงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย และเหมาะสมกับลักษณะงาน จัดตกแต่งภายในและบรรยากาศของสถานที่ให้บริการช่วยสร้างความประทับใจในการรับบริการ และนำอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการให้บริการ

จากผลการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการด้านมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด

2. ควรศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงมิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด

3. ควรศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการรับรู้มิเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาเดชอุดมและการไฟฟ้าในสังกัด

เอกสารอ้างอิง

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2564). แผนแม่บทบริการลูกค้าและการตลาดของ กฟภ. พ.ศ. 2564-2568. กรุงเทพมหานคร: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2565). รายงานประจำปี 2565. กรุงเทพมหานคร: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2568). จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าที่ขึ้นทะเบียน. กรุงเทพมหานคร: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, กองวางแผนวิสาหกิจ. (2565). ข้อมูลสำคัญ กฟภ. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.

เกวลี พร้อมมูล และทรงพร หาญสันติ. (2566). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน PEA Smart Plus ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 7(1), 170-181.

ติณณภพ ร่มศรี, วัชรินทร์ สุทธิศัย และสิทธิพรร์ สุนทร. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการบริการของการ ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(1), 139-151.

ประภาพร สิงห์ทอง และทัตษภร ศรีสุข. (2564). ปัจจัยการให้บริการเพื่อพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษา สำนักงานแรงงานจังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23(1), 159–174.

วิวัฒน์ อยู่พร้อม และสุภา ทองคง. (2564). คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทอยู่อาศัยในพื้นที่บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 8(1), 18–32.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson. R. E. (2010). Multivariate Data Analysis 7th ed. New York: Pearson.

Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper. & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook*

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURCHASE DELUXE JAPANESE TOYS VIA THE FACEBOOK APPLICATION

ณฐพล บุญญะภควัต[1], ปิยกนิฏฐ์ โชติวนิช[2], และ อโณทัย หาระสาร[3]
Natapon Boonyapakawat [1], Piyakanit Chotivanich[2], and Anothai Harasarn [3]
[1-3] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
[1-3] Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Santikamo55@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่ม แอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .92 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 397 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์พหุถดถอยพยากรณ์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการใช้งานจริง ด้านความตั้งใจในการใช้งาน ด้านอิทธิพลทางสังคม และส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รวมกัน 9 ตัวแปร มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, ส่วนประสมการตลาดออนไลน์, การตัดสินใจซื้อ, ของเล่น

Abstract

This research aims to study the factors influencing the decision to purchase Deluxe Japanese toys via the Facebook application. The sample used in this research study consisted of 397 members of a Facebook group for buying, selling, and trading deluxe Japanese toys. It is quantitative research. Data was

* Received 14 May 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 30 September 2026

collected using a questionnaire, the reliability of the instrument is .92, selected through cluster random sampling. Statistical analyses included means, standard deviations, multiple regression analysis.

The research findings were as follows, factors influencing the purchase decision of Deluxe Japanese toys via the Facebook application revealed that nine variables—technology acceptance, actual usability, intention to use, social influence, online marketing mix, personalized service, privacy protection, product, price, promotion, and distribution channels—had a statistically significant impact at the .01 level.

Keywords: Technology Acceptance, Online Marketing Mix, Purchase Decision, Toys

บทนำ

ปัจจุบันการตลาดออนไลน์ได้กลายเป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในโลกที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจซื้อสินค้าได้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, Instagram, Line OA และ Google ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับลูกค้า (หทัยรัตน์ เสนาะพล, 2563) ไม่เพียงแต่การโฆษณาเท่านั้น แต่ธุรกิจยังต้องวางแผนการสื่อสาร การเลือกใช้สื่อ และการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถตอบสนองพฤติกรรมและความคาดหวังของลูกค้าในแต่ละกลุ่มได้อย่างแม่นยำ นักการตลาดจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงพฤติกรรม (Behavioral Data) และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเนื้อหาที่ตรงใจและเกิดปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง (Ryan, 2021) การตลาดออนไลน์จึงเป็นมากกว่าการขายสินค้า แต่เป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์และความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว

ของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe มีความสำคัญต่อกลุ่มธุรกิจของเล่นในประเทศไทย เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีลิขสิทธิ์ ที่มีมูลค่าสูง ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคและนักสะสมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่การซื้อขายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ทั้งในด้านการเข้าถึงสินค้า การรับข้อมูลข่าวสาร การรีวิวสินค้า และการสร้างชุมชนของผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน นอกจากนี้ ของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ยังเป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีรายละเอียดการออกแบบที่โดดเด่น ผลิตในจำนวนจำกัด มีมูลค่าในการสะสม และมีราคาค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับของเล่นทั่วไป ส่งผลให้ผู้บริโภคใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินใจซื้อ และให้ความสำคัญกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความน่าเชื่อถือของร้านค้า รีวิวจากผู้ซื้อ ความหายากของสินค้า รวมถึงอิทธิพลจากกลุ่มนักสะสมในสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ผ่านแอปพลิเคชัน Facebook จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมและความ

ต้องการของผู้บริโภคได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด การพัฒนาช่องทางการขาย และการสื่อสารทางการตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้อัตราการเกิดของญี่ปุ่นอยู่ในระดับต่ำติดอันดับต้นของโลก หากแต่ตลาดของเล่นกลับมีแนวโน้มขยายตัวดี โดยในปี 2567 ขยายตัวร้อยละ 7.90 ทั้งนี้ ในปี 2566 มูลค่าตลาดของเล่นในญี่ปุ่นแตะระดับล้านล้านเยนเป็นครั้งแรก จากอิทธิพลของกระแส “Kidults” ตลาดสินค้าของเล่นในญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2567 มีมูลค่าสูงถึง 1.992 ล้านล้านเยน ขยายตัวร้อยละ 7.90 จากปี พ.ศ.2566 ซึ่งเป็นการขยายตัวติดต่อกันเป็นปีที่ 5 แม้อัตราการเกิดจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2568 ซึ่งลดลงอย่างมาก โดยปัจจัยสนับสนุนหลักของการเติบโตดังกล่าว คือ กระแส “Kidults” ที่เริ่มแพร่หลายในช่วงวิกฤติ COVID-19 และการเติบโตของภาคการท่องเที่ยว ทั้งนี้ แม้สหรัฐอเมริกาจะเป็นตลาดของเล่นที่ใหญ่ที่สุดในโลก หากแต่ญี่ปุ่นเป็นผู้นำในสัดส่วนตลาดของเล่นสำหรับผู้ใหญ่ โดยถือเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าทางอารมณ์ และการเชื่อมโยงทางสังคม ผ่านการปฏิสัมพันธ์ด้วยการเล่นเกมส์ โดยประเภทที่นิยมมากที่สุด คือ การ์ดสะสม (Trading Card) ซึ่งครองสัดส่วน 1 ใน 4 ของตลาดเกมส์ นอกจากนี้ เกมส์และสินค้างานปาร์ตี้ รวมถึงมายากลต่างๆ และของเล่นเพื่อการเรียนรู้ (Educational Toys) มีแนวโน้มขยายตัวดีเช่นกัน จากแนวโน้มการเติบโตของตลาดของเล่น “Kidult” ทำให้ผู้ผลิตทั้งรายเดิม และรายใหม่ เร่งพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ป้อนตลาดอย่างต่อเนื่อง อาทิ เกมส์เลี้ยงสัตว์เสมือนจริงรุ่นใหม่ “Tamagotchi Paradise” ของผู้ผลิตรายใหญ่ Bandai หรือหุ่นยนต์เพื่อนเล่นที่พัฒนาโดย AI “Poketomo” ที่มีความสมจริง และตอบสนองอย่างชาญฉลาดของ Sharp นอกจากนี้ มีช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้น ผ่านร้านเฉพาะ (Specialty Stores) Pop-Up Store รวมถึงร้านของเล่นชื่อดังอย่าง Toys“R”Us ที่เปิดสาขา Flagship จำหน่ายของเล่นที่เน้น “Kidult” ในนครโอซากา ทั้งนี้ สมาคมของเล่นญี่ปุ่นได้เปลี่ยนชื่อประเภทรางวัล Japan Toy Award 2024 จาก “High Target Toy” เป็น “Kidult Toy” สะท้อนการยอมรับอิทธิพลของกระแสดังกล่าว (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2568)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการซื้อขายของเล่นผ่าน Facebook จะเป็นที่นิยมมากขึ้น แต่ยังขาดข้อมูลการวิจัยที่เป็นระบบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ซึ่งเป็นสินค้ากลุ่มเฉพาะและมีราคาค่อนข้างสูง การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม เช่น การตั้งราคาสินค้า การเลือกช่องทางการโฆษณา และการออกแบบโปรโมชั่นที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook” เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบธุรกิจการซื้อขายของเล่น รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่ม แอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe (2569) จำนวน 156,625 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่ม แอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.9.2 (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 64 ข้อ ผลการประเมินพบว่าแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า .60 ต่อมานำแบบสอบถามไปทดลองใช้ และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจาก การตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม แอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe จำนวน 397 คน โดยผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.2 ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ได้นำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

3.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 1 มกราคม 2568 – 1 กุมภาพันธ์ 2569

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์พหุถดถอยพยากรณ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ในภาพรวม

ปัจจัย	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
การยอมรับเทคโนโลยี	4.15	.27	มาก
ส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์	4.14	.24	มาก
การตัดสินใจซื้อ	4.14	.18	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง . 53–.72 (เมื่อ r ≤ .80) จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว (Multicollinearity) แสดงว่าตัวแปรที่นำมาใช้พยากรณ์เป็นตัวแปรที่ดี สามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและวิเคราะห์ค่าการพยากรณ์ โดยวิธี Stepwise มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ .94 (R = .94) แสดงว่าตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการใช้งานจริง ด้านความตั้งใจในการใช้งาน ด้านอิทธิพลทางสังคม และส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สามารถพยากรณ์การเกิดตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ได้ร้อยละ 89.00 (R^2_{adj} = .89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook” สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การยอมรับเทคโนโลยี สามารถอภิปรายผลในประเด็นดังกล่าวได้ดังนี้

1.1 การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการใช้งานจริง พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่หก โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าติดตามร้านค้าหลายเพจบน Facebook แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นลูกค้า ใช้ความพยายามอย่างมากในการเสาะแสวงหา สินค้าซึ่งเป็นของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ซึ่งการใช้แอปพลิเคชัน Facebook เป็นช่องทางสำคัญเป็นอันดับแรกที่จะสามารถเข้าถึงสินค้ากลุ่มนี้ได้ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ การศึกษาของ วรัมพร ปั้นอินทร์ (2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง รูปแบบการดำเนินชีวิต และการยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายออนไลน์อินสตาแกรม ของนิสิตระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการนำมาใช้งานจริงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2 การยอมรับเทคโนโลยี ด้านความตั้งใจในการใช้งานจริง พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่ห้า โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าวางแผนจะติดตามเพจขายของเล่นบน Facebook อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า ในการแสวงหา ของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นลูกค้า จะมีการติดตามเพจขายของเล่นบน Facebook อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับอาชีพการงานของลูกค้าเองที่ทำให้ต้องติดตามเพจขายของเล่นอย่างต่อเนื่องเพื่อรับรู้ข้อมูลสินค้าที่เป็นของแท้มีลิขสิทธิ์ การสืบราคาตลาด และข้อมูลอื่นๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อเนื่องให้กับลูกค้าได้ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับ ทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุและผล (Theory of reasoned action: TRA) ของ Ajzen and Fishbein (1980) ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากจะต้องพิจารณาเหตุและผลก่อนการกระทำเสมอ

1.3 การยอมรับเทคโนโลยี ด้านอิทธิพลทางสังคม พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผล เป็นลำดับที่เจ็ด โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ความคิดเห็นของคนที่ลูกค้าเคารพมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นผ่านแอป Facebook แสดงให้เห็นว่า การที่ลูกค้าได้รับประโยชน์ต่อเนื่องจากการซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นลูกค้า ต้องนำความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียต่อสินค้าของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ที่ตนเองสืบข้อมูลมาเพียงพอแล้วมาประกอบการตัดสินใจซื้อ ซึ่งต้องประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก มาใช้พิจารณาของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ที่ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ กลุ่มสินค้าที่ซื้อ จะอยู่ในกลุ่มสินค้าฟุ่มเฟือย ราคาแพง จึงต้องพิจารณาข้อมูลอย่างมาก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ การศึกษาของ Zhang (2023) ที่ศึกษาเรื่องอิทธิพลของการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่าโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเชื่อมต่อทางสังคม กำลังกลายเป็นเครื่องมือสื่อสารระดับโลกที่หลีกเลี่ยง

ไม่ได้ ความนิยมและการเข้าถึงโทรศัพท์มือถือที่แพร่หลาย ยิ่งส่งเสริมความสำคัญของโซเชียลมีเดียให้เพิ่มมากขึ้น กิจกรรมทางการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียที่ดำเนินการโดยภาคธุรกิจ มีบทบาทช่วยดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายมากขึ้น และส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของลูกค้า

2. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ สามารถอภิปรายผลในประเด็นดังกล่าวได้ดังนี้

2.1 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับแรก โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับการตอบกลับข้อความสอบถามจากร้านค้าอย่างรวดเร็วและตรงตามความต้องการ แสดงให้เห็นว่าการที่ลูกค้าได้รับความสำคัญอย่างเฉพาะเจาะจง โดยไม่ถูกตีความว่าเป็นการให้บริการลูกค้าตามมาตรฐานทั่วไป จากหน้าเฟจ เมื่อมีการกดสั่งสินค้าในทันทีที่ส่งคำสั่งซื้อ เป็นมุมมองของลูกค้าที่ต้องการอย่างมากจากการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Yang and Liu (2021) ศึกษาเรื่องผลของการตลาดดิจิทัลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค: การศึกษาเชิงประจักษ์ ที่พบว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยยกระดับประสบการณ์ซื้อสินค้า ซึ่งลูกค้าต้องการการได้รับความช่วยเหลือทันทีและคำแนะนำเฉพาะบุคคล

2.2 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่สอง โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้ารู้สึกปลอดภัยเมื่อให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ–ที่อยู่–เบอร์โทรศัพท์ เพื่อการจัดส่งสินค้าผ่าน Facebook แสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินธุรกิจผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ผู้ประกอบการจำเป็นอย่างยิ่งต้องแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ผ่านหน้าเพจการขายสินค้าของตนเอง และรักษาภาพลักษณ์ในการรักษาความลับของลูกค้าอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถสังเกตได้จาก ข้อความในเพจทั้งในเพจของตนเอง เพจของธุรกิจคู่แข่ง รวมทั้งเพจสาธารณะในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน ที่จะมีการวิจารณ์การซื้อสินค้าในกลุ่มของตนเอง ว่ามีการวิจารย์การรักษาข้อมูลของลูกค้าของเรา ซึ่งต้องหาทางสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจไม่ให้ถูกกล่าวหาว่าโกงลูกค้า เป็นต้น ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย สะอาด และธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ์ (2566) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การตลาด 6P’s และรูปแบบการดำเนินชีวิต AIO ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น central online ของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การรักษาความเป็นส่วนตัว มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น central online ของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี

2.3 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่สาม โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับสินค้าที่บรรจุหีบห่ออย่างดีและอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่า การซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ซึ่งมีราคาแพง จำนวนต้องมีต้นทุนในการบรรจุหีบห่อให้สินค้าอย่างพิถีพิถัน และแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในการสร้างความปลอดภัยให้กับสินค้าไม่ให้ได้รับการกระทบกระทั่งซึ่งอาจ

ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสินค้า ซึ่งอาจจะทำให้ลูกค้าปฏิเสธการรับสินค้าได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ การศึกษาของกรรภิรมย์ เกียรตินอก (2566) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2.4 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านราคา พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่สี่ โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับการเปรียบเทียบราคาที่โปร่งใส แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านราคา เป็นสิ่งที่ลูกค้าให้ความใส่ใจสูงที่สุดต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe เนื่องจากลูกค้าจะนำสินค้าไปใช้ประโยชน์ต่อในมุมมองการซื้อ-ขายต่อเนื่อง การซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขายที่โปร่งใส ไม่ใช้ลูกเล่นหรือเทคนิคการหลอกซื้อ จะทำให้ธุรกิจในกลุ่มนี้สามารถดำเนินต่อไปได้ การศึกษาของ Dinesh Kannaa (2024) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการตลาดดิจิทัลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่พบว่า ผู้บริโภคในปัจจุบันพึ่งพาทรัพยากรดิจิทัลมากขึ้นในการเปรียบเทียบราคา อ่านรีวิว และพิจารณามุมมองของผู้มีอิทธิพล (Influencers) ซึ่งช่วยลดความไม่แน่นอนและเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อ

2.5 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลเป็นลำดับที่แปด โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้ารู้สึกว่าโปรโมชั่นดึงดูดใจให้ตัดสินใจซื้อทันที แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มธุรกิจของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ซึ่งเป็นสินค้าราคาแพงและฟุ่มเฟือย เป็นสินค้าที่มีการเปรียบเทียบราคาที่สูงมาก การกระตุ้นลูกค้าให้เกิดความสนใจในหน้าเฟจ จำเป็นต้องอาศัยการใช้การส่งเสริมการตลาดด้วยการเสนอโปรโมชั่น ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ ที่แตกต่างจากทั่วไปจะช่วยให้ลูกค้าเข้ามาดูเฟจและพิจารณาสินค้าที่นำเสนอ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ การศึกษาของ เรวดี ฉลาดเจน (2564) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจเนอเรชั่น Y ที่พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

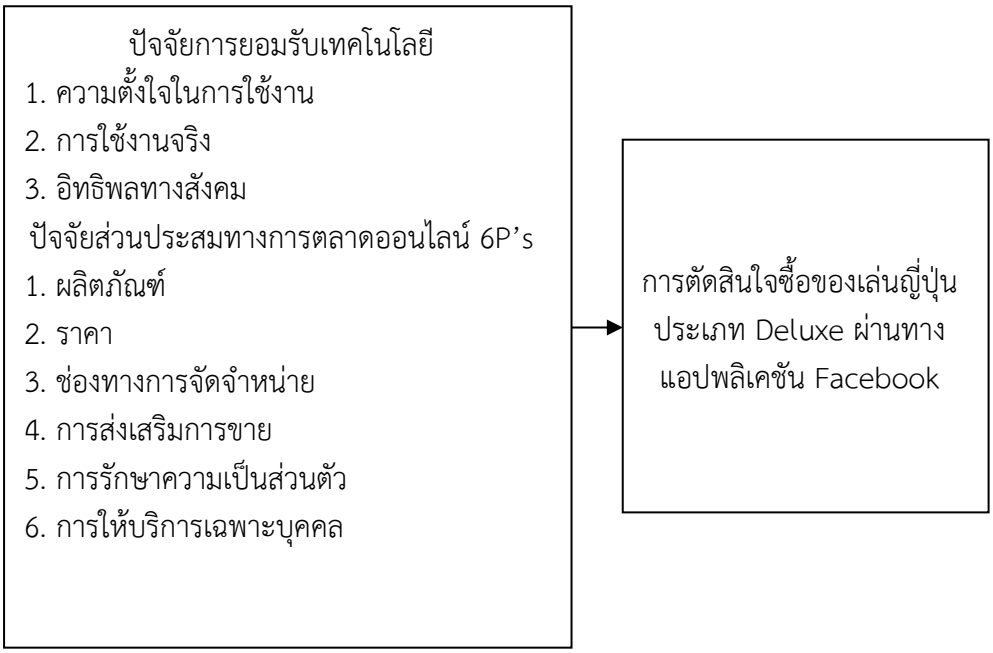
2.6 ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า เป็นปัจจัยที่มีผล เป็นลำดับสุดท้าย โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับบริการขนส่งที่น่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นว่า การขนส่งของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe จำเป็นต้องอาศัยบริษัทขนส่งที่น่าเชื่อถือในการส่งสินค้าเนื่องจากสินค้ามีราคาสูง ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการซื้อประกันการขนส่งเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าจะถูกนำส่งในสภาพสมบูรณ์ ผลการวิจัยดังกล่าสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฏฐ์ธนพงศ์ วุฒิเทพบัญชา วิรัตา ขวัญแพ และธวัช รวมทรัพทย์ (2567) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจการใช้สื่อดิจิทัลบนแอพพลิเคชั่นสินค้าออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์และการเลือกผู้ให้บริการขนส่งสินค้าของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า พฤติกรรมการเลือกผู้ให้บริการขนส่งสินค้าขึ้นอยู่กับแรงจูงใจการใช้สื่อดิจิทัลในแอพพลิเคชั่นสินค้าออนไลน์

จากการวิจัยดังกล่าวมีข้อจำกัดของการอันเกิดจากการขอความสมัครใจจากกำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกแอปพลิเคชัน Facebook ซึ่งทำการซื้อขายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe เนื่องจากความพัวพันระหว่างการซื้อขายสินค้าจึงต้องอาศัยความพยายามในการขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook” สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงปัจจัยหรือความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ดังนั้น

1. การยอมรับเทคโนโลยี ด้านการใช้งานจริง พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าติดตามร้านค้าหลายเพจบน Facebook แสดงให้เห็นว่า ลูกค้าใช้ความพยายามอย่างมากในการแสวงหาสินค้าซึ่งมีราคาแพง ลูกค้าจึงเข้าถึงข้อมูลราคาสินค้าและสามารถ

เปรียบเทียบราคาได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเฟจบางกลุ่มมีการเปิดเผยข้อมูลราคาตลาดของสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องทำการปรับปรุงหน้าเฟจ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อให้หน้าเพจถูกติดตามและส่งข้อมูลให้กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะกระตุ้นให้ลูกค้ามีโอกาสซื้อสินค้าได้บ่อยขึ้น

2. การยอมรับเทคโนโลยี ด้านความตั้งใจในการใช้งานจริง พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าวางแผนจะติดตามเพจขายของเล่นบน Facebook อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า ในการแสวงหาของเล่นญี่ปุ่นลูกค้า จะมีการติดตามเพจขายของเล่นบน Facebook อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับรู้ข้อมูลสินค้าที่เป็นของแท้มีลิขสิทธิ์ การสืบราคาตลาด และข้อมูลอื่นๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อเนื่องให้กับลูกค้าได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสินค้าที่กำลังเป็นที่สนใจ ให้ลูกค้าทราบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะกระตุ้นให้ลูกค้ามีโอกาสซื้อสินค้าได้บ่อยขึ้น

3. การยอมรับเทคโนโลยี ด้านอิทธิพลทางสังคม พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ความคิดเห็นของลูกค้าเคารพมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นญี่ปุ่นผ่านแอป Facebook แสดงให้เห็นว่า การที่ลูกค้าได้รับประโยชน์ต่อเนื่องจากการซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นลูกค้า ต้องนำความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียต่อสินค้าของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ที่ตนเองสืบข้อมูลมาเพียงพอแล้วมาประกอบการตัดสินใจซื้อ ซึ่งต้องประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก มาใช้พิจารณาของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ที่ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องอาศัยผู้มีอิทธิพล (Influencers) มานำเสนอสินค้าผ่านเฟจของตนเอง ซึ่งจะกระตุ้นให้ลูกค้าที่ติดตามผู้มีอิทธิพล (Influencers) เข้ามาซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น

4. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการให้บริการเฉพาะบุคคล พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับการตอบกลับข้อความสอบถามจากร้านค้าอย่างรวดเร็วและตรงตามความต้องการ แสดงให้เห็นว่า การที่ลูกค้าได้รับความสำคัญอย่างเฉพาะเจาะจง โดยไม่ถูกตีความว่าเป็นการให้บริการลูกค้าตามมาตรฐานทั่วไป จากหน้าเฟจ เมื่อมีการกดสั่งสินค้าในทันทีที่ส่งคำสั่งซื้อ เป็นมุมมองของลูกค้าที่ต้องการอย่างมากจากการซื้อสินค้าผ่านทาง Facebook ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องลงทุนในการใช้บริการ AI มาประยุกต์ใช้ในการตอบคำถามทั่วไปให้กับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าได้รับการบริการในทันที และต้องลงทุนจ้างแอดมินเพจเพื่อติดตามและตอบคำถามเฉพาะเจาะจง ให้กับลูกค้าเพื่อจูงใจลูกค้าให้ตัดสินใจซื้อในระหว่างที่ยังมีการติดต่อกัน

5. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้ารู้สึกปลอดภัยเมื่อให้ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ–ที่อยู่–เบอร์โทรศัพท์ เพื่อการจัดส่งสินค้าผ่าน Facebook แสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ของกิจการเป็น

สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการจำเป็นอย่างยิ่งต้องแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ผ่านหน้าเพจการขายสินค้าของตนเอง และรักษาภาพลักษณ์ในการรักษาความลับของลูกค้าอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถสังเกตได้จาก การวิจารณ์การซื้อสินค้าในกลุ่มของตนเอง ว่ามีการวิจารย์การรักษาข้อมูลของลูกค้า ซึ่งต้องหาทางสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจไม่ให้ถูกกล่าวหาว่าโกงลูกค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องอาศัยที่ปรึกษาทางกฎหมาย ในการบริหารจัดการภาพลักษณ์ของกิจการ อาจใช้บริการจากทนายความ หรือสำนักกฎหมาย ที่น่าเชื่อถือ และไว้ใจได้ ซึ่งเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งของการดำเนินธุรกิจ

6. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับสินค้าที่บรรจุหีบห่ออย่างดีและอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แสดงให้เห็นว่า การซื้อของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ซึ่งมีราคาแพง จำนวนต้องมีต้นทุนในการบรรจุหีบห่อให้สินค้าอย่างพิถีพิถัน และแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในการสร้างความปลอดภัยให้กับสินค้าไม่ให้ได้รับการกระทบกระทั่งซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องลงทุนซื้อเครื่องบรรจุหีบห่อ รวมทั้งวัสดุหีบห่อที่มีคุณภาพสูง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนทางธุรกิจ มาใช้บรรจุสินค้า และทำการหีบห่อด้วยหน่วยงานของกิจการเอง ไม่ควรใช้การหีบห่อทั่วไปของบริษัทขนส่ง ซึ่งอาจสร้างความเสียหายให้กับสินค้าได้ ทั้งนี้อาจผลักภาระต้นทุนการหีบห่อนี้ให้กับลูกค้าได้ โดยเสนอเป็นทางเลือกคุณภาพการหีบห่อ และคุณภาพการขนส่งที่มีราคาบริการต่างกัน เป็นทางเลือกแก่ลูกค้า

7. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านราคา พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับการเปรียบเทียบราคาที่โปร่งใส แสดงให้เห็นว่า ของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe เป็นสินค้าที่ลูกค้าจะนำสินค้าไปใช้ประโยชน์ต่อในการซื้อ-ขายต่อเนื่อง การซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขายที่โปร่งใส ไม่ใช้เทคนิคการหลอกซื้อ จะทำให้ธุรกิจในกลุ่มนี้สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องบริหารภาพลักษณ์เกี่ยวกับการกำหนดราคาที่แน่นอน โปร่งใส ไม่ใช้เทคนิคหรือลูกเล่นหลอกลวงลูกค้า ในขณะเดียวกัน ยังต้องสร้างเงื่อนไขในการซื้อ-ขายสินค้ากับลูกค้าเพื่อป้องกันลูกค้าใช้ช่องว่างของเทคนิคการสื่อสารไม่ให้เอาเปรียบกิจการด้วยเช่นกัน

8. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้ารู้สึกว่าโปรโมชั่นดึงดูดใจให้ตัดสินใจซื้อทันที แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มธุรกิจของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ซึ่งเป็นสินค้าราคาแพงและฟุ่มเฟือย การกระตุ้นลูกค้าให้เกิดความสนใจในหน้าเฟจ จำเป็นต้องอาศัยการใช้การส่งเสริมการตลาดด้วยการเสนอโปรโมชั่น ที่มีลักษณะเฉพาะจะช่วยให้ลูกค้าเข้ามาดูเฟจ และพิจารณาสินค้าที่นำเสนอ ดังนั้น

ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องศึกษาแนวทางการกำหนดโปรโมชั่นใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำซาก จำเจ และแตกต่างจากคู่แข่ง

9. ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ประเด็นที่ความสำคัญสูงที่สุด คือ ลูกค้าได้รับบริการขนส่งที่น่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นว่า การขนส่งของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe จำเป็นต้องอาศัยบริษัทขนส่งที่น่าเชื่อถือในการส่งสินค้าเนื่องจากสินค้ามีราคาสูง ดังนั้น ผู้ประกอบการที่จำหน่ายของเล่นญี่ปุ่น ประเภท Deluxe ผ่านทางแอปพลิเคชัน Facebook ต้องพิจารณาบริษัทขนส่งที่มีการผ่านการประเมินคุณภาพการขนส่งให้สำคัญกว่าราคาการขนส่ง ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการซื้อประกันการขนส่งเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าจะถูกนำส่งในสภาพสมบูรณ์ สามารถต่อรองกับลูกค้าเพื่อให้ลูกค้ารับภาระค่าประกันการขนส่งเองได้

ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถเสนอแนวทางการวิจัยต่อยอดได้ดังนี้

1. จากการที่ประเทศจีนลงทุนทำระบบรางรถไฟความเร็วสูงมาถึงประเทศลาว ซึ่งส่งผลให้มีสินค้าประเภทของเล่นนำเข้ามาสู่ประเทศไทย ดังนั้น จึงควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นนำเข้าจากจีน ผ่านทางแอปพลิเคชัน TikTok

2. เมื่อประเทศจีนเข้ามาลงทุนนำเข้าสินค้าประเภทของเล่นเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านช่องทางประเทศลาว และมีการตั้งร้านค้าขายสินค้าประเภทของเล่น ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นทางการ โดยมีผู้ประกอบการไทยเป็นผู้จำหน่าย ดังนั้นจึงควรศึกษาโอกาสทางการตลาดในการจำหน่ายของเล่นนำเข้าจากจีนของสถานประกอบการของเล่นในจังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, กระทรวงพาณิชย์. (2568). ตลาดของเล่นญี่ปุ่นโตด้วยกระแส “Kidults” (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2569 จาก https://www.ditp.go.th/post/n72k2r73gupw3dteq3l3kpdj

กรรภิรมย์ เกียรตินอก. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ติ๊ก ต็อกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe. (2568). จำนวนสมาชิกกลุ่ม แอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2568 จาก https://www.facebook.com/

ณัฏฐ์ธนพงศ์ วุฒิเทพ, บัญชา วิรัตา ขวัญแพ และธวัช รวมทรัพทย์. (2567). แรงจูงใจการใช้สื่อดิจิทัลบนแอพพลิเคชั่นสินค้าออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์และการเลือกผู้ให้บริการขนส่งสินค้าของกลุ่มเจเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 28(2), 82-96.

บัณฑิตา โนโชติ. (2564). ประสบการณ์และการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงวัยหลังเกษียณในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีผลต่อความเต็มใจใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เรวดี ฉลาดเจน. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจเนอเรชั่น Y. วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11(2), 91–103.

วรัมพร ปั้นอินทร์. (2565). การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง รูปแบบการดำเนินชีวิต และการยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายออนไลน์อินสตาแกรม (Instagram) ของนิสิตระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศักดิ์ชัย สะอาด และธนกฤต วงศ์มหาเศรษฐ์. (2566). กลยุทธ์การตลาด 6P’s และรูปแบบการดำเนินชีวิต AIO ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น central online ของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 29(1), 79-97.

สมาชิกกลุ่มซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe. (2569). จำนวนสมาชิกกลุ่มแอปพลิเคชัน Facebook ซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนของเล่นญี่ปุ่นประเภท Deluxe (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2569. จาก https://www.facebook.com/

หทัยรัตน์ เสนาะพล. (2563). กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood, NJ: Prentice-Hall.

Dinesh Kannaa, K. V. (2024). The impact of digital marketing on consumer behaviour. International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science, 6(12), 4476-4484.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G. & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. Behavior Research Methods, 39(1), 175-191.

Ryan, D. (2021). Understanding digital marketing: Marketing strategies for engaging the digital generation 5th ed. London: Kogan Page.

Yang, J. & Liu, X. (2021). The effect of digital marketing on consumer behavior: An empirical study. Journal of Consumer Affairs, 55(4), 1657-1681.

Zhang, G. (2023). The Influence of Social Media Marketing on Consumers' Behavior. Advances in Economics Management and Political Sciences, 20(1), 119-124.

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย*

GUIDELINES DEVELOPMENT CREATIVE LEDERSHIP IN THE VUCA WORLD OF SCHOOLS ADMINISTRATOR UNDER THE SUKHOTHAI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ศรราม แหล่งเมือง[1] และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล[2]

Sonram Laengmueang[1] and Poompipat Rukponmongkol[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงพชร

[1-2]Kamphaeng Phet Rajabhat University,Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Crottaezart@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ประกอบด้วยผู้บริหาร และครู จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test Independent, F-test ANOVA และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.88, S.D. = 0.13)

2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน (t = 0.213, Sig. = 0.832) และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน (F = 0.619, Sig. = 0.604)

* Received 24 May 2026; Revised 14 June 2026; Accepted 30 September 2026

3) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดอบรมเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ควรชื่นชมและให้กำลังใจบุคลากรผ่านการยกย่องเชิงบวก ส่งเสริมการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม และผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามและรวบรวมข้อสังเกตจากการทำงานประจำวันของครูและบุคลากร

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ยุคพลิกผัน

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study the creative leadership in a disruptive era of school administrators, 2) to compare the creative leadership in a disruptive era of school administrators, and 3) to identify guidelines for developing the creative leadership in a disruptive era of school administrators. This study employed a mixed-methods research design. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table and consisted of 200 participants, including school administrators and teachers. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.923 and a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent-samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and content analysis.

The research findings were as follows:

1) The findings indicated that the overall creative leadership in a disruptive era of school administrators was at the highest level (M = 4.88, SD = 0.13).

2) The comparison of creative leadership in the disruptive era among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Sukhothai, classified by work experience, revealed no statistically significant differences in either the overall results or the individual dimensions at the .05 level (t = 0.213, p = .832). Similarly, when classified by school size, no statistically significant differences were found at the .05 level (F = 0.619, p = .604).

3) The guidelines for developing creative leadership in a disruptive era among school administrators revealed that school administrators should

promote training programs on digital skills, foster a learning culture within the organization, and provide opportunities for knowledge sharing and Professional Learning Communities (PLC). They should also utilize various communication channels, recognize and encourage personnel through positive reinforcement, and promote participative decision-making. Furthermore, school administrators should monitor and collect observations from the daily work practices of teachers and staff to support continuous improvement and organizational development.

Keywords: Creative Ledership, VUCA World

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กร ทั้งในด้านการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำและแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างเหมาะสม โดยอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจผู้ร่วมงาน ให้เกิดความสมัครใจ ความกระตือรือร้น และความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน (ศราวุธ กางสำโรง, 2559, หน้า 4)

ภาวะผู้นำเป็นหนึ่งในบทบาทของผู้บริหารหน่วยงานในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจึงเป็นทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการบริหารงาน การใช้อำนาจที่ได้รับตามกฎหมายในการชี้นำบุคคลในองค์กรให้ร่วมดำเนินงานตามแผนงาน และแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำสู่การเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ มากมาย การเรียนรู้ ในโลกยุคผันผวนนี้จำเป็นต้องมีผู้นำทางการศึกษาที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างหลากหลายและมีคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์เหล่านี้เรียกว่า “โลกยุคพลิกผัน” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ คำว่าโลกยุคพลิกผันถูกใช้ครั้งแรกใน U.S. Army War College “โลกยุคพลิกผัน” มีจุดเริ่มต้นจากการใช้คำย่อโดยนักศึกษาทางทหาร เพื่ออธิบายสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว คาดการณ์ได้ยาก มีความซับซ้อน และเต็มไปด้วยความไม่ชัดเจน จนยากต่อการอธิบายหรือวิเคราะห์ได้อย่างแน่นอน ต่อมาคำดังกล่าวถูกนำมาใช้อธิบายบริบทของโลกภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็นในปี พ.ศ.

2534 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หลายประเทศเผชิญกับความขัดแย้งและความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสงครามในอัฟกานิสถานและอิรัก หลังจากนั้นแนวคิดเรื่องโลกยุคพลิกผันได้ถูกเผยแพร่และนำไปใช้ในหลากหลายวงการมากขึ้น เพื่อสื่อถึงสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และยากต่อการคาดการณ์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยความหมายของโลกยุคพลิกผันนั้นสะท้อนถึงสภาพแวดล้อมที่องค์กรและบุคคลจำเป็นต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างเหมาะสมในบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นั้นมาจากคำ 4 คำ คือ ความผันผวน (Volatility) ยากจะคาดเดา เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันไม่ทันตั้งตัว ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ไม่ชัดเจน ยากจะอธิบาย ความซับซ้อน (Complexity) มีปัจจัยมากมายที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ และ ความคลุมเครือ (Ambiguity) เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ยากจะคาดเดาผลลัพธ์ได้ (วีรเทพ พัดพรม, 2566, หน้า 18)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยเฉพาะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ซึ่งมีบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกันทั้งด้านขนาดโรงเรียน ทรัพยากรทางการศึกษา และความพร้อมด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อบริหารจัดการองค์กรให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในอนาคต โดยผู้วิจัยศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ด้านจินตนาการ (Imagination) ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) ด้านการเรียนรู้แบบทีม (Team learning) ด้านแรงจูงใจ (motivation) ด้านความไว้วางใจ (Trust) และ ด้านความสามารถทางปัญญา (Cognitive abilities) เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ทราบแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ศึกษาแนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของ ผู้บริหารสถานศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครู จำนวน 27 โรงเรียน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,097 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน และครู จำนวน 1,027 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 200 คน นำไปสุ่มการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

1.2.1 เจาะจงโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ทุกโรงเรียนในหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ซึ่งมีโรงเรียนทั้งสิ้น 27 โรงเรียน

1.2.2 เจาะจงผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการจากทั้งหมด 27 โรงเรียน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 70 คน

1.2.3 เหลือกลุ่มตัวอย่างในส่วนของครูผู้สอน จำนวน 130 คน จาก ครูผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 1,027 คน

1.2.4 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 5) คัดเลือกข้อคำถามรายข้อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน 2) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.923 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการ และครู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามในรูปแบบ Google ฟอร์มผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเขตพื้นที่ (ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ E-Office) 3) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ตอบแบบสอบถามกลับมา 200 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ 2) ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละด้าน และแต่ละข้อ โดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ การแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121) 3) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ การทดสอบค่าที (t-test Independent) จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) จำแนกตามขนาดโรงเรียน 4) การหาแนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาแจกแจงความถี่ (Content Analysis) และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)	4.75	0.29	มากที่สุด
2	ด้านจินตนาการ (Imagination)	4.89	0.21	มากที่สุด
3	ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility)	4.85	0.23	มากที่สุด
4	ด้านการเรียนรู้แบบทีม (Team learning)	4.91	0.20	มากที่สุด
5	ด้านแรงจูงใจ (Motivation)	4.89	0.21	มากที่สุด
6	ด้านความไว้วางใจ (Trust)	4.92	0.20	มากที่สุด
7	ด้านความสามารถทางปัญญา (Cognitive abilities)	4.94	0.18	**มากที่สุด**
รวม		**4.88**	**0.13**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถทางปัญญา (Cognitive abilities) มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ (Trust) และต่ำสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ข้อที่	รายการ	**น้อยกว่า 5 ปี** (n=52)		**ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป** (n=148)		t-test	Sig.
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)	4.78	0.25	4.74	0.33	1.023	0.309
2	ด้านจินตนาการ (Imagination)	4.86	0.25	4.90	0.20	-0.980	0.330
3	ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility)	4.84	0.26	4.85	0.22	-0.326	0.745

4	ด้านการเรียนรู้แบบทีม (Team learning)	4.91	0.22	4.91	0.19	-0.093	0.926
5	ด้านแรงจูงใจ (Motivation)	4.89	0.22	4.89	0.20	-0.195	0.846
6	ด้านความไว้วางใจ (Trust)	4.95	0.18	4.92	0.20	1.013	0.314
7	ด้านความสามารถทางปัญญา (Cognitive abilities)	4.96	0.17	4.94	0.18	0.691	0.491
	รวม	**4.88**	**0.15**	**4.88**	**0.12**	**0.213**	**0.832**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ข้อที่	**รายการ**		SS	df	MS	F	Sig.
1	ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.155 16.765 16.920	3 196 199	0.05 0.09	0.606	0.612
2	ด้านจินตนาการ (Imagination)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.089 8.777 8.866	3 196 199	0.03 0.04	0.662	0.577
3	ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.032 10.568 10.600	3 196 199	0.01 0.05	0.195	0.900
4	ด้านการเรียนรู้แบบทีม (Team learning)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.087 7.905 7.991	3 196 199	0.03 0.04	0.715	0.544

ข้อที่	รายการ		SS	df	MS	F	Sig.
5	ด้านแรงจูงใจ (Motivation)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.159 8.316 8.476	3 196 199	0.05 0.04	1.250	0.293
6	ด้านความไว้วางใจ (Trust)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.251 7.489 7.740	3 196 199	0.08 0.04	2.186	0.091
7	ด้านความสามารถทางปัญญา (Cognitive abilities)	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.195 6.050 6.246	3 196 199	0.07 0.03	2.111	0.100
	รวม	**ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม**	**0.032 3.362 3.394**	**3 196 199**	**0.01 0.02**	**0.619**	**0.604**

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดอบรม/พัฒนาศักยภาพบุคลากรเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ให้ความมั่นใจแก่บุคลากร 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม 7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามและรวบรวมข้อสังเกตจากการทำงานประจำวันของครูและบุคลากร

อภิปรายผล

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคาดการณ์ล่วงหน้าเตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมทางการศึกษาคาดการณ์ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พยายามปรับตัวให้สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานร่วมกันเพื่อเห็นคุณค่าของเพื่อนร่วมงาน ซึ่ง

สอดคล้องกับ อมรรัตน์ งามบ้านผือ (2560) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจูงใจ ประสานงานและนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการและความยืดหยุ่นด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์โดยอาศัยปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมแบบเปิด แรงจูงใจภายในและความรู้เชิงลึก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ความเป็นอัจฉริยะ ความสามารถพิเศษในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวเขากับทุกสถานการณ นำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้มองที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพของผู้เรียน

เปรียบเทียบสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย รายละเอียดดังนี้

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามที่สมมุติฐานตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสามารถให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ต่างกันมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน มีการสร้างทัศนคติในการทำงาน สามารถจัดการองค์กรที่พัฒนาเพื่อการสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ มีเป้าหมายสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิมาพร มงคลแถลง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบ พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภาพรวมและรายด้าน พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารมีรูปแบบการบริหารที่มุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมในทุกระดับการศึกษา เช่น การสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่สถานศึกษาแต่ละแห่งมีระบบการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษายัง

ดำเนินการภายใต้กฎระเบียบ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้รูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมในสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ มีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ เกศณี กฐินเทศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาที่ชัดเจนคือการใช้หลักการบริหารงาน 4 ฝ่าย

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดอบรม/พัฒนาศักยภาพบุคลากรเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ให้ความมั่นใจแก่บุคลากร 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม 7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามและรวบรวมข้อสังเกตจากการทำงานประจำวันของครูและบุคลากร สอดคล้องงานวิจัย Ruloff & Petko (2022) ยืนยันว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับการเรียนรู้และทักษะทางดิจิทัลในโรงเรียน วิสัยทัศน์นี้ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศที่ช่วยให้บุคลากรเข้าใจทิศทางและสามารถเลือกใช้นวัตกรรมได้ตรงกับงานและสถานการณ์ ตามที่ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ระบุไว้ ซึ่งช่วยลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเทคโนโลยีมาใช้ การส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถทางดิจิทัล (Digital Literacy) ผ่านการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยมาส ผาดี (2563) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาของคุณจึงตอกย้ำว่าเมื่อผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจสูง บุคลากรก็จะมีความกระตือรือร้นในการทำงานและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศิษฐ ศรีสุข (2567) ที่พบว่า ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและเชื่อใจซึ่งกันและกันของบุคลากรในองค์การเป็นผู้สนับสนุน และผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานกล้าทำในสิ่งใหม่ กล้าตัดสินใจ เชื่อมั่นในการกระทำ ยอมรับข้อผิดพลาดและให้เกียรติเคารพผู้อื่น รับฟังและช่วยแก้ปัญหาด้วยความเป็นมิตร การแสดงความรู้สึกที่จริงใจ สนับสนุนและเชื่อมั่นในทีมงาน ไม่มุ่งร้ายและมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ จินตนาการ ความยืดหยุ่น การเรียนรู้แบบทีม แรงจูงใจ ความไว้วางใจ และความสามารถทางปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงและส่งเสริมกันในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และความยั่งยืนของสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านเข้าด้วยกันอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายในอนาคต การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคพลิกผันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดอบรมเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้

ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ควรชื่นชมและให้กำลังใจบุคลากรผ่านการยกย่องเชิงบวก ส่งเสริมการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม และผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามและรวบรวมข้อสังเกตจากการทำงานประจำวันของครูและบุคลากร

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงในยุคพลิกผัน

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและความยั่งยืนขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่ใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น การประเมินโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เกศณี กฐินเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย, สำนักงาน. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568. สุโขทัย: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย.

ณัฏฐกิตติ์ บุญเก่ง, (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ทิมาพร มงคลแถลง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพมหานคร.

บุษยมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพรพรรณี.

วิศิษฐ ศรีสุข, (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

วีรเทพ พัดพรม. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศราวุธ กางสำโรง. (2559). อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อมรรัตน์ งามบ้านผือ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970, September). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 608–609.

Ruloff, M., & Petko, D. (2021). School principals' educational goals and leadership styles for digital transformation: results from case studies in upper secondary schools. Technology, Pedagogy and Education**.** 1-19.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคม ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING SOCIAL JUSTICE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICES OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN NONG KHAI PROVINCE

ราชันย์ ผดุงเวียง[1], พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ[2] และ พนายุทธ เชยบาล[3]

Rachan Phadungwiang[1], Patcharin Chompuwiset[2] and Panayuth Choeybal[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3] UdonThani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605136@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา หาแนวทาง และประเมินแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย วิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี ผู้วิจัยแบ่งการวิจัย เป็น 3 ระยะ ประกอบด้วยระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 338 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน จาก 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยมาจากการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.29, S.D. = 0.20) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 12 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านการยอมรับความหลากหลาย จำนวน 4 แนวทาง ด้านการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม จำนวน 4 แนวทาง และ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 4 แนวทาง และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นประโยชน์

* Received 3 May 2026; Revised 15 June 2026; Accepted 30 September 2026

($\bar{x}$= 4.78, S.D. = 0.10) ความเหมาะสม ($\bar{x}$= 4.86, S.D. = 0.10) ความเป็นไปได้ ($\bar{x}$= 4.72, S.D. = 0.13) และ ความสอดคล้อง ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.14) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำ, ความยุติธรรมทางสังคม

Abstract

The objectives of this research were to study, establish, and evaluate the guidelines for developing the social justice leadership of school administrators under the Primary Educational Service Area Offices in Nong Khai Province. This study employed a mixed-methods research design, divided into three phases. In Phase 1, the sample consisted of 338 teachers under the Nong Khai Primary Educational Service Area Offices during the 2025 academic year, obtained through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire on the social justice leadership of school administrators, with a reliability coefficient of 0.95. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. In Phase 2, the informants were nine individuals from three distinct groups, with three participants per group. The research instrument was a semi-structured interview, and data were analyzed using content analysis. In Phase 3, the informants were nine experts selected through purposive sampling. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The research results revealed that: 1) the social justice leadership of school administrators was at a high level overall ($\bar{x}$= 4.29, S.D. = 0.20), 2) the guidelines for developing social justice leadership of school administrators comprised 12 approaches, categorized into three domains: Recognition (4 approaches), Redistribution (4 approaches), and Representation (4 approaches), 3) the evaluation of these guidelines for developing social justice leadership showed that utility ($\bar{x}$= 4.78, S.D. = 0.10), propriety ($\bar{x}$= 4.86, S.D. = 0.10), feasibility ($\bar{x}$= 4.72, S.D. = 0.13), and congruity ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.14) were all at the highest level.

Keywords: Development Guidelines, Leadership, Social Justice

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ให้ความสำคัญกับการวางรากฐาน การพัฒนาคนอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัยมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกัน มีจิตสำนึกที่ดี ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สภาพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 12) ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 ในฐานะที่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีหน้าที่กำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและ มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก (อดุล โตเขียว, 2563: 515-526) บุคคลใดที่ไม่สามารถหรือไม่เต็มใจจะทำงานเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในการศึกษาอย่างมีเป้าหมายมีความรู้ และมีความกล้าหาญ ไม่ควรได้รับสิทธิพิเศษให้ดำรงตำแหน่งผู้นำในโรงเรียนหรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา (Marshall & Olivia, 2006: 308)

ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมจึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญที่นักวิชาการทั่วโลกต่างให้ความสนใจ โดยมองว่าบทบาทของผู้นำสถานศึกษานั้นมีความเชื่อมโยงกับความยุติธรรมอย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้ (Bogotch & Shields, 2014: 10) ทั้งนี้ ความยุติธรรมทางสังคมไม่ใช่เพียงเรื่องของสิทธิเท่าเทียมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระจายโอกาสและการยอมรับความหลากหลาย (Rawls, 1999: 6; Fraser, 2009: 13) ซึ่งในปัจจุบันยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทาย เนื่องจากมุมมองต่อนิยามความยุติธรรมในบริบทการศึกษายังมีความแตกต่างและเป็นที่ถกเถียง ส่งผลให้การนำไปปฏิบัติในโรงเรียนยังขาดความชัดเจน (ภิรมย์ จีนธาดา, เอกรินทร์ สังข์ทอง, และ เรชา ชูสุวรรณ, 2559: 171-181)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วม เพิ่มโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

จากประเด็นดังกล่าว การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในหนองคาย เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการบริหารจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่การสร้างความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่าง

ยั่งยืน ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,675 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2568; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 338 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่เหมาะสมของประชากร

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121)

1.4 ผู้วิจัยร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยแบบสอบถามจำนวน 24 ข้อ มี IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 22 ข้อ และ IOC เท่ากับ 0.80 จำนวน 2 ข้อ ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและใช้ได้ทั้งหมด

1.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และเพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรวิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เพื่อให้ทราบถึงผลของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ขึ้น โดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติ ได้แก่ มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาและความยุติธรรมทางสังคม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) ที่พัฒนาจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focus Group Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เพื่อร่วมกันเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายวัน เวลา และประเด็นที่จะสัมภาษณ์ล่วงหน้า จากนั้นเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์พร้อมทั้งบันทึกเสียงเพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ผู้วิจัยจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา และสร้างเป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ ประเมินโดยใช้แนวทางการประเมินของกัสกีย์ (Guskey, 2000: 62-64) ประกอบด้วย 4 เกณฑ์ ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความสอดคล้อง (Congruity)

3.2 จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในระยะที่ 2 เป็นผู้ประเมิน

3.3 นำข้อมูลความคิดเห็นในแบบประเมินแนวทางไปวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบเกณฑ์ในการแปลความหมาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย สรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ แปลผลภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม

ภาวะผู้ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Redistribution)	4.27	0.34	มาก	2
2. การยอมรับความหลากหลาย (Recognition)	4.41	0.35	มาก	1
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Representation)	4.18	0.33	มาก	3
โดยรวม	**4.29**	**0.20**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย การยอมรับความหลากหลาย (Recognition) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.41) รองลงมา คือ การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Redistribution) ($\bar{x}$ = 4.27) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Representation) ($\bar{x}$ = 4.18) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา 12 แนวทาง จาก 3 ด้าน ด้านละ 4 แนวทาง โดยทุกแนวทาง ทุกด้าน มีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
1.	**การยอมรับความหลากหลาย (Recognition)**
	1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นต้นแบบในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการสื่อสารและแสดงออก ที่ปราศจากอคติทางเพศ ศาสนา วัฒนธรรม และสถานะทางสังคม
	1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรโดยการกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกัน การเลือกปฏิบัติและการกลั่นแกล้งอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา
	1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อพหุวัฒนธรรมโดยการสนับสนุนกิจกรรม ที่เชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่นและภาษาถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกได้รับการยอมรับและมีตัวตนในสังคมโรงเรียน
	1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จริงในสังคมเพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรและนักเรียน ให้เข้าใจถึงความแตกต่างและคุณค่าของความหลากหลายอย่างยั่งยืน
2.	**การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Redistribution)**
	2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศรายบุคคลเพื่อจำแนกความต้องการจำเป็นของนักเรียน กลุ่มเปราะบางและเด็กที่มีความต้องการพิเศษก่อนการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา 2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยยึดหลักความจำเป็นเชิงวิพากษ์ โดยให้ความสำคัญ กับการจัดสรรสื่อ เทคโนโลยี และพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน อย่างทั่วถึง มิใช่เพียงการจัดสรรตามสัดส่วนจำนวนคน 2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายในการระดมทรัพยากรจากภายนอก เช่น ภาคเอกชน คหบดี

	และองค์กรชุมชน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ 2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลโดยเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการติดตามประเมินผลการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นธรรมต่อผู้เรียนทุกกลุ่ม
3.	**การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Representation)** 3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการ สถานศึกษา ร่วมวางแผนและกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาโรงเรียนตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
	3.2 ผู้บริหารสถานศึกษากระจายอำนาจการบริหารจัดการ โดยการมอบหมายหน้าที่และสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ทีมงานตามความเชี่ยวชาญ และส่งเสริมการทำงานในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ
	3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาระบบการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายหลากหลายช่องทางโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ในการรับฟังเสียงสะท้อน ข้อเสนอแนะ และข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ
	3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านองค์กรนักเรียนโดยการรับฟังและนำความคิดเห็น ของนักเรียนมาประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียน เพื่อฝึกทักษะความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และแปรผลของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคม ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นประโยชน์	4.78	0.10	มากที่สุด
2. ความเหมาะสม	4.86	0.10	มากที่สุด
3. ความเป็นไปได้	4.72	0.13	มากที่สุด
4. ความสอดคล้อง	4.80	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.10) ความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.86, S.D. = 0.10) ความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.13) และความสอดคล้อง ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.14) อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. จากการศึกษาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาใน มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารงานบนพื้นฐานของความยุติธรรมและการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษา

1.1 ด้านการยอมรับความหลากหลาย (Recognition) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของจังหวัดหนองคายที่เป็นพื้นที่ชายแดนและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวและยึดถือการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐานสำคัญ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุว่า "ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ เชิงบริบทที่ลุ่มลึกในการทำความเข้าใจวิถีชีวิตและความเชื่อที่หลากหลาย" และ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ภิรมย์ จีนธาดา (2561) ที่ระบุว่าการยอมรับ ทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และ สอดคล้องกับ อายาโนกลู และ อาราสตาแมน (Ayanoğlu & Arastaman, 2023) ที่พบว่าผู้บริหารมีการรับรู้ด้านการยอมรับ ในระดับสูงผ่านการเคารพความหลากหลาย

1.2 ด้านการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Redistribution) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในด้านนี้ผู้นำความยุติธรรมทางสังคมต้องก้าวข้ามแนวคิด "ความเท่าเทียม

เชิงสัดส่วน" ที่เป็นการแจกจ่ายให้ทุกคนเท่ากัน ไปสู่แนวคิด "ความเสมอภาค" ที่เน้นการจัดสรรตามความจำเป็นพื้นฐานของบุคคล โดยประเด็นที่ผู้บริหารให้ความสำคัญคือการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศรายบุคคลเพื่อจำแนกเด็กกลุ่มเปราะบางและการใช้ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายระดมทรัพยากรจากภายนอก สอดคล้องกับทฤษฎี ความยุติธรรมทางสังคมของ เฟรเซอร์ (Fraser อ้างใน Cazden, 2012 และ Hatley, 2023) ที่ระบุว่าการกระจายทรัพยากรเป็นมิติทางเศรษฐกิจที่จำเป็นอย่างยิ่งในการลดความเหลื่อมล้ำด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชายขอบหรือนักเรียนพื้นเมือง แม้ผู้บริหาร จะมีความมุ่งมั่น แต่ผลวิจัย ยังสะท้อนถึงความท้าทายในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กาพรายีซี (Kavrayıcı, 2024) ที่ระบุว่า "ข้อจำกัดด้านการเงิน" เป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความเสมอภาค ดังนั้นแนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยค้นพบในเรื่องการสร้างภาวะผู้นำเชิงเครือข่าย เพื่อระดมทรัพยากรจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Representation) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มิตินี้มุ่งเน้นไปที่การทลายโครงสร้างการบริหารแบบสั่งการจากบนลงล่างเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับครู บุคลากร ผู้ปกครอง และ นักเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ตามผลการวิจัยการที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม และเทคโนโลยีรับฟังเสียงสะท้อน สอดคล้อง กับงานวิจัยของ แอกแมน (Akman, 2020) ที่พบว่าภาวะผู้นำมิตินี้สามารถพยากรณ์ "ความไว้วางใจในตัวผู้บริหาร" และ "แรงจูงใจในการเรียน" ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ยืนยันว่าหากมิตินี้เข้มแข็ง จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้และการเปิดพื้นที่ให้องค์กรนักเรียนมีส่วนร่วมตามผลวิจัย สอดคล้องกับข้อค้นพบของ โกแคก (Koçak, 2021) ที่ชี้ว่าความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นตัวกลางสำคัญที่ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจให้กับนักเรียน ซึ่งการที่ผู้บริหารส่งเสริม การมีส่วนร่วมจะช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองมีตัวตนและมีคุณค่าในสังคมโรงเรียน

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา อภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านการยอมรับความหลากหลาย (Recognition) การที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยการสื่อสารและแสดงออกที่ปราศจากอคติทางเพศ ศาสนา วัฒนธรรม และสถานะทางสังคม สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรโดยการกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติและการกลั่นแกล้งอย่างเป็นรูปธรรม ในสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อพหุวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่เชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่นและภาษาถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกได้รับการยอมรับและมีตัวตนในสังคมโรงเรียน และ ใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จริงในสังคมเพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรและนักเรียนให้เข้าใจถึงความ

แตกต่างและคุณค่า ของความหลากหลายอย่างยั่งยืน นั้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โรเบิร์ตสัน (Robertson, 2008) ที่ระบุว่าผู้นำต้องทำหน้าที่เป็น "แบบอย่างของความยุติธรรมทางสังคม" เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างบรรยากาศแห่งความเคารพ และตรงกับข้อเสนอของ เฟรเซอร์ (Frazer, 2009) ในเรื่องการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" เพื่อคุ้มครองนักเรียนจากการถูกกีดกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิรมย์ จีนธาดา (2561) ที่พบว่าการยอมรับทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม และการใช้กรณีศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักรู้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ หงา หงา และ จามิสัน (Nganga & Jamison, 2023) ซึ่งศึกษาการใช้การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์และเรื่องเล่าอัตชีวประวัติ เป็นเครื่องมือการสอนสำหรับผู้เตรียมความพร้อมเป็นผู้นำสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการเป็นตัวแทนผู้สร้างความยุติธรรมทางสังคมอย่างมีพลัง สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำในมิตินี้มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพความแตกต่างและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ด้านการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Redistribution) การที่ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศรายบุคคลเพื่อจำแนกความต้องการจำเป็นของนักเรียนกลุ่มเปราะบางและเด็กที่มีความต้องการพิเศษก่อนการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยยึดหลักความจำเป็นเชิงวิพากษ์โดยให้ความสำคัญ กับการจัดสรรสื่อเทคโนโลยี และพื้นที่การเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ส่งผล ต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างทั่วถึง มิใช่เพียงการจัดสรรตามสัดส่วนจำนวนคน ใช้ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายในการระดมทรัพยากรจากภายนอก เช่น ภาคเอกชน คหบดี และองค์กรชุมชน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และ จัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีการติดตามประเมินผลการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเป็นธรรมต่อผู้เรียนทุกกลุ่ม นั้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดความยุติธรรมทางสังคมมิติการกระจายทรัพยากร ตามทฤษฎีของ เฟรเซอร์ (Fraser อ้างใน Cazden, 2012 และ Hatley, 2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าความยุติธรรมในมิติทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชายขอบหรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเดแมทธิวส์ และ มาวินนีย์ (DeMatthews & Mawhinney, 2013) ที่ระบุถึงการพัฒนาทางวิชาชีพ ในด้าน การเป็นผู้นำทางโครงสร้างเพื่อความยุติธรรมทางสังคมสร้างทีมพัฒนาการเรียนรู้สร้างโครงสร้าง ตัวแบบมุมมองเชิงกลั่นกรอง สร้างระบบการร่วมมือปฏิบัติงานและอำนวยการจัดสรรทรัพยากร พัฒนาการเป็นผู้นำทางการเมืองเพื่อความยุติธรรมทางสังคมโดยสร้างเสริมสมรรถนะเพื่อจัดการแรงด้านและอุปสรรค รวมทั้งการแสวงหาโอกาสและทรัพยากรจากภายนอก เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา

พัฒนาการเป็นผู้นำของวัฒนธรรมเพื่อความยุติธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืนมุ่งสู่การเป็นโรงเรียนแห่งความยุติธรรมทางสังคม และชุมชนความยุติธรรมทางสังคม ในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อายาโนกลู และ อาราสตาแมน (Ayanoğlu & Arastaman, 2023) ที่ผลการศึกษาเสนอให้บริหารสถานศึกษาทบทวนบทบาทในการสร้างและรักษาความยุติธรรมทางการศึกษา โดยเฉพาะการคุ้มครองกลุ่มเปราะบางและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำในมิตินี้เน้นการจัดสรรทรัพยากรบนฐานข้อมูลและความจำเป็นของผู้เรียนเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Representation) การที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมวางแผนและกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาโรงเรียนตั้งแต่ระยะเริ่มต้น กระจายอำนาจการบริหารจัดการโดยการมอบหมายหน้าที่และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ทีมงานตามความเชี่ยวชาญ และส่งเสริมการทำงานในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพพัฒนาระบบ การสื่อสารที่เข้าถึงง่ายหลากหลายช่องทาง โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสื่อสังคมออนไลน์ ในการรับฟังเสียงสะท้อนข้อเสนอแนะ และข้อร้องเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านองค์กรนักเรียน โดยการรับฟังและนำความคิดเห็นของนักเรียนมาประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียน เพื่อฝึกทักษะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรุคคอเลรี (Bruccoleri, 2008) ที่เสนอว่าผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็น "ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง" เปิดช่องทางการสื่อสารอย่างกว้างขวางเพื่อการรับรู้ รับฟังเรื่องราวต่างๆ ของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยการนำหลักการของ ประชาธิปไตยมาถือปฏิบัติ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสาร และสอดคล้องกับข้อเสนอของเลวิส (Lewis, 2019) ที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการลดช่องว่างระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารและครู การมีระบบ ที่ตรวจสอบได้และเข้าถึงง่ายจึงช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความรู้สึกไม่เป็นธรรมในองค์กร และการเปิดพื้นที่ให้องค์กรนักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องอย่างยิ่งกับงานของ โกแคก (Koçak, 2021) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมจะช่วยเพิ่ม "ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน" และสร้างความยืดหยุ่นให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นพลเมืองที่เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ตามวิถีประชาธิปไตย สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำในมิตินี้มุ่งเน้นการสร้างระบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อันนำไปสู่ความโปร่งใสและความเป็นธรรมในองค์กร

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความสอดคล้อง (Congruity) อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนา ทั้ง 12 แนวทางนั้น มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ในบริบทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดของ เดแมทธิวส์ และ มาวินนีย์ (DeMatthews & Mawhinney, 2013) ที่ระบุว่าการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมต้องครอบคลุมทั้งมิติทางโครงสร้างและการเมืองเพื่อจัดการกับอุปสรรคในสถานศึกษาได้อย่างเห็นผล อีกทั้งความเหมาะสมของแนวทางในมิติการยอมรับความหลากหลายยังสอดรับกับบริบทเฉพาะของจังหวัดหนองคายที่เป็นพื้นที่ชายแดนพหุวัฒนธรรม ตามที่ ภิรมย์ จีนธาดา (2561: 148) และหงา หงา และ จามิสัน (Nganga & Jamison, 2023: 1-15) เสนอไว้ว่าการบริหารที่เน้นการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์และการยอมรับความแตกต่างจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ยุติธรรมและปลอดภัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมในการยกระดับความเสมอภาคทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้านไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรนำแนวทางไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการการเคารพความแตกต่างเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน และเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อทดสอบโมเดลภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมและตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดังกล่าวกับผลลัพธ์ทางการศึกษา 2) ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบทและยืนยันความเป็นสากลของแนวทางการพัฒนา 3) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำคัญ ประกอบไปด้วย 1) ภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต้นสังกัดควรผลักดันภาวะผู้นำความยุติธรรมทางสังคมให้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ภิรมย์ จีนธาดา. (2561). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎี

บัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภิรมย์ จีนธาดา, เอกรินทร์ สังข์ทอง และ เรชา ชูสุวรรณ. (2559). ความยุติธรรมทางสังคมกับการจัดการศึกษา. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27(3), 171-181.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. (2568). BIGDATA สพป.นค.1 ระบบบริการข้อมูลกลางภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2568 จาก https://bigdata.nongkhai2.go.th/

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. (2568). ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (Big Data). เรียกใช้เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2568 จากhttps://bigdata.nongkhai2.go.th/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: ราชกิจจานุเบกษา.

อดุล โตเขียว. (2563). รูปแบบผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร, 8(2), 515-526.

Akman, Y. (2020). The relationship between social justice leadership, trust in principals, and student motivation. International Journal of Educational Methodology, 6(4), 775–784.

Ayanoğlu, E., & Arastaman, G. (2023). Social justice leadership in education: What do school principals do for social justice? Educational Sciences: Theory & Practice, 23(1), 1–15.

Bogotch, I., & Shields, C. M. (2014). Introduction: Do promises of social justice trump paradigms of educational leadership? In I. Bogotch & C. M. Shields (Eds.), International handbook of educational leadership and social (in)justice (pp. 1–12). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6555-9

Bruccoleri, C. (2008). Perceptions and voices of four social justice activists: Towards enacting social justice in schools. Alberta: University of Calgary.

Cazden, C. B. (2012). A framework for social justice in education. International Journal of Educational Psychology, 1(3), 178–198.

DeMatthews, D., & Mawhinney, H. (2013). Social justice leadership and inclusion: Exploring challenges in an urban district struggling to address inequities. Educational Administration Quarterly, 50(5), 844-881.

Fraser, N. (2009). Scales of justice: Reimagining political space in a globalizing

world. New York: Columbia University Press.

Frazer, L. R. (2009). Toward a theory of critical teaching for social justice in outdoor education studies: A grounded theory study of philosophical perspectives and teaching practices. Wisconsin: University of Wisconsin-Madison.

Guskey, T. R. (2000). Evaluating Professional Development.Thousand Oaks: Corwin Press.

Hatley, K. (2023). The role of social justice theory in education studies. Journal of Educational Research and Practice, 13(1), 1–15.

Kavrayıcı, S. (2024). Social justice leadership in school settings: A qualitative study. Educational Leadership Review, 25(2), 1–15.

Koçak, S. (2021). Does social justice leadership in education improve the school belonging and resilience of students? Educational Administration Theory and Practice, 27(1), 1061–1084.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Lewis, C. (2019). Principals' socially just leadership practices. Tennessee: University of Tennessee.

Marshall, C., & Oliva, M. (2006b). Leaders for social justice: Making revolutions in education. Boston: Allyn & Bacon.

Nganga, L., & Jamison, M. (2023). Learning to lead for equity and social justice through critical reflection and autobiography. Journal of Educational Leadership, Policy and Practice, 38(2), 1–15.

Rawls, J. (1999). A theory of justice: Revised edition. Boston: Harvard University Press.

Robertson, E. S. (2008). Teacher for social justice: A case study of one elementary teacher's experience with implementing social justice education in the social studies. Austin, TX: University of Texas at Austin.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE EFFECT OF BRAIN-BASED LEARNING WITH COOPERATIVE LEARNINGON SCIENCE ACHIEVEMENT AND SCIENCE PROCESS SKILLS OF GRADE 6 STUDENTS

ละดา ดอนหงษา[1] และ นิทรา ช่อสูงเนิน[2]
Lada Donhongsa[1] and Nitra Chosungnern[2]
[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
[1-2] Faculty of Pitchayabundit Collect,Thailand
Corresponding Author's Email: Pulada2010@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน และ3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิชญบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด

* Received 3 May 2026; Revised 15 June 2026; Accepted 30 September 2026

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The objectives of This research were to, 1) to compare the science achievement of grade 6 students between before and after 2) to compare the science process skills of grade 6 students between before and after 3) to study the satisfaction towards on brain-based learning with cooperative learning of grade 6 students. The Sample consisted of 30 grade 6 students at Pitcayabundit school, Nongbualumpu Provice, in the semester 2 of the academic year 2025, by cluster random sampling. The rresearch instruments consisted of lesson plans, science achievement test, science process skills test and the satisfaction questionnaire. The statistics for data analysis comprised: mean, standard deviation, percentage, t-test dependent samples.

The results of this research found that; 1) The grade 6 students who by brain-based learning with cooperative learning was higher science learning achievement after than before the instruction at the .05 level of statistical significance. 2) The grade 6 students who by brain-based learning with cooperative learning was higher science process skills after than before the instruction at the .05 level of statistical significance. And 3) The grade 6 students' satisfaction toward brain-based learning with cooperative learning at the highest level.

Keywords: brain-based learning, cooperative learning, science learning achievement, science process skills

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลกใหม่ที่มีการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการดำรงชีวิตและงานอาชีพต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Based Society) ทุกคนจึงจำต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ แนวคิดความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์สำหรับทุกคน

(Scientific Literacy for All) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติรวมถึงนวัตกรรมทางเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ทั้งนี้ การมีความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์หมายถึงความสามารถในการเข้าถึงหลักการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในระดับที่เอื้อต่อการประเมินและสรุปผลสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้ในสาขานี้จึงมุ่งเน้นการหล่อหลอมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ การฝึกฝนทักษะการสืบค้น การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลเชิงลึกและหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551)

การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการไปสู่การสร้างความรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้ กระตุ้น แนะนำช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาเจตคติและค่านิยมทางวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตรา 24 ซึ่งกำหนดกรอบการจัดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ออกแบบเนื้อหาวิชาและกิจกรรมให้ตอบสนองต่อศักยภาพและความสนใจเฉพาะตัวของผู้เรียน บนพื้นฐานของการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ซึ่งแนวการจัดการเรียนการสอน ครูจึงต้องมีรูปแบบวิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันของสถานศึกษายังไม่บรรลุตามเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิชญบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2565 – 2567 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.31,39.34,40.75 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยผลการทดสอบนี้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนยังขาดความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ พิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 – 2567 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.36, 70.74,68.95 ตามลำดับ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 เมื่อพิจารณาความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 75 เช่นกัน (โรงเรียนพิชญบัณฑิต, 2567) ซึ่งวิทยาศาสตร์ถือเป็นวิชาที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา อย่างมีเหตุผลได้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ โดยเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ และใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสืบ

ค้นหาความรู้เพื่อใช้แก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุและผล คิดอย่างสร้างสรรค์และมีจิตวิทยาศาสตร์ รวมถึงพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลที่คำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อใช้แก้ปัญหาให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นคว้าหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนควรเน้นจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นสมองให้เกิดการทำงานได้ดีขึ้น เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้ต้องอาศัยการทำงานของสมองและระบบประสาทที่เป็นพื้นฐานของการรับรู้และรับความรู้สึกจากประสาทสัมผัสของผู้เรียน และสมองของผู้เรียนมิได้มีหน้าที่เฉพาะการรับรู้เท่านั้น แต่เป็นส่วนที่พัฒนาทุกส่วนของร่างกายรวมถึงการคิด การเรียนรู้ การจดจำและการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน (สุวิทย์ มูลคำ 2547) และสมองของผู้เรียน จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพต้องได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมตามพัฒนาการของสมอง โดยประสิทธิภาพการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงอย่างยิ่งกับสภาวะการเจริญเติบโตของสมอง การส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองจึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เข้าใจถึงพัฒนาการทางระบบประสาทในแต่ละช่วงวัย การตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการในแต่ละระยะเวลา ช่วยสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง (พรพิไล เลิศวิชา, 2550)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) คือแนวทางการจัดการศึกษาที่ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์ในการออกแบบการสอน เพื่อยกระดับความสามารถของผู้เรียนให้บรรลุผลสูงสุดตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย แนวคิดนี้เน้นการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างและกลไกการทำงานของระบบประสาทอย่างเป็นธรรมชาติ พร้อมทั้งบูรณาการความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีการเรียนรู้ตามธรรมชาติ มาปรับใช้ในการวางแผนกิจกรรม การสร้างสรรค์ประสบการณ์ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานของสมองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จะทำให้เด็กสนใจ เข้าใจ เรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสการรับความรู้และเก็บความรู้ให้ได้มากที่สุด สามารถเพิ่มพูนความเข้าใจและเก็บประเด็นสำคัญ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม (ชนาธิป พรกุล, 2554) โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการเคลื่อนไหว ตลอดทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุข การทำงานและรับองค์ความรู้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้อย่างเข้าใจ จดจำความรู้ระยะยาว (วิโรจน์ ลักขณาอดิศร, 2550) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้หากจัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้ย่อมส่งเสริมให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดี โดยนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบไม่เป็นทางการมาจัดกิจกรรมร่วมด้วย ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันโดยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ในการทำงานเป็นทีม มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ การ

เรียนรู้ที่มีสัมฤทธิผลสูงกว่าการทำงานคนเดียว เนื่องจากการทำงานแบบร่วมมือสมาชิกในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกันได้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ประสบการณ์ในกลุ่มเล็กๆ ทุกคนมีโอกาสได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับผิดชอบในการเรียนรู้ของกลุ่มร่วมกัน (อังศินันท์ อินทรกำแหง, 2547)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จึงสนใจศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประโยชน์ของการทำวิจัยครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิชญบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 61 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิชญบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมด้าน ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์

2.3 แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ โดยวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการสร้าง ดังนี้

3.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพิชญบัณฑิต หนองบัวลำภู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.1.2 ศึกษา หลักการ แนวคิดและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3.1.3 วิเคราะห์โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ดิน หิน แร่ กำหนดเรื่องย่อย จุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวนชั่วโมง เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3.1.4 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 16 ชั่วโมง

3.1.5 หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ความถูกต้อง จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความถูกต้องเหมาะสม ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.61 - 4.83

3.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางวิทยาศาสตร์

3.2.2 ศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน

3.2.3 สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์ พฤติกรรมที่ต้องการวัด และจำนวนข้อสอบ

3.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.2.5 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปหาคุณภาพ โดยหาค่า IOC ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ เลือกไว้ 30 ข้อ โดยแบบทดสอบ มี

ค่าความยากง่ายรายข้อระหว่าง 0.58 - 0.77 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.23 - 0.54 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

3.3 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด วิธีการสร้างแบบทดสอบและทักษะ การใช้คำถามที่นำไปสู่ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ จากเอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้มีเนื้อหาครอบคลุมตัวบ่งชี้แต่ละทักษะ 8 ทักษะ จำนวน 30 ข้อ เพื่อคัดเลือกไว้ 20 ข้อ

3.3.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปหาคุณภาพ โดยหาค่า IOC ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นมีคุณภาพตามเกณฑ์ เลือกไว้ 20 แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีค่าความยากง่าย 0.62 - 0.77 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.23 - 0.46 และค่าความเชื่อมั่น 0.81

3.4 การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ศึกษา หลักการ แนวคิด วิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.3.2 กำหนดกรอบเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบสอบถาม ตามนิยามศัพท์

3.3.3 สร้างแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักของ ลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ แล้วนำแบบสอบถามไปหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่า IOC

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.1 ก่อนสอนชี้แจงสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4.2 ให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ ให้ครบทั้ง 8 แผน

4.3 ทดสอบหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้แบบทดสอบ ฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน และให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t – test for dependent

5.2 เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t – test for dependent

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนก่อน และหลังเรียนด้วยการ
จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ แสดงดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การทดสอบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**S.D.**	**t**	p
ก่อนเรียน	30	30	17.30	1.92	16.33*	0.00
หลังเรียน	30	30	25.83	2.17		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 25.83 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 17.30 มีค่า t เท่ากับ 16.33 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังการจัดการเรียนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การทดสอบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**S.D.**	**t**	**p**
ก่อนเรียน	30	20	9.90	1.54	25.17*	0.00
หลังเรียน	30	20	17.30	1.51		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 17.30 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.90 มีค่า t เท่ากับ 25.17 แสดงว่าทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน **(S.D.)** และระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใชสมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อที่	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนชอบเรียนโดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน	4.70	0.65	มากที่สุด
2	นักเรียนพอใจที่เพื่อนในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.63	0.67	มากที่สุด
3	นักเรียนมีส่วนร่วมในการหาคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.57	0.73	มากที่สุด
4	นักเรียนพึงพอใจที่ได้แสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม	4.57	0.82	มากที่สุด
5	นักเรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนมากขึ้น	4.57	0.73	มากที่สุด
6	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.57	0.73	มากที่สุด
7	นักเรียนชอบเมื่อได้นำเสนองานหน้าชั้น	4.79	0.49	มากที่สุด
8	นักเรียนเข้าใจทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานมากขึ้น	4.53	0.78	มากที่สุด
9	นักเรียนได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่ ๆ จากการเรียน	4.67	0.78	มากที่สุด
10	นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.67	0.71	มากที่สุด
รวม		**4.60**	**4.61**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ นักเรียนชอบเมื่อได้นำเสนองานหน้าชั้น ($\overline{X}$ = 4.79) รองลงมาคือข้อ 1 นักเรียนชอบเรียนโดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน($\overline{X}$ = 4.70) และความพึงพอใจน้อยที่สุด คือข้อ 8 นักเรียนเข้าใจทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานมากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.53)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการจัดการศึกษาที่สอดรับกับกลไกทางสรีรวิทยาและธรรมชาติการทำงานของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม บรรยากาศที่ปราศจากความเครียดเชิงลบแต่แฝงไว้ด้วยความท้าทาย (Relaxed Alertness) มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการลดการทำงานของสมองส่วนอารมณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ ส่งผลให้สมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ซึ่งทำหน้าที่คิดวิเคราะห์และใช้เหตุผลสามารถเปิดรับข้อมูลและทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนจึงรู้สึกตื่นตัว ผ่อนคลาย และพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาทางวิทยาศาสตร์โดยไม่รู้สึกกดดัน นอกจากนี้ การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเข้ามาเป็นกลไกขับเคลื่อน ยังเป็นการตอบสนองต่อพัฒนาการทางสังคมและจิตวิทยาของผู้เรียนในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลาย (อายุ 11-12 ปี) ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มให้ความสำคัญกับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้ช่วยเหลือเกื้อกูล แลกเปลี่ยนมุมมอง และร่วมกันลงมือทำกิจกรรมแบบ Hands-on จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ (Social Interaction) เมื่อผู้เรียนได้อธิบายมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ให้เพื่อนฟัง หรือร่วมกันถกเถียงเพื่อหาข้อสรุปจากผลการทดลองเชิงประจักษ์ สมองจะเกิดกระบวนการประมวลผลซ้ำและจัดระบบข้อมูลเข้าสู่ความจำระยะยาว (Long-term Memory) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับบริบทใกล้ตัวนี้ ไม่เพียงแต่เปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากการเป็นเพียงผู้รับฟังมาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Active Learner) แต่ยังช่วยสลัดภาพลักษณ์การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่เน้นเพียงการท่องจำทฤษฎี ผู้เรียนจึงเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้ง (Deep Learning) เกิดความตระหนักรู้และมองเห็นความหมายของสิ่งที่เรียน ด้วยเหตุนี้ การผสานจุดแข็งของการกระตุ้นศักยภาพสมองเข้ากับพลังของการทำงานเป็นทีม จึงเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลสะท้อนออกมาในรูปแบบของระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดและบรรลุตามเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (วิโรจน์ ลักขณาอดิสร, 2550) นอกจากนี้หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและจำได้นาน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจะส่งผลให้ผู้เรียน เรียนอย่างเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ ตลอดทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ผ่อนคลาย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยลดฮอร์โมนความเครียด เพิ่มแรงจูงใจและความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจและมีความหมาย จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูงขึ้น (พรพิไล เลิศวิชา, 2550) และนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ อาทิ เทคนิคเพื่อคู่คิด(Think Pair Share) เทคนิคการเขียนรอบวง (Roundtable) เป็นการผลัดกันเขียนลงในกระดาษตามเวลาที่กำหนดเทคนิค ทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่ และทำคนเดียว เป็นการให้สมาชิกทำงานร่วมกัน จากนั้นแบ่งเป็นคู่จนงานสำเร็จ แล้วจึงให้สมาชิกทำงานคนเดียวจนสำเร็จ เทคนิคอภิปรายเป็นคู่ (Pair Discussion) เป็นการให้สมาชิกที่นั่งใกล้กันร่วมกันคิด และอภิปรายเป็นคู่เป็นการให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมเป็นผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Kagan,1994 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2557) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ซึ่งได้วางรากฐานการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยวางอยู่บนความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ หน้าที่หลักของการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนเติบโตตามธรรมชาติและบรรลุขีดความสามารถสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอามีเนาะ ตารีตา (2560) ศึกษาเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับกลยุทธ์การสอนแบบ POE เพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้เรียนมีระดับความก้าวหน้าทางวิชาการในรายวิชาวิทยาศาสตร์ รวมถึงมีขีดความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มสูงขึ้นกว่าช่วงก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร แสนกั้ง และเนตรชนก จันทร์สว่าง (2568) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง วัฏจักรของน้ำ เพื่อส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่องวัฏจักรของน้ำ นักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์มาเป็นแกนหลักในการออกแบบประสบการณ์ ถือเป็นการตอบสนองต่อวิถีการเรียนรู้ตามธรรมชาติอย่างแท้จริง การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการสอนที่เอื้อต่อกลไกการรับรู้ของสมอง จะช่วยเปิดช่องทางให้ผู้เรียนซึมซับข้อมูลได้อย่างมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา นำเสนอเป้าหมายที่ชัดเจนและป้อนความท้าทายในระดับที่เหมาะสม สภาวะตื่นตัวแบบผ่อนคลาย กระตุ้นให้สมองพร้อมต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายใยประสาทใหม่ ๆ เข้าด้วยกัน เมื่อนำกลไกดังกล่าวมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนา "ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์" ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการปฏิบัติจริง ไม่ว่า

จะเป็นทักษะการสังเกต การตั้งสมมติฐาน หรือการทดลอง ได้ลงมือทำกิจกรรมที่ท้าทายควบคู่ไปกับการได้รับการฝึกฝนและทบทวนกระบวนการเหล่านั้นซ้ำ ๆ อย่างมีความหมาย จะช่วยฝังรากความเข้าใจและเปลี่ยนจากความจำชั่วคราวเป็นความจำทักษะ (Procedural Memory) ที่ติดตัว ผู้เรียนจึงสามารถดึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นอัตโนมัติ ซึ่งมีประสิทธิภาพเหนือกว่าการเรียนแบบท่องจำเนื้อหาตามตำราอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ การบูรณาการรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเข้ามาในกระบวนการ ยิ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มทักษะทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนข้อค้นพบและอภิปรายเหตุผลเพื่อตีความหมายข้อมูลร่วมกัน กระบวนการโต้ตอบทางสังคม (Social Interaction) ภายใต้บรรยากาศที่พึ่งพาอาศัยกันนี้ เป็นการกระตุ้นการทำงานของสมองส่วนหน้าอย่างเข้มข้น การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมกลุ่มยังช่วยลดความวิตกกังวลเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะตั้งคำถาม ทดลองทำสิ่งใหม่ และตรวจสอบข้อผิดพลาดร่วมกัน ส่งผลให้ขีดความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ถูกยกระดับขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน(ชนาธิป พรกุล ,2554) โดยเฉพาะการนำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปฝึกใช้อย่างเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากมีการบริหารสมอง (Warm-up) เป็นการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนผ่อนคลาย พร้อมที่จะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมความรู้ (Preparation) ขั้นนี้ผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมของสมอง เข้าใจสิ่งที่จะเรียน เชื่อมโยงไปสู่สิ่งที่จะเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นปรับความรู้ (Relaxation) ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาใหม่จากการตั้งคำถามปลายเปิดเชื่อมโยงกับเนื้อหาเดิม ใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับการทำงานของสมอง ซีกซ้ายและซีกขวา ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติ (Action) ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยผู้สอนจัด กิจกรรมที่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้เดิมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จากการสังเกต จำแนก ทดลอง ลงข้อสรุป จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อให้สมองส่วนหน้า สมองน้อยและส่วนสมองซีกซ้ายซีกขวา เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 5 ขั้นอภิปราย (Discussion) เป็นขั้นผู้สอนเตรียมข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้อง โดยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนระดมสมองเพื่อดำเนินกิจกรรม สร้างชิ้นงานหรือเป็นผลงาน และนำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมองกักเก็บความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 6. ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Application) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนนำความรู้เดิม ประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ ผู้สอนสร้างสถานการณ์ใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้ขยายความรู้ หรือใช้ประสบการณ์ความรู้เพิ่มเติม โดยความรู้ใหม่มีความเชื่อมโยงในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียน แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม เชื่อมโยงในความรู้เดิมกับความรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ พรพิไล เลิศวิชา และ อัครภูมิ จารุภากร (2550) ได้กล่าวถึงกระบวนการ เรียนรู้ของสมองใน

การเรียนวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง ฝึกตั้งประเด็นคำถามและคิดอย่างปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร และประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ตลอดจนมีการนำเสนอประเด็นข่าวสารที่ท้าทายเพื่อเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาวิชา นอกจากนี้ การสนับสนุนให้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการความรู้เข้ากับวิถีชีวิตประจำวัน ภายใต้การผสานแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเข้ากับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จึงเป็นกลไกที่ช่วยยกระดับศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัย สุขกมล แสงวันดี (2560) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสมองเป็นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามกรอบแนวคิดสมองเป็นฐาน บ่งชี้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์เพิ่มสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรายแพรว ไชยมัชชิม (2563) ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ศักยภาพด้านผลสัมฤทธิ์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างในระยะหลังการทดลอง สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.01

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการสมองของผู้เรียน โดยคำนึงถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมที่ใช้สื่อการเรียนการสอนที่กระตุ้นสมองของผู้เรียนให้ทำงานอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความท้าท้ายในการคิดและทักษะในการเรียนรู้ ฝึกสร้างคำถามและเปลี่ยนความคิด ตลอดจนเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ความรู้ที่เรียนไปใช้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและจดจำในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจของ Mccleland เชื่อว่า ความต้องการเป็นการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์และอิทธิพล ต่อการรับรู้สถานการณ์และแรงจูงใจสู่เป้าหมาย นอกจากนี้นักเรียนยังได้เรียนรู้จากการ ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำให้บรรยากาศในการเรียนไม่ตึงเครียด มีการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ ในกลุ่ม นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน สามารถ อภิปราย แสดงความคิดเห็น นำเสนอ

ผลงานและร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ ซูซา (Sousa, 2011) มนุษย์มีธรรมชาติของการเป็นสัตว์สังคม ถูกออกแบบมาให้ตอบสนองมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Social Interaction) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะช่วยลดระดับความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และได้รับการยอมรับจากเพื่อน ส่วนรางวัลจะถูกกระตุ้นเชื่อมโยงกับความสุข ความตื่นตัว แรงจูงใจ สารเคมีนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำ แต่ยังสร้างความรู้สึกสนุกสนานและทัศนคติเชิงบวกต่อรายวิชา ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผสานหลักการทำงานของสมองเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อหนุนกัน จึงเป็นกลไกสำคัญที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายแต่ท้าทาย (Relaxed Alertness) ส่งผลสะท้อนโดยตรงให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของทรายแพรว ไชยมัชชิม (2563) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ อามีเนาะ ตารีตา (2560) ได้ศึกษา ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับกลวิธี POE ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับ POE ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

1.2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในระดับมากที่สุด เพราะผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นในการเรียนวิทยาศาสตร์ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ร่วมกับเพื่อนเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำวิธีการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ ทั้งในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรมีการออกแบบงานวิจัยเพื่อศึกษาความคงทน ของนักเรียน หลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมนี้ผ่านพ้นไปแล้วในระยะเวลาหนึ่ง เช่น 2 สัปดาห์ หรือ 1 เดือน) เพื่อยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการของสมอง กับการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ได้อย่างยั่งยืนเพียงใด

2.3 ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาตัวแปรตามในมิติอื่น ๆ ที่เป็นผลพลอยได้จากการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ เช่น การศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการคิด พฤติกรรมความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทางการศึกษาที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอน กระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทรายแพรว ไชยมัชชิม. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง น้ำเพื่อชีวิตและอากาศรอบตัวเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พรพิไล เลิศวิชา. (2550). สมองเรียนรู้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: ศาลาแดง.

พรพิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร. (2550). ออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยเข้าใจสมอง. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 49–53, 1 พฤษภาคม 2562.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนพิชญบัณฑิต. (2567). รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2567. หนองบัวลำภู: โรงเรียนพิชญบัณฑิต.

วราพร แสนกั้ง และเนตรชนก จันทร์สว่าง. (2568). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง วัฏจักรของน้ำ เพื่อส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมรม, 19(1), 176–184.

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานกับการสร้าง “เด็กเก่ง”. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). คู่มือครูรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ลาดพร้าว.

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้. (2550). การจัดการเรียนรู้ตามหลัก Brain Based Learning: แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL ชุดสำหรับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุขกมล แสงวันดี. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับชุดกิจกรรมเกมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาและความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารครุศาสตร์สาร, 16(2), 254–265.

สุวิทย์ มูลคำ. (2547). ครบเครื่องเรื่องการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

อามีเนาะ ตารีตา. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับกลวิธี POE ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. รายงานการวิจัย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อังศินันท์ อินทรกำแหง. (2547). การเรียนรู้ร่วมกันสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 10(1), 52–58.

Sousa, D. A. (2011). How the brain learns (4th ed.). Corwin Press.

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2*

DEVELOPING AGILE LEADERSHIP SKILLS AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS BASED ON THE BRAHMAVIHÀRA 4 UNDER THE UTHAITHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กัญณภัทร์สร พัสถาน[1] และ ทนง ทศไกร[2]

Kannaphatsorn Phatsatan[1] and Thanong Thosagrai[2]

[1-2]สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

Corresponding Author's Email : K.phatsatan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 2) เพื่อหาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) เพื่อประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี แบ่ง 3 ระยะ 1) ศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 300 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี Krejcie & Morgan และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แบบสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.63) โดยการให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.61) 2) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน (2) การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร (3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม และ (4) การสร้างความร่วมมือในการ

* Received 14 May 2026; Revised 18 June 2026; Accepted 30 September 2026

ปฏิบัติงาน นำมาบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารสถานศึกษา และ 3) ผลการประเมินดังกล่าว พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) โดยด้านการสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.89, S.D. = 0.29)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบอไจล์, ผู้บริหารสถานศึกษา, พรหมวิหาร 4

Abstract

This research aims to 1) study the agile leadership of school administrators based on the Four Sublime States of Mind (Brahma Vihara 4), 2) identify ways to develop agile leadership among school administrators based on the Four Sublime States of Mind (Brahma Vihara 4), and 3) evaluate the development of agile leadership among school administrators based on the Four Sublime States of Mind (Brahma Vihara 4). It is mixed-methods research divided into three phases: 1) studying the agile leadership of a sample group consisting of 300 teachers and school administrators. Within the jurisdiction of the Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2, the sample group was determined using the Krejcie & Morgan method and simple random sampling. The instrument used was a 5-level Likert scale questionnaire with an Index of Content Validity (IOC) between 0.80–1.00 and a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The research methodology involved: 2) interviews with 9 key informants, with data analyzed using content analysis; and 3) evaluation by 15 experts, with data analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that 1) the opinions of teachers and school administrators were at a high level ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.63), with the highest average score for valuing and supporting personnel. ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.61). 2) The development of agile leadership among school administrators includes (1) setting goals and directions for operations, (2) valuing and supporting personnel, (3) applying technology and promoting innovation, and (4) building cooperation in work, integrated into the Four Sublime States of Mind in school administration. 3) The results of the evaluation showed that the

overall appropriateness was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37). , with the aspect of building cooperation in work having the highest average score ($\overline{X}$ = 4.89, S.D. = 0.29).

Keywords: Agile leadership, School administrators, Brahma Vihara 4

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ต้องก้าวสู่ยุคโลกาภิ-วัตน์อย่างรวดเร็วและซับซ้อนในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (OECD, 2018) ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการนำพาสถานศึกษาให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและยืดหยุ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (UNESCO, 2015)

ประเทศไทยในปัจจุบันได้นำระบบการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้โดยควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทำให้การสื่อการ ข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างประชาชนถูกส่งไปถึงผู้รับภายในไม่กี่วินาทีทำให้ประเทศพัฒนาวัตถุทางเทคโนโลยีมากกว่าพัฒนาด้านจิตใจของมนุษย์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ฉะนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีแนวคิดที่จะพัฒนาบริหารองค์กรควบคู่กับหลักธรรมที่จะช่วยขัดเกลาการแสดงออกของผู้บริหารและนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้อย่างมั่นคง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ในบริบทของการบริหารสมัยใหม่ แนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ (Agile Leadership) (Denning, 2018) ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากเป็นรูปแบบการบริหารที่เน้นความยืดหยุ่น การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร ผู้นำแบบอไจล์มีลักษณะเฉพาะ คือ การให้ความสำคัญกับคนในการยืดหยุ่นในการปรับตัว การมุ่งเน้นผลลัพธ์ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Rigby et al., 2016) การนำแนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ตามบริบททางวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทย นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตของคนไทย จากคำสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักพรหมวิหาร 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2559) ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่เน้นความเมตตากรุณา การมีจิตใจกว้างขวาง และการรักษาสมดุลทางจิตใจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2(2566) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ครอบคลุมโรงเรียนจำนวน 122 แห่ง โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งในด้านประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และ

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การผสานแนวคิดภาวะผู้นำแบบ อไจล์เข้ากับหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 2) เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 และ 3) เพื่อประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร4ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

2.เพื่อหาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

3.เพื่อประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งระยะการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ประชากร คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 จำนวน 1,102 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษารวมกัน 300 คน ซึ่งได้มาจากการ กำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยวิธี Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อหาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องด้านหลักพระพุทธศาสนา ด้านการวิจัย และด้านการบริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม 2 ตอน มาตราส่วน 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = 0.80-1.00) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 หลังการทดลองใช้ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างพัฒนาจากกรอบแนวคิด และผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยการขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปเก็บข้อมูลกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ได้แบบตอบรับกลับมาจำนวน 300 ฉบับ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมบันทึกภาพ เสียงและจดบันทึกประกอบ ดำเนินการในช่วงเดือน เมษายน-พฤษภาคม พ.ศ.2569

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน	4.33	0.65	มาก	4
2	การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร	4.46	0.61	มาก	1
3	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม	4.42	0.63	มาก	2
4	การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน	4.40	0.63	มาก	3
	รวม	**4.40**	**0.63**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.63) ถัดมา คือ ด้านการสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.65)

2) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานีเขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน โดยผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายร่วมกับบุคลากรและสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (2) การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็น และส่งเสริมศักยภาพอย่างต่อเนื่อง (3) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ (4) การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้บูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นแนวทางในการบริหารงานและบริหารบุคลากรในสถานศึกษา

ระยะที่ 3 ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำ และด้านพระพุทธศาสนาทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 **โดยภาพรวม**

ด้านที่	การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน	4.80	0.40	มากที่สุด	3
2	การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร	4.86	0.33	มากที่สุด	2
3	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม	4.73	0.45	มากที่สุด	4
4	การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน	4.89	0.29	มากที่สุด	1
	เฉลี่ยรวม	**4.82**	**0.37**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ อไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.33) ถัดมา คือ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 พบว่า

ด้านที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานโดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ความพร้อมของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย พร้อมสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำแบบอไจล์ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และการทำงานร่วมกัน ขณะเดียวกันหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตา ช่วยให้ผู้บริหารมีความปรารถนาดีและเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร จึงนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรและผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Uhl-Bien & Arena (2018) ที่ว่า ความสามารถในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โครงสร้าง และกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยยังคงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงาน ผู้นำที่มีความยืดหยุ่นสูงจะสามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลง วางแผนรับมือ และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และ Marc Solga (2021) ให้แนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของภาวะผู้นำแบบอไจล์เป็นการช่วยบุคคลและทีมสามารถตอบสนองความคาดหวังและความต้องการขององค์กร

ด้านที่ 2 การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษาและส่งเสริมศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารคนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย หากผู้บริหารแสดงความเข้าใจและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักกรุณาในพรหมวิหาร 4 ที่มุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นเมื่อประสบปัญหา และสอดคล้องงานวิจัยของ วนิตตา ธนะภูมิชัย และอุไร สุทธิแย้ม (2566) ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคคลตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร” พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคคลตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ที่สังกัดต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคคลในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลตามการรับรู้ของครู โดยเฉพาะด้านการสนับสนุน การรับ

ฟังความคิดเห็น และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความผูกพันของครูต่อสถานศึกษา

ด้านที่ 3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน และเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบท ความคุ้มค่า และประโยชน์ต่อองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลทำให้ผู้บริหารต้องปรับตัวและพัฒนารูปแบบการบริหารอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบอไจล์ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เทพแสง อัจฉริยา เทพแสง และกันต์ฐมณีญา นฤโฆษกิตติกีรติ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว (Agile Leadership) : รูปแบบใหม่ของผู้นำในยุคดิจิทัล” พบว่า ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว หรือ Agile Leadership เป็นรูปแบบใหม่ของผู้นำในยุคดิจิทัลที่เน้นความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำต้องสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและนำผลการเรียนรู้ไปพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 4 การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก รวมทั้งสร้าบรรยากาศการทำงานเป็นทีม รวมทั้งเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินงานได้เพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ที่เน้นการทำงานร่วมกันและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุจลินท์ ราชรักษ์, ประภาพร บุญปลอด และพนา จินดาศรี (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์” พบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = .767) กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. ผลการหาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 พบว่าประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน การให้คุณค่าและ

สนับสนุนบุคลากร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยการบูรณาการหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เข้ากับการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารควบคู่กับคุณธรรมในการปฏิบัติต่อบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ มรรคผล และอุไร สิทธิแย้ม (2566) ศึกษาเรื่องภาวะผ็นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคล่องตัวในการกำหนดบริบท รองลงมา คือ ด้านความคล่องตัวในการริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านความคล่องตัวในการเป็นผู้นำของตนเอง

3. ผลการประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 พบว่า จากการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแนวทางดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน และความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในพื้นที่ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการวิจัย จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาได้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุจลินท์ ราชรักษ์, ประภาพร บุญปลอด และพนา จินดาศรี (2567) พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการสอนของครู แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์สามารถส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาได้จริง ดังนั้นแนวทางที่พัฒนาขึ้นและได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ดังนี้

วงกลมชั้นนอกสุด คือ ภาวะผู้นำแบบอไจล์ มีองค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน 2.การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร 3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม 4.การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

วงกลมชั้นกลาง คือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1.เมตตา (ความปรารถนาดี) ความรักความปรารถนาดีด้วยใจบริสุทธิ์ในการมีเป้าหมาย ทิศทางการทำงานที่ถูกต้องมีความสุข 2.กรุณา (ความเห็นใจ) เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต เห็นใจและปรับขั้นตอน เข้าไปช่วยเหลือและสนับสนุน สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้บุคลากร 3.มุทิตา (พลอยยินดี) สนับสนุน ชื่นชม หรือให้รางวัลต่อความสำเร็จ ของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ 4.อุเบกขา (ความวางเฉย เป็นกลาง) พิจารณาสถานการณ์อย่างเป็นกลาง ไม่ใช้อารมณ์ตัดสิน ให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียม เที่ยงธรรม เพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมายสูงสุด

วงกลมชั้นในสุด คือ เป้าประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

1. ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร รองลงมา ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม การสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน ตามลำดับ

2. การพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน การให้คุณค่าและการสนับสนุนบุคลากร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมนวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานและการบริหารบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างยืดหยุ่น เข้าใจบุคลากร เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ร่วมกับหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบททางการศึกษา

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำหลักสูตรหรือโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นด้านการบริหารเชิงคล่องตัว การบริหารบุคลากร การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสนับสนุนทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการบริหารแบบอไจล์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ใน

ระดับมาก ผู้บริหารจึงควรมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ควรศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 ให้เข้าใจเพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร การใช้เทคโนโลยี หรือการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงลึกมากขึ้น

2. ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทหรือสังกัดอื่น เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารในบริบทที่แตกต่างกัน

3. ควรพัฒนาเครื่องมือหรือรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่บูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำแบบอไจล์ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาให้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราช. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มุจลินท์ ราชรักษ์, ประภาพร บุญปลอด, และ พนา จินดาศรี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานี, 6(2), 417-430.

วนิตตา ธนะภูมิชัย, และอุไร สุทธิแย้ม. (2566). ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคคลตามการรับรู้ ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(8), 1-14.

สมชาย เทพแสง, อัจฉริยา เทพแสง, และ กันต์ฐมณีญา นฤโฆษกิตติกีรติ. (2567). ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว (Agile Leadership) : รูปแบบใหม่ของผู้นำในยุคดิจิทัล. วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา. 3(1), 51-68.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). สถิติจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. ระบบบริหารจัดการสารสนเทศทรัพยากรบุคคล (HRMS). obec.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เสาวคนธ์ ศักดิ์ชัยศรี. (2568). การบริหารงานแบบอไจล์ในองค์กรสมัยใหม่. วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์, 8(2), 300-311.

อภิวัฒน์ มรรคผล. (2566). ภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 16(1), 64-87.

Denning, S. (2018). The age of agile: How smart companies are transforming the way work gets done. AMACOM.

Fullan, M. (2001). Leading in a Culture of Change**.** Jossey-Bass.

OECD. (2018). The future of education and skills: Education 2030**.** OECD Publishing.

Solga, M. (2026). Agile Leadership Framework. cidpartners.de

Uhl-Bien, M., & Arena, M. (2018). Leadership for organizational adaptability: A theoretical synthesis and integrative framework. The Leadership Quarterly, 29(1), 89–104.

คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น*

THE QUALITY OF SERVICE AT CAFÉ AMAZON IN KRANUAN DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE.

รวัฒน์ มันทรา[1], อารีรัตน์ ภูธรรมะ[2], วิลัยพร ยาขามป้อม[3], พรรณธวรรณ บุตรดีสุวรรณ[4], เยาว์ธิดา รัตนพลแสน[5] และ กัญญารัตน์ ทองดี[6]

Rawat mantra[1],Areerat Phuthamma[2], Vilaiporn Yakampom [3], Pantawan Butdeesuwan [4], Yaothida Rattanaphonsaen[5] and Kanyarat Thongdee[6]

[1-6]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

[1-6] Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email : Rawat.man@lru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าที่ใช้บริการร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 232 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า : 1) คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.23, S.D = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานการบริการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D = 0.76) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27 , S.D =0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03, S.D = 0.90) และ 2) ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ลูกค้าที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

---

* Received 5 May 2026; Revised 18 June 2026; Accepted 30 September 2026

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, คาเฟ่อเมซอน, ขอนแก่น

Abstract

This research aimed to 1) study the service quality of Cafe Amazon in Kranuan District, Khon Kaen Province, and 2) compare the service quality of Cafe Amazon in Kranuan District, Khon Kaen Province, classified by personal factors. This was a quantitative research. The sample consisted of 232 customers who used the services of Cafe Amazon in Kranuan District, Khon Kaen Province, obtained through multi-stage random sampling. The data collection instrument was a questionnaire. Data analysis included frequency, percentage, standard deviation, and inferential statistics such as t-test and F-test (One-way ANOVA).

The research results found that: 1) The service quality of Cafe Amazon in Kranuan District, Khon Kaen Province... Overall, the opinions regarding service quality in Khon Kaen Province were at a high level ($\overline{X}$ = 4.23, S.D = 0.86). When considering each aspect individually, the service standard aspect was at a high level ($\overline{X}$ = 4.38, S.D = 0.76), followed by the service quality aspect at a high level ($\overline{X}$ = 4.27, S.D = 0.91). The aspect with the lowest mean score was customer relationship, which was also at a high level ($\overline{X}$ = 4.03, S.D = 0.90).And 2) A comparison of the service quality of Cafe Amazon stores in Kranuan District, Khon Kaen Province, categorized by personal factors, revealed that customers with different genders, ages, education levels, occupations, and incomes had significantly different opinions regarding service quality at the .05 statistical significance level.

Keywords : Service quality, Café Amazon, KhonKaen

บทนำ

ธุรกิจร้านกาแฟในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการบริโภคเครื่องดื่มควบคู่กับการใช้พื้นที่ร้านกาแฟเป็นสถานที่พักผ่อน ทำงาน ประชุม และพบปะสังสรรค์ ส่งผลให้ร้านกาแฟกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนยุคใหม่และมีบทบาทเป็น พื้นที่ที่สาม(The Third Place) นอกเหนือจากบ้านและสถานที่ทำงาน (Oldenburg, 1999) ประกอบกับการขยายตัวของสังคมเมืองและเศรษฐกิจ

ดิจิทัล ทำให้มูลค่าตลาดร้านกาแฟของประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องและเกิดการแข่งขันที่รุนแรงทั้งในกลุ่มร้านกาแฟอิสระและร้านกาแฟแฟรนไชส์ (Euromonitor International, 2024) ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้ประกอบการจำเป็นต้องแสวงหาปัจจัยที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและรักษาฐานลูกค้าในระยะยาว โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016)

คาเฟ่อเมซอน (Café Amazon) เป็นหนึ่งในธุรกิจร้านกาแฟแฟรนไชส์ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในประเทศไทย โดยมีสาขาครอบคลุมทั่วประเทศและขยายสู่ตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จดังกล่าวสะท้อนถึงความแข็งแกร่งของตราสินค้าและความสามารถในการเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของธุรกิจควบคู่กับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นและมีความคาดหวังต่อมาตรฐานการบริการสูงขึ้น หากผู้ประกอบการไม่สามารถรักษาคุณภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าได้ อาจส่งผลให้ลูกค้าเปลี่ยนไปใช้บริการของคู่แข่งขันได้โดยง่าย ดังนั้นจำเป็นต้องทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ บอกต่อ และสร้างคุณค่าให้กับองค์กรในระยะยาว (Aaker, 1991)

ในเชิงทฤษฎี Parasuraman et al. (1988) ได้อธิบายไว้ว่า คุณภาพการให้บริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของลูกค้ากับการรับรู้หลังได้รับบริการจริง ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความเชื่อมั่น และความเอาใจใส่ โดยคุณภาพการให้บริการที่ดีจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความไว้วางใจของลูกค้า

ผลการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ โดยผลจากการศึกษาของ Amin et al. (2013) พบว่า คุณภาพการให้บริการส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ผลการศึกษาของ Leninkumar (2017) พบว่า คุณภาพการให้บริการช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว นอกจากนี้ผลการศึกษาของ Suhartanto et al. (2020) พบว่า คุณภาพการบริการและประสบการณ์ที่ได้รับจากร้านกาแฟส่งผลโดยตรงต่อความภักดีของลูกค้า สำหรับบริบทประเทศไทย รัฐภูมิ หงส์รพิพัฒน์ (2565: 52-53) พบว่า คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ นัทฐริกา เจริญรักษ์ (2568 : 11-12) พบว่า บุคลากรบริการดี รวดเร็ว พูดจาสุภาพ ยิ้มแย้ม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภค

แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาคุณภาพการให้บริการและความภักดีต่อตราสินค้าในธุรกิจร้านกาแฟจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ดำเนินการศึกษาในเขตเมืองขนาดใหญ่หรือแหล่งท่องเที่ยว

สำคัญ ขณะที่การศึกษาในบริบทของเมืองรองหรืออำเภอขนาดกลางยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของธุรกิจร้านกาแฟและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง จึงยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนว่าร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ควรจะมีคุณภาพการให้บริการเป็นอย่างไร ในระดับใด ควรจะต้องปรับปรุง และพัฒนาในเรื่องอะไรบ้าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการ คุณภาพการให้บริการของธุรกิจในบริบทเมืองรอง และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้ประกอบการในการกำหนดกลยุทธ์การบริการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษา คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้ง เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ประชากร: ลูกค้าผู้ใช้บริการร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง: คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร 385 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ร่วมกับการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability

Sampling) ด้วยวิธีสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) และเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา: ตัวแปรอิสระ (Independent Variables): 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
2) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า และด้านมาตรฐานการบริการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพการให้บริการ 2) ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า และ 3) ด้านมาตรฐานการบริการ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Five-Point Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก
2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและสามารถนำไปใช้ได้

จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ใช้บริการร้านกาแฟที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.70 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้า ณ ร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจนเสร็จสิ้นแล้วจัดเก็บคืนทันที จำนวน 385 ชุด นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป ซึ่งได้ชุดข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 232 ชุด คิดเป็นร้อยละ 60.26

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency)

และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการฯ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการฯ จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ Independent Samples t-test

6.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการฯ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: One-Way ANOVA)

6.5 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 50.90 มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 มีระดับการศึกษาที่ระดับปริญญาตรี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 30.20 เป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20

2. คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขต อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ภาพรวม

คุณภาพการให้บริการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านคุณภาพการให้บริการ	4.27	0.91	**มาก**
2. ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า	4.03	0.90	**มาก**
3. ด้านมาตรฐานการบริการ	4.37	0.76	**มาก**
โดยรวม	**4.23**	**0.86**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพการให้บริการร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานการบริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D = 0.76) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27 , S.D =0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.03, S.D = 0.90)

3. เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการร้านคาเฟ่อเมซอนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

คุณภาพการบริการ	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	t	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
1. ด้านคุณภาพการให้บริการ	2.19	0.03*	33.64	0.00*	2.93	0.03	1.62	0.19	2.42	0.07
2. ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า	3.24	0.00*	28.08	0.00*	1.62	0.18	2.53	0.06	1.43	0.24
3. ด้านมาตรฐานการบริการ	4.30	0.00*	30.77	0.00*	4.35	0.01	3.16	0.03	4.84	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า เพศและอายุ มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลายด้าน ขณะที่ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบความแตกต่างเฉพาะบางด้านของคุณภาพการให้บริการฯ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรายคู่ (**LSD**) ของระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านมาตรฐานการบริการ จำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ	น้อยกว่า 25 ปี	25 - 30 ปี	31 - 40 ปี	มากกว่า 40 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 25 ปี	-	-0.15	-0.28*	-0.42*
25 - 30 ปี		-	-0.13	-0.27*
31 - 40 ปี			-	-0.14
มากกว่า 40 ปีขึ้นไป				-

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มลูกค้าที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านมาตรฐานการบริการ สูงกว่ากลุ่มลูกค้าที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี และกลุ่มอายุ 25-30 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 31-40 ปี ที่มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มลูกค้าวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคนให้ความสำคัญและพึงพอใจต่อความเป็นระบบและมาตรฐานความสม่ำเสมอของร้านคาเฟ่อเมซอนมากกว่ากลุ่มเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบรายคู่ (LSD) ของระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านคุณภาพการให้บริการ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-0.32*	-0.08
ปริญญาตรี	-	-	0.24*
สูงกว่าปริญญาตรี			-

จากตารางที่ 4 พบว่า ลูกค้าที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านคุณภาพการให้บริการ สูงกว่ากลุ่มลูกค้าที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความสอดคล้องและพึงพอใจต่อ

รูปแบบการส่งมอบบริการ คุณภาพของเครื่องดื่ม และพฤติกรรมการบริการของพนักงานในปัจจุบันมาก

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบรายคู่ (LSD) ของระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านมาตรฐานการบริการ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	พนักงานบริษัทเอกชน	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
นักเรียน/นักศึกษา	-	-0.35*	-0.12	-0.05
พนักงานบริษัทเอกชน		-	0.23*	0.30*
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ			-	0.07
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย				-

จากตารางที่ 5 พบว่า ลูกค้าที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านมาตรฐานการบริการ สูงกว่ากลุ่มนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และกลุ่มธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มคนทำงานบริษัทเอกชนซึ่งมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบและต้องการความแม่นยำรวดเร็ว จะมีการรับรู้และพึงพอใจต่อความเป็นระบบและมาตรฐานในการจัดการคิว ของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน เด่นชัดที่สุด

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบรายคู่ (LSD) ของระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านมาตรฐานการบริการ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,000 - 20,000 บาท	20,001 - 30,000 บาท	มากกว่า 30,000 บาท ขึ้นไป
ต่ำกว่า 10,000 บาท	-	0.38*	0.41*	0.15
10,000 - 20,000 บาท		-	0.03	-0.23*
20,001 - 30,000 บาท			-	-0.26*
มากกว่า 30,000 บาท				-

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ ด้านมาตรฐานการบริการ สูงกว่ากลุ่มรายได้ 10,000-20,000 บาท และกลุ่มรายได้ 20,001-30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่กลุ่มลูกค้าที่มีรายได้สูงมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป ก็มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มช่วงรายได้ปานกลาง (10,000-30,000 บาท) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น อภิปรายได้ดังนี้

1. คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านมาตรฐานการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ปรากฏการณ์นี้อธิบายได้ว่า มาตรฐานการบริการที่สม่ำเสมอ เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างความเชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพการบริการ(SERVQUAL) ของ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) ที่ระบุว่า ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibles) และความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการกำหนดการรับรู้ของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐภูมิ หงส์รพิพัฒน์ (2565 : 52-53) ที่พบว่า ด้านกระบวนการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ นัทฐริกา เจริญรักษ์ (2568 : 11-12) ที่ชี้ว่า บุคลากร มีเพียงพอต่อการบริการ แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้น มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำและตอบคำถามเกี่ยวกับสินค้าได้เป็นอย่างดี บริการดี รวดเร็ว พูดจาสุภาพ ยิ้มแย้ม และร้านมีเวลาเปิดปิดที่เหมาะสม รับชำระเงินรวดเร็ว รับคำสั่งซื้อได้ถูกต้อง มีความพร้อมในการบริการ และแก้ปัญหาได้ทันท่วงที ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าคาเฟ่ในยุคปัจจุบัน

2. การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ พบว่า ลูกค้าที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการฯ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริโภคที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลและภูมิหลังทางสังคมที่ต่างกัน ย่อมมีรสนิยม พฤติกรรมการบริโภค และเกณฑ์ในการประเมินคุณค่า (Perceived Value) ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) ของ Kotler and Keller (2016) ที่อธิบายว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ (Demographic Factors) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ความคาดหวัง และวิถีชีวิต (Lifestyle) ที่เด่นชัดที่สุด ตัวอย่างเช่น กลุ่มคนทำงานอาจเน้นความรวดเร็วและมาตรฐานการบริการที่เป็นระบบเพื่อความสะดวกเร่งรีบ ในขณะที่

กลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มที่มีรายได้ต่างกัน อาจให้ความสำคัญกับบรรยากาศร้าน ขีดความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือความสัมพันธ์กับลูกค้าและการต้อนรับของพนักงาน ดังนั้น ร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตพื้นที่อำเภอกระนวน จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมายแต่ละ segment เพื่อนำมาออกแบบกลยุทธ์การบริการและการสื่อสารการตลาดที่ตรงจุด (Personalized Service) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐภูมิ หงส์รพิพัฒน์ (2565: 52) และ นัทฐริกา เจริญรักษ์ (2568: 17-18) ที่ต่างยืนยันว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจและการเลือกใช้บริการร้านกาแฟอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่และความทันสมัยที่เกิดจากการผสมผสานบริบทพื้นที่ (Contextual Insight) ดังต่อไปนี้

1. การค้นพบจุดเปลี่ยนจากความพึงพอใจในบริการสู่ความผูกพันผ่านบรรยากาศ Atmospheric-Driven Loyalty) องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ ในบริบทของสังคมเมืองระดับอำเภอ (เช่น อำเภอกระนวน) คุณภาพบริการที่เป็นระบบ (Functional Service) สามารถทำให้ลูกค้าพึงพอใจ และทำให้ผู้บริโภคในพื้นที่ต่างจังหวัดไม่ได้มองร้านคาเฟ่อเมซอนเป็นเพียงแค่จุดแวะซื้อเครื่องดื่มแก้อาการง่วงนอน (Functional Store) อีกต่อไป แต่ใช้พื้นที่ร้านเป็นพื้นที่ที่สาม (The Third Place) เพื่อการพักผ่อน นัดพบ หรือทำงาน และเป็นพื้นที่แห่งประสบการณ์และแห่งความสุข

2. ช่องว่างความสัมพันธ์ในเมืองรอง (The Customer-Relation Gap) จากการที่ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relations) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในมุมมองของผู้บริโภค งานวิจัยนี้ได้ส่งมอบองค์ความรู้ใหม่ว่า ยิ่งระบบแฟรนไชส์ขยายตัวอย่างรวดเร็วและเน้นความเป็นมาตรฐาน (Standardization) มากเท่าใด ยิ่งเสี่ยงต่อการลดทอน ปฏิสัมพันธ์ที่อบอุ่นและเป็นกันเอง(Personal Touch) ลงไปเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมคนในต่างจังหวัดยังคงโหยหาความใส่ใจและการจดจำลูกค้าได้ ดังนั้น สูตรสำเร็จของการจัดการธุรกิจร้านกาแฟยุคใหม่ในพื้นที่เมืองรอง คือ มาตรฐานระดับสากล แต่บริการด้วยหัวใจระดับชุมชน (Global Standard, Local Hospitality)

3. แผนผังความต้องการเชิงประชากรศาสตร์เฉพาะพื้นที่ (Demographic Service Mapping) ผลวิจัยสร้างองค์ความรู้ที่เฉพาะเจาะจงว่า ตัวแปรด้านอายุ และระดับการศึกษา มีความอ่อนไหวสูงมากต่อความต้องการบริการ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปต่อยอดทำแผนที่บริการ (Service Blueprint) แยกตามกลุ่ม เช่น กลุ่มพนักงานเอกชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท (กลุ่มใหญ่สุดในงานวิจัยนี้) จะไวต่อกลยุทธ์ด้านความคุ้มค่าและมาตรฐานความ

รวดเร็ว ในขณะที่กลุ่มอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปจะพิจารณาเรื่องความสะดวกสบายของสถานที่และการต้อนรับที่สุภาพเป็นหลัก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการของร้านคาเฟ่อเมซอน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีความสำคัญกับลูกค้า โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 2 มิติหลัก ดังนี้มิติด้านคุณภาพการให้บริการ ลูกค้าผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับด้านมาตรฐานการบริการสูงที่สุด สะท้อนว่าความชัดเจนและความสม่ำเสมอของมาตรฐานองค์กร ขั้นตอนการให้บริการที่ฉับไว ตลอดจนความคงเส้นคงวาของรสชาติและปริมาณเครื่องดื่มเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคไว้วางใจมาก รองลงมาคือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ในขณะที่ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งเป็นจุดเปราะบางสำคัญที่ต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม ในบริบทการค้าต่างจังหวัดมิติด้านประชากรศาสตร์ (ผลการเปรียบเทียบ) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลูกค้าที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีมุมมองต่อคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งชี้ชัดว่า ตลาดผู้บริโภคร้านกาแฟในระดับอำเภอมีความหลากหลายสูง ไม่สามารถใช้กลยุทธ์บริการแบบเหมารวม (Mass Service) ได้อีกต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในเชิงกลยุทธ์ในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารและผู้ประกอบการร้านคาเฟ่อเมซอน ควรมีการสำรวจความต้องการของลูกค้าเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริการ เช่น พัฒนาทักษะพนักงานให้มีมาตรฐานเดียวกันและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ยกระดับมาตรฐานการบริการและ รวมถึงพิจารณากลยุทธ์ด้านสินค้าควบคู่ไปด้วยกัน เพื่อให้การบริการของร้านคาเฟ่อเมซอนสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงตามความต้องการ เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ เพื่อเพิ่มยอดขาย และบรรลุเป้าหมายของธุรกิจ

1.2 ผู้บริหารและผู้ประกอบการร้านคาเฟ่อเมซอน ควรมีการประชาสัมพันธ์และโฆษณา เกี่ยวกับการบริการ สินค้า เพื่อสื่อสารไปยังลูกค้า เพื่อสร้างการรับรู้ของลูกค้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ลูกค้ามาใช้บริการทั้งกลุ่มลูกค้าเดิมและใหม่

1.3 การปิดจุดอ่อนด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) ผู้บริหารสาขาต้องเร่งอบรมพนักงานให้เพิ่มการปฏิสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การจดจำเมนูโปรดของลูกค้าประจำ การทักทายอย่างใส่ใจ เพื่อยกระดับคะแนนด้านความสัมพันธ์ที่ยังต่ำอยู่ให้สูงขึ้น

1.4 การรักษาและต่อยอดบรรยากาศร้าน ควรให้ความสำคัญกับการซ่อมบำรุงและรักษาความสะอาดของสวน พื้นที่สีเขียว และระบบเสียง/แสงภายในร้านคาเฟ่อเมซอนในอำเภอกระนวนอย่างเข้มงวด เพราะเป็นจุดดึงดูดหลักของร้าน

1.5 การตลาดเฉพาะกลุ่ม (Personalized Marketing) ออกแบบสิทธิประโยชน์หรือโปรโมชั่นผ่านแอปพลิเคชัน ที่ตอบโจทย์ความแตกต่างของรายได้และช่วงอายุ เช่น โปรโมชั่นราคาสบายกระเป๋าสำหรับกลุ่มรายได้น้อยในช่วงวันธรรมดา และกิจกรรมร่วมสนุกสำหรับกลุ่มครอบครัวในวันหยุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าร้านคาเฟ่อเมซอนในเขตอำเภออื่น จังหวัดอื่น เพิ่มเติม

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดร้านคาเฟ่อเมซอน ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัทฐริกา เจริญรักษ. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านคาเฟ่ของนักท่องเที่ยวในตำบล เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 2(2), 1-20. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2568 จาก https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi/article/view/1721

รัฐภูมิ หงส์รพิพัฒน์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการเข้าใช้บริการ: กรณีศึกษา ร้านอเมซอน สาขาวินพาวเวอร์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

Aaker, D. A. (1991). Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name. The Free Press.

Amin, M., Isa, Z., & Fontaine, R. (2013). Islamic banks: Service quality and customer satisfaction in Malaysia. International Journal of Bank Marketing, 31(1), 42–67.

Euromonitor International. (2024). Coffee in Thailand (Country Report). https://www.euromonitor.com

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing management (15th ed.). Pearson.

Leninkumar, V. (2017). The relationship between service quality and customer loyalty. International Journal in Management and Social Science, 5(2), 84–91.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1–55.

Oldenburg, R. (1999). The great good place: Cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community (3rd ed.). Da Capo Press.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing, 64(1), 12-40.

Suhartanto, D., Helmi Ali, M., Tan, K. H., Surnali, N., & Salleh, M. (2020). Loyalty formation toward coffee shops: The role of coffee quality, service quality, and experience. Journal of Foodservice Business Research, 23(6), 499–513.

อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี*

THE INFLUENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS' ACADEMIC LEADERSHIP ON TEACHERS' 21ST-CENTURY LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SARABURI

ศิริพร ปฏิเวท[1], พร้อมพิไล บัวสุวรรณ[2] และ สุชาดา นันนะไชย[3]

Siriporn Patiwet[1], Prompilai Buasuwan[2] And Suchada Nanthachai[3]

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์[1-3]

Faculty of Education, Kasetsart University,Thailand[1-3]

Corresponding Author's Email: siriporn.pati@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และ 4) วิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 54 ข้อ โดยแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการมีค่าอำนาจจำแนก 0.829–0.943 และค่าความเชื่อมั่น 0.992 ส่วนแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีค่าอำนาจจำแนก 0.731–0.931 และค่าความเชื่อมั่น 0.994 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่

* Received 6 June 2026; Revised 21 June 2026; Accepted 30 September 2026

21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3) และการจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6) โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 53.10 สมการพยากรณ์ ดังนี้

$$Y' = 1.668 + 0.322(X_3) + 0.319(X_6)$$

$$Z' = 0.381(ZX_3) + 0.376(ZX_6)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the level of academic leadership of school administrators; 2) investigate the level of teachers' 21st-century learning management; 3) study the relationship between academic leadership and teachers' 21st-century learning management; and 4) analyze the influence of school administrators' academic leadership on teachers' 21st-century learning management in schools under the Secondary Educational Service Area Office Saraburi. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 297 teachers selected using the Krejcie and Morgan sample size table and proportional stratified random sampling. The research instrument was a 54-item, five-point rating scale questionnaire. The discrimination indices of the academic leadership questionnaire ranged from 0.829 to 0.943, with a reliability coefficient of 0.992. The discrimination indices of the teachers' 21st-century learning management questionnaire ranged from 0.731 to 0.931, with a reliability coefficient of 0.994. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of academic leadership of school administrators was at the highest level; 2) the overall level of teachers' 21st-century learning management was at the highest level; 3) all dimensions of academic leadership were positively correlated with teachers' 21st-century learning management at the .01 level of statistical significance; and 4) two dimensions of academic leadership significantly predicted teachers' 21st-century learning management at the .01 level of statistical significance: promoting and

enhancing teachers' professional advancement (X_3) and organizing and improving learning-supportive environments (X_6). Together, these variables explained 53.10 percent of the variance in teachers' 21st-century learning management. The predictive equations in raw-score and standardized-score forms were as follows:

$$Y' = 1.668 + 0.322(X_3) + 0.319(X_6)$$

$$Z' = 0.381(ZX_3) + 0.376(ZX_6)$$

Keywords: Academic Leadership, School Administrators, 21st-Century Learning Management

บทนำ

ในยุคที่โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD, 2021) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การบูรณาการเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับนานาชาติ พบว่าผู้เรียนไทยยังมีข้อจำกัดด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ปี 2022 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ด้านการอ่าน 379 คะแนน และด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และมีแนวโน้มลดลงจากการประเมินครั้งก่อน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับสมรรถนะของผู้เรียน

ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา "ครู" ถือเป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ครูจำนวนหนึ่งยังประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอน (วนิดา เชื้อคมตา, 2566; ฐิตาพร ตันเจริญรัตน์, 2565) ทั้งนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการจัดการเรียนรู้

ของครู เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ชิษณุพงศ์ ศรจันทร์, 2567)

สำหรับบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่ายังมีความแตกต่างด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะด้านการใช้นวัตกรรมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี, 2568) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่บ้างแล้ว แต่การศึกษาในบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรียังมีจำกัด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี” เพื่อศึกษาระดับ ความสัมพันธ์ และอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

4. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีจำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 1,231 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีจำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 297 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่มอร์แกน (Krejcie & Morganm, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยจำแนกโรงเรียนตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จากนั้นกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละขนาดโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่งวิทยฐานะ ขนาดของสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งครู

ตอนที่ 2 แบบสอบถามผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา 2) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู 4) การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.829 - 0.943 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.992

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านการสร้างชุมชนการเรียนรู้และความร่วมมือ 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการ

จัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 5) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 24 ข้อ ข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.731 - 0.931 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยติดต่อกับภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เพื่อออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและการเก็บรวบรวมข้อมูล ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี

3.2 ผู้วิจัยเตรียมช่องทางการเข้าถึงในการตอบแบบสอบถามออนไลน์เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี และมีการตอบกลับข้อมูล จำนวน 297 คน ครบตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ซึ่งระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระบบแบบสอบถามออนไลน์ที่สมบูรณ์มาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วน ก่อนนำมาจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ทางสถิติ โดยรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกรายด้าน และแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

4.4 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และสร้างสมการพยากรณ์

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	□	S.D	แปลผล	อันดับ
1. การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ	4.48	0.516	มาก	5
2. การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	4.49	0.507	มาก	4
3. การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู	4.53	0.507	มากที่สุด	3
4. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา	4.59	0.511	มากที่สุด	1
5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.56	0.509	มากที่สุด	2
6. การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	4.59	0.504	มากที่สุด	1
โดยรวม	**4.54**	**0.471**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (□= 4.54, S.D = 0.471) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา (□= 4.59, S.D = 0.511), ด้านการจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (□ = 4.59, S.D = 0.504), ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (□= 4.56, S.D = 0.509), และ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (□ = 4.53, S.D = 0.507) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (□= 4.49, S.D = 0.507), และด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน (□= 4.48, S.D = 0.516) ตามลำดับ

2. การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21	□	S.D	แปลผล	อันดับ
1. การใช้สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.63	0.467	มากที่สุด	1
2. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และความร่วมมือ	4.59	0.469	มากที่สุด	2
3. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียนรู้	4.58	0.468	มากที่สุด	3
4. การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.58	0.469	มากที่สุด	3
5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.57	0.461	มากที่สุด	4
โดยรวม	**4.59**	**0.428**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (□= 4.59, S.D = 0.428) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (□ = 4.63, S.D = 0.467) รองลงมาคือ ด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และความร่วมมือ (□ = 4.59, S.D = 0.469) และส่วนที่เหลือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(□= 4.58, S.D = 0.469), ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียนรู้ (□= 4.58, S.D = 0.468), และด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (□ = 4.57, S.D = 0.461) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21					
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_1	0.605**	0.551**	0.516**	0.551**	0.548**	0.606**
X_2	0.596**	0.553**	0.542**	0.573**	0.587**	0.623**
X_3	0.714**	0.649**	0.572**	0.651**	0.625**	0.704**
X_4	0.704**	0.641**	0.597**	0.656**	0.633**	0.707**
X_5	0.660**	0.601**	0.621**	0.645**	0.627**	0.688**
X_6	0.694**	0.647**	0.616**	0.631**	0.620**	0.701**

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21					
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_{tot}	0.715**	0.655**	0.623**	0.667**	0.655**	0.725**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ในภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ซ้ำซ้อนเชิงพหุ (Multicollinearity) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ ค่าสถิติ Tolerance และ Variance Inflation Factor: VIF

ที่	ตัวแปร	Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
1	การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ (X_1)	0.265	3.767
2	การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (X_2)	0.232	4.314
3	การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3)	0.163	6.130
4	การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียน (X_4)	0.125	7.972
5	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5)	0.175	5.723
6	การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6)	0.177	5.646

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ด้าน ไม่ปรากฏปัญหาความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) จึงสามารถนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม

5. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสถิติของตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้ในการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	p
การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ (X_1)	-0.025	-0.030	-0.384	0.701
การนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (X_2)	-0.020	-0.024	-0.287	0.774
การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3)	0.208	0.247	2.512*	0.013*
การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียน (X_4)	0.155	0.185	1.655	0.099
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5)	0.125	0.149	1.572	0.117
การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6)	0.205	0.242	2.568*	0.011*
$R = 0.737^a$, $R^2 = 0.544$, $R^2adj. = 0.534$, $F(6, 290) = 57.554$, $p < 0.05$				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 54.40

6. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยวิธีถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสถิติและค่าคงที่ของตัวแปรพยากรณ์สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่สมการถดถอย

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	t	p
การส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3)	0.322	0.381	5.026**	0.000**
การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6)	0.319	0.376	4.963**	0.000**
$R = 0.729^a$, $R^2 = 0.531$, $R^2adj. = 0.528$, $SE_{est} = 0.161$ a=1.668 $F = 166.447$, $p < 0.001$				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3) และ การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6) ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 0.729 ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ใน

รูปคะแนนดิบ (a) = 1.668 มีค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.161 และมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 53.10 ทั้งนี้สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = 1.668 + 0.322(X_3) + 0.319(X_6)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z' = 0.381(Z_{X3}) + 0.376(Z_{X6})$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันตระหนักถึงบทบาทสำคัญของการบริหารงานวิชาการในฐานะกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรและสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2020) และ Leithwood et al. (2008) ที่อธิบายว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตร การกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพจน์ รามณี (2567) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

2. ระดับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และความร่วมมือ แสดงให้เห็นว่าครูสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประสบการณ์จากการจัดการเรียนรู้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้ครูต้องเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Partnership for 21st Century Learning (P21, 2019)

และ OECD (2021) ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันในฐานะสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสอดคล้องกับ UNESCO (2022) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของฐิตาพร ตันเจริญรัตน์ (2565) ที่พบว่าครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นและสามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับสูง ครูก็มีแนวโน้มที่จะจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สูงขึ้นตามไปด้วย สะท้อนว่า การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูมิได้เกิดขึ้นจากความสามารถเฉพาะตัวของครูเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมาย การนิเทศติดตาม การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในองค์กร ซึ่งช่วยให้ครูเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ชิษณุพงศ์ ศรจันทร์ (2567) ที่พบว่าโรงเรียนที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับสูง ครูจะสามารถจัดการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ชลรวินทร์ โล่อมรินทร์ชัย (2567) พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู รวมทั้งสอดคล้องกับ Robinson, Lloyd และ Rowe (2008) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการพัฒนาคุณภาพการสอนของครูเป็นสำคัญ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้ดีที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3) และด้านการจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6) ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 53.10 สะท้อนให้เห็นว่าการสนับสนุนทางวิชาการช่วยให้ครูสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพครูผ่านการอบรม การโค้ช และการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งด้านทรัพยากร เทคโนโลยี สื่อการเรียนรู้ และบรรยากาศทางวิชาการภายในโรงเรียนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ครูสามารถนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปสู่การปฏิบัติได้

อย่างเต็มศักยภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Darling-Hammond et al. (2017) และ Fullan (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยตรง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ปุณยา จันทมาตย์ (2568) ที่พบว่าการส่งเสริมการพัฒนาครูและการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันควรทำหน้าที่เป็น "ผู้นำการเรียนรู้" ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพครูควบคู่กับการสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1.ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีตัวแปรพยากรณ์ 2 ตัว ที่ร่วมกันพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_3) และ การจัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_6) ซึ่งมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 53.10 ซึ่งผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาโดยรวมได้อย่างยั่งยืน **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ประกอบด้วย 1.1 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนารายปีหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ 1.2 ควรจัดระบบพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการนิเทศเชิงพัฒนา การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การส่งเสริมครู และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ 1.3 ควรส่งเสริมให้โรงเรียนสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยให้ครูได้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และ 1.4 ควรสนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยีให้เพียงพอและเหมาะสมกับบริบท

โรงเรียนเพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เช่น แรงจูงใจในการทำงานของครู วัฒนธรรมองค์กร สมรรถนะดิจิทัลของครู เป็นต้น 2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในบริบทจริงของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชลรวินทร์ โล่อมรินทร์ชัย และคณะ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 และคุณภาพผู้เรียน. วารสารวิชาการทางการศึกษา.

ชิษณุพงศ์ ศรจันทร์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเลย. วารสารการบริหารการศึกษา.

ฐิตาพร ตันเจริญรัตน์. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารครุศาสตร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ปุณยา จันทมาตย์. (2568). ทักษะการสอนของครูสังคมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา. วารสารการศึกษา.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). ผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทย. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. (2568). ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี.เรียกใช้วันที่ 16 มีนาคม 2569 จากhttps://sssb.go.th/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุพจน์ รามณี. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารการบริหารการศึกษา.

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). Effective teacher

professional development. Learning Policy Institute.

Fullan, M. (2021). The right drivers for whole system success. Centre for Strategic Education.

Hallinger, P. (2020). Instructional leadership and school improvement: Recent developments and future directions. Routledge.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. 28(1), 27–42.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). The future of education and skills 2030. OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). Framework for 21st century learning. Battelle for Kids.

Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. Educational Administration Quarterly, 44(5), 635–674. https://doi.org/10.1177/0013161X08321509

UNESCO. (2022). Reimagining our futures together: A new social contract for education. UNESCO Publishing.

การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

CONFLICT MANAGEMENT AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS IN SCHOOLS FOR THE BLIND IN NORTHEASTERN THAILAND

ภาณุมาศ สารทวอน[1] และ สาลินี มีเจริญ[2]

Panumas satwon[1] and Salinee Mecharoen[2]

[1-2] วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]leadership College of Educational, Saint John's University,Thailand

Corresponding Author's Email: nunipanumas2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครูผู้สอน 3 คน และบุคลากรทางการศึกษา 3 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารใช้รูปแบบการบริหารความขัดแย้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเอาชนะ ใช้กฎ ระเบียบ และข้อตกลงร่วมเป็นหลักในการยุติข้อขัดแย้ง (2) ด้านความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (3) ด้านการประนีประนอม ใช้กับปัญหาที่ไม่ซับซ้อน โดยรับฟังเหตุผลของทุกฝ่ายและอาจมีผู้แทนช่วยไกล่เกลี่ย (4) ด้านการหลีกเลี่ยง ใช้การประวิงเวลา พักการประชุม หรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเพื่อลดความรุนแรงของสถานการณ์ และ (5) ด้านการยอมให้ มุ่งรักษาสัมพันธภาพในองค์กร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรแก้ไขปัญหาร่วมกันภายใต้ผลประโยชน์ของโรงเรียน

สำหรับแนวทางการพัฒนา ผู้บริหารควรยึดกฎระเบียบควบคู่กับการเปิดโอกาสให้บุคลากรชี้แจงเหตุผล รับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นกลางและหลากหลาย รวมถึงใช้การลงมติ

* Received 31 May 2026; Revised 22 June 2026; Accepted 30 September 2026

แบบไม่เปิดเผยตัวตนในประเด็นอ่อนไหว ควรส่งเสริมการเจรจาและไกล่เกลี่ยอย่างเหมาะสม ประเมินสถานการณ์ก่อนใช้วิธีหลีกเลี่ยง และกำหนดขอบเขตการยอมให้ที่เหมาะสม เพื่อรักษาความพึงพอใจของบุคลากรและไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง, ผู้บริหาร, โรงเรียนสอนคนตาบอด

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the conflict management practices of school administrators in schools for the blind in Northeastern Thailand, and (2) propose guidelines for improving conflict management among school administrators in these schools. A qualitative research approach was employed. The key informants consisted of nine participants selected through purposive sampling, including three school administrators, three teachers, and three educational personnel. The research instrument was a semi-structured interview form. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The findings revealed that school administrators employed five conflict management styles: competing, collaborating, compromising, avoiding, and accommodating. The competing style involved the use of rules, regulations, and mutual agreements to resolve conflicts. The collaborating style emphasized participation and the exchange of opinions among teachers and staff to reach mutually beneficial solutions. The compromising style was applied to less complex issues through negotiation and mediation. The avoiding style was used to reduce tension by postponing discussions or temporarily withdrawing from conflict situations. The accommodating style focused on maintaining positive relationships within the organization by encouraging staff to work together toward solutions that served the school's best interests.

Regarding development guidelines, administrators should apply rules and regulations alongside opportunities for personnel to explain their perspectives and participate in decision-making processes. They should listen to diverse viewpoints impartially, promote constructive negotiation and mediation, and utilize anonymous voting in sensitive situations. Furthermore, administrators should carefully assess circumstances before adopting avoidance strategies and

establish appropriate boundaries for accommodation. These approaches can enhance personnel satisfaction while maintaining organizational effectiveness and supporting efficient school administration.

Keywords: Conflict, School administrators, School for the blind

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทย ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม โรงเรียนเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพึ่งพาตนเองได้ (มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด, 2564) นโยบายระดับชาติก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่กำหนดจุดหมายสำคัญในการส่งเสริม “ความเสมอภาคทางการศึกษา” และการยกระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งในสถานศึกษายังคงเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน โดยมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความแตกต่างทางความคิด บทบาทหน้าที่ และแนวทางการปฏิบัติงาน หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ การขาดความร่วมมือ และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในระยะยาว (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์,2560) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งส่วนใหญ่มุ่งศึกษาในโรงเรียนทั่วไป ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขณะที่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอดโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นบริบทที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การดูแลผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และการทำงานร่วมกันของบุคลากรเฉพาะทาง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษารูปแบบการบริหารความขัดแย้งในบริบทดังกล่าวเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษา

จากข้อมูลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (**2565)** พบว่า โรงเรียนสอนคนตาบอดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเผชิญความท้าทายด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ความแตกต่างของบุคลากร และการขาดระบบจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการต่อต้านแบบเงียบและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์กร (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เข้าใจรูปแบบวิธีการบริหาร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้ง ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ช่วยลดความขัดแย้งในองค์กร และสนับสนุนเป้าหมายของการศึกษาสำหรับผู้พิการให้มีคุณภาพและยั่งยืนในระดับประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษาภายในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Model) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน ครูผู้สอน 3 คน และบุคลากรทางการศึกษา 3 คน โดยเป็นการคัดเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน **3** คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และความชัดเจนของข้อคำถาม ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและใช้เก็บข้อมูลจริง โดยอ้างอิงแนวคิดการจัดการความขัดแย้งตามกรอบแนวคิดของ Thomas & Kilmann, (1987) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการเอาชนะ (Competition) ด้านการร่วมมือ (Collaboration) ด้านการประนีประนอม (Compromising) ด้านการหลีกเลี่ยง (Avoiding) และด้านการยอมให้ (Accommodation) โดยผู้สัมภาษณ์จะสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) เพื่อต้องการให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างละเอียดถี่ถ้วนด้วยวิธีการบันทึกเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1.ขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากวิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

2.ประสานงานกับโรงเรียนสอนคนตาบอดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์

3.ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง พร้อมบันทึกเสียงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

4.ถอดเทป บันทึกข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภายหลังการสัมภาษณ์

5.นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การสร้างรหัสข้อมูล (Coding) และการสังเคราะห์ประเด็น (Thematic Analysis) พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) และการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ด้านการเอาชนะ

ผู้บริหารใช้การประชุมและการหารือร่วมกัน โดยยึดกฎ ระเบียบ และข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน เพื่อยุติข้อขัดแย้งอย่างชัดเจนและเป็นธรรม โดยผู้บริหารท่านที่ 1 ให้ความเห็นว่า“ด้วยบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารจำเป็นต้องมีแนวทางที่หากหลายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในโรงเรียน ซึ่งต้องอิงตามสถานการณ์และดูบริบทของเหตุการณ์นั้นๆด้วยว่าเหมาะสมกับการใช้วิธีการใด แต่โดยส่วนมากหากเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้บริหารจะนำเอาระเบียบและข้อกำหนดที่ได้มีการตกลงไว้มาเป็นตัวตัดสินในการยุติความขัดแย้ง”

1.2 ด้านการร่วมมือ

ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและสร้างข้อสรุปที่คำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่าย โดย ผู้บริหารสถานศึกษาท่านที่ 3 ให้ความเห็นว่า “ผู้บริหาร จะพยายามหาทางออกที่เป็นกลางในการหาข้อสรุปของปัญหาต่างๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ได้มีแค่เรื่องของการลงมติ แต่อาจจะมีการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนางานร่วมด้วย”

1.3 ด้านการประนีประนอม

แนวทางนี้มักนำมาใช้กับประเด็นที่มีผลกระทบไม่รุนแรง โดยอาศัยการรับฟัง

เหตุผลของแต่ละฝ่ายภายใต้กรอบกฎระเบียบของสถานศึกษา และในบางกรณีอาจมอบหมายผู้แทนทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาท่านที่ 2 ให้ความเห็นว่า “การมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันเป็นเรื่องปกติในการทำงาน ซึ่งการจะยุติปัญหาความขัดแย้งในรูปแบบนี้ต้องอาศัยการรับฟังเหตุและผล ให้ความสำคัญกับทุกๆความคิดเห็น ถ้าความคิดเห็นไหนที่สามารถยุบรวมเป็นข้อเดียวกันได้เราก็ต้องทำเพื่อให้ตัวเลือกของข้อปัญหาลดน้อยลง”

1.4 ด้านการหลีกเลี่ยง

ผู้บริหารอาจใช้วิธีประวิงเวลา ลดการเผชิญหน้า หรือพักการประชุมชั่วคราวในสถานการณ์ที่มีความตึงเครียด เพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหาลุกลามและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ทบทวนข้อมูลก่อนหาข้อสรุปที่เหมาะสม โดยผู้บริหารสถานศึกษาท่านที่ 1ให้ความเห็นว่า “ด้านการหลีกเลี่ยงจะเกิดขึ้นน้อยมากในโรงเรียนของผู้บริหาร เพราะผู้บริหาร คิดว่าการหนีปัญหาเป็นแนวทางที่บริหารที่จะนำพาให้กระบวนการบริหารมุ่งสู่ความล้มเหลว”

1.5 ด้านการยอมให้

ผู้บริหารเลือกใช้แนวทางนี้เพื่อรักษาสัมพันธภาพในการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมกันหารือและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ภายใต้หลักการที่ยึดประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาท่านที่ 3 ให้ความเห็นว่า “ในแง่ของการยอมให้มันต้องเป็นลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างยอมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ลดกระปะทะ การรักษาน้ำใจกันระหว่างเพื่อนร่วมงานก็เป็นเรื่องสำคัญในการทำงานร่วมกัน เราต้องมีการพูดคุยกันว่าอะไรที่ยอมได้ก็ต้องยอมซึ่งแม้แต่ผู้บริหาร ก็ต้องเป็นฝ่ายยอมบ้างในบางกรณี”

2. ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษา ภายในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ด้านการเอาชนะ

ควรยึดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับเป็นหลักในการตัดสินใจ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจตามหน้าที่เพื่อความรวดเร็วและความเป็นระเบียบขององค์กร แต่ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ชี้แจงเหตุผลหรือข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องก่อนพิจารณาข้อยุติ

2.2 ด้านการร่วมมือ

ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม โดยใช้ช่องทางที่หลากหลายและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สำหรับประเด็นที่มีความอ่อนไหว อาจใช้การลงมติแบบไม่เปิดเผยตัวตนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมา

2.3 ด้านการประนีประนอม

เหมาะสำหรับประเด็นที่มีผลกระทบไม่มาก โดยต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้กระทบต่อระเบียบวินัยหรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2.4 ด้านการหลีกเลี่ยง

ควรใช้ในสถานการณ์ที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงหรือส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการทำงาน ทั้งนี้ต้องพิจารณาอย่างเหมาะสมและไม่ใช้บ่อยเกินไป เพราะอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในบทบาทของผู้บริหาร

2.5 ด้านการยอมให้

ควรนำมาใช้ภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของบุคลากรควบคู่กับประโยชน์ของสถานศึกษา พร้อมทั้งประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาในระยะยาว

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1 ด้านการเอาชนะ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเลือกใช้การประชุมพูดคุยโดยยึดกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันเป็นเกณฑ์ในการตัดสินข้อขัดแย้ง เนื่องจากโรงเรียนจำเป็นต้องรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานและความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย การใช้กฎระเบียบเป็นหลักจึงช่วยลดความคลุมเครือในการตัดสินใจและทำให้คู่ขัดแย้งยอมรับผลการตัดสินได้มากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ปุณยวีย์ ศรีเนตรและคณะ (2568) ที่พบว่าการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ขณะที่ด้านการเอาชนะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนว่าผู้บริหารไม่นิยมใช้วิธีการเอาชนะเป็นแนวทางหลัก

1.2 ด้านการร่วมมือ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกันหาข้อยุติของปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายที่มีบทบาทแตกต่างกัน การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจึงช่วยให้เกิดการยอมรับร่วมกัน ลดความขัดแย้ง และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในการตัดสินใจ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ เจนจิรา อุปนันชัย (2566) ที่ระบุว่าผู้บริหารควรรับฟังปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้ง วางตัวเป็นกลาง และใช้เหตุผลในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการทางการเห็นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่าย ทั้งครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ครูฟื้นฟูสมรรถภาพ และบุคลากรสนับสนุน ส่งผลให้ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้รูปแบบความร่วมมือมากกว่าการใช้อำนาจสั่งการ เพื่อสร้างการยอมรับร่วมกันและรักษาประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร

1.3 ด้านการประนีประนอม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเลือกใช้วิธีการประนีประนอมกับปัญหาที่ไม่ซับซ้อนหรือมีผลกระทบไม่รุนแรง เนื่องจากเป็นวิธีที่ช่วยยุติความขัดแย้งได้รวดเร็วและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีดังกล่าวยังต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของสถานศึกษา และในบางกรณีอาจมอบหมายผู้แทนช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความเป็นกลาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2565) ที่พบว่าการประนีประนอมเป็นหนึ่งในวิธีการบริหารความขัดแย้งที่นิยมใช้ในองค์กร

1.4 ด้านการหลีกเลี่ยง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารใช้วิธีการหลีกเลี่ยงในบางสถานการณ์ เช่น การประวิงเวลา การพักการประชุม หรือการงดแสดงความคิดเห็นชั่วคราว เนื่องจากบางปัญหาอยู่ในช่วงที่อารมณ์ของคู่ขัดแย้งยังรุนแรง การเผชิญหน้าทันทีอาจทำให้สถานการณ์บานปลาย การหลีกเลี่ยงจึงเป็นวิธีลดความตึงเครียดและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ทบทวนข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ ศิริกมล ภาคภูมิ (2567) ที่พบว่าผู้บริหารมีการใช้กลยุทธ์การหลีกเลี่ยงในระดับมาก และสอดคล้องกับ เจนจิรา อุปนันชัย (2566) ที่มองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของทุกองค์กรและสามารถใช้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ได้

1.5 ด้านการยอมให้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยไม่เข้าไปแทรกแซงมากนัก ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร การยอมให้ในบางประเด็นยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและลดแรงต้านภายในองค์กร โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือผลประโยชน์ของโรงเรียน ผลการศึกษาสอดคล้องกับ โสรยา ศรีสุขใส (2567) ที่พบว่าการยอมให้และการประสานความร่วมมือของผู้บริหารสามารถส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษาภายในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ด้านการเอาชนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การใช้แนวทางการเอาชนะควรยึดกฎระเบียบเป็นหลักและใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากแม้จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรวดเร็วและเกิดความเป็นระเบียบในการปฏิบัติงาน แต่หากใช้อำนาจมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ชี้แจงเหตุผลก่อนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิสรา ศรีบุศยกุล (2565) แนวคิดของ Thomas และ Kilmann (1987) และ เจนจิรา อุปนันชัย (2566) ที่เห็นตรงกันว่าการใช้อำนาจควรเป็นทางเลือกสุดท้ายในการจัดการความขัดแย้ง

2.2 ด้านการร่วมมือ

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารความขัดแย้งด้วยความร่วมมือเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างความยั่งยืนขององค์กร เนื่องจากช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเกิดการยอมรับร่วมกัน โดยเฉพาะประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระหรือการลงมติแบบไม่เปิดเผยตัวตนจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Rahayu Larasati (2020), อรวรรณ ศรีสุวรรณโณ (2566) และ เจนจิรา อุปนันชัย (2566) ที่เห็นตรงกันว่าแนวทางในการบริหารจัดการความขัดแย้ง คือ ผู้บริหารควรรับฟังปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและวางตัวเป็นกลาง พูดคุยสร้างความเข้าใจโดยใช้เหตุผล

2.3 ด้านการประนีประนอม

ผลการศึกษาพบว่า การประนีประนอมเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับความขัดแย้งที่ไม่รุนแรง เนื่องจากช่วยรักษาความสัมพันธ์และสร้างความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะหากใช้บ่อยเกินไปอาจส่งผลต่อระเบียบวินัยและความเป็นธรรมในองค์กรได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ อภิชาต เบิกประโคน (2560), ระพีพรรณ อู่อรุณ (2564) และ อภิสรา ศรีบุศยกุล (2565) ที่เห็นตรงกันว่า การบริหารความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพควรอาศัย การสื่อสารและการเจรจาอย่างมีเหตุผล ควบคู่กับการคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังซึ่งกันและกัน เพื่อแสวงหาแนวทางที่เป็นธรรมและยอมรับร่วมกัน การแก้ไขปัญหาไม่ควรมุ่งเอาชนะเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรใช้แนวทางประนีประนอมและสร้างความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย

2.4 ด้านการหลีกเลี่ยง

ผลการศึกษาพบว่า การหลีกเลี่ยงควรใช้เฉพาะในสถานการณ์ที่มีแนวโน้มจะเกิดความรุนแรงหรือยังไม่เหมาะสมต่อการหาข้อยุติ เนื่องจากช่วยลดความตึงเครียดในระยะสั้น แต่ไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของปัญหาได้โดยตรง ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์และกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการกลับมาจัดการปัญหาอีกครั้ง ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Thomas และ Kilmann (1987) และ สมิต สัชฌุกร (2563) ที่เห็นตรงกันว่าการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นการถอยห่างจากสถานการณ์ความขัดแย้ง ไม่แสดงความคิดเห็น หรือไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทำให้สาเหตุของความขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง แม้จะช่วยลดการเผชิญหน้าหรือความตึงเครียดได้ในระยะสั้น แต่ปัญหายังคงอยู่และมีโอกาสกลับมาเกิดขึ้นซ้ำในอนาคต ดังนั้นการหลีกเลี่ยงจึงเป็นเพียงการชะลอปัญหา ไม่ใช่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

2.5 ด้านการยอมให้

ผลการศึกษาพบว่า การยอมให้เป็นแนวทางที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์และสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรได้เป็นอย่างดี แต่จำเป็นต้องใช้อย่างมีขอบเขตและคำนึงถึงผลกระทบต่อองค์กรในระยะยาว เนื่องจากหากยอมตามมากเกินไปอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานและความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรเลือกใช้ในกรณีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและไม่กระทบต่อเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับระพีพรรณ อู่อรุณ (2564) และ อรวรรณ ศรีสุวรรณโณ (2566) ที่เห็นตรงกันว่า การยอมตามเป็นแนวทางการบริหารความขัดแย้งที่มุ่งรักษาสัมพันธภาพและความร่วมมือภายในองค์กร โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับความต้องการและความคิดเห็นของบุคลากรมากกว่าความต้องการของตนเอง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจและยอมปรับเปลี่ยนแนวทางการตัดสินใจหากเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้แนวทางการบริหารความขัดแย้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ การเอาชนะ การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง และการยอมให้ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และระดับความรุนแรงของปัญหา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ลดความขัดแย้งและส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** 1.1 ด้านการเอาชนะ ผู้บริหารควรมีการจัดการความขัดแย้งด้วยความเด็ดขาด โดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผลใช้วิธีสร้างกฎ ระเบียบ เพื่อควบคุมการทำงานด้วยความยุติธรรมที่สุดและลดการแสวงหาคนสนับสนุนที่มีอำนาจกว่าเพื่อให้ได้รับชัยชนะ 1.2 ด้านการร่วมมือ โรงเรียนควรสร้างแนวทางการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกคน ควรให้ครูเพิ่มความร่วมมือร่วมใจให้มากขึ้น เมื่อมีปัญหาต้องแก้ไขร่วมกันและผู้บริหารพยายาม ให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ในปัญหาเพื่อที่จะได้ร่วมมือกันแก้ปัญหาให้สำเร็จ 1.3 ด้านการประนีประนอม โรงเรียนควรพยายามที่จะทำให้ผู้ร่วมงานยอมรับการกระทำตามเงื่อนไขข้อตกลงของส่วนรวม โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้คณะครู ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรูปแบบจัดการเรียนการสอน และโรงเรียนยอมให้ผู้อื่นเข้ามาไกล่เกลี่ยยุติปัญหาและตกลง ร่วมกันเพื่อนประนีประนอม 1.4 ด้านการหลีกเลี่ยง โรงเรียนต้องพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความเห็นที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้ โรงเรียน ควรมีการสร้างเงื่อนไขเพื่อตกลงกันอย่างยุติธรรมและโรงเรียนควรมีการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยอย่างเปิดเผย 1.5 ด้านการยอมให้ โรงเรียนจะต้องพยายามเสนอเรื่องราวที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ร่วมงานคนใดคนหนึ่ง โรงเรียนต้องเน้นที่จะเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกัน มากกว่าที่จะมุ่ง เจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นแตกต่างกัน และโรงเรียนจะต้องพยายามชี้แจงให้ผู้ร่วมงานเห็นว่าแนวคิดของตนเอง

นั้นมีเหตุผลและมีประโยชน์ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้รูปแบบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสอนคนตาบอด เพื่อให้เข้าใจเงื่อนไขและบริบทที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการจัดการความขัดแย้ง 2.2 ควรศึกษาผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการบริหารความขัดแย้งแต่ละรูปแบบที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ความพึงพอใจของบุคลากร และบรรยากาศองค์กรในสถานศึกษา 2.3ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทอื่น หรือสถานศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการบริหารความขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น.

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารความขัดแย้งเชิงบริบทของโรงเรียนสอนคนตาบอด (Context-Based Conflict Management Model)

ผลการวิจัยนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ โดยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนสอนคนตาบอดไม่ได้ใช้รูปแบบการบริหารความขัดแย้งเพียงรูปแบบเดียว แต่เลือกใช้หลายรูปแบบร่วมกันตามบริบทของสถานการณ์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ **5** ประการ ได้แก่

1. การตัดสินใจบนพื้นฐานของกฎระเบียบ (Rule-Based Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมของบุคลากร (Collaborative Participation)
3. การรักษาสัมพันธภาพในองค์กร (Relationship Preservation)
4. ความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (Situational Flexibility)
5. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Communication)

องค์ประกอบทั้ง **5** ประการเชื่อมโยงกันเป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนสอนคนตาบอด ซึ่งมุ่งสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการบริหารงาน ความพึงพอใจของบุคลากร และคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). รายงานผลการดำเนินงานด้านการศึกษาของผู้พิการ.

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2565). การบริหารความขัดแย้งในองค์กร. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(48), 1–16.

เจนจิรา อุปนันชัย. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2.ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปุณยวีย์ ศรีเนตร, และคณะ. (2568). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอเพ็ญ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน, *3*(1), 191–203.

มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). คู่มือการสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว. มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาจังหวัดร้อยเอ็ด.

รพีพรรณ อู่อรุณ. (2564). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริกมล ภาคภูมิ. (2567). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(2), 334–345.

สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิทยพัฒน์.

สมิต สัชฌุกร. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(3), 240–253.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2560). ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อความสร้างสรรค์ *(พิมพ์ครั้งที่ 2). เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส.*

โสรยา ศรีสุกใส. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, *9(3), 1347–1360.*

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. พริกหวานกราฟฟิค.

อรวรรณ ศรีสุวรรณโณ. (2566). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

อภิสรา ศรีบุศยกุล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อภิชาต เบิกประโคน. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Rahayu, L. (2020). Conflict management in improving school effectiveness. In Advances in Social Science, Education and Humanities Research (Vol. 397). Atlantis Press.

Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1987). Thomas-Kilmann conflict mode instrument. *XICOM Incorporated.*

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1*

RELATIONSHIP BETWEEN COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN NEW NORMAL AND EDUCATIONAL ADMINISTRATION, PRA CHIM NON-KHUN INTEGRATED EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT NETWORK SCHOOL, UNDER THE SI SA KET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วีรวัฒน์ บุดดี[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2] และ วาสนา อุปสาร[3]
Weerawat Butdee[1], Charoenwit Somphongtam[2] and Wasana Auppasan[3]
[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย, [3]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี
[1-2]Graduate School, [3] Faculty of Nursing Science Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author's Email: Weerawat118id@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ 2. ศึกษาการบริหารสถานศึกษา และ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนก .467-.874 และค่าความเชื่อมั่น .95 และแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนก .470-.758 และค่าความเชื่อมั่น .93 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.39, S.D.=.362) 2) การบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.45, S.D.=.369) และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่, การบริหารสถานศึกษา

---

* Received 14 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1. examine the competencies of school administrators in the new normal era, 2. investigate school administration, and 3. study the relationship between the competencies of school administrators in the new normal era and school administration. The sample consisted of 155 participants. The research instruments comprised two sets of questionnaires. The first questionnaire, consisting of 20 items, assessed the competencies of school administrators in the new normal era, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00, discrimination values ranging from .467 to .874, and a reliability coefficient of .95. The second questionnaire, consisting of 20 items, assessed school administration, with an IOC of 1.00, discrimination values ranging from .470 to .758, and a reliability coefficient of .93. The statistics employed for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient.

The findings revealed that: 1) the competencies of school administrators in the new normal era were overall at a high level ($\bar{X}$=4.39, S.D.=.362); 2) school administration was overall at a high level ($\bar{X}$=4.45, S.D.=.369); and 3) the competencies of school administrators in the new normal era were positively correlated with school administration at the .01 level of statistical significance, with a high degree of relationship.

Keywords: competencies of school administrators in the new normal era, school administration

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนและขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะที่หลากหลาย ทั้งด้านการบริหารจัดการ การวางแผน การสื่อสาร การพัฒนาบุคลากร และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและนโยบาย Thailand 4.0 ได้อย่างเหมาะสม (พิชามญช์ ลาวิชัย, 2562) อีกทั้งยังต้องมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (วิกานดา จิรพุทธกร, 2565)

เทคโนโลยีทางการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุควิถีใหม่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทดิจิทัล (ธวัชชัย แสนดวง, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ International Society for Technology in Education: ISTE (2019) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องมีสมรรถนะ 7 ด้าน ดังนี้1. ด้านความเป็นผู้นำที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้ 2. ด้านทัศนคติที่ดีในการบริหารภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริง 3. ด้านความทันสมัยและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 5. ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ 6. ด้านความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว และ 7. ด้านการจัดลำดับความสำคัญในวิกฤติต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ 1. ด้านการบริหารวิชาการ 2. ด้านการบริหารงบประมาณ 3. ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4. ด้านการบริหารทั่วไป เป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีความเป็นเลิศในทุกด้าน ซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นคุณลักษณะสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารในยุควิถีใหม่ควรมีสมรรถนะด้านความคล่องตัว การรู้เท่าทันดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ และความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกด้าน

โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมและระบบดิจิทัลเป็นฐาน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพปัญหาพบว่าหลายโรงเรียนยังประสบปัญหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร บุคลากรขาดทักษะด้านเทคโนโลยี และการใช้ระบบสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1, 2568) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 16 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 260 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 238 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 16 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 155 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 139 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืนตามโรงเรียน และเทียบบัญญัติไตรยางศ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert

ตอนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชธานี และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมแบบประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.2 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จาก มหาวิทยาลัยราชธานี และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้วยตนเอง และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.3 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี และนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยส่งด้วยตนเอง และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.4 แบบสอบถามได้รับคืนมา บันทึกคะแนน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะเป็น

แบบเลือกตอบ (Checklist) ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง การบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ในแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของ Best (1977) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.81-1.00 มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.51-0.80 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.21-0.50 มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.01-0.20 มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อยมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 **โดยรวมและรายด้าน**

n = 155

ด้านที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	ด้านความเป็นผู้นำที่มีความคล่องตัวในการเรียนรู้	4.43	.430	มาก
2.	ด้านทัศนคติที่ดีในการบริหารภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริง	4.35	.532	มาก
3.	ด้านความทันสมัยและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล	4.46	.307	มาก
4.	ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	4.44	.477	มาก
5.	ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ	4.36	.454	มาก
6.	ด้านความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว	4.35	.528	มาก
7.	ด้านการจัดลำดับความสำคัญในวิกฤติต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด	4.37	.451	มาก
รวม		**4.39**	**.362**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = .362) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านความทันสมัยและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .307) 2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = .477) 3. ด้านความเป็นผู้นำที่มีความคล่องตัวใน

การเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .430) 4. ด้านการจัดลำดับความสำคัญในวิกฤติต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = .451) 5. ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .454) 6. ด้านทัศนคติที่ดีในการบริหารภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริง ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .532) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 7. ด้านความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .528) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษา การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 **โดยรวมและรายด้าน**

n = 155

ด้านที่	การบริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	ด้านการบริหารวิชาการ	4.50	.384	มาก
2.	ด้านการบริหารงบประมาณ	4.48	.388	มาก
3.	ด้านการบริหารงานบุคคล	4.38	.374	มาก
4.	ด้านการบริหารทั่วไป	4.45	.432	มาก
รวม		**4.45**	**.369**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .369) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .384) 2. ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = .388) 3. ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .432) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4. ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .374) ตามลำดับ

ผลการศึกษาตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

n = 155

ตัวแปร	ด้านการบริหารวิชาการ (Y_1)	ด้านการบริหารงบประมาณ (Y_2)	ด้านการบริหารงานบุคคล (Y_3)	ด้านการบริหารทั่วไป (Y_4)	การบริหารสถานศึกษา (Y)
1. ด้านความเป็นผู้นำที่มีความคล่องตัวในการเรียน (X_1)	.604**	.565**	.627**	.595**	**.639****
2. ด้านทัศนคติที่ดีในการบริหารภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริง (X_2)	.620**	.688**	.820**	.763**	**.773****
3. ด้านความทันสมัยและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (X	.536**	.540**	.453**	.556**	**.559****
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (X_4)	.607**	.670**	.716**	.775**	**.742****
5. ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ (X_5	.644**	.643**	.692**	.746**	**.730****
6. ด้านความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว (X_6)	.550**	.594**	.715**	.670**	**.676****
7. การจัดลำดับความสำคัญในวิกฤติต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด (X_7)	.726**	.741**	.766**	.788**	**.808****
8. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ (X)	**.771****	**.803****	**.878****	**.888****	**.894****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

โดยรวม สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ (X) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก (r_{xy} = .896**) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกมากไปหาบวกน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป (Y_4) (r_{xy} = .888**) ด้านการบริหารงานบุคคล (Y_3) (r_{xy} = .878**) และด้านการบริหารงบประมาณ (Y_2) (r_{xy} = .803**) และมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ (Y_1) (r_{xy} = .771**)

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่ำสุด เนื่องจากผู้บริหารยังต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและบริบทการศึกษาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นควรพัฒนาทักษะการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา มั่นเขตกิจ (2565) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปกติใหม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความสามารถด้านการปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

2. การบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารงานบุคคลต่ำสุด เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจต้องอาศัยการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและการมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา บุญช่วย (2564) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

3. สมรรถนะของผู้บริหารตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่าผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ ศรีบุญเรือง (2563) ที่พบว่า สมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ สมรรถนะผู้บริหารแนววิถีใหม่เป็นตัวกำหนดความเป็นเลิศของสถานศึกษา โดยไม่ใช่เพียงคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์ระดับสูงสะท้อนอิทธิพลเชิงระบบของภาวะผู้นำ กล่าวคือ เมื่อผู้บริหารมีสมรรถนะสูง ย่อมสามารถยกระดับการบริหารทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพได้อย่างชัดเจน สุดท้าย การพัฒนาสถานศึกษาต้องเริ่มจากการพัฒนาผู้บริหาร เพื่อขับเคลื่อนการบริหารทั้ง 4 ด้านสู่ความเป็นเลิศและเกิดผลอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 2

ดังภาพที่ 2 สมรรถนะผู้บริหารแนววิถีใหม่เป็นตัวกำหนดความเป็นเลิศของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหาร สถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการประจิมโนนคูณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สามารถสรุปได้ดังนี้ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัว ตามลำดับ ส่วนการปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการ

บริหารงานบุคคล ตามลำดับ และความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษา โดยรวม สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นทักษะสำคัญ เช่น ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการตัดสินใจบนฐานข้อมูล เพื่อยกระดับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

1.2 ผู้บริหารควรเสริมสร้างสมรรถนะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การบริหารในสถานการณ์ไม่แน่นอน และการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.3 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคล เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการบริหารสถานศึกษา โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครู การสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนววิถีใหม่กับการบริหารสถานศึกษา โดยขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตอื่น หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลการวิจัยในแต่ละบริบทอย่างชัดเจน

3.2 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วัฒนธรรมองค์การ และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยกำหนดเป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรส่งผ่าน เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมอย่างเป็นระบบ

3.3 ควรดำเนินการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยกำหนดขั้นตอนอย่างชัดเจน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา เพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงสถิติให้มีความชัดเจน ลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบทจริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวง

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยวัฒน์ ศรีบุญเรือง. (2563). สมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พิชามญช์ ลาวิชัย. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารฐานวิถีชีวิตใหม่กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ยุพา มั่นเขตกิจ (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในปกติใหม่ ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรัญญา บุญช่วย. (2564). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิกานดา จิรพุทธกร. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคปกติใหม่กับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปกร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.

International Society for Technology in Education: ISTE. (2019). Principal leadership for technology of national educational technology standards in disruptive era. Education Tech Research, 55(1), 223–252.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. Journal of Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610

การพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PACKAGE ON SCIENCE ACHIEVEMENT WITH COOPERATIVE LEARNING OF GRADE 5 STUDENTS

สมชาย พาชอบ[1], นิทรา ช่อสูงเนิน[2] และ พงศ์นิธิศ ฤทธิพงศ์

omchai Pachob[1], Nitra Choungnern[2] and Phongnithis Ritthiphong[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

[1,2,3] Pitchayabundit College, Thailand

Corresponding Author's Email: nn.pachob@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาชุดการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยชุดการสอน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยชุดการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหมากหญ้า จำนวนนักเรียน 23 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดการสอน แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐาน และสถิติทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือมีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.49/78.83 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดการสอน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, วิชาวิทยาศาสตร์

* Received 31 May 2026; Revised 25 June 2026; Accepted 30 September 2026

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop an effective instruction package on science achievement, meeting the 75/75 criterion 2) compare achievement before and after using the instruction package 3) compare post-test learning achievement with the 75% criterion using the instruction package and 4) study student satisfaction with the instruction package on science learning achievement. The sample consisted of 23 grade 5 students from Ban Mak Hya School, selected using stratified random sampling. The research instruments included instruction package the achievement test and a satisfaction questionnaire. Statistical analysis and the t-test were used.

The results showed that 1) the cooperative learning instruction package had an effectiveness of 79.49/78.83 2) the science achievement after learning with the instruction package was higher than before learning at .05 level of significance 3) the science achievement after learning with the instruction package was higher than the percentage 75.05 level of significance 4) The students who were taught by instruction package hah a satisfaction at the high level

Keywords: instructional package, cooperative learning, science subject

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดที่หลากหลาย ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพราะส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ ของประเทศดังจะเห็นจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์อย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งเป็นบทเริ่มต้นของการพัฒนาการศึกษา การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยเน้นการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากการรายงานผลการประเมินผลคุณภาพการศึกษาขั้น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คะแนน ผลการทดสอบในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนบ้านหมากหญ้า โดยในปีการศึกษา 2567 ได้คะแนนเฉลี่ย 67.10 และปีการศึกษา 2568 ได้คะแนนเฉลี่ย 71.59 และยังไม่ถึงเป้าหมายที่โรงเรียนได้ตั้งไว้ ร้อยละ 75 เนื่องจากเนื้อหาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยาก ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความเครียด และไม่สนุกกับการเรียน ขาดการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียน บางครั้งพบว่านักเรียนเก่งมีปัญหา ในการปรับตัว และอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผน ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้น

ชุดการสอนเป็นสื่อ ประสมประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่สอน ประกอบไปด้วยสื่อการสอนหลายชนิด ประกอบกัน สามารถใช้ร่วมกันระหว่างดำเนินการสอนได้ มีลักษณะเป็นเครื่องมือช่วยสอนที่ถูกจัดไว้เป็นชุด สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนการเรียนรู้แบบสื่อผสมที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมมีผลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และช่วยสร้างความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ผ่านการใช้งานเทคโนโลยีร่วมกับกิจกรรมเชิงโต้ตอบในห้องเรียน(Meziane Cherif, 2025)การเรียนรู้แบบสื่อผสมเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการเรียนรู้การพัฒนาสื่อการสอนในลักษณะของชุดการสอนจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดการสอนมีประโยชน์ช่วยให้ผู้สอนสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความพรNอมและความมั่นใจให้แก่ผู้สอน เนื่องจากชุดการสอนผลิตออกมาเป็นหมวดหมู่กำหนด เนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผลไวhอย่างชัดเจน ทำให้ผู้สอน เกิดความสะดวกในการนำไปใช้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วเกิดประโยชน์ (สุนทร ดอนชัย,2563) ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดมิติของการเรียนรู้ที่หลากหลายเกิดการกระตุ้นจากภายนอกและภายในตนเอง เกิดความกระตือรือร้นสนุกกับการเรียนจนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยชุติมา เจริญผล (2560) การพัฒนาชุดการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1) ชุดการสอนวิทยาศาสตร์พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.43/80.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ชุดการสอนวิทยาศาสตร์ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ0.70 4)นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคงทนในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยสมชาย พาชอบ และจิราวรรณ พาชอบ (2567) ได้พัฒนาชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาสื่อผสมดิจิทัลเพื่อการ

เรียนการสอน โดยพบว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพ 82.76/83.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งนักศึกษายังมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนดังกล่าวในระดับมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความสนใจพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ให้มีสูงขึ้น เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกณฑ์ร้อยละ75

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเครือข่ายหนองวัวซอ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 11 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 213 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหมากหญ้า ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 23 คน การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 ชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 ชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการดำเนินการสร้าง ดังนี้ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างจำนวน 6 ชุด ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้อง มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 นำชุดการสอนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง แบบ 1 : 1 จำนวน 3 คน แบบ 1: 9 จำนวน 9 คน (รัตนะ บัวสนธ์,2562) และปรับปรุงแก้ไขทั้งเนื้อหา เวลา กิจกรรมเพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้อง มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.44 - 0.76 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28 - 0.80 และหาค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 จำนวน 13 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.ก่อนสอนชี้แจงสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) ที่ผู้วิจัยสร้าง ไว้ 30 ข้อ

2.ดำเนินการจัดกิจกรรมตามชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือให้ครบทั้ง 6 ชุด

3.ทดสอบหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้แบบทดสอบ ผู้วิจัยสร้าง ไว้ 30 ข้อและให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์สถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. หาประสิทธิภาพชุดการสอนโดยหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบ t – test for dependent

3.เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้การวิเคราะห์ค่าที (One Samples t-test)

4.วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

สามารถนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กระบวนการ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	23	60	47.70	79.49
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	23	30	23.65	78.83

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 79.49/78.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังที่เรียนด้วยชุดการสอน ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	23	30	14.57	2.01	19.685*	**.000**
หลังเรียน	23	30	23.65	0.88		

p ≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่เรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างหลังเรียนด้วยชุดการสอน ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกณฑ์ร้อยละ 75

คะแนน	$\overline{X}$	ร้อยละ	t	p
คะแนนตามเกณฑ์	22.50	75	6.246*	.000
คะแนนหลังเรียน	23.65	78.83		

p ≤ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่เรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

สามารถนำผลการวิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.76/83.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการผลิตชุดการสอนที่ผ่านการวิเคราะห์หลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การออกแบบสื่อที่มีความน่าสนใจเชิงทัศนศิลป์ เช่น การใช้สีและภาพประกอบ ช่วยลดภาระทางปัญญา ของนักเรียนในการตีความเนื้อหาที่ยาก นอกจากนี้ การที่ชุดการสอนผ่านการหาประสิทธิภาพตามขั้นตอน ซึ่งมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ชุดการสอนมีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และนำชุดการสอนไปทดลองใช้กับนักเรียนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ในทุกขั้นตอนการตรวจสอบมีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อบกพร่องเมื่อผู้เรียนได้ทำการศึกษาและทำกิจกรรมเนื้อหาย่อยๆในบทเรียน ทำให้นักเรียนได้มีความรู้สึกชื่นชอบและเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้สอดคล้องกับสมชาย พาชอบและจิราวรรณ พาชอบ (2567) พบว่า ประสิทธิภาพของชุดการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิภาพ 82.76/83.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และพุทธชาติ ทองโคตร (2567) พบว่า ประสิทธิภาพของชุดการสอน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มีค่า 84.75/80.28 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเด็นที่น่าสนใจจากการอภิปรายผลคือ บทบาทของผู้สอนที่เปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้บรรยายหลักไปสู่การเป็นผู้ออกแบบสถานการณ์และกระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2548) ที่ระบุว่าชุดการสอนเป็นเครื่องมือที่เป็นระบบในการวางแผนการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่มีความซับซ้อนหรือเป็นนามธรรมสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มแบบคละความสามารถ ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดปัจจัยแทรกซ้อนด้านอารมณ์ของผู้สอนและสร้างความมั่นใจในการสอน อีกทั้งยังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างทั่วถึงและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับผลการศึกษาพรทิพย์ ศรีชูรัตน์,วีระ วงศ์สรรค์และธนาดล สมบูรณ์ (2565) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการหมุนเวียนของน้ำในมหาสมุทร โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบ 4MAT สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้ชุดการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมและสรุปความรู้ด้วยตนเองโดยการทำกิจกรรมกลุ่มนักเรียนได้ร่วมอภิปรายซักถามผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีความสนใจในการการศึกษาค้นคว้าจึงมีส่วนทำให้นักเรียนสามารถรับรู้และเข้าใจบทเรียนได้ดีดังนั้นจึงมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคลองกับงานวิจัยของอนิวรรต ภูครองหินพัชรินทร์ วัฒนราช (2563) พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของสมชาย พาชอบและจิราวรรณ พาชอบ (2567) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เรียนมีโอกาสช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน บรรยากาศในห้องเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เกิดความสนุกสนานและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สอดคลองกับศิริวรรณ แก่วดี (2557) พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุกกิจกรรมการเรียนรูวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยสาวิตรี พิพิธกุล (2560) พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่องการออกแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ อยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ว่า ชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีประสิทธิภาพ 79.01/78.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนด้วยชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำชุดการสอนประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือดังนั้นควรส่งเสริม กิจกรรมดังให้นักเรียนได้ร่วมกับเพื่อนเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ ทั้งในระดับชั้นอื่นๆ

2.2 ควรศึกษานำชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือศึกษาตัวแปรอื่นเช่น กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คิดวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แกไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชุติมา เจริญผล. (2560). การพัฒนาชุดการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2548). การจัดระบบการเรียนการสอน ในเอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ 12. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรทิพย์ ศรีชูรัตน์,วีระ วงศ์สรรค์และธนาดล สมบูรณ์ (2565).การพัฒนาชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องการหมุนเวียนของน้ำในมหาสมุทร โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบ 4MAT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5.วารสารวิจยวิชาการ,5(1), 89–100.

พุทธชาติ ทองโคตร. (2567).การพัฒนาชุดการสอน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ,18(4), 171–190.

สมชาย พาชอบและจิราวรรณ พาชอบ. (2567).การพัฒนาชุดการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ วิชาสื่อผสมดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต.Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus,13 (1),592-603.

สาวิตรี พิพิธกุล. (2560). แนวโน้มความต้องการบัณฑิตสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สุนทร ดอนชัย. (2563). การสร้างและการหาประสิทธิภาพชุดการสอนวิชาการออกแบบระบบไฟฟ้า. สาขางานไฟฟ้ากำลัง. วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี.

Meziane Cherif, K. (2025). The impact of interactive multimedia on young learners'achievement and academic behaviour in the classroom in the context of student-centred learning. CTE Workshop Proceedings, 12, 176–184.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อส่งเสริมเมตาคอกนิชัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING MATHEMATICAL MODELING FROM REAL-LIFE SITUATIONS TO PROMOTE METACOGNITION OF PRATHOMSUKSA 3 STUDENTS

กัญญ์วรา ประโกสันตัง[1] และรามนรี นนทภา[2]

Kanwara Pragosantang[1] and Ramnaree Nontapa[2]

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[1-2]

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: prakosantangk@gmail.com[1], E-mail: ramnaree_cute.pig@hotmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) ศึกษาระดับเมตาคอกนิชัน และ 3) ศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 จำนวน 41 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบรายงานตนเอง มาตราส่วนประมาณค่า 3) แบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ แบบอัตนัย และ 4) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์งานเขียน และการบรรยายเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา การใช้ความรู้หรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การเปรียบเทียบตรวจสอบกับข้อมูลจริงและแปลความหมาย และการบรรยายหรืออธิบายคำตอบของปัญหา ซึ่งมีประสิทธิภาพ 76.19/79.82 สูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนด 2) ระดับเมตาคอกนิชัน นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.22) รองลงมาคือระดับสูง (ร้อยละ 34.15) และระดับต่ำ (ร้อยละ 14.63) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบพบว่าด้านความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ขณะที่ด้านการควบคุมตนเอง และด้านความตระหนัก

* Received 20 June 2026; Revised 3 July 2026; Accepted 30 September 2026

ต่อกระบวนการคิด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ มีระดับเฉลี่ย 3.87 จาก 5 ระดับ โดยนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 4 (ร้อยละ 44.71) รองลงมาคือระดับ 3 (ร้อยละ 34.15) และระดับ 5 (ร้อยละ 21.14) โดยไม่มีนักเรียนคนใดอยู่ในระดับ 0-2

คำสำคัญ: ระดับเมตาคอกนิชัน, ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์, ความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop learning activities using mathematical modeling from real-life situations on the topic of Money and Income-Expense Records for Prathomsuksa 3 students to meet the efficiency criteria of 70/70, 2) study students' metacognition levels, and 3) study their mathematical modeling abilities. The sample consisted of 41 Prathomsuksa 3/5 students, selected through cluster sampling. Research instruments included lesson plans, a rating scale self-report questionnaire, a subjective mathematical modeling ability test and a semi structured interview form. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, written task analysis and analytical description.

The results revealed that 1) the learning activities consisted of 4 steps: exploring and understanding the problem situation, applying mathematical knowledge or processes, comparing and verifying with real data and interpreting the meaning and describing or explaining the answer to the problem, which had an efficiency of 76.19/79.82, higher than the established 70/70 criteria, 2) metacognition levels, the majority of the students were at a moderate level (51.22%), followed by a high level (34.15%) and a low level (14.63%). When classified by components, it was found that the knowledge aspect was mostly at a high level, while self-regulation and awareness of the thinking process were mostly at a moderate level, and 3) the mathematical modeling ability had an average score of 3.87 out of 5. The majority of the students were at Level 4 (44.71%), followed by Level 3 (34.15%) and Level 5 (21.14%), with no students at Levels 0-2.

Keywords: Metacognition levels, Mathematical Modeling, Mathematical Modeling ability from real-life situations

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 1) การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการคิดคำนวณเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล การแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงความรู้เข้ากับบริบทในชีวิตจริง (NCTM, 2000, p. 29)

จากการประเมินผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test: NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านคำนวณและด้านเหตุผลในช่วงปีการศึกษา 2566-2568 ยังมีความผันผวน โดยในปีการศึกษา 2566 และ 2567 มีคะแนนเฉลี่ย 52.97 และ 54.41 ตามลำดับ แต่ในปีการศึกษา 2568 ลดลงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 47.52 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงผลการทดสอบของโรงเรียนอนุบาลมหาสารคามในปีการศึกษา 2568 ที่แม้จะมีคะแนนเฉลี่ย 57.35 ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแสดงวิธีหาคำตอบของโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเงินได้ เนื่องจากเนื้อหาบางส่วนเป็นความรู้ใหม่และขาดการเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2569)

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Modeling) จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ (Lesh, R. and Doerr, H. M., 2003, p. 10) โดยเริ่มต้นจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนแปลงสถานการณ์เป็นสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ดำเนินการหาคำตอบ และตีความผลลัพธ์กลับสู่บริบทจริงเพื่อตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบ (Blum, W. and Niss M., 1991, p. 39) กระบวนการนี้ช่วยเปลี่ยนเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งเหมาะสมกับวัยประถมศึกษา ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิม เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chan, C.M.E., 2009, p. 45)

ทั้งนี้ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนจากสถานการณ์ในชีวิตจริง ไม่สามารถอาศัยเพียงทักษะการคำนวณขั้นพื้นฐาน แต่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาขั้นสูง ที่เรียกว่า เมตาคอกนิชัน หรือการคิดเกี่ยวกับการคิด เข้ามากำกับดูแลกระบวนการเรียนรู้ (Flavell, J. H., 1979, p. 906) ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับตนเองในฐานะผู้เรียน และการกำกับควบคุมตนเอง

ผ่านการวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินผล ซึ่งเป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาประสบความสำเร็จ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2545, น. 160-161) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความสำเร็จในการแก้ปัญหาไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานความรู้เพียงอย่างเดียว แต่หัวใจสำคัญคือความสามารถในการควบคุมกำกับตนเอง (Schoenfeld, A. H., 1992, pp. 354-355) ซึ่งมีงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถทางคณิตศาสตร์และระดับเมตาคอกนิชันมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ (กมลรัตน์ พลเยี่ยม, 2563, น. 122) โดยนักเรียนที่มีระดับเมตาคอกนิชันสูงจะสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ แปลงสถานการณ์เป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ และตรวจสอบความสมเหตุสมผลของผลลัพธ์ได้แม่นยำกว่านักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันต่ำ (Santoso, F. E. et al., 2019, p. 923)

ด้วยสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย เพื่อส่งเสริมเมตาคอกนิชันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดกิจกรรมนี้จะช่วยแก้ปัญหาการขาดทักษะการวิเคราะห์ พร้อมทั้งกระตุ้นความรู้ การควบคุมตนเอง และความตระหนักต่อกระบวนการคิดในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นสารสนเทศและแนวทางสำคัญสำหรับครูผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์พลเมืองในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อศึกษาระดับเมตาคอกนิชัน โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre experimental designs) โดยมีแบบการวิจัยที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (One Group Posttest Only Design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 241 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน 41 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง มาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ทกำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.2 แบบรายงานตนเอง ใช้มาตรส่วนประมาณค่าตามสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 20 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ ได้แก่ ทุกครั้ง/เกือบทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง และไม่เคย/นาน ๆ ครั้ง มีค่าอำนาจจำแนก จากการวิเคราะห์วิทนีย์และซาเบอร์สแบบอิงกลุ่ม อยู่ระหว่าง 0.42-0.59 และค่าความเชื่อมั่น จากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.88

3.3 แบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ ผ่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ปรับปรุงแก้ไข มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.51-0.56 ค่าอำนาจจำแนก จากการวิเคราะห์วิทนีย์และซาเบอร์สแบบอิงกลุ่ม อยู่ระหว่าง 0.50-0.53 และค่าความเชื่อมั่น จากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.82

3.4 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล จำนวน 6 ข้อ เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเมตาคอกนิชันและแนวคิดในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียน โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ

4. เก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

2. ดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 10 แผน

3. หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนให้นักเรียนทำแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์หลังเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ และแบบรายงานตนเอง เพื่อประเมินระดับเมตาคอกนิชัน

4. ทำการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อหาแนวคิดในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรม ตามเกณฑ์ 70/70 ด้วยสถิติร้อยละของค่าเฉลี่ยจากคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียน

2. วิเคราะห์ข้อมูลของระดับเมตาคอกนิชัน จากแบบรายงานตนเอง และแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์งานเขียน และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ เทียบกับเกณฑ์ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง (8-11 คะแนน) ระดับปานกลาง (4-7 คะแนน) และระดับต่ำ (0-3 คะแนน) ปรับปรุงตามแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555, น. 224)

3. วิเคราะห์ความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์งานเขียน และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ เทียบกับเกณฑ์ 6 ระดับ คือ ระดับ 0-5 ตามแนวคิดของ Gatabi, A. R. and Abdolahpour, K (2013) แล้วแสดงร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระดับ 0 คือ นักเรียนไม่เข้าใจสถานการณ์และไม่สามารถร่างหรือเขียนสิ่งใดเกี่ยวกับปัญหาที่ให้

ระดับ 1 คือ นักเรียนเข้าใจสถานการณ์จริงที่ให้แต่ไม่สามารถเห็นโครงสร้างและลดความซับซ้อนของสถานการณ์ได้หรือไม่สามารถหาความเชื่อมโยงกับแนวคิดเชิงคณิตศาสตร์ได้

ระดับ 2 คือ หลังจากการทำการสืบค้นเกี่ยวกับสถานการณ์จริงที่ให้ นักเรียนค้นพบตัวแบบจริงผ่านการสร้างโครงสร้างและการลดความซับซ้อน แต่ไม่สามารถแปลงไปสู่ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ได้

ระดับ 3 คือ นักเรียนตั้งโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ได้และแปลงไปอยู่ในรูปปัญหาเชิงคณิตศาสตร์แต่ไม่สามารถทำอะไรกับโจทย์คณิตศาสตร์นี้ได้

ระดับ 4 คือ นักเรียนตั้งโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ได้และแปลงไปอยู่ในรูปปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ และสามารถทำโจทย์คณิตศาสตร์จนได้ผลเฉลยเชิงคณิตศาสตร์แต่ไม่ได้อธิบายกลับไปสู่สถานการณ์ดั้งเดิม

ระดับ 5 คือ นักเรียนดำเนินการทุกขั้นตอนตามกระบวนการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์และตรวจสอบผลเฉลยปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ว่าสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ให้

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสำรวจ ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา นักเรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่ครูผู้สอนได้เลือกมาจากปัญหาในชีวิตจริง ที่ใกล้เคียงกับปัญหาชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งนักเรียนต้องระบุได้ว่าโจทย์ถามอะไรและโจทย์บอกอะไร

ขั้นที่ 2 การใช้ความรู้หรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนวิเคราะห์ วางแผนและแปลงสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงให้เป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 3 การเปรียบเทียบตรวจสอบกับข้อมูลจริงและแปลความหมาย นักเรียนพิจารณาความสมเหตุสมผลของคำตอบ เปรียบเทียบกับข้อมูลจริง และแปลความหมายออกมาเป็นคำตอบของสถานการณ์ โดยครูคอยตรวจสอบและให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 4 การบรรยายหรืออธิบายคำตอบของปัญหา นักเรียนร่วมกันอธิบายความหมายของคำตอบ นำเสนอวิธีการหาคำตอบ และร่วมกันตรวจสอบเพื่อปรับปรุงตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ซึ่งเมื่อนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง

	E_1		รวม (100)	แบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (33) E_2
	ใบกิจกรรม (90)	แบบฝึกหัด (10)		
$\bar{x}$	69.02	7.17	76.19	26.34
$S.D.$	2.48	2.26	4.09	2.30
ร้อยละ	76.69	71.70	76.19	79.82
(E_1/E_2) เท่ากับ 76.19/79.82				

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง มีประสิทธิภาพ 76.19/79.82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ โดยคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนจากการทำใบกิจกรรมและแบบฝึกหัดภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 76.19 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ภาพรวมคิดเป็น 79.82

2. ผลการศึกษาระดับเมตาคอกนิชัน โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังแสดงตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงภาพรวมความถี่และร้อยละระดับเมตาคอกนิชัน จากแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จำแนกตามองค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน

องค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน	ระดับเมตาคอกนิชัน	ความถี่	ร้อยละ
ด้านความรู้	สูง	20	48.78
	ปานกลาง	15	36.59
	ต่ำ	6	14.63
ด้านการควบคุมตนเอง	สูง	14	34.15
	ปานกลาง	18	43.90
	ต่ำ	9	21.95
ด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด	สูง	14	34.15
	ปานกลาง	20	48.78
	ต่ำ	7	17.07

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมความถี่และร้อยละระดับเมตาคอกนิชัน จากแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จำแนกตามองค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน ด้านความรู้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 48.78 ด้านการควบคุมตนเอง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 43.90 และด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 48.78

ตารางที่ 3 แสดงภาพรวมความถี่ และร้อยละระดับเมตาคอกนิชัน จากแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์

ระดับเมตาคอกนิชัน	ความถี่	ร้อยละ
สูง	14	34.15
ปานกลาง	21	51.22
ต่ำ	6	14.63

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมความถี่และร้อยละระดับเมตาคอกนิชันของนักเรียนจากแบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ คือ ระดับสูง จำนวน 14 คน

คิดเป็นร้อยละ 34.15 ระดับปานกลาง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 51.22 และระดับต่ำ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 14.63

3. ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังแสดงตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์	ร้อยละของจำนวนนักเรียนจากการทำแบบทดสอบสถานการณ์ที่ 1	ร้อยละของจำนวนนักเรียนจากการทำแบบทดสอบสถานการณ์ที่ 2	ร้อยละของจำนวนนักเรียนจากการทำแบบทดสอบสถานการณ์ที่ 3	เฉลี่ยร้อยละของจำนวนนักเรียนจากการทำแบบทดสอบทั้ง 3 สถานการณ์
0	-	-	-	-
1	-	-	-	-
2	-	-	-	-
3	39.02	29.27	34.15	34.15
4	48.78	46.34	39.02	44.71
5	12.20	24.39	26.83	21.14
เฉลี่ย	3.73	3.95	3.93	3.87

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง มีระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 3.87 นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ระดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 44.71 รองลงมาคือนักเรียนมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 34.15 และนักเรียนมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ระดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 21.14 และระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ระดับ 0 – 2 ไม่มีนักเรียนคนใดที่มีความสามารถในระดับนี้ คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 5 แสดงภาพรวมความถี่ระดับเมตาคอกนิชัน จำแนกตามองค์ประกอบของเมตาคอกนิชันและระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์

องค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน	ระดับเมตาคอกนิชัน	ระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (คน)		
		ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
ด้านความรู้	สูง	-	11	9
	ปานกลาง	8	7	-

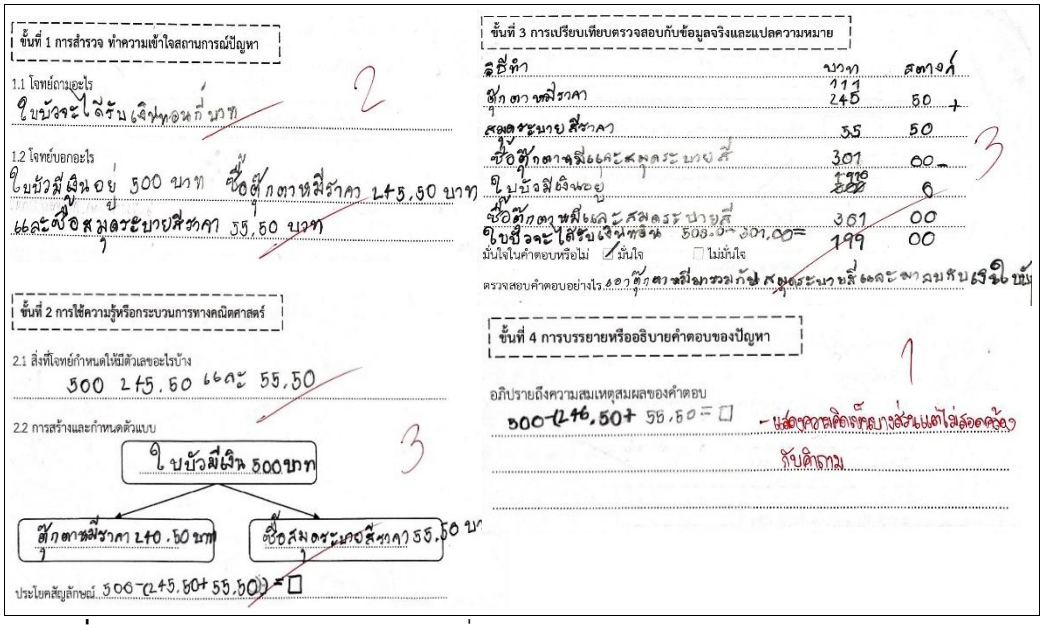
องค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน	ระดับเมตาคอกนิชัน	ระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (คน)		
		ระดับ 3	ระดับ 4	ระดับ 5
	ต่ำ	6	-	-
ด้านการควบคุมตนเอง	สูง	-	5	9
	ปานกลาง	5	13	-
	ต่ำ	9	-	-
ด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด	สูง	-	5	9
	ปานกลาง	7	13	-
	ต่ำ	7	-	-
ภาพรวมความถี่ระดับเมตาคอกนิชัน	สูง	-	5	9
	ปานกลาง	8	13	-
	ต่ำ	6	-	-

หมายเหตุ : ไม่ปรากฏจำนวนนักเรียนในระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ระดับ 0 - 2 เนื่องจากนักเรียนทั้งหมดมีผลการประเมินระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาพรวมความถี่ระดับเมตาคอกนิชัน จำแนกตามองค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน และระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์มีความสอดคล้องกันในทิศทางบวก เมื่อพิจารณาภาพรวมความถี่ระดับของเมตาคอกนิชัน พบว่า นักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันระดับสูง จะมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 4 และระดับ 5 ในขณะที่นักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันระดับปานกลาง จะมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับ 3 และระดับ 4 และนักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันระดับต่ำ จะมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 3

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ร่องรอยงานเขียน และการบรรยายเชิงวิเคราะห์โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ในแบบทดสอบ

ใบบัวมีเงินอยู่ 500 บาท ซื้อตุ๊กตาหมีราคา 245.50 บาท และซื้อสมุดระบายสีราคา 55.50 บาท ใบบัวจะได้รับเงินทอนกี่บาท

ภาพที่ 1 ตัวอย่างงานเขียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ระดับ 4

จากภาพที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 4 คือ สามารถสำรวจทำความเข้าใจปัญหา แปลงสถานการณ์ให้อยู่ในรูปประโยคสัญลักษณ์ และสามารถดำเนินการคำนวณหาผลเฉลยรวมถึงตรวจสอบความถูกต้องได้ แต่ยังไม่สามารถบรรยายหรืออธิบายคำตอบของปัญหาได้ เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับระดับเมตาคอกนิชัน ร่องรอยงานเขียนนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนมีพัฒนาการในองค์ประกอบด้านการควบคุมตนเอง โดยสามารถวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาจนได้คำตอบที่ถูกต้อง แต่การที่นักเรียนเขียนคำตอบไม่สมบูรณ์ในส่วนของการอภิปรายความสมเหตุสมผล ชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดในองค์ประกอบ ด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด ส่งผลให้นักเรียนยังไม่สามารถให้เหตุผลสนับสนุนผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลข เพื่อเชื่อมโยงและอธิบายกลับไปสู่บริบทของสถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พบว่า นักเรียนกลุ่มนี้จะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการวางแผนและวิธีการหาคำตอบได้อย่างมั่นใจ แต่เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายความคิด นักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถอธิบายเหตุผลเพื่อสนับสนุนความคิดของตนเองได้อย่างชัดเจน และยังลังเลที่จะยอมรับข้อผิดพลาดหรือเปิดรับวิธีคิดใหม่ ๆ ของผู้อื่น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง เรื่อง เงินและบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสำรวจทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ขั้นที่ 3 การเปรียบเทียบตรวจสอบกับข้อมูลจริง และขั้นที่ 4 การอธิบายคำตอบซึ่งมีประสิทธิภาพ 76.19/79.82 สูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การนำสถานการณ์ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันมาเป็นจุดเริ่มต้น ช่วยเปลี่ยนเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การจัดระเบียบความคิดอย่างเป็นลำดับขั้นผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ช่วยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และลดความสับสนในการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคภร ใสแจ่ม (2560, น. 110) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Blum, W. (2011, pp. 26-27) กล่าวว่า การให้คำชี้แนะเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมจากครู ควบคู่กับการกระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนคิดและตรวจสอบผลลัพธ์ จะช่วยยกระดับความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

2. ผลการศึกษาระดับเมตาคอกนิชัน โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.22 รองลงมาคือ ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 34.15 และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 14.63 โดยเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ พบว่า ด้านความรู้อยู่ในระดับสูง ขณะที่ด้านการควบคุมตนเองและด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิดอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ขั้นตอน ช่วยกระตุ้นทักษะการรู้คิดอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนดำเนินการ ไปจนถึงการสะท้อนคิด และตรวจสอบความสมเหตุสมผล ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างละเอียดและถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ด้านการควบคุมตนเอง และด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด ยังคงอยู่ในระดับปานกลางนั้น ต้องอาศัยวุฒิภาวะและเวลาในการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับข้อจำกัดด้านวัยของเด็กประถมศึกษาตอนต้นที่มักยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นักเรียนส่วนใหญ่จึงสามารถแสดงออกถึงการกำกับตนเองและสะท้อนคิดในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัตน์ พลเยี่ยม (2563, น. 122) กล่าวว่า ความสามารถทางคณิตศาสตร์และระดับเมตาคอกนิชันมีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อกัน

อย่างมีนัยสำคัญ โดยนักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ได้ดีจะมีระดับเมตาคอกนิชันที่สูงกว่า นอกจากนี้นักเรียนยังได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบผ่านการฝึกอธิบายเหตุผลทั้งทางการพูดและการเขียน ได้ตรวจสอบและประเมินข้อผิดพลาดของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักควบคุมกำกับตนเอง มีความตระหนักรู้ต่อกระบวนการคิด ยอมรับวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Santoso, F. E. et al. (2019, p. 923) กล่าวว่า นักเรียนที่มีระดับเมตาคอกนิชันสูงจะรู้ว่าตนเองกำลังจะทำอะไร และสามารถเลือกใช้กลยุทธ์หรือทักษะเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างแม่นยำ สามารถทำความเข้าใจโจทย์ ระบุข้อมูลที่ทราบและสิ่งที่โจทย์ถามได้อย่างถูกต้อง สามารถแปลงปัญหาให้เป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ ดำเนินการคำนวณถูกต้อง และแปลความหมายของผลลัพธ์ในบริบทของปัญหาจริงได้อย่างสมเหตุสมผล พร้อมทั้งตรวจสอบคำตอบกลับได้ ในขณะที่เด็กที่มีเมตาคอกนิชันระดับต่ำ จะไม่ตระหนักถึงระดับความสามารถและจุดอ่อนของตนเองเมื่อต้องแก้โจทย์ปัญหา ไม่สามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนด ไม่สามารถสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ เลือกกลยุทธ์ผิดพลาด คำนวณผิด และไม่สามารถแปลความหมายผลลัพธ์ได้ เมื่อทำผิดพลาด พวกเขาจะไม่ตั้งคำถามกับตัวเองเกี่ยวกับขั้นตอนที่ใช้ ไม่ประเมินเวลาที่ใช้ไป และไม่รู้ด้วยซ้ำว่าตนเองกำลังเข้าใจโจทย์ปัญหาผิดพลาด

3. ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ จากสถานการณ์ในชีวิตจริง มีระดับเฉลี่ย 3.87 จาก 5 ระดับ โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 4 ร้อยละ 44.71 รองลงมาคือระดับ 3 ร้อยละ 34.15 และระดับ 5 ร้อยละ 21.14 โดยไม่มีนักเรียนอยู่ในระดับ 0-2 ทั้งนี้เนื่องมาจาก แบบทดสอบความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ข้อ เป็นสถานการณ์ที่มีวิธีการหาคำตอบและบริบทคล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่นักเรียนเคยได้ฝึกปฏิบัติมาแล้วในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความคุ้นเคยและรู้แนวทางในการเริ่มต้นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา สามารถระบุสิ่งที่โจทย์ถามและโจทย์บอกได้เป็นอย่างดี สามารถทำความเข้าใจและคำนวณผลเฉลยทางคณิตศาสตร์ได้ถูกต้อง แต่ยังขาดทักษะในการแปลความหมายผลลัพธ์กลับคืนสู่สถานการณ์จริงได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอุมา ก้านเพ็ชร (2565, น. 85) กล่าวว่า นักเรียนมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ และการแก้ปัญหาในชีวิตจริงหลังเรียนอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถเชื่อมโยงปัญหาในชีวิตประจำวันแปลงเป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ เพื่อหาคำตอบได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chan, C.M.E. (2009, p. 45) ได้ศึกษาการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่เป็นการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนในห้องเรียนคณิตศาสตร์ในประเทศสิงคโปร์ พบว่า การบูรณาการตัวแบบ

เชิงคณิตศาสตร์เข้ากับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 76.19/79.82 สูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ระดับเมตาคอกนิชัน แบ่งเป็นระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ นักเรียนมีระดับเมตาคอกนิชันอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 34.15 ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.22 และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 14.63 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า ด้านความรู้ ส่วนใหญ่อยู่ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 48.78 ด้านการควบคุมตนเอง และด้านความตระหนักต่อกระบวนการคิด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.90 และ 48.78 ตามลำดับ และนักเรียนมีความสามารถในการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ มีระดับเฉลี่ย 3.87 จาก 5 ระดับ โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 44.71 รองลงมาคือระดับ 3 และ 5 ตามลำดับ โดยไม่มีผู้ใดอยู่ในระดับ 0-2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถแปลงสถานการณ์เป็นตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์และคำนวณหาคำตอบได้สำเร็จ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบไปด้วย

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ควรนำกระบวนการนี้ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ โดยเน้นขั้นที่ 4 การบรรยายหรืออธิบายคำตอบของปัญหา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถแปลความหมายผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์กลับสู่สถานการณ์จริงได้อย่างสมบูรณ์

1.2 นักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันระดับต่ำหรือปานกลาง ยังมีข้อจำกัดด้านการวางแผน และตรวจสอบคำตอบ จึงควรส่งเสริมการทำงานแบบกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายเหตุผล และช่วยเหลือกัน ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นใจและยกระดับความตระหนักต่อกระบวนการคิดได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ในการออกแบบสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อนำมาสร้างเป็นโจทย์ปัญหา ครูผู้สอนควรเลือกสถานการณ์ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในขณะนั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบไปด้วย

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามพัฒนาการด้านเมตาคอกนิชันของผู้เรียนกลุ่มเดิมเมื่อเลื่อนชั้นสูงขึ้น หรือนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้กับผู้เรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น เพื่อเปรียบเทียบว่าความซับซ้อนของช่วงวัยมีผลต่อวงจรการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์อย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาผลของการใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ในชีวิตจริง ที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ หรือความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินเมตาคอกนิชันด้วยวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติมในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การประเมินตามสภาพจริงผ่านการใช้เทคนิคการคิดออกเสียง หรือการสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงร่องรอยกระบวนการรู้คิดของผู้เรียนในขณะแก้ปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กมลรัตน์ พลเยี่ยม. (2563). การศึกษาระดับเมตาคอกนิชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความสามารถในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2545). เมตาคอกนิชัน: วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.

ภัคภร ใสแจ่ม. (2560). การออกแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์โดยวิธีการใช้โจทย์ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2569). ระบบบริหารจัดการสอบ NT. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2569 จาก https://nt.obec.go.th/NT/ExamWeb/FrPrintAnnounceExams.aspx?gradeCode=P3

อรอุมา ก้านเพ็ชร. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตร เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างตัวแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

Blum, W. (2011). Can modelling be taught and learnt? Some answers from empirical research. In Kaiser G., Blum W., Borromeo Ferri R., & Stillman G. (Eds.), Trends in Teaching and Learning of Mathematical Modelling, 15-30.

Blum, W. and Niss, M. (1991). Applied mathematical problem solving, modelling, applications, and links to other subjects-State, trends and issues in mathematics instruction. Educational Studies in Mathematics, 22(1), 37–68.

Chan, C.M.E. (2009). Mathematical Modelling as Problem Solving for Children in the Singapore Mathematics Classrooms. Journal of Science and Mathematics Education Southeast Asia, 32(1), 36-61.

Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring : A new area of cognitive developmental inquiry. American Psychologist, 34, 906-911.

Gatabi, A. R. and Abdolahpour, K. (2013). Investigating Students' Modeling Competency through Grade, Gender, and Location, In Proceedings of the 8th Congress of the European Society for Research in Mathematics Education CERME. P.1070-1077. Türkiye: Middle East Technical University.

Lesh, R. and Doerr, H. M. (2003). Beyond Constructivism, Models and Modeling Perspectives on Mathematics Problem Solving, Learning, and Teaching. Mathematical Thinking and Learning, 35(6).

National Council of Teachers of Mathematics (NCTM). (2000). Principles and standards of school mathematics. Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.

Santoso, F. E. et al. (2019). Metacognitive Level Analysis of High School Students in Mathematical Problem-Solving Skill. American Journal of Educational Research, 7(12), 919-924.

Schoenfeld, A. H. (1992). Learning to think mathematically: Problem solving, metacognition, and sense making in mathematics. Macmillan, Editors: Grouws, D.A., 334-370.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

COMPARISON OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN HISTORY SUBJECTS AND PROBLEM-SOLVING ABILITY BY ORGANIZING PROBLEM-BASED LEARNING AND 4MAT LEARNING MANAGEMENT FOR MATHAYOM 5 STUDENTS

พรเพ็ญ พาลี[1] และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ[2]
Phornphen Phalee[1] and Patcharin Chompuwiset[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat Unversity, Thailand
Corresponding Author's Email: phornphen@upr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 38 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 38 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบที และวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* Received 13 June 2026; Revised 4 July 2026; Accepted 31 August 2026

(3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์, ความสามารถในการแก้ปัญหา, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

Abstract

This research aimed to: (1) compare students' learning achievement before and after instruction; (2) compare students' problem-solving ability before and after instruction; and (3) compare learning achievement and problem-solving ability between Problem-Based Learning (PBL) and the 4MAT instructional model. The sample consisted of two Grade 11 (Matthayom Suksa 5) classrooms in the 2025 academic year, selected through cluster random sampling. The first experimental group comprised 38 students who received instruction using the Problem-Based Learning approach, while the second experimental group comprised 38 students who received instruction using the 4MAT instructional model. The research instruments included Problem-Based Learning lesson plans, 4MAT lesson plans, and a learning achievement test. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation (S.D.), the t-test, and one-way multivariate analysis of variance (MANOVA).

The research findings revealed that: (1) students' posttest learning achievement was significantly higher than their pretest achievement at the .01 level of statistical significance; (2) students' posttest problem-solving ability was significantly higher than their pretest ability at the .01 level of statistical significance; and (3) students' learning achievement and problem-solving ability differed significantly between the Problem-Based Learning and 4MAT instructional model groups at the .01 level of statistical significance.

Keywords: academic achievement in history, problem-solving ability, problem-based learning, 4mat instructional model.

บทนำ

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึงภูมิศาสตร์ ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการดำรงชีวิตของมนุษย์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551:132-136) วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่มีเป้าหมายหลักให้ผู้ที่ศึกษาเกิดความเข้าใจในตนเองและรากเหง้าของตนเอง โดยใช้ใช้หลักฐาน ข้อเท็จจริงและการตีความ เป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบาย เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์ยังมีวิธีการหรือขั้นตอนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมสืบค้นข้อมูลอย่างลึกซึ้งร่วมกับการตรวจสอบข้อมูลหลักฐานต่างๆ ก่อนการประเมินความน่าเชื่อถือและตัดสินใจเลือกข้อมูลเหล่านั้นมาตีความ แล้วอธิบายเนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้นๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล อันนำไปสู่การค้นพบข้อเท็จจริง ความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวในอดีต โดยอธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564:8)

จากรายงานผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 พบว่าคะแนนเฉลี่ยจำแนกตามรายสาระ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.04คะแนน (สถาบันการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ, 2568: 47) จากผลคะแนนดังกล่าวมีผลมาจากรูปแบบการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายและท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และนักเรียนมองว่าวิชานี้เป็นนามธรรมไกลตัว รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 19-22) จากการจัดเรียนการสอนในรูปแบบข้างต้นทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เฉพาะความจำความเข้าใจ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ขาดความลึกซึ้ง ไม่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และส่งผลต่อทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต คือ ความสามารถในการเรียนรู้แก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคม (กนก จันทร์ทอง, 2560: 1) กล่าวว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาแนวคิดสำหรับการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก 3R และ 7C เป็นกิจกรรมการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการจัดการเรียนรู้นี้ คือ กิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ปัญหาต่าง ๆ และเป็นการกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนศึกษา

ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้ คุณครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษามีบทบาทกระตุ้นการคิดของผู้เรียนผ่านการตั้งคำถาม รวมถึงสังเกตการณ์ ซักถามหรือตั้งประเด็นต่าง ๆ และสรุปบทเรียนในตอนท้ายเพื่อแยกประเด็นปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้เป็นพื้นฐานช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันทำงานเป็นกลุ่มเป็นการฝึก และพัฒนาทักษะด้านการวิพากษ์ของผู้เรียน (ปรียานุช พรหมภาสิต, 2557: 184) การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญ และจำเป็นต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการแก้ไขปัญหา ด้วยกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT เป็นกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ตระหนักถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนกับการพัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และความชอบของผู้เรียน และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ที่คำนึงถึงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา ได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2557: 135)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ให้ผู้เรียนได้มีความรู้และมีทักษะที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบ Pretest–Posttest Two-Group Design

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 395 คน จาก 10 ห้องเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 76 คน จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทดลองที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 38 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มทดลองที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 38 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อโลกปัจจุบัน จำนวน 6 แผน

2.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT เรื่องเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อโลกปัจจุบัน จำนวน 6 แผน ทั้งสองรูปแบบใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากัน คือ 12 คาบเรียน คาบละ 50 นาที

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76

2.2.2 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นแบบอัตนัยเชิงสถานการณ์ จำนวน 4 ข้อ พัฒนาตามแนวคิดการแก้ปัญหาของโพลยา (Polya) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผน และการตรวจสอบผลลัพธ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือทุกฉบับเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและหาค่าความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความสามารถแก้ปัญหา ดำเนินกิจกรรมการสอนด้วยตนเองกับกลุ่มทดลอง 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกลุ่มทดลอง 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ทั้งสองกลุ่มนี้ใช้เนื้อหาเดียวกันและระยะเวลาเท่ากัน หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความสามารถแก้ปัญหา ตรวจผลจากแบบทดสอบ แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมุติฐาน และสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้ 4.1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การทดสอบที (t-test for Dependent Sample) 4.2) เปรียบเทียบความสามารถแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบที (t-test for Dependent Sample) 4.3) เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ปัญหาหลังเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One–way MANOVA)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

การจัดการเรียนรู้	n	คะแนนก่อนเรียน	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
กลุ่มตัวอย่างที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	38	30	**10.26**	**1.95**	**.824**	**.412**
กลุ่มตัวอย่างที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบ **4 MAT**	38	30	**9.89**	**1.94**		

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทดลองมีความรู้พื้นฐานทางการเรียนใกล้เคียงกัน จึงสามารถควบคุมอิทธิพลของตัวแปรพื้นฐานและเอื้อต่อการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดจากการสอนและทำการทดสอบในขั้นต่อไป

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนแลหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน						
การจัดการเรียนรู้	**ก่อนเรียน (30คะแนน)**		**หลังเรียน (30คะแนน)**		t	Sig. **(2-**tailed)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	10.26	1.95	23.03	1.73	42.48*	.000
การจัดการเรียนรู้โดยแบบ **4 MAT**	9.89	1.94	20.89	1.91	28.87*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.26 คะแนน และ 23.02 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05 การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.89 คะแนน และ 20.89 คะแนนตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งสองวิธี พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถแก้ปัญหาก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

การจัดการเรียนรู้	n	คะแนนก่อนเรียน	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
กลุ่มตัวอย่างที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	38	60	**31.89**	**9.74**	.740	.462
กลุ่มตัวอย่างที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบ **4 MAT**	38	60	**30.10**	**11.27**		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทดลอง มีความรู้พื้นฐานทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไป

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT โดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนความสามารถแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ความสามารถในการแก้ปัญหา						
การจัดการเรียนรู้	**ก่อนเรียน (60คะแนน)**		**หลังเรียน (60คะแนน)**		**t**	**Sig. (2-tailed)**
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
กลุ่มตัวอย่างที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	31.89	9.74	53.42	2.90	15.073*	.000
กลุ่มตัวอย่างที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT	30.11	**11.27**	**50.57**	**3.78**	**11.293***	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การทดสอบวัดความสามารถแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.89 คะแนน และ 53.42 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05

การทดสอบวัดความสามารถแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.11 คะแนน และ 50.57 คะแนน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งสองวิธี พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถแก้ปัญหาระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณทางเดียว (One -Way MANOVA)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุคูณ (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA)

ตัวแปร	สถิติทดสอบ	Value	F	Hypothesis (df)	Errror (df)	Sig.	Partial η^2
กิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT	Pillai's Trace	.261	12.871	2.000	73.000	.000	0.261
	Wilks' Lambda	.739	12.871	2.000	73.000	.000	0.261
	Hotelling's Trace	.353	12.871	2.000	73.000	.000	0.261
	Roy's Largest Root	.353	12.871	2.000	73.000	.000	0.261

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ปัญหาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพิจารณาจากค่า Wilks' Lambda เท่ากับ .739, $F(2, 73) = 12.871$, $p < 0.05$ และมีขนาดอิทธิพลในระดับสูง (Partial $\eta^2 = .261$)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ปัญหา (Test of Between-subjects Effects) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่า F= 25.911 ค่า Sig. 0f F = .00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความสามารถแก้ปัญหา มีค่า F= 13.480 ค่า Sig. of F = .00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่า ความสามารถแก้ปัญหาหลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการสอนทั้งสองรูปแบบ ได้มีการพัฒนาส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัยที่ได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัชพล แคล้วคลาด (2564:69-70) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยระหว่างกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกิจกรรมการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนากิจกรรมการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .01 และปรียา ถาวีวร (2564:93-94) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT สาระภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ความสามารถแก้ไขปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการสอนทั้งสองรูปแบบ ได้มีการพัฒนาส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัยที่ได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรัทยา แซมเพชร (2564:129) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถคิดแก้ปัญหา โดยกิจกรรมการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยกิจกรรมการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการสอบสอบที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ ไชยพาลี (2563:69-72) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถแก้ไขปัญหา สาระเศรษฐศาสตร์ ด้วยกิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในการแก้ไขปัญหามากขึ้น มีผลคะแนนความสามารถแก้ไขปัญหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและอยู่ในระดับดีทุกคน และกิจการสอนแบบ 4 MAT เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่การพัฒนาสมองทั้งซีกซ้าย

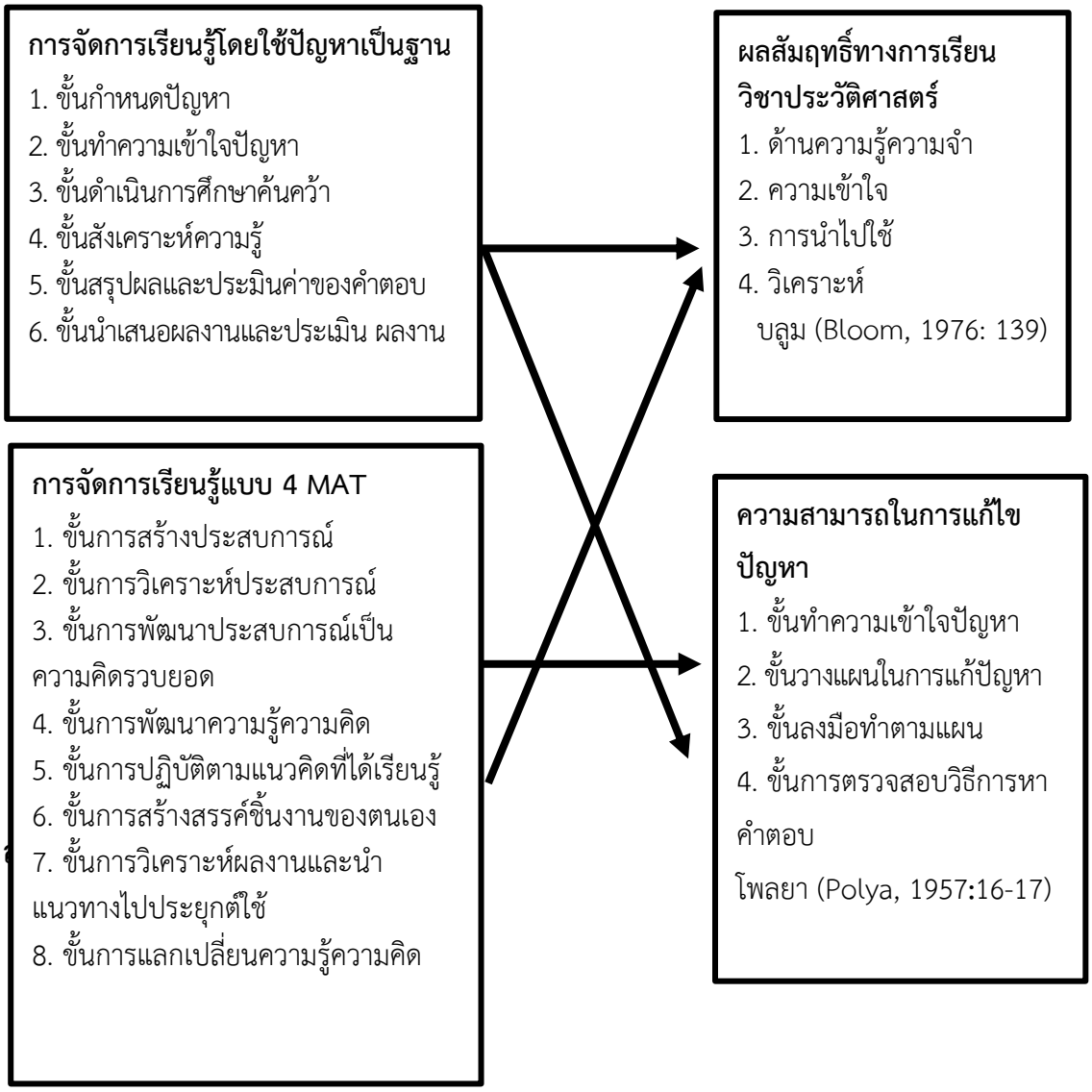
และชักขวาให้ทำงานร่วมกันอย่างสมดุล เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ด้วยตนเอง ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการคิดรวบยอดตลอดจนการเชื่อมโยงความรู้ในการแก้ปัญหา

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถแก้ไขปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการทดสอบที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพงศกร ลอยล่อง(2564: 1-) การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำการทำงานกระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอปัญหาหรือสร้างสถานการณ์ในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ซึ่ง ปาริฉัตร โพธิ์คำ (2560:73) กล่าวว่า กิจกรรมการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจข่าวสารสถานการณ์ของโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นทุกวัน เป็นสถานการณ์ที่นักเรียนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาในเชิงลึกมีหลักการ และเหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกวิธี

3.2 ความสามารถแก้ไขปัญหา เป็น ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ระหว่างการเชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์ชีวิต โดยการใช้วิจารญาณในการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่ง ปาริชาติ ไชยพาลี (2563: 21) ผู้สอนเป็นบุคคลที่ความสำคัญอย่างยิ่ง ในการกระตุ้นนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปตามสถานการณ์ และเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองจากประสบการณ์เรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในชั้นเรียน

องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการจัดกิจกรรมการสอน ครูควรชี้แจงกับนักเรียนก่อนที่จะทำการทดลอง และทำความเข้าใจกับนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เรียนรู้จากกลุ่ม ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา จากการเรียนรู้โดยการใช้สถานณ์ปัญหามากระตุ้นความสนใจ

ของผู้เรียน และกระบวนการกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ทำงานเป็นทีม รู้จักคิดและแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล ผ่านการลองผิดลองถูกและเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และพัฒนาเป็นความคิดรวบยอดที่จะทำให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ครูผู้สอนควรกำหนดสถานการณ์ปัญหาให้ความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และเหมาะสมกับเนื้อหาและทักษะให้กับนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเปรียบเทียบผลการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT กับตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารและการร่วมมือ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนก จันทร์ทอง. (2560). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(2), 227-241.

ปาริฉัตร โพธิ์คำ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องสถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปาริชาติ ไชยพาลี. (2563). การพัฒนาความสามารถแก้ปัญหาสาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเมืองสรวงวิทยา ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปรียา ถาวีวร. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา สาระภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พงศกร ลอยล่อง. (2564). การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ธัชพล แคล้วคลาด. (2564). การเปรียบเทียบความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วรัทยา แซมเพชร. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2568). รายงานผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2554). วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: พริ้นติ้งนิทาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา พุทธศักราช 2551. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Polya, G. (1975). How to Solve It: A new aspect of mathematical. 2eded. New York: Doubleday and Compa.

Bloom, B. S. (1976). Taxonomy of educationalobjectives. New York: David Mckay.

การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1*

LEARNING ORGANIZATION DEVELOPMENT ON THE FOUR NOBLE TRUTHS IN OSTERING A LEARNING ORGANIZATION IN EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE FAK MUN KANTHARAROM CEO GROUP, SISAKET PRIMARY EDUCATIONA SERVICE AREA OFFICE 1

กรชกร เวียงคำ[1], พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ[2] และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[3]

Kodchakorn Weiangkham [1], Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo[2] and Phra Maha Srirat Siriratano[3]

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี[1-3]

Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand[1-3]

Corresponding author e-mail: thatpong.tho@mcu.ac.thTel. 065-3387949

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ จำนวน 155 คน วิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ใช้แบบประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1.ผลการศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ที่ระดับมาก ประกอบด้าย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) ด้านการมีแบบแผนความคิด 3) ด้านการ

* Received 24 May 2026; Revised 9 July 2026; Accepted 30 September 2026

การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

2.ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษ CEO ฟากมูลกันทรารมย์ พบว่ามีวิธีการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกัน 5) การคิดอย่างเป็นระบบ โดยการบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 ด้วยการใช้สื่อที่ทันสมัยในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

3.ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความรู้ มี 5 แนวทาง คือ 1) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) ด้านการมีแบบแผนความคิด 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 ผ่านกิจกรรมที่กำหนด

คำสำคัญ:องค์กรแห่งการเรียนรู้, หลักอริยสัจ 4, การพัฒนาสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the current conditions and needs for promoting learning management of teachers in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department, Ubon Ratchathani Province, Area 9, 2) study the promotion of learning management according to the Four Iddhipada principles, and 3) evaluate the promotion of learning management according to the Four Iddhipada principles. This research employed a multi-phase mixed methods research design. In Phase 1, the sample group consisted of 136 monks/persons selected by simple random sampling using questionnaires. In Phase 2, 10 key informants were selected by purposive sampling using interviews. In Phase 3, 5 experts were selected by purposive sampling using evaluation forms. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that:

1) the current conditions and needs for promoting learning management were overall at a moderate level. The aspect with the highest mean was support for resources and technology to develop teachers' learning management, followed by creating a learning culture and environment, while the aspect with

the lowest mean was the development of teachers' skills and competencies according to the 21st century competency framework.

2) The promotion of learning management according to the Four Iddhipada principles consisted of: Chanda—creating motivation systems and honoring teachers; Viriya—developing continuous practical teacher development processes; Citta—establishing teacher competency frameworks and promoting analytical and creative thinking; and Vimamsa—developing systems for monitoring, evaluation, and reflection on learning management.

3) The evaluation results by experts showed that the overall aspects were at the highest level in all areas, namely feasibility, usefulness, accuracy, and appropriateness, respectively.

Keyword : Learning Organization, Four Noble Truths, Educational Institution Development

.

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการในทุกภาคส่วน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนาคนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยมุ่งสู่การเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองตลอดชีวิต อันสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ กระทรวงศึกษาธิการ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 1-3) ทั้งนี้ แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Peter M. Senge ได้อธิบายว่า องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กร การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) และการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) เพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างผลงานและอนาคตขององค์กรได้อย่างต่อเนื่อง (Senge, 1990 : 3-14)

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เป็นเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาที่มุ่งเน้น

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เช่น ความแตกต่างด้านแนวคิด วิธีการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละสถานศึกษาในเครือข่าย การขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ตลอดจนข้อจำกัดด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารงบประมาณที่ต้องอาศัยความโปร่งใส ความคุ้มค่า และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 15-18)

นอกจากนี้ ปัญหาการบริหารจัดการในองค์กรทางการศึกษายังเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างอำนาจ ระบบราชการ และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น ความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ ความซับซ้อนของกฎระเบียบ และการสื่อสารภายในองค์กรที่ไม่ทั่วถึง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2558 : 42-45) รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรแบบ “ความเกรงใจเชิงวิชาชีพ” ที่อาจส่งผลให้บุคลากรไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือขาดการตรวจสอบอย่างสร้างสรรค์ ซึ่ง Michael Fullan เห็นว่า การพัฒนาองค์กรทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย (Fullan, 2016 : 27-31) ดังนั้น การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560 : 8-12)

ในบริบทของการบริหารการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการในการบริหารองค์กรถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะหลัก “อริยสัจ 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ การกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้น 2) สมุทัย คือ การค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ คือ การกำหนดเป้าหมายหรือสภาวะที่ต้องการให้เกิดขึ้น และ 4) มรรค คือ แนวทางหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และดำเนินงานอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557 : 18-25)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา “แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1”

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของเครือข่ายสถานศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร ช่วยลดข้อจำกัดด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

2.เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

3.เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ และระยะที่ 3 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Peter Senge (1990) และหลักอริยสัจ 4 เพื่อกำหนด

กรอบแนวคิดในการวิจัย และกำหนดองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ จำนวน 26 โรงเรียน เพื่อให้เข้าใจบริบทการบริหารจัดการและสภาพแวดล้อมขององค์กร อันเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริง

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ จำนวน 258 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 155 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้และหลักอริยสัจ 4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและระบบออนไลน์ ส่งไปยังสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายทั้ง 26 แห่ง โดยประสานงานผ่านผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ได้รับข้อมูลครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนงานวิจัยและเอกสารวิชาการด้านพุทธบริหารการศึกษา เพื่อวิเคราะห์หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค และเชื่อมโยงกับองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์หรือมีผลงานดีเด่นด้านการบริหาร
3. พระธรรมวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการประยุกต์ใช้หลักธรรมในองค์กร

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล จากนั้นถอดความและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การวิจัยและพัฒนา

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างแนวทางการพัฒนา

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาสังเคราะห์และยกร่างแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบร่างแนวทาง

ผู้วิจัยนำร่างแนวทางที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5–7 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิระดับดุษฎีบัณฑิตหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทาง
2. แบบประเมินความเป็นไปได้ของแนวทาง
3. แบบบันทึกข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาในฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1.ผลการศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (n = 155)

อันดับที่	สภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการมีแบบแผนความคิด	4.32	0.21	มาก
2	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.28	0.23	มาก
3	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.27	0.23	มาก
4	ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.23	0.22	มาก
5	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.23	0.25	มาก
รวม	**ภาพรวม**	**4.27**	**0.23**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.= 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีแบบแผนความคิด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.32, S.D.= 0.21) รองลงมาเป็น ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.= 0.23) ด้านการการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.= 0.23) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.= 0.22) และด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.= 0.25)

2.ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ สรุปวิธีการพัฒนาได้ดังนี้ ทุกข์ (ขั้นกำหนดปัญหา) การสร้างระบบการสื่อสารที่เปิดกว้างเพื่อให้บุคลากรกล้าสะท้อนปัญหาจริงในสถานศึกษา โดยเฉพาะความซับซ้อนของระเบียบและภาระงาน สมุทัย (ขั้นวิเคราะห์เหตุ) การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง ก้าวข้ามวัฒนธรรมความเกรงใจและโครงสร้างอำนาจเดิม นิโรธ (ขั้นกำหนดเป้าหมาย) การร่วมกันกำหนด "เป้าหมายคุณภาพผู้เรียน" เป็นตัวตั้ง เพื่อให้ทุกคนเห็นภาพความสำเร็จเดียวกัน มรรค (ขั้นลงมือปฏิบัติ) การใช้กระบวนการ PLC และการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างเป็นระบบ

3.ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4

จากการสังเคราะห์ข้อมูลและผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยแบ่งเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้ 1. แนวทางการพัฒนาด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มุ่งเน้นให้บุคลากรสำรวจข้อจำกัดในการทำงาน (ทุกข์) วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ขาดการพัฒนาตนเอง (สมุทัย) กำหนดเป้าหมายความสำเร็จใน

วิชาชีพ (นิโรธ) และจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล ผ่านการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มรรค) เพื่อยกระดับสมรรถนะให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2. แนวทางการพัฒนาด้านการมีแบบแผนความคิด การปรับเปลี่ยนทัศนคติและลดอคติในการทำงานร่วมกัน โดยการระบุความเชื่อที่ผิดซึ่งเป็นอุปสรรคต่อองค์กร (ทุกข์/สมุทัย) สร้างกรอบแนวคิดใหม่ที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง (นิโรธ) และใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง (มรรค) 3. แนวทางการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างภาพความสำเร็จที่ทุกคนต้องการเห็นร่วมกัน โดยเริ่มจากการรับรู้ถึงวิกฤตหรือปัญหาของส่วนรวม (ทุกข์) การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (นิโรธ) และการระดมสมองเพื่อกำหนดทิศทางนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย (มรรค) 4. แนวทางการพัฒนาด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระดับกลุ่มโรงเรียน โดยวิเคราะห์อุปสรรคด้านการสื่อสารและโครงสร้างอำนาจ (ทุกข์/สมุทัย) มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรม "กัลยาณมิตร" ที่พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่วงดุลตรวจสอบอย่างสร้างสรรค์ (มรรค) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในระดับเครือข่ายที่มั่นคง 5. แนวทางการพัฒนาด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการคิดอย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาสามารถสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดที่ชัดเจน รวมทั้งผู้บริหารมีการสื่อสารและถ่ายทอดนโยบายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจน แต่ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเรียนรู้เชิงระบบได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการปฏิบัติงานยังคงยึดตามภารกิจเฉพาะด้านเป็นหลัก การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินงาน และการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจร่วมกันยังมีข้อจำกัด จึงทำให้การพัฒนาองค์กรยังมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มากกว่าการพัฒนาบนฐานของการเรียนรู้ทั้งระบบ

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge (1990) ที่อธิบายว่า การคิดอย่างเป็นระบบเป็นวินัยที่สำคัญที่สุดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เพราะช่วยให้บุคลากร

มองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในองค์กร เข้าใจสาเหตุของปัญหาในเชิงโครงสร้าง และสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2558) ที่เสนอว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูลและการทำงานร่วมกัน หากบุคลากรขาดมุมมองเชิงระบบการดำเนินงานอาจบรรลุผลเฉพาะภารกิจของแต่ละฝ่าย แต่ไม่สามารถยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมได้

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า กระบวนการพัฒนาควรเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาสาเหตุที่แท้จริงก่อนกำหนดแนวทางแก้ไข สะท้อนให้เห็นว่าหลักอริยสัจ 4 มีความสอดคล้องกับกระบวนการบริหารเชิงวิเคราะห์ในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ ทุกข์ เปรียบเสมือนการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สมุทัย เป็นการค้นหาปัจจัยหรือสาเหตุของปัญหา นิโรธ คือการกำหนดเป้าหมายหรือสภาพที่พึงประสงค์ และ มรรค คือการกำหนดวิธีดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ กระบวนการดังกล่าวช่วยให้การพัฒนาสถานศึกษามีความเป็นเหตุเป็นผล ลดการตัดสินใจบนพื้นฐานของประสบการณ์ส่วนบุคคล และส่งเสริมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการบริหารงาน ประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิจัยคือ อุปสรรคสำคัญของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้มิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือองค์ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากวัฒนธรรมองค์กรที่ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบบนลงล่าง การยึดติดกับรูปแบบการทำงานเดิม และการขาดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้การสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนานวัตกรรมในองค์กรเกิดขึ้นได้ค่อนข้างจำกัด แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่กับการพัฒนาระบบงาน

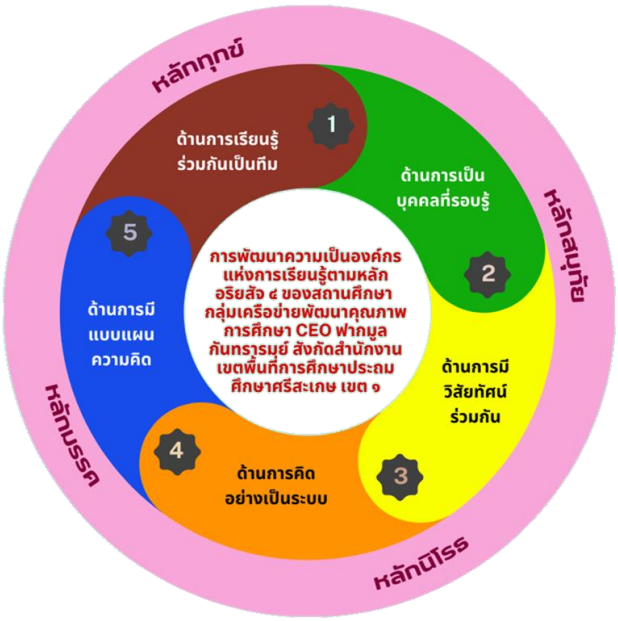
ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2016) ที่อธิบายว่า ความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงาน การสร้างความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ เมื่อบุคลากรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติงาน องค์กรจะสามารถพัฒนาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำให้การพัฒนาองค์กรไม่ได้มุ่งเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบงานเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิด

คุณธรรม และการทำงานร่วมกันของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมควบคู่กัน

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนว่า การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนเมื่อสถานศึกษาสามารถเชื่อมโยงการมีวิสัยทัศน์ร่วมกับการคิดอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ช่วยสร้างกรอบคิดเชิงเหตุและผลที่ทำให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบมากขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา CEO ฟากมูลกันทรารมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เปิดรับการเปลี่ยนแปลง แสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เข้าร่วมการอบรมและสัมมนา ตลอดจนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์และพิจารณาสถานการณ์อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ พร้อมเปิดรับแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความผูกพัน ความรับผิดชอบร่วมกัน และความพร้อมในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านแผนงานและงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในประเด็นการทำงานเป็นทีม การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานแทนกัน และการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

ควรศึกษาการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในประเด็นการพัฒนาตนเอง การเปิดรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดอื่น เช่น สถานศึกษาเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรศึกษาการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งการสร้างความผูกพันต่อองค์กรในหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดอื่น เช่น สถานศึกษาเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2558). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2554). หลักการบริหารการศึกษาและการประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

Fullan, M. (2016). The New Meaning of Educational Change (5th ed.). New York: Teachers College Press.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). Education at a Glance 2017: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.

Senge, P. M. (1990). The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Doubleday.

World Bank. (2018). World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise. Washington, DC: World Bank.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE EFFECTS OF PROBLEM-SOLVING-BASED MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES COMBINED WITH PROBLEM-POSING TECHNIQUES ON GRADE 7 STUDENTS' MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY

พรพรรณ นนทะชัย[1] **และ ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ**[2]
Ponpan Nontachai[1] and Yuthapong Thipchart[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[1,2]
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand[1,2]
Corresponding Author's Email: pornpan3927@gmail.com; yuthapong.t@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาที่มีต่อการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน 2) เปรียบเทียบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา กับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนสารคามพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน 2) แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนสามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบได้ มีการวางแผนในการแก้ปัญหา มีข้อผิดพลาดในการดำเนินการลดลง และสามารถตรวจสอบคำตอบได้ถูกต้องมากขึ้น 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย

* Received 11 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 31 August 2026

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เท่ากับ 18.68 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.16, S.D.=0.27)

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหา, การตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Abstract

This action research aimed to 1) examine the effects of mathematics learning activities emphasizing a problem-solving approach combined with problem-posing techniques on Grade 7 students' mathematical problem-solving ability in the topic of Graphs and Linear Relationships; 2) compare the mathematical problem-solving ability of Grade 7 students who participated in mathematics learning activities emphasizing a problem-solving approach combined with problem-posing techniques against the 70 percent criterion; and 3) investigate the satisfaction of Grade 7 students who participated in mathematics learning activities emphasizing a problem-solving approach combined with problem-posing techniques. The target group used in this research was Grade 7/10 students, Sarakhampittayakom School, Semester 2, Academic Year 2025, consisting of 40 students selected through purposive sampling. The research instruments were 1) eight lesson plans, 2) a mathematical problem-solving test, and 3) a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results revealed that 1) the students' overall mathematical problem-solving ability was at a good level across the action cycles. They were able to identify the given information and the required information, plan their solutions more effectively, make fewer procedural errors, and verify their answers more accurately. 2) the students' mathematical problem-solving ability was higher than the 70 percent criterion, and 3) the students' satisfaction with the learning activities emphasizing a problem-solving approach combined with problem-posing techniques was at a high level. ($\bar{x}$=4.16, S.D.=0.27)

Keywords: Problem-Solving-Based Learning, Problem Posing, Mathematical

Problem-Solving Ability, Grade 7 Students.

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) จึงได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered approach) เพื่อพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า 3Rs + 8Cs โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) และทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์นับเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาของชาติ (ดวงหทัย กาศวิบูลย์, 2561, น. 26) ในยุคปัจจุบันที่สังคมมีความซับซ้อน การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เพียงพอ มีความชำนาญในการนำความรู้ไปใช้ และพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ในระดับที่สามารถจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมเหตุสมผล (อัมพร ม้าคนอง, 2559, น. 6) สอดคล้องกับเป้าหมายระดับสากลที่เน้นว่า ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์คือความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิศนา แขมมณี, 2557, น. 137-138) รวมทั้งเป็นทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (National Council of Teachers of Mathematics [NCTM], 2000) การเรียนคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงต้องไม่มุ่งเน้นเพียงการท่องจำสูตรหรือการคำนวณ แต่ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดอย่างมีระบบและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม จากผลการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันพบว่า คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยยังไม่บรรลุเป้าหมาย ผู้เรียนยังไม่สามารถนำความรู้ ทักษะการคิดพื้นฐาน และการสังเคราะห์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สะท้อนได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วง 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2565 - 2567) มีคะแนนเฉลี่ยเพียง 35.18, 38.50 และ 38.50 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงความ

จำเป็นในการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2568) นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2563) ยังพบว่านักเรียนจำนวนมากมีปัญหาในการแก้โจทย์ประยุกต์ที่ต้องใช้การวิเคราะห์และวางแผน

ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ผู้วิจัยพบจากการสังเกตชั้นเรียนและประสบการณ์สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 เรื่อง จำนวนเต็ม พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ เนื่องจากวิธีการสอนที่ผ่านมายังคงเน้นการให้คำตอบมากกว่าการฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย จากสภาพปัญหา ความสำคัญ และหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ปฏิบัติ 3) สังเกต และ 4) สะท้อนผล เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบและสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการที่ต้องผ่านขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา วางแผน แก้ปัญหา และตรวจสอบคำตอบ ตามแนวคิดของ Polya (1957) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรมีการบูรณาการ "เทคนิคการตั้งปัญหา" (Problem Posing) เข้ามาใช้ร่วมด้วย โดยเทคนิคนี้เป็นแนวทางที่ให้นักเรียนมีบทบาทในการสร้างโจทย์ปัญหาขึ้นด้วยตนเองทั้งจากสถานการณ์จริงหรือจากโจทย์ที่ได้รับการปรับเปลี่ยน (Silver, 1994) การฝึกตั้งปัญหาจะช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ คิดเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ และเข้าใจโครงสร้างของปัญหาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มงานวิจัยในระดับนานาชาติในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการบูรณาการทั้งสองแนวคิดนี้เข้าด้วยกัน ดุจฤดี ประเสริฐสวัสดิ์ และคณะ (2565) พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาบูรณาการร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์สถานการณ์และสร้างสรรค์โจทย์ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive Flexibility) และสามารถทำความเข้าใจโครงสร้างของคณิตศาสตร์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ Baumanns and Rott (2022) พบว่ากระบวนการตั้งปัญหาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินความสมเหตุสมผลของโจทย์ด้วยตนเอง จะช่วยยกระดับความเข้าใจในโครงสร้างทางคณิตศาสตร์อย่างลึกซึ้ง และส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น การบูรณาการการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-Solving Approach) ร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมพลังกันอย่างเหมาะสม

จากสภาพปัญหา ความสำคัญ และทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทั้งการคิดเชิงวิเคราะห์จากการแก้ปัญหา และการคิดเชิงสร้างสรรค์จากการตั้งปัญหา นำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำสมรรถนะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาที่มีต่อการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการนำหลักการ และขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามหลักแนวคิดของ Kemmis (1988) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามวงจรปฏิบัติ 4 ขั้นตอน

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยห้องเรียนมีการคละความสามารถ กล่าวคือ ภายในห้องมีทั้งนักเรียนที่มีความสามารถระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน (ค21102) เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น จำนวน 8 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง โดยวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีจำนวน 4 แผน และวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีจำนวน 4 แผน ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา 2) ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา 3) ขั้นดำเนินการตามแผน และ 4) ขั้นตรวจสอบและการตั้งปัญหา ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตการณ์ ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน 2) อนุทินแบบบันทึกของนักเรียน และ 3) แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ จำนวน 2 ฉบับ ฉบับละ 3 ข้อ เป็นอัตนัยแสดงวิธีทำ โดยพิจารณาขั้นตอนในการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.50-0.60 ค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.60-0.74 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98-0.99 ทั้งนี้ แบบทดสอบท้ายวงจรมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก เนื่องจากข้อสอบมีลักษณะเป็นแบบอัตนัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) ตามขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับเนื้อหาข้อสอบมีความเฉพาะเจาะจงตรงกับสิ่งที่ผู้เรียนได้รับการฝึกฝน จึงทำให้การวัดผลมีความคงเส้นคงวา

4.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัยแสดงวิธีทำ จำนวน 3 ข้อ คะแนนเต็ม 24 คะแนน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) ตามกระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.45–0.60 ค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.63–0.80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้วัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ ใช้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจึงเริ่มจัดการเรียนรู้ตามวงจรปฏิบัติการที่ 1 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-4) โดยระหว่างการจัดกิจกรรมได้มีการสังเกตพฤติกรรม ให้นักเรียนเขียนอนุทิน และทำแบบทดสอบท้ายวงจร จากนั้นนำผลที่ได้มาสะท้อนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมในวงจรปฏิบัติการที่ 2 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5-8) เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ครบทั้ง 2 วงจร ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยแบ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) การทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละของคะแนน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม 2) วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละของคะแนน และค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลปฏิบัติการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ 2) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน 3) อนุทิน และ 4) แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1-2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตีความหมายและลงข้อสรุป เพื่อประเมินสภาพที่เกิดขึ้นว่าสิ่งที่ปฏิบัติมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร แล้วหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้นโดยนำเสนอผลหรือข้อมูลที่ได้ในลักษณะความเรียงเชิงพรรณนา เพื่อนำไปสู่การสรุปผล และอภิปรายผล รวมถึงให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงในส่วนที่พบปัญหาและอุปสรรคให้ดีขึ้น เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ที่มีต่อการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 **แสดงดังตารางที่** 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำแนกตามวงจรปฏิบัติการ

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	$\bar{x}$ (24)	ร้อยละค่าเฉลี่ย	$S.D.$	ระดับความสามารถในการแก้ปัญหา
วงจรปฏิบัติการที่ 1	40	16.45	68.54	2.92	พอใช้
วงจรปฏิบัติการที่ 2		17.93	74.71	2.06	ดี
ท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1-2		17.19	71.63	2.38	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 ไปสู่วงจรปฏิบัติการที่ 2 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 16.45 คะแนน เป็น 17.93 คะแนน

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 **ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา กับเกณฑ์ร้อยละ 70**

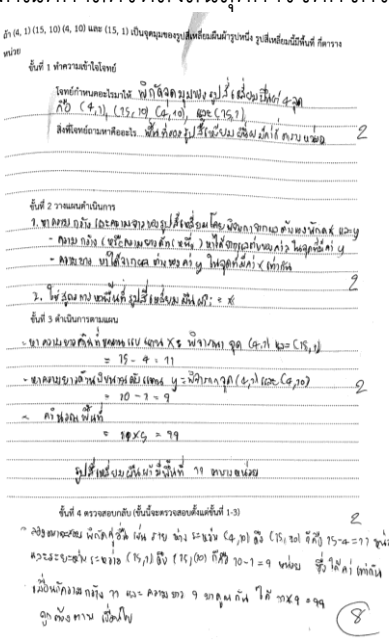
หลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุด จำนวน 8 แผน 8 ชั่วโมง ตามวงจรปฏิบัติการที่ 1-2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น เป็นแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ ข้อละ 8 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 24 คะแนน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

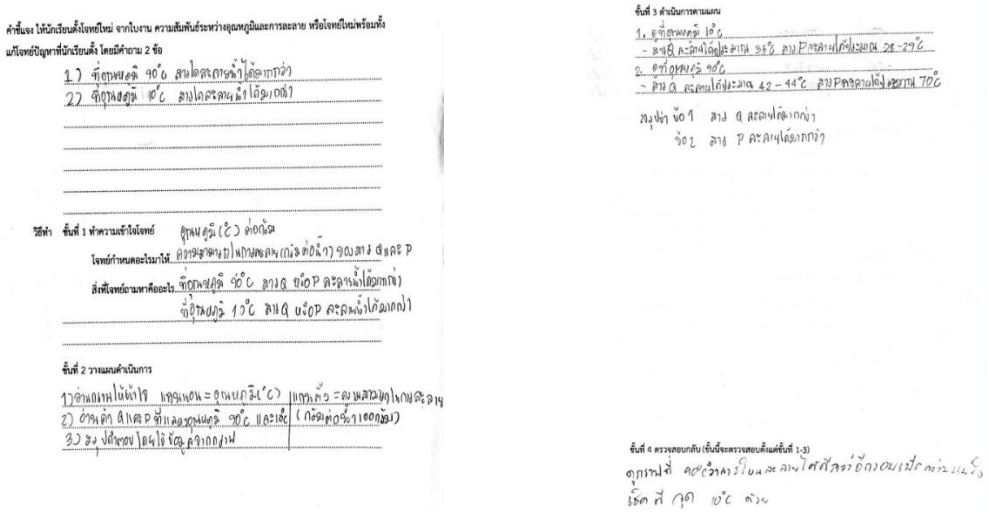
กลุ่มเป้าหมาย	n	$\bar{x}$ (24)	ร้อยละค่าเฉลี่ย	$S.D.$	ระดับความสามารถในการแก้ปัญหา
ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	40	18.68	77.83	2.36	**ดี**

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เท่ากับ 18.68 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.83 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

จากตารางที่ 1 และตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า คะแนนเฉลี่ย 17.19 เป็นผลจากการทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 ส่วนคะแนนเฉลี่ย 18.68 เป็นผลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการเขียนแสดงกระบวนการแก้ปัญหา

ภาพที่ 2-3 ตัวอย่างผลงานการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์จากสถานการณ์จำลองของนักเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.04	0.37	มาก
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.14	0.35	มาก
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม	4.30	0.40	มาก
รวม	4.16	0.27	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16, S.D. = 0.27$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนครั้งนี้ ซึ่งดำเนินการ 2 วงจรปฏิบัติการ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง กราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 40 คน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา

1. การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี จากค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 24 คะแนน มีค่าเฉลี่ยคะแนนคือ 16.45 และ 17.93 คิดเป็นร้อยละ 68.54 และ 74.71 ตามลำดับ นักเรียนสามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบได้ มีการวางแผน ดำเนินการแก้ปัญหาผิดพลาดน้อยลง และมีการตรวจสอบคำตอบได้อย่างถูกต้อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ซึ่งดำเนินการพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 วงจรปฏิบัติการ ทำให้ทราบปัญหาในวงจรปฏิบัติการก่อนหน้า แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาในวงจรปฏิบัติการต่อไป ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในกระบวนการแต่ละขั้นตอนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในแต่ละวงจรปฏิบัติการประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสังเกตการณ์ และ 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการโดยอาศัยผลจากการสังเกตส่งผลให้สามารถปรับปรุงและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมยิ่งขึ้น เน้นให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์ด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา โดยการให้นักเรียนได้ลองแก้โจทย์ปัญหาด้วยตนเองก่อนที่จะให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยตนเองจะทำให้นักเรียนได้ทราบถึงจุดอ่อนในการแก้ปัญหาของตัวเอง และครูจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มแบบคละความสามารถ ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อที่นักเรียนจะได้อธิบายข้อสงสัยและข้อผิดพลาดร่วมกัน หากสมาชิกในกลุ่มคนไหนไม่สามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้สมาชิกในกลุ่มจะช่วยอธิบาย ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริสา วงศ์คำพระ (2556) ที่พบว่ารูปแบบการสอนแบบการตั้งปัญหาเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหา ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงศ์ ภูหงส์แก้ว (2559) ที่ศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพบว่า นักเรียนที่ได้รับการกระตุ้นทักษะการแก้ปัญหาจะสามารถแสดงความคิดเห็น มีความพยายามในการทำความเข้าใจปัญหา นำข้อมูลจากโจทย์มาใช้จัดกระทำอย่างเป็นระบบ (แยกคำถาม ระบุข้อมูล วางแผน และตรวจคำตอบ) ตลอดจนชอบทำงานร่วมกับผู้อื่นและอธิบายแนวคิดของตนเองได้ดีขึ้น

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา ซึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนของการแก้ปัญหาของนักเรียน คะแนนเต็ม 24 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.68 คิดเป็นร้อยละ 77.83 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากขึ้น เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นเป็นตอน คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้ได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Siagan (2019) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยปรับปรุงความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการรู้คิดของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Abu Elwan (2002) พบว่า การใช้การตั้งปัญหาส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 รองลงมาคือด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และสุดท้ายคือด้านการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหา นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งต้องช่วยเหลือ อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเพียงลำพัง อีกทั้งการที่นักเรียนได้ฝึกลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้นและทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรูปแบบดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ Kotler and Armstrong (2002) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นต้องมีสิ่งจูงใจ (motive) หรือแรงขับดัน (drive) เป็นความต้องการที่กดดันจนมากพอที่จะจูงใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคการตั้งปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

1. นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 2 วงจรปฏิบัติการ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 16.45 เป็น 17.93 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.54 และ 74.71 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการวิเคราะห์โจทย์ การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบคำตอบได้ดีขึ้น
2. หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เท่ากับ 18.68 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิผลในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างแรงจูงใจและประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรคัดเลือกสถานการณ์ปัญหาที่มีความหลากหลายของวิธีการแก้ (Multiple Solution Paths) และมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งการคิดพื้นฐานและการคิดขั้นสูง
2. ระหว่างการจัดกิจกรรม ครูควรใช้คำถามเชิงกระตุ้นการคิด (probing questions) เพื่อส่งเสริมการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการให้เหตุผลร่วมกันของผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

3. การจัดกลุ่มแบบคละความสามารถควรได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (peer learning) โดยให้ผู้เรียนได้อธิบายและแลกเปลี่ยนวิธีคิดร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาไปยังทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น เช่น การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์

2. ควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น เช่น อัตราส่วน ร้อยละ สมการ และพีชคณิต เพื่อทดสอบความคงทนของรูปแบบการเรียนรู้

3. ควรออกแบบการวิจัยในรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) หรือวิจัยแบบผสม (Mixed methods) เพื่อเปรียบเทียบผลกับกลุ่มควบคุม และเพิ่มความลึกเชิงคุณภาพของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ดวงหทัย กาศวิบูลย์. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับครูคณิตศาสตร์. ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดุจฤดี ประเสริฐสวัสดิ์, กฤษฎา วรพิน, และ ยุพิน ยืนยง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการตั้งปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 37(2), 57–68.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรพงศ์ ภูหงส์แก้ว. (2559). ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เกมคณิตศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปริสา วงศ์คำพระ. (2556). ผลการใช้รูปแบบการสอนการตั้งปัญหาเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาและการเขียนบันทึกการเรียนรู้ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 . ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี

การศึกษา 2565-2567. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. พริกหวานกราฟฟิค.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: 3-ดี พับลิชชิ่ง.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). ผลการประเมิน PISA 2018 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

อัมพร ม้าคนอง. (2559). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Abu-Elwan, R. (2002). Effectiveness of problem posing strategies on prospective mathematics teachers' problem solving performance. Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia, 25(1), 56-69.

Baumanns, L., & Rott, B. (2022). The process of problem posing: Development of a descriptive phase model of problem posing. Educational Studies in Mathematics, 110(2), 251-269.

Kemmis, S. (1988). Action research. In J. P. Keeves (Ed.), Educational research, methodology, and measurement: An international handbook (pp. 42–49). Pergamon Press.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2002). Principles of marketing. Prentice Hall.

National Council of Teachers of Mathematics. (2000). Principles and standards for school mathematics. NCTM.

Polya, G. (1957). How to solve it: A new aspect of mathematical method (2nd ed.). Princeton University Press.

Siagan, M. V., Saragih, S., & Sinaga, B. (2019). Development of learning materials oriented on problem-based learning model to improve students' mathematical problem solving ability and metacognition ability. International Electronic Journal of Mathematics Education, 14(2), 331–340.

การศึกษามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบทฤษฎี APOS โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

A STUDY OF MATHEMATICAL CONCEPTS AND UNDERSTANDING BASED ON THE APOS THEORY FRAMEWORK USING THE OPEN APPROACH AND PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC) FOR GRADE 7 STUDENTS

ศิริรัตน์ พิมพ์โกทา[1] และ นวพล นนทภา

Sirirat Phimkota[1] and Navapon Nontapa

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[1-2]

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand[1-2]

Corresponding Author's E-mail: sirirat36025@gmail.com, E-mail: nawapoon@hotmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 จำนวน 40 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) เรื่อง สถิติ 2) แบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ 3) แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ t แบบกรณีกลุ่มเดียว (One-Sample t-test) นอกจากนี้ยังใช้การวิเคราะห์งานเขียน (Task Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด มีประสิทธิภาพ 74.45/75.14 สูงกว่าเกณฑ์ 70/70 2) มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.5 ร้อย

* Received 20 June 2026; Revised 7 July 2026; Accepted 31 August 2026

ละ 75 และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 30.10 ร้อยละ 75.25 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.53 อยู่ในเกณฑ์ ตั้งแต่ 4.51–5.00 มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์, ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์, ทฤษฎี APOS, การจัดการเรียนรู้แบบเปิด, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

This research aimed to: 1) develop learning management using the Open Approach in conjunction with a Professional Learning Community (PLC) on the topic of Statistics for Grade 7 students to achieve the efficiency criterion of 70/70; 2) compare students' mathematical concepts and mathematical understanding with the 70 percent criterion; and 3) investigate Grade 7 students' satisfaction toward learning management using the Open Approach in conjunction with a Professional Learning Community (PLC). The sample consisted of 40 Grade 7 students from Class 1/11, selected by cluster random sampling. The research instruments included: 1) lesson plans based on the Open Approach integrated with a Professional Learning Community (PLC) on the topic of Statistics; 2) a 10-item subjective mathematical concepts test; 3) a 10-item subjective mathematical understanding test; and 4) a student satisfaction questionnaire regarding the learning management. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and a one-sample t-test. In addition, task analysis was employed.

The findings revealed that: 1) the learning management based on the Open Approach achieved an efficiency of 74.45/75.14, which exceeded the established criterion of 70/70; 2) students' mathematical concepts had a mean score of 22.50 (75 %), and their mathematical understanding had a mean score of 30.10 (75.25%). Both scores were significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level of statistical significance after participating in the learning activities; and 3) students' satisfaction with the learning management had a mean score of 4.53, indicating the highest level of satisfaction according to the evaluation criteria (4.51–5.00).

Keywords: Mathematical Concepts, Mathematical Understanding, APOS Theory, Open Approach, Professional Learning Community (PLC)

บทนำ

ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการสอนที่เน้นการท่องจำ การสอนที่ครูเป็นผู้บรรยายหรือ แสดงตัวอย่างให้นักเรียนดูเพื่อให้นักเรียนทำตามวิธีการของครู โดยไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน แต่คุณภาพการศึกษาก็ยังไม่ดีขึ้นดังที่สังคมคาดหวัง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557, น. 15-17) สภาครูคณิตศาสตร์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (NTCM, 2000) ได้เสนอหลักการและมาตรฐานสำหรับคณิตศาสตร์ในโรงเรียน (Principles and Standard for School Mathematics) แสดงให้เห็นว่านักเรียนต้องเรียนคณิตศาสตร์ด้วยความเข้าใจ ซึ่งมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอน การทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Concept) เป็นความคิดรวบยอด สรุปความเข้าใจออกมาเป็นความหมาย ทฤษฎีบท กฎ สูตร หรือนิยามได้ นักเรียนที่มีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ดี มักเรียนรู้และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, น. 61) แนวทางการพัฒนามโนทัศน์เป็นแนวคิดของ (Lasley & Matczynski 2002) เน้นให้ครูพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน การมีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาด้วยวิธีที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ (อัมพร ม้าคนอง 2547, น. 29) ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยความสามารถในการใช้คณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ เชื่อมโยงแนวคิดกับสถานการณ์ในชีวิตจริง สามารถถ่ายทอดความคิดทางคณิตศาสตร์ผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาษา สัญลักษณ์ แผนภาพ หากนักเรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ได้ พวกเขาจะสามารถใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล (Usiskin, 2001)

ปัจจุบันมีทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินและอธิบายพัฒนาการเกี่ยวกับระดับความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ที่นักวิจัยทางด้านคณิตศาสตร์ศึกษานำมาใช้ คือ ทฤษฎี APOS ซึ่งเสนอโดยดูบินสกี้ มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินและอธิบายพัฒนาการเกี่ยวกับระดับความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน ของเพียเจต์ โดยทฤษฎี APOS ได้แบ่งระดับความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เป็น 4 ระดับโดยรายละเอียด ดังนี้ ระดับการกระทำ (action) ระดับกระบวนการ (process) ระดับสิ่งที่เรียนรู้ (object) ระดับแผนภาพทางปัญญา (schema) เพื่อใช้ในการสร้างความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ใหม่ในระดับที่สูงขึ้น (Dubinsky, 1991; Jamwan, 2016) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์จากระดับการกระทำไปสู่ระดับแผนภาพทางปัญญาตามกรอบทฤษฎี APOS ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้บูรณาการวิธีการแบบเปิดในฐานะที่เป็นแนวทางการสอนเข้าไปในกระบวนการศึกษาชั้นเรียน นำมาซึ่งแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน (Inprasitha, Pattanajak and Inprasitha, 2010) โดยมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนผ่านการแก้ปัญหา

3) การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และ 4) การสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ปรากฏขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งแต่ละขั้นตอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาการคิดจากการลงมือ การเชื่อมโยงแนวคิด สอดคล้องกับพัฒนาการของความเข้าใจทั้ง 4 ระดับตามกรอบทฤษฎี APOS (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559, น. 37–42) นอกจากนี้ครูต้องร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรม ออกแบบสถานการณ์ปัญหา สังเกตวิเคราะห์การเรียนรู้ผู้เรียน ผ่านแนวคิดของการสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ที่เน้นให้เห็นว่า “คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพในการจัดการศึกษาที่ PLC และครูต้อง ร่วมมือกันรับผิดชอบการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ” (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557, น. 96) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตและทดลองสอนที่โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม และจากประสบการณ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 พบว่านักเรียนส่วนมากไม่ชอบการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ เขียนแสดงวิธีทำในการหาคำตอบยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ นั่นแสดงว่านักเรียนไม่มีมโนทัศน์และเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่มากพอ โดยเฉพาะในเรื่อง สถิติ นักเรียนจำนวนมากประสบปัญหาในการเข้าใจแนวคิดพื้นฐาน เช่น ความแตกต่างระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ การอ่านและตีความความหมายของแผนภูมิ กราฟ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS ที่ส่งผลต่อการพัฒนามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีแบบเปิดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสารคามพิทยาคม เนื่องจากความพึงพอใจเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนการยอมรับ การมีส่วนร่วม ของผู้เรียน อาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้สามารถประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ครอบคลุม เป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนส่งเสริมสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหา เพื่อยกระดับมโนทัศน์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบทฤษฎี APOS โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

3.เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และคะแนนเฉลี่ยของความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบทฤษฎี APOS โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบแผนเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (One Group Posttest Only Design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสารคามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 400 คน (โรงเรียนสารคามพิทยาคม, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 โรงเรียนสารคามพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS โดยใช้การกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สถิติ จำนวน 10 แผน ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด

3.2 แบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง มีค่าความยากง่ายแบบอิงกลุ่ม ตั้งแต่ 0.50-0.73 ค่าอำนาจจำแนกจากการวิเคราะห์วิทนีย์และซาเบอร์แบบอิงกลุ่ม ตั้งแต่ 0.29-0.70 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคแบบอิงกลุ่ม เท่ากับ 0.79

3.3 แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง มีค่าความยากง่ายแบบอิงกลุ่ม ตั้งแต่

0.40 - 0.73 ค่าอำนาจจำแนกจากการวิเคราะห์วิทนีย์และซาเบอร์แบบอิงกลุ่ม ตั้งแต่ 0.26 - 0.73 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคแบบอิงกลุ่ม เท่ากับ 0.80

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) จำนวน 23 ข้อ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีความพึงพอใจคะแนนเฉลี่ย 4.53 มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.72-0.90 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.94

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดังนี้

3.5.1 ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดวันเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2 ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้กับผู้บริหาร โรงเรียนสารคามพิทยาคม และทำบันทึกข้อความชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และแจ้งความประสงค์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.5.3 ติดต่อประสานงานกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และครูประจำชั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย กำหนดวันเวลาที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.4 อธิบายโครงการวิจัยให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนทราบถึงรายละเอียดของโครงการวิจัย บทบาทของนักเรียน ประโยชน์ของงานวิจัย และประโยชน์ของนักเรียนที่จะได้รับ เมื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย

3.5.5 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลาทั้งสิ้น 10 คาบ (คาบละ 60 นาที) ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างแผนการดำเนินงานและการสร้างทีม PLC ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ การสร้างแผนการดำเนินงาน เป็นการเตรียมเข้าสู่วิชาชีพครูที่มีบทบาทเป็นครูผู้สอนปรึกษากับสมาชิกภายในทีม PLC เพื่อวางแผนการดำเนินงานในกระบวนการต่าง ๆ ให้ครบวงรอบ และ การสร้างทีม PLC โดยในแต่ละทีม ประกอบด้วยสมาชิกดังนี้ model teacher, buddy teacher, administrator, mentor, expert

ระยะที่ 2 การดำเนินงาน PLC วงรอบที่ 1 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ประกอบไปด้วย แผนที่ 1 - 3 หลังการจัดกิจกรรมแต่ละแผน สมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้ร่วมกันดำเนินการเปิดชั้นเรียน สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์งานเขียนของนักเรียน ในการดำเนินงาน การประชุมสะท้อนคิดหลังเปิดชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกตชั้นเรียนและแบบบันทึกการเปิดชั้นเรียนที่ได้จากการคุรุสภา

ระยะที่ 3 การดำเนินงาน PLC ในวงรอบที่ 2 และวงรอบที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 จำนวน 40 คน ซึ่งผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ในวงรอบที่ 2 ประกอบไปด้วย แผนที่ 4 - 6 ส่วนในวงรอบที่ 3 ประกอบไปด้วย แผนที่ 7 - 9 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน ผู้วิจัยและสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกันดำเนินการ สังเกตชั้นเรียน และประชุมสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากการทำใบกิจกรรม งานเขียนของนักเรียน การนำเสนอแนวคิดของนักเรียน และการสะท้อนผลร่วมกันของสมาชิก PLC เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 1 วันที่จัดกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้ง 3 วงรอบ

โรงเรียน	วงรอบ PLC	วันที่
โรงเรียนสารคามพิทยาคม	1	18 สิงหาคม 2568
	2	12 พฤศจิกายน 2568
	3	24 กุมภาพันธ์ 2569

3.5.6 นำข้อมูลในระยะที่ 2 - 3 มาวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.7 หลังสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS เรื่อง สถิติ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

3.5.8 หลังสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS เรื่อง สถิติ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

3.5.9 ดำเนินการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS ตามเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น จากตารางที่ 1 จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประเมินผลการวิจัย

3.5.10 ดำเนินการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS ตามเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น จากตารางที่ 1 จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประเมินผลการวิจัย

3.5.11 ดำเนินการตรวจสอบคะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อประเมินผลการวิจัย ซึ่งในการตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎี APOS ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สูตรหาค่า E_1 / E_2

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎี APOS ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบ t แบบกรณีกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) โดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

	คะแนนระหว่างเรียน E_1	ทดสอบหลังเรียน E_2		รวม (70)
	ใบกิจกรรม (100)	แบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (30)	แบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ (40)	
$\overline{X}$	74.45	22.5	30.10	52.6
$S.D.$	5.94	4.50	4.22	7.35
ร้อยละ	74.45	75	75.25	75.14
(E_1 / E_2) เท่ากับ 74.45/75.14				

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มีประสิทธิภาพ 74.45/75.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ โดยคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนคิดจากใบกิจกรรมของนักเรียนที่เก็บระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 10 แผน แผนละ 10

คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.45 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจากแบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 75.14

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบทฤษฎี APOS โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

กิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)	n	$\bar{x}$	$S.D.$	df	t	$Sig.$
มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์	40	22.50	4.50	39	2.11	.042*
ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์	40	30.10	4.22	39	3.15	.003*

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย 31.35 ร้อยละ 78.38 และผลการเปรียบเทียบความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย 30.10 ร้อยละ 75.25

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC)

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	n	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับความพึงพอใจ
รายการวัดความพึงพอใจ จำนวน 23 ข้อ	40	4.53	0.62	ระดับมากที่สุด

พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มีความพึงพอใจคะแนนเฉลี่ย 4.53 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ซึ่งคะแนนเฉลี่ยที่ได้อยู่ในเกณฑ์ ตั้งแต่ 4.51–5.00 มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ลำดับแรกคือ สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนอยากค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และนักเรียนชอบที่ตนเองได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูมากขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) $\left(\bar{x}=4.61, S.D.=0.58\right)$ รองลงมา คือ นักเรียนรู้สึกสนุกสนานกับการทำกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) $\left(\bar{x}=4.60, S.D.=0.57\right)$ และนักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง$\left(\bar{x}=4.59, S.D.=0.61\right)$ ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ทดสอบสมมติฐานและอภิปรายผลเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ผลพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) เท่ากับ 74.45/75.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) จำนวน 3 วงรอบ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ดีขึ้นตามลำดับของการจัดกิจกรรมในแต่ละวงรอบ ในวงรอบที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามที่กำหนดได้ แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน ต่อมาในวงรอบที่ 2 นักเรียนเริ่มอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น กล้าแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกับเพื่อน แต่บางส่วนยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ในวงรอบที่ 3 นักเรียนสามารถอ่าน วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลจากสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น อภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกับเพื่อนได้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Inprasitha (2010) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอปัญหาปลายเปิด 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 3) การอภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน และ 4) การสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากการแก้ปัญหา การอธิบายเหตุผล และการแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษา

ของ Zhang An Xiang และ Jerito Pereira (2024) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี APOS เน้นการพัฒนาความคิดผ่านลำดับขั้น Action, Process, Object และ Schema ร่วมกับการแก้ปัญหา การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถส่งเสริมการสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และการเชื่อมโยงแนวคิดอย่างมีเหตุผล ยังสอดคล้องกับแนวคิดของชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2560, น. 39) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการพัฒนาครูผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ การดำเนินงาน PLC จำนวน 3 วงรอบในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำผลการเปิดชั้นเรียนและการสะท้อนผลของสมาชิก PLC มาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการด้านมโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษา พบว่า มโนทัศน์และความเข้าใจคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ เป็นสิ่งที่ได้รับจากการสังเกตของนักเรียน ซึ่งมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญในการเรียนการสอน เพราะหากนักเรียนไม่เกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ จะสามารถใช้ความรู้ที่มีได้เพียงแค่ทำตามรูปแบบได้เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Awae (2018, pp. 108-124) กล่าวว่าการได้มาซึ่งมโนทัศน์ของนักเรียนแต่ละคนจะมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่ได้พบเจอ หากนักเรียนยังไม่บรรลุ ครูควรแนะนำนักเรียนโดยการใช้คำถามและการอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุปของมโนทัศน์ และแนวคิดของ อัครพล พรมตรุษ (2562, น 72) กล่าวว่า รูปแบบที่ส่งเสริมมโนทัศน์ได้ดีคือ สถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนได้ทำการทดลอง เผชิญกับปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง ปัญหาปลายเปิดกระตุ้นให้นักเรียนใช้มโนทัศน์ระดับพื้นฐานที่มีอยู่ส่งเสริมการตั้งคำถามต่อยอดจากปัญหาต้นทำให้นักเรียนตั้งข้อสงสัยและค้นหาองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการวิธีการต่าง ๆ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ จำวัน (2559, หน้า 981-988) กล่าวว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านมโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์จากการลงมือปฏิบัติ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ จนสามารถอธิบายเหตุผลและประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนตามลำดับขั้นของทฤษฎี APOS สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khemjira Tiengyoo, et al. (2024) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด APOS ช่วยให้ผู้เรียนค่อย ๆ พัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์จากการสังเกต การใช้ความรู้เดิม การอธิบาย การเปรียบเทียบ และการสะท้อนความคิด งานวิจัยนี้พบว่านักเรียนสามารถพัฒนามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านการทำใบกิจกรรม การอภิปรายภายในชั้นเรียน และการแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกับเพื่อน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด อธิบายเหตุผล และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

3. จากการศึกษา พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (open approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มีความพึงพอใจคะแนนเฉลี่ย 4.53 มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิดที่ส่งเสริมมโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS สามารถช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์มากขึ้น และมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ รวมถึงทำให้ผลการเรียนคณิตศาสตร์ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี สมรูป (2566, น. 449-464) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับสื่ออินโฟกราฟฟิก ซึ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การนำเสนอปัญหาการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง การอภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิด และการสรุปเชื่อมโยงแนวคิด สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มีประสิทธิภาพ 74.45/75.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าวิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) สามารถส่งเสริมมโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 22.5 (ร้อยละ 75) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นสามารถส่งเสริมการสร้างความรู้และการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ในการอ่าน แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูล เช่น แผนภูมิรูปภาพและแผนภูมิแท่ง รวมทั้งสามารถอธิบายและเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 30.1 (ร้อยละ 75.25) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย และส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนในด้านความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS และจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/11 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) มีค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรประยุกต์ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ โดยเน้นวิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 ครูผู้สอนควรนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไปใช้ในการสอนคณิตศาสตร์ตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้อภิปราย มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียน การรู้ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนมากขึ้น

1.3 ครูควรทบทวนและดึงความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อช่วยให้สามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิตจริงที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมทำความเข้าใจในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ใหม่ ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ระหว่างนักเรียนสายวิทย์-คณิต กับสายศิลป์-ภาษา หรือเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบอื่น

2.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น เช่น การสร้างทางเรขาคณิต ความน่าจะเป็น พีชคณิต หรือเรขาคณิต เพื่อพัฒนามโนทัศน์และความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี APOS ในเนื้อหาเหล่านั้น

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและเกื้อหนุนความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีแบบเปิด (Open Approach) ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) เช่น ความพร้อมของครูผู้สอน การมีส่วนร่วมของผู้เรียน บรรยากาศในห้องเรียนของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 10(1), 34-41.

บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุรีวิทยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุรีวิทยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุรีวิทยาสาส์น.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบท โรงเรียนในประเทศไทย. Hatyai Academic Journal, 12(2), 123–134.

ราตรี สมรูป. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับสื่ออินโฟกราฟฟิกเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 17(3), 449–464.

โรงเรียนสารคามพิทยาคม. (2568). ข้อมูลพื้นฐาน.ข้อมูลนักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.spk.ac.th/home/

ศราวุฒิ จำวัน. (2559). การพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์เรื่องพาราโบลา ตามแนวคิดทฤษฎี APOS โดยใช้โปรแกรม GSP. วารสารคณิตศาสตร์ศึกษา. 12(1), 981–988.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการอบรมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางคณิตศาสตร์: โครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555 ข). ครูคณิตศาสตร์มืออาชีพ เส้นทางสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: 3-คิว มีเดีย.

สิริวรรณ ศรีหพล. (2536). การศึกษาสถานภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาด้านสกลทรรศน์ศึกษาในประเทศไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัมพร ม้าคนอง. (2546). คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัครพล พรมตรุษ. (2565). การพัฒนาความเข้าใจมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการแบบเปิด: การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 17(1), 61–75.

ไพศาล วรคำ. (2569). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 15). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: บริษัท เพ็ญพรินติ้ง จำกัด.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2559). การวิจัยและการพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่. KKU: Research, 2. 2-9.

ไมตรีอินทร์ประสิทธิ์. เอกสารประกอบการบรรยายในกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรในโรงเรียนโครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนกัเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 28 ตุลาคม 2559. ขอนแก่น: ศูนยวิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา; 2559.

Awae, P., Chomchuen, A., & Sama-ae, A. (2018). Effects of learning management by concept attainment process on concept of and achievement in mathematics. KASEM BUNDIT JOURNAL. 19(2), 108-124.

Dubinsky, E. (1991). Reflective abstraction in advance mathematical thinking. In Tall, D. O. (Ed.), Advance Mathematical Thinking (pp. 95–123). Dordrecht: Kluwer.

Hiebert, J., & Carpenter, T.P. (1992). Learning and teaching with under- standing. In: D. A. Grouns (Ed.), Handbook of research on mathematics teaching and learning New York: Macmillan. 65-92.

Inprasitha, M., Pattanajak, A., & Inprasitha, N. (2010). A study of students' mathematical communication in teacher professional development. In Proceedings of the International Conference on Educational Research (pp. 332-341). Khon Kaen: Khon Kaen University.

Inprasitha, M. (2010). Mathematics learning management based on Open Approach. Khon Kaen: Center for Research in Mathematics Education, Khon Kaen University.

Lasley, T. J., & Matczynski, T. J. (2002). Introduction Model: Strategies for Teaching in a Diverse Society (2nd ed). Belmont: Wadsworth.

Pirie, S., & Kieren, T. (1992). Creating constructivist environments and constructing creative mathematics. Educational Studies in Mathematics. 23(5), 505-528.

Sierpinska, A. (1990). Some remarks on understanding in mathematics. For the Learning of Mathematics. 10(3), 24-36.

Skemp, R. R. (1976). Relational understanding and instrumental understanding. Mathematics Teaching. 77, 20-26.

Usiskin, Z. (2001). What does it mean to understand some mathematics?. Mathematics Teaching in the Middle School. 7(2), 86-90.

Zhang, A. X., & Pereira, J. (2024). Mathematical concept teaching design based on APOS theory in the context of mathematical history: A plane rectangular coordinate system as an example. Journal of Teaching and Learning in Elementary Education. 7(2), 172-179.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*

THE DEVELOPMENT OF GEOGEBRA-BASED LEARNING ACTIVITIES INTEGRATED WITH BAR MODEL FOR ENHANCING MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY AND ATTITUDES TOWARD MATHEMATICSAMONG GRADE 4 STUDENTS

บูรพา แก้วบับภา[1] และ นวพล นนทภา[2]
Boorapa Kaewbappa[1] and Navapon Nontapa[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[1-2]
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand[1-2]
Corresponding Author's Email: fujilovefifa@gmail.com[1], E-mail: nawapoon@hotmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 4) ศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน 2) แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม (One-sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.92/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเท่ากับ 18.69 คะแนน หรือร้อยละ 78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียน

* Received 20 June 2026; Revised 8 July 2026; Accepted 31 August 2026

มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 4.47 คะแนน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้, โปรแกรม GeoGebra, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์,บาร์โมเดล

Abstract

This research aimed to: (1) develop GeoGebra-based learning activities integrated with the Bar Model for Grade 4 students to achieve the efficiency criterion of 70/70; (2) investigate students' mathematical problem-solving ability after participating in the learning activities; (3) compare students' mathematical problem-solving ability with the 70% criterion; and (4) examine students' attitudes toward mathematics. The sample consisted of 42 Grade 4 students from Class 4/4, selected through cluster random sampling. The research instruments included: (1) nine GeoGebra-based learning activity plans integrated with the Bar Model; (2) a six-item subjective mathematical problem-solving test; and (3) a 10-item, five-point Likert-scale questionnaire on attitudes toward mathematics. All instruments were validated for content validity by experts. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the one-sample t-test.

The findings revealed that: (1) the developed GeoGebra-based learning activities integrated with the Bar Model achieved an efficiency of 75.92/78.17, exceeding the established criterion of 70/70; (2) the students' mean score on mathematical problem-solving ability after the intervention was 18.69 points (78.17%), which was significantly higher than the 70% criterion at the .05 level; and (3) the students' mean score for attitudes toward mathematics was 4.47, indicating a high level of positive attitude. These findings suggest that the GeoGebra-based learning activities integrated with the Bar Model effectively enhanced students' mathematical problem-solving ability and promoted positive attitudes toward mathematics.

Keywords: learning activities, GeoGebra, mathematical problem-solving ability, attitudes toward mathematics, bar model

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ศาสตร์แขนงอื่นและการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ (2560, หน้า 1–2) กำหนดให้การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดคำนวณ การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนในทุกระดับ (Polya, 1957, pp. 5–6)

อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาในการแก้โจทย์ปัญหาที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์และการเชื่อมโยงข้อมูล ส่งผลให้ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการประเมิน Programme for International Student Assessment (PISA) ที่พบว่านักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยเฉพาะด้านการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564, หน้า 34–36) นอกจากนี้ ผู้เรียนจำนวนมากยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการแก้ปัญหา (Aiken, 1970, p. 551) บาร์โมเดล (Bar Model) เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลในรูปแผนภาพ ทำให้วิเคราะห์โจทย์และวางแผนการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ (Ministry of Education Singapore, 2013, pp. 42–45) อย่างไรก็ตาม การใช้บาร์โมเดลบนกระดาษยังมีข้อจำกัดในการแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลแบบพลวัต จึงมีการประยุกต์ใช้โปรแกรม GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เพื่อสร้างภาพแทนที่สามารถปรับเปลี่ยนและสำรวจความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ทันที ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Cooper, 2014, pp. 29–30; Tang & Poon, 2020, pp. 16–19) อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Zengin et al., 2012, pp. 185–186)

ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ (National Test: NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงปีการศึกษา 2566–2568 สะท้อนว่าผู้เรียนยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนเรื่องเศษส่วนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของผู้วิจัย ณ โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการจดจำวิธีทำมากกว่าการวิเคราะห์โจทย์และสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาและอธิบายเหตุผลของคำตอบ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถวิเคราะห์โจทย์ วางแผน และแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 9 ห้องเรียน รวม 363 คน

1.2 กลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 42 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบแผนก่อนทดลอง (Pre-Experiment Design) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (One Group Posttest Only Design)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เรื่อง เศษส่วน จำนวน 9 แผน ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าเฉลี่ย 4.78 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.2 แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 และผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.3 แบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60–1.00 และผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เรื่อง เศษส่วน ให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 แผน ใช้เวลา 9 ชั่วโมง โดยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้น ได้แก่ (1) ทบทวนความรู้พื้นฐาน (2) สอนเนื้อหาใหม่ด้วยโปรแกรม GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล (3) สรุปองค์ความรู้ (4) ฝึกทักษะ (5) นำความรู้ไปใช้ และ (6) วัดและประเมินผล ระหว่างการจัดกิจกรรมผู้วิจัยเก็บคะแนนจากแบบฝึกหัดท้ายแผนเพื่อนำไปวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ให้นักเรียนทำแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 70/70 โดยหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)

2. การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำแนกระดับความสามารถเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

3. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ One-Sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. วิเคราะห์เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 121)

ผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล เรื่องเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 9 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) เท่ากับ 75.92/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล

	คะแนนระหว่างเรียน E_1		**แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน (24 คะแนน) E_2**
	แบบฝึกทักษะ (72 คะแนน)	**รวม**	
$\bar{X}$	54.67	54.67	18.76
$S.D.$	0.94	0.94	0.97
ร้อยละ	75.92	75.92	78.17
(E_1 / E_2) เท่ากับ 75.92/78.17			

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล มีประสิทธิภาพ 75.92/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนจากแบบฝึกทักษะ คิดเป็นร้อยละ 75.92 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจากแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 78.17

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนสอบปลายภาคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนได้รับจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้

	ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$)
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	เก่ง	7	16.67	25.43	1.90
	ปานกลาง	30	71.43	19.5	1.93
	อ่อน	5	11.90	12.8	1.64

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 ($\bar{X}$ = 19.50, $S.D.$ = 1.93) รองลงมา ได้แก่ ระดับเก่ง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ($\bar{X}$ = 25.43, $S.D.$ = 1.90) และระดับอ่อน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 ($\bar{X}$ = 12.80, $S.D.$ = 1.64)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์คะแนนของแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

	ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	ดีมาก	32	76.19	20.47	0.62
	ดี	7	16.67	15.57	0.53
	พอใช้	1	2.38	9.00	1.00
	ปรับปรุง	2	4.76	7.50	0.71

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19 ($\bar{X}$ =20.47, $S.D.$=0.62) รองลงมา ได้แก่ ระดับดี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ($\bar{X}$ =16.67, $S.D.$=0.53) ระดับพอใช้ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.38 ($\bar{X}$ =9.00, $S.D.$=1.00) และระดับปรับปรุง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 ($\bar{X}$ =7.50, $S.D.$=0.71)

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ **GeoGebra** ร่วมกับบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **4** กับเกณฑ์ร้อยละ **70** ดังตารางที่ **4**

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	$\bar{X}$	$S.D.$	df	t	$Sig.$
กิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล	42	18.76	3.59	41	3.54*	.001

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังจากได้รับการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย 18.76 ร้อยละ 78.17 ดังนั้น นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี

4. เพื่อศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ระดับเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รายการ	หลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	$S.D.$	ระดับเจตคติ
แบบวัดเจตคติข้อความเชิงบวก			
1. ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ส่งเสริมการให้เหตุผล	4.57	0.50	มากที่สุด
2. ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.57	0.55	มากที่สุด
3. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์	4.40	0.77	มาก
4. ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นวิชาที่ชอบเรียนมากกว่าวิชาอื่น ๆ	4.11	0.74	มาก
5. ข้าพเจ้าชอบพูดคุยปัญหาเกี่ยวกับคณิตศาสตร์กับเพื่อน	4.48	0.55	มาก
6. ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจเมื่อทำโจทย์คณิตศาสตร์ได้ถูกต้อง	4.50	0.67	มาก

รายการ	หลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	$S.D.$	ระดับเจตคติ
7. **ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์ยิ่งเรียนยิ่งหน้าสนใจ**	4.60	0.63	มากที่สุด
แบบวัดเจตคติข้อความเชิงลบ			
8. ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยากเกินไปสำหรับข้าพเจ้า	1.64	0.69	น้อย
9. **ข้าพเจ้าไม่อยากเข้าเรียนวิชาคณิตศาสตร์**	1.64	0.76	น้อย
10. ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลเมื่อต้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์	1.38	0.58	น้อยที่สุด
รวม	4.47	0.27	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล มีคะแนนเฉลี่ยแจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 4.47 ($S.D.$ = 0.27) เมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลผลอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์ยิ่งเรียนยิ่งน่าสนใจ($\bar{X}$ = 4.60, $S.D.$ = 0.63) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ = 4.57, $S.D.$ = 0.55) และนักเรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ส่งเสริมการให้เหตุผล ($\bar{X}$ = 4.57, $S.D.$ = 0.50)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) เท่ากับ 75.92/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมโดยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2545, อ้างถึงใน รามนรี นนทภา, 2566, น. 136–139) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ฝึกปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับ ประกอบกับการบูรณาการโปรแกรม GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล วิเคราะห์โจทย์ และวางแผนการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ทั้งประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1) และผลลัพธ์ (E_2) สูงกว่าเกณฑ์ที่

กำหนด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2557, น. 221) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับ Arbain และ Shukor (2015, pp. 208–214) ที่พบว่า GeoGebra ช่วยส่งเสริมความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และ Ng และ Lee (2009, pp. 282–313) ที่รายงานว่าบาร์โมเดลช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์โจทย์และแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

2. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์โจทย์ วางแผน และตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง ผ่านการใช้ GeoGebra และบาร์โมเดล ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Polya (1957, p. 5) และ Schoenfeld (1985, p. 23) ที่อธิบายว่าการแก้ปัญหาควรอาศัยกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัฐพงษ์ คงพินิจ (2565, น. 60–61) และ นภาพร แก้วแสงทอง (2566, น. 106–109) ที่พบว่า การใช้ GeoGebra และบาร์โมเดลช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 18.69 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์โจทย์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson และ Johnson (1999, p. 67) รวมทั้งสอดคล้องกับ Afiana และ Andrijati (2024, pp. 267–280) และ ณัฐพล หงษ์ทอง และคณะ (2566, น. 320–332) ที่รายงานว่าการใช้ GeoGebra ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน

4. ผลการศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดล พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ร่วมกัน และใช้สื่อที่ช่วยให้เข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ สนใจการเรียน และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Aiken (1970, p. 552) และ McLeod (1992, p. 581) ที่อธิบายว่าเจตคติและอารมณ์ของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิติกร เหล่าถาวร และคณะ (2568, น. 43) และ พัฒน์ปพงษ์ บุญประภาศรี และรามนรี

นนทภา (2568, น. 642) ที่พบว่า การใช้ GeoGebra ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 75.92/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ภายหลังการจัดกิจกรรม นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 76.19) และมีคะแนนเฉลี่ย 18.76 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนยังมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่นที่เน้นการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน

1.2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์โจทย์ สร้างแบบจำลอง และอธิบายวิธีคิดด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น โปรแกรม GeoGebra ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลในระดับชั้นหรือเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ GeoGebra ร่วมกับบาร์โมเดลกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแต่ละแนวทาง

2.3 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อทักษะหรือปัจจัยด้านอื่น เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ หรือแรงจูงใจในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ณัฐพล หงษ์ทอง, ธีรโชติ โลกธาตุ, และ สิทธิพร ประทีป. (2566). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับบทเรียนผ่าน GeoGebra ที่มีต่อการคิดเชิงเรขาคณิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา (JSSE), 6(2), 320–332. https://doi.org/10.14456/jsse.2023.28.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร แก้วสีทอง. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสืบสอบ 4Ex2 ร่วมกับ Bar Model เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

นิติกร เหล่าถาวร, เมยวดี บุตรจำรวย, และปนัดดา สังข์ศรีแก้ว. (2568). การคิดเชิงเรขาคณิตและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การแปลงทางเรขาคณิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้โปรแกรม GeoGebra. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 8(1), 42–56. https://doi.org/10.14456/jsse.2025.05.

รามนรี นนทภา. (2566). เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

รัฐพงษ์ คงพินิจ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการของโพลยาร่วมกับสื่อจีโอจีบรา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องสี่เหลี่ยมมุมฉาก ชั้นประถมศึกษาปีที่4 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

พัฒน์ปพงษ์ บุญประภาศรี, และรามนรี นนทภา. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้หลักการนับเบื้องต้นโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ GeoGebra เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรับเจตคติ และลดความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(2), 641–656.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สสวท. ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ฉบับที่ 1 แบบสรุปรายงาน

ผลการประเมินของประเทศ (Country01). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 ฉบับที่ 1 แบบสรุปรายงานผลการประเมินของประเทศ (Country01). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 ฉบับที่ 1 แบบสรุปรายงานผลการประเมินของประเทศ (Country01). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2553. หลักการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

Afiana, N., & Andrijati, N. (2024). The effect of discovery learning assisted by GeoGebra on students' mathematical problem-solving ability. Indonesian Journal of Science and Mathematics Education, 7(2), 267–280.

Aiken, L. R. (1970). Attitudes toward mathematics. Review of Educational Research, 40(4), 551–596. https://doi.org/10.3102/00346543040004551.

Arbain, N., & Shukor, N. A. (2015). The effects of GeoGebra on students' achievement. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 172, 208–214. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.356.

Cooper, T. E. (2014). Building dynamic fraction bar models with GeoGebra. North American GeoGebra Journal, 3(1), 29-45.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone. Allyn & Bacon.

Ng, S. F., & Lee, K. (2009). The model method: Singapore children's tool. Journal of Mathematics Education, 2(1), 285–300.

McLeod, D. B. (1992). Research on affect in mathematics education. In D. A. Grouws(Ed.), Handbook of research on mathematics teaching and learning (pp. 575–596). Macmillan.

Ministry of Education Singapore. (2013). Primary Mathematics Teaching and Learning Syllabus. Singapore: Curriculum Planning and Development Division.

Polya, G. (1957). How to solve it (2nd ed.). Princeton University Press.

Schoenfeld, A. H. (1985). Mathematical problem solving. Academic Press.

Tang, Y. S., & Poon, K. K. (2020). Dynamic engagement with fractions using GeoGebra. Learning and Teaching Mathematics, 29, 16–19.

Zengin, Y., Furkan, H., & Kutluca, T. (2012). The Effect of Dynamic Mathematics Software GeoGebra on Student Achievement in Teaching of Trigonometry. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 31, 183-187.

การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*

DEVELOPING STRATEGIES FOR CYBERCRIME PREVENTION FOR THE ELDERLY IN NA PA SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG CHONBURI DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

เสาร์คำ ใส่แก้ว[1], บรรณวัชร พลคำ[2], และ พระครูภาวนาวชิราลังการ (สัมพันธ์พิพัฒน์ กิตติธโร)

Saokum Saikaew[1], Bannawat Polcum Phrakhru[2] and Bhavanavachiralankar (Samphanpiphat Kittidharo)[3]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี และ 3) เพื่อทดลองและประเมินผลกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา เก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุ 388 คน สัมภาษณ์เชิงลึก 11 คน สนทนากลุ่มเฉพาะ 9 คน อาสาสมัคร 30 คน และผู้เชี่ยวชาญ 15 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้องหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 2) กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 1พันธกิจ 1 ยุทธศาสตร์ 3 กลยุทธ์ 3 โครงการ 6 กิจกรรม และ 3 ตัวชี้วัด และ 3) ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลังการอบรม การทดลองใช้กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการประเมินผลกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์

* Received 1 July 2026; Revised 24 July 2026; Accepted 30 September 2026

สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยนเท่ากับ 4.75

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางไซเบอร์, ผู้สูงอายุ, เทศบาลตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรี.

Abstract

This research and development study aimed to: 1) analyze the severity of cybercrime facing the elderly in Na Pa Subdistrict Municipality, Mueang Chon Buri District, Chon Buri Province; 2) construct a cybercrime prevention strategy tailored for the elderly in the area; and 3) implement and evaluate the constructed strategy. Data were collected through a mixed-method approach involving 388 elderly questionnaire respondents, 11 key informants for in-depth interviews, 9 focus group participants, 30 volunteers for strategy implementation, and 15 experts for evaluation. Research instruments included questionnaires, semi-structured interview guides, focus group discussion protocols, pre-and post-tests, and evaluation forms. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test, while qualitative data were examined using content analysis.

The findings revealed that: 1) The overall severity of cybercrime affecting the elderly in Na Pa Subdistrict Municipality was at a moderate level (3.29). 2) The developed cybercrime prevention strategy comprised 1 vision, 1 mission, 1 overarching strategy, 3 sub-strategies, 3 projects, 6 activities, and 3 key performance indicators (KPIs). 3) The implementation of the strategy yielded a statistically significant increase in post-training scores compared to pre-training scores at the .05 significance level. Furthermore, the overall evaluation of the implemented cybercrime prevention strategy was rated at the highest level (4.75).

Keywords: Cybercrime, Elderly, Na Pa Subdistrict Municipality, Chon Buri Province.

บทนำ

สถานการณ์อาชญากรรมทางไซเบอร์ในประเทศไทยปัจจุบันทวีความรุนแรงและมีวิวัฒนาการที่ซับซ้อนในหลากหลายมิติ สะท้อนให้เห็นจากสถิติคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2565 ถึง 30 มิถุนายน 2567 ที่มีจำนวนสูงถึง 575,507 เรื่อง และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจรวมกว่า 65,715 ล้านบาท หรือคิดเฉลี่ยสูงถึงวันละกว่า 80 ล้านบาท (อัญมณี ภักดีมวลชน และคมสัน รัตนะสิมากูล, 2566) ข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้แต่กลุ่มประชากรวัยทำงานที่มีทักษะความเข้าใจทางเทคโนโลยียังตกเป็นเหยื่อจำนวนมาก ส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่ขาดพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กลายเป็น "กลุ่มเปราะบาง" ที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ธัญพิชชา สามารถ (2565) ได้จำแนกปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้และทักษะดิจิทัล ปัจจัยด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม และปัจจัยด้านกลยุทธ์การล่อลวงของอาชญากรไซเบอร์

จากสถานการณ์และมิติความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว นำมาสู่การตกผลึกแนวคิดในมิติพุทธศาสนา เพื่อสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงได้นำ หลักกาลามสูตร ซึ่งเป็นหลักแห่งความเชื่อที่มุ่งเน้นการใช้ปัญญาและโยนิโสมนสิการ (องฺ. ติก. (ไทย) 20/212-218) มาประยุกต์ใช้เป็นฐานคิดสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยมุ่งเน้นการเตือนตนไม่ให้ปลงใจเชื่อข้อมูลอย่างงมงาย 10 ประการ ได้แก่ อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุมาน คาดคะเน อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีหรือความเห็นของตน อย่าปลงใจเชื่อเพราะผู้พูดมีลักษณะน่าเชื่อถือ และ อย่าปลงใจเชื่อเพราะเคารพนับถือว่าผู้พูดเป็นครูอาจารย์หรือสมณะ

หลักพุทธธรรมข้างต้นได้นำมาบูรณาการร่วมกับแนวคิดการขยายผลสู่การปฏิบัติของกลิกแมน กอร์ดอน และรอส กอร์ดอน (Glickman, Gordon & Ross Gordon, 2010) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) กลยุทธ์ 2) โครงการหรือแผนงาน 3) กิจกรรม และ 4) ตัวชี้วัด โดยขับเคลื่อนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2565 - 2570) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ของเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี (เสาร์คำ ใส่แก้ว, บรรณวัชร พลคำ และพระครูภาวนาวชิราลังการ, 2569) เพื่อให้สอดรับกับวิสัยทัศน์ที่ว่า “นาป่าเป็นเมืองน่าอยู่ บริหารงานอย่างโปร่งใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมสาธารณูปการ ก้าวนำด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ตลอดจนเชื่อมโยงกับพันธกิจข้อที่ 1 ด้าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมอย่างแนบแน่น

นอกจากนี้ เพื่อให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง ผู้วิจัยได้นำแนวทางของ สมาน อัศวภูมิ (2550) มาใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 - 20 ท่าน ผ่านแบบประเมินเชิงลึก ควบคู่ไปกับการประเมินประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน SMART ของ โดรัน (Doran, 1981) ใน 5 มิติสำคัญ ประกอบด้วย Specific เป้าหมายของกลยุทธ์ต้องมีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงในการแก้ปัญหาภัยไซเบอร์ผู้สูงอายุ Measurable สามารถกำหนดตัวชี้วัดและประเมินผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม Achievable มีความเป็นไปได้และสามารถบรรลุผลสำเร็จได้จริงภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร Relevant มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท นโยบาย และความต้องการของชุมชนนาป่า และ Time-bound มีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานที่แน่ชัด กระบวนการถักทอระหว่างหลักพุทธธรรมและศาสตร์สมัยใหม่อันเป็นระบบนี้ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างกลยุทธ์ที่มีความสมบูรณ์และพร้อมนำไปทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่ต่อไป

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงเกิดเป็นความร่วมมือเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ระหว่างเทศบาลตำบลนาป่า และวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีแรงจูงใจสำคัญที่มุ่งแก้ปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงในกลุ่มผู้สูงวัย ด้วยความคาดหวังที่จะยกระดับจากการให้ความรู้สู่การสร้าง กลยุทธ์ป้องกันภัยไซเบอร์เชิงรุก ที่ใช้งานได้จริง คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่สร้างภูมิคุ้มกันทักษะดิจิทัล ลดความสูญเสียทางทรัพย์สินและจิตใจของผู้สูงอายุในพื้นที่นาป่าเท่านั้น แต่ยังให้แนวคิดและแนวทางแก่สังคมในการใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนการปกป้องผู้สูงวัย ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เป็นโมเดลต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงทางสังคมดิจิทัลให้แก่ชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

3. เพื่อทดลองและประเมินผลกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยและพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 12,632 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 ชุด คือ 1) ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 388 คน ตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) ด้วยการสุ่มแบบง่าย 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านศาสนา นักวิชาการด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลนาป่า และประธานชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลนาป่า 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จากวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการยุติธรรม จากมหาวิทยาลัยบูรพา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบาย กลยุทธ์และแผนงาน 4) นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบสมัครใจ และ 5) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำกลยุทธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลไว้ 5 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบลิเคอร์ท (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551) จำนวน 4 ด้าน รวม 28 ข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 และ ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.911 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นคำถามลักษณะกึ่งโครงสร้าง แบบปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ 3) สนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นคำถามลักษณะกึ่งโครงสร้าง แบบปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ 4) แบบทดลอง มีลักษณะแบบถูกผิด จากข้อคำถามข้างต้นมีลักษณะแบบเลือกตอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 3 ด้าน รวม 30 ข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 และ ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.943 และ 5) แบบประเมินกลยุทธ์ เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบลิเคอร์ท จำนวน 3 ด้าน รวม 30 ข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 และ ความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.943 จำนวน 3 ด้าน รวม 33 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 5 แบบ คือ 1) การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 388 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่แจก 2) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 11 ชุด จากแบบสัมภาษณ์ 3) การเก็บข้อมูลด้วยการ

สนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 1 ครั้ง ด้วยแบบสนทนากลุ่ม 4) การเก็บข้อมูลด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและทดสอบก่อน-หลังการอบรม จำนวน 3 ครั้ง ด้วยแบบทดสอบความรู้ และ 5) การเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินกลยุทธ์ จำนวน 15 ชุด ด้วยการประชุมผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดของเครื่องมือที่ใช้กล่าวคือ

4.1 แบบสอบถาม และแบบประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เนื่องจากเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ การแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยการกำหนดเกณฑ์การประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ ของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2553) จึงนำมาสู่การแปลผลข้อมูล โดยมีความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความรุนแรง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความรุนแรง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความรุนแรง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความรุนแรง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความรุนแรง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เนื่องจากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4.3 แบบทดสอบความรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการเกณฑ์ของ Bloom BS (1971) เนื่องจากเป็นการทดสอบความรู้ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นทำการทดสอบด้วยสถิติค่า t-test สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นี้ กำหนดไว้ที่ระดับ .05 หรือความเชื่อมั่นเท่ากับ 95%

5. จริยธรรมการวิจัย และการพิทักษ์สิทธิ์ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 5 ชุด ยื่นข้อจริยธรรมการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหมายเลขใบรับรองที่ ว.40/2569 ให้การรับรองวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2596 ส่วนการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้แจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยมีอิสระที่จะปฏิเสธหรือถอนตัวได้ทุกเมื่อ ข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกเก็บเป็นความลับสูงสุด นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเสนอในภาพรวมเท่านั้น และเอกสาร

ข้อมูลวิจัยจะถูกจัดเก็บไว้เพียง 1 ปี หลังเผยแพร่ผลงาน และจะทำการทำลายทิ้งทั้งหมดหลังจากนั้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม

ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	**ระดับความรุนแรง**			
	$\bar{x}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความรู้ด้านไซเบอร์	3.66	0.79	มาก	1
2. ด้านพฤติกรรมเสี่ยง	3.40	0.88	ปานกลาง	2
3. ด้านประสบการณ์ถูกหลอก	2.94	0.87	ปานกลาง	4
4. ด้านการเข้าถึงการป้องกัน	3.17	0.85	ปานกลาง	3
โดยภาพรวม	**3.29**	**0.83**	**ปานกลาง**	

หมายหตุ: $\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ย, *SD.* = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 เมื่อพิจารณาจากระดับความรุนแรงมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรู้ด้านไซเบอร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 รองลงมาคือ ด้านการเข้าถึงการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และน้อยที่สุดคือ ด้านประสบการณ์ถูกหลอก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลนาป่ามีความรู้และความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ในระดับสูง จึงส่งผลให้มีอัตราการตกเป็นเหยื่อหรือประสบการณ์ถูกหลอกต่ำ ทั้งนี้ การที่พฤติกรรมเสี่ยงและการเข้าถึงมาตรการป้องกันยังคงอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าการมีความรู้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมและการเข้าถึงเครื่องมือป้องกันจริง ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านทักษะเทคโนโลยีตามช่วงวัย และขาดการสนองตอบเครื่องมือป้องกันที่ใช้งานง่ายสำหรับผู้สูงอายุ

2. ผลการสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 1พันธกิจ 1 ยุทธศาสตร์ 3 กลยุทธ์ 3 โครงการ 6 กิจกรรม และ 3 ตัวชี้วัด มีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์ “นาป่าเป็นเมืองน่าอยู่ บริหารงานอย่างโปร่งใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมสาธารณูปการ ก้าวนำด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

พันธกิจ “ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง”

ยุทธศาสตร์ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม”

ตารางที่ 2 รายละเอียดกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ประเด็นสำคัญ	รายละเอียด
กลยุทธ์	1) การเสริมสร้างความตระหนักรู้เท่าทันภัยอาชญากรรมทางไซเบอร์ในผู้สูงอายุ 2) การพัฒนาทักษะการตรวจสอบและไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารก่อนการตัดสินใจของผู้สูงอายุ 3) การเสริมสร้างความสามารถในการพิจารณาผลกระทบก่อนการตัดสินใจของผู้สูงอายุ
โครงการ	1) โครงการเสริมสร้างความตระหนักรู้เท่าทันภัยอาชญากรรมทางไซเบอร์สำหรับผู้สูงอายุ 2) โครงการพัฒนาทักษะการตรวจสอบและไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารก่อนการตัดสินใจของผู้สูงอายุ 3) โครงการเสริมสร้างความสามารถในการพิจารณาผลกระทบก่อนการตัดสินใจของผู้สูงอายุ
กิจกรรม	1) กิจกรรมให้ผู้สูงอายุจำแนกข้อความหลอกจากของจริงจากตัวอย่างสถานการณ์ 2) กิจกรรมเกมจับผิดข้อความหลอกลวง 3) กิจกรรมฝึกค้นหาแหล่งที่มาของข่าวจากโทรศัพท์มือถือ 4) กิจกรรมฝึกตั้งเกณฑ์ส่วนตัวก่อนเชื่อข่าว 5) กิจกรรมวิเคราะห์ผลทางกฎหมายเมื่อให้ข้อมูลส่วนตัว 6) กิจกรรมให้เขียนผังผลกระทบก่อนตัดสินใจ
ตัวชี้วัด	1) ร้อยละของผู้สูงอายุที่สามารถจำแนกข้อความหลอกลวงออกจากข้อความจริงได้อย่างถูกต้อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ 2) ร้อยละของผู้สูงอายุที่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารและใช้เกณฑ์ส่วนตัวในการพิจารณาก่อนเชื่อข้อมูลได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ 3) ร้อยละของผู้สูงอายุที่สามารถอธิบายผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการให้ข้อมูลส่วนตัวหรือการตัดสินใจได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

จึงสรุปได้ว่า กลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์สำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลนาป่า เป็นกรอบการดำเนินงานเชิงรุกที่สอดรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยปรับเปลี่ยนจากการให้ความรู้แบบเดิม มาใช้ "กระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง จำนวน 6 กิจกรรม เพื่อยกระดับทักษะผู้สูงอายุตั้งแต่ขั้นรู้เท่าทัน ขั้นตรวจสอบ และขั้นประเมินความเสี่ยงก่อนตัดสินใจ สะท้อนถึงนัยสำคัญว่าการแก้ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ในกลุ่มผู้สูงวัยที่ยั่งยืน ต้องอาศัยกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรม ควบคู่ไปกับตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่วัดการเปลี่ยนแปลงทักษะได้จริง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

3. ผลการทดลองและประเมินผลกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

3.1 การทดลองกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี กับอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ด้วยแบบทดลอง

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลังการอบรม กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คู่เทียบ	N	Mean	S.D.	t	df	.Sig
ก่อนทดลอง	30	10	1.84	14.33	29	0.000**
ก่อนทดลอง	30	16.24	1.79			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลังการอบรม ของกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 14.33, Sig = 0.000)

3.2 การประเมินกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ด้วยแบบประเมินกลยุทธ์

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	N=15			
	ระดับความรุนแรง			
	$\bar{x}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความเหมาะสม	4.75	0.43	มากที่สุด	2
2. ด้านความเป็นไปได้	4.79	0.41	มากที่สุด	1
3. ด้านความเป็นประโยชน์	4.73	0.42	มากที่สุด	3
โดยภาพรวม	**4.75**	**0.52**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยนเท่ากับ 4.75 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 จึงสรุปได้ว่า กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์สำหรับผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลนาป่า ประสบความสำเร็จทั้งในแง่ประสิทธิผลของการนำไปใช้จริง และการยอมรับเชิงวิชาการ โดยการทดลองปฏิบัติการช่วยพัฒนารู้และทักษะการป้องกันภัยไซเบอร์ของผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ควบคู่กับการได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง สะท้อนให้เห็นนัยสำคัญว่า ชุดกลยุทธ์ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้สูงวัย และมีศักยภาพสูงในการนำไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้เป็นโมเดลต้นแบบ ให้แก่ชุดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. ความรุนแรงของอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 โดยด้านความรู้ด้านไซเบอร์ มีระดับความรุนแรงสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 โดยเฉพาะเรื่อง การไม่ทราบว่าการกดลิงก์แปลกปลอมนำไปสู่การหลอกลวง ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาภัยไซเบอร์ในกลุ่มผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนาป่า ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจที่จะเสี่ยง แต่เกิดจากช่องว่างทางความรู้ทางเทคโนโลยี ที่ทำให้ผู้สูงอายุขาดความตระหนักและสัญชาตญาณในการระแวงภัยออนไลน์ ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญพิชชา สามารถ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อมีทั้งเรื่องการหลอกลวงให้ลงทุน การซื้อสินค้าออนไลน์ และแก๊งคอลเซ็นเตอร์ โดยกลุ่มมิจฉาชีพจะใช้

จุดอ่อนด้านความไม่รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีมาสร้างกลวิธีที่แยบยล สอดรับกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้สูงอายุในพื้นที่นาป่าขาดทักษะในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน จึงมีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญมณี ภักดีมวลชน และคมสัน รัตนะสิมากูล (2566) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกหลอดผ่านช่องทางการสื่อสารอสารออนไลน์ (เฟซบุ๊ก)” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่สำคัญคือ ผู้สูงอายุมี ความไว้ใจ เชื่อใจ คิดว่าเป็นคนสนิทที่ทักมา ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความรู้และไม่รู้เท่าทันสื่อ ประกอบกับปัจจัยภายนอกที่ผู้สูงอายุมีความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการออนไลน์ในราคาถูก จึงทำให้พฤติกรรมเสี่ยงของผู้สูงอายุขยับตัวสูงขึ้นตามสิ่งเร้าภายนอกที่มิจฉาชีพนำมาล่อลวง ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ เน้นเฉพาะพื้นที่เทศบาลตำบลนาป่าและประเมินผ่านกลุ่มตัวอย่างจำกัด จึงอาจไม่ครอบคลุมบริบทผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นที่มีระดับการใช้เทคโนโลยีแตกต่างกัน

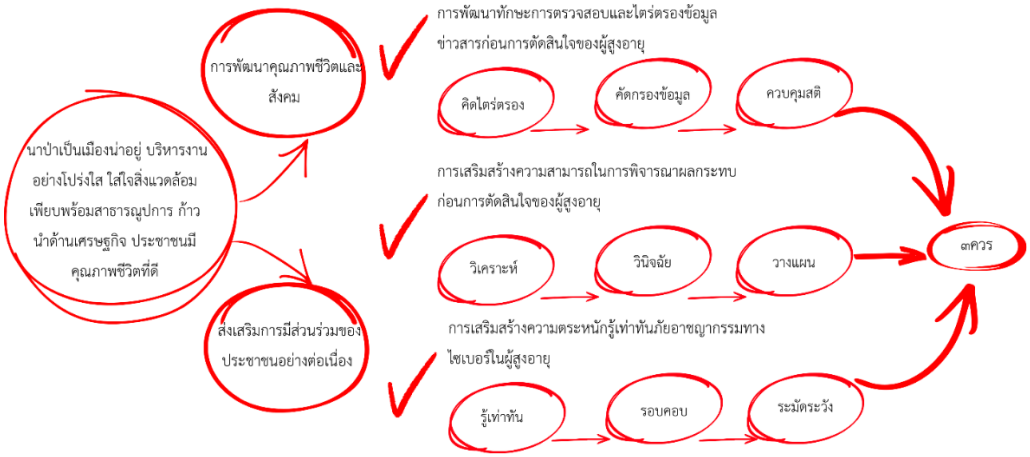
2. กลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า กลยุทธ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นมี 3 กลยุทธ์ กระบวนการออกแบบกิจกรรมภายใต้กลยุทธ์ทั้ง 3 ด้าน มีความจำเพาะเจาะจงและสอดรับกับวิถีชีวิตรวมถึงศักยภาพในการเปิดรับนวัตกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด ซึ่งผลการวิจัยในภาพรวมนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยา โนนิล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “การออกแบบหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุเรื่องการทำ ธุรกรรมการเงินออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันกลโกงและป้องกันตนเองได้นั้น ต้องอาศัยการออกแบบกิจกรรมที่ย่อยง่าย แปลงจากหลักการทางเทคโนโลยีที่ซับซ้อนให้กลายมาเป็นประสบการณ์เชิงรูปธรรม ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พระสุทัศวัฒน์ จรณเมธี (หนุนสุวัฒนกุล, 2564) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตร” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อและการถูกล่อลวงในสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องมีตัวช่วยเสริมสร้างสนับสนุนผ่าน หลักสติ โยนิโสมนสิการ และปัญญา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการตัดสินใจที่จะเชื่อต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการคิดในเชิงวิจารณ์ แสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผล ไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อตามสิ่งเร้าภายนอก ทั้งนี้ กลยุทธ์ยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่เปิดรับการเรียนรู้ และต้องอาศัยวิทยากร งบประมาณท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินผลกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่ได้เป็นเพียงข้อเสนอแนะทางทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือที่มีโครงสร้างกิจกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริงในพื้นที่ และสามารถนำไปขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้จริงภายใต้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ชินาธิวร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางพัฒนาการดำเนินนโยบาย การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามไซเบอร์ในระดับนโยบาย คือการพัฒนาหลักสูตรและการสร้างการตระหนักรู้แก่ประชาชน โดยต้องบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุนา ทิพย์รัตน์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “มาตรการป้องกันการถูกหลอกลวงให้ทำนิติกรรมในผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางสังคมอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องผู้สูงอายุจากการถูกหลอกลวงทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน ดังนั้น การที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินให้กลยุทธ์ชุดนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จึงเป็นการยืนยันว่ากลยุทธ์ดังกล่าวสอดรับกับทิศทางนโยบายการสร้างความตระหนักรู้ในระดับชาติ แต่ถูกนำมาย่นย่อและดีไซน์ให้เข้ากับบริบทเชิงพื้นที่ ของเทศบาลตำบลนาป่าได้อย่างลงตัว ทั้งนี้ การประเมินกลยุทธ์ยังคงมาจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผลการทดลองในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ซึ่งอาจต้องใช้เวลาติดตามผลเชิงพฤติกรรมในระยะยาว เพื่อยืนยันความคงทนของทักษะ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ “การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์แบบ 3 ควร”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ “การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์แบบ 3ควร” เกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ของเทศบาลตำบลนาป่า ผนวกกับกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัด

ชลบุรี นำมาสู่ “การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์แบบ 3ควร” องค์ความรู้นี้วางลำดับการเรียนรู้จากทักษะการคิด ไปสู่ทักษะการวิเคราะห์ตัดสินใจ และยืนอยู่บนฐานทัศนคติการรับรู้ที่ถูกต้อง โดยเริ่มจาก คิดไตร่ตรอง คัดกรองข้อมูล ควบคุมสติ เพื่อสร้างช่วงเวลาหยุดคิดก่อนเชื่อ ก่อนกด ก่อนโอน ถัดมาคือ วิเคราะห์ วินิจฉัย วางแผน ช่วยให้ผู้สูงอายุพิจารณาผลกระทบ ประเมินความเสี่ยง และกำหนดแนวทางที่ปลอดภัยก่อนลงมือทำ ทั้งหมดขับเคลื่อนด้วย รู้ทันรอบคอบ ระมัดระวัง ซึ่งเป็นฐานความตระหนักรู้และทัศนคติที่หล่อเลี้ยงพฤติกรรมปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เมื่อบูรณาการทั้งสามกรอบเข้าด้วยกัน ผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการตรวจสอบข้อมูล คิดอย่างมีเหตุผล และตัดสินใจอย่างรอบคอบ ลดโอกาสตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์ และใช้เทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจ ปลอดภัย และยั่งยืนในชีวิตประจำวัน (เสาร์คำ ใส่แก้ว, บรรณวัชร พลคำ และพระครูภาวนาวชิราลังการ, 2569)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผลประเมินความรุนแรงของภัยไซเบอร์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัดด้านความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและมีพฤติกรรมเสี่ยงสูง ผู้วิจัยจึงได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ผ่าน 3 กลยุทธ์ 3 โครงการ 6 กิจกรรม และ 3 ตัวชี้วัด เชิงรุกที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงบนสมาร์ตโฟน ซึ่งผลการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้สูงอายุมีคะแนนทักษะการป้องกันภัยไซเบอร์หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้องในระดับมากที่สุด ว่ากลยุทธ์นี้มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้สูงในการนำไปปฏิบัติจริง และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยเทศบาลตำบลนาป่าควรนำกลยุทธ์ทั้ง 3 นี้ บรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นและงบประมาณประจำปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปลี่ยนจากกิจกรรมอบรมชั่วคราวให้เป็นกลไกการสร้างสารวัตรไซเบอร์ชุมชน ผ่านเครือข่าย อสม. หรือโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเฝ้าระวัง แจ้งเตือนภัยหลอกลวงรูปแบบใหม่ ๆ และปกป้องผู้สูงอายุในตำบลนาป่าได้อย่างทั่วถึงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ชินาธิวร. (2565). แนวทางพัฒนาการดำเนินนโยบาย การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย หลักสูตรนักบริหารระดับสูง. วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ..

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพมหานคร: ไทเมรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.

ธัญพิชชา สามารถ. (2565). การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ. วารสารสหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 12(2), 1-13.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

บุษยา โนนิล. (2564). การออกแบบหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุเรื่องการทำ ธุรกรรมการเงินออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระสุทัศวัฒน์ จรณเมธี (หนุนสุวัฒนกุล). (2564). การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สกุนา ทิพย์รัตน์. (2565). มาตรการป้องกันการถูกหลอกลวงให้ทำนิติกรรมในผู้สูงอายุ. ในรายงานการวิจัย คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมาน อัศวภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟูา ปริ๊นติ้ง.

เสาร์คำ ใส่แก้ว, บรรณวัชร พลคำ และพระครูภาวนาวชิราลังการ. (2569). การสร้างกลยุทธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ สำหรับผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลนาป่า อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัญมณี ภักดีมวลชน และคมสัน รัตนะสิมากูล. (2566). ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกหลอดผ่านช่องทางการสื่อสารอสารออนไลน์ (เฟซบุ๊ก). วารสารการสื่อสาร, 6(1), 113-140.

Bloom BS. (1971). Hand book on formative and summative evaluation of student learning. New York: Graw-Hill Book Company.

Doran, G. T. (1981). There’s a S.M.A.R.T. way to write management’s goals and objectives. Management Review, 70(11), 35–36.

Glickman Gordon & Ross-Gordon. (2010). Supervision and Instructional: A Developmental Approach. 8th ed, Boston: Allyn&Bacon.

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลาตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา*

FOOD CONSUMPTION BEHAVIOR OF STUDENTS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SONGKHLA CLASSROOM, BASED ON BHOJANE MATTAÑÑUTĀ

สุนิสา โมสิโก[1], พระปลัดฤทธิพร ทุมสุวรรณ[2], พระครูศรีรัตนาภิรมย์ (สมหมาย ถิรจิตฺโต)[3], และ พระครูบวรชัยวัฒน์ (วันชัย เมธิโก)[4]

Sunisa mosiko[1], Phrapalad Ritthiporn Thumsuwan[2], Phrakhru Srirattanarpirom (Sommai Tirachitto)[3], And Phrakru Bowonchaiwat (Wanchai Methigo)[4]

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus,Thailand

Corresponding author's E-mail: pae01092530@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา และ 2) วิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักศึกษา จำนวน 15 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสะดวก ราคา รสชาติ และวิถีชีวิตมากกว่าหลักโภชนาการ โดยนิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปและรับประทานอาหารจากร้านใกล้มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่บริโภควันละ 2–3 มื้อ แต่บางส่วนรับประทานไม่ตรงเวลา กลุ่มบรรพชิตมีความเคร่งครัดด้านเวลาและปริมาณมากกว่ากลุ่มฆราวาส เนื่องจากข้อกำหนดทางพระวินัยและบริบทการฉันภัตตาหาร นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ กระแสสังคม และข้อจำกัดด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อการเลือกบริโภคในระดับหนึ่ง 2. การวิเคราะห์ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตาพบว่า นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการรับประทานอาหารให้ตรงเวลาและพอเหมาะ แต่ยังมีข้อจำกัดในการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มฆราวาสที่ได้รับอิทธิพลจากรสชาติและสังคม ขณะที่กลุ่มบรรพชิตสามารถควบคุมเวลา ปริมาณ และความยึด

* Received 7 April 2026; Revised 23 July 2026; Accepted 30 September 2026

ติดในรสชาติได้ดีกว่า นักศึกษาทุกคนเข้าใจว่าอาหารมีไว้เพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายและสนับสนุนการศึกษา มิใช่เพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอยังจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมข้อค้นพบสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาสุขภาวะและจัดกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคอย่างมีสติให้เหมาะสมกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : พฤติกรรมการบริโภคอาหาร, นักศึกษา, โภชเนมัตตัญญุตา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the food consumption behavior of students at Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus, Songkhla Classroom; and 2) analyze their food consumption behavior based on the Buddhist principle of *Bhojane Mattaññutā*, or moderation in eating. This qualitative study involved 15 students selected through purposive sampling. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured interview form and analyzed through content analysis. The findings, corresponding to the research objectives, were as follows **1.** The students' food consumption behavior was influenced primarily by convenience, price, taste, and lifestyle rather than strict nutritional principles. Most students preferred ready-to-eat food and restaurants located near the university. They generally consumed two to three meals per day, although some ate at irregular times. Ordained students were more disciplined regarding meal times and food portions than lay students because of monastic regulations and the conditions of consuming donated food. Social media, social trends, and health limitations also influenced food choices to some extent. **2.** The analysis based on *Bhojane Mattaññutā* revealed that most students recognized the importance of eating at appropriate times and in suitable quantities. However, self-control remained challenging, particularly among lay students, whose consumption was influenced by taste and social factors. Ordained students demonstrated greater control over meal times, food portions, and attachment to taste. All participants understood that food should be consumed to sustain the body and support learning rather than solely for pleasure. Nevertheless, consistent application of this principle still requires further encouragement and practice.The findings can be applied to promote

student well-being and develop mindful eating activities appropriate to the context of Buddhist higher education institutions.

Keywords: Food Consumption Behavior, Students, *Bhojane Mattaññutā*

บทนำ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ในสังคมร่วมสมัย อาหารมิได้มีบทบาทเพียงเพื่อการยังชีพเท่านั้น แต่ยังสะท้อนค่านิยม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเศรษฐกิจและสื่อสังคมออนไลน์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2565) พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาในปัจจุบันจึงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ความสะดวกสบาย ความนิยมในสื่อดิจิทัล โปรโมชั่นทางการตลาด และค่านิยมด้านภาพลักษณ์ ส่งผลให้การเลือกรับประทานอาหารอาจเน้นรสชาติและความพึงพอใจมากกว่าคุณค่าทางโภชนาการหรือความพอดี World Health Organization (2022)

ในบริบทของสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่าง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม การบริโภคอาหารจึงมิใช่เพียงพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนตนตามหลักพระธรรมวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่มีทั้งนักศึกษาบรรพชิตและฆราวาสอยู่ร่วมกัน ความแตกต่างทางบทบาทและข้อปฏิบัติทางวินัย อาจส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคอาหารที่แตกต่างกัน จึงควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริโภคอาหาร คือ “โภชเนมัตตัญญุตา” หมายถึง ความรู้จักประมาณในการบริโภค พระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาอาหารโดยแยบคายก่อนฉันหรือรับประทาน เพื่อให้การบริโภคเป็นไปเพื่อยังอัตภาพ มิใช่เพื่อความเพลิดเพลินหรือความมัวเมา หลักการนี้ปรากฏใน พระไตรปิฎก ที่กล่าวถึงการพิจารณาอาหารว่า “ฉันอาหารนี้ไม่ใช่เพื่อความสนุกสนาน ไม่ใช่เพื่อความมัวเมา กรมอนามัย (2564), สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) และ UNICEF (2021) แต่เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป” (ม.มู. 12/123/45) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นความพอดี (moderation) และการใช้สติในการบริโภค ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างมีนัยสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา จึงมีความสำคัญในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้ช่วยเชื่อมโยงหลักพระพุทธธรรมกับพฤติกรรมร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะและคุณธรรมด้านการบริโภคใน

สถาบันการศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการปลูกฝังทักษะการใช้สติและความรู้จักประมาณในการดำรงชีวิตของนักศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมดุลทั้งทางกายและทางจิตใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา

2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) (สุภางค์ จันทวานิช, 2557) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

การศึกษาทบทวนเอกสาร

การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค และการบริโภคตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์และแหล่งข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. ขั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์หลักทางพระพุทธศาสนา ใช้เป็นแหล่งข้อมูลต้นฉบับสำหรับการศึกษาหลักธรรมและแนวคิดทางพุทธปรัชญาโดยตรง

ข. ขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และเรียบเรียงโดยนักวิชาการหรือผู้ศึกษาอื่นที่ได้ดำเนินการไว้ก่อนหน้า ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดคุณสมบัติเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา

ในเบื้องต้นกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ครอบคลุมทั้ง 4 ชั้นปี และคละนักศึกษาบรรพชิตและฆราวาสชั้นปีละ 3-4 คน รวมจำนวนประมาณ 15 คน

และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยยึดหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) กล่าวคือ เมื่อข้อมูลที่ได้รับมีลักษณะซ้ำซ้อนและไม่ปรากฏประเด็นใหม่เพิ่มเติม จึงยุติการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ในทางปฏิบัติพบว่าข้อมูลเกิดความอิ่มตัวที่จำนวน 15 คน โดยกำหนดรหัสผู้ให้ขอมูลสำคัญดังนี้ รหัส P01-P05 เป็นนักศึกษาบรรพชิต และ L06-L15 เป็นนักศึกษาคฤหัสถ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) โดยเครื่องมือวิจัยนี้ แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นที่ 2 เป็นคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา

ประเด็นที่ 3 เป็นคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นส่วนของข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย (แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง) เพื่อทดสอบความชัดเจนของภาษา โครงสร้างคำถาม และความเหมาะสมของเนื้อหา จากนั้นจึงนำผลและข้อสังเกตที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขจนเป็น แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา เพื่อกำหนดนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา สำหรับการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน

ประมาณ 30–45 นาที ซึ่งมีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2569 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569

ทั้งนี้ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูล และตลอดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด เมื่อการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลและเนื้อหาการสัมภาษณ์ทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และจะทำการทำลายข้อมูลดังกล่าวทันทีหลังจากการศึกษาวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระบบและจำแนกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอโดยการเรียงลำดับประเด็นสำคัญ ประกอบการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยเป็นความเรียงตามวัตถุประสงค์แต่ละข้ออย่างครอบคลุม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา” สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาผลการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1 พฤติกรรมการเลือกอาหาร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกอาหารโดยพิจารณาจากความสะอาด ราคา และความสะดวกในการเข้าถึง โดยร้านอาหารใกล้มหาวิทยาลัยหรือบริเวณหอพักเป็นทางเลือกสำคัญ เนื่องจากสอดคล้องกับเวลาเรียนและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด นักศึกษาคฤหัสถ์ส่วนหนึ่งเลือกอาหารตามรสชาติและความชอบส่วนบุคคล เช่น อาหารรสจัด ของทอด และเครื่องดื่มรสหวาน ขณะที่นักศึกษาบางคนเริ่มคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ โดยเฉพาะผู้ที่ออกกำลังกายหรือมีความสนใจด้านสุขภาพซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L11กล่าวว่า“เวลาจะเลือกอาหาร ส่วนใหญ่จะดูก่อนว่าร้านอยู่ใกล้หรือไม่ ราคาเหมาะสมหรือเปล่า เพราะพักเที่ยงมีเวลาไม่มาก ถ้าอาหารอร่อยและได้เร็วก็จะเลือกร้านนั้น ส่วนเรื่องสารอาหารก็คิดบ้าง แต่ไม่ใช่ปัจจัยแรก”ในส่วนของนักศึกษาบรรพชิตการฉันภัตตาหารมักขึ้นอยู่กับอาหารที่ญาติโยมนำมาถวาย จึงมีโอกาสเลือกอาหารตามความชอบค่อนข้างจำกัด ดังคำให้สัมภาษณ์วสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P03 ว่า“พระเลือก

อาหารไม่ได้มาก ส่วนใหญ่ฉันตามที่ญาติโยมนำมาถวาย ทำให้ต้องฝึกไม่เลือกว่าชอบหรือไม่ชอบ ขอเพียงเป็นอาหารที่ฉันได้และไม่เป็นโทษต่อสุขภาพ”

จากข้อมูลดังกล่าวสังเคราะห์ได้ว่า พฤติกรรมการเลือกอาหารของนักศึกษาไม่ได้เกิดจากความรู้ด้านโภชนาการเพียงประการเดียว แต่เป็นผลจากข้อจำกัดด้านเวลา รายได้ สถานที่พัก และรูปแบบการดำเนินชีวิต กลุ่มคฤหัสถ์มีเสรีภาพในการเลือกมากกว่า จึงได้รับอิทธิพลจากรสชาติและความชอบส่วนบุคคล ขณะที่กลุ่มบรรพชิตมีข้อจำกัดทางพระวินัยและบริบทของการรับอาหาร ซึ่งช่วยลดพฤติกรรมการเลือกตามความพึงพอใจได้ในระดับหนึ่ง

1.2 พฤติกรรมการกินอาหาร zลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับประทานอาหารวันละ 2–3 มื้อ แต่บางส่วนรับประทานไม่ตรงเวลา เนื่องจากตารางเรียน กิจกรรม และภาระส่วนตัว กลุ่มบรรพชิตมีความเคร่งครัดด้านเวลามากกว่า โดยมักฉันอาหารในช่วงเช้าถึงก่อนเที่ยงวันตามพระวินัย ขณะที่กลุ่มคฤหัสถ์บางส่วนรับประทานของว่างหรืออาหารระหว่างวัน ดั่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญL07กล่าวว่า“บางวันมีเรียนต่อเนื่องก็ไม่ได้กินตรงเวลา พอหิวมากก็จะกินเยอะกว่าปกติ และถ้ากินกับเพื่อนก็มักจะสั่งหลายอย่าง ทำให้บางครั้งควบคุมปริมาณไม่ได้”และผู้ให้ข้อมูล B05 กล่าวว่า“อาตมาฉันสองมื้อในช่วงเช้าและก่อนเที่ยง ถ้าฉันมากเกินไปจะรู้สึกง่วงและไม่สะดวกต่อการเรียนหรือการปฏิบัติศาสนกิจ จึงพยายามฉันให้พอดี”

ผลการศึกษาสะท้อนว่า พฤติกรรมการกินสัมพันธ์กับทั้งโครงสร้างเวลาและการควบคุมตนเอง นักศึกษาตระหนักว่าการรับประทานมากเกินไปส่งผลต่อสมาธิและประสิทธิภาพในการเรียน แต่การปฏิบัติจริงยังแปรผันตามความหิว ความเครียด อารมณ์ และกลุ่มเพื่อน กลุ่มบรรพชิตมีพระวินัยเป็นกรอบควบคุมจากภายนอก ซึ่งช่วยส่งเสริมการกำกับตนเองได้ชัดเจนกว่ากลุ่มคฤหัสถ์

1.3 พฤติกรรมการซื้ออาหาร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปมากกว่าปรุงอาหารด้วยตนเอง เพราะสะดวกและประหยัดเวลา ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ราคา โปรโมชัน ความรวดเร็ว และความคุ้นเคยกับร้านค้า นักศึกษาที่พักในหอพักหรืออยู่นอกมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์มากกว่าผู้ที่พักในวัดหรือสถานที่ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรหัส L13 กล่าวว่า“ถ้ามีส่วนลดจากแอปพลิเคชันก็จะสั่งง่ายขึ้น บางครั้งตั้งใจซื้อเพียงอย่างเดียว แต่พอมีโปรโมชันซื้อครบจำนวนก็สั่งเพิ่ม เพราะรู้สึกว่าคุ้มกว่า” ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ B02 กล่าวว่า“พระไม่ค่อยได้สั่งอาหารเอง เพราะส่วนใหญ่อาศัยภัตตาหารที่ได้รับถวาย ถ้าจำเป็นต้องซื้อก็จะเลือกสิ่งที่สะดวก ราคาไม่สูง และเหมาะสมกับสมณสารูป”ผลการศึกษาชี้ว่า การซื้ออาหารของนักศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับความหิวเท่านั้น แต่ยังได้รับอิทธิพลจากกลยุทธ์ทางการตลาดและระบบบริการดิจิทัล โปรโมชันและส่วนลดสามารถกระตุ้นให้ซื้ออาหารเกินความจำเป็นได้ โดยเฉพาะในกลุ่มคฤหัสถ์ที่เข้าถึงบริการเดลิเวอรีได้ง่าย ขณะที่กลุ่มบรรพชิตมีข้อจำกัดเชิงบริบทซึ่งช่วยลดการบริโภคที่เกิดจากแรงจูงใจทางการตลาด

1.4 พฤติกรรมการบริโภคอาหารตามค่านิยมและกระแสสังคม ผลการวิจัยพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ รีวิวร้านอาหาร เทรนด์เครื่องดื่ม และเมนูยอดนิยม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภคของนักศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มคฤหัสถ์ นักศึกษาบางคนเกิดความต้องการทดลองอาหารตามเพื่อนหรือบุคคลที่ติดตามในสื่อออนไลน์แม้ไม่ได้มีความจำเป็นหรือความหิวอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L09 กล่าวว่า “เวลามีร้านดังใน TikTok หรือเพื่อนโพสต์ว่าอร่อย ก็อยากไปลองตาม บางครั้งไม่ได้หิวมาก แต่เห็นภาพแล้วรู้สึกอยากกิน และถ้าเพื่อนชวนก็มักจะไปด้วย”ในขณะที่นักศึกษาบรรพชิตผู้ให้ข้อมูลรหัส P05 ให้ความเห็นว่า“แม้จะเห็นอาหารที่คนรีวิวว่าน่าฉัน แต่ต้องพิจารณาว่าเป็นเพียงความอยากที่เกิดจากการเห็น ถ้ามีสติก็จะไม่จำเป็นต้องตามกระแสทุกอย่าง” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางเผยแพร่ข้อมูล แต่เป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นความอยากและสร้างค่านิยมการบริโภค การตัดสินใจรับประทานอาหารจึงอาจเกิดจากความต้องการทางสังคมและภาพลักษณ์มากกว่าความต้องการทางกาย การฝึกสติจึงมีความสำคัญต่อการแยกแยะระหว่างความหิวที่แท้จริงกับความอยากที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก

1.5 พฤติกรรมการบริโภคอาหารตามข้อจำกัดด้านสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาบางคนมีข้อจำกัดด้านสุขภาพ เช่น โรคกระเพาะ ภูมิแพ้ และปัญหาน้ำหนักตัว ทำให้ต้องเลือกอาหารอย่างระมัดระวัง ผู้ที่ใส่ใจสุขภาพมักหลีกเลี่ยงอาหารมัน หวาน หรือเค็มจัด และพยายามเพิ่มผักและผลไม้ในมื้ออาหาร อย่างไรก็ตาม บางคนยังไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีความเครียดหรือกิจกรรมจำนวนมาก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L06 กล่าวว่า“ผมมีปัญหาเรื่องกระเพาะ จึงพยายามกินให้ตรงเวลาและลดอาหารเผ็ด แต่บางวันที่เรียนมากหรือเครียดก็ยังกลับไปกินของที่ชอบ แม้จะรู้ว่าไม่ค่อยดีต่อสุขภาพ”นักศึกษาบรรพชิตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P03 รายหนึ่งกล่าวว่า“ถ้ารู้ว่าอาหารบางอย่างกระทบต่อสุขภาพก็ต้องพิจารณาและฉันให้น้อยลง แม้จะได้รับถวายมาก็ไม่ได้หมายความว่าต้องฉันทั้งหมด” ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นช่องว่างระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงผลกระทบของอาหารต่อสุขภาพ แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยังถูกจำกัดด้วยความเคยชิน ความชอบ ความเครียด และสภาพแวดล้อม การส่งเสริมสุขภาพจึงควรเน้นทั้งความรู้ การฝึกควบคุมตนเอง และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเลือกอาหารที่เหมาะสม

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคอาหารตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา ผลการวิเคราะห์ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 นัฏฐกาลโภคี การบริโภคอาหารในเวลาอันสมควร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ตระหนักว่าการรับประทานอาหารให้ตรงเวลามีความสำคัญต่อสุขภาพ สมาธิ และประสิทธิภาพในการเรียน กลุ่มบรรพชิตปฏิบัติได้ชัดเจนกว่า เนื่องจากมีพระวินัยกำหนดเวลาฉันอาหารตั้งแต่ช่วงเช้าถึงก่อนเที่ยงวัน ขณะที่กลุ่มคฤหัสถ์บางส่วนยังรับประทานไม่ตรงเวลาเพราะภาระการเรียนและกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P03 กล่าวว่า“การมีเวลาฉันที่แน่นอนทำ

ให้รู้จักจัดระเบียบชีวิต และทำให้เห็นว่าการฉันอาหารไม่ควรเป็นไปตามความอยาก แต่ควรเป็นไปตามเวลาที่เหมาะสม” ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L10 กล่าวว่า“รู้ว่าควรกินให้ตรงเวลา แต่บางวันติดเรียนหรือติดงาน พอเลยเวลาไปมากก็ปวดท้องและไม่มีสมาธิ จึงเห็นว่าการจัดเวลารับประทานเป็นเรื่องสำคัญ”

ข้อมูลดังกล่าวแสดงว่า ความรู้เรื่องเวลาที่เหมาะสมมีอยู่ในนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม แต่ความสามารถในการปฏิบัติขึ้นอยู่กับกรอบชีวิตประจำวัน กลุ่มบรรพชิตมีพระวินัยเป็นโครงสร้างสนับสนุน ขณะที่กลุ่มคฤหัสถ์ต้องอาศัยการวางแผนและวินัยส่วนบุคคลมากกว่า

2.2 นัฏฐปริมาณโภคี การบริโภคอาหารในปริมาณที่พอเหมาะ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจหลักการรับประทานอาหารอย่างพอเหมาะ และตระหนักว่าการรับประทานมากเกินไปทำให้เกิดความอึดอัด ง่วง และขาดสมาธิ กลุ่มบรรพชิตเห็นว่าการฉันในบาตรและการจำกัดจำนวนมื้อช่วยควบคุมปริมาณได้ ขณะที่กลุ่มคฤหัสถ์บางส่วนยังรับประทานเกินความพอดีเมื่ออาหารมีรสชาติดีหรือรับประทานร่วมกับเพื่อน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P05 กล่าวว่า“การฉันในบาตรช่วยให้เห็นปริมาณอาหารทั้งหมด ทำให้รู้ว่าควรฉันเท่าใด ถ้าฉันมากเกินไปก็จะหนักกายและไม่เหมาะต่อการเรียนหรือภาวนา” และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L07 กล่าวว่า “ถ้ากินคนเดียวจะควบคุมได้ แต่ถ้ากินกับเพื่อนหรืออาหารอร่อยก็มักจะกินเกิน พอกินเสร็จจึงรู้สึกว่ามากเกินไป”

ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า การรู้จักประมาณมิใช่เพียงการกำหนดปริมาณทางกายภาพ แต่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้สัญญาณของร่างกายและยับยั้งความต้องการ นักศึกษามีความเข้าใจในหลักการ แต่ยังต้องพัฒนาทักษะการกำกับตนเอง โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีสิ่งกระตุ้นหรือแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน

2.3 นัฏฐคติวิฏฐโภคี การบริโภคโดยไม่ยึดติดในรสชาติหรือความอยาก ผลการวิจัยพบว่า รสชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกอาหาร โดยเฉพาะในกลุ่มคฤหัสถ์ที่สามารถเลือกซื้ออาหารได้ด้วยตนเอง แม้นักศึกษาบางส่วนพยายามฝึกตนไม่ให้ยึดติด แต่ยังมีความชอบและความอยากเกิดขึ้นเป็นระยะ กลุ่มบรรพชิตเห็นว่าการฉันอาหารที่ได้รับถวายโดยไม่เลือกช่วยลดความยึดติดในรสชาติได้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L11 กล่าวว่า“บางครั้งรู้ว่าอาหารนั้นไม่ดีต่อสุขภาพ แต่เพราะชอบรสชาติหรืออยากกินตามเพื่อนก็ยังเลือกกิน จึงเห็นว่าความอยากมีอิทธิพลมากกว่าความรู้ในบางเวลา” ส่วน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P05 กล่าวว่า“แม้พระจะไม่เลือกอาหาร แต่ความชอบหรือไม่ชอบยังเกิดขึ้นในใจได้ สิ่งสำคัญคือต้องรู้ทันและพิจารณาว่าอาหารมีไว้เพื่อเลี้ยงร่างกาย ไม่ใช่เพื่อสนองความอยาก” จากข้อมูลดังกล่าวตีความได้ว่า การไม่ยึดติดในรสชาติเป็นมิติที่ต้องอาศัยการฝึกสติอย่างลึกซึ้ง เพราะแม้ข้อจำกัดภายนอกจะช่วยลดโอกาสในการเลือก แต่ไม่สามารถขจัดความชอบภายในได้ทั้งหมด หลักโภชเนมัตตัญญุตาจึงเน้นการรู้เท่าทันความอยาก มากกว่าการปฏิเสธรสชาติหรือความพึงพอใจโดยสิ้นเชิง

2.4 อุปโยคสมัปปนิธิ การบริโภคด้วยสติเพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่า อาหารมีจุดมุ่งหมายเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ให้มีกำลังศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินชีวิต มิใช่เพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว นักศึกษาบางส่วนเห็นว่าการพิจารณาอาหารก่อนรับประทานช่วยลดความอยากและสร้างความกตัญญูต่อผู้จัดเตรียมอาหารผู้ให้ข้อมูลสำคัญ P03 กล่าวว่า“ก่อนฉันจะพิจารณาว่าไม่ได้ฉันเพื่อความสนุกหรือความอร่อย แต่ฉันเพื่อให้ร่างกายดำรงอยู่และมีกำลังทำหน้าที่ การพิจารณาเช่นนี้ช่วยให้ฉันอย่างมีสติมากขึ้น” และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ L09 กล่าวว่า“เมื่อคิดว่าอาหารมีไว้ให้ร่างกายมีแรงเรียน ก็จะเลือกและกินอย่างระมัดระวังมากขึ้น แต่ถ้าไม่ได้คิดก่อนก็อาจกินตามความอยากหรือกินเกินความจำเป็น”

ผลการศึกษาสะท้อนว่า อุปโยคสมัปปนิธิเป็นด้านที่นักศึกษามีความเข้าใจเชิงหลักการชัดเจนที่สุด อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจยังไม่สามารถเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอในทุกสถานการณ์ จำเป็นต้องฝึกการพิจารณาอาหาร การรับรู้ความหิว และการสังเกตแรงจูงใจก่อนตัดสินใจบริโภคอย่างต่อเนื่อง

สรุปแก่นสาระจากผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกแก่นสาระสำคัญได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การบริโภคภายใต้ข้อจำกัดของชีวิตประจำวัน นักศึกษาเลือกและซื้ออาหารตามความสะดวก เวลา ราคา และงบประมาณ มากกว่าคุณค่าทางโภชนาการเพียงอย่างเดียว 2. พระวินัยเป็นกลไกส่งเสริมการกำกับตนเอง นักศึกษาบรรพชิตมีความเคร่งครัดด้านเวลาและปริมาณมากกว่า เนื่องจากมีข้อกำหนดทางพระวินัยและบริบทการฉันภัตตาหารเป็นกรอบกำกับ 3. ความรู้ยังไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แม้นักศึกษาจะเข้าใจหลักความพอดีและผลกระทบของอาหารต่อสุขภาพ แต่ความเคยชิน รสชาติ อารมณ์ เพื่อน และสื่อออนไลน์ยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ 4. สติเป็นกลไกเชื่อมโยงหลักธรรมกับการปฏิบัติ การนำหลักโภชเนมัตตัญญุตาไปใช้ให้เกิดผลจำเป็นต้องฝึกสติในการรับรู้ความหิว ความอยาก รสชาติ ปริมาณ และจุดมุ่งหมายของการบริโภค

โดยภาพรวม พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และกรอบทางศาสนา กลุ่มบรรพชิตมีพระวินัยเป็นทุนทางจริยธรรมที่ช่วยกำกับพฤติกรรม ขณะที่กลุ่มคฤหัสถ์มีเสรีภาพในการเลือกมากกว่า จึงต้องอาศัยการสร้างวินัยภายในและการฝึกสติอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์หลักโภชเนมัตตัญญุตาจึงควรพัฒนาไปสู่กระบวนการบริโภคอย่างมีสติ ซึ่งครอบคลุมการพิจารณาเวลา ปริมาณ รสชาติ ความจำเป็น และผลที่เกิดขึ้นต่อร่างกายและจิตใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ห้องเรียนจังหวัดสงขลา ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษา

1.1 พฤติกรรมการเลือกอาหาร นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกอาหารจากความสะอาด ราคา ความสะดวก และรสชาติ มากกว่าคุณค่าทางโภชนาการ สะท้อนว่าการตัดสินใจบริโภคขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และการเข้าถึงอาหาร สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคที่อธิบายว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและสถานการณ์มีผลต่อการเลือกซื้ออาหาร ข้อค้นพบนี้สัมพันธ์กับงานของทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร และคณะ (2565) ซึ่งเสนอโมเดล “คิด-พอ-ดี-ว่าง” โดยให้ใช้โยนิโสมนสิการกำกับตั้งแต่ขั้นตอนเลือกและแสวงหาอาหาร อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษายังใช้ความสะดวกและความพึงพอใจเป็นเกณฑ์มากกว่าการพิจารณาคุณและโทษของอาหารอย่างรอบคอบกลุ่มบรรพชิตมีโอกาสเลือกอาหารน้อยกว่า เพราะฉันตามที่ได้รับถวาย สอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ที่เน้นการบริโภคเพื่อดำรงอัตภาพ มิใช่เพื่อความหลงใหลในรสชาติ อย่างไรก็ตาม การไม่ได้เลือกอาหารอาจเกิดจากข้อจำกัดภายนอก จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่าไม่มีความยึดติดภายใน

1.2 พฤติกรรมการกินอาหาร นักศึกษาส่วนใหญ่รับประทานวันละ 2–3 มื้อ แต่บางส่วนรับประทานไม่ตรงเวลา กินจุบจิบ หรือบริโภคเกินพอดี เนื่องจากตารางเรียน ความเครียด ความหิวสะสม และการรับประทานร่วมกับเพื่อน แม้นักศึกษาจะทราบว่าการกินมากทำให้ง่วงและขาดสมาธิ แต่ยังควบคุมตนเองได้ไม่สม่ำเสมอ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของปัญญา ครุฑวงศ์ (2565) ซึ่งพบว่า การส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคควรบูรณาการโภชเนมัตตัญญุตากับอินทรียสังวร อาหาเรปฏิกูลสัญญา และกัลยาณมิตตตา แสดงให้เห็นว่า ความพอดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการสำรวม การพิจารณาอาหาร และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อหนุนด้วย

1.3 พฤติกรรมการซื้ออาหาร นักศึกษานิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปและใช้บริการจัดส่งอาหาร เพราะสะดวกและประหยัดเวลา โดยราคา โปรโมชัน และความคุ้นเคยกับร้านมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ประเด็นนี้สัมพันธ์กับโมเดล “คิด-พอ-ดี-ว่าง” ของทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร และคณะ (2565) ซึ่งมองว่าการรู้จักประมาณต้องครอบคลุมทั้งการแสวงหา การซื้อ การบริโภค และการจัดการอาหาร อย่างไรก็ตาม การตลาดดิจิทัล เช่น ส่วนลด การจัดส่งฟรี และการแจ้งเตือน สามารถกระตุ้นให้ซื้อเกินความจำเป็นได้ จึงควรประยุกต์โยนิโสมนสิการร่วมกับการรู้เท่าทันสื่อและกลยุทธ์ทางการตลาด

1.4 พฤติกรรมการบริโภคตามค่านิยมและกระแสสังคม สื่อสังคมออนไลน์ รีวิวอาหาร และกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเลือกบริโภค โดยบางครั้งนักศึกษาเลือกอาหารเพื่อทดลองตามกระแสหรือเข้าร่วมกับกลุ่ม มากกว่าความจำเป็นทางร่างกาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของปัญญา ครุฑวงศ์ (2565) ที่ให้ความสำคัญกับกัลยาณมิตตตาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพราะกลุ่มเพื่อนสามารถเป็นได้ทั้งแรงสนับสนุนและแรงกระตุ้นต่อพฤติกรรมการบริโภค หากสถาบันส่งเสริมกลุ่มเพื่อนต้นแบบและกิจกรรมบริโภคอย่างมีสติ อาจช่วยเปลี่ยนอิทธิพลทางสังคมไปในทิศทางที่เหมาะสมได้

1.5 พฤติกรรมการบริโภคตามข้อจำกัดด้านสุขภาพ นักศึกษาที่มีโรคประจำตัวหรือปัญหาสุขภาพมีแนวโน้มระมัดระวังการเลือกอาหารมากขึ้น แต่ยังปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีความเครียดหรือกิจกรรมมาก ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ที่เสนอว่า โภชเนมัตตัญญุตาช่วยส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงจากการบริโภคที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับงานของปัญญา ครุฑวงศ์ (2565) ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยสนับสนุนการปรับพฤติกรรมด้านอาหารได้ อย่างไรก็ตาม การให้ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ควรส่งเสริมการจัดการความเครียดและการรู้เท่าทันอารมณ์ร่วมด้วย

2. พฤติกรรมการบริโภคตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา

2.1 นัฏฐกาลโภคี การบริโภคในเวลาอันสมควร นักศึกษาส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการรับประทานอาหารตรงเวลา กลุ่มบรรพชิตปฏิบัติได้ชัดเจนกว่า เพราะมีพระวินัยกำหนดช่วงเวลาฉัน ส่วนกลุ่มคฤหัสถ์ยังได้รับผลกระทบจากตารางเรียนและกิจกรรม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และ พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ที่เน้นการบริโภคเพื่อดำรงอัตภาพอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับโมเดลของทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร และคณะ (2565) ที่ให้ใช้โยนิโสมนสิการกำกับพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การตรงเวลาเพราะข้อกำหนดภายนอกยังแตกต่างจากการมีวินัยภายใน จึงควรส่งเสริมความเข้าใจควบคู่กับการปฏิบัติ

2.2 นัฏฐปริมาณโภคี การบริโภคในปริมาณที่พอเหมาะ นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจหลักความพอดีและตระหนักถึงผลเสียของการบริโภคมากเกินไป แต่ยังควบคุมปริมาณได้ยากเมื่ออาหารมีรสชาติดีหรือรับประทานร่วมกับเพื่อน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ที่เน้นการบริโภคเพื่อประโยชน์ของร่างกาย และสอดคล้องกับงานของปัญญา ครุฑวงศ์ (2565) ที่ชี้ว่า อินทรียสังวรและอาหาเรปฏิกูลสัญญาช่วยให้บุคคลสำรวมต่อสิ่งเร้าและพิจารณาอาหารอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ความพอดีไม่ควรกำหนดด้วยปริมาณเดียวกันทุกคน แต่ควรสัมพันธ์กับวัย สุขภาพ และการใช้พลังงานของแต่ละบุคคล

2.3 นัฏฐคติวิฏฐโภคี การไม่ยึดติดในรสชาติ รสชาติยังเป็นปัจจัยสำคัญในกลุ่มคฤหัสถ์ ขณะที่กลุ่มบรรพชิตลดการเลือกตามรสชาติได้มากกว่า เพราะฉันตามที่ได้รับถวาย อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มยังมีความชอบและความไม่ชอบเกิดขึ้นภายใน ผลนี้สอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ซึ่งเน้นว่า การบริโภคไม่ควรเป็นไปเพื่อความมัวเมาหรือหลงใหลในรสชาติ และสัมพันธ์กับโมเดล “คิด-พอ-ดี-ว่าง” ของทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร และคณะ (2565) ที่มุ่งพัฒนาจิตใจควบคู่กับพฤติกรรมภายนอก การไม่ยึดติดจึงไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธรสชาติ แต่หมายถึงการรับรู้รสชาติโดยไม่ปล่อยให้ความชอบเป็นตัวกำหนดการบริโภคทั้งหมด

2.4 อุปโยคสมัปปนิธิ การบริโภคด้วยสติเพื่อยังอัตภาพ ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 15 คนเข้าใจว่า อาหารมีไว้เพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ให้มีกำลังศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ มิใช่เพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของชลธิชา กาญจนศิริ และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) ที่เน้นการบริโภคเพื่อดำรงอัตภาพ สอดคล้องกับหลัก “คิด” ในงานของทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร และคณะ (2565) ที่ให้พิจารณาความจำเป็นและเจตนาก่อนบริโภค และสอดคล้องกับงานของปัญญา ครุฑวงศ์ (2565) ที่เสนอให้บูรณาการหลักธรรมหลายด้านเพื่อให้เกิดการปรับพฤติกรรมอย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเชิงหลักการยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันว่าปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยจึงควรพิจารณาตัวอย่างพฤติกรรมและสถานการณ์ที่นักศึกษาสามารถหรือไม่สามารถควบคุมตนเองประกอบด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบริโภคอาหารอย่างมีสติของนักศึกษา ตามหลักโภชนเมตตัญญุตา (Mindful and Moderate Eating Model: M-MEAL)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปโมเดลการบริโภคอาหารอย่างมีสติ (M-MEAL) 1. ปัจจัยนำเข้า (Contextual Factors) พฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาได้รับอิทธิพลจากปัจจัยรอบด้าน ได้แก่ ความสะดวกและเวลา, ราคาและรายได้, รสชาติและความอยาก, สื่อสังคม เพื่อน และกระแสสังคม, สภาพแวดล้อม (สถานที่และการเข้าถึงอาหาร) รวมถึงสุขภาพและข้อจำกัดทางกาย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดในการเลือกบริโภคอาหาร 2. กลไกการกำกับพฤติกรรม (Dual Regulation) พฤติกรรมการบริโภคจะถูกควบคุมผ่าน 2 กลไกควบคู่กัน ได้แก่ การกำกับจากภายนอก (External Regulation) เช่น พระวินัย (สำหรับบรรพชิต), กฎระเบียบมหาวิทยาลัย, ตารางเรียน, สภาพแวดล้อม และอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ซึ่งช่วยกำหนดกรอบเวลาและพฤติกรรมพื้นฐาน และ การกำกับจากภายใน (Internal Regulation) เช่น สติ, ปัญญา, การรู้เท่าทันความหิวและความอยาก, การควบคุมตนเอง และเจตคติต่อการบริโภคเพื่อยังอัตภาพ (เด่นในฆราวาส) เมื่อทั้งสองกลไกทำงานร่วมกัน จะช่วยให้เกิดการบริโภคที่เหมาะสม 3. กระบวนการบริโภคอย่างมีสติ ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา (M-MEAL Process) เป็นขั้นตอนการตัดสินใจก่อน-ขณะ-หลังการบริโภคอย่างมีสติ 4 ด้าน เพื่อให้การบริโภคเป็นไปเพื่อการยังอัตภาพและสนับสนุนการศึกษา ไม่ใช่เพื่อความเพลิดเพลิน ประกอบด้วย M - Mindful Recognition (รู้เท่าทันก่อนบริโภค): สังเกตความหิว/ความอยาก สิ่งเร้า และอารมณ์E - Evaluation (พิจารณาอย่างแยบคาย): พิจารณาเวลา ปริมาณ คุณค่า โทษ ประโยชน์ และความจำเป็นA - Appropriate Consumption (บริโภคอย่างเหมาะสม): บริโภคในเวลาและปริมาณที่พอดี ไม่ยึดติดรสชาติ บริโภคเพื่อยังอัตภาพ L - Learning & Reinforcement (เรียนรู้และเสริมสร้างนิสัย): ประเมินผลหลังการบริโภค ปรับปรุง และทำซ้ำจนเป็นนิสัย 4. ผลลัพธ์ (Outcomes) การดำเนินตามกระบวนการนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการบริโภคอาหารอย่างมีสติ ได้แก่ สุขภาวะกายดี (รับประทานเหมาะสม ลดความเสี่ยงโรค), สุขภาวะจิตดี (จิตสงบ มีสติ มีสมาธิในการเรียน), วินัยและคุณธรรม (รู้จักประมาณ ควบคุมตนเอง) และ ประโยชน์ต่อสังคม (ลดการบริโภคเกินจำเป็น ลดอาหารเหลือทิ้ง) 5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ผลลัพธ์และประสบการณ์จากการปฏิบัติจะถูกนำกลับมาทบทวนปรับปรุงตนเอง และสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคได้อย่างยั่งยืน สาระสำคัญของโมเดล: การบริโภคอาหารของนักศึกษาจะเกิดผลดีได้อย่างยั่งยืนเมื่อมีการบูรณาการ "การกำกับสองชั้น" เข้ากับ "กระบวนการบริโภคอย่างมีสติ (M-MEAL)" ภายใต้แนวคิด "โภชเนมัตตัญญุตา" ซึ่งทำให้เกิดความพอดี เปลี่ยนความรู้สู่การปฏิบัติ และนำไปสู่สุขภาวะ วินัย และคุณค่าทางสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมฝึกสติในการบริโภคอาหารตามหลักโภชเนมัตตัญญุตาสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย”

2. ควรศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา”

3. ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการโมเดล ‘คิด-พอ-ดี-ว่าง’ กับหลักโภชเนมัตตัญญุตาเพื่อสร้างสุขภาวะนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทางพระพุทธศาสน”

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2564). รายงานสถานการณ์พฤติกรรมการบริโภคอาหารของวัยเรียนวัยรุ่นไทย. กระทรวงสาธารณสุข.

ชลธิชา กาญจนศิริ และ พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ. (2563). โภชนปฏิบัติ: การใช้หลักโภชเนมัตตัญญุตาในการรักษาโรคตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 7(3), 66–67.

ญาดา เงินงาม. (2563). ศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปางค่า ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์, 101-114.

ณัฐริกานต์ อำเจ๊ก, สามารถ สุขุประการ, และ วัฒนะ กัลยาณ์พัฒนกุล. (2569). การสร้างสมดุลชีวิตด้วยหลักอาหารตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิจยวิชาการ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3, 25-35.

ทรงศักดิ์ เทพสุวรรณวร, ประพันธ์ ศุภษร และ ตวงเพชร สมศรี. (2565). แนวทางการบริโภคอาหารเพื่อสร้างสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 10(1).

ปัญญา ครุฑวงศ์. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(3), 46–58.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). เล่มที่ 12. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการณรงค์ ชาคโร . (2568). หลักการบริโภคอาหารในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์, 44-58.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). รายงานพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากรไทย. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

Becker, M. H. (1974). The health belief model and sick role behavior. In M. H. Becker (Ed.), The health belief model and personal health behavior (pp. 82-92). Thorofare, NJ: Charles B. Slack.

Benjamin, L., & Wulfert, E. (2002). Dispositional correlates of addictive behaviors in college women: Binge eating and heavy drinking. Addictive Behaviors, 27(6), 923–937. https://doi.org/10.1016/S0306-4603(01)00215-8

Rosenstock, I. M. (1974). Historical origins of the health belief model. Health Education Monographs, 2(4), 328–335.

UNICEF. (2021). The state of the world's children 2021: On my mind – Promoting, protecting and caring for children's mental health. https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2021

World Health Organization. (2022). Healthy diet. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet

แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์*

FACTORS AFFECTING THE WORK PERFORMANCE EFFICIENCY OF ADMINISTRATIVE PERSONNEL AT NAKHU DISTRICT OFFICE, KALASIN PROVINCE

รักษ์สุดา รังกลิ่น[1] และ พิพิธธนวดี สมคะเณย์[2]

Laksuda Langkin [1] and Pipiddhanawadee Somkhane [2]

[1-2]สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

[1-2]Political Science program, Kalasin University, Thailand

Corresponding author. E-mail: Somkhane25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และ (2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามแนวคิดของ Kerlinger (1986) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่มีลำดับรองลงมาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ตามลำดับ และ 2) ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพงาน ด้านความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน และด้านการประหยัดและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ตามลำดับ

* Received 7 April 2026; Revised 26 July 2026; Accepted 30 September 2026

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, บุคลากรฝ่ายปกครอง, ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู

Abstract

This research article aimed to study (1) the level of work motivation, and (2) the work efficiency of the administrative personnel at the Na Khu District Administrative Office, Kalasin Province. This study was designed as survey research. The sample group consisted of 50 administrative personnel at the Na Khu District Administrative Office, selected through purposive sampling based on Kerlinger's (1986) concept. The data collection instrument was a 5-point Likert scale questionnaire measuring opinions on work motivation and work efficiency, with a reliability coefficient of 0.91. Data were analyzed using a statistical software package. The statistical methods applied for data analysis included percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.).

Research findings indicated that: 1) Level of Work Motivation: Overall, work motivation was at a high level ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.64). When considering each aspect individually, the highest-rated dimensions, which reached the highest level, were Responsibility and Achievement. These were followed by aspects rated at a high level, including Work Nature (Creative and Challenging), Career Advancement, and Recognition, respectively. And 2) Level of Work Efficiency: Overall, work efficiency was at a high level ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66). When considering each aspect, all dimensions were rated at a high level. Ranked from the highest to the lowest mean, the dimensions were: Goal Attainment, Quality of Work, Timeliness (Speed and Time), and Resource Economy and Cost-effectiveness, respectively.

Keywords: Work Motivation, Work Efficiency, Administrative Personnel, Na Khu District Office.

บทนำ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีกลไกการปฏิบัติงานครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีภารกิจสำคัญในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข รักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การอำนวยความเป็นธรรม และการทะเบียน เพื่อให้ประชาชน

มีความมั่นคงปลอดภัยและได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับนโยบายของอธิบดีกรมการปกครองที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูง (High Performance) มีความเป็นมืออาชีพ และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ประชาชน “ทุกข์น้อยลง สุขมากขึ้น” (กรมการปกครอง, 2566) อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและมีพลังในการขับเคลื่อนภารกิจอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กรมการปกครองพบประเด็นปัญหาสำคัญด้านการบริหารงานบุคคลหลายประการ อาทิ การขาดแคลนบุคลากรจากนโยบายลดกำลังคนภาครัฐ การสูญเสียบุคลากรที่มีศักยภาพ (Talent) ให้กับหน่วยงานอื่น รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรสนับสนุนและครุภัณฑ์ที่ไม่ทันสมัย (กรมการปกครอง, 2564) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมยศ นาวีการ (2562) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวยและขาดแรงสนับสนุนที่เพียงพอ จะส่งผลให้ความพยายามในการปฏิบัติงานลดลง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมุ่งสู่องค์กรที่เป็นเลิศ

ฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ในฐานะหน่วยงานปฏิบัติการในระดับพื้นที่ประกอบด้วยบุคลากรหลายระดับ ตั้งแต่นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ไปจนถึงผู้นำปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันท่ามกลางบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ความสลับซับซ้อนของงานในพื้นที่นาคู ทั้งด้านความมั่นคงและการบริการประชาชนยิ่งทวีความคาดหวังต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าผลการดำเนินงานในบางภารกิจของฝ่ายปกครองอำเภอนาคู ยังขาดความต่อเนื่องข้อมูลบางส่วนไม่เป็นปัจจุบัน และไม่เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะการขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งแรงจูงใจ (Motivation) ถือเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการกำหนดทิศทางและระดับความพยายามของบุคคล (Robbins & Judge, 2019) หากบุคลากรขาดแรงขับเคลื่อนหรือขาดปัจจัยกระตุ้นที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดต่ำลง กระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรและความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

แนวคิดเรื่องแรงจูงใจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะตามทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (อ้างถึงใน พงษ์เสถียร เหลืองวิเศษกาล, 2565) ที่จำแนกเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับ และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เช่น นโยบายการบริหาร เงินเดือน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งหากหน่วยงานสามารถบริหารจัดการปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างสมดุล

จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จขององค์กร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2562)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อให้ทราบถึงระดับของแรงจูงใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ผลการศึกษาครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับที่ทำการปกครองอำเภอนาคูในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสร้างขวัญกำลังใจ และการแก้ไขปัญหาภายในองค์กรได้อย่างตรงจุด เพื่อยกระดับสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายปกครองให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนและเป้าหมายของกรมการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สังกัดที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จำนวน 50 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู, 2568) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามแนวคิดของ Kerlinger (1986) ประกอบด้วย กำนัน จำนวน 5 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน แพทย์ประจำตำบล จำนวน 5 คน สารวัตรกำนัน จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของวิจัย เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นกรอบในการสร้างแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยคำถาม 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ตอนที่ 3

แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยคำถาม 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

2. สร้างแบบแบบสอบถาม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อคิดเห็นและ

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาและการวัดผลประเมินผล โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.91 (จินดารัตน์ สมคะเณย์, 2557)

4. นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 50 คน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่า Relaibility ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า Cronbachs Alpha = 0.91 ได้ค่า Relaibbility ของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อถือ สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างแบบสอบถามโดยพัฒนามาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น รวมทั้งปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2. การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้คือ 50 คน

3. นำแบบสอบถามมาประมวลผลและวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ความรับผิดชอบในงานและ ความก้าวหน้าในอาชีพ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย โดยกำหนดการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง แรงจูงใจ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง แรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง แรงจูงใจ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง แรงจูงใจ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง แรงจูงใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ คุณภาพงาน ความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน การบรรลุเป้าหมายใน การปฏิบัติงานและการประหยัดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายและสรุปผลการวิจัย โดยกำหนดการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.00 มีช่วงอายุระหว่าง 41–50 ปี ร้อยละ 60.00 การดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 40.00 และผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 30.00 ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 54.00) และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในช่วง 1–5 ปี (ร้อยละ 60.00)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ความรับผิดชอบในงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ วิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.50	0.54	มากที่สุด
2. การได้รับการยอมรับนับถือ	4.24	0.94	มาก
3. ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย	4.46	0.63	มาก
4. ความรับผิดชอบในงาน	4.67	0.44	มากที่สุด
5. ความก้าวหน้าในอาชีพ	4.43	0.67	มาก
รวม	**4.46**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ ความรับผิดชอบในงาน ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ ความก้าวหน้าในอาชีพ ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.67) และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การได้รับการยอมรับ นับถือ ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.94)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ คุณภาพงาน ความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน การบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงานและการประหยัดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1.คุณภาพงาน	4.42	0.69	มาก

2. ความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน	4.28	0.68	มาก
3. การบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน	4.45	0.61	มาก
4.การประหยัดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร	4.17	0.67	มาก
รวม	**4.33**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ การบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ คุณภาพงาน ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.69) รองลงมาคือ ความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.68) และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประหยัดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.67)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองอำเภอนาคู ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ "ด้านความรับผิดชอบในงาน" และ "ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน" ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรฝ่ายปกครองอำเภอนาคูมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่และมีความภูมิใจเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959). ที่ระบุว่าปัจจัยจูงใจ (Motivators) เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจและทุ่มเทให้กับการทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญาพร ฐิติพงศ์ (2558), ชรัลชิดา ชินคำ (2560) และสุพัฒน์ ปิ่นหอม และคณะ (2563) ที่ต่างพบว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อมรรัตน์ จันทร์เกตุ (2560) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการได้รับการยอมรับและความก้าวหน้ามีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีอุปสรรคด้านทรัพยากรตามที่ระบุในบทนำ แต่ "ใจ" หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคลากรในพื้นที่นาคูยังคงเป็นฟันเฟืองหลักที่ทำให้งานเดินหน้าต่อไปได้

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง อำเภอนาคู ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ "ด้านการบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน" รองลงมาคือ "ด้านคุณภาพงาน" ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าบุคลากรฝ่ายปกครองอำเภอนาคูมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายของกรมการปกครอง (KPI) แม้ท่ามกลางบริบทชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา บุญนิติภพ (2561) และ พระมหาคณาธิป จันทร์สง่า

(2561) ที่ศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับดีถึงดีมาก เมื่อได้รับการสนับสนุนหรือมีแรงจูงใจที่เหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์ (2558) ที่ระบุว่าแรงจูงใจและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และเป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยของ ชรัลชิดา ชินคำ (2560) พบว่า บุคลากรที่มีอายุและตำแหน่งต่างกันอาจมีประสิทธิภาพต่างกัน ซึ่งในพื้นที่อำเภอนาคูที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 70) ประสิทธิภาพที่สูงนี้อาจมาจาก "ประสบการณ์และความผูกพันในพื้นที่" ที่ช่วยลดช่องว่างของอุปสรรคด้านเทคโนโลยีหรือทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ ทำให้คุณภาพงานโดยรวมยังคงได้รับความพึงพอใจจากประชาชนในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ชัดเจนได้ 3 มิติหลัก ดังนี้

1. ลำดับขั้นความสำคัญของแรงจูงใจ (Hierarchy of Motivation)

พบว่า แรงจูงใจที่ส่งผลต่อบุคลากรกลุ่มนี้ ไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอก (เช่น สวัสดิการหรือค่าตอบแทน) เป็นหลัก แต่เกิดจาก "ปัจจัยจูงใจภายใน" (Intrinsic Motivators) ตามทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg โดยมีลำดับความสำคัญคือ

- จุดแข็งสูงสุด (Core Strength) คือ ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility) และ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) ซึ่งอยู่ในระดับ "มากที่สุด" สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรฝ่ายปกครองมีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะ (Public Service Mind) ที่ต้องการเห็นผลสัมฤทธิ์ของการ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" เป็นตัวตั้ง

- แรงหนุนเสริม (Supporting Drivers) คือ ลักษณะงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย และการได้รับการยอมรับนับถือ ซึ่งเป็นตัวหล่อเลี้ยงให้บุคลากรยังคงรักษามาตรฐานการทำงานไว้ได้ในระยะยาว

2. โครงสร้างประสิทธิภาพเชิงบูรณาการ (Integrated Efficiency Structure)

ในด้านประสิทธิภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ามีการเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ (Value Chain)

- ตัวนำ (Lead) คือ การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) เป็นตัวชี้วัดหลักที่บุคลากรยึดถือ

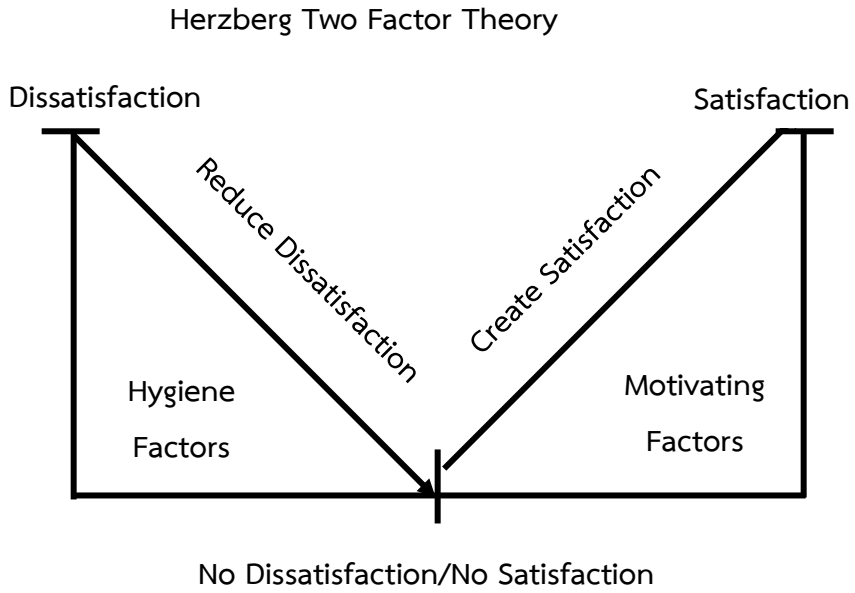
- ตัวกำกับ (Regulator) คือ คุณภาพงาน (Quality) และ ความรวดเร็ว (Timeliness) ซึ่งเป็นเงื่อนไขบังคับในการบริการประชาชน

- ตัวฐาน (Base) คือ ความคุ้มค่า (Resource Economy) แม้จะมีคะแนนเฉลี่ยลำดับสุดท้ายในกลุ่ม แต่ยังอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่าบุคลากรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

3. ความสำเร็จ (The Success Equation)

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญที่สุด (Key Insight) คือการพบว่า "ความรับผิดชอบที่ชัดเจน" เมื่อผสานกับ "งานที่ท้าทายและสร้างสรรค์" จะเป็นตัวทวีคูณ (Multiplier) ที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพด้าน "ความรวดเร็ว" และ "คุณภาพ" สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด

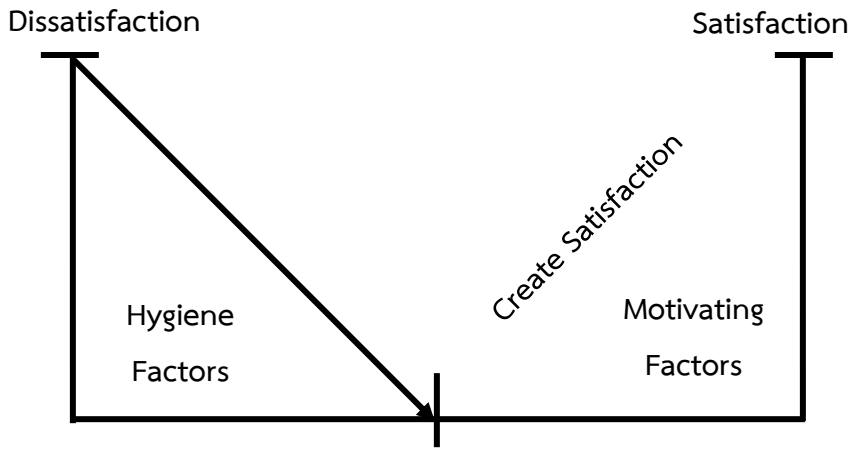
สรุปเป็นโมเดล > (Responsibility + Achievement) × Creative Work = High Efficiency (Goal + Quality)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62.00 มีช่วงอายุระหว่าง 41–50 ปี ร้อยละ 60.00 การดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 40.00 และผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 30.00 ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 54.00) และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในช่วง 1–5 ปี ร้อยละ 60.00

2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

- ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด (ระดับมากที่สุด) ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

- ด้านที่มีระดับความคิดเห็นรองลงมา (ระดับมาก) ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย, ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ตามลำดับ

3. ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่

1. ด้านการบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
2. ด้านคุณภาพงาน
3. ด้านความรวดเร็วและเวลาในการปฏิบัติงาน
4. ด้านการประหยัดและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองที่ทำการปกครองอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติ “ด้านความรับผิดชอบในงาน” และ “ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน” ซึ่งเป็นแรงจูงใจหลักที่ขับเคลื่อนการทำงาน อย่างไร

ก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญในมิติ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์สำนักงาน ความไม่ทันสมัยของระเบียบปฏิบัติที่ยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนความท้าทายด้านการรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพ (Talent) ไว้ในพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในมิติความรวดเร็ว จากข้อค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสร้างระบบแรงจูงใจผ่านการยกย่องและสวัสดิการทางใจ (Recognition Program) เนื่องจากผลวิจัยพบว่าบุคลากรมีแรงจูงใจด้าน "การได้รับการยอมรับ" และ "ความสำเร็จของงาน" ในระดับมาก อำเภอควรจัดตั้งนโยบาย "นาคูเชิดชูเกียรติ" เพื่อมอบรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณแก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ที่มีผลงานดีเด่นในแต่ละไตรมาส โดยเน้นการสื่อสารความสำเร็จผ่านช่องทางออนไลน์และสื่อประชาสัมพันธ์ของอำเภอ เพื่อตอบสนองต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และสร้างความ ภาคภูมิใจในอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการรักษาคุณภาพงานยั่งยืนยิ่งขึ้น

1.2 ควรยกระดับขีดความสามารถดิจิทัลและสนับสนุนทรัพยากรปฏิบัติงาน (Digital Transformation Support) จากปัญหาที่ระบุว่าอุปกรณ์สำนักงานไม่ทันสมัยและระเบียบปฏิบัติเป็นอุปสรรคต่อเทคโนโลยี อำเภอควรมีนโยบาย "Smart Administration" โดยการจัดสรรงบประมาณหรือประสานความร่วมมือกับส่วนท้องถิ่นในการปรับปรุงครุภัณฑ์ดิจิทัลพื้นฐาน และจัดอบรมทักษะการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการรายงานผลงาน (เช่น ระบบ ThaiD หรือระบบบริหารจัดการฐานข้อมูล พื้นที่) เพื่อลดภาระงานด้านเอกสารและเพิ่ม "ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน" ซึ่งเป็นด้านที่คะแนนประสิทธิภาพยังรองลงมาจากด้านอื่น

1.3 ควรพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าและสมดุลคุณภาพชีวิต (Career Path & Well-being) เพื่อแก้ปัญหาการไม่สามารถรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ (Talent) ไว้ได้ อำเภอควรกำหนดแนวทาง พัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน เช่น การสนับสนุนทุนการศึกษา การฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อเพิ่มวิทยฐานะหรือการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ (Team Building) เพื่อเพิ่มค่าคะแนนในด้าน "ปัจจัยค้ำจุน" และสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance) ซึ่งจะช่วยลดอัตราการลาออกและรักษาคนเก่งให้อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอนาคูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตกลุ่มประชากรไปยังที่ทำการปกครองอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือพื้นที่ใกล้เคียงที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบว่า "ปัจจัยจูงใจ" ของบุคลากรในแต่ละพื้นที่นั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรทำการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) หากการศึกษาครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ครั้งต่อไปควรเพิ่มการ "วิจัยเชิงคุณภาพ" (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนา

กลุ่ม (Focus Group) กับหัวหน้าส่วนราชการหรือบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเจาะลึกถึง "เหตุผลเบื้องหลัง" ของคะแนนที่ได้รับจะช่วยให้ได้คำอธิบายที่ชัดเจนว่าทำไมบุคลากรถึงมีแรงจูงใจสูงหรือต่ำในด้านนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2564). ทุกข์น้อยลง สุขมากขึ้น. *กรมการปกครอง.*

กรมการปกครอง. (2566). คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2563. อาสารักษาดินแดน.

จินดารัตน์ สมคะเณย์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติทางรัฐศาสตร์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชรัลชิดา ชินคำ. (2560). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุดรธานี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(1), 54–64.

ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู. (2568). รายงานบุคลากรสังกัดที่ทำการปกครองอำเภอนาคู. ที่ทำการปกครองอำเภอนาคู.

ปัญญาพร ฐิติพงศ์. (2558). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในบริษัทก่อสร้าง: กรณีศึกษาบริษัทอินเตอร์เอ็กซ์เพิร์ทคอนสตรัคชั่น จำกัด .ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พงษ์เสถียร เหลืองวิเศษกาล. (2565). การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่และจริยธรรมองค์กร. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระมหาคณาธิป จันทร์สง่า. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2562). *พฤติกรรมองค์การ*. ธรรมสาร.

สมยศ นาวีการ. (2562). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. บรรณกิจ 1991.

สุพรรษา บุญนิติภพ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ .ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพัฒน์ ปิ่นหอม, จันทร์เพ็ญ ชูประพาส, และ ธนิศรา นิลประเสริฐ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในหน่วยงานวิศวกรรม บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) สายธุรกิจอาหารสัตว์. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(1), 520–533.

สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อมรรัตน์ จันทร์เกตุ. (2560). ปัจจัยทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรภาค 2. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Best, J. W. (1981). Research in education (4th ed.). Prentice-Hall.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Kerlinger, F. N., & Lee, H. B. (1986). Foundations of behavioral research (4th ed.). Harcourt College Publishers.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Organizational behavior (18th ed.). Pearson.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*

THE ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' TEAMWORK IN THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ศศิธร ธรรมเกษตรศรี[1], อุไรรัตน์ แย้มชุติ[2] และ วิเชียร อินทรสมพันธ์[3]

Sasitorn Thamkasatsri[1], Urairat Yamchuti[2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-2]มหาวิทยาลัยธนบุรี และ [3]มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[1-2]Thonburi University and [3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Pstpooz@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 333 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ส่วนด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การทำงานเป็นทีมของครู โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานงาน ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายตามลำดับมากที่สุด ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (X_1) ด้านการประเมินผลการสอนของครู

* Received 28 June 2026; Revised 29 July 2026; Accepted 30 September 2026

(X_4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (X_2) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (X_3) และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_5) สามารถร่วมกันทำนายการทำงานเป็นทีมของครู ได้ร้อยละ *72*.00 (R^2= 0.720)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา, การทำงานเป็นทีมของครู, สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, การบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the level of academic leadership of school administrators; 2) investigate the level of teachers' teamwork; and 3) study the academic leadership of school administrators affecting teachers' teamwork in schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 333 school administrators and teachers 2025 academic year. The sample was selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed that: The overall level of academic leadership of school administrators was at the highest level. When considering each aspect, planning for teachers' professional development had the highest mean score, followed by teacher instructional evaluation, while program organization for students with special needs had the lowest mean score.

The overall level of teachers' teamwork was at the highest level. Considering each aspect, cooperation had the highest mean score, followed by coordination, whereas creativity had the lowest mean score.

The academic leadership of school administrators significantly affected teachers' teamwork at the .05 level of statistical significance. The predictive variables, ranked by their influence, were curriculum change orientation (X_1), teacher instructional evaluation (X_4), student learning assessment (X_2), special needs program management (X_3), and planning for teachers' professional development (X_5). These variables jointly predicted teachers' teamwork, accounting for 72.00 percent of the variance (R^2 = 0.720).

Keywords: Academic Leadership of School Administrators, Teachers' Teamwork, Schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office, School Academic Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาทในการกำหนดทิศทางทางวิชาการ พัฒนาหลักสูตร และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ (Seyfarth, 1999) ขณะเดียวกัน การทำงานเป็นทีมของครูเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษา เนื่องจากช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนานวัตกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการสื่อสารที่ชัดเจน และบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม (Romig, 1996) นอกจากนี้ งานวิจัยของ กรรณิการ์ ประดิษฐ์ (2560) กาญจนา สุระคำ (2562) และทนงศักดิ์ รักษาศิริ (2564) ยังพบสอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลให้สถานศึกษาต้องรองรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม และพื้นฐานครอบครัว ขณะเดียวกัน ครูในพื้นที่ยังเผชิญกับภาระงานด้านธุรการ การดำเนินงานตามนโยบาย และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้การวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการทำงานเป็นทีมดำเนินได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ แม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการวิจัยในพื้นที่ยังสะท้อนว่าการพัฒนาสมรรถนะครูและคุณภาพการปฏิบัติงานยังต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารและการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของครูอย่างเป็นระบบ จึงทำให้การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูมีความสำคัญต่อการ

ยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างยั่งยืน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2568)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของครู อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพยากรณ์ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 333 คน จากประชากร 1,990 คน กำหนดขนาดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane และสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ อำเภอ เป็นชั้นในการแบ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 5 ด้าน 30 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านการประเมินผลการสอนของครู จำนวน 6 ข้อ 5) ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู จำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครมีจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 5 ด้าน 24 ข้อ ประกอบด้วย 1) การติดต่อสื่อสาร จำนวน 5 ข้อ 2) ความร่วมมือ จำนวน 4 ข้อ 3) การประสานงาน จำนวน 5 ข้อ 4) ความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 5 ข้อ 5) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale)

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร จากนั้นนำแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาให้กับครูและผู้บริหาร เพื่อให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างโดยแอปพลิเคชัน Google Forms ผ่านช่องทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 333 ฉบับ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองและตรวจสอบข้อมูลจาก Google Form พร้อมติดตามสถานศึกษาที่ยังไม่ส่งแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่กำหนด จนได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล จัดเตรียมข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ

ส่วนข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการ และการทำงานเป็นทีมของครูวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวม (**n=333**)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา		$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับ**	**ลำดับที่**
1.	ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร	4.62	0.61	มากที่สุด	4
2.	ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.62	0.58	มากที่สุด	3
3.	ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	4.57	0.72	มากที่สุด	5
4.	ด้านการประเมินผลการสอนของครู	4.64	0.55	มากที่สุด	2
5.	ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู	4.67	0.54	มากที่สุด	1
	รวม	**4.62**	**0.61**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.62 ,S.D. = 0.61)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด($\overline{X}$ = 4.67 ,S.D. = 0.54) รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ($\overline{X}$ = 4.64 ,S.D. = 0.55) ส่วนด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.57 ,S.D. = 0.72)

2. ระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม (n = 333)

	การทำงานเป็นทีมของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การติดต่อสื่อสาร	4.59	0.55	มากที่สุด	3
2.	ความร่วมมือ	4.64	0.58	มากที่สุด	1
3.	การประสานงาน	4.60	0.61	มากที่สุด	2
4.	ความคิดสร้างสรรค์	4.57	0.64	มากที่สุด	5
5.	การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง	4.59	0.60	มากที่สุด	4
	รวม	**4.60**	**0.60**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60 ,S.D. = 0.60)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ =4.64, S.D. = 0.58) รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานงาน ($\bar{X}$ =4.60, S.D. = 0.61) ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.64)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (n = 333)

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (X_1)	1.248	0.423	10.821**	.000
2. ด้านการประเมินผลการสอนของครู (X_4)	1.023	0.300	6.666**	.000
3. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (X_2)	0.438	0.113	3.596**	.000
4. ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (X_3)	0.377	0.185	4.280**	.000
5. ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_5)	0.239	0.068	2.205*	.028
6. ค่าคงที่ (Constant)	18.357	-	4.560**	.000
$R = 0.849$, $R^2 = 0.720$, $R^2_{adj} = 0.716$, $F = 168.030$ df1 = 5, df2 = 326, Sig. < 0.05, $SE_{est.} = 5.027$, a = 18.357				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (X_1) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (X_2) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (X_3) ด้านการประเมินผลการสอนของครู (X_4) ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_5) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการทำงานเป็นทีมของครู ได้ร้อยละ 72 (R^2 = 0.720) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 5.027 (SE_{est} = 5.027) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการทำงานเป็นทีมของครู ได้ถึงร้อยละ 72 (R^2_{adj} = 0.716) ส่วนอีกร้อยละ 28 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (X_1) (β = 0.423) รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผลการสอนของครู (X_4) (β = 0.300) และต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_5) (β =0.068)

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยครั้ง นี้สามารถอธิบายตามลำดับของสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลการสอนของครู ส่วนด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการประเมินผลการสอนของครู ซึ่งสะท้อนถึงการกำกับ ติดตาม และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีข้อจำกัดด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ งบประมาณ และทรัพยากรสนับสนุนเฉพาะทางทำให้การดำเนินงานด้านการดูแลและพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุรางค์ รัฐปรัชญา ปะตาทะยัง (2566) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติคุณ รักษาพล (2564) พบว่า ภาวะผู้นำ

ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยโมรา-รูอาโน และคณะ (Mora-Ruano et al.,2021) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู ทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้และความร่วมมือเชิงวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2. จากผลการวิจัย พบว่าการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงสุด คือ ด้านความร่วมมือ รองลงมาคือ ด้านการประสานงาน ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูในสถานศึกษามีการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายและพันธกิจเดียวกัน โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ด้านความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการประสานงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษา ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของครูยังต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบ แนวปฏิบัติ และภาระงานที่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้มีโอกาสในการคิดค้นหรือพัฒนาวิธีการทำงานใหม่ ๆ ร่วมกันน้อยกว่าด้านอื่น แม้ว่าจะยังอยู่ในระดับมากที่สุดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงค์ รักษาศิริ (2564)พบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรนิภา ออทอลาน (2566) พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ คอลเลค ชูสเตอร์ ฮาร์ทมันน์ และเกรเซล (Kolleck, Schuster, Hartmann, & Gräsel, 2021) ที่พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูเกิดจากความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความร่วมมือทางวิชาชีพภายในโรงเรียน

3. จากผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งได้แก่ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (X_1) ด้านการประเมินผลการสอนของครู (X_4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (X_2) ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (X_3) และด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (X_5) สามารถพยากรณ์ การทำงานเป็นทีมของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 72 เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูเกิดความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน มีการประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปฏิบัติงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา สุระคำ

(2562) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูมากที่สุด ขณะที่ด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และด้านความคิดสร้างสรรค์ของการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครควรกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครู นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะด้านการนิเทศ ติดตาม และการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร เพื่อสนับสนุนการทำงานเป็นทีมของครูให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งสถานศึกษาควรส่งเสริมการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครูและการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ ประดิษฐ์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา สุระคำ. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา.

กิตติคุณ รักษาพล. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา.

ทนงค์ รักษาศิริ. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

พรรนิภา ออทอลาน. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา.

ศุรางค์ รัฐปรัชญา ปะตาทะยัง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2568). รายงานผลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด. สมุทรสาคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Kolleck, N., Schuster, J., Hartmann, U., & Gräsel, C. (2021). Teachers' professional collaboration and trust relationships: An inferential social network analysis of teacher teams. Research in Education, 111(1), 89–107. https://doi.org/10.1177/00345237211031585

Mora-Ruano, J. G., Schurig, M., & Wittmann, E. (2021). Instructional leadership as a vehicle for teacher collaboration and student achievement: What the German PISA 2015 sample tells us. Frontiers in Education, 6, Article 621308. https://doi.org/10.3389/fedu.2021.626213

Romig, D. A. (1996). Breakthrough teamwork: Outstanding results using structured teamwork. Chicago, IL: Irwin Professional Publishing.

Seyfarth, J. T. (1999). The principal: New leadership for new challenges. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร*

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE PHRA WIHAN CLUSTER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SI SA KET–YASOTHON

วงค์ชัย ประทุมวงษ์[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ สุกัญญา พลศรี[3]

Wongchai Prathumwong[1], Surangkana Manyanon[2] and sukanya phonsri[3]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย, [3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-2]Graduate School, [3]Faculty of Education Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Wongchai081229@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 214 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 40 ข้อ มีค่า IOC = 1.00 ทุกข้อ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนก .478-.742 และค่าความเชื่อมั่น .94 ส่วนแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนก .526-.771 และค่าความเชื่อมั่น .95 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = .592) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = .366) และ 2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการคิดนอกกรอบ (Out-of-the-box Thinking) ของครู ส่งเสริมนวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

* Received 11 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 30 September 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร

Abstract

This research aimed to: 1. investigate the current and desirable conditions of the strategic leadership of school administrators, and 2. examine recommendations for the development of strategic leadership among school administrators. The sample group consisted of 214 teachers working in schools within the Phra Wihan Cluster under the Secondary Educational Service Area Office Si Sa Ket–Yasothon during the 2025 academic year. The sample size was determined based on the Krejcie and Morgan (1970) table. Stratified Random Sampling and Simple Random Sampling techniques were employed in the selection process. The research instrument was a 40-item questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 for all items. The questionnaire on the current conditions demonstrated item discrimination values ranging from .478 to .742, with a reliability coefficient of .94, whereas the questionnaire on the desirable conditions showed item discrimination values ranging from .526 to .771, with a reliability coefficient of .95. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) the current condition of the strategic leadership of school administrators was overall at a moderate level ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = .592), whereas the desirable condition was overall at the highest level ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = .366); and 2) the recommendations for development indicated that school administrators should enhance their strategic thinking skills, foster an organizational culture that is open to change, encourage teachers' Out-of-the-box Thinking, promote innovation in administration and instructional management, and strengthen teamwork, participation, and a supportive organizational climate conducive to continuous development in order to enable schools to effectively adapt to the digital era.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, Phra Wihan Cluster

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยต้องเผชิญกับความท้าทาย

ทั้งด้านคุณภาพ ความเหลื่อมล้ำ และการบริหารจัดการ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับผู้นำทางการศึกษาที่มีวิสัยทัศน์และสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะ “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทาง วางแผนอนาคต และบริหารทรัพยากรขององค์กรให้เกิดประสิทธิผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษา ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ประสิทธิผลขององค์กร และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้นำเชิงกลยุทธ์” ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมนวัตกรรม และพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Leithwood & Jantzi, 2005) ทั้งนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ยังสะท้อนถึงความสามารถในการคิดเชิงระบบ การคาดการณ์อนาคต และการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม ซึ่ง Andrew J. DuBrin (2010) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญไว้ 5 ด้าน ได้แก่ การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง การรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ การคาดหวังและสร้างโอกาสในอนาคต การคิดเชิงปฏิวัติ และการกำหนดวิสัยทัศน์

สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่าสถานศึกษายังคงเผชิญปัญหาด้านการนำกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการกำหนดทิศทางองค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พระครูสุตวรธรรมกิจ, 2561) สอดคล้องกับผลการทดสอบ O-NET ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระวิหารที่ยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร, 2568) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระวิหาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 8 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 480 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในสหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 8 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 480 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน สหวิทยาเขตพระวิหาร ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.2 คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่มีความสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ภายในปีการศึกษา 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51–5.00	สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51–4.50	สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
2.51–3.50	สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
1.51–2.50	สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
1.00–1.50	สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร วิเคราะห์ด้วยการหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร **โดยรวมและรายด้าน**

n = 214

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	3.63	.910	มาก	4.64	.498	มากที่สุด
2. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์	3.45	.485	ปานกลาง	4.67	.339	มากที่สุด
3. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	3.33	.514	ปานกลาง	4.76	.288	มากที่สุด
4. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ	3.31	.539	ปาน	4.78	.271	มากที่สุด

			กลาง			
5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	3.47	.511	ปาน กลาง	4.60	.434	มากที่สุด
รวม	**3.44**	**.592**	**ปานกลาง**	**4.69**	**.366**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า **สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร** โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = .592) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = .910) และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = .511) 2. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = .485) 3. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = .514) และ 4. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = .539) **สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = .366) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = .271) 2. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = .288) 3. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = .339) 4. ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = .498) และ 5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = .434)

สะท้อนให้เห็นว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงปฏิวัติและด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารยังมีข้อจำกัดในการปรับตัวเชิงนวัตกรรมและการมองการณ์ไกลในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน สำหรับสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงปฏิวัติและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม กล้าปรับเปลี่ยน และสามารถสร้างโอกาสใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงอนาคต การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ และการสร้างนวัตกรรมในองค์กร เพื่อให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า

มีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการคิดนอกกรอบ (Out-of-the-box thinking) ของครูเน้นการสร้างนวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ 3. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต และ 4. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมีการพัฒนาทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และการกำหนดทิศทางองค์กรเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และการบริหารจัดการภายในองค์กร ส่งผลให้การขับเคลื่อนกลยุทธ์ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง เนื่องจากผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และตัดสินใจเชิงบริหารได้ดีตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารบางส่วนยังขาดความกล้าในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารหรือการนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ เพราะกังวลต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและบริบทของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนานวัตกรรม และการบริหารเชิงรุก เพื่อให้สามารถปรับตัวและขับเคลื่อนองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา อินทร์ศรี (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการคิดเชิงปฏิวัติมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากผู้บริหารยังขาดการส่งเสริมนวัตกรรมและการบริหารเชิงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง **สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**

มัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ 2. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต 3. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ 4. ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และ 5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคาดหวังให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างทันสมัย มีวิสัยทัศน์ และสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ เนื่องจากบุคลากรต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม การบริหารรูปแบบใหม่ และการพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่วนใหญ่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้อยู่แล้วในระดับหนึ่ง ทำให้บุคลากรมองว่าเป็นด้านที่ได้รับการพัฒนาอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการบริหารเชิงนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดทิศทางองค์กร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต แก้วคำ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยบุคลากรมีความต้องการให้ผู้บริหารมีความสามารถด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาองค์กรให้ทันต่อยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการคิดนอกกรอบ (Out-of-the-box thinking) ของครูเน้นการสร้างนวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของการศึกษาในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียนในอนาคต นอกจากนี้ผู้บริหารยังควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มี

ประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญา ศรีสวัสดิ์ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลต้องขับเคลื่อนผ่าน “ระบบความร่วมมือในองค์กร” ผลการวิจัยชี้ว่า การพัฒนาให้เกิดผลจริงต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและยกระดับคุณภาพได้ในยุคดิจิทัล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ระบบความร่วมมือในองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ 3. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต และ 4. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ 2. ด้านการคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต 3. ด้านการรวบรวมปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ 4. ด้านการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และ 5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า มีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการคิดนอกกรอบ (Out-of-the-box thinking) ของครูเน้นการสร้างนวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตพระวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ประเด็นที่หน่วยงานต้นสังกัดควรตระหนักและให้ความสำคัญ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ควรกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงปฏิวัติและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ซึ่งเป็นด้านที่มีช่องว่างสูงระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ควรจัดโครงการอบรม สัมมนา และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างนวัตกรรม และการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ควรสนับสนุนงบประมาณ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ข้อมูล วางแผน และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการศึกษามีประเด็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ควรตระหนักและให้ความสำคัญ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ผู้บริหารควรมุ่งพัฒนาตนเองด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ และการคิดเชิงนวัตกรรม โดยเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ และส่งเสริมการคิดนอกกรอบ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

2.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการพัฒนาองค์กร สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.3 ผู้บริหารควรนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารมีความแม่นยำ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพล เช่น วัฒนธรรมองค์กร สมรรถนะดิจิทัล หรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

3.2 ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถอธิบายบริบทและสาเหตุของผลการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับประถมศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

ธนกฤต แก้วคำ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. วารสารวิชาการและวิจัยทางการศึกษา, 10(1), 87–99.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พระครูสุตวรธรรมกิจ. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

เยาวรินทร์ ยิ้มรอด. (2560). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในภาคตะวันตก. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 112–124.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สุพัตรา อินทร์ศรี. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 8(32), 145–156.

Andrew J. DuBrin. (2010). Principles of leadership (6th ed.). South-Western Cengage Learning.

DuBrin, A. J. (2010). Leadership: Research findings, practice, and skills. South-Western Cengage Learning.

Kenneth Leithwood, & Doris Jantzi. (2005). A review of transformational school leadership research 1996–2005. Leadership and Policy in Schools, 4(3), 177–199.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR BEING DIGITAL ORGANIZATION OF SCHOOLS IN EDUCATIONAL INSTITUTION NETWORK 1 SRI MUEANG UBON UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุมาลิน วรรณวงค์[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[3]

Sumalin Wannawong[1], Surangkana Manyanon[2] and Charoenwit Somphongtam[3]

[1-3]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: noolinpalasak@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล และ 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 202 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 12 คน และครูผู้สอน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 50 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .508-.876 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = .52) และ 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัลให้เพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กรดิจิทัล รวมทั้งควรใช้เครื่องมือ Resource Allocation Matrix ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

* Received 14 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 30 September 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ความเป็นองค์กรดิจิทัล

Abstract

This research aimed to: 1. examine the innovative leadership of school administrators toward becoming digital organizations, and 2. investigate recommendations for the development of innovative leadership among school administrators toward becoming digital organizations. The sample consisted of 202 participants, including school administrators and teachers working in Educational Institution Network 1 Sri Mueang Ubon under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1. The sample size was determined based on the Krejcie and Morgan (1970) table, comprising 12 school administrators and 190 teachers. The research instrument was a 50-item questionnaire with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items. The item discrimination values ranged from .508 to .876, and the reliability coefficient was .96. The statistics employed for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the innovative leadership of school administrators toward becoming digital organizations was, overall, practiced at a high level ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = .52); and 2) the recommendations for development indicated that school administrators should strategically allocate sufficient digital resources in alignment with institutional missions in order to support innovation development and enhance operational efficiency within digital organizations. Furthermore, school administrators should employ the Resource Allocation Matrix as a tool for analyzing and prioritizing resources to ensure cost-effective resource utilization and support sustainable digital organizational development.

Keywords: Innovative Leadership, Digital Organization

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เปิดรับการเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ และสามารถสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Horth (2014) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และแนวคิดของ กุลชลี จงเจริญ (2562) ที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านบุคลิกภาพ

การปฏิบัติงาน และการสร้างมิตรสัมพันธ์ในองค์กร เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปณตนนท์ เถียรประภากุล (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงาน และการให้บริการ โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้การพัฒนาองค์กรดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2567) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารและการให้บริการภาครัฐ รวมทั้งผลการศึกษาของ Stefanie et al. (2018) ที่พบว่า บุคลากร โครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นดิจิทัล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้กำหนดนโยบายและโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน 5 แห่ง ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านนวัตกรรมและดิจิทัลตามแนวทางศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาพบว่า แม้จะมีจุดแข็งด้านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร ตลอดจนระบบสารสนเทศที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในอนาค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 5 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น 424 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และครูผู้สอน จำนวน 404 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 202 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน จำนวน 190 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.3 ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ภายในปีการศึกษา 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 50 ข้อ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน และรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 **โดยรวมและรายด้าน**

n = 202

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	ด้านการให้กำลังใจแก่บุคลากรในองค์การเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล	4.38	.47	มาก
2.	ด้านการขจัดอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล	4.07	.34	มาก
3.	ด้านผลงานนวัตกรรมที่ท้าทายเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล	3.98	.54	มาก
4.	ด้านการจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล	3.87	.61	มาก
5.	ด้านการมีเสรีภาพเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล	3.96	.62	มาก
รวม		**4.05**	**.52**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = .52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้กำลังใจแก่บุคลากรในองค์การเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .47) รองลงมาคือ ด้านการขจัดอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = .34) ด้านผลงานนวัตกรรมที่ท้าทายเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = .54) ด้านการมีเสรีภาพเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = .62) และด้านการจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = .61) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดสรรทรัพยากรด้าน

ดิจิทัลให้เพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กรดิจิทัล และผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เครื่องมือ Resource Allocation Matrix ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและตอบสนองต่อการพัฒนาองค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ แก้วมณี (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนและให้กำลังใจจากผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจและการพัฒนาการปฏิบัติงานของครู ซึ่งส่งผลต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัลให้เพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กรดิจิทัล และผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เครื่องมือ Resource Allocation Matrix ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและตอบสนองต่อการพัฒนาองค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย วงศ์สุวรรณ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของสถานศึกษา และช่วยลดอุปสรรคในการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ “การพัฒนาองค์กรดิจิทัลต้องเริ่มจากผู้นำ” โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ควบคู่กับการบริหารทรัพยากรและระบบอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่องค์กรดิจิทัลได้อย่างแท้จริง พบประเด็นสำคัญเชิงรูปธรรม ได้แก่ 1. การพัฒนาองค์กรดิจิทัลต้องเริ่มจาก ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (วิสัยทัศน์ + การเปิดรับการเปลี่ยนแปลง) 2. ต้องมี การจัดสรรทรัพยากรดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือ เช่น Resource Allocation Matrix 3. ต้องสร้าง ระบบสนับสนุน (System Support) ทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร และ 4. ส่งผลให้เกิด องค์กรดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 การพัฒนาองค์กรดิจิทัลต้องเริ่มจากผู้นำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สามารถสรุปได้ดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี

เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สำหรับข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัลให้เพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กรดิจิทัล และผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เครื่องมือ Resource Allocation Matrix ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและตอบสนองต่อการพัฒนาองค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ควรกำหนดนโยบายและกรอบแนวทางการพัฒนาองค์กรดิจิทัลอย่างชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร และการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดตัวชี้วัด (KPIs) ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพื่อยกระดับจากการปฏิบัติระดับมาก ไปสู่ระดับมากที่สุดอย่างยั่งยืน

2. ควรเสริมสร้างระบบแรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม แม้ด้านการให้กำลังใจจะอยู่ในระดับสูง ผู้บริหารควรพัฒนาต่อยอดโดยสร้างระบบรางวัล (Reward System) และการยกย่องเชิงวิชาชีพ เพื่อกระตุ้นให้ครูและบุคลากรสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างผลงานนวัตกรรมที่ตอบโจทย์บริบทจริงของโรงเรียน โดยผลักดันให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริงของผู้เรียนและชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานในระดับเขตพื้นที่หรือระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรใช้การวิจัยเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กร และทรัพยากร ต่อความเป็นองค์กรดิจิทัล

3.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังบริบทพื้นที่หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือเขตพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและสร้างองค์ความรู้เชิงกว้าง

3.3 ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่อธิบายปรากฏการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรดิจิทัลในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ฉบับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2565-2570). ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.

กุลชลี จงเจริญ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. ในประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น

ปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร,11(2), 1994-2013.

วราภรณ์ แก้วมณี. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์, 15(2), 101–115.

สมชาย วงศ์สุวรรณ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 18(1), 33–47.

Horth, D. M. (2014). Innovative leadership: How to lead in the digital age. Center for Creative Leadership Press.

Stefanie, U., Foerster, M., Marquardt, K., Golowko, N., Kompalla, A. & Hell, Ch. (2018). Digital transformation and its implications on organizational behavior. Journal of EU research in business, 2018 (2018), 1-14.

The Impact of Perceived Academic Stress on Subjective Well-Being at Hangzhou City University*

Xue Shengdong[1] and Jareeporn Chotipiboonsub[2]
Educational Administration Southeast Bangkok University
Corresponding Author's Email: 522834089@qq.com

Abstract

This study examined the relationship between perceived academic stress and subjective well-being among 398 undergraduate students at Hangzhou City University. Using a quantitative correlational predictive design, data were collected through the Perceived Stress Scale (PSS-10), Satisfaction with Life Scale (SWLS), and Positive and Negative Affect Schedule (PANAS).

Results showed that students reported low levels of perceived academic stress and very high life satisfaction. Perceived academic stress dimensions—Negative Stress Appraisal (NSA) and Positive Coping (PC)—were significantly correlated with all components of subjective well-being ($p < .001$). Hierarchical regression analyses controlling for gender and grade level revealed that NSA and PC significantly predicted life satisfaction ($R^2 = 0.479$), positive affect ($R^2 = 0.435$), and negative affect ($R^2 = 0.517$). NSA was the strongest predictor of negative affect ($\beta = 0.548$), whereas PC was the strongest predictor of positive affect ($\beta = 0.449$).

The findings confirm that perceived academic stress is a significant predictor of subjective well-being among university students. The results highlight the importance of reducing negative stress appraisal and strengthening positive coping capacities through early screening, targeted interventions, and institutional support systems that promote student well-being.

Keywords: perceived academic stress, subjective well-being, university students, educational administration

---

* Received 5 May 2026; Revised 5 June 2026; Accepted 30 September 2026

Introduction

This study investigated the relationship between perceived academic stress and subjective well-being among 398 undergraduate students at Hangzhou City University. Academic stress, arising from demanding coursework and competitive educational environments, has become a growing concern for university students (Mulaudzi, 2023; Tom, 2022). Subjective Well-being, comprising life satisfaction, positive affect, and low negative affect, is a key indicator of mental health (Busseri, 2018). In China, enhancing university students' well-being has been prioritized in national educational policy (Poo, 2021).

Despite the growing body of research on stress and well-being in Western contexts, there is a lack of empirical studies focusing on Chinese university students. Understanding the relationship between academic stress and subjective well-being can provide valuable insights for developing interventions that help students cope effectively with academic demands and maintain psychological well-being. Such evidence may also assist universities in strengthening student support services and promoting a healthier learning environment. Therefore, this study aims to investigate the relationship between perceived academic stress and subjective well-being among undergraduate students at Hangzhou City University.

Objectives

1. To examine the levels of perceived academic stress, including its two dimensions—Negative Stress Appraisal (NSA) and Positive Coping (PC), and subjective well-being across its three components: life satisfaction (SWLS), positive affect (PA), and negative affect (NA) among undergraduate students.

2. To examine the relationships between perceived academic stress dimensions (NSA and PC) and each component of subjective well-being (SWLS, PA, and NA).

3. To analyze the predictive effects of perceived academic stress dimensions (NSA and PC) on each component of subjective well-being (SWLS, PA, and NA) using multiple regression analysis.

4. To propose practical recommendations for educational administrators in developing student support systems, adjusting academic workload policies, and enhancing well-being services.

Literature Review

1. Transactional Model: Explains academic stress as a result of perceived imbalance between academic demands and coping resources. Stress is shaped by cognitive appraisal, including evaluation of threats and coping abilities. The model highlights the subjective nature of stress and the role of coping strategies in influencing students' well-being (Lazarus & Folkman, 1984).

2. Conservation of Resources Theory: Views stress as arising from actual or threatened loss of valued resources, such as time, energy, academic achievement, and social support. Students maintain well-being by conserving and acquiring resources, while psychological resources can help buffer the negative effects of academic stress (Hobfoll, 1989).

3. Perceived Academic Stress: Refers to students' evaluation of academic demands as exceeding their coping capacities. It is associated with anxiety, depression, burnout, and reduced well-being, particularly in highly competitive educational contexts. The PSS-10 assesses stress through negative appraisal and positive coping dimensions (Bedewy & Gabriel, 2015; Cohen & Williamson, 1988; Lee, 2012).

4. Subjective Well-being (SWB): Refers to individuals' cognitive and affective evaluations of life, comprising life satisfaction, positive affect, and negative affect. As a key indicator of psychological health, SWB is influenced by personal and environmental factors and reflects students' adjustment to academic demands and university life (Diener & Seligman, 2002; Steel et al., 2008).

5. Academic stress is negatively associated with subjective well-being. According to the Transactional Model, students who perceive academic demands as exceeding their coping abilities are more likely to experience lower life satisfaction, reduced positive affect, and greater emotional distress (Lazarus & Folkman, 1984). Effective coping and institutional support can mitigate these effects and promote student well-being (Cheng & Lin, 2023; Zhang & Zhao, 2022).

From an educational administration perspective, universities can influence this relationship through academic policies, workload management, counseling services, and student support systems. Understanding how perceived academic stress affects subjective well-being may therefore provide useful evidence to inform the development of strategies that promote students' mental health and overall well-being.

Research Hypotheses

This study aims to examine the relationship between perceived academic stress and subjective well-being among students. Based on the theoretical foundations and empirical evidence reviewed in the previous sections, the following hypotheses are proposed:

H1: Perceived academic stress is significantly and negatively associated with subjective well-being among students at Hangzhou City University.

H2: Perceived academic stress significantly predicts subjective well-being among students at Hangzhou City University.

Although subjective well-being comprises three dimensions—life satisfaction, positive affect, and negative affect—this study conceptualizes subjective well-being as a unified multidimensional construct. This approach is consistent with Diener's (1984) theoretical framework, which views subjective well-being as an overall evaluation of individuals' cognitive and affective experiences rather than as three completely independent outcomes.

Accordingly, the present study focuses on examining the overall relationship and predictive effect of perceived academic stress on subjective well-being as a broader psychological outcome. The individual dimensions are reported and analyzed descriptively to provide a more detailed interpretation of the findings; however, the hypotheses are formulated at the construct level in order to maintain consistency with the conceptual framework and the primary objective of the study.

Research Framework

The conceptual framework was developed from the literature on perceived academic stress, subjective well-being, and their theoretical and

empirical relationships, positioning perceived academic stress as the predictor and subjective well-being as the outcome variable.

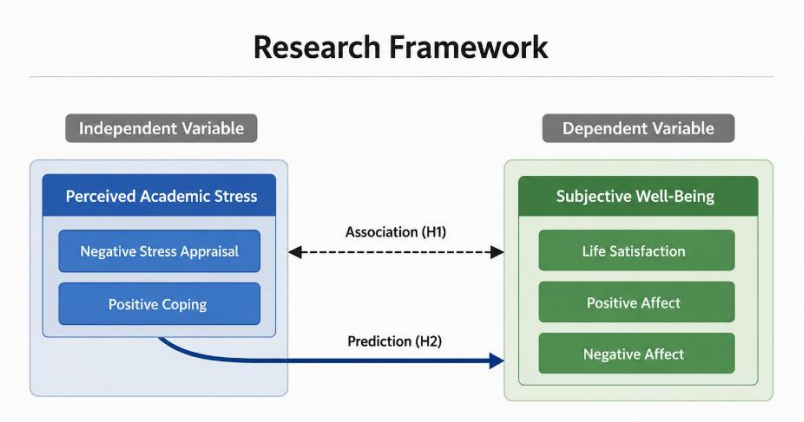

Figure 1 : Conceptual Framework

Methodology

1. Research Design: This study employs a quantitative correlational predictive research design. This design is appropriate for examining the statistical relationship and predictive influence of perceived academic stress on students' subjective well-being without manipulating any variables. The selected research methods aim to provide empirical evidence for education administrators in designing student support policies and workload management systems.

2. Population: The target population consists of full-time undergraduate students from Hangzhou City University. A stratified random sampling method was adopted based on gender (male or female) and grade level (freshmen to seniors). The inclusion criteria include: 1) full-time undergraduate enrollment in Hangzhou City University, 2) willingness to provide informed consent. The exclusion criteria in this study include: (1) exchange students, (2) part-time students, (3) graduate students, (4) students with incomplete enrollment information, and (5) students currently receiving treatment for severe psychiatric conditions. These inclusion and exclusion criteria were established to ensure that the sample accurately represented full-time undergraduate students at Hangzhou City University and aligned with the objectives of the present study.

3. Sample: As the most recent data indicates, the total number of undergraduate students in the university is 10,000. Using G*Power software, the minimum required sample size is 385 participants (effect size $f^2 = 0.15$, $\alpha = 0.05$,

statistical power = 0.95) (Kang, 2021). Considering potential attrition and incomplete responses, the final sample size is set of 420 participants.

The student population was first classified into strata based on gender and academic year (freshman, sophomore, junior, and senior). The proportion of students in each stratum was determined according to university enrollment records. Participants were then randomly selected from each stratum using proportional stratified random sampling to ensure adequate representation across gender and grade levels.

4. The research instrument. Established Chinese versions of PSS-10, SWLS, and PANAS were employed. Content validity was confirmed by three experts (IOC = .67–1.00), and reliability coefficients ranged from .875 to .936.

Although the instruments demonstrated satisfactory validity and reliability, all variables in this study were measured using self-report questionnaires. Therefore, responses may have been influenced by social desirability bias and individual differences in subjective interpretation. These potential limitations should be considered when interpreting the findings.

5. Data Collection: The study received ethical approval from the university's ethics review committee to ensure compliance with research ethics and data safety. Participants provided voluntary informed consent and had the right to withdraw at any time. No personal data was collected, and no incentives were offered. Data were collected via Wenjuanxing, a widely used and reputable online survey platform in China, and disseminated through WeChat, QQ, email, and other social media channels. To enhance data quality, the online questionnaire was configured to allow only one submission per participant account, required completion of all mandatory items before submission, and automatically screened for incomplete responses. Questionnaires with substantial missing data or obvious response patterns indicating inattentive responding were excluded from the final analysis.

6. Data Analysis: Data were analyzed using statistical software for baseline data of respondents, and descriptive statistics were used to summarize demographic information and assess perceived academic stress levels. Negative stress assessment (NSA) and positive coping (PC) and mental well-being, including life satisfaction (SWLS), positive mood (PA), and negative mood (NA), were

evaluated. Pearson correlation analysis (r) was used to examine the relationship between NSA and PC with SWLS, PA, and NA (H1). To test predictive effects (H2), multiple strata regression analysis was used. Control variables (gender and strata) were entered in Model 1, followed by NSA and PC in Model 2. Separate models were analyzed for SWLS, PA, and NA. Results were interpreted using R^2, ΔR^2, F-statistics, and standardized regression coefficients (β). The research findings were synthesized to develop practical recommendations for educational administrators.

Results

1. Analysis of Respondent Data: A total of 420 questionnaires were distributed, and 398 were correctly completed. The final sample size exceeded the minimum requirement of 385 people, as analyzed using G*Power software. The sample consisted of 398 undergraduate students, with a balanced distribution across academic years. The proportion of first-year students (22.6%), second-year students (26.4%), third-year students (26.1%), and fourth-year students (24.9%) was almost equal. In terms of gender, 62% of participants were female, and 37.9% were male. Overall, the sample reflected a balanced representation in terms of educational level, although there were more women than men, consistent with demographic characteristics. Furthermore, Pearson correlation coefficients and multiple regression analysis (α = 0.05) revealed that students had low levels of perceived academic stress, both in negative stress assessments (NSA) and positive coping (PC). Conversely, life satisfaction (SWLS) was very high, while positive mood (PA) and negative mood (NA) were at moderate levels. This indicates that students generally enjoy good health despite their high academic workload.

2. Correlation Analysis (H1)

To examine Hypothesis 1, Pearson correlation analysis was conducted to determine the relationships between perceived academic stress dimensions and components of subjective well-being. The results are presented in Table 1.

Table 1 Pearson Correlation Coefficients between Perceived Academic Stress Dimensions and Subjective Well-Being Components

Perceived Academic Stress Dimensions	SWLS	PA	NA
Negative Stress Appraisal (NSA)	-0.586***	-0.507***	0.666***
Positive Coping (PC)	0.540***	0.578***	-0.477***

Note ： SWLS = Satisfaction with Life Scale; PA = Positive Affect; NA = Negative Affect. ***p* < .001.

NSA was negatively associated with SWLS and PA but positively associated with NA. PC showed the opposite pattern. All correlations were statistically significant ($p < .001$).

3. Regression Analysis (H2)

To examine Hypothesis 2, hierarchical multiple regression analysis was performed to assess the predictive effects of perceived academic stress on subjective well-being after controlling for demographic variables. Gender and grade level were entered as control variables in Model 1, followed by the perceived academic stress dimensions in Model 2. This procedure enabled the assessment of the additional variance explained (ΔR^2) by the main predictors. The results of Model 1 are presented in Table 2, while the full hierarchical regression model is reported in Table 3. Table 4 summarizes the standardized regression coefficients of the predictors, and Table 5 presents the incremental variance explained by the hierarchical models.

Table 2 Regression Results of Control Variables on Components of Subjective Well-Being (Model 1)

Dependent Variable	**R^2**	**F**	**Sig.**	**Predictor**	**B**	**β**	**t**	**Sig.**
SWLS	0.061	12.809	.000	Gender	-2.582	-0.170	-3.496	.001
				Grade level	-1.202	-0.179	-3.670	.000
PA	0.025	5.017	.007	Gender	-1.127	-0.058	-1.175	.241
				Grade level	-1.251	-0.146	-2.945	.003

NA	0.060	12.613	.000	Gender	3.420	0.171	3.504	.001
				Grade level	1.561	0.176	3.608	.000

Gender and grade level explained only a small proportion of variance in well-being outcomes.

Table 3 Hierarchical Multiple Regression Results of Perceived Academic Stress on Subjective Well-Being (Model 2)

Dependent Variable	R^2	ΔR^2	F	Sig.	Predictor	B	β	t	Sig.
SWLS	0.479	0.418	90.240	.000	Gender	-1.522	-0.100	-2.739	.006
					Grade level	-0.521	-0.078	-2.103	.036
					NSA	-0.503	-0.426	-10.729	.000
					PC	0.617	0.367	9.341	.000
PA	0.435	0.411	75.781	.000	Gender	0.104	0.005	0.141	.888
					Grade level	-0.427	-0.050	-1.301	.194
					NSA	-0.500	-0.333	-8.053	.000
					PC	0.962	0.449	10.981	.000
NA	0.517	0.457	105.107	.000	Gender	1.857	0.093	2.629	.009
					Grade level	0.603	0.068	1.914	.056
					NSA	0.854	0.548	14.333	.000
					PC	-0.578	-0.260	-6.880	.000

Both NSA and PC significantly predicted all well-being dimensions. The model explained 43.5–51.7% of variance.

Conclusion: The findings confirm that perceived academic stress significantly influences subjective well-being. Importantly, the dual dimensions

of stress highlight the importance of reducing negative appraisal and strengthening coping capacity to promote student well-being in higher education contexts.

Discussion

1. Perceived Academic Stress Among Students (RQ1) The findings revealed that undergraduate students experienced a moderate level of perceived academic stress. This result is consistent with previous studies indicating that academic stress is a common experience among university students and is often associated with academic demands, performance expectations, and future career concerns (Misra & McKean, 2000; Bedewy & Gabriel, 2015). The moderate stress level observed in the present study suggests that although students encounter considerable academic challenges, they may possess sufficient coping resources to manage these demands effectively.

The findings also support the Transactional Model of Stress proposed by Lazarus and Folkman (1984), which emphasizes that stress is influenced not only by external demands but also by individuals' cognitive appraisal and coping processes. Compared with findings reported in some highly competitive academic environments, the stress levels observed in this study were relatively moderate. This difference may reflect variations in institutional support systems, learning environments, and student access to academic and psychological support services. Such contextual factors may contribute to students' ability to perceive academic demands as manageable rather than overwhelming.

2. Relationship between Academic Stress and Subjective Well-Being (H1) The results demonstrated significant relationships between perceived academic stress and all components of subjective well-being. Negative Stress Appraisal (NSA) was associated with lower life satisfaction and positive affect, and higher negative affect, whereas Positive Coping (PC) was associated with the opposite pattern. These findings support Hypothesis 1 and are consistent with previous research indicating that academic stress is negatively associated with students' well-being (Diener et al., 1999; Cheng & Lin, 2023).

The findings further extend previous evidence by demonstrating that both the cognitive component of well-being (life satisfaction) and the affective

components of well-being (positive and negative affect) are associated with stress-related processes. In particular, the stronger association between NSA and negative affect suggests that students' interpretations of academic demands may play an important role in shaping their emotional experiences. This observation is consistent with the Transactional Model of Stress, which proposes that psychological outcomes are influenced by individuals' appraisal of stressful situations rather than by objective demands alone (Lazarus & Folkman, 1984).

Compared with some previous studies that reported relatively modest associations between academic stress and well-being, the relationships observed in the present study were comparatively strong. One possible explanation is that Chinese university students often face intense academic competition and high expectations regarding future employment, which may increase the psychological significance of academic stress and strengthen its association with subjective well-being.

3. Predictive Effects of Academic Stress on Subjective Well-Being (H2)

The hierarchical regression analyses revealed that perceived academic stress significantly predicted all components of subjective well-being after controlling for demographic variables. The inclusion of academic stress dimensions substantially increased the explained variance across the outcome variables (ΔR^2 = 0.411–0.457), indicating that academic stress contributed meaningfully to the prediction of students' well-being. These findings support Hypothesis 2 and are consistent with previous studies emphasizing the important roles of stress appraisal and coping processes in psychological adjustment (Folkman & Moskowitz, 2004; Park, 2004).

The results further suggest that Negative Stress Appraisal (NSA) functions as a risk factor, particularly for negative affect, whereas Positive Coping (PC) operates as a protective factor that promotes life satisfaction and positive affect. These findings are consistent with theoretical perspectives that emphasize the dual influence of cognitive appraisal and coping resources on psychological outcomes. Importantly, the relatively large increases in explained variance observed in this study indicate that perceived academic stress may be a particularly influential factor in understanding students' subjective well-being within the present context.

While the findings are generally consistent with previous research, the predictive power observed in this study appears somewhat stronger than that reported in several earlier investigations. This difference may reflect contextual characteristics of the study population, including academic competition, performance expectations, and career-related pressures commonly experienced by university students in China. Such factors may intensify the impact of academic stress on well-being outcomes and help explain the substantial proportion of variance accounted for by the regression models.

Recommendation

1. Recommendations for Practice

Based on the findings, universities should prioritize the early identification of students experiencing high levels of academic stress. Regular screening and monitoring systems should be established to assess both academic stress and subjective well-being, enabling timely support for students who may be at risk of psychological difficulties.

Second, universities should implement targeted intervention programs aimed at strengthening students' coping capacities. Given the significant protective role of Positive Coping (PC) identified in this study, structured programs focusing on stress management, cognitive reappraisal, emotional regulation, time management, and resilience development are recommended. Such interventions may be delivered through workshops, counseling-based group programs, or integrated well-being courses.

Third, universities should strengthen institutional support systems by reviewing academic workload policies, enhancing academic advising services, and expanding access to counseling resources. Flexible learning arrangements and proactive faculty support may further contribute to reducing students' negative stress appraisal and promoting psychological well-being.

2. Recommendations for Future Research

Future research should investigate additional factors that may influence students' subjective well-being, including social support, personality characteristics, academic engagement, and learning environment variables. Longitudinal research designs are recommended to examine causal relationships

and changes in stress and well-being over time. Furthermore, qualitative studies using interviews or focus groups may provide deeper insights into how students perceive academic stress and develop coping strategies within different educational contexts.

References

Bedewy, D., & Gabriel, A. (2015). Examining perceptions of academic stress. Journal of Educational Psychology, 107(3), 847–860.

Busseri, M. A. (2018). Examining the structure of subjective well-being through meta-analysis of the associations among positive affect, negative affect, and life satisfaction. Personality and Individual Differences, 122, 68-71.

Cheng, X., & Lin, H. (2023). Mechanisms from academic stress to subjective well-being of Chinese adolescents: the roles of academic burnout and internet addiction. Psychology Research and Behavior Management, 16, 4183-4196.

Cohen, S., & Williamson, G. (1988). Perceived stress in a probability sample of the United States. In S. Spacapan & S. Oskamp (Eds.), The Social Psychology of Health (pp.31–67). Sage.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. Journal of Personality Assessment, 49(1), 71–75.

Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2002). Very happy people. Psychological Science, 13(1), 81–84.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 125(2), 276–302.

Folkman, S., & Moskowitz, J. T. (2004). Coping: Pitfalls and promise. Annual Review of Psychology, 55, 745–774. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141456

Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. American Psychologist, 44(3), 513–524.

Huang, L., Yang, T. Z., & Ji, Z. M. (2003). Applicability of the positive and negative affect scale in Chinese. Chinese Mental Health Journal, 17(1), 54–56.

Kang, H. (2021). Sample size determination and power analysis using the G* Power software. Journal of Educational Evaluation for Health Professions, 18, Article 17.

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. Springer.

Lee, E. H. (2012). Review of the psychometric evidence of the Perceived Stress Scale. Asian Nursing Research, 6(4), 121–127.

Lu, W., Bian, Q., Wang, Y., & Zhao, M. (2017). Reliability and validity of the Chinese version of the Perceived Stress Scale (PSS-10) in Chinese university students. Chinese Journal of Health Psychology, 25(5), 711–714.

Misra, R., & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. American Journal of Health Studies, 16(1), 41–51.

Mulaudzi, I. C. (2023). Challenges faced by first-year university students: Navigating the transition to higher education. Journal of Education and Human Development, 12(2), 79-87.

Park, C. L. (2004). The role of religion and spirituality in coping with stress. Psychological Inquiry, 15(4), 307–311.

Poo, M. M. (2021). Innovation and reform: China's 14th five-year plan unfolds. National Science Review, 8(1), nwaa294.

Steel, P., Schmidt, J., & Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. Psychological Bulletin, 134(1), 138–161.

Tom, S. (2022). Effect of perceived academic stress on college students. Ymer Digital, 21(06), 343-352.

Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. Journal of Personality and Social Psychology, 54(6), 1063-1070.

Huang, X., Yu, F., & Li, S. (2003). The Chinese version of the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS): Reliability and validity. Chinese Journal of Clinical Psychology, 11(3), 220–222.

Xiong, Y., & Xu, X. (2009). Reliability and validity of the Satisfaction with Life Scale (SWLS) among Chinese university students. Chinese Journal of Clinical Psychology, 17(2), 198–200.

THE TRANING OF APPLIED TALANTS IN FOOD SCIENCE MAJOR-BASED ON THE PRACTICE PRIVATE UNIVERSITIES*

Cao Jifang[1] Sujin Butdisuwan[2] Piyapun Santaveesuk[3]

[1-3] Faculty of Education (International Program) Faculty of Education Shinawatra University,Thailand

Corresponding Author's Email: tosaporn.mah@krirk.ac.th

Abstract

This study aimed to (1) examine the structural characteristics of an application-oriented talent cultivation system in private undergraduate Food Science programs based on the IPPIE framework; (2) analyze the relationships among IPPIE dimensions and students' learning outcomes; (3) identify structural constraints in the current training system; and (4) propose an optimized model for applied talent development.

A sequential mixed-methods design was employed. The qualitative phase involved semi-structured interviews with eight experts in curriculum development, higher education, and industry collaboration to validate the IPPIE framework (Input, Process, Partnership, Integration, and Evaluation). The quantitative phase surveyed 526 undergraduate students from private universities offering Food Science programs. Data were analyzed using descriptive statistics, Exploratory Factor Analysis (EFA), and Confirmatory Factor Analysis (CFA).

Results indicated that the IPPIE framework comprises five interrelated dimensions that form a coherent system of applied talent cultivation. Students rated all dimensions at a high level, particularly curriculum structure and teaching implementation. EFA confirmed excellent sampling adequacy (KMO = 0.990; Bartlett's $\chi^2 = 9405.560$, $p < .001$), extracting four latent constructs: Competency Development, Curriculum Structure, Faculty and Mentorship, and Teaching Implementation. CFA demonstrated an excellent model fit (GFI = 0.975, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000), confirming strong reliability and validity of the measurement model.

* Received 24 May 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 30 September 2026

The study proposes a validated IPPIE model integrating educational inputs, pedagogical processes, university–industry collaboration, institutional integration, and evaluation systems. The findings contribute to competency-based education theory and provide practical implications for improving applied talent training in private higher education institutions.

Keywords: Applied Talent Development, Food Science Education, IPPIE Model, Competency-Based Education, Private Universities

Introduction

Talent development has become a central driver of industrial transformation and sustainable socio-economic growth in knowledge-intensive economies. With the rapid advancement of digitalization, automation, and intelligent manufacturing, the demand for highly skilled and adaptable graduates has increased significantly. Consequently, higher education is expected to shift from knowledge transmission toward competency-based and practice-oriented learning that emphasizes interdisciplinary thinking, innovation, collaboration, and lifelong learning (Gu, 2017; OECD, 2019).

Despite extensive reforms in engineering and applied education, the implementation of competency-based talent development remains fragmented. Existing studies often focus on isolated elements such as curriculum reform, experiential learning, or university–industry cooperation, without systematically integrating these components into a unified framework. Theoretical perspectives including experiential learning theory (Kolb, 1984), competency-based education (Spady, 1994), and innovation systems theory (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000) remain conceptually disconnected in empirical applications.

This limitation is particularly evident in Food Science and Engineering education, where rapid technological change, food safety requirements, and industrial innovation demand interdisciplinary competencies. However, evidence suggests a persistent mismatch between graduate capabilities and industry expectations, especially in private universities, due to fragmented curricula, limited integration with industry, and insufficient dual-qualified faculty (Billett, 2009; Liyanage & Adams, 2017).

Accordingly, three research gaps are identified: (1) the absence of an integrated framework combining input, process, partnership, integration, and evaluation dimensions; (2) limited empirical validation using multivariate techniques such as EFA and CFA; and (3) insufficient research focusing on private applied universities in emerging industrial regions.

To address these gaps, this study develops and validates an integrated IPPIE model to explain how institutional inputs, pedagogical processes, industry partnerships, organizational integration, and evaluation mechanisms collectively shape student competency outcomes.

Research Objectives

1. To examine and describe the structural characteristics of the current applied talent training model in private undergraduate food science programs based on the IPPIE framework.

2. To empirically analyze the relationships between the IPPIE dimensions and students' learning outcomes, including practical skills, employability, and innovation competence.

3. To identify existing gaps and structural constraints in the current training model in relation to industry demands and regional development needs.

4. To propose an optimized and system-oriented applied talent training model that strengthens integration, partnership, and evaluation mechanisms

Methodology

1. Research Design

This study employed a mixed-methods sequential design to develop and validate the IPPIE-based talent cultivation model for private undergraduate Food Science programs. The design consisted of two phases.

The qualitative phase involved expert interviews to validate and refine the conceptual structure of the IPPIE model (Input, Process, Partnership, Integration, and Evaluation). The quantitative phase used a cross-sectional survey to empirically test the measurement model and examine construct validity

through Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). This design ensured both conceptual robustness and empirical validation.

2. Participants

Two groups of participants were included.

In the qualitative phase, eight experts were purposively selected based on their expertise in higher education, curriculum development, Food Science education, academic administration, and industry collaboration.

In the quantitative phase, undergraduate students in Food Science programs at private universities were surveyed. A total of 550 questionnaires were distributed, and 526 valid responses were obtained. Purposive sampling ensured respondents had direct experience with applied training and university–industry collaboration.

3. Research Instrument

The instruments consisted of a semi-structured interview guide and a structured questionnaire.

The interview guide, developed according to the IPPIE framework, was used to assess content validity and refine model indicators.

The questionnaire included four sections: (1) demographic information, (2) university–industry cooperation patterns, (3) 18 Likert-scale items measuring IPPIE constructs, and (4) open-ended questions.

Section III measured four latent constructs: Competency Development (Q1–Q5), Curriculum Structure (Q6–Q10), Faculty & Mentorship (Q11–Q13), and Teaching Implementation (Q14–Q18), using a 5-point Likert scale (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree).

The dependent variable, talent cultivation effectiveness, was measured across four dimensions: professional skills, knowledge application, career development, and learning responsibility.

4. Data Collection

Data collection was conducted in two stages.

In the qualitative stage, semi-structured interviews were conducted with eight experts, recorded with consent, and transcribed for analysis.

In the quantitative stage, questionnaires were distributed online and in paper form to Food Science students. A pilot test with 50 students was conducted to improve clarity and validity. After revision, 526 valid responses were obtained from 550 distributed questionnaires.

5. Data Analysis

Data were analyzed using SPSS and AMOS.

Descriptive statistics (mean, standard deviation, frequency, percentage) were used to describe sample characteristics and perception levels.

EFA was applied to explore the underlying factor structure and assess construct validity, while CFA was used to confirm the hypothesized four-factor model and evaluate model fit, convergent validity, and discriminant validity.

Results

1. Questionnaire Administration and Sample Characteristics (Revised Concise Version)

Table 1 Descriptive Statistics of Respondents' Demographic Characteristics and Cognitive Level (N = 526)

Variable	Option(Code)	N	Percentage (%)
Gender	1	204	38.78
	2	322	61.22
Grade Level	1	107	20.34
	2	164	31.18
	3	168	31.94
	4	87	16.54
Level of Understanding of Applied Talents	1	265	50.38
	2	176	33.46
	3	38	7.22
	4	47	8.94
Total		**526**	**100.00**

Table 1 presents the demographic profile and respondents' understanding of applied talent concepts (N = 526). The sample comprised 38.78% male and 61.22% female respondents. Regarding academic level, most participants were concentrated in the second and third years (62.12%), indicating balanced representation of intermediate undergraduate students. In terms of

understanding of applied talents, 50.38% of respondents reported low-level understanding, while 33.46% reported moderate understanding; only 16.16% reported high or very high understanding. Overall, the findings suggest that respondents' conceptual awareness of applied talent development is predominantly at the lower-to-moderate level.

2. Descriptive Analysis of Application-Oriented Talent Cultivation Dimensions

Table 2 Students' Perceptions on Competency Development for Application-Oriented Talent Cultivation (N = 526)

No.	Item	Mean	S.D.	Level	Rank
Q1	The institution emphasizes the development of students' ability to learn new knowledge and technologies	3.77	1.072	High	4
Q2	The institution emphasizes students' operational skills and practical application abilities	4.00	1.237	High	1
Q3	The institution emphasizes the ability to apply and transform new technologies	3.88	1.023	High	2
Q4	The institution emphasizes the cultivation of students' innovative abilities	3.78	0.987	High	3
Q5	The institution emphasizes professional ethics and a sense of responsibility	3.69	0.959	High	5

The mean scores of all five items in the Competency Development dimension are in the range of 3.69-4.00, the standard deviation is in the range of 0.959-1.237, and all items are rated as High level. Among them, Q2 has the highest mean score (4.00) and ranks first, Q3 ranks second with a mean score of 3.88, Q4 ranks third with a mean score of 3.78, Q1 ranks fourth with a mean score of 3.77, and Q5 has the lowest mean score (3.69) and ranks fifth.

Table 3 Students' Perceptions of Curriculum Structure for Application-Oriented Talent Cultivation in New Technology Contexts (N = 526)

No.	Item	Mean	S.D.	Level	Rank
Q6	The curriculum structure is diverse and enables mastery of new technologies required by the major	4.04	1.290	High	1
Q7	Equal emphasis is placed on theoretical knowledge and practical application	3.87	1.069	High	2
Q8	Course content reflects core knowledge, methodologies, and frontier developments in applied food science	3.78	0.952	High	4
Q9	General education courses significantly enhance scientific literacy and humanistic qualities	3.84	1.000	High	3
Q10	Credit requirements for major and practical courses are reasonable	3.80	0.986	High	5

The mean scores of all five items in the Curriculum Structure dimension are in the range of 3.78-4.04, the standard deviation is in the range of 0.952-1.290, and all items are rated as High level. Among them, Q6 has the highest mean score (4.04) and ranks first, Q7 ranks second with a mean score of 3.87, Q9 ranks third with a mean score of 3.84, Q10 ranks fourth with a mean score of 3.80, and Q8 has the lowest mean score (3.78) and ranks fifth.

Table 4 Students' Perceptions of Faculty and Mentorship for Application-Oriented Talent Cultivation (N = 526)

No.	Item	Mean	S.D.	Level	Rank
Q11	Professional and practical instructors possess strong teaching competence and professional expertise	3.76	0.986	High	3
Q12	Instructors provide individualized guidance according to students' abilities	3.96	1.286	High	1
Q13	The mentoring system is effective	3.81	0.952	High	2

The mean scores of all three items in the Faculty & Mentorship dimension are in the range of 3.76-3.96, the standard deviation is in the range of 0.952-1.286, and all items are rated as High level. Among them, Q12 has the highest mean

score (3.96) and ranks first, Q13 ranks second with a mean score of 3.81, and Q11 has the lowest mean score (3.76) and ranks third

Table 5 Students' Perceptions of Teaching Implementation for Application-Oriented Talent Cultivation (N = 526)

No.	Item	Mean	S.D.	Level	Rank
Q14	Practical teaching components are effectively implemented	3.79	0.989	High	4
Q15	Teaching organization methods are flexible and diverse	3.77	1.042	High	5
Q16	Practical courses on new technology applications are frequently offered	3.84	1.014	High	3
Q17	Heuristic teaching methods are emphasized	3.85	1.058	High	2
Q18	Participatory teaching methods are emphasized	4.03	1.222	High	1

The mean scores of all five items in the Teaching Implementation dimension are in the range of 3.77-4.03, the standard deviation is in the range of 0.989-1.222, and all items are rated as High level. Among them, Q18 has the highest mean score (4.03) and ranks first, Q17 ranks second with a mean score of 3.85, Q16 ranks third with a mean score of 3.84, Q14 ranks fourth with a mean score of 3.79, and Q15 has the lowest mean score (3.77) and ranks fifth.

3 Validation of the Measurement Model

Table 6 KMO and Bartlett's Test of Sphericity

Test	Statistic	Value
Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) Measure of Sampling Adequacy	KMO Value	0.990
Bartlett's Test of Sphericity	Approximate Chi-square	9405.560
	df (Degrees of Freedom)	153
	Sig. (p-value)	0.000

According to Table 4.6, the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) measure of sampling adequacy was 0.990, which far exceeds the recommended threshold of 0.90, indicating excellent suitability for factor analysis. Bartlett's Test of Sphericity was significant (χ^2 = 9405.560, df = 153, $p < 0.001$), confirming that the correlation matrix was not an identity matrix and that factor extraction was appropriate.

Discussion

1. Practical Competencies and Employability-Oriented Outcomes

The findings indicate that students demonstrate a high level of perceived competency development, particularly in practical skills, technological application, and professional responsibility. All standardized factor loadings exceed 0.80, confirming strong construct consistency. This aligns with prior studies emphasizing that applied universities prioritize employability and technical proficiency (Zhao, 2019; Wang, 2020). In food science education, practice-based learning environments such as laboratories and industry internships have been shown to enhance occupational readiness (Yang, 2021; Chen, 2020), which is empirically supported by the present study. However, innovation-related competencies receive comparatively lower ratings than technical and operational skills. This supports Tomlinson's (2017) argument that employability-driven education may inadvertently under develop long-term creative capacity. Thus, while the system is effective in producing job-ready graduates, an internal imbalance between technical execution and innovation-oriented competencies remains evident.

2. Curriculum Structure and Teaching Organization

The Curriculum Structure dimension demonstrates the strongest measurement quality (AVE = 0.737; CR = 0.933), indicating high reliability and structural clarity. Students report positive perceptions of curriculum diversity, theory–practice balance, and alignment with industry developments. This supports prior research on competency-based and modular curriculum design in applied education (Ge, 2018; Wang, 2017). In food science programs, alignment with industry standards has been shown to improve employability outcomes (Yang, 2020), consistent with the present findings. However, despite high

structural ratings, curriculum integration remains limited. As noted by Clarke (2018), well-structured curricula do not necessarily ensure interdisciplinary or innovation-oriented learning. The present findings confirm this limitation, indicating that curriculum components remain insufficiently integrated with mentoring and experiential learning systems.

3. School–Enterprise Cooperation and Partnership Construction

School–enterprise collaboration is generally perceived positively, particularly in relation to internships and experiential learning opportunities. This confirms the critical role of industry engagement in applied education (Wang, 2020; Zhao, 2019).However, consistent with Clarke (2018), the collaboration remains largely instrumental rather than developmental. It primarily supports short-term employability rather than long-term competency growth. The relatively lower contribution to innovation-related outcomes further indicates that current partnerships lack deep integration into curriculum design and competency development. Therefore, the partnership system requires transformation from a task-based model to a co-development model involving curriculum co-design, joint mentoring, and shared evaluation mechanisms.

4. Faculty & Mentorship and Integrative Learning Support

Although Faculty & Mentorship shows acceptable reliability (CR = 0.849), it receives relatively lower evaluations compared to other dimensions. Students value instructors' professional expertise but report only moderate satisfaction with individualized guidance and mentoring systems. This reflects fragmentation in the current cultivation system, consistent with Ge (2018) and Chen (2021), who argue that isolated reforms in curriculum and teaching often fail to generate system-level coherence. Similarly, Tomlinson (2017) highlights that weak mentoring systems limit reflective learning and professional identity formation. Empirically, the results confirm that insufficient integration between teaching, mentoring, and practical training constrains the overall effectiveness of applied talent cultivation.

5. Evaluation Mechanisms and Systemic Feedback Loops

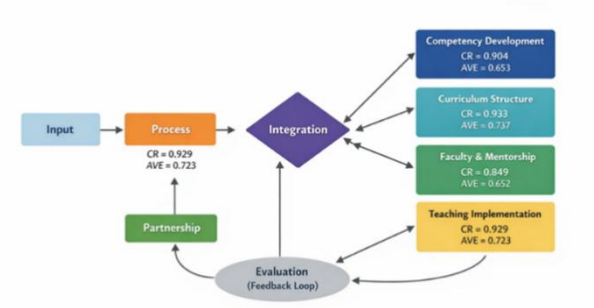
The evaluation dimension emerges as the weakest component of the IPPIE system, indicating structural limitations in feedback mechanisms. Existing literature suggests that applied education still relies heavily on summative

assessment (Jackson, 2016; Wang, 2017), which limits continuous improvement. The present findings extend this by demonstrating that weak evaluation systems not only affect assessment accuracy but also disrupt systemic feedback across all IPPIE dimensions. In particular, insufficient formative evaluation reduces the alignment between curriculum, teaching, and competency development. Thus, evaluation is not merely a measurement tool but a systemic regulator. Its weakness undermines the dynamic optimization of the entire talent cultivation system.

Summary of Discussion

Overall, the findings confirm previous research on the strengths of applied education in developing practical competencies and employability. However, they also reveal persistent weaknesses in innovation development, system integration, and evaluation feedback mechanisms. By applying the IPPIE framework, this study advances prior research by shifting the focus from isolated component analysis to systemic interaction analysis. The results suggest that the main contradiction in applied talent cultivation lies in the imbalance between strong individual components (curriculum, teaching, practice) and weak systemic integration.

New knowledge

Empirically Validated IPPIE Structural Model for Applied Talent Cultivation

Recommendation

1. Policy Recommendations

1.1 Higher education institutions should adopt the IPPIE model to enhance curriculum development and instructional management in order to strengthen graduates' competencies in line with the needs of the food industry.

1.2 Universities should promote collaboration with the food industry in curriculum development, practical training, and student competency assessment.

1.3 Institutions should improve their evaluation and feedback systems to continuously enhance educational quality.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Future studies should examine the application of the IPPIE model in other higher education institutions and academic disciplines to validate its applicability.

2.2 Experimental studies should be conducted to evaluate the effectiveness of the model in improving student competencies.

2.3 Further research should investigate the causal relationships among the model's components and graduate quality using Structural Equation Modeling (SEM).

References

Biggs, J., & Tang, C. (2011). Teaching for quality learning at university (4th ed.). McGraw-Hill Education.

Billett, S. (2009). Workplace learning: Concepts, policy and practice. Springer.

Chen, Y. (2020). Practice-based learning in food science education and employability development. Journal of Vocational Education Studies, 12(2), 45–60.

Chen, Y. (2021). Mentorship and reflective learning in applied higher education. Higher Education Research Review, 18(3), 112–126.

Clarke, M. (2018). Rethinking graduate employability: The role of curriculum integration. Studies in Higher Education, 43(5), 1–15.

Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university–industry–government relations. Research Policy, 29(2), 109–123.

Ge, X. (2018). Curriculum reform in applied universities: Challenges and strategies. Applied Education Review, 9(1), 33–48.

Gu, X. (2017). Competency-based education in higher engineering education reform. Journal of Engineering Education Research, 35(4), 1–10.

Jackson, D. (2016). Re-conceptualising graduate employability: The importance of pre-professional identity. Studies in Higher Education, 41(7), 1230–1247.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

Li, H., & Cheng, Y. (2024). New engineering education reform and innovation-driven development. China Higher Education Research, 45(1), 22–31.

Liyanage, L., & Adams, K. (2017). Skills development in higher education: Industry engagement and employability. Journal of Education and Work, 30(5), 1–18.

OECD. (2019). Future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030. OECD Publishing.

Perkmann, M., Neely, A., & Walsh, K. (2013). Academic engagement and commercialisation: A review of the literature on university–industry relations. Research Policy, 42(2), 423–442.

Spady, W. G. (1994). Outcome-based education: Critical issues and answers. American Association of School Administrators.

Tomlinson, M. (2017). Forms of graduate capital and their relationship to graduate employability. Education + Training, 59(4), 338–352.

Wang, L. (2017). Assessment reform in applied higher education. Journal of Educational Measurement, 54(3), 201–215.

Wang, Y. (2020). University–industry collaboration and student employability in applied universities. Vocational Education Research, 11(2), 77–89.

Yang, J. (2020). Curriculum alignment and employability in food science education. Food Science Education Journal, 8(2), 55–68.

Yang, J. (2021). Laboratory-based learning and occupational readiness in food science. International Journal of Applied Science Education, 13(1), 19–34.

Zhao, H. (2019). Applied talent training in Chinese higher education institutions. Higher Education Development Review, 6(3), 90–102.

Zhong, B. (2017). Reform of engineering education under new industrial revolution. Journal of Higher Engineering Education, 28(6), 1–9.

INSTITUTIONALIZED PERFORMANCE ENCODING AND ACADEMIC CAPITAL CONVERSION IN CHINA'S NATIONAL STEM EDUCATION SYSTEM A STRUCTURAL ANALYSIS OF THE ACCUMULATION-CAPABILITY-IDENTITY CONVERSION MECHANISM*

Wu Rui[1], Surachai Tienkhaw[2], Kasinee Sokhuma and Theerapong Budsarakoon[4]
Faculty of Education Shinawatra University, Thailand
Corresponding Author's Email: surachai.t@siu.ac.th

Abstract

This research aims to study the structural mechanisms by which the institutionalized performance encoding process in China's national STEM education system influences the transformation of academic capital, specifically focusing on how teachers' national competitive achievements are transformed into perceived professional advancement evaluations. this study develops and validates an original theoretical framework with empirical evidence: the Academic Capital Accumulation-Capacity Building-Professional Identity Transformation (ACCM) model. This model describes the complex, multi-layered psychological and institutional pathways linking competitive achievement to perceived professional advancement outcomes. The target group for this study was all teachers who had served as mentors or formal instructors to student teams participating in national STEM competitions. The final sample size was **326** individuals. The findings confirmed that Competition Achievement positively influenced Multiple Intelligence, STEM Professional Identity, and Perceived Title Promotion Performance both directly and indirectly through sequential mediation pathways.

The results showed that the overall measurement model fit was excellent across all evaluated indices, with CMIN/DF = 1.218, GFI = 0.932, RMSEA = 0.026, CFI = 0.992, NFI = 0.959, and IFI = 0.992 all of which met or exceeded

* Received 14 May 2026; Revised 9 June 2026; Accepted 30 September 2026

their respective conventional benchmarks. In **conclusion,** this is a precondition for designing institutions that generate the conditions under which such a teacher can, in the fullest sense of the phrase, come into her own professionally.

Keywords: Academic Capital Conversion, STEM Education, Academic Identity

Introduction

Within the context of China's education, science, and technology systems, established forms of achievement are increasingly transformed into forms of professional capital through institutional mechanisms of recognition, evaluation, and legitimation. However, existing literature has paid relatively limited attention to the specific mechanisms, processes, and consequences through which educational and scientific achievements are converted into professional value within the Chinese context. The concept of **institutional decoding of achievement** may be understood as a process through which institutions recognize, classify, interpret, and legitimize particular forms of achievement according to established standards, subsequently assigning them value and converting them into forms of professional capital. Grounded in institutional and capital-conversion perspectives, this process involves not only the recognition of achievement but also its institutional valorization and subsequent exchange into professional qualifications, opportunities, status, and career resources. Understanding this process is therefore important for clarifying how institutional structures shape the accumulation and conversion of professional capital in education, science, and technology.

Within the global movement toward outcomes-based governance, China represents a highly systematic and institutionally complex context in which achievement is increasingly made formally legible, assessable, and convertible within national education and professional systems. The development of STEM education provides a particularly important context for examining this phenomenon. Over the past two decades, China has substantially expanded its investment in STEM education and established policy and institutional mechanisms intended to strengthen national scientific and technological capabilities (Zhong et al., 2022). This development has been closely associated

with national strategies concerning science and technology, including the *Medium- and Long-Term National Science and Technology Development Plan* and the *New Generation Artificial Intelligence Development Plan*. Within these policy directions, competencies in science, technology, engineering, and mathematics have been positioned as foundational capacities for national economic development, technological innovation, and human-capital development (Yujie et al., 2026). Consequently, STEM-related achievements increasingly function not merely as indicators of educational attainment but also as institutional resources that can be recognized, evaluated, and converted into professional opportunities and status.

Accordingly, examining the institutional conversion of achievement is important because the process extends beyond formal policy structures to include the ways in which individuals interpret and respond to institutional expectations. Teachers and other educational professionals are not merely passive recipients of institutional achievement codes; rather, they actively interpret, internalize, and negotiate these expectations through their professional competence, identity commitments, and learning experiences. This suggests that the conversion of achievement into professional capital involves a dynamic interaction among **institutional recognition, accumulated capital, professional capability, and professional identity**. Nevertheless, the relationships among these dimensions and the mechanisms through which accumulated achievements are transformed into capabilities and subsequently incorporated into professional identity remain insufficiently explained, particularly within China's national STEM education system. Addressing this gap, therefore, provides a basis for examining the structural mechanism through which achievement is accumulated, institutionally encoded, converted into professional capability, and ultimately incorporated into professional identity.

Research Objectives

To analyze the institutional structure of China's national STEM competition governance system and to develop theories regarding various mechanisms To develop and validate the Academic Capital Accumulation–Capacity Building–Identity Conversion (ACCM) model

Research Hypotheses

Summary of Research Hypotheses and Theoretical Foundations

Hypothesis	Path	Theoretical Foundation
H1	CA ⟶ MI (+)	Deliberate practice theory; Gardner's MI theory
H2	MI ⟶ SPI (+)	Holland's congruence; Bandura's self-efficacy; Carlone & Johnson
H3	SPI ⟶ PTP (+)	Wenger's CoP theory; Social cognitive theory
H4	CA ⟶ PTP (+)	Spence's signaling theory; Ajzen's TPB
H5	CA ⟶ MI ⟶ PTP	Single mediation; Bourdieu's capital conversion
H6	CA ⟶ MI ⟶ SPI ⟶ PTP	Serial chain mediation; ACCM full model

Note. CA = Competition Achievement; MI = Multiple Intelligence; SPI = STEM Professional Identity; PTP = Perceived Title Promotion Performance; MI Theory = Theory of Multiple Intelligences; CoP = Community of Practice; TPB = Theoryof Planned Behavior; ACCM = Academic Capital Accumulation-Capability Construction-Identity Conversion Model.

Scope of the Study

This section delineates the empirical, spatial, participant-related and variable boundaries within which the present study operates. The boundaries established here define what the study addresses and what falls beyond its analytical perimeter. They are not justificatory claims about the value of the chosen scope but precise definitional statements that delimit the inferential domain of the findings.

STEM Competition Success

Miller Et al (2018). The importance of student success in STEM competitions as an indicator of academic excellence, problem-solving skills, and creativity is discussed. These achievements contribute to motivation, self-

confidence, and future educational or career opportunities in STEM fields. Academic Capital Theory

Literature Review

Academic capital theory refers to the accumulation of academic qualifications, knowledge, skills, and social networks that enhance an individual's academic and professional opportunities. It focuses on the role of academic capital in accessing resources and opportunities within academic and career circles. (Liou, & Chang,2008) Professional Identity TheoryProfessional identity theory describes the process by which individuals develop a sense of self based on roles, values, and norms within professional groups. This includes participation in academic or specialized competitions that support the formation and reinforcement of a professional identity. (Willetts, & Clarke, 2014) Multiple Intelligences TheoryThe theory of multiple intelligences proposes that intelligence has multiple dimensions encompassing various areas, such as logical-mathematical, linguistic, spatial, interpersonal, and intrapersonal intelligence. It discusses how recognizing the differences in each intelligence can impact educational strategies and explains the diverse strengths of students participating in STEM competitions. (Visser, Et al 2006) Capital Transformation TheoryCapital transformation theory is the process by which individuals change one form of capital (e.g., social, cultural, or economic) into another to gain an advantage or achieve goals. This theory is linked to the case where students use their performance in STEM competitions to transform social recognition and academic capital into academic or career advancement. (Róna-Tas, 1997)

Research GapsThis highlights research gaps, particularly on issues that are underexplored in the literature, such as the relationship between success in STEM competitions and the development of professional identity or the influence of different types of capital transformation on long-term academic and career outcomes. This underscores the need for empirical research that integrates these frameworks to understand the holistic impact of participation in STEM competitions. (Tarlochan, Et al 2025) The COVID-19 pandemic offered a particularly vivid illustration: models trained on pre-pandemic behavioral data were deployed into a post-pandemic world with fundamentally altered

consumer patterns, traffic flows, and healthcare utilization rates, producing widespread degradation in the performance of models from demand forecasting to credit risk assessment (Bellamy et al., 2019). the dramatic global expansion of organized science, technology, engineering, and mathematics competitions at national and international levels. (Boudreau & Kaushik, 2023) The earliest scholarly engagement with science and mathematics competitions emerged primarily from cognitive developmental psychology, with researchers examining the relationship between competitive performance and underlying mathematical or scientific reasoning abilities. (Pasigon, 2024) This foundational literature established the intellectual terrain for later investigations by demonstrating that competition performance was not simply a function of innate talent but was substantially shaped by the quality and intensity of preparation, mentorship, and institutional support. Gao, (2014). China's national STEM competition system is among the most institutionally elaborate and extensively governed in the world. The system's architecture reflects the distinctive features of China's educational governance—a hierarchical state-society relationship in which the central government sets.

Research Methodology

Research Design

This study employed a quantitative cross-sectional survey design to develop and validate the **Academic Capital Accumulation–Capability Building–Identity Conversion (ACCM) model** and examine the structural relationships among Competition Achievement (CA), Multiple Intelligence (MI), STEM Professional Identity (SPI), and Perceived Title Promotion Performance (PTP) using Structural Equation Modeling (SEM).

Population and Sample

The target population comprised teachers in China who had served as mentors, coaches, or instructors for students participating in national STEM competitions. Purposive sampling was employed to recruit qualified participants. Following Hair et al. (2019), a minimum sample of 200 was considered adequate for SEM. After data screening, **326 valid questionnaires** were retained for analysis.

Research Instrument

Data were collected using a structured questionnaire consisting of five sections: demographic information and four latent constructs—Competition Achievement (CA), Multiple Intelligence (MI), STEM Professional Identity (SPI), and Perceived Title Promotion Performance (PTP). The instrument contained 5 CA items, 12 MI items, 6 SPI items, and 6 PTP items. Items were adapted from relevant theoretical and empirical literature and contextualized for China's STEM education system. All substantive items were measured on a **seven-point Likert scale** ranging from 1 (Strongly Disagree) to 7 (Strongly Agree).

Validity and Reliability

Content validity was assessed by experts using the **Item-Objective Congruence (IOC) index**. The questionnaire was then pilot-tested with respondents similar to the target population but excluded from the final sample. Internal consistency was assessed using **Cronbach's alpha**. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was subsequently conducted to evaluate construct validity and reliability. Composite Reliability (CR) ranged from **0.920 to 0.957**, and Average Variance Extracted (AVE) ranged from **0.657 to 0.788**, indicating satisfactory reliability and convergent validity.

Data Collection and Analysis

Data were collected through an online questionnaire. Participation was voluntary, and responses were treated confidentially. Descriptive statistics were used to summarize participant characteristics. **Exploratory Factor Analysis (EFA)** was initially conducted to examine the empirical factor structure, followed by CFA to validate the measurement model. **SEM** was then used to test the hypothesized direct and indirect relationships among CA, MI, SPI, and PTP. Model fit was assessed using **CMIN/DF, GFI, CFI, NFI, IFI, and RMSEA**. Potential common method bias was examined using the unrotated single-factor approach. Mediation effects, including **CA ⟶ MI ⟶ PTP** and **CA ⟶ MI ⟶ SPI ⟶ PTP**, were examined using **bootstrapping** at a significance level of **.05**.

Results

The analytical sequence follows the two-stage structural equation modeling (SEM) approach recommended by Anderson and preliminary data

examination and descriptive analysis are presented first, followed by measurement model validation through confirmatory factor analysis, common method bias diagnosis, structural model estimation and hypothesis testing, mediation effect analysis, alternative model comparison, and robustness checks with control variables. Each section is organized to present statistical results with accompanying evaluative commentary that situates findings within the analytical framework while reserving theoretical interpretation discussion section Preliminary Analysis

First-Order Confirmatory Factor Analysis

An initial exploratory factor analysis (EFA) was conducted prior to CFA to verify the empirical factor structure of the 23-item instrument and to screen for any item-factor misalignment. The Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy yielded a value of 0.940, substantially exceeding the minimum acceptable threshold of 0.70, and Bartlett's test of sphericity was significant ($\chi^2(253) = 6{,}437.803$, $p < .001$), jointly confirming that the inter-item correlation matrix was suitable for factor extraction. Principal components analysis with Varimax rotation extracted four factors with eigenvalues exceeding 1.0, collectively explaining 77.285% of total item variance, comfortably surpassing the 60% threshold conventionally regarded as indicating adequate factor saturation (Hair et al., 2019). The first unrotated factor accounted for 39.622% of total variance, a value relevant to the subsequent common method bias assessment Examination of the rotated component matrix confirmed clean factor-item correspondence with no cross-loadings. All five CA items loaded exclusively on Factor 4 (loadings: CA1 = 0.890, CA2 = 0.875, CA3 = 0.865, CA4 = 0.867, CA5 = 0.858), all twelve MI items loaded exclusively on Factor 1 (loadings ranging from 0.853 to 0.890), all six SPI items loaded exclusively on Factor 3 (loadings ranging from 0.780 to 0.806), and all six PTP items loaded exclusively on Factor 2 (loadings ranging from 0.797 to 0.843). No item exhibited a secondary loading exceeding 0.30 on any non-target factor, satisfying the criterion for simple structure proposed by Thurstone (1947) and confirming the four-factor solution as empirically appropriate for the instrument's structure.

The confirmatory four-factor model was then estimated to verify the theoretically hypothesized factor structure and assess its statistical adequacy. All

23 standardized factor loadings were significant at $p < .001$ and ranged from 0.784 (SPI1) to 0.908 (LMI4), substantially exceeding the minimum threshold of 0.708 recommended by Hair et al. (2019) as indicative of items explaining more than 50% of their construct's variance. The overall measurement model demonstrated excellent fit to the data across all evaluated indices, as reported

Figure 1.

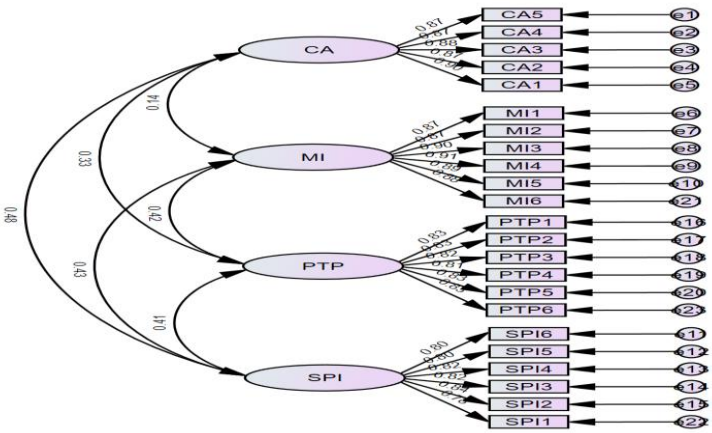
First-Order Confirmatory Factor Analysis: Factor Loadings, Reliability, and Validity Indices

Construct / Item	**Std. Loading (λ)**	**S.E.**	**C.R.**	**p**	**CR**	**AVE**
Competition Achievement (CA)					0.944	0.770
CA1	0.895	ref.	—	—		
CA2	0.873	0.045	21.667	***		
CA3	0.878	0.048	21.900	***		
CA4	0.872	0.048	21.620	***		
CA5	0.870	0.048	21.413	***		
Multiple Intelligence (MI)					0.957	0.788
LMI1 (⟶ LMI factor)	0.874	ref.	—	—		
LMI2	0.873	0.048	22.202	***		
LMI3	0.896	0.046	23.461	***		
LMI4	0.908	0.045	24.168	***		
INTER1 (⟶ INTER factor)	0.893	0.049	23.316	***		
INTER2	0.882	0.047	22.699	***		
INTER3	0.888	0.048	23.011	***		
INTER4	0.876	0.049	22.387	***		
INTRA1 (⟶ INTRA factor)	0.891	0.048	23.218	***		
INTRA2	0.885	0.047	22.854	***		
INTRA3	0.879	0.048	22.513	***		
INTRA4	0.884	0.047	22.779	***		

STEM Professional Identity (SPI)					0.920	0.657
SPI1	0.784	0.065	15.658	***		
SPI2	0.836	0.064	17.058	***		
SPI3	0.817	0.065	16.538	***		
SPI4	0.823	0.064	16.702	***		
SPI5	0.801	0.063	16.113	***		
SPI6	0.800	ref.	—	—		
Perceived Title Promotion Performance (PTP)					0.927	0.680
PTP1	0.826	ref.	—	—		
PTP2	0.832	0.059	17.868	***		
PTP3	0.823	0.059	17.598	***		
PTP4	0.806	0.059	17.052	***		
PTP5	0.833	0.057	17.924	***		
PTP6	0.828	0.058	17.762	***		

Note. Std. Loading = standardized factor loading; S.E. = standard error of unstandardized loading; C.R. = critical ratio (unstandardized loading / S.E.); ref. = reference indicator (loading fixed to 1.0 for identification). CR = Composite Reliability; AVE = Average Variance Extracted. CR > 0.70 and AVE > 0.50 indicate satisfactory convergent validity (Hair et al., 2019). *** p < .001.

Figure 2. Confirmatory factor analysis (CFA)

Convergent validity was assessed through composite reliability (CR) and average variance extracted (AVE) following the criteria established by Fornell and Larcker (1981) and subsequently refined by Hair et al. (2019). For a construct to demonstrate adequate convergent validity, CR must exceed 0.70 (with values above 0.80 considered good) and AVE must exceed 0.50. All four constructs exceeded both thresholds: CR values ranged from 0.920 (SPI) to 0.957 (MI), and AVE values ranged from 0.657 (SPI) to 0.788 (MI), confirming that the latent constructs explain substantially more than half of the variance in their respective observed indicators. Overall measurement model fit was excellent across all evaluated indices, with CMIN/DF = 1.218, GFI = 0.932, RMSEA = 0.026, CFI = 0.992, NFI = 0.959, IFI = 0.992 , all meeting or exceeding their respective conventional benchmarks Conclusions

The difficulty of this positioning is precisely what gives it value: it prevents the analytical errors that arise from each of its simpler alternatives, and it generates theoretical propositions that are simultaneously sociologically grounded and psychologically specific. The ACCM is a product of this positioning, and its value as a theoretical resource will ultimately be determined by the extent to which it enables future researchers to ask more precise questions, design more revealing studies, and produce more explanatorily adequate accounts of how teachers grow, identify, and flourish within the institutional structures that simultaneously enable and constrain their professional lives.

While national competition outcomes are progressively encoded within formal title-promotion rubrics, the mechanisms through which such encoding translates into tangible capability growth and perceived career advancement have remained theoretically underspecified. The present study addressed this gap by constructing and empirically testing a four-variable structural model linking Competition Achievement (CA), Multiple Intelligences (MI), STEM Professional Identity (SPI), and Perceived Title Promotion Performance (PTP) among a nationally recruited sample of 326 STEM competition-coaching teachers in China.

Discussion

This study advances the theoretical literature on educational capital, institutional governance, and professional identity in four distinct but mutually reinforcing directions. Each contribution addresses a gap identified in the foundational review of extant scholarship and produces conceptual resources applicable beyond the specific institutional context under investigation. What has been comparatively underdeveloped is a specification of the psychological conversion process — the series of cognitive, affective, and identity-related transformations through which institutionally recognized performance is transmuted into the subjective experience of institutional reward. The present study moves beyond correlation-based validation by articulating a mechanism-based structural explanation of how educational performance becomes institutionally convertible capital. By inserting multiple intelligences development and STEM professional identity as sequential mediating stages, the model reveals the internal workings of capital conversion rather than simply confirming that conversion occurs.

Policy and Practical Implications

The theoretical and empirical results of this study generate a layered set of implications for educational policy and institutional practice, organized across three governance levels: national systemic design, institutional organizational strategy, and individual professional development architecture. These implications are grounded in the mechanism-based account provided by the ACCM and are therefore more analytically specific than conventional prescriptions for "improving professional development" or "strengthening evaluation systems."

Limitations and Future Research Directions

The present study advances theoretical understanding and provides a rigorous empirical foundation for the ACCM framework, but it does so within a set of methodological and contextual constraints that must be candidly acknowledged. These constraints define both the boundaries of the study's claims and the productive agenda for future research.

Future research might also extend the ACCM by exploring variables that moderate the efficiency of each conversion stage rather than simply

mediating the overall CA-to-PTP pathway. Candidate moderators include principal instructional leadership quality at the school level, which may accelerate or retard the MI⟶SPI conversion by providing or withholding the social recognition that identity consolidation requires; teacher regulatory focus orientation (promotion-focused versus prevention-focused), which may interact with institutional encoding strength to determine whether high-coded performance generates intrinsic developmental motivation or merely extrinsic credential-seeking behavior; and temporal proximity to title evaluation, which creates incentive structures that may either concentrate or diffuse teachers' developmental.

Concluding Reflection

This dissertation began from the observation that contemporary educational governance in China has progressively formalized the institutional pathways through which teacher performance is recognized, evaluated, and rewarded, with national STEM competition achievement occupying an increasingly prominent position within this formalization. The intellectual motivation for the present inquiry was not to evaluate the wisdom or equity of this governance trajectory in normative terms but to understand its structural logic — to articulate the mechanism through which institutionalized performance coding generates its effects on teachers' professional development and institutional experiences. The findings reported in this dissertation, and the theoretical framework constructed to interpret them, represent this study's contribution to that understanding.

The ACCM makes this full conversion sequence explicit, gives each stage a theoretically grounded analytical identity, and embeds the entire process within an account of how institutional governance structures — specifically, the state's authority to code performance as capital — set the conversion cycle in motion and determine its structural parameters.

The teacher who engages in competition coaching is not merely executing an institutional script; she is simultaneously accumulating credentials, developing competencies, constructing identity, and making meaning within a governance architecture that she did not design and cannot fully control. Understanding the structural logic of that architecture — and the mechanisms

through which it translates into the texture of her professional experience — is not merely an academic exercise. It is the precondition for designing institutions that generate the conditions under which such a teacher can, in the fullest sense of the phrase, come professionally into her own.

Reference

Boudreau, K. J., & Kaushik, N. (2023). Gender differences in responses to competitive organization? A field experiment on differences between STEM and non-STEM fields from an internet-of-things platform. Organization Science, 34(6), 2119- 2142.

Gao, Y. (2014). An emerging giant of science: Achievements and challenges of STEM education

in China. The age of STEM, 47-66.

Gao, Y. (2014). An emerging giant of science: Achievements and challenges of STEM education

in China. The age of STEM, 47-66.

Karthikeyan, P. (2026). Artificial intelligence in STEM education: A systematic synthesis of trends,

tools, and implications (2014-2025). Contemporary Mathematics and Science Education, 7(1), ep26002.

Liou, T. Y., & Chang, N. Y. (2008). The applications of social capital theory in education. Hsiuping journal of humanities and social sciences, 11(September), 99-122.

Miller, K., Sonnert, G., & Sadler, P. (2018). The influence of students' participation in STEM competitions on their interest in STEM careers. International Journal of Science

Education, Part B, 8(2), 95-114.

Mohamed, B. H., Ari, I., Al-Sada, M. B. S., & Koç, M. (2021). Strategizing human development for a country in transition from a resource-based to a knowledge-based economy. Sustainability, 13(24), 13750.

Miller, K., Sonnert, G., & Sadler, P. (2018). The influence of students' participation in STEM competitions on their interest in STEM careers. International Journal of Science Education, Part B, 8(2), 95-114.

Pasigon, C. P. (2024). Mathematical proficiency, scientific reasoning, metacognitive skills, and performance of learners in physics: a mathematical model. International Journal of Learning, Teaching and Educational Research, 23(4), 252-278.

Róna-Tas, Á. (1997). Path dependence and capital theory: Sociology of the post-communist

economic transformation. East European Politics and Societies, 12(1), 107-131.

Tarlochan, F., Alduais, A., Chaaban, Y., & Du, X. (2025). Integrating sustainability into STEM education and career development: a scientometric and narrative review. International Journal of STEM Education, 12(1), 1-22.

Wang, G. (2024). 'A cultured man is not a tool': the impact of confucian legacies on the standing

of vocational education in China. Journal of Vocational Education & Training, 76(1), 179-196.

Yujie, Z., Chen, Y., Kan, Z. C., & Xia, S. Y. (2026). The Landscape of STEM Education in China:

Policies, Practices, and Pathways for Integration. Research in Integrated STEM Education, 1(aop), 1-43.

Visser, B. A., Ashton, M. C., & Vernon, P. A. (2006). Beyond g: Putting multiple intelligences theory to the test. Intelligence, 34(5), 487-502.

Willetts, G., & Clarke, D. (2014). Constructing nurses' professional identity through social identity

theory. International journal of nursing practice, 20(2), 164-169.

Zhong, B., Liu, X., Zhan, Z., Ke, Q., & Wang, F. (2022). What should a Chinese top-level design in

STEM Education look like?. Humanities and Social Sciences Communications, 9(1), 261.

ถอดบทเรียนแนวคิดโคดาวาริจากมหาวิทยาลัยสึคุบะ สู่ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่เหนือมาตรฐาน*

LESSONS FROM KODAWARI AT THE UNIVERSITY OF TSUKUBA TOWARD EDUCATIONAL LEADERSHIP BEYOND STANDARDS

กลัญญุตา ก้องธีรสกุล[1] ปัทมพร แสงศรี[2] ฟ้าอำพร สิงห์ทอง[3]
อนุชา กอนพ่วง[4] และ ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย[5]
Kalunyuta Kongthirasakul[1] Patthamaporn Sangsri[2] Fa-amporn Singtong[3]
Thirasak Uppamaiathichai[4] and Anucha Kornpuang[5]
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University,Thailand
Corresponding Author's Email: Patthamaporn.sn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนแนวคิดโคดาวาริจากการศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยสึคุบะ ประเทศญี่ปุ่น และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแนวคิดนี้กับภาวะผู้นำทางการศึกษาในบริบทการบริหารองค์กรสมัยใหม่ที่ให้น้ำหนักกับตัวชี้วัดและผลลัพธ์ที่วัดได้ในระยะสั้น โดยใช้การวิเคราะห์แนวคิดร่วมกับการสะท้อนประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน ผ่านกรอบทฤษฎีทางการบริหาร ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อทำความเข้าใจว่าแนวคิดโคดาวาริมีคุณลักษณะอย่างไร และสัมพันธ์กับการพัฒนาผู้นำและการยกระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาในลักษณะใด

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าโคดาวาริเป็นมาตรฐานทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานที่ตั้งอยู่บนความมุ่งมั่นต่อคุณภาพ ความรับผิดชอบ และการให้คุณค่าแก่ผู้อื่น โดยผู้ที่ยึดถือแนวคิดนี้จะรักษาความประณีตของงานไว้อย่างสม่ำเสมอแม้ในรายละเอียดที่ปราศจากการตรวจสอบจากภายนอก แนวคิดนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญสามประการที่เชื่อมโยงกันตามระดับของการวิเคราะห์ ได้แก่ คุณค่าภายในและแรงจูงใจที่ยั่งยืนในระดับบุคคลซึ่งขับเคลื่อนการทำงานจากความรับผิดชอบต่อตนเองมากกว่ารางวัลภายนอก มาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอมในระดับงานซึ่งมุ่งความประณีตและความรับผิดชอบต่อคุณภาพในทุกขั้นตอน และวัฒนธรรมองค์กรบนฐานความไว้วางใจและทุนทางสังคมในระดับองค์กรซึ่งเกิดจากการให้เกียรติซึ่งกันและกันของบุคลากรทุกระดับ ทั้งนี้ ความนอบน้อม การให้เกียรติในวิชาชีพ และความใส่ใจในรายละเอียด เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมภาวะผู้นำที่น่าเชื่อถือและยั่งยืน

* Received 30 June 2026; Revised 3 August 2026; Accepted 31 August 2026

บทความเสนอว่าการนำโคดาวาริมาใช้ในภาวะผู้นำทางการศึกษามิใช่การเลียนแบบวัฒนธรรมญี่ปุ่น หากเป็นการยกระดับมาตรฐานภายในของผู้นำจากการมุ่งทำงานให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน ไปสู่การสร้างคุณค่าที่สูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพองค์กรบนฐานการให้คุณค่าแก่ความเป็นมนุษย์ เพื่อนำไปสู่สถาบันการศึกษาที่สร้างและส่งมอบคุณค่าทางปัญญาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: โคดาวาริ, ภาวะผู้นำทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยสึคุบะ

Abstract

This article aims to draw lessons from the concept of Kodawari through a study visit to the University of Tsukuba, Japan, and to analyze how this concept relates to educational leadership within the context of contemporary organizational management, which tends to emphasize performance indicators and short-term measurable outcomes. Employing conceptual analysis together with reflective analysis of the study visit, and drawing on theories of management, leadership, and organizational culture, the article examines the characteristics of Kodawari and how it relates to leadership development and the improvement of quality in educational institutions.

The analysis indicates that Kodawari is an ethical standard of professional practice grounded in a commitment to quality, responsibility, and respect for others, whereby those who hold to it sustain the refinement of their work consistently, even in details that are subject to no external inspection. The concept comprises three interrelated components across different levels of analysis: intrinsic value and sustainable motivation at the individual level, which drives work through responsibility to oneself rather than external rewards; uncompromising quality standards at the level of the work itself, which pursue care and responsibility for quality at every stage; and an organizational culture built on trust and social capital at the organizational level, arising from mutual respect among members at all levels. Humility, professional dignity, and attentiveness to detail emerge as key factors shaping trustworthy and sustainable leadership.

The article proposes that applying Kodawari to educational leadership is not an imitation of Japanese culture, but rather a means of elevating leaders'

internal standards, from working merely to meet assessment criteria toward creating value beyond ordinary standards, alongside developing organizational quality on the basis of respect for human worth, in order to foster educational institutions that create and deliver intellectual value sustainably.

Keywords: Kodawari, Educational Leadership, University of Tsukuba

บทนำ

การบริหารองค์กรในปัจจุบันดำเนินไปภายใต้แรงกดดันจากการแข่งขันและระบบตัวชี้วัดที่มุ่งความรวดเร็วและผลลัพธ์ที่วัดเป็นปริมาณ องค์กรจำนวนมากจึงให้น้ำหนักกับยุทธศาสตร์ระดับกว้างและผลสัมฤทธิ์ที่เห็นผลในระยะสั้นเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปรัชญาการบริหารแบบญี่ปุ่นซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลด้านความประณีตในการทำงาน ยังคงเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่ประคับประคองความยั่งยืนขององค์กรมาอย่างต่อเนื่อง แนวคิดหนึ่งที่สะท้อนรากฐานนี้คือ โคดาวาริ (Kodawari - こだわり) ซึ่งมีความหมายว่า การยึดมั่นในมาตรฐานที่ตนกำหนดขึ้นโดยไม่ประนีประนอม แม้ในรายละเอียดที่ปราศจากการตรวจสอบจากภายนอก การยึดมาตรฐานลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในแบบฉบับญี่ปุ่น ที่เห็นว่าคุณภาพที่แท้จริงต้องเริ่มต้นจากจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงาน มิใช่จากการควบคุมภายนอกเพียงอย่างเดียว (Ishikawa, 1985)

ในบริบทของภาวะผู้นำทางการศึกษา แนวคิดโคดาวาริมีความสำคัญ เพราะความสำเร็จของสถาบันการศึกษามิได้เกิดจากนโยบายหรือโครงสร้างของระบบเพียงลำพัง แต่เกิดจากมาตรฐานภายในที่ผู้นำยึดถือต่อจริยธรรมวิชาชีพและการให้คุณค่าแก่ผู้อื่น มุมมองนี้สอดรับกับแนวคิดภาวะผู้นำระดับที่ห้าที่เสนอว่าผู้นำซึ่งนำองค์กรจากดีสู่ยอดเยี่ยมมักผสานความถ่อมตนส่วนบุคคลเข้ากับความมุ่งมั่นทางวิชาชีพอย่างแรงกล้า (Collins, 2001) เมื่อพิจารณาผ่านกรอบนี้ โคดาวาริจึงมิใช่เพียงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล แต่เป็นมาตรฐานทางจริยธรรมที่หล่อหลอมภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรได้

มหาวิทยาลัยสึคุบะเป็นตัวอย่างที่สะท้อนแนวคิดนี้ได้ชัดเจน มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีรากฐานสืบเนื่องจาก Tokyo University of Education และได้รับการสถาปนาใหม่ในปี 1973 ณ เมืองวิทยาศาสตร์สึคุบะ ในฐานะมหาวิทยาลัยที่ปรับเปลี่ยนระบบวิชาการแบบเดิมภายใต้ปรัชญา Open and New โดยยกเลิกระบบคณะแบบดั้งเดิมและใช้ระบบกลุ่มวิชาและกลุ่มวิจัยแทน เพื่อลดการทำงานแบบแยกส่วนและส่งเสริมการไหลเวียนขององค์ความรู้ข้ามศาสตร์ ขณะเดียวกัน แม้จะเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม วิถีปฏิบัติขององค์กรยังคงรักษาความนอบน้อมและการให้เกียรติผู้อื่นไว้อย่างเข้มแข็ง ภาวะผู้นำที่ปรากฏจึงแสดงถึงความ

สมดุลระหว่างประสิทธิภาพของระบบและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นแง่มุมที่การศึกษาดูงานด้านโครงสร้างหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจมองข้ามไป

เมื่อนำแนวคิดโคดาวาริมาพิจารณาเทียบกับบริบทการศึกษาไทย ปรากฏความไม่สอดคล้องกันระหว่างหลักการกับการปฏิบัติที่ควรตั้งข้อสังเกต ระบบการศึกษาไทยมีกลไกจริยธรรมวิชาชีพที่ใกล้เคียงกับโคดาวาริอยู่แล้วในหลักการ ผ่านมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรัก ศรัทธา และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ แต่ในทางปฏิบัติ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาไทยกลับถูกขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอกเป็นหลัก ความแตกต่างสำคัญระหว่างโคดาวาริกับวัฒนธรรมคุณภาพของไทยจึงมิได้อยู่ที่การขาดกรอบจริยธรรมวิชาชีพ แต่อยู่ที่การแปลงหลักการนั้นให้กลายเป็นมาตรฐานภายในที่ผู้ปฏิบัติยึดถือแม้ในจุดที่ปราศจากการตรวจสอบ

ข้อมูลจากการประเมินระดับนานาชาติสะท้อนสภาพนี้ได้ในระดับหนึ่ง ผลการประเมิน PISA 2022 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านอยู่ที่ 394 409 และ 379 คะแนนตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD ในทุกด้าน (OECD, 2023) ขณะที่การวิเคราะห์เพิ่มเติมพบว่าสัดส่วนนักเรียนไทยที่มีผลการเรียนรู้ระดับสูงในวิชาคณิตศาสตร์มีเพียงประมาณร้อยละ 1 สวนทางกับสัดส่วนผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่าระดับพื้นฐานซึ่งสูงกว่ามาก (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) ข้อมูลนี้แสดงว่าความเป็นเลิศในระดับบุคคลซึ่งเป็นแก่นของโคดาวาริ ยังปรากฏได้จำกัดในระบบการศึกษาไทย และแสดงถึงความจำเป็นของการปลูกฝังมาตรฐานภายในในระดับผู้ปฏิบัติงาน มิใช่เพียงระดับนโยบาย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อถอดบทเรียนแนวคิดโคดาวาริจากการศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยสึคุบะ ประเทศญี่ปุ่น 2) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดนี้ผ่านกรอบทฤษฎีทางการบริหาร ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กร และ 3) เพื่ออภิปรายความหมายของโคดาวาริต่อภาวะผู้นำทางการศึกษาในบริบทไทย พร้อมเสนอกรอบการนำไปใช้สำหรับผู้นำสถานศึกษา ในการวิเคราะห์ บทความพิจารณาโคดาวาริผ่านองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการตามระดับของการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) คุณค่าภายในและแรงจูงใจที่ยั่งยืน 2) มาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอม และ 3) วัฒนธรรมองค์กรบนฐานความไว้วางใจและทุนทางสังคม บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่ใช้การวิเคราะห์แนวคิดร่วมกับการสะท้อนประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน โดยเชื่อมโยงข้อสังเกตจากการศึกษาดูงานเข้ากับการทบทวนวรรณกรรมด้านการบริหารและภาวะผู้นำ แล้วตีความเพื่อสร้างข้อเสนอทางความคิด มิใช่การวิจัยที่เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจากมหาวิทยาลัยสึคุบะโดยตรง ข้อเสนอที่ได้จึงเป็นกรอบทางความคิดที่รอการตรวจสอบด้วยข้อมูลในบริบทไทยต่อไป

แนวคิด “โคดาวาริ” (Kodawari - こだわり)

โคดาวาริ หมายถึง ความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อมาตรฐานที่ตนกำหนดขึ้นโดยไม่ประนีประนอม เป็นสภาวะที่บุคคลยกระดับความรับผิดชอบในหน้าที่ให้เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีทางวิชาชีพ ผู้ที่ยึดถือโคดาวาริจะรักษาความประณีตของงานไว้อย่างสม่ำเสมอ แม้ในรายละเอียดที่ไม่มีการตรวจสอบจากภายนอก แนวคิดนี้จัดอยู่ในกลุ่มแนวคิดวัฒนธรรมคุณภาพแบบญี่ปุ่นร่วมกับโมโนซุกุริซึ่งหมายถึงจิตวิญญาณของการสร้างสรรค์งาน และไคเซ็นซึ่งหมายถึงการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยโคดาวาริเน้นที่การให้ความสำคัญกับรายละเอียดอย่างไม่ลดละ (Aivazi & Brett, 2024) ในบริบทของการบริหาร โคดาวาริจึงมิได้เป็นเพียงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล แต่เป็นมาตรฐานทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานที่มุ่งยกระดับผลงานให้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรที่เห็นว่าคุณภาพที่แท้จริงเริ่มต้นจากจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงาน (Ishikawa, 1985) บทความนี้วิเคราะห์แนวคิดโคดาวาริผ่านองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. คุณค่าภายในและแรงจูงใจที่ยั่งยืน

โคดาวาริขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจภายในมากกว่าปัจจัยภายนอกอย่างรางวัลหรือคำชื่นชม โดยเกิดจากความรัก ความภาคภูมิใจ และความรับผิดชอบต่อคุณภาพของงาน คุณลักษณะนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเองที่เสนอว่าบุคคลจะแสดงศักยภาพได้เต็มที่เมื่อมีอิสระในการกำหนดทิศทางการทำงานและเชื่อมั่นในความสามารถของตน (Deci & Ryan, 2017) เมื่อผู้นำยึดถือโคดาวาริ เป้าหมายของงานจะเปลี่ยนจากการทำภารกิจให้สำเร็จตามกำหนดไปสู่การรักษามาตรฐานที่ตนมีต่อตนเอง ส่งผลให้เกิดความใส่ใจในรายละเอียดแม้ในส่วนที่ไม่มีการตรวจสอบจากภายนอก

นอกจากนี้ แนวคิดหลักการความก้าวหน้ายังอธิบายว่าแรงจูงใจที่ยั่งยืนเกิดจากการรับรู้ว่าตนกำลังทำงานที่มีความหมายและเห็นความก้าวหน้าของงานนั้นอย่างต่อเนื่อง (Amabile & Kramer, 2011) โคดาวาริจึงมิใช่เพียงการใส่ใจรายละเอียด แต่เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าที่หล่อหลอมทั้งคุณภาพของงาน จริยธรรมในการทำงาน และภาวะผู้นำไปพร้อมกัน

2. มาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอม

เมื่อคุณค่าภายในของผู้ปฏิบัติงานแสดงออกมาเป็นการกระทำ ย่อมปรากฏเป็นมาตรฐานคุณภาพที่ไม่ยอมประนีประนอมในทุกขั้นตอนของงาน โคดาวาริในระดับนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อว่าคุณภาพที่แท้จริงเริ่มต้นจากจิตสำนึกของผู้ปฏิบัติงานมากกว่าการควบคุมด้วยกระบวนการเพียงอย่างเดียว (Ishikawa, 1985) แนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาการทำงานแบบญี่ปุ่นอีกหลายแนวคิดที่เน้นความประณีตของงานร่วมกัน โดยเฉพาะโมโนซุกุริซึ่งหมายถึงการสร้างสรรค์งานด้วยความรับผิดชอบต่อคุณภาพ และมองการพัฒนางาน การควบคุมกระบวนการ ไปจนถึงการส่งมอบผลงานเป็นหนึ่งเดียวที่เชื่อมโยงกัน แตกต่างจากแนวทางที่แยกแต่ละกิจกรรมออกจากกัน (Aoki & Staeblein, 2018) โคดาวาริและโมโนซุกุริจึงเป็น

แนวคิดที่เสริมกัน โดยโคดาวาริเน้นการยึดมั่นในมาตรฐานของผู้ปฏิบัติ ส่วนโมโนซุกุริอธิบายว่าการยึดมาตรฐานนั้นปรากฏในกระบวนการสร้างงานอย่างไร

ภายใต้มาตรฐานลักษณะนี้ การจัดการคุณภาพไม่ได้มุ่งเพียงรักษามาตรฐานให้คงที่ แต่มุ่งใส่ใจรายละเอียดในทุกขั้นตอนของการทำงาน ผู้นำจึงขับเคลื่อนองค์กรด้วยความเชื่อว่าทุกกระบวนการคือโอกาสในการยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดความบกพร่องเป็นศูนย์ที่เห็นว่าคุณภาพต้องเกิดจากการทำให้ถูกต้องตั้งแต่ต้นมากกว่าการแก้ไขในภายหลัง (Crosby, 1979)

ความประณีตที่ปรากฏในการปฏิบัติงานยังสัมพันธ์กับแนวคิดคุณภาพที่สร้างความประทับใจของคาโน ซึ่งอธิบายว่าความประทับใจสูงสุดของผู้รับบริการมักเกิดจากรายละเอียดที่ไม่ได้คาดหวังไว้ล่วงหน้าแต่ได้รับเกินความคาดหมาย (Kano et al., 1984) ความใส่ใจที่แทรกอยู่ในทุกองค์ประกอบของงานจึงไม่เพียงยกระดับคุณภาพของการบริการทางการศึกษา แต่ยังช่วยสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือให้แก่สถาบันได้อย่างต่อเนื่อง

3. วัฒนธรรมองค์กรบนฐานความไว้วางใจและทุนทางสังคม

ความสำคัญของโคดาวาริมิได้จำกัดอยู่ที่ระดับบุคคล แต่ปรากฏชัดเมื่อแนวคิดนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับมุมมองที่เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรเกิดจากค่านิยมและสมมติฐานร่วมที่บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติโดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอก (Schein, 2010) ในบริบทของภาวะผู้นำทางการศึกษา โคดาวาริมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจ ซึ่งเป็นรากฐานของทีมงานที่ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lencioni, 2002) การที่ผู้นำและบุคลากรให้เกียรติซึ่งกันและกันไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด แสดงถึงการยอมรับคุณค่าและความรับผิดชอบร่วมกันต่อความสำเร็จขององค์กร

มุมมองนี้สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมที่เห็นว่าความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความไว้วางใจช่วยส่งเสริมความร่วมมือและลดต้นทุนในการบริหารจัดการ (Putnam, 1995) องค์กรที่บุคลากรทุกระดับยึดถือมาตรฐานโคดาวาริร่วมกันจึงสามารถสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจและความใส่ใจ จนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการร่วมกัน จะเห็นว่าโคดาวาริเชื่อมโยงแรงจูงใจในระดับบุคคล มาตรฐานคุณภาพในระดับงาน และวัฒนธรรมความไว้วางใจในระดับองค์กรเข้าด้วยกัน โดยคุณค่าภายในทำให้ผู้นำมุ่งมั่นต่อความถูกต้องและความประณีตจากภายในตนเอง ความมุ่งมั่นนี้แสดงออกเป็นมาตรฐานคุณภาพที่ไม่ประนีประนอมในทุกขั้นตอนของงาน และเมื่อมาตรฐานนี้แสดงออกผ่านการให้เกียรติและความใส่ใจต่อผู้ร่วมงานทุกระดับ ย่อมนำไปสู่วัฒนธรรมของความไว้วางใจที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน

ภาวะผู้นำที่ปรากฏ ณ มหาวิทยาลัยสึคุบะ

ประสบการณ์จากมหาวิทยาลัยสึคุบะแสดงว่าภาวะผู้นำทางการศึกษาที่ตั้งอยู่บนโคดาวาริมิได้วัดจากถ้อยคำในวิสัยทัศน์หรือแผนยุทธศาสตร์ แต่วัดจากความประณีตที่ผู้นำแสดงออกผ่านการตัดสินใจ การสื่อสาร และการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ข้อสังเกตหนึ่งที่ปรากฏชัดคือความนอบน้อมของศาสตราจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแม้จะมีชื่อเสียงและความเชี่ยวชาญในระดับสากล แต่แสดงความอ่อนน้อมและมักกล่าวขออภัยเมื่อเห็นว่าการสื่อสารอาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจไม่ชัดเจน พฤติกรรมนี้มิใช่เพียงมารยาททางสังคม แต่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

พฤติกรรมนี้สอดคล้องกับแนวคิดความถ่อมตนทางปัญญาที่อธิบายว่าผู้มีความรู้สูงย่อมตระหนักถึงข้อจำกัดของตนและพร้อมเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย (Leary et al., 2017) อีกทั้งยังสะท้อนคุณลักษณะของภาวะผู้นำระดับที่ห้า ซึ่งเป็นระดับสูงสุดในลำดับขั้นของภาวะผู้นำที่ผสานคุณสมบัติสองด้านที่ดูเหมือนขัดกันเข้าไว้ด้วยกัน คือความถ่อมตนกับความมุ่งมั่นทางวิชาชีพอย่างแรงกล้า ผู้นำในระดับนี้ทุ่มเทต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างไม่ลดละ แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่ยกตนหรือแสวงหาการยอมรับให้แก่ตนเอง โดยมักให้เครดิตความสำเร็จแก่ผู้อื่นและปัจจัยแวดล้อม ขณะที่พร้อมรับผิดชอบต่อความผิดพลาดด้วยตนเอง (Collins, 2001)

การแสดงความอ่อนน้อมลักษณะนี้ช่วยลดระยะห่างทางอำนาจ สร้างความปลอดภัยทางจิตใจ และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พฤติกรรมดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ที่เห็นว่าหน้าที่สำคัญของผู้นำคือการส่งเสริมให้ผู้อื่นเติบโตและประสบความสำเร็จ (Greenleaf, 1977) บทเรียนจากมหาวิทยาลัยสึคุบะจึงแสดงว่ายิ่งบุคคลก้าวสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการมากเท่าใด ความอ่อนน้อมและการให้เกียรติผู้อื่นยิ่งต้องปรากฏชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น นอกจากความนอบน้อมของผู้นำแล้ว โคดาวาริที่ปรากฏ ณ มหาวิทยาลัยสึคุบะยังสะท้อนผ่านแนวปฏิบัติอีกสองประการที่เห็นได้ชัดเจน คือการให้เกียรติในวิชาชีพทุกลำดับชั้นและความใส่ใจในรายละเอียดจนถึงวินาทีสุดท้าย

การให้เกียรติในวิชาชีพทุกลำดับชั้น

การให้เกียรติในลำดับชั้นแรกปรากฏผ่านการที่ศาสตราจารย์และผู้บริหารระดับสูงปฏิบัติต่อบุคลากรทุกฝ่ายด้วยความเคารพในฐานะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ก่อให้เกิดความไว้วางใจและการประสานงานบนฐานความสัมพันธ์ที่ก้าวข้ามข้อจำกัดของลำดับชั้นทางการบริหาร แนวปฏิบัตินี้สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่าองค์กรที่มีผลการดำเนินงานสูงมิได้ขับเคลื่อนด้วยโครงสร้างสายบังคับบัญชาที่เข้มงวด แต่ขับเคลื่อนด้วยความเคารพซึ่งกันและกันและเป้าหมายร่วมกัน โดยเมื่อความเคารพข้ามสายงานเกิดขึ้น ประสิทธิภาพของงานจะเพิ่มขึ้นและข้อผิดพลาดจะลดลง (Gittell, 2003)

การให้ความสำคัญกับคุณภาพของงานมากกว่าตำแหน่งหน้าที่ยังสอดคล้องกับแนวคิดการลดระยะห่างทางอำนาจในทฤษฎีมิติวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายว่าการให้เกียรติในทุกบทบาทช่วยสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของงานร่วมกัน ส่งผลให้บุคลากรทุกระดับใช้ความเชี่ยวชาญของตนได้เต็มศักยภาพภายใต้บรรยากาศของความไว้วางใจ (Hofstede, 2001) นอกจากนี้การยอมรับคุณค่าของงานทุกลักษณะยังสะท้อนมุมมองที่ให้เกียรติงานฝีมือทุกประเภท โดยถือว่างานตั้งแต่งานสนับสนุนไปจนถึงงานวิชาการขั้นสูง หากทำด้วยความทุ่มเทและประณีตย่อมมีคุณค่าและความเป็นมืออาชีพที่เท่าเทียมกัน มุมมองนี้เชื่อมโยงกับข้อเสนอที่ว่าความรู้ฝังลึกของบุคลากรระดับปฏิบัติการคือทรัพยากรสำคัญขององค์กร การที่ผู้นำแสดงความเคารพต่อเจ้าหน้าที่ทุกส่วนจึงเป็นแนวทางในการนำความรู้เหล่านั้นมาใช้พัฒนาองค์กร (Nonaka & Takeuchi, 1995)

การให้เกียรติในศักดิ์ศรีของวิชาชีพทุกลำดับชั้นจึงมิใช่เพียงการแสดงออกทางจริยธรรมส่วนบุคคล แต่เป็นกลไกที่เปลี่ยนระบบจากการสั่งการไปสู่ความร่วมมือ ความมั่นคงและเอกภาพของระบบการศึกษาที่ปรากฏจึงเกิดจากการยอมรับว่าทุกบทบาทในองค์กรมีความสำคัญเท่าเทียมกัน โดยมีผู้นำเป็นผู้เชื่อมโยงความไว้วางใจไว้อย่างต่อเนื่อง

ความใส่ใจในรายละเอียดจนถึงวินาทีสุดท้าย

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือการที่เจ้าภาพยืนส่งผู้มาเยือนจนรถเคลื่อนพ้นสายตา ซึ่งมิใช่เพียงมารยาทในการต้อนรับ แต่สะท้อนโคดาวาริและแนวคิดโอโมเตะนาชิในการดูแลผู้มาเยือนอย่างใส่ใจ การส่งแขกจนสุดสายตาแสดงให้เห็นว่าการดูแลผู้มาเยือนไม่สิ้นสุดลงเมื่อภารกิจเสร็จสิ้น แต่สมบูรณ์เมื่อความรู้สึกของผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด แนวปฏิบัตินี้สอดคล้องกับมุมมองที่เห็นว่าการบริการที่แท้จริงคือการถ่ายทอดความตั้งใจจริงลงสู่การปฏิบัติ (Hara et al., 2022)

การให้ความสำคัญกับช่วงเวลาสุดท้ายยังสอดคล้องกับกฎจุดสูงสุดและจุดจบที่อธิบายว่ามนุษย์มักจดจำประสบการณ์จากช่วงเวลาที่ประทับใจที่สุดและช่วงสุดท้ายของเหตุการณ์ (Kahneman et al., 1993) การใส่ใจจนวินาทีสุดท้ายจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นอุปนิสัยยังสอดคล้องกับแนวคิดจริยศาสตร์คุณธรรมที่เห็นว่าความเป็นเลิศเกิดจากการกระทำที่ทำซ้ำจนกลายเป็นคุณลักษณะประจำตน (Aristotle, 2000) เมื่อการปฏิบัติลักษณะนี้แพร่ไปทั่วองค์กรจนบุคลากรซึมซับคุณค่าเดียวกัน ย่อมจะกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณค่าและยั่งยืน

บทเรียนจากมหาวิทยาลัยสึคุบะจึงแสดงว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษามิได้เกิดจากนโยบายหรือโครงสร้างเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากผู้นำที่นำหลักโคดาวาริมาใช้กำกับตนเองและตระหนักว่าความสำเร็จที่ยั่งยืนมักปรากฏอยู่ในรายละเอียดที่หล่อหลอมด้วยความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

โคดาวาริกับบริบทการศึกษาไทย

เมื่อนำโคดาวาริมาพิจารณากับบริบทการศึกษาไทย พบว่าระบบการศึกษาไทยมีกลไกจริยธรรมวิชาชีพที่ใกล้เคียงกับโคดาวาริอยู่แล้วในหลักการ มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษากำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรัก ศรัทธา และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ซึ่งมีความหมายของการยกระดับมาตรฐานภายในเช่นเดียวกับโคดาวาริ ความแตกต่างสำคัญจึงมิได้อยู่ที่การขาดกรอบจริยธรรมวิชาชีพ แต่อยู่ที่การนำหลักการนั้นไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติพบว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษาไทยถูกขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอกเป็นหลัก ทั้งรอบการประเมินคุณภาพและตัวชี้วัดที่วัดเป็นปริมาณของหน่วยงานต้นสังกัด เมื่อแรงขับเคลื่อนหลักมาจากการตรวจสอบภายนอก มาตรฐานย่อมมีแนวโน้มกลายเป็นเพดานที่ผู้ปฏิบัติมุ่งทำให้ผ่านเกณฑ์ มากกว่าจะเป็นระดับต่ำสุดที่ผู้ปฏิบัติยกระดับต่อไปด้วยตนเอง สภาวะนี้แตกต่างจากโคดาวาริที่ให้ผู้ปฏิบัติกำหนดมาตรฐานของตนเองไว้สูงกว่าเกณฑ์ที่ถูกกำหนดจากภายนอก ความแตกต่างสำคัญระหว่างโคดาวาริกับวัฒนธรรมคุณภาพของไทยจึงอยู่ที่การขาดกลไกทางวัฒนธรรมองค์กรที่จะแปลงจรรยาบรรณซึ่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้กลายเป็นมาตรฐานภายในที่ผู้ปฏิบัติยึดถือแม้ในจุดที่ปราศจากการตรวจสอบ

ความแตกต่างระหว่างการประกันคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอกกับมาตรฐานภายในตามแนวคิดโคดาวาริ สามารถสรุปให้เห็นความต่างในหลายด้านได้ดังตารางที่ 1 การเปรียบเทียบนี้มิได้มุ่งปฏิเสธคุณค่าของระบบประกันคุณภาพ เพราะการตรวจสอบภายนอกยังมีความจำเป็นในการรักษามาตรฐานขั้นพื้นฐานและสร้างความรับผิดชอบต่อสาธารณะ แต่มุ่งชี้ให้เห็นว่าการพึ่งพาการตรวจสอบภายนอกเพียงอย่างเดียวมีข้อจำกัดอย่างไรและมาตรฐานภายในเข้ามาเติมเต็มส่วนใดได้บ้าง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการประกันคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอกกับมาตรฐานภายในตามแนวคิดโคดาวาริ

ประเด็นเปรียบเทียบ	การประกันคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอก	มาตรฐานภายในตามแนวคิดโคดาวาริ
แหล่งที่มาของมาตรฐาน	หน่วยงานภายนอกและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้	ผู้ปฏิบัติงานกำหนดขึ้นเองจากความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ
แรงจูงใจในการทำงาน	เพื่อให้ผ่านการประเมินตามรอบที่กำหนด	เพื่อรักษาคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่อง
การมองเกณฑ์มาตรฐาน	เป็นระดับสูงสุดที่ต้องทำให้ถึง	เป็นระดับต่ำสุดที่ต้องยกระดับให้สูงขึ้นต่อไป

พฤติกรรมการทำงานเมื่อไม่มีการตรวจสอบ	มีแนวโน้มลดความเข้มงวดลง	รักษาความประณีตไว้ในระดับเดิม
ผลต่อคุณภาพในระยะยาว	คงที่อยู่ในระดับที่เกณฑ์กำหนด	พัฒนาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเหนือเกณฑ์

จากตารางจะเห็นว่าความแตกต่างสำคัญอยู่ที่แหล่งที่มาของมาตรฐานและการมองเกณฑ์การประเมิน ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยการตรวจสอบจากภายนอกมองเกณฑ์เป็นระดับสูงสุดที่ต้องทำให้ถึง ผู้ปฏิบัติงานจึงมุ่งทำงานให้ผ่านการประเมินเป็นหลัก และมีแนวโน้มลดความเข้มงวดลงเมื่อพ้นช่วงการตรวจสอบ ในทางกลับกัน มาตรฐานภายในตามแนวคิดโคดาวาริมองเกณฑ์เป็นระดับต่ำสุดที่ต้องยกระดับให้สูงขึ้น ผู้ปฏิบัติงานจึงรักษาคุณภาพไว้อย่างสม่ำเสมอแม้ในยามที่ไม่มีการตรวจสอบ ความต่างนี้อธิบายได้ว่าเหตุใดระบบที่มีกรอบจริยธรรมวิชาชีพครบถ้วนแล้วจึงยังไม่เพียงพอต่อการยกระดับคุณภาพ หากผู้ปฏิบัติงานยังไม่ได้ยึดถือมาตรฐานนั้นเป็นความรับผิดชอบของตนเอง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยจึงต้องอาศัยทั้งการตรวจสอบภายนอกที่รักษามาตรฐานพื้นฐาน และการปลูกฝังมาตรฐานภายในที่ผลักดันคุณภาพให้สูงขึ้นต่อไปควบคู่กัน เพราะมาตรฐานที่ยั่งยืนเกิดจากความรับผิดชอบที่ผู้ปฏิบัติมีต่อวิชาชีพของตนเอง มากกว่าการตอบสนองต่อการประเมินเป็นครั้งคราว การปลูกฝังมาตรฐานภายในลักษณะนี้เริ่มต้นจากตัวผู้นำ ซึ่งเมื่อนำโคดาวาริมาใช้กำกับตนเองแล้ว จะแสดงออกเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้นำที่ทำงานตามเกณฑ์ทั่วไป

ผู้นำในฐานะช่างฝีมือ

ผู้นำที่นำโคดาวาริมาใช้กำกับตนเอง ซึ่งบทความเรียกว่าผู้นำในฐานะช่างฝีมือ มองมาตรฐานที่กำหนดจากภายนอกเป็นเพียงระดับต่ำสุดของการทำงาน และมุ่งสร้างมาตรฐานของตนเองที่สูงกว่าจากจริยธรรมส่วนตนและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ คุณลักษณะนี้จำแนกได้เป็น 3 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบสามระดับของโคดาวาริที่วิเคราะห์ไว้ข้างต้น ดังนี้

1. แรงขับเคลื่อนจากภายใน ผู้นำในฐานะช่างฝีมือมิได้ทำงานเพื่อคำชื่นชมหรือผลตอบแทน แต่มองว่าคุณภาพของงานสะท้อนคุณค่าในตัวตนของตนเอง จึงไม่อาจยอมรับความบกพร่องได้ เพราะการยอมรับงานที่ไร้คุณภาพเท่ากับการลดทอนคุณค่าในวิชาชีพของตน คุณลักษณะนี้ตั้งอยู่บนแรงจูงใจภายในตามที่วิเคราะห์ไว้ในองค์ประกอบระดับบุคคล

2. ความใส่ใจในคุณภาพที่ผู้อื่นมองไม่เห็น ผู้นำในฐานะช่างฝีมือให้ความสำคัญกับรายละเอียดที่ไม่มีการตรวจวัดจากภายนอก เช่น ความรอบคอบในกระบวนการคิดและการเตรียมงานเบื้องหลัง เพราะเชื่อว่าคุณภาพที่แท้จริงเริ่มต้นและจบลงที่จิตสำนึกของผู้ปฏิบัติ ความใส่ใจในส่วนที่มองไม่เห็นนี้เป็นรากฐานของความไว้วางใจ เพราะเป็นเครื่องยืนยันว่าผู้นำ

รักษามาตรฐานไว้แม้ในยามที่ไม่มีใครตรวจสอบ คุณลักษณะนี้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอมในองค์ประกอบระดับงาน

3. ความแม่นยำที่ให้คุณค่าแก่ผู้อื่น ความเข้มงวดในมาตรฐานของผู้นำในฐานะช่างฝีมือมิได้มุ่งสร้างแรงกดดัน แต่มุ่งมอบผลงานที่ดีที่สุดแก่ผู้รับบริการ ความแม่นยำในงานจึงเป็นการให้เกียรติและแสดงความรับผิดชอบต่อผู้อื่น การบริหารลักษณะนี้ผสานการจัดการคุณภาพเข้ากับการให้คุณค่าแก่ความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ที่เห็นว่าหน้าที่ของผู้นำคือการส่งเสริมให้ผู้อื่นเติบโตและได้รับสิ่งที่ดีที่สุด (Greenleaf, 1977) คุณลักษณะนี้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของความไว้วางใจในองค์ประกอบระดับองค์กร

จากการวิเคราะห์แนวคิดโคดาวาริ ข้อสังเกตจากมหาวิทยาลัยสีคุบะ และแนวทางการนำไปใช้ที่นำเสนอมาข้างต้น สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบความคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของโคดาวาริกับคุณลักษณะของผู้นำในฐานะช่างฝีมือได้ ดังภาพที่ 1 กรอบความคิดนี้จัดวางองค์ประกอบของโคดาวาริตามระดับของการวิเคราะห์ 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับงาน และระดับองค์กร โดยแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบในแต่ละระดับปรากฏออกมาเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่สอดคล้องกันอย่างไร และคุณลักษณะเหล่านั้นได้รับการอธิบายด้วยแนวคิดทางวิชาการใดบ้าง การนำเสนอในลักษณะนี้ช่วยให้เห็นภาพรวมของการเชื่อมโยงตั้งแต่แรงจูงใจภายในของบุคคล ไปจนถึงวัฒนธรรมองค์กร และผลลัพธ์สุดท้ายที่เป็นภาวะผู้นำที่น่าเชื่อถือและยั่งยืน

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำในฐานะช่างฝีมือตามแนวคิดโคดาวาริ
ที่มา : กลัญญุตา ก้องธีรสกุล, ปัทมพร แสงศรี, ฟ้าอำพร สิงห์ทอง, อนุชา กอนพ่วง และธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย (2569)

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าโคดาวาริมิได้เป็นคุณลักษณะที่แยกเป็นส่วน ๆ แต่เป็นกรอบความคิดที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับองค์กร ในระดับบุคคล คุณค่าภายในและแรงจูงใจที่ยั่งยืนปรากฏออกมาเป็นแรงขับเคลื่อนจากภายในที่ทำให้ผู้นำมุ่งมั่นต่อคุณภาพโดยไม่ต้องอาศัยแรงกระตุ้นจากภายนอก เมื่อแรงขับเคลื่อนนี้แสดงออกในการทำงานจะกลายเป็นมาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอมในระดับงาน ซึ่งปรากฏเป็นความใส่ใจในคุณภาพแม้ในส่วนที่ผู้อื่นมองไม่เห็น และเมื่อมาตรฐานนี้แสดงออกผ่านการให้เกียรติและความรับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน จะหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมความไว้วางใจและทุนทางสังคมในระดับองค์กร ซึ่งปรากฏเป็นความแม่นยำในงานที่ตั้งอยู่บนการให้คุณค่าแก่ผู้อื่น

ความสัมพันธ์ทั้งสามระดับนี้มิได้เป็นเส้นตรงที่แยกขาดจากกัน แต่เสริมกำลังซึ่งกันและกัน แรงจูงใจภายในของบุคคลเป็นรากฐานที่ทำให้มาตรฐานคุณภาพเกิดขึ้นได้จริง ขณะที่วัฒนธรรมองค์กรที่ให้คุณค่าแก่ความไว้วางใจย่อมหล่อเลี้ยงให้แรงจูงใจภายในของบุคคลดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อองค์ประกอบทั้งสามระดับทำงานประสานกัน ย่อมนำไปสู่ภาวะผู้นำที่น่าเชื่อถือและยั่งยืน ซึ่งตั้งอยู่บนความนอบน้อม การให้เกียรติในวิชาชีพ และความใส่ใจในรายละเอียด อันเป็นมาตรฐานภายในที่ผู้ปฏิบัติยึดถือแม้ในจุดที่ปราศจากการตรวจสอบ กรอบความคิดนี้จึงมิใช่เพียงการอธิบายว่าโคดาวาริประกอบด้วยอะไร แต่แสดงให้เห็นกระบวนการที่คุณค่าภายในของผู้นำแปรเปลี่ยนไปสู่คุณภาพขององค์กรและความยั่งยืนของสถาบันการศึกษา

ข้อจำกัดและข้อควรพิจารณา

แนวคิดทางการบริหารที่มีพลังมักมีทั้งด้านที่ส่งเสริมและด้านที่ควรระวังอยู่ในตัว โคดาวาริก็เช่นเดียวกัน แม้จะมีคุณค่าต่อการพัฒนาภาวะผู้นำและการยกระดับคุณภาพองค์กร แต่คุณลักษณะเดียวกันที่ผลักดันให้เกิดคุณภาพ หากนำไปใช้โดยขาดความพอดี ก็อาจก่อผลที่ไม่พึงประสงค์ได้เช่นกัน การประยุกต์โคดาวาริอย่างรอบคอบจึงต้องอาศัยความเข้าใจทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของแนวคิดไปพร้อมกัน เพื่อป้องกันมิให้การมุ่งสู่ความเป็นเลิศกลายเป็นแรงกดดันที่บั่นทอนสิ่งที่แนวคิดนี้ตั้งใจจะส่งเสริม เพื่อให้เห็นทั้งสองด้านอย่างเป็นระบบ ตารางที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบทั้งสามของโคดาวาริเข้ากับข้อสังเกตที่ควรระวังในการนำไปใช้ อันจะช่วยให้ผู้นำทางการศึกษาประยุกต์แนวคิดนี้อย่างรู้เท่าทัน สามารถเลือกนำจุดแข็งมาใช้และวางแนวป้องกันข้อจำกัดไว้ล่วงหน้า มากกว่าการยึดถือโดยไม่ตั้งคำถามหรือนำไปใช้อย่างเหมารวมในทุกบริบท

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของโคดาวาริและข้อสังเกตในการนำไปใช้

องค์ประกอบ	ระดับการวิเคราะห์	แนวคิดสนับสนุน	ข้อสังเกตในการนำไปใช้
คุณค่าภายในและแรงจูงใจที่ยั่งยืน	บุคคล	- ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Deci & Ryan, 2017) - หลักการความก้าวหน้า (Amabile & Kramer, 2011)	ความมุ่งมั่นต่อมาตรฐานที่สูงมากอาจนำไปสู่ความสมบูรณ์แบบที่ไม่สมประกอบและความเหนื่อยล้าจากการทำงานหากขาดสมดุลระหว่างงานกับชีวิต (Hewitt & Flett, 1991; Maslach & Leiter, 2016)
มาตรฐานคุณภาพที่ไร้ข้อประนีประนอม	งาน	- การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Ishikawa, 1985) - ความบกพร่องเป็นศูนย์ (Crosby, 1979)	การยึดมาตรฐานที่ไม่ประนีประนอมอาจลดความยืดหยุ่นและความเร็วในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งขัดกับความคล่องตัวที่องค์กรสมัยใหม่ต้องการ (Teece et al., 1997)
วัฒนธรรมองค์กรบนฐานความไว้วางใจและทุนทางสังคม	องค์กร	- วัฒนธรรมองค์กร (Schein, 2010) - ทุนทางสังคม (Putnam, 1995)	วัฒนธรรมที่เน้นความสอดคล้องและความกลมเกลียวสูงอาจลดการแสดงความเห็นต่างและการตั้งคำถาม จนนำไปสู่การคิดแบบหมู่คณะที่บั่นทอนคุณภาพการตัดสินใจ (Janis, 1982)

ข้อสังเกตในตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งของโคดาวาริในด้านหนึ่งอาจกลายเป็นข้อจำกัดในอีกด้านหนึ่งได้ หากนำไปใช้โดยขาดความพอดี ความมุ่งมั่นต่อมาตรฐานสูงที่หล่อหลอมความเป็นเลิศ อาจกลายเป็นแรงกดดันที่บั่นทอนสุขภาวะของผู้ปฏิบัติงานเมื่อขาดขอบเขตที่เหมาะสม การยึดมาตรฐานที่ไม่ประนีประนอมซึ่งรักษาคุณภาพไว้ได้

อาจลดทอนความสามารถในการปรับตัวเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวัฒนธรรมของความไว้วางใจที่เสริมความร่วมมือ อาจกลายเป็นแรงกดดันให้เกิดความสอดคล้องจนปิดกั้นความเห็นต่าง การนำโคดาวาริไปใช้ในบริบทการศึกษาไทยจึงต้องคำนึงถึงความพอดีระหว่างการยกระดับมาตรฐานกับการรักษาสุขภาวะของบุคลากร ระหว่างความประณีตกับความยืดหยุ่น และระหว่างความกลมเกลียวกับการเปิดพื้นที่ให้ความเห็นต่าง เพื่อให้แนวคิดนี้ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

นอกเหนือจากข้อจำกัดของแนวคิดแล้ว บทความนี้ยังมีข้อจำกัดในตัวเอง กล่าวคือ บทความพัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์แนวคิดร่วมกับการสะท้อนประสบการณ์จากการศึกษาดูงานเพียงครั้งเดียว มิใช่การวิจัยที่เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจากมหาวิทยาลัยสึคุบะ ข้อสังเกตที่นำเสนอจึงสะท้อนมุมมองของผู้ศึกษาดูงานในช่วงเวลาจำกัด และอาจไม่ครอบคลุมภาพรวมของการบริหารทั้งองค์กร อีกทั้ง โคดาวาริเป็นแนวคิดที่หยั่งรากอยู่ในบริบททางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น การนำมาใช้ในบริบทไทยจึงต้องพิจารณาความแตกต่างทางวัฒนธรรมองค์กรและเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง มิใช่การถ่ายโอนแนวคิดโดยตรง ประกอบกับข้อเสนอในบทความยังเป็นกรอบทางความคิดที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและการสะท้อนประสบการณ์ ซึ่งรอการตรวจสอบด้วยข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในบริบทไทยโดยตรง การศึกษาต่อไปจึงควรตรวจสอบว่ากรอบความคิดนี้อธิบายการปฏิบัติจริงของผู้นำทางการศึกษาไทยได้เพียงใด และองค์ประกอบใดที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติที่วัดผลได้

สรุป

การนำแนวคิดโคดาวาริมาใช้ในภาวะผู้นำทางการศึกษามิใช่การเลียนแบบรูปแบบหรือมารยาทภายนอกของญี่ปุ่น แต่เป็นการปรับแนวทางการเป็นผู้นำให้มีความละเอียดรอบคอบและยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางมากขึ้น บทความนี้วิเคราะห์โคดาวาริผ่านองค์ประกอบสามระดับ คือระดับบุคคล ระดับงาน และระดับองค์กร ซึ่งเมื่อประสานกันย่อมหล่อหลอมภาวะผู้นำที่น่าเชื่อถือและยั่งยืน เมื่อพิจารณาเทียบกับบริบทการศึกษาไทย พบว่าระบบการศึกษาไทยมีกรอบจริยธรรมวิชาชีพที่ใกล้เคียงกับโคดาวาริอยู่แล้วในหลักการ แต่ยังขาดกลไกที่จะแปลงหลักการนั้นให้กลายเป็นมาตรฐานภายในที่ผู้ปฏิบัติยึดถือแม้ในจุดที่ปราศจากการตรวจสอบ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยจึงต้องอาศัยการปลูกฝังมาตรฐานภายในควบคู่กับการตรวจสอบจากภายนอกที่รักษามาตรฐานพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม การนำโคดาวาริไปใช้ต้องคำนึงถึงความพอดี เพื่อมิให้การมุ่งสู่ความเป็นเลิศกลายเป็นแรงกดดันที่บั่นทอนสุขภาวะของบุคลากร ลดความยืดหยุ่นในการปรับตัว หรือปิดกั้นความเห็นต่างในองค์กร ผู้นำทางการศึกษาจึงควรประยุกต์แนวคิดนี้อย่างรู้เท่าทัน โดยรับเอาคุณค่าที่แนวคิดมอบให้พร้อมกับตระหนักถึงเงื่อนไขที่ทำให้แนวคิดนั้นส่งผลดีอย่างแท้จริง

บทเรียนสำคัญจากมหาวิทยาลัยสึคุบะคือ การเป็นผู้นำที่มีคุณค่ามิได้อยู่ที่การสร้างความสำเร็จเพียงลำพัง แต่อยู่ที่การส่งต่อความประณีตและการให้เกียรติไปสู่ผู้คนและองค์กรโดยรอบ เมื่อโคดาวาริถูกนำมาใช้เป็นแกนกลางในการพัฒนาคนและพัฒนางาน ย่อมช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างวัฒนธรรมของความใส่ใจ และส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ข้อเสนอในบทความยังเป็นกรอบทางความคิดที่รอการตรวจสอบด้วยข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในบริบทไทย ซึ่งเป็นทิศทางที่การศึกษาต่อไปควรดำเนินการเพื่อให้แนวคิดนี้นำไปสู่แนวปฏิบัติที่วัดผลได้และเหมาะสมกับบริบทของการศึกษาไทย

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). วิเคราะห์ PISA 2022 และอนาคตทิศทางการศึกษาไทย Beyond 2025.

Aivazi, R., & Brett, R. (2024). Exploring hidden dimensions: Catalyst for quality culture. Chartered Quality Institute.

Amabile, T. M., & Kramer, S. J. (2011). The progress principle: Using small wins to ignite joy, engagement, and creativity at work. Harvard Business Review Press.

Aoki, K., & Staeblein, T. (2018). Monozukuri capability and dynamic product variety: An analysis of the design-manufacturing interface at Japanese and German automakers. Technovation, 70–71, 33–45.

Aristotle. (2000). Nicomachean ethics (R. Crisp, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published ca. 350 B.C.E.)

Collins, J. (2001). Good to great: Why some companies make the leap and others don't. HarperBusiness.

Crosby, P. B. (1979). Quality is free: The art of making quality certain. McGraw-Hill.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. Guilford Press.

Gittell, J. H. (2003). The Southwest Airlines way: Using the power of relationships to achieve high performance. McGraw-Hill.

Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. Paulist Press.

Hara, Y., Ikenobo, S., & Han, S. H. (2022). Understanding the philosophy of Japanese hospitality. In A new approach to resilient hospitality

management. Springer.

Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. Journal of Personality and Social Psychology, 60(3), 456–470.

Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations (2nd ed.). Sage.

Ishikawa, K. (1985). What is total quality control? The Japanese way. Prentice-Hall.

Janis, I. L. (1982). Groupthink: Psychological studies of policy decisions and fiascoes (2nd ed.). Houghton Mifflin.

Kahneman, D., Fredrickson, B. L., Schreiber, C. A., & Redelmeier, D. A. (1993). When more pain is preferred to less: Adding a better end. Psychological Science, 4(6), 401–405.

Kano, N., Seraku, N., Takahashi, F., & Tsuji, S. (1984). Attractive quality and must-be quality. Hinshitsu (Quality, The Journal of the Japanese Society for Quality Control), 14(2), 147–156.

Leary, M. R., Diebels, K. J., Davisson, E. K., Jongman-Sereno, K. P., Isherwood, J. C., Raimi, K. T., Deffler, S. A., & Hoyle, R. H. (2017). Cognitive and interpersonal features of intellectual humility. Personality and Social Psychology Bulletin, 43(6), 793–813.

Lencioni, P. M. (2002). The five dysfunctions of a team: A leadership fable. Jossey-Bass.

Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. World Psychiatry, 15(2), 103–111.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation. Oxford University Press.

OECD. (2023). PISA 2022 results (Volume I and II): Country notes – Thailand. OECD Publishing.

Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. Journal of Democracy, 6(1), 65–78.

Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership (4th ed.). Jossey-Bass.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic Management Journal, 18(7), 509–533.

โอ่งลายมังกรราชบุรีจากสินค้าทางวัฒนธรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ*

RATCHABURI DRAGON-PATTERNED JARS FROM CULTURAL PRODUCTS TO ECONOMIC VALUE

เอกรวี ครุฑางคะ[1] , ถิรวุฒิ แสงมณีเดช[2] และ นพอนนต์ จงกิตติพงศ์[3]

Ekrawee Khruthangkha[1], Thirawut Saengmaneedch[2] and Nopanon jongkitipong[3]

[1-2] อาจารย์ประจำ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1-2] Lecturer,Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

[3] อาจารย์พิเศษ ,คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[3] Special Lecturer, Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

Corresponding Author's Email: ekraweekhr@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ ซอฟต์พาวเวอร์ รวมถึงเสนอแนวทางการพัฒนาโอ่งลายมังกรราชบุรีจากสินค้าทางวัฒนธรรมสู่มูลค่าทาง ผลการศึกษา พบว่า โอ่งลายมังกรราชบุรีไม่ได้เป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้านหรือภาชนะใช้สอยในครัวเรือนเท่านั้น แต่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบร่วมสมัย การสร้างแบรนด์ การตลาดดิจิทัล และการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังสามารถประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตโอ่งมังกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและสร้างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ช่วยส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของโอ่งลายมังกรกลายเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดราชบุรี ดังนั้น การบูรณาการทุนวัฒนธรรมเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการจัดการเชิงพื้นที่ จะช่วยยกระดับโอ่งลายมังกรราชบุรีสู่การเป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สร้างรายได้และความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในระยะยาว

คำสำคัญ: โอ่งลายมังกรราชบุรี , สินค้าทางวัฒนธรรม , มูลค่าทางเศรษฐกิจ

---

* Received 23 July 2026; Revised 3 August 2026; Accepted 31 August 2026

Abstract

This academic article aims to review concepts and theories regarding cultural capital, creative economy, and soft power, and to propose guidelines for developing Ratchaburi dragon-patterned jars from a cultural product to a creative economy product. The study found that Ratchaburi dragon-patterned jars are not merely traditional handicrafts or household utensils, but are cultural symbols clearly reflecting the wisdom, lifestyle, and identity of Ratchaburi province. Furthermore, they have the potential to be developed into creative economy capital through contemporary design, branding, digital marketing, and linkages with cultural tourism. In addition, the circular economy concept can be applied to the dragon-patterned jar production process to increase resource efficiency and create environmental sustainability. The soft power concept helps enhance the identity of the dragon-patterned jar, making it a tool for building image and economic value for Ratchaburi province. Therefore, integrating cultural capital with creativity, innovation, and spatial management will elevate Ratchaburi dragon-patterned jars into a creative economy product that generates long-term income and sustainability for the community.

Keywords: Ratchaburi Dragon-Patterned Jars, Cultural products, Economic value

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจได้เปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพาทรัพยากรทางกายภาพและการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ไปสู่การให้ความสำคัญกับทุนทางปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม ในฐานะกลไกหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่มและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Howkins, 2001) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมสมัย โดยองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD, 2010) ได้นิยามเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่าคือระบบที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ องค์ความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu (1986) ซึ่งระบุว่าวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศิลปะ ภาษา วิถีชีวิต และสัญลักษณ์ทางสังคม ไม่ได้มีคุณค่าเพียงมิติด้านอัตลักษณ์หรือสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถเปลี่ยนเป็นทุนที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ อำนาจทางสังคม และความได้เปรียบเชิงแข่งขันได้หากมีการจัดการที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ หลายประเทศทั่วโลกจึงมุ่งเน้นการพัฒนา

เศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม โดยเฉพาะการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้า บริการ และประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สอดคล้องกับแนวคิด Soft Power ของ Nye (2004) ที่อธิบายว่าวัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นพลังเชิงอิทธิพลในการสร้างแรงดึงดูดและมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาเป็นพลังทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ การรับรู้และมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ในระดับสากลได้ หากได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงด้านทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566–2570 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวและการบริการวิถีใหม่บนฐานอัตลักษณ์ชุมชน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน (จังหวัดราชบุรี, 2566) แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และซอฟต์พาวเวอร์อย่างชัดเจน จากคำขวัญประจำจังหวัดราชบุรีที่กล่าวถึง 'เมืองโอ่งมังกร' แสดงให้เห็นว่าโอ่งมังกรคือสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอาชีพดั้งเดิมของชาวราชบุรี อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค บทบาทของโอ่งมังกรในฐานะเครื่องใช้ภายในบ้านได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการขยายตัวของระบบประปา การใช้วัสดุสมัยใหม่ และการแข่งขันจากสินค้าทดแทนประเภทพลาสติก ส่งผลให้อุตสาหกรรมโอ่งมังกรเผชิญความท้าทายด้านการตลาด การสืบทอดภูมิปัญญา และการปรับตัวทางเศรษฐกิจ (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2562)

งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและศิลปกรรมดั้งเดิม โดยพบช่องว่างทางองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ ขาดการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากหัตถกรรมพื้นบ้านสู่สินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบรวมถึงยังขาดการบูรณาการทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์และซอฟต์พาวเวอร์เข้ากับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังนั้น บทความนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบายเนื่องจากจะช่วยอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านของทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านการบูรณาการแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และซอฟต์พาวเวอร์ภายใต้บริบทการพัฒนาจังหวัดราชบุรีร่วมสมัยซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้าน เศรษฐกิจชุมชน และการสร้างอัตลักษณ์เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

วิธีการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมของบทความเรื่องโอ่งลายมังกรราชบุรี คณะผู้เขียนได้ดำเนินการผ่านกระบวนการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ และเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นจากการกำหนดประเด็นศึกษาหลักเกี่ยวกับ

บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัย ขอบเขตช่วงเวลาในการคัดเลือก พ.ศ.2563-2568 ดังนี้ เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion Criteria) คณะผู้วิจัยกำหนดให้เอกสารที่นำมาศึกษาต้องเป็นแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจหมุนเวียน และซอฟต์พาวเวอร์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการนำเสนอบทความนี้กระบวนการสังเคราะห์ได้นำแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของ Howkins และ UNCTAD แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ของ Nye และแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของ Ellen สำหรับเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาเครื่องปั้นดินเผาเพียงอย่างเดียวไม่มีความเชื่อมโยงกับมิติเศรษฐกิจ สังคม หรือ วัฒนธรรม และงานที่ศึกษาประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ขาดการวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจหมุนเวียน และ ซอฟต์พาวเวอร์ ของโอ่งลายมังกรราชบุรีเพื่อพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ

1.แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

ตามทัศนะของ Bourdieu (1986) อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อ ศิลปะ และวิถีชีวิตนั้นสามารถปรับเปลี่ยนเป็น ทุน เพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และ อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ได้ หากได้รับการสืบทอดและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้จึงปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมจากการเป็นเพียงมรดกทางสังคมไปสู่การเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในโลกยุคปัจจุบัน (Howkins, 2001) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นสินค้า บริการ และประสบการณ์เชิงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความแตกต่าง และ ขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (UNCTAD, 2010) โอ่งลายมังกรจัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนได้อย่างเด่นชัด โดยผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้ด้านเครื่องปั้นดินเผาของช่างฝีมือชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ จังหวัดราชบุรี ร่วมกับทรัพยากรดินเหนียวคุณภาพสูงในท้องถิ่น จนก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านรูปทรง ลวดลาย และกรรมวิธีการผลิต (ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ, 2566) กระบวนการเหล่านี้นำไปสู่การอนุมานได้ว่า โอ่งมังกรมิได้เป็นเพียงเครื่องใช้ในครัวเรือน หากแต่เป็นผลผลิตจากการสั่งสมและถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมแบบฝังตัวของ Bourdieu (1986) ยิ่งไปกว่านั้น ลวดลายมังกรที่ปรากฏบนโอ่งยังสะท้อนถึงมิติทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวจีนที่ให้คุณค่ากับความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง อำนาจ และความเป็นสิริมงคล ซึ่งได้รับการหล่อหลอมให้สอดคล้องกับบริบททาง

สังคมและวิถีชีวิตของชาวราชบุรีจนกลายเป็นอัตลักษณ์สำคัญประจำจังหวัด (มังกร “ตำนานความเชื่อ เอกลักษณ์” ของจังหวัดราชบุรี, 2567) การที่คำว่า “เมืองโอ่งมังกร” อยู่ในคำขวัญประจำจังหวัดราชบุรีนั้น ถือได้ว่าเป็นการยืนยันสถานะของโอ่งมังกรในฐานะสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สร้างการรับรู้และจดจำถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างเด่นชัดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อย่างไรก็ตามบทบาทของโอ่งมังกรในฐานะเครื่องใช้ในครัวเรือนได้ถูกลดความสำคัญลงอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของระบบสาธารณูปโภคน้ำประปาการทดแทนด้วยวัสดุสมัยใหม่และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคส่งผลให้อุตสาหกรรมโอ่งมังกรประสบภาวะการหดตัวของตลาดและเผชิญความเสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักข่าวไทย อสมท, 2559)

สรุป โอ่งลายมังกรราชบุรีสะท้อนบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ศิลปกรรม และ อัตลักษณ์ของชุมชน จนกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดราชบุรี ทั้งในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม และ เศรษฐกิจ อีกทั้งโอ่งมังกรมีสถานะเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับพื้นที่อย่างชัดเจนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภคร่วมสมัย

2.แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์องค์ความรู้ และ ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะปัจจัยหลักสำคัญเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ (Howkins, 2001) องค์การการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD, 2010) ระบุว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นระบบที่บูรณาการจากวัฒนธรรม เทคโนโลยี นวัตกรรม และ ทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูง ซึ่งแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพิงทรัพยากรทางกายภาพไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยอัตลักษณ์และความคิดสร้างสรรค์เป็นทุนที่สำคัญในการพัฒนา ในอดีตโอ่งมังกรจะมีบทบาทหลักในการบรรจุน้ำและเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน แต่จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมผู้บริโภค บทบาทดังกล่าวได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับตัวผ่านการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบร่วมสมัย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดยุคปัจจุบัน(ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ ,2566) แนวคิดนี้จึงช่วยอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากหัตถกรรมพื้นบ้านสู่ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่หลอมรวมคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน การเพิ่มคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ่านการออกแบบ การเล่าเรื่อง และ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Flew, 2012) ส่งผลให้โอ่งมังกรราชบุรีได้รับการยกระดับจากภาชนะดินเผาทั่วไปสู่งานศิลปะ ผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ ของตกแต่งบ้านและการเป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรม เช่น คาเฟ่เซรามิก พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการสร้าง

มูลค่าเพิ่มและมอบประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้บริโภค (ไทยรัฐออนไลน์, 2554) การให้ความสำคัญกับพื้นที่สร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงศิลปะ วัฒนธรรม ชุมชน และ เศรษฐกิจผสานกันเป็นองค์รวม (Landry, 2008) สะท้อนให้เห็นการปรับปรุงพื้นที่โรงงานโอ่งดั้งเดิมให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม พื้นที่ศิลปะร่วมสมัย และแหล่งท่องเที่ยวจนกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจงานศิลปหัตถกรรม (สมชาย ชูเมือง และคณะ,2568) กระบวนการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการผลิตสินค้า แต่รวมถึงการสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

สรุป แนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ องค์ความรู้ และทุนทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ โดยเป็นการเปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจที่พึ่งพาทรัพยากรทางกายภาพไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และนวัตกรรม

3.แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเกิดของเสีย และ นำทรัพยากรกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตและบริโภคใหม่เพื่อสร้างความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Ellen,2013) ซึ่งแตกต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบเดิมที่ยึดหลักผลิต ใช้ ทิ้ง โดยเศรษฐกิจหมุนเวียนให้ความสำคัญกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่รองรับการใช้ซ้ำ การซ่อมแซม การรีไซเคิล และ การยืดอายุทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจให้ยาวนานที่สุด (Geissdoerfer et al., 2017) ปัจจุบันแนวคิดนี้เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สำหรับโอ่งมังกรราชบุรี กระบวนการผลิตได้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า คือ ใช้ดินเหนียวที่มีคุณภาพสูงในจังหวัดเป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างชัดเจน (ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ, 2566) ทั้งนี้กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมให้ความสำคัญกับการประหยัดทรัพยากร เช่น การนำเศษดินกลับมาใช้ใหม่ การใช้เถ้าไม้เป็นส่วนผสมในน้ำเคลือบและการใช้เตาเผาร่วมกันในชุมชน ถือเป็นต้นแบบการหมุนเวียนทรัพยากรที่สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน และเมื่อโอ่งมังกรเริ่มผุพังเสื่อมสภาพจากการเป็นภาชนะเก็บน้ำยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นของตกแต่งบ้าน กระถางต้นไม้ งานภูมิทัศน์ หรือสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย (ไทยรัฐออนไลน์, 2554) การปรับเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยดังกล่าวสะท้อนหลักการนำกลับมาใช้ใหม่ที่มุ่งเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เดิมผ่านความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ (Murray et al., 2017) กระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบบหมุนเวียนที่บูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรเข้ากับการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจผ่านทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนร่วมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์

โอ่งมังกรแบบดั้งเดิมนั้นมีกระบวนการผลิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดินเหนียวจากแหล่งวัตถุดิบในพื้นที่ การนำน้ำเคลือบธรรมชาติจากขี้เถ้าไม้มาใช้แทนสารเคมีสังเคราะห์ ตลอดจนการนำเศษดินและวัสดุเหลือใช้กลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเด่นชัด การนำโอ่งมังกรที่ชำรุดหรือสิ้นอายุการใช้งานมาดัดแปลงเป็นกระถางต้นไม้ เฟอร์นิเจอร์ หรือองค์ประกอบในการจัดสวน เพื่อยืดอายุการใช้งานและลดปริมาณขยะเซรามิกในระบบเศรษฐกิจ ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการโรงโอ่งหลายแห่งในจังหวัดราชบุรีเริ่มนำแนวคิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ เช่น การปรับปรุงเตาเผาเพื่อลดการใช้เชื้อเพลิง และการใช้เชื้อเพลิงชีวมวลทดแทนพลังงานจากฟอสซิล ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นการให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบกระบวนการผลิต การใช้งาน ไปจนถึงการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Murray et al., 2017)

สรุป การขับเคลื่อนโอ่งมังกรภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4.แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์

แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศภายใต้บริบทเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ เน้นการใช้อิทธิพลเชิงวัฒนธรรม โดย Nye (2004) ได้ให้ความหมายว่าเป็นศักยภาพในการสร้างแรงดึงดูดผ่านองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม คุณค่า และอัตลักษณ์ของสังคม ซึ่งสามารถยกระดับสู่การเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แนวคิดนี้มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเมื่อพิจารณาว่าทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และ อัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ (Howkins, 2001) ในการขับเคลื่อนซอฟต์พาวเวอร์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประกอบด้วยทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ผลักดันนโยบายซอฟต์พาวเวอร์เป็นวาระแห่งชาติเพื่อยกระดับสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม เช่น อาหาร ดนตรี ภาพยนตร์ แฟชั่น งานหัตถกรรม และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นพลังทางเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) สร้างรายได้ การจ้างงาน และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติ

โอ่งลายมังกรราชบุรีเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาสู่การเป็นซอฟต์พาวเวอร์ของพื้นที่ เนื่องจากสะท้อนทั้งประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนแต้จิ๋ว ภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผา และอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด (ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ, 2566) และยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ซึ่งเป็นการยืนยันอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และเพิ่มศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2563) แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566–2570 ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากอัตลักษณ์และทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดผ่านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม (จังหวัดราชบุรี, 2566) โดยมุ่งส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน งานหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดประสานกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวร่วมสมัย ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป โอ่งลายมังกรราชบุรี ไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเท่านั้น แต่เป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่สื่อสารเรื่องราวของจังหวัดราชบุรี ในมิติประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งช่วยสร้างการรับรู้และเพิ่มคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ให้กับพื้นที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์และเศรษฐกิจฐานอัตลักษณ์ในระดับประเทศ

การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรค(SWOT)ของโอ่งลายมังกรราชบุรี

การวิเคราะห์ SWOT (Albert Humphrey,1970) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายในและภายนอก ซึ่งมีความจำเป็นต่อการประเมินศักยภาพเพื่อกำหนดกลยุทธ์การอนุรักษ์และการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี ดังนี้

จุดแข็ง (S-Strengths)

1. มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สะท้อนผ่านคำขวัญของจังหวัดราชบุรี ดังคำขวัญที่ว่า คนสวยโพธาราม คนงามบ้านโป่ง เมืองโอ่งมังกร วัดขนอนหนังใหญ่ ตื่นใจถ้ำงาม ตลาดน้ำดำเนิน เพลินค้างคาวร้อยล้าน ย่ายยี่สกปลาดี และได้รับการจดจำทำให้มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และสามารถพัฒนาเป็นซอฟต์พาวเวอร์ได้ (ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ, 2566)

2.มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจนและทักษะช่างฝีมือเฉพาะถิ่น เริ่มจากกระบวนการผลิตโดยใช้เตามังกรเป็นสัญลักษณ์ ใช้วัตถุดิบหลักในพื้นที่ คือ ดินที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมมายาวนานและยากต่อการลอกเลียนแบบ

3.มีศักยภาพสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาเป็นสินค้างานตกแต่งบ้าน งานศิลปะ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ อีกทั้งได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือเพิ่มมูลค่าเป็นการยืนยันอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของผลิตภัณฑ์

จุดอ่อน (W-Weaknesses)

1.บทบาทโอ่งลายมังกรในฐานะภาชนะเก็บน้ำลดลงจากการใช้ระบบประปาและวัสดุสมัยใหม่ ส่งผลให้ความต้องการใช้งานแบบเดิมลดลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งขาดแรงงานและผู้สืบทอดรุ่นใหม่ ใช้ทักษะสูง ใช้แรงงานจำนวนมาก

2.ผู้ประกอบการโรงโอ่งจำนวนมากยังขาดองค์ความรู้ด้านการสร้างแบรนด์ที่ยังไม่ตอบโจทย์หรือความต้องการในตลาดใหม่ทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ได้อย่างจำกัด

3.การจัดการด้านต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

โอกาส (O-Opportunities)

1.นโยบายภาครัฐสนับสนุนการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และซอฟต์พาวเวอร์

2.โอ่งลายมังกรสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์ และกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติได้

3.จังหวัดราชบุรีเป็นเมืองแห่งศิลปะ นักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับสินค้าอัตลักษณ์ งานคราฟต์ และ สินค้าที่มีเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมมากขึ้น

อุปสรรค (T-Threats)

1.ขาดผู้สืบทอดและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาดั้งเดิมอาจสูญหายในอนาคต

2.มีสินค้าทดแทน เช่น ถังเก็บน้ำพลาสติก และสินค้าตกแต่งราคาถูกจากต่างประเทศ

3.การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมแข่งขันได้ยาก

จากการวิเคราะห์ SWOT ข้างต้น คณะผู้วิจัยนำมาสร้างกลยุทธ์โดยใช้ TOW MATRIX เป็นการนำปัจจัยภายใน (จุดแข็ง -จุดอ่อน) มาจับคู่กับปัจจัยภายนอก (โอกาส - อุปสรรค) เพื่อกำหนดทิศทางกลยุทธ์เชิงปฏิบัติ ดังตาราง

ตารางที่ 1 : การวิเคราะห์กลยุทธ์ TOW MATRIX

สภาพแวดล้อมภายใน / สภาพแวดล้อมภายนอก	**จุดแข็ง (S-Strengths)** S1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม S2 ทักษะช่างฝีมือเฉพาะถิ่น S3 ต่อยอดงานศิลปะ/ท่องเที่ยว	**จุดอ่อน (W-Weaknesses)** W1 ประโยชน์เดิมลดลง W2 ขาดดีไซน์ร่วมสมัย/ออนไลน์ W3 ต้นทุนผลิตสูง/ขาดช่างรุ่นใหม่
โอกาส (O-Opportunities) O1 สนับสนุน Soft Power O2 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ O3 สนับสนุนงานคราฟต์	**กลยุทธ์เชิงรุก (SO)** 1.เสนออัตลักษณ์ยกระดับโอ่งมังกรเป็นสินค้าศิลปะ/ของตกแต่งด้วยเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม	**กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)** 1.ปรับดีไซน์และฟังก์ชันร่วมสมัย พัฒนาโอ่งเป็นแก้วน้ำ กระถางต้นไม้ หรือของแต่งบ้านที่เข้ากับวิถีชีวิตใหม่

และเน้นเรื่องราว	2.สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปลี่ยนโรงโอ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ร่วมกับนโยบายภาครัฐ	2.ยกระดับทักษะดิจิทัลและการตลาดใช้ทุนสนับสนุนจากรัฐในการฝึกอบรม Branding, Digital Marketing และ E-commerce ให้ผู้ประกอบการ
อุปสรรค (T-Threats) T1 ขาดผู้สืบทอด T2 สินค้าทดแทนราคาถูก T3 พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนรวดเร็ว	**กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)** 1.สร้างความแตกต่างด้วยคุณค่าทางศิลปะเน้นงานฝีมือที่มีเอกลักษณ์ 2.ผลักดันการอนุรักษ์ผ่านคุณค่าวัฒนธรรมสร้างจิตสำนึกชุมชนและยกระดับคุณค่าให้เป็นงานคราฟต์	**กลยุทธ์เชิงรับ (WT)** 1.จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และสถาบันโดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อฝึกอบรมและสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่สายอาชีพ 2.เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยนำเทคโนโลยีเตาเผาประหยัดพลังงานมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความคุ้มค่า

ที่มา : คณะผู้วิจัยจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (2569)

สรุป ผู้ประกอบการจำนวนมากยังขาดองค์ความรู้ด้านการออกแบบร่วมสมัย การสร้างแบรนด์ และการตลาดดิจิทัล ส่งผลให้เข้าถึงตลาดผู้บริโภครุ่นใหม่ได้อย่างจำกัด อีกทั้งยังต้องเผชิญการแข่งขันจากสินค้าทดแทนราคาถูกและการเปลี่ยนแปลงรสนิยมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับดีไซน์และความสะดวกมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาโอ่งลายมังกรราชบุรีโดยบูรณาการแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจหมุนเวียนและซอฟต์พาวเวอร์จากสินค้าทางวัฒนธรรมสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ

คณะผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาโอ่งลายมังกรราชบุรีโดยบูรณาการแนวคิดทุนวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจหมุนเวียน และซอฟต์พาวเวอร์ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่เน้นการพลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืนผ่านโมเดลเศรษฐกิจ BCG และ การใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566–2570 มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1.การยกระดับโอ่งลายมังกรจากทุนทางวัฒนธรรมสู่ทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โอ่งลายมังกรมีฐานะเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนตัวตนและภาพจำของจังหวัดราชบุรีในระดับประเทศ นอกจากนี้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ยังเป็นการยืนยันคุณค่า

และอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2563)

2.การสนับสนุนส่งเสริมเพื่อผลักดันสร้างแบรนด์เมืองราชบุรีโดยให้โอ่งลายมังกรทำหน้าที่เป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อสร้างภาพจำและความแตกต่างให้กับจังหวัดราชบุรีได้ Anholt (2007) อธิบายว่า การสร้างแบรนด์ คือ กระบวนการสร้างภาพลักษณ์และคุณค่าของพื้นที่ผ่านทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการลงทุน ดังนั้น การใช้โอ่งลายมังกรเป็นแบรนด์วัฒนธรรมของจังหวัดจะช่วยทำให้จังหวัดราชบุรีมีลักษณะเด่นที่สำคัญในฐานะเมืองแห่งศิลปะและหัตถกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.การจัดการธุรกิจครอบครัวและพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่การผลิตโอ่งลายมังกรราชบุรีดำเนินธุรกิจในรูปแบบครอบครัวเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งทายาทไม่ต้องการสืบทอดกิจการ เนื่องจากเห็นว่าธุรกิจที่ขาดความทันสมัย รายได้ไม่แน่นอน ดังนั้น ต้องปรับเปลี่ยนให้ทายาทเข้ามามีบทบาทในด้านการจัดการธุรกิจครอบครัวให้มีความทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดมากขึ้น

4.การเปลี่ยนผ่านจากอุตสาหกรรมดั้งเดิมสู่แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นการปรับเปลี่ยนจาก ใช้-ทำ-ทิ้ง ไปสู่ระบบหมุนเวียนปิดที่สร้างมูลค่าใหม่ให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยไม่ทิ้งเป็นขยะไว้เพื่อทำลายสิ่งแวดล้อม กระบวนการทั้งหมดเริ่มต้นจากการออกแบบใหม่ตั้งแต่ต้นทางด้วยการปรับลดขนาดและเพิ่มฟังก์ชันให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต

สรุป โอ่งลายมังกรราชบุรีเป็นการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเดิมด้วยนวัตกรรมรูปแบบธุรกิจยุคใหม่และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม เพื่อเปลี่ยนงานหัตถกรรมอนุรักษ์ให้กลายเป็นซอฟต์พาวเวอร์และสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม

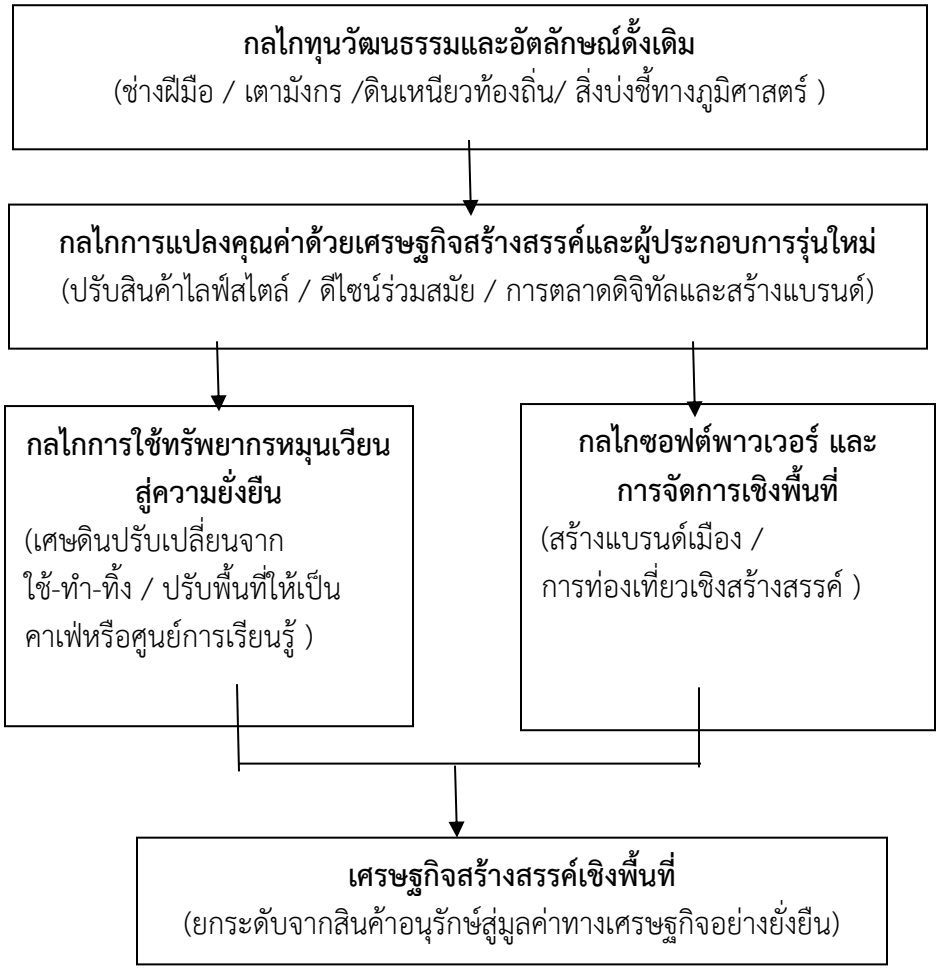
สรุป

การยกระดับโอ่งลายมังกรราชบุรีจะสำเร็จได้ด้วยการเปลี่ยนผ่านจากการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารจัดการทุนวัฒนธรรมเชิงพลวัตที่ผสานความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและซอฟต์พาวเวอร์ของประเทศไทยอย่างยั่งยืน กระบวนการยกระดับดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ดังนี้ มิติเศรษฐกิจเพิ่มมูลค่าสินค้าจากภาชนะใส่น้ำสู่สินค้าตกแต่งพรีเมียม สร้างโมเดลธุรกิจใหม่ เพื่อกระจายรายได้สู่ช่างฝีมือ ช่างเขียนลาย และธุรกิจบริการอื่นๆ มิติสังคมและวัฒนธรรมสนับสนุนให้ทายาทและคนรุ่นใหม่กลับมาร่วมบริหารธุรกิจครอบครัวด้วยทักษะการจัดการธุรกิจสมัยใหม่รวมถึงสนับสนุนให้อนุรักษ์ภูมิปัญญาส่งเสริมความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และมิติสิ่งแวดล้อมรณรงค์ลด

ปริมาณขยะจากเซรามิกที่ผ่านการแปรรูปและการยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์พร้อมทั้งสนับสนุนลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วยเทคโนโลยีเตาเผาพลังงานสะอาด

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้เขียนสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า โอ่งลายมังกรราชบุรีไม่ได้เป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเท่านั้นแต่เป็นทุนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมสามารถเปลี่ยนผ่านสู่ทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงพื้นที่ได้ หากมีการบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ดังภาพ

ภาพที่ 1 : กลไกการเปลี่ยนผ่านทุนวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงพื้นที่
ที่มา : พัฒนาโดยคณะผู้วิจัยจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (2569)

ภาพที่ 1 แสดงกลไกการเปลี่ยนผ่านนี้ประกอบด้วย 4 กลไกหลักที่ทำหน้าที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ คือ 1.กลไกทุนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมทำ

หน้าที่เป็นฐานทรัพยากรต้นทางที่สร้างความแตกต่างและคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ 2.กลไกการแปลงคุณค่าด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์และผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ปรับบทบาทของทายาทหรือผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในการนำทักษะการออกแบบร่วมสมัย การสร้างแบรนด์ การตลาดดิจิทัล และอีคอมเมิร์ซมาประยุกต์ใช้ 3.กลไกการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนสู่ความยั่งยืนบูรณาการหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้ากับกระบวนการผลิตและการนำกลับมาใช้ใหม่ และ 4.กลไกซอฟต์พาวเวอร์และการจัดการเชิงพื้นที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ในพื้นที่เข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2563). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “โอ่งมังกรราชบุรี”. เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2569 จาก https://ipthailand.go.th

ชฎาพร โพคัยสวรรค์ และ นภธีรา จวอรรถ. (2566). โอ่งมังกรราชบุรี: เครื่องปั้นดินเผาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 6(1), B1–B12.เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2569จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/258541

มังกร “ตำนาน ความเชื่อ เอกลักษณ์” ของจังหวัดราชบุรี. (2567). วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.เรียกใช้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2569จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/275257

ไทยรัฐออนไลน์. (2554). จากโอ่งมังกร...สู่โมเดิร์นเซรามิก วิวัฒนาการของคนปั้นโอ่งตระกูล “เถ้าฮงไถ่”.เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2569จาก https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/162649

สมชาย ชูเมือง, พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฺโก, พระมหาไพพัฒน์พงศ์ วงศ์ชาลี, & มนตรี วรพัฒน์. (2568). Development of a circular economy and creative spaces for the Ratchaburi dragon jar entrepreneurs community. Journal of MCU Phetchaburi Review.เรียกใช้เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2569จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JPR/article/view/294928

สมชาย ชูเมือง, พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฺโก, & วรรณีศา สีฟ้า. (2569). หลักสูตรยกระดับทักษะ (Up-Skill) ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากส่วนเหลือหรือของเสียโอ่งมังกรราชบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์. เรียกใช้เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2569 จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/285426

สำนักข่าวไทย อสมท. (2559). ห่วง “โอ่งมังกร” เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมราชบุรีอาจเลือน

หาย. เรียกใช้เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2569จาก https://tna.mcot.net/tna-223310

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2561–2564. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี.

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566–2570. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี. (2562). คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โอ่งมังกรราชบุรี.สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี.

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570. จาก https://www.nesdc.go.th/

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ Soft Power ไทย. กรุงเทพมหานคร.

Anholt, S. (2007). Competitive identity: The new brand management for nations, cities and regions. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230627727

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–258). Greenwood Press.

Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition (Vol. 1). https://ellenmacarthurfoundation.org/towards-the-circular-economy-vol-1-an-economic-and-business-rationale-for-an

Flew, T. (2012). The creative industries: Culture and policy. SAGE Publications.

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M., & Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? Journal of Cleaner Production, 143, 757–768. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048

Howkins, J. (2001). The creative economy: How people make money from ideas. Penguin Books.

Humphrey, A. S. (2005). SWOT analysis for management consulting. SRI Alumni Newsletter, 1–8.

Landry, C. (2000). The creative city: A toolkit for urban innovators. Earthscan.

Murray, A., Skene, K., & Haynes, K. (2017). The circular economy: An interdisciplinary exploration of the concept and application in a global

context. Journal of Business Ethics, 140(3), 369–380. https://doi.org/10.1007/s10551-015-2693-2

Nye, J. S., Jr. (2004). Soft power: The means to success in world politics. PublicAffairs.

Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). The experience economy. Harvard Business School Press.

UNCTAD. (2010). Creative economy report 2010: Creative economy – A feasible development option. United Nations. https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20103_en.pdf

การพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน*

DEVELOPING A CONCEPTUAL FRAMEWORK OF CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE TRANSITION TO A BLUE ECONOMY IN THE SUSTAINABLE SEAFOOD PROCESSING INDUSTRY

นพอนนต์ จงกิตติพงศ์[1], ถิรวุฒิ แสงมณีเดช[2] และ เอกรวี ครุฑางคะ[3]

Nopanon jongkitipong [1],Thirawut Saengmaneedech[2] and Ekrawee Khruthangkha[3]

[1]อาจารย์พิเศษ' คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1] Special Lecturer, Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

[2-3] อาจารย์ประจำ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[2-3] Lecturer, Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

Corresponding Author's Email: ekraweekhr@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันของ 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ โดยห่วงโซ่คุณค่ามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน ทั้งนี้ ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการและข้อเสนอการวิจัยจำนวน 10 ข้อเสนอ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดสู่การวิจัยเชิงประจักษ์และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ,การเปลี่ยนผ่าน,เศรษฐกิจสีน้ำเงิน,อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล,ความยั่งยืน

---

* Received 23 July 2026; Revised 31 July 2026; Accepted 31 August 2026

Abstract

This academic article aims to develop a conceptual framework of causal factors influencing the transition to a blue economy in the sustainable seafood processing industry, using a literature review of relevant concepts, theories, and research. The study found that the transition to a blue economy is not solely driven by environmental factors, but rather by the integrated collaboration of four key components: value chain, circular economy, inclusive resource management, and sustainable development. These components are systematically interconnected through causal relationships and influences. The value chain plays a crucial role in improving operational efficiency and linking to the application of the circular economy. This integrated conceptual framework and ten research proposals are presented to explain the relationships between relevant variables. These proposals can be further developed into empirical research and used as guidelines for formulating policies and strategies for developing the seafood processing industry in line with the blue economy concept and future sustainable development goals.

Keywords: Causal factors , Transition , Blue Economy, Seafood Processing Industry Business , Sustainable

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบรุนแรงในหลายมิติทั่วโลก ซึ่งความสำเร็จในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องพึ่งพาการดำเนินนโยบายอย่างจริงจังต่อเนื่องและการมีโครงสร้างเชิงสถาบันที่เข้มแข็ง (วัชรินทร์ ชินวรวัฒนา, 2566) ปัจจุบันมหาสมุทรทั่วโลกกำลังเผชิญวิกฤตอุณหภูมิน้ำสูงขึ้น ปะการังฟอกขาว ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้น และปริมาณการประมงที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเดิมไม่สามารถครอบคลุมการจัดการทรัพยากรทางทะเลได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านสู่ "เศรษฐกิจสีน้ำเงิน" (Blue Economy) ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนในระยะยาว (มิเชล โลแกน, 2564) แนวคิดนี้ริเริ่มครั้งแรกในปี ค.ศ. 2012 จากการประชุม RIO+20 และได้รับวาระทางนโยบายจากองค์กรระดับโลก เช่น องค์การสหประชาชาติและธนาคารโลก โดยประเมินว่ามูลค่าของเศรษฐกิจสีน้ำเงินจะพุ่งสูงถึง 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และสร้างงานเพิ่มอีก 10 ล้านตำแหน่งภายในปี ค.ศ. 2030 สำหรับประเทศไทย การพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากทะเลที่ขาดการจัดการ

ที่เหมาะสมได้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การนำหลักการ "เขตเศรษฐกิจสีน้ำเงิน" (Blue Economy Zoning) มาใช้จึงเป็นวาระเร่งด่วนเพื่อสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

อุตสาหกรรมอาหารทะเลเป็นแหล่งวัตถุดิบอาหารหลักของโลกซึ่งมาจากการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในปี 2563 มีผลผลิตรวมสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง 214 ล้านตัน (World Bank, 2023) ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลแปรรูปที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของโลก สร้างรายได้เกือบ 200,000 ล้านบาทต่อปี แต่อุตสาหกรรมนี้เคยประสบปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม หรือ IUU Fishing จนกระทั่งได้รับใบเหลืองเตือนจากสหภาพยุโรปในปี 2558 บังคับให้ไทยต้องปฏิรูปภาคประมงอย่างจริงจังเพื่อรักษาตลาดส่งออกและความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี, 2566) จากข้อมูลสถิติไตรมาสแรกของปี 2567 พบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าประมงของไทยมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้น โดยมีสินค้าหลักคือทูน่ากระป๋อง กุ้ง และอาหารสัตว์เลี้ยงแปรรูป (กรมประมง, 2567) ในปี 2568 มูลค่าการส่งออกลดลงจากปัญหาด้านต้นทุนและการแข่งขันที่สูงขึ้น (ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์,2569) อย่างไรก็ตาม ปัญหาความหนาแน่นของเรือประมงไทยที่มากเกินไปจนต้องออกไปพึ่งพาการประมงนอกน่านน้ำและการลักลอบทำประมงในประเทศเพื่อนบ้าน ถือเป็นภัยคุกคามข้ามชาติที่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนต้องร่วมมือกันบูรณาการกลไกเพื่อรับมือความท้าทายนี้ (สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลไทยอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทั่วไปในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เช่น การสำรวจระบบการผลิตและการประเมินของเสีย (อัจฉรา จันทร์ฉาย และอรรณพ ตันละมัย, 2542) หรือ การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมและโลจิสติกส์สีเขียวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (นลินรัตน์ จันทร์น้อย, 2559) นอกจากนี้ งานวิจัยบางส่วนเน้นการวิเคราะห์กฎหมายการจัดการร่วมสำหรับการประมงพื้นบ้าน (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2557) ทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม (นภัสกร ฉัตรวิจิตรกุล, 2559) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดในการขยายตลาดสินค้าแช่แข็ง (วิภาวดี ปานอินทร์, 2559) และบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการเพื่อสังคมด้านอาหารอินทรีย์ (กันยพร ธีรเวคิน และคณะ, 2560) ตลอดจนการพัฒนาแบบจำลองห่วงโซ่คุณค่าด้วยมุมมองอุปสงค์และอุปทาน (ณรงค์ศักดิ์ สงวนศิลป์, 2558) ทั้งนี้ ช่องว่างที่สำคัญ (Research Gaps) คือ ขาดการวิเคราะห์เชิงบูรณาการผ่านแบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่หลอมรวมทฤษฎีที่หลากหลายจากมิติด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารธุรกิจ และการจัดการทรัพยากรชุมชน ได้แก่ เศรษฐกิจหมุนเวียน, ห่วงโซ่คุณค่า, การจัดการทรัพยากรร่วม และระบบนิเวศนวัตกรรม เข้าไว้ด้วยกันในแบบจำลองเชิงสาเหตุแบบองค์รวม

เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล ดังนั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าการนำเสนอบทความนี้สามารถปิดช่องว่างดังกล่าวได้โดยการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่สมบูรณ์และนำไปต่อยอดงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในการพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืนได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์กรอบแนวคิด บทความนี้จึงมุ่งพัฒนากรอบแนวคิดเชิงบูรณาการโดยอาศัยการสังเคราะห์วรรณกรรม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนานโยบาย และการบริหารจัดการอุตสาหกรรมอาหารทะเลในอนาคต

วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรม

บทความวิชาการนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงบูรณาการซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่มุ่งรวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากวรรณกรรม งานวิจัย และแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหลายศาสตร์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน โดยวิธีการดังกล่าวเหมาะสมกับการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและการสร้างข้อเสนอการวิจัยเชิงบูรณาการที่สามารถนำไปต่อยอดสู่การวิจัยเชิงประจักษ์ในอนาคต คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นวรรณกรรมจากฐานข้อมูลวิชาการระดับสากลที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ได้แก่Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Emerald Insight และ Google Scholar เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่ครอบคลุมบทความวิจัยด้านบริหารธุรกิจ การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และเศรษฐกิจทางทะเล โดยกำหนดช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2015–2026 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความทันสมัยและสะท้อนแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินในบริบทปัจจุบัน การสืบค้นข้อมูล คณะผู้วิจัยได้กำหนดคำสำคัญทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา ได้แก่ “Blue Economy”, “Seafood Processing Industry”, “Circular Economy”, “Value Chain”, “Co-management”, “Sustainable Development”, “ESG”, “Sustainable Seafood Supply Chain”, “Marine Sustainability”, “Ocean Governance”, “Sustainable Fisheries”, “การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน”, “เศรษฐกิจหมุนเวียน”, “ห่วงโซ่คุณค่า”, “การจัดการทรัพยากรร่วม”, และ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” การค้นหาใช้เทคนิคการสืบค้นข้อมูลโดยใช้ตัวดำเนินการตรรกะ (Boolean Search) เช่น and, or และ not เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นมากขึ้น โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัย ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัย

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) คณะผู้วิจัยกำหนดให้เอกสารที่นำมาศึกษาต้องเป็น 1) บทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่ผ่านการประเมินคุณภาพทางวิชาการ 2) มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน อุตสาหกรรมอาหารทะเล ความยั่งยืน หรือการจัดการทรัพยากรทางทะเล 3) มีการอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม หรือการกำกับดูแลทรัพยากร และ 4) สามารถนำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงสาเหตุได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ บทความที่ไม่เกี่ยวข้องกับบริบทอุตสาหกรรมหรือความยั่งยืน บทความที่ขาดความน่าเชื่อถือทางวิชาการ และ บทความที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อน ภายหลังการสืบค้นและคัดเลือกวรรณกรรม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Synthesis) เพื่อจัดกลุ่มองค์ความรู้ตามประเด็นสำคัญ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินสามารถจัดกลุ่มได้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) 2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) 3) การจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management) และ 4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกบทความที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 บทความ เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ ขอบเขตช่วงเวลาในการคัดเลือก (พ.ศ.2558-2568) และความสอดคล้องกับบริบท ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ (Integrated Conceptual Framework) และข้อเสนอการวิจัย เพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และ การกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินในอนาคต

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้เขียนได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย แนวคิดการเปลี่ยนผ่าน แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเศรษฐกิจสีน้ำเงินในเชิงนโยบายหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มากกว่าการอธิบายกลไกเชิงธุรกิจและการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรม 2.งานวิจัยด้านอุตสาหกรรมอาหารทะเลมักศึกษาเฉพาะประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ห่วงโซ่อุปทาน หรือการจัดการประมงอย่างแยกส่วน โดยยังขาดการบูรณาการตัวแปรสำคัญไว้ในแบบจำลองเดียวกัน 3.ยังไม่มีการ

พัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่ออธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลของประเทศไทย และ 4.งานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทประเทศไทยยังขาดการอธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมอาหารทะเลภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล เช่น การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และ ไร้การควบคุม เป็นต้น ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งปิดช่องว่างดังกล่าวผ่านการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน โดยนำมาสร้างข้อเสนอการวิจัย H1-H10 และกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แนวคิดการเปลี่ยนผ่าน (Transition)

การเปลี่ยนผ่าน (Transition) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กลยุทธ์ และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบททางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดย Porter (1985) อธิบายว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการพัฒนากิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า ขณะที่ Kotter (1996) เสนอว่าการเปลี่ยนผ่านองค์กรต้องอาศัยกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบทั้งด้านโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร สำหรับในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเล การเปลี่ยนผ่าน ไม่ได้หมายถึง การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การปรับรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านความยั่งยืน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ การจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบ โดยเฉพาะภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงข้อกำหนดด้านการตรวจสอบย้อนกลับของตลาดโลก ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินจึงเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการที่ต้องอาศัยทั้งการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในระยะยาว

แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy)

เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และความมั่นคงด้านทรัพยากรในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวได้รับการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรมหลังการประชุม Rio+20 และเชื่อมโยงโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน (SDG 14 : Life Below Water) แม้เศรษฐกิจสีน้ำเงินจะได้รับ

ความสนใจในระดับนโยบายอย่างกว้างขวาง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นประเด็นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรทางทะเล ขณะที่การอธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านของภาคอุตสาหกรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลซึ่งเผชิญแรงกดดันจากมาตรฐานด้านความยั่งยืน การตรวจสอบย้อนกลับ และข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมระดับสากล ในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเลเศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างสมดุล การลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทั้งระบบเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินจำเป็นต้องบูรณาการทั้งมิติด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากรเข้าด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน

ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory)

ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) ของ Porter (1985) อธิบายว่า องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การกระจายสินค้า และการบริการหลังการขาย โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในแต่ละกิจกรรมจะช่วยลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และยกระดับศักยภาพการแข่งขันขององค์กร ในบริบทของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่ามีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การลดของเสียจากกระบวนการผลิต และการพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับของวัตถุดิบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล นอกจากนี้ การเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทานยังส่งเสริมการจัดการทรัพยากรร่วมและการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า ห่วงโซ่คุณค่าไม่ได้ส่งผลเฉพาะด้านประสิทธิภาพทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H1–H4 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H1 (Proposition H1) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H2 (Proposition H2) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H3 (Proposition H3) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H4 (Proposition H4) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าผ่านการลดของเสีย การใช้ซ้ำ และการนำวัสดุกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Ellen MacArthur Foundation, 2013) แนวคิดดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมอาหารทะเล เนื่องจากกระบวนการผลิตมักก่อให้เกิดของเสียจำนวนมากทั้งในรูปของเศษวัตถุดิบ น้ำเสีย และบรรจุภัณฑ์พลาสติก การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนการผลิต และลดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ชุมชน และภาครัฐในการจัดการทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการจัดการทรัพยากรร่วมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียนยังมีบทบาทในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน เนื่องจากช่วยลดการใช้ทรัพยากรใหม่ ลดปริมาณของเสียทางทะเล และส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H5–H7 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H5 (Proposition H5) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H6 (Proposition H6) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H7 (Proposition H7) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม

แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management)

การจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคธุรกิจ ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เพื่อป้องกันการใช้ทรัพยากรเกินขนาดและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดย Dietz,

Ostrom และ Stern (2003) อธิบายว่า การจัดการทรัพยากรร่วมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกลไกการกำกับดูแล การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเล การจัดการทรัพยากรร่วมมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การลดปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย และการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานสากลด้านความยั่งยืนและการตรวจสอบย้อนกลับของตลาดโลก จากการทบทวนวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรร่วมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบ และส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าการจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H8–H9 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H8 (Proposition H8) : การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H9 (Proposition H9) : การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน และสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง (Brundtland Report, 1987) แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว องค์การสหประชาชาติได้พัฒนาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาระดับโลก โดยเฉพาะ SDG 12 : Responsible Consumption and Production และ SDG 14 : Life Below Water ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมอาหารทะเลและเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ในบริบทของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล การพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ได้หมายถึง การสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน เนื่องจากช่วยสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H10 ดังนี้

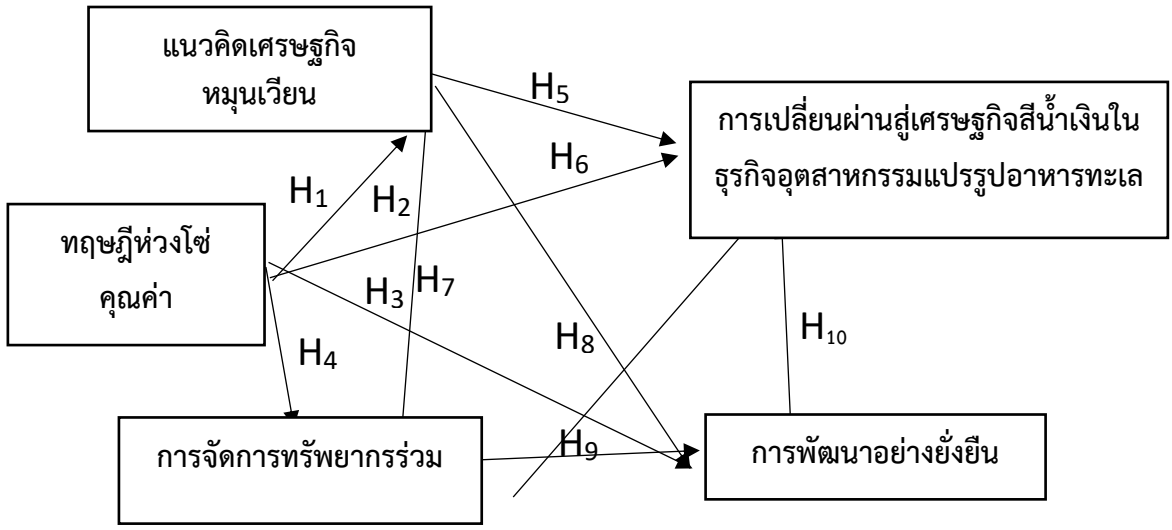
ข้อเสนอการวิจัยที่ 10 (Proposition H10) : การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการสังเคราะห์ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า อ้างอิงจากหลักแนวคิดของ Michael E. Porter (1985) แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจหมุนเวียนของ Ellen MacArthur Foundation (2010) การจัดการทรัพยากรร่วม ใช้แนวคิดของ Elinor Ostrom (1980) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่มาจาก World Commission on Environment and Development (WCED) สามารถสรุปข้อเสนอการวิจัยได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาและข้อเสนอการวิจัย

ข้อเสนอการวิจัย	รายละเอียด
ข้อเสนอการวิจัยที่ H1	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H2	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H3	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H4	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม
ข้อเสนอการวิจัยที่ H5	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H6	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H7	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม
ข้อเสนอการวิจัยที่ H8	การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H9	การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H10	การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน คณะผู้เขียนนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

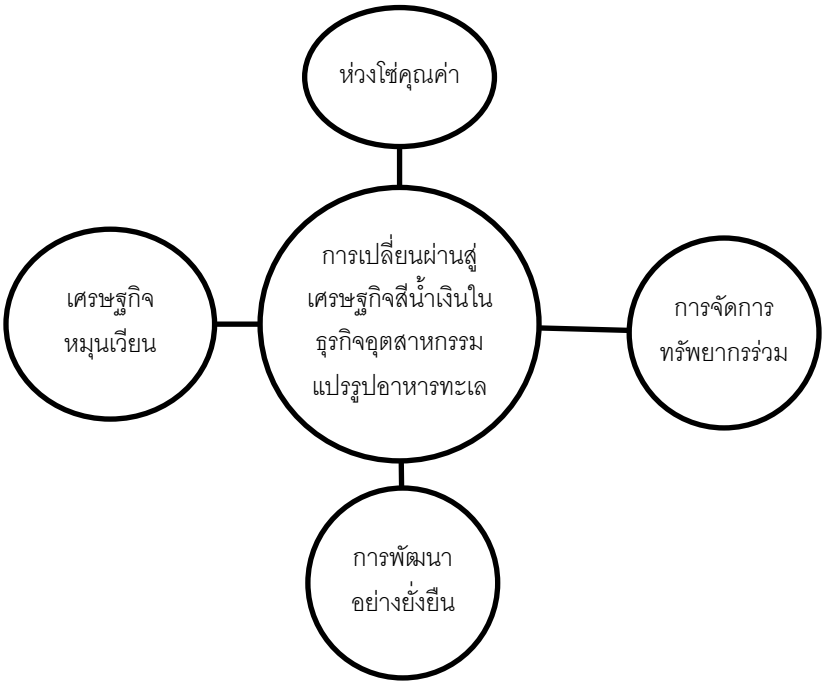
สรุป

การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการทั้งมิติด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากรเข้าด้วยกัน บทความนี้ได้เสนอกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายกลไกเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว ผ่านการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลการสังเคราะห์วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่าห่วงโซ่คุณค่าเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดการสูญเสียในกระบวนการผลิต ขณะที่เศรษฐกิจหมุนเวียนและการจัดการทรัพยากรร่วมช่วยสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบและสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในระยะยาว องค์ความรู้จากบทความนี้สามารถใช้เป็นฐานสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง และการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินสำหรับอุตสาหกรรมอาหารทะเลของประเทศไทยในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน คณะผู้เขียนได้จัดทำ

แผนภาพ เพื่อแสดงถึงการบูรณาการร่วมกันของ 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ห่วงโซ่คุณค่าเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน

ที่มา : พัฒนาโดยคณะผู้วิจัยจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากภาพเป็นการเสนอกลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบที่อธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเลไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพียงลำพัง แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างขีดความสามารถเชิงห่วงโซ่คุณค่า ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กลไกการกำกับดูแลทรัพยากรร่วม และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งทำงานร่วมกันในฐานะระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินได้รับอิทธิพลจากแรงขับเคลื่อนภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความต้องการของตลาดโลก มาตรฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน และ ข้อกำหนดด้านการตรวจสอบ ตลอดจนแรงกดดันจากมาตรฐานสากลด้านการประมง ขณะเดียวกัน ยังมีปัจจัยสนับสนุนเชิงระบบ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม การวิจัย และความร่วมมือระหว่างองค์กร ซึ่งช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเลไม่ใช่เพียงแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม แต่เป็น ระบบการเปลี่ยนผ่านเชิงบูรณาการ ที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการธุรกิจ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การกำกับดูแลร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร และ การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.ภาครัฐควรกำหนดนโยบายและมาตรการการจัดทำเขตเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลจากการพึ่งพาที่ขาดการจัดการที่เหมาะสม พร้อมทั้งสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

2.ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ ชุมชนประมงพื้นบ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการบริหารจัดการ ตรวจสอบ และกำกับดูแลทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน เพื่อลดปัญหาการจับสัตว์น้ำเกินขนาด และแก้ไขปัญหาความหนาแน่นของเรือประมงไทย

3.ภาครัฐควรอุดหนุนและพัฒนาระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่าน โดยสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัย และนวัตกรรม รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อจัดการกับภัยคุกคามข้ามชาติและการลักลอบทำประมงในน่านน้ำเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยในอนาคต

1.นำกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สังเคราะห์ได้ไปทดสอบและยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

2.ขยายผลการวิจัยไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการที่มีขนาดต่างกัน เช่น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs กับ ผู้ประกอบการรายใหญ่ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคอาเซียนเพื่อประเมินความพร้อมและกลไกการเปลี่ยนผ่านในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมประมง. (2567). รายงานการส่งออกสินค้าประมงของไทย ประจำเดือนเมษายน 2567. เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2569 จาก https://www.fisheries.go.th/strategy-tradestat/images/FisheriesInterTrade/ThailandTrading/Monthly/2567/Apr67.pdf

กันยพร ธีรเวคิน, จิดาภา ถิรศิริกุล และ ธนวรรณ แสงสุวรรณ. (2560). กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประสิทธิผลการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมอาหารอินทรีย์ใน

ประเทศไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 1-10.
ณรงค์ศักดิ์ สงวนศิลป์. (2558).การพัฒนาแบบจำลองห่วงโซ่คุณค่าและการวัดสมรรถนะด้วยมุมมองอุปสงค์และอุปทาน. วารสารปฏิบัติการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, 1(2), 41-54. เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2569 จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Logis_j/article/view/150206
นลินรัตน์ จันทร์น้อย. (2559). การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
นภัสกร ฉัตรวิจิตรกุล. (2559). การศึกษาทัศนคติของพนักงานและซัพพลายเออร์ต่อภาพลักษณ์และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจภาคอุตสาหกรรมประมง : กรณีศึกษา บริษัทผู้ผลิตและส่งออกอาหารทะเล (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
มิเชล โลแกน. (2564). มหาสมุทรและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2569 จาก https://oceanfdn.org/th/
วิภาวดี ปานอินทร์. (2559). การศึกษาการขยายตลาดอาหารทะเลแช่แข็งไปยังตลาดจังหวัดสระแก้ว.วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
วัชรินทร์ ชินวรวัฒนา. (2566). นโยบายการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว เปรียบเทียบของไทยและต่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/research/economic-pulse/economic-pulse-no1-green-transition.pdf
ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).(2569).อุตสาหกรรมอาหารทะเลมีแนวโน้มฟื้นตัวอย่างช้า ๆ ท่ามกลางเศรษฐกิจโลกที่ยังคงเปราะบางและปัจจัยเสี่ยงด้านลบที่เพิ่มสูงขึ้น.เรียกใช้เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2569 จาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/seafood-121124
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). เศรษฐกิจสีน้ำเงินของไทย: เดินอย่างไรให้ถึงความยั่งยืนทางทะเล. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://researchcafe.tsri.or.th/sustainability/
สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (ม.ป.ป.). แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) : พลังขับเคลื่อนกองทัพเรือไทยสู่บทบาทนำในภูมิภาค. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://www.navalsymposium.navy.mi.th/file/article6.pdf
สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี. (2566). ไทยถือเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลแปรรูปราย

ใหญ่อันดับ 5 ของโลก ทำรายได้เกือบ 2 แสนล้านบาทต่อปี ตัวเลขเกือบ 2 แสนล้านบาทที่ได้มาในวันนี้คงไม่เกิดขึ้นถ้าการแก้ปัญหาการทำประมงของไทยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง. เรียกใช้เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2569 จาก https://region2.prd.go.th/th/content/category/detail/id/1169/iid/162190

อัจฉรา จันทร์ฉาย, & อรรณพ ตันละมัย. (2542). การจัดการสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป. รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2557). มาตรการทางกฎหมายสำหรับการจัดการร่วมในทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษาการประมงทะเลพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Brundtland, G. H. (1987). Our common future. Oxford University Press.

Dietz, T., Ostrom, E., & Stern, P. C. (2003). The struggle to govern the commons. Science, 302(5652), 1907–1912. https://doi.org/10.1126/science.1091015

Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition. Ellen MacArthur Foundation.

Kotter, J. P. (1996). Leading change. Harvard Business School Press.

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. Free Press.

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. United Nations.
https://sdgs.un.org/2030agenda

United Nations Environment Programme. (2021). Measuring progress towards the sustainable blue economy: A proposed framework for indicators and monitoring. UNEP.

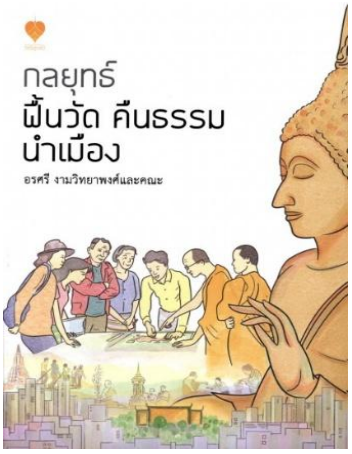
World Bank. (2023). The potential of the blue economy: Increasing long-term benefits of the sustainable use of marine resources for small island developing states and coastal least developed countries. World Bank.

World Commission on Environment and Development. (1987). Our common future. Oxford University Press.

กลยุทธ์ ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง*

STRATEGIES FOR TEMPLE REVITALIZATION, RESTORING DHAMMA, AND LEADING THE CITY

พระครูสังฆรักษ์ณฐาภพ สุธีโร (ธำรงศรีสุข)
Phrakhrusangkharak Nathaphop Suthīrō (Thamrongsisuk)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavityalaya University
Corresponding Author, E-mail : 6301204220@mcu.ac.th

ชื่อหนังสือ : กลยุทธ ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง
ผู้เขียน : อรศรี งามวิทยาพงศ์และคณะ
สำนักพิมพ์ : ส.ไพบูลย์การพิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ 1 : (มีนาคม 2561)
จำนวนหน้า : 272 หน้า
ISBN : 978-616-7923-07-9

บทนำ

หนังสือเรื่อง “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” ซึ่งจัดทำโดย อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ เป็นผลงานเชิงวิชาการที่มุ่งนำเสนอแนวคิดการพัฒนาชุมชนและสังคมผ่านฐานวัฒนธรรมและศาสนา โดยเฉพาะการใช้ “วัด” ในฐานะศูนย์กลางของการฟื้นฟูคุณค่าและความสัมพันธ์ทางสังคมในบริบทไทยร่วมสมัย เนื้อหาของหนังสือสะท้อนความพยายามในการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ในเชิงบริบท หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ที่สังคมไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้บทบาทของสถาบันทางสังคมดั้งเดิม โดยเฉพาะวัดและชุมชน อ่อนตัวลงในหลายพื้นที่ ผู้เขียนจึงเสนอแนวคิด “ฟื้นวัด” ในฐานะกลไกสำคัญในการฟื้นฟูทุนทางสังคม (social capital) และสร้าง

* Received 5 May 2026; Revised 5 June 2026; Accepted 1 October 2026

กระบวนการเรียนรู้ร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมีรากฐานทางคุณค่า

ในด้านเนื้อหา หนังสือมีลักษณะเด่นในการนำเสนอกรณีศึกษาและประสบการณ์ภาคสนามควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงแนวคิด ทำให้เนื้อหามีทั้งมิติของความเป็นรูปธรรมและนามธรรมในเวลาเดียวกัน การอธิบายมุ่งเน้นให้เห็นกระบวนการทำงานจริงในพื้นที่ มากกว่าการเสนอทฤษฎีเชิงนามธรรมเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การผสมผสานระหว่างงานภาคสนามกับการอธิบายเชิงแนวคิดดังกล่าว อาจทำให้โครงสร้างเนื้อหาในบางส่วนมีลักษณะกระจัดกระจาย และต้องอาศัยการตีความของผู้อ่านในระดับหนึ่ง

ในเชิงรูปแบบและสำนวน หนังสือใช้ภาษาที่ผสมผสานระหว่างภาษาวิชาการกับภาษากึ่งบอกเล่าประสบการณ์ ซึ่งช่วยให้เข้าถึงผู้อ่านได้หลากหลายกลุ่ม ตั้งแต่นักวิชาการ นักพัฒนาไปจนถึงผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายของสำนวนดังกล่าวก็อาจส่งผลให้ความต่อเนื่องเชิงวิชาการในบางตอนลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับงานเขียนเชิงทฤษฎีที่มีโครงสร้างเข้มงวด

โดยสรุป หนังสือ “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” เป็นผลงานที่มีคุณค่าในฐานะงานวิชาการเชิงปฏิบัติการ (practice-based scholarship) ที่พยายามเชื่อมโยงศาสนา ชุมชน และการพัฒนาเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเชิงวิจารณ์ยังมีความจำเป็นเพื่อทำความเข้าใจทั้งจุดเด่น ข้อจำกัด และศักยภาพของแนวคิดดังกล่าวในการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัยอย่างรอบด้าน

ผู้แต่ง

อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ เป็นกลุ่มนักวิชาการและนักปฏิบัติการด้านการพัฒนาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาชุมชนฐานวัฒนธรรมในสังคมไทย ผลงานของคณะผู้เขียนมีลักษณะเด่นในเชิงการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขา ทั้งสังคมวิทยา มานุษยวิทยา การพัฒนาชุมชน และพุทธศาสนา เข้ากับประสบการณ์การทำงานภาคสนามในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง

ในเชิงวิธีวิทยา งานของผู้เขียนมิได้มุ่งเน้นเพียงการสร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎี หากแต่ให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้จากการปฏิบัติ” (learning from practice) และการทำงานร่วมกับชุมชนในฐานะหุ้นส่วนของกระบวนการพัฒนา แนวทางดังกล่าวสะท้อนกรอบคิดแบบมีส่วนร่วม (participatory approach) ซึ่งให้ความสำคัญกับเสียงและประสบการณ์ของคนในพื้นที่ มากกว่าการกำหนดทิศทางจากภายนอกเพียงฝ่ายเดียว

ผลงานของอรศรี งามวิทยาพงศ์และคณะ จึงมีลักษณะเป็นงานวิชาการเชิงปฏิบัติการ (action-oriented scholarship) ที่มุ่งเชื่อมโยงระหว่าง “ความรู้” กับ “การเปลี่ยนแปลงทาง

สังคม” โดยเฉพาะการฟื้นฟูบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงตั้งอยู่บนฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หากยังเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเป็นพลวัต

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงวิชาการ งานของผู้เขียนซึ่งมีฐานจากประสบการณ์ภาคสนามอย่างเข้มข้น อาจมีข้อจำกัดในด้านการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีที่เป็นระบบในบางประเด็น รวมถึงการเชื่อมโยงกับวรรณกรรมวิชาการสากลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของงานที่เน้นการปฏิบัติการในพื้นที่จริงมากกว่างานเชิงทฤษฎีบริสุทธิ์

โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือ

ในด้านโครงสร้าง หนังสือเรื่อง “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” มีลักษณะการจัดวางเนื้อหาที่สะท้อนกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่และการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ โดยมิได้เรียงลำดับในรูปแบบตำราทฤษฎีอย่างเคร่งครัด หากแต่เป็นการนำเสนอผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ แนวคิด และกรณีศึกษาที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับเชิงกระบวนการ (process-oriented structure) ซึ่งถือเป็นจุดเด่นสำคัญของงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงวิจารณ์ โครงสร้างดังกล่าวยังเปิดพื้นที่ให้สามารถอภิปรายในรายละเอียดได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำและกรอบแนวคิดฟื้นวัด เนื้อหาในส่วนต้นของหนังสือทำหน้าที่วางฐานความคิดเกี่ยวกับ “ฟื้นวัด” ในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนาชุมชน ผู้เขียนเริ่มจากการอธิบายบริบทของสังคมไทยที่เผชิญความเปลี่ยนแปลง จนส่งผลให้บทบาทของวัดและชุมชนลดลง ก่อนจะเสนอแนวคิดการฟื้นฟูวัดในฐานะ “พื้นที่ทางสังคมและจิตวิญญาณ” ที่สามารถเชื่อมโยงผู้คนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ในเชิงวิชาการ ส่วนนี้มีบทบาทสำคัญในการ “ปรับกรอบการมอง” จากการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจและโครงสร้างภายนอก ไปสู่การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมและคุณค่าภายในของชุมชน อย่างไรก็ตาม การอธิบายยังมีลักษณะเชิงแนวคิดค่อนข้างกว้าง และอาจขาดการจัดระบบนิยามหรือกรอบทฤษฎีที่ชัดเจนในบางประเด็น

ส่วนที่ 2 กระบวนการทำงานและกลยุทธ์ฟื้นวัด ส่วนนี้มุ่งนำเสนอ “กลยุทธ์” และ “กระบวนการทำงาน” ที่ใช้วัดเป็นฐานในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ การสร้างเครือข่าย และการใช้กิจกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคม

ในเชิงเนื้อหา ส่วนนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งในฐานะองค์ความรู้เชิงปฏิบัติ (practical knowledge) ที่สะท้อนขั้นตอน วิธีการ และบทเรียนจากการทำงานจริง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญคือการนำเสนอที่ยังคงพึ่งพาการบรรยายเชิงประสบการณ์เป็นหลัก ทำให้การสังเคราะห์เป็น “โมเดลเชิงระบบ” ที่สามารถนำไปใช้ในบริบทอื่นได้ยังไม่เด่นชัด

ส่วนที่ 3 กรณีศึกษาและประสบการณ์จากพื้นที่ หนังสือให้ความสำคัญกับการนำเสนอกรณีศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์และกระบวนการของการใช้ “พื้นวัด” ในการพัฒนาชุมชน อาทิ กรณีความสำเร็จของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ พระอารามหลวง จังหวัดนนทบุรี ที่โดดเด่นในฐานะต้นแบบการ "ฟื้นวัด" ผ่านการจัดการพื้นที่และสัปปายะสถาน หรือกรณีของวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร ที่เป็นต้นแบบการ "คืนธรรม" และ "นำเมือง" ผ่านการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมสมัยสำหรับคนเมือง กรณีศึกษาดังกล่าวช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพการทำงานจริง ทั้งในด้านความสำเร็จและข้อท้าทาย รวมถึงช่วยเพิ่มน้ำหนักเชิงประจักษ์ให้กับแนวคิดหลักของหนังสือได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในเชิงวิชาการ ส่วนนี้ช่วยเพิ่ม “น้ำหนักเชิงประจักษ์” ให้กับแนวคิดของหนังสือ และทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์กรณีศึกษาในบางตอนยังเน้นการบรรยายมากกว่าการเปรียบเทียบหรือสังเคราะห์เชิงลึก ทำให้ศักยภาพในการสร้างข้อสรุปเชิงทั่วไปยังไม่ถูกใช้เต็มที่

ส่วนที่ 4 การเชื่อมโยงสู่การพัฒนาสังคมในภาพรวม ในส่วนนี้ ผู้เขียนพยายามขยายผลจากระดับชุมชนไปสู่ระดับสังคม โดยเสนอให้ “ฟื้นวัด” เป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูโครงสร้างทางสังคมและคุณค่าร่วมในบริบทที่กว้างขึ้น แนวคิดดังกล่าวสะท้อนความพยายามเชื่อมโยงการพัฒนาระดับจุลภาค (micro) ไปสู่ระดับมหภาค (macro)

อย่างไรก็ตาม ในเชิงวิจารณ์ การเชื่อมโยงดังกล่าวยังอยู่ในระดับเชิงแนวคิดมากกว่าการเสนอกรอบเชิงนโยบายหรือกลไกเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน จึงยังเปิดพื้นที่สำหรับการพัฒนาต่อยอดในงานวิจัยหรือการปฏิบัติในอนาคต

ส่วนที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอเชิงแนวคิด ส่วนท้ายของหนังสือทำหน้าที่สรุปและตอกย้ำแนวคิด “ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูคุณค่าทางจิตใจและความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่แท้จริงมิได้อยู่เพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นการสร้างสมดุลของชีวิตและสังคม

อย่างไรก็ตาม บทสรุปยังมีลักษณะเป็นการรวบรวมแนวคิดหลัก มากกว่าการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์หรือการชี้ทิศทางเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่พบได้ทั่วไปในงานเขียนเชิงปฏิบัติการ

ทัศนะวิจารณ์

1. จุดเด่นของหนังสือ

ประการแรก หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นสำคัญในการเสนอ “วัด” ในฐานะฐานการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการขยายกรอบความคิดจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจและโครงสร้างเชิงวัตถุไปสู่การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ แนวคิดดังกล่าวช่วยท้าทายกระบวนทัศน์การพัฒนากระแสหลักที่มักมองชุมชนในฐานะผู้รับนโยบาย มากกว่า

ผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังต้องการการแปลงสู่รูปแบบเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สอง การนำเสนอเนื้อหาที่อิงกับประสบการณ์ภาคสนามและกรณีศึกษา ทำให้หนังสือมีความโดดเด่นในฐานะงานวิชาการเชิงปฏิบัติการ (practice-based) ผู้อ่านสามารถเห็นกระบวนการทำงานจริง ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และพลวัตของชุมชนในบริบทเฉพาะ ซึ่งช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิชาการเชิงทฤษฎีที่มักขาดมิติของความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม การเน้นประสบการณ์เฉพาะพื้นที่อาจทำให้ข้อค้นพบบางประการมีข้อจำกัดในการสรุปเป็นข้อทั่วไป

ประการที่สาม หนังสือมีจุดแข็งในด้านการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายมิติ ทั้งศาสนา วัฒนธรรม และการพัฒนาชุมชน เข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการอธิบายและขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ซึ่งช่วยสร้างกรอบคิดที่มีรากฐานทางคุณค่า อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงดังกล่าวยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ หากมีการอธิบายในเชิงทฤษฎีที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ ความยืดหยุ่นของสำนวนการเขียนที่ผสมผสานระหว่างเชิงวิชาการและเชิงบอกเล่าประสบการณ์ ช่วยให้หนังสือเข้าถึงผู้อ่านได้หลากหลายกลุ่ม ทั้งนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้ความเข้มงวดเชิงวิชาการในบางตอนลดลงเมื่อเทียบกับงานเขียนเชิงทฤษฎีบริสุทธิ์

2. คุณค่าของหนังสือ

หนังสือ “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” มีคุณค่าในหลายมิติ ทั้งเชิงทฤษฎี วิชาการ และสังคม โดยเฉพาะในฐานะงานที่พยายามสร้างกรอบความคิดทางเลือกให้กับการพัฒนาสังคมไทย

คุณค่าประการแรก คือ คุณค่าเชิงแนวคิด หนังสือช่วยขยายความเข้าใจเรื่องการพัฒนาจากกรอบเศรษฐกิจไปสู่การมอง “การพัฒนาคนและชุมชน” อย่างเป็นองค์รวม โดยเน้นบทบาทของวัดในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรมและจิตใจ ซึ่งเป็นมิติที่มักถูกมองข้ามในแนวคิดการพัฒนากระแสหลัก

คุณค่าประการที่สอง คือ คุณค่าเชิงวิชาการในฐานะงานบูรณาการ หนังสือสามารถเชื่อมโยงศาสตร์หลายแขนงเข้าด้วยกัน ทั้งการพัฒนาชุมชน ศาสนา และสังคมศาสตร์ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่มีลักษณะข้ามสาขา (interdisciplinary) ซึ่งมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน

คุณค่าประการที่สาม คือ คุณค่าเชิงปฏิบัติ หนังสือให้บทเรียนจากพื้นที่จริง ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบหรือแรงบันดาลใจให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านชุมชนและการพัฒนา แม้จะไม่ใช่คู่มือโดยตรง แต่ก็มีศักยภาพในการนำไปปรับใช้ในบริบทที่เหมาะสม

คุณค่าประการที่สี่ คือ คุณค่าเชิงสังคมและวัฒนธรรม หนังสือมีบทบาทในการฟื้นฟูความสำคัญของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมไทย

3. จุดที่ควรพัฒนาของหนังสือ

แม้หนังสือจะมีจุดเด่นในหลายประการ แต่ในเชิงวิชาการยังมีประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้

ประการแรก การจัดระบบเนื้อหา เนื่องจากหนังสือมีลักษณะเป็นงานที่อิงกับประสบการณ์ภาคสนาม โครงสร้างในบางส่วนอาจขาดความชัดเจนเชิงลำดับ หากมีการจัดหมวดหมู่เนื้อหาและสรุปประเด็นสำคัญในแต่ละตอน จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงระบบให้กับผู้อ่าน

ประการที่สอง การสังเคราะห์เชิงทฤษฎี หนังสือยังเน้นการบรรยายและถ่ายทอดประสบการณ์เป็นหลัก หากมีการนำแนวคิดวิชาการมารองรับเพื่อสร้างเป็นกรอบทฤษฎีหรือโมเดลที่ชัดเจน เช่น การใช้แนวคิด กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การทางสังคม (พชรวัฒน์ เส้นทอง, 2560) หรือ หลักการบริหารจัดการเชิงพุทธ (ศศิวิมล ภู่พวง และคณะ, 2563) เข้ามาเป็นกรอบสังเคราะห์ประสบการณ์ จะช่วยยกระดับงานให้สามารถเชื่อมโยงกับวงวิชาการในระดับกว้างมากขึ้น

ประการที่สาม การเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพิ่มเติม แม้ว่าหนังสือจะมีกรณีศึกษา แต่การนำเสนอในลักษณะการวิเคราะห์เปรียบเทียบหรือการใช้ข้อมูลเชิงวิจัยสนับสนุนอย่างเป็นระบบยังมีจำกัด

ประการที่สี่ การขยายสู่เชิงนโยบาย แนวคิด “ฟื้นวัด” มีศักยภาพสูงในการต่อยอดสู่ระดับนโยบาย แต่หนังสือยังนำเสนอในระดับแนวคิดเชิงปฏิบัติ หากมีการพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจน โดยนำแนวคิดด้านการพัฒนามาสนับสนุน เช่น บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนเมือง (พรหมเรศ แก้วโมลา, 2562) หรือการบูรณาการเข้ากับยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก (กรกต ชาบัณฑิต และคณะ, 2556) จะช่วยอุดช่องโหว่และเพิ่มผลกระทบในการขับเคลื่อนสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีหลักวิชาการรองรับ

สรุป

หนังสือ “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” ไม่ใช่เพียงแค่บันทึกการลงพื้นที่พัฒนาชุมชนทั่วไป หากแต่เป็นผลงานที่ทรงคุณูปการสำคัญในการปักหมุดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ ความแหลมคมของผลงานเล่มนี้อยู่ที่การแปรแนวคิด “ฟื้นวัด” ให้กลายเป็นกลไกเชิงระบบในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคม ทุนทางจิตใจ และ

กระบวนการเรียนรู้ร่วมของชุมชน ท่ามกลางกระแสธารแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวิถีชีวิตในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

เมื่อประเมินในเชิงเนื้อหา จุดตัดสำคัญที่สร้างความโดดเด่นคือความสามารถในการสลายช่องว่างระหว่างแนวคิดทางทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผ่านการร้อยเรียงประสบการณ์ภาคสนามและกรณีศึกษาเชิงลึก ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถรื้อสร้างและทำความเข้าใจพลวัตการพัฒนาชุมชนในบริบทจริงได้อย่างมีชีวิตชีวา ยิ่งไปกว่านั้น การชู “วัด” เป็นฐานในการขับเคลื่อน มิใช่เพียงการทำนุบำรุงศาสนสถานตามจารีตดั้งเดิม แต่เป็นการเปิดมิติเชิงวิพากษ์ให้เห็นศักยภาพของสถาบันศาสนาในฐานะ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ที่มีบทบาทชี้นำความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ในมิติเชิงวิชาการ ข้อจำกัดที่ต้องวิพากษ์อย่างตรงไปตรงมาคือ งานชิ้นนี้มีคุณูปการในเชิงการสร้างกรอบแนวคิดทางเลือก (Conceptual Framework) มากกว่าความเป็นโมเดลเชิงทฤษฎีสำเร็จรูป (Universal Theoretical Model) ที่จะนำไปปรับใช้โดยทั่วไปในทุกบริบท เนื่องจากโครงสร้างเนื้อหาและข้อค้นพบส่วนใหญ่มีฐานคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์เฉพาะพื้นที่และการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Practice-based Scholarship) ส่งผลให้การสะท้อนกลับเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบและการเชื่อมโยงกับกรอบทฤษฎีสากลในลักษณะมหภาคยังเป็นช่องว่างสำคัญที่ท้าทายการศึกษาต่อยอดในอนาคต ทั้งนี้เจตนารมณ์แท้จริงของผู้เขียนมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้จากพื้นที่จริงมากกว่าการผลิตงานวิชาการเชิงทฤษฎีบริสุทธิ์

ถึงกระนั้น คุณค่าสูงสุดของหนังสือเล่มนี้คือการทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมทางปัญญา” ที่สั่นสะเทือนกระบวนทัศน์การพัฒนากระแสหลัก โดยผู้เขียนได้สอดแทรกหลักการประเมินที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ คุณค่าภายใน ความสัมพันธ์ และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการท้าทายระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการจัดการเชิงเทคนิคอย่างสิ้นเชิง แนวคิดทางเลือกเช่นนี้จึงมีศักยภาพและพลังพอที่จะนำไปต่อยอดและขับเคลื่อนทั้งในระดับปฏิบัติการและนโยบายสาธารณะ

โดยสรุป หนังสือ “กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง” จึงก้าวข้ามการเป็นเพียงคู่มือถอดบทเรียน แต่มีฐานะเป็นวรรณกรรมชิ้นสำคัญสำหรับนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งหวังจะเห็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขับเคลื่อนสังคมเมืองร่วมสมัย แม้ว่าน้ำหนักเชิงทฤษฎีและการจัดการระบบองค์ความรู้จะยังคงเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อยอด แต่คุณค่าที่ปฏิเสธไม่ได้คือการฉายภาพให้เห็นพลังของ “การพัฒนาจากภายใน” (Endogenous Development) และการรื้อฟื้นสังคมบนฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและมีชีวิตอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรกต ชาบัณฑิต, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, และ ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร. (2556). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(2), 55-67.

พชรวัฒน์ เส้นทอง. (2560). กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การทางสังคม : กรณีวัดในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(2), 227-240.

พรหมเรศ แก้วโมลา. (2562). บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในสังคมเมืองแพร่. Journal of Buddhist Education and Research, 5(2), 83-95.

ศศิวิมล ภู่พวง, วรุณสิริ ใจมา, และ สมหวัง อินทร์ไชย. (2563). การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 10(2), 63-78.

อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ. (2561). กลยุทธ์ฟื้นวัด คืนธรรม นำเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ส.ไพบูลย์การพิมพ์.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1

และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย

รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์

ของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25 เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

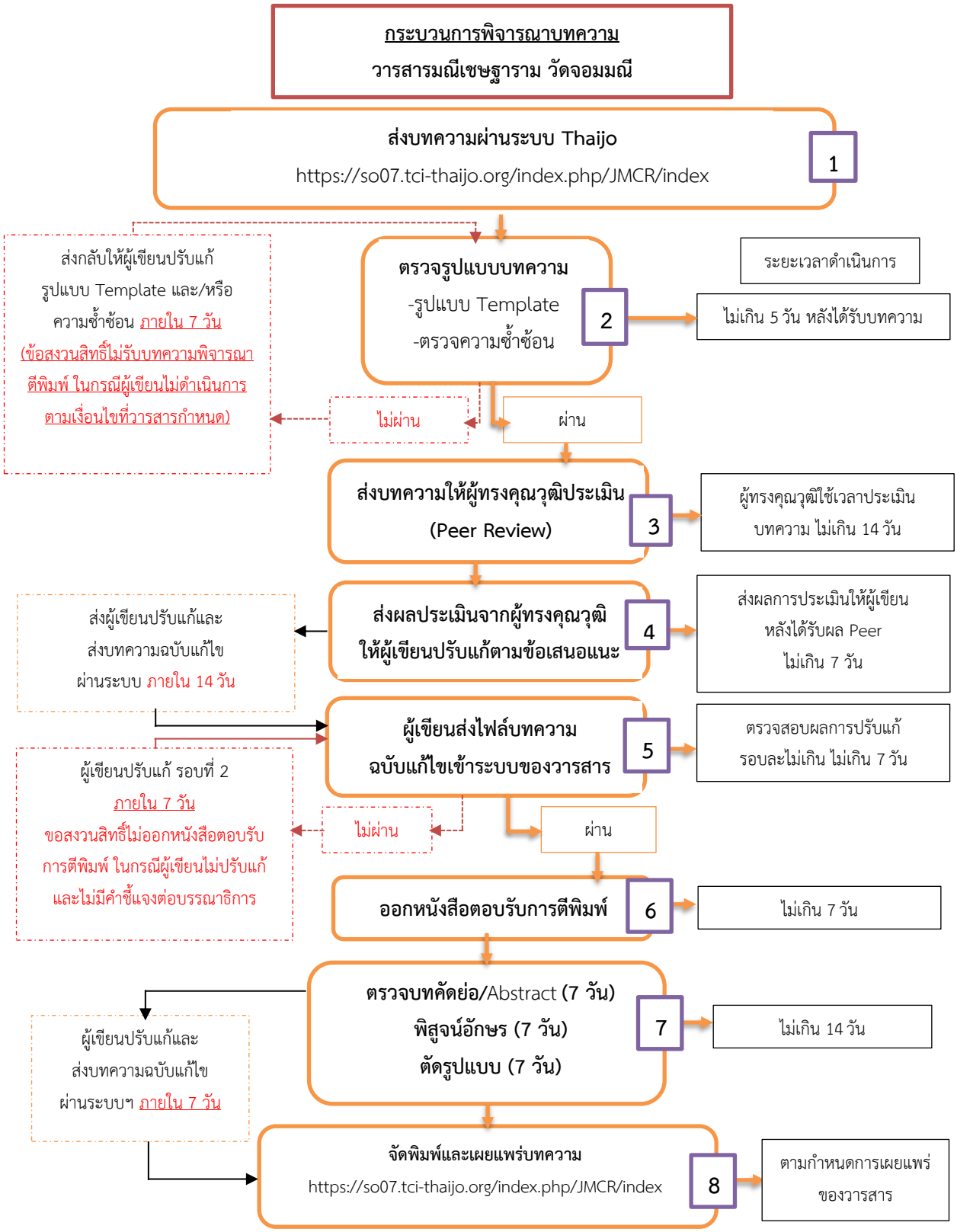
(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)